



U A N L

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

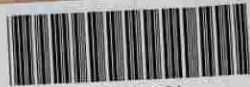
PA6278

.C4

1753

v.9

c.1



1080044464

6F2-6H1V



UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS





M. TULLII
CICERONIS
OPERA,

CUM DELECTU COMMENTARIORUM,

IN USUM

SERENISSIMI DELPHINI.

TOMUS NONUS,

IN QUO EPISTOLÆ AD Q. FRATREM, ETC.



PATAVII, Typis Seminarii, MDCCLIII.

Apud Joannem Manfrè.
SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

46563

PAG 278
C4
1753
v.9
c.1



UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
CAPILLA ALFONSO DE BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

MICROFILMADO Balle-8

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

88888

JOSEPHUS OLIVETUS LECTORI.



UAE ab ipso Cicerone profecta hoc volumine continentur, ea praesationem, opinor, non requirunt. De ceteris vero, quae annexi solent ad Ciceroniana, singuli, qui praesentur iis, tituli satis admonebunt. Nunc igitur, priusquam vasa colligam, pauca de me. Respondendum est enim, non obrectatoribus, quos quidem silentio ulcisceretur; at probis & benevolis hominibus; qui mirari se ajunt, quod in hac adornanda editione tempus atque operam collocem homo ex Academia Gallica, hoc est, ex illo virorum literatorum coetu, quorum labores omnes & industriam in lingua vernacula cum excolenda tum perpolianda occupatam esse oporteat. Illud sane, quod admiratores isti de nostro communi instituto memorant, secus interpretantur quam decet, si perinde intelligunt, quasi nobis omni veterum linguarum commercio interdictum sit. Qui si minus essent in principis Academiae rebus peregrini atque hospites, scirent esse paucos admodum in ejus albo, qui literas Gallicas cum Latinis, aut etiam Graecis, non conjunxerint. Ac de Latinis quidem id profiteri propemodum posse videor, quod Cicero de philosophia: *Nec subito ad illas capimus appellere animum, nec mediocrem a primo*

A 2

* De Natur. Deor. lib. I. cap. 3.



P R Æ F A T I O .

4
tempore etatis in eo studio operam curamque consumpsimus, cum minime videbamur, tum maxime id agebamus. Quid, si me nulla inde orta segnities retardavit a laboribus Academicis? si & feci hæcenus ut me scient homines non esse hujus tituli atque officii immemorem, & deinceps facere sum paratus? tamenne vitio erit mihi, non iis cessasse horis, quibus impune poteram? Quid, quod linguæ omnes commune habent vinculum, & quasi cognatione quadam inter se continentur? ita ut hæc ipsa nostris hominibus, ad Ciceronis familiaritatem perducendis, accommodata opera, adeo non aliena sit Academicis maneribus, ut videri debeat vel maxime conjuncta. Ut enim nostræ vel ætatis vel gentis bona nolumus dissimulare, sic etiam cavere debemus, ne pravo usu ea inquinentur. Est nunc quidem lingua Gallica, neque inops, neque inculta, rebus omnibus proprie ornateque dicendis idonea: sed possent populares nostri eodem morbi genere laborare, quo Romani olim, ut naturam dedignati, non minus bene scribendi quam vivendi ducem, vellent ubique arguti esse, atque in profluentis, nitidæ, temperatæ orationis salubritate, quemadmodum in coloris ingenui ac vultus non fucati sinceritate, nausearent. Unde igitur, si nobis aliquid ejusmodi contigerit, peti auxilium præsentius, quam ab eo scriptore potest, cui seculorum adhuc omnium consensus recte scribendi principatum detulit? Neque vero nunc primum in hanc ego cogitationem veni, aut gratificari quidpiam æqualibus meis in hoc genere sum conatus. Nam quod olim Ciceronis libros aliquot expressi sermone patrio, si non quantum ex-

P R Æ F A T I O .

5
 primere lingua ipsa poterat (quæ potest aptissime omnia) sed quantum mea ferebat mediocritas; Gallos ad ejus cognoscendi studium provocabam, ut ad ingenium, quo plurimum valent, ars etiam accederet, & cum haberent quem admirarentur, illius effici se quam simillimos vellent. Hoc agenti veniebat in mentem interim, quanto futurus esset ex ipsius Ciceronis usu fructus uberior, si quis in edendis illius operibus modum teneret eum, quem ipse monstravit * Cicero, ut *neque indoctissimis* scriberet, *neque doctissimis*. Illis enim nunquam tantum dederis commentariorum, quantum esse satis possit: propterea quod non is est Cicero, qui lectores ferat omnis literaturæ expertes, ipse omni doctrinarum genere perpolitus. Hos vero, quamvis restrictè facias & anguste, non effugies tamen quin facietate offendas: adeo sunt in iis, quæ scire se putant, fastidiosi. At vero tertium est inter hæc duo interjectum genus, eorum scilicet, quos, primoribus jam literis exultos plusculum quam intra modum, ad sapientiam & laudem allicit generosa indoles; nec libris tamen immerfos vivere patitur aut natura, aut fortuna. Hoc ergo erat in votis, editio comoda, qua isti uterentur; sibi que, compressa tot interpretum loquacitate, gratularentur ademptam partem laboris non modicam, utilitatis nullam. Quod animo mecum assidue, & crebris inter eruditos sermonibus agitaveram, id cum excellentibus viris aliquando communicavi, quibus commissa est prima SERENISSIMI DELPHINI ætas, moribus literisque informanda. Hi, qui pro sua prudentia intel-

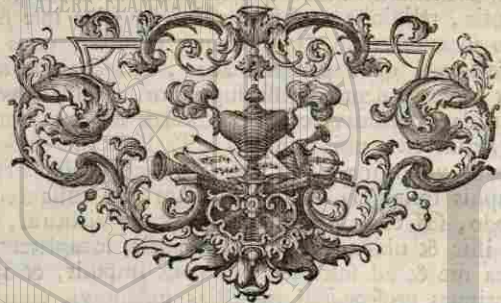
* De Orat. lib. II. cap. 6.

6
 ligerent, mancarn fore & imperfectam regii juvenis instituendi curam, nisi Ciceronem nosset, atque immortalis illius ingenii, ut Quintiliani * verbis dicam, beatissima uberrate palceretur; primum, quod maxime volebam, assentiri: deinde, quod neque metuebam, neque sperabam, neque vero prævideram, censere, non alium esse querendum qui id operis efficeret, quam qui suscipiendi auctor fuisset. Ego statim excusare bona fide tenuitatem meam: orare etiam atque etiam, ne plus veteri erga me benevolentiae suae, quam mihi de me crederent. Ecce autem paucis post diebus ultro renuntiant, omnino admoventem operi manum: rem decisam: eductum iri ex arca regia quantum ad vulgares impensas æquum esset accedere, ut, qualem meditabar, talis editio instrueretur, nempe digna, quæ vereretur manibus gerendo sceptro destinatis. Quid plura? nihil ultra muginatus, malui subeundo onere homo non satis timidus, quam recusando civis parum animosus videri. Plus triennium est, cum nulla prælis datur cessatio. Varios interim Latinitatis flosculos carpit puer Princeps, ad cuius ornandam amplificandamque dignitatem ea consensio est natura atque fortunæ, ut nescias plus-ne sit quod altera spondet, an quod tribuit altera. Poeticæ quidem, sed vere dixeris, Gratias in eo fingendo artes suas omnes, omnes leporum arculas consumpsisse, ut Musæ ipsum amarent: has vicissim, ut ipse eas redamaret, a quibus meras degustasset suavitates, atque ut olim tueretur quas haberet probe cognitæ, nascenti plana omnia, aperta, expedita fecisse. Quod multo

* *Infl. Orat. lib. X. cap. 1.*

7
 multo majus est, quippe hinc firmissima in omne hominum genus felicitas derivabitur; jam in illa ætate, & quasi aurora, igniculi acres emicant ac vividi, qui ad comprehendendam honesti formam, indagandoque officiorum fontes sua sponte currentem excitent. Quam ad rem cum ego ducem optimum fore Tullium non dubitem, nihil antiquius hoc opere habui, quod tantam publici boni sementem contineret. In eo qua sit labor meus fide, constantia, religione versatus, mihi conscius ipse sum: quo successu, viderint homines eruditi; quos ego universos, quod jam feci alias, quæso atque obtestor, ne reculent omnia suggerere, & male posita emendare. Audivi enim, & certis ad me nuntiis perlatum est, ubi nostratia e Parisensium officinis exeunt volumina, hæc eadem a Genevensibus typographis instaurari. Atque utinam non instaurentur modo, sed curis opibique doctorum virorum, qui & illic & ubicunque florent, aucta locupletentur. Una me & ad suscipiendum opus impulit, & inter continuas prosequendi molestias sustentavit communis utilitatis expectatio: qua item commoveri velim hujus editionis tum emendatores, tum perfectores. Obscuretur sane nomen meum, dum illustretur Cicero, ad eumque degustandum ii adjuventur, qui student recte sapere & scribere. Quod vero in hunc annotationum sive delectum, sive cinnum, admiscui nonnulla de meo, nihil ejusmodi pollicitus: pro gratia ac laude, quam profecto nullam ferunt tam pauca, tamque nihili, veniam peto, quod nec plura, nec meliora. Talibus excogitandis, describendisve moram non dabant SERENISSIMI, quem

quem specto unice, DELPHINI tempora: cui prope-
diem e Musarum complexibus abrepto vita alia
alias curas allatura est. Opus fuit mature factò, ne
muneris fructum tarditas corrumpere.



UNIVERSIDAD AUTONOMA DE MADRID

DIRECCIÓN GENERAL M. TULL.



M. TULLII
CICERONIS
EPISTOLÆ
AD QUINTUM FRATREM.
LIBER I.
MARCUS Q. FRATRIS.

I. **E**TSI non dubitabam, quin hanc epistolam
multi nuntii, fama denique esset ipsa sua ce-
leritate superatura; tuque ante ab aliis audi-
turus esses, annum tertium accessisse desiderio
nostro, & labori tuo: tamen existimavi a me
quoque tibi hujus molestiæ nuntium perferri
oportere. Nam superioribus literis, non unis, sed pluribus,
cum jam ab aliis desperata res esset, tamen ego tibi spem

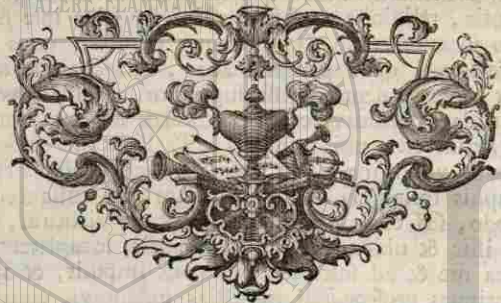
Tom. IX.

B

matu-

ARGUMENTUM. Quintus Cicero ex pro-
vincia Asiæ sortitus, annos jam
duos continuos parum secunda fama cam ad-
ministrabat. Cum in annum tertium proce-
gaturus

quem spectro unice, DELPHINI tempora: cui prope-
diem e Musarum complexibus abrepto vita alia
alias curas allatura est. Opus fuit mature factò, ne
muneris fructum tarditas corrumpere.



UNIVERSIDAD AUTONOMA DE MADRID

DIRECCIÓN GENERAL M. TUL.



M. TULLII
CICERONIS
EPISTOLÆ
AD QUINTUM FRATREM.
LIBER I.
MARCUS Q. FRATRIS.

I.
I.



TSI non dubitabam, quin hanc epistolam
multi nuntii, fama denique esset ipsa sua ce-
leritate superatura; tuque ante ab aliis audi-
turus esses, annum tertium accessisse desiderio
nostro, & labori tuo: tamen existimavi a me
quoque tibi hujus molestiæ nuntium perferri
oportere. Nam superioribus literis, non unis, sed pluribus,
cum jam ab aliis desperata res esset, tamen ego tibi spem

Tom. IX.

B

matu-

ARGUMENTUM. Quintus Cicero ex pro-
vincia Asiæ sortitus, annos jam
duos continuos parum secunda fama cam ad-
ministrabat. Cum in annum tertium proce-
gaturus

maturæ decessionis afferebam; non solum, ut quam diutissime te jucunda opinione oblectarem, sed etiam quia tanta adhibebatur & a nobis, & a prætoribus contentio, ut rem posse confici non diffiderem. Nunc quoniam ita accidit, ut neque prætores suis opibus, neque nos nostro studio quidquam proficere possemus, est omnino difficile non graviter id ferre: sed tamen nostros animos maximis in rebus & gerendis, & sustinendis exercitatos, frangi & debilitari molestia non oportet. Et quoniam ea molestissime ferre homines debent, quæ ipsorum culpa contracta sunt, est quiddam in hac re mihi molestius ferendum, quam tibi. Factum est enim mea culpa, contra quam tu mecum & proficiscens, & per literas egeras, ut priore anno non succederet. Quod ego, dum sociorum salutem consulo, dum impudentiæ nonnullorum negotiatorum resisto, dum nostram gloriam tua virtute augeri expeto, feci non sapienter: præsertim cum id commiserim, ut ille alter annus etiam tertium posset adducere. Quod quoniam peccatum meum esse confiteor: est sapientiæ, atque humanitatis tuæ, curare & perficere, ut hoc minus sapienter a me profisum, dili-

gatum illi imperium fuisset, Marcus frater inde occasionem eum ad laudem cohortandi sumpsit, quod de accessione hac annua facere illum certiore velle. Est autem bipartita cohortatio: prior enim pars ad ea quæ Rempub. attingunt, altera ad ea quæ privata & Quinæ fore præcipua sunt, pertinet: nam in prioris parte ea persequitur, quæ ad Quinæ imperium ac provinciales administrationem spectant; de quibus quadripartite disputat. Primo igitur loco, de Quinto ipso præcepta dat: sed non ita quasi de Quinæ ac cive Romano; verum ut de amplissimo populi Romani magistrato, Asiæ provinciam cum summo imperio administrante. Altero loco, de iis comitiis præcipit, quos secum in provinciam imperii sui ministros, publicorumque negotiorum adiutores eduxerat. Postea de vitandis Græcorum & publicanorum nimis familiaritatibus illum monet; utpote quibus imperii sui dignitas labefactari facile convellique possit. Postremo, etiam de feris cautionem adhibet; ejusque caput hoc esse vultit, ne quid iis, quod ad Rempub. ex parte pertineat, committatur. Altera pars ea, ut ante dixi, quæ privata ma-

gis sunt, id est, quæ Quinæ personam atque officium præcipue attingunt, complectitur. Nam primo loco, de moderanda acerbitate, quæ usus in supplicitis antea fuerat, deque retinenda in jure dicendo æquabilitate præcipit; secundo, de sublevandis provinciæ oneribus, minuendisque sumptibus & iacturis; tertio, de conciliandis cum publicanorum ordine sociis, constituendaque inter illos concordia; postremo, de coercenda iracundia & naturæ impetu moderando, ita luculentè & prope divinitus disputat, ut hanc epistolam non Quinæ solum scriptis, potius quam omnibus provinciarum gubernatoribus præclaram quandam imperii rectè administrandi normam ac regulam perscriptis videatur. *Anno U. C. 693. Hæmænanus.*

1 *A prætoribus*] Contententibus obtinere provinciam Asiæ. *Jac. Fasciolarus*. cui debentur uni cætera in hanc epistolam adnotationes, nisi quæ subscriptum habebunt nomen aliud, vel additam stellulam *.

2 *Negotiatorum*] Qui Romam questum venerant de Quinæ acerbitate. *Quædam* autem injuncta videbantur, si ille judicio Senatus in imperio confirmaretur.

diligentia tua corrigatur. Ac si te ipse vehementius ad omnes partes bene audiendi excitaris; non ut cum aliis, sed ut tecum jam ipse certes; si omnem tuam mentem, curam, cogitationem ad excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris; mihi crede, unus annus additus labori tuo, multorum annorum lætitiæ nobis, gloriam vero etiam posteris nostris afferet. Quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas, ac demittas animum; neve te obrui, tanquam fluctu, sic magnitudine negotii finas: contraque erigas, ac resistas, sive etiam ultro occurras negotiis. Neque enim ejusmodi partem reipublicæ geris, in qua fortuna dominetur, sed in qua plurimum ratio possit & diligentia. Quod si tibi bellum aliquid magnum & periculosum administranti prorogatum imperium viderem; tremere animo, quod eodem tempore esse intelligerem etiam fortunæ potestatem in nos prorogatam. Nunc vero ea pars tibi reipublicæ commissa est, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua virtute, ac moderatione animi posita esse videatur. Nullas (ut opinor) insidias hostium, nullam prælii dimicationem, nullam defectionem sociorum, nullam inopiam stipendii, aut rei frumentariæ, nullam seditionem exercitus pertimescimus: quæ pertæpe sapientissimis viris acciderunt; ut, quemadmodum gubernatores optimi vim tempestatis, sic illi fortunæ impetum superare non possent. Tibi data est summa pax, summa tranquillitas: ita tamen, ut ea dormientem gubernatorem vel obruere, vigilantem etiam delectare possit. Constat enim ea provincia primum ex eo genere sociorum, quod est ex hominum omni genere humanissimum: deinde ex eo genere civium, qui aut quod publicani sunt, nos summa necessitudine attingunt; aut quod ita negotiantur, ut locupletes sint, nostri consulatus beneficio se incolumes fortunas habere arbitrantur.

B 2 II.

3 *Bene audiendi*] Prosperæ famæ, nominis, & existimationis.

4 *Ac demittas*] Ita Victorius. Alii, *aut demittas*. Malissima primum illud videtur.

5 *Sociorum*] Id est, Græcorum.

6 *Necessitudine*] Ordo publicanorum, qui

erat equitum Romanorum flos, semper Clæroni saevit, & ab eo vicissim omnibus in rebus defensus fuerat.

7 *Beneficio*] Quia nisi Cicero Consul Castillæ conjunctionem extinxisset, in negotiatorum fortunas impetus factus esset.

II. At enim inter hos ipsos existunt graves controversiæ; multæ nascuntur injuriæ, magnæ contentiones consequuntur. Quasi vero ego id putem, non te aliquantum negotii sustinere. Intelligo permagnam esse negotium, & maximi consilii: sed memento, consilii me hoc negotium esse magis aliquanto, quam fortunæ, putare. Quid est enim negotii, continere eos, quibus præsis, si te ipse contineas? Id autem sit magnum, & difficile cæteris, sicut est difficillimum: tibi & fuit hoc semper facillimum, & vero esse debuit; cujus natura talis est, ut etiam sine doctrina videatur moderata esse potuisse; ea autem adhibita doctrina est, quæ vel virtuosissimam naturam attollere possit. Tu cum pecuniæ, cum volaptati, cum omnium rerum cupiditati resistes, ut facis; erit, credo, periculum, ne improbum negotiatorem, paulo cupidiorum publicanum comprimere non possis. Nam Græci quidem sic te ita viventem intuebuntur, ut quendam ex annalium memoria, aut etiam de cælo divinum hominem esse in provinciam delapsam putent. Atque hæc nunc non ut facias, sed ut te facere, & fecisse gaudeas, scribo. Præclarum est enim, summo cum imperio fuisse in Asia triennium, sic ut nullum te signum, nulla pictura, nullum vas, nulla vestis, nullum mancipium, nulla forma cujusquam, nulla conditio pecuniæ (quibus rebus abundat ista provincia) ab summa integritate continentiaque deduxerit. Quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum potest, quam istam virtutem, moderationem animi, temperantiam, non latere in tenebris, neque esse abditam; sed in luce Asiæ, in oculis clarissimæ provinciæ, atque in auribus omnium gentium ac nationum esse positam? non itineribus tuis perterrerit homines? non sumptu exhauriri? non adventu commoveri? esse, quocumque veneris, & publice, & privatim maximam lætitiæ: cum urbs custodem, non tyrannum; domus hospitem, non expilatorem, recepisse videatur?

III.

⁸ Attollere] Ita Gruterus ex inf. alii vero omnes, excolere. *
⁹ Asia] Asiam minorem significat, quæ proprie Asia dicebatur, & provincia Romana erat. Per hæc tempora comprehedebantur hoc nomine utraq; Mysia, Lydia, Æolia,

Jonia, Cæcia, Doris, & utraq; Phrygia, sed non tota: nam majoris Phrygiæ pars (in qua oppida Laodicea, Apamea, Philomelum, & Synnada) una cum Pisidia, & Lycaonia, bello Mithridatico, adjecta est Ciliciæ, quæ Asia erat Romana provincia.

III. His autem in rebus jam te usus ipse profecto eradit, nequaquam satis esse, ipsum hæc habere virtutes, sed esse circumspiciendum diligenter, ut in hac custodia provinciæ non te unum, sed omnes ministros imperii tui, focis, & civibus, & reipublicæ præstare videare. Quanquam ¹¹ legatos habes eos, qui ipsi per se habituri sint rationem dignitatis suæ; de quibus honore, & dignitate, & ætate præstat Tubero, quem ego arbitror, præsertim cum scribat historiam, multos ex suis annalibus posse deligere, quos velit, & possit imitari: ¹² Halienus autem noster, cum animo & benevolentia, tum vero etiam imitatione vivendi. Nam quid ego de Gratio dicam? quem certo scio ita laborare de existimatione sua, ut propter amorem in nos fraternum, etiam de nostra labores. ¹³ Quæstorem habes, non tuo judicio delectum, sed eum, quem fors dedit. Hunc oportet & sua sponte esse moderatum, & tuis institutis ac præceptis obtemperare. Quorum si quis forte esset fordidior, ¹⁴ ferres eatenus, quoad per te negligeret eas leges, quibus est adstrictus: non ut ea potestate, quam tu ad dignitatem permisisses, ad quæstum uteretur. Neque enim mihi sane placet, præsertim cum ii mores ¹⁵ tantum jam ad nimiam lenitatem & ambitionem incubuerint, scrutari te omnes sordes, excutere unumquemque eorum: sed, quanta sit in quoque fides, tantum cuique committere. Atque inter hos, eos, quos tibi comites & adiutores negotiorum publicorum dedit ipsa reipublica, duntaxat finibus his præstabis, quos ante præscripsi.

IV. Quos vero aut ex domesticis ¹⁶ convitionibus, aut ex

¹⁰ Præstare] Verbum est juris. Præstare sed fortiebantur sibi Quæstores suos; ideoque aliquem, est prædem esse pro aliquo, & periculum, quod ea eo timeatur, in se recipere. Hæc.

¹¹ Legatos] Legatorum Romani appellabantur (ut scribit Apianus lib. 1. B. C. & alii) quos provinciarum Rectoribus addebant, ut iis auxilio essent, eorumque locum tenerent, ubi opus videretur. Eræ dabatur a Senatu; interdum tamen a Prætoribus ipsis, permittere Senatu, adfisciebantur.

¹² Halienus] F. Urimus hic malebat Halienus, ut & Tusc. IV. 22. *

¹³ Quæstorem] Prætores non eligebant,

sed fortiebantur sibi Quæstores suos; ideoque aliquem, quod ea eo timeatur, in se recipere.

¹⁴ Ferres eatenus] Modo non sibi tantum auctoritate sua ad quæstum, sine eos abuti suis. Hæc non est enim ministri non sine spe ingentis lucri partium relinquunt, & in provinciis eunt.

¹⁵ Tantum jam] J. F. Gronovius emendabat, tantum non ad nimiam, hæc, Facciolus, mores sunt, ut iam ad, &c. *

¹⁶ Convitionibus] Man. & Lamb. convitionibus... apparitionibus. Cic. filius eadem voce, convitiis, utitur Fam. XVI. 21. *

necessariis ¹⁷ apparitionibus tecum esse voluisti, qui quasi ex cohorte prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta omnia præstanda nobis sunt. Sed habes eos tecum, quos possis recte facientes facile diligere; minus consulentes existimationi tuæ facillime coercere: a quibus, rudis cum esses, videtur potuisse tua liberalitas decipi: nam ut quisque est vir optimus, ita difficillime esse alios improbos, suspicatur: nunc vero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam superiores, ¹⁸ cautiorem etiam ac diligentiore. Sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimentur audire, non in quas fiste & simulare quæstus causa insusurretur. Sit ¹⁹ annulus tuus non ut vas aliquod, sed tanquam ipse tu; non minister alienæ voluntatis, sed testis tuæ. ²⁰ Accensus sit eo numero, quo cum majores nostri esse voluerunt; qui hoc non in beneficii loco, sed in laboris ac muneris, non temere nisi libertis suis deferebant; quibus illi quidem non multo secus, ac servis, imperabant. Sit ²¹ lictor non suæ sed tuæ ²² lenitatis apparitor: majoraque præferant fasces illi ac securæ dignitatis insignia, quam potestatis. Toti denique sit provinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunam esse carissimas. Denique hæc opinio sit, non modo iis, qui aliquid acceperint, sed iis etiam, qui dederint, te inimicum (si id cognoveris) futurum. Neque vero quisquam dabit, cum erit hoc perspectum, nihil per eos, qui simu-

¹⁷ Apparitionibus] Apparitionis nomen generale, quo comprehenduntur omnes, qui Magistratui alicui apparere solent, etque imperant prælo esse, ut accensum, viros, li- flores, interpretes, scribas, præcones.

¹⁸ Cautiorem] Alii legunt cautiorem, extrinseca particula ac.

¹⁹ Annulus tuus] Hoc est, annulus tantum signatorius non sit ut res aliquod, quo tui alii possint, & ab omni: sed tanquam ipse tu. Tam certum sit, id velle te ac sentire, quod tuum est ob signatum annulo, quam si tu ipse verbis ac voce coram edices. Ita fere Turnebus, qui & alius (Adv. XXVII. 1.) pro- ponit, quo non ita delectos. Olivot.

²⁰ Accensus] Accensus fuit minister eorum magistratuum, qui vocationis jus habebant,

non solum in Urbe, sed etiam in Provinciis. Eos Varro dictos fuisse ab accensio scribit in lib. V. de L. L. Nam illorum officium erat vocare ad concionem, ad jus, ad delectum, &c. Eorum item silentium indicere, ubi opus esset, coram magistratu.

²¹ Lictor] Lictores sentis agere iusti, lenitatis meritum sibi adsciscunt; ut hinc aliquid lucrificent. Prætori in provincia apparebant, quemadmodum in Urbe; præcones cum fascibus & securibus. Eorum erat submovere obvios, damnososque vias cedere, ac securi percutere.

²² Lenitatis] Mere dixit, pro severitatis. Et est sensus: Adhibeat eam lenitatem, non quæ ipsi, sed quæ tibi videbitur. Heuon.

simulant se apud te multum posse, abs te solere impetrari. Nec tamen est hæc oratio mea hujusmodi, ut te in tuos aut durum esse nimium, aut suspiciosum velim. Nam si quis est eorum, qui tibi biennii spatio nunquam in suspicionem avaritiæ venerit, (ut ego Cæcium, & Chærippum, & Labonem & audio, &, quia cognovi, existimo) nihil est, quod non & iis, & si quis est alius ejusdemmodi, & committi, & credi rectissime putem. Sed si quis est, in quo jam offenderis, de quo aliquid senseris: huic nihil credideris, nullam partem existimationis tuæ commiseris.

V. In provincia vero ipsa ²³ si quem es nactus, qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus; huic quantum credendum sit, vide: non quin possint multi esse ²⁴ provinciales viri boni; sed hoc sperare licet, judicare periculosum est. Multis enim simulationum involucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur uniuscujusque natura: frons, oculi, vultus persape mentiuntur; oratio vero sapissime. Quamobrem, qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti ²⁵ careant his rebus omnibus, a quibus nos divulsi esse non possumus; te autem, alienum hominem, ament ex animo, ac non sui commodi causa simulent? Mihi quidem permagnum videtur: præsertim si iidem homines privatum non fere quemquam, prætores semper omnes amant. Quo ex genere si quem forte ²⁶ tui cognosti amantiorem, (feri enim potuit) quam temporis, hunc vero ad tuum numerum libenter adscribito. Sin autem id non percipies; nullum erit genus in familiaritate cavendum magis: propterea quod & omnes vias pecuniæ norunt, & omnia pecuniæ causa faciunt: &, qui-cum victuri non sunt, ejus existimationi consulere non curant. Atque etiam e Græcis ipsis diligenter cavendæ sunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, si qui sunt veteris Græciæ di-
gni.

²³ Si quem] Civem Romanum, negotian- di causa in provincia degentem.

²⁴ Provinciales] Id est Romani cives, qui negotiorum suorum causa in provincia sedem possiderunt.

²⁵ Careant] Urbe Roma, & tantis his

bonis, quibus nos carere non possumus, nisi ægro animo & ad breve tempus.

²⁶ Tui, quam temporis] Qui te plus amet, quatenus Cicerone es, quam quatenus Prætor.

gni. Sic vero fallaces sunt permulti, & leves, & diuturna servitute ad nimiam assentationem eruditi: quos ego universos adhiberi liberaliter, optimum quemque hospitio amicitiaque conjungi dico oportere. Nimia familiaritates eorum, neque tam fideles sunt: non enim audent adversari nostris voluntatibus; ²⁷ & vero invident non nostris solum, verum etiam suis.

VI. Jam qui in ejusmodi rebus, in quibus vereor etiam ne durior sim, cautus esse velim, ac diligens; quo me animo in servos esse censes? Quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in provinciis regere debemus: quo de genere multa præcipi possunt. Sed hoc & brevissimum est, & facillime teneri potest, ut ita se gerant in istis Asiaticis itineribus, ut si iter ²⁸ Appia via faceres: neve interesse quidquam putent, utrum ²⁹ Tralles, an Formias venerint. At, si quis est ex servis egregie fidelis; sit in domesticis rebus, & privatis: quæ res ad officium imperii tui, atque ad aliquam partem reipublicæ pertinebunt, de his rebus ne quid attingat. Multa enim, quæ recte committi servis fidelibus possunt, tamen sermonis, & vituperationis vitanda causa committenda non sunt. Sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem delapsa est oratio mea, cum id mihi propositum initio non fuisset. Quid enim ei præcipiam, quem ego in hoc præsertim genere intelligam prudentia non esse inferiorem, quam me; usu vero etiam superiorem? Sed tamen si ad ea, quæ faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipsi illa putavi fore jucundiora. Quare sint hæc fundamenta dignitatis tuæ: tua primum integritas & continentia; deinde omnium, qui tecum sunt, pudor; delectus in familiaritatibus, & provincialium hominum & Græcorum, percautus & diligens; familia gravis & constans disciplina. Quæ cum honesta sint in his privatis nostris, quotidianisque rationibus; in tanto imperio, tam depravatis moribus, tam corrupti-

²⁷ Et vere invident] Non possunt esse fideles, quia nobis invident: sicut invident etiam suis, qua parte præstant. Quidam extirpant particulam *vere*; sed retineti debet, quia respondet superiori particule *neque*.

²⁸ Appia via] Id est sub ipsis Romæ oculis. Erat autem Appia via inter Romam & Capuam, ab Appio Claudio strata.

²⁹ Tralles] Tralles, urbs Lydiæ. Formia, urbs novi Latii ad mare.

ruptæ provincia, divina videantur necesse est. Hæc institutio, atque hæc disciplina potest sustinere in rebus statuendis & decernendis eam severitatem, qua tu in iis rebus ulus es, ex quibus nonnullas ³⁰ similitates cum magna mea lætitia susceptas habemus. Nisi forte me Paconii nescio cujus, hominis Græci quidem, at Myssi, aut Phrygis potius, querelis moveri putas; aut Tuscenii, hominis furiosi ac sordidi vocibus, ejus tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatem eripuisti summa cum æquitate.

VII. Hæc, & cætera plena severitatis, quæ statuisti in ista provincia, non facile sine summa integritate sustineremus. Quare sit summa in jure dicendo severitas; dummodo ea ne varietur gratia, sed conservetur æquabilis. Sed tamen parvi refert abs te ipso jus dici æquabiliter & diligenter, nisi idem ab iis fiet, quibus tu ejus muneris aliquam partem concesseris. Ac mihi quidem videtur non sane magna varietas esse negotiorum in administranda Asia, sed ea tota jurisdictione maxime ³¹ sustineri. In qua ³² scientiæ præsertim provincialis ratio ipsa expedita est. Constantia est adhibenda & gravitas, quæ resistat non solum gratiæ, verum etiam suspitioni. Adjungenda etiam est facilitas in audiendo, lenitas in decernendo, ³³ in satisfaciendo ac disputando diligentia. His rebus nuper ³⁴ Cn. Octavius jucundissimus fuit: apud quem ³⁵ primus licitor quievit; ³⁶ tacuit accensus: quoties quisque voluit, dixit; & quam voluit diu. Quibus ille rebus fortasse nimis lenis videretur, nisi hæc lenitas illam severitatem

Tom. IX.

C

tue-

³⁰ Similitates] Quia Quintus nimis quadam acerbitate multorum in se odia commoverat: qua de causa parum secunda fama eum laborasse, scribit Suetonius in Augusto, cap. 3.

³¹ Sustineri] Totum hoc, quidquid est oneris, jurisdictionis est. Manu.

³² Scientiæ provincialis] Facile erat jus dicere in provincia, in qua neque tam multe leges, neque tanta formularum quasi superstitio.

³³ In satisfaciendo ac disputando] Licet hæc Prætorum decretis interdum disputando resistere. Horum autem erat resistibus fa-

cisfacere. Habes exemplum rei hujus in Orat. pro Quinto c. 8.

³⁴ Cn. Octavius] Patet Augusti, qui Macedoniam provinciam magna cum laude administravit. Vide Suetonium initio Vitæ Augustuli.

³⁵ Primus licitor] Primi licitoris erat tuncbam arceere a tribunali, in itinere submovere obvios, &c. Alii legunt *primum*, quasi dicat, licitores primum quietescere coepisse apud Octavianum.

³⁶ Tacuit accensus] Noluit cuiquam silentium imperari; quod minus erat accensum.

tueretur. Cogebantur ³⁷ Syllani homines, quæ per vim & metum abstulerant, reddere: qui in magistratibus injuriose decreverant, eodem ipsis privatis erat jure parendum. Hæc illius severitas acerba videretur, nisi multis condimentis humanitatis mitigaretur. Quod si hæc lenitas grata Romæ est, ubi tanta arrogantia est, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magistratus, ³⁸ tot auxilia, ³⁹ tanta vis, tanta senatus auctoritas; quam jucunda tandem prætoris comitas in Asia potest esse, in qua tanta multitudo civium, tanta sociorum, tot urbes, tot civitates unius hominis nutum intuentur? ubi ⁴⁰ nullum auxilium est, nulla conqueho, nullus senatus, ⁴¹ nulla concio? Quare, cum permagni hominis est, & cum ipsa natura moderati, tum vero etiam doctrina, atque optimarum arrium studiis eruditi, sic se adhibere in tanta potestate, ut nulla alia potestas ab iis, quibus ipse præsit, desideretur.

VIII. ⁴² Cyrus ille a Xenophonte non ad historię fidem scriptus, sed ad effigiem justii imperii; cujus summa gravitas ab illo philosopho cum singulari comitate conjungitur: quos quidem libros non sine causa noster ille Africanus de manibus ponere non solebat: nullum est enim prætermisum in iis officium diligentis & moderati imperii; eaque, si sic coluit ille, qui privatus fururus nunquam fuit, quonam modo retinenda sunt iis, quibus imperium ita datum est, ut redderent, & ab iis legibus datum est, ad quas revertendum est? Ac mihi quidem videntur huc omnia esse referenda iis, qui præ-

³⁷ Syllani homines] Qui Syllanz fastidii auxilio in aliorum bona irrepserant.

³⁸ Tot auxilia] Scilicet magistratus magistratui succedebat; & ab uno ad alium auxilii causa pergebat.

³⁹ Tanta vis] Hoc videtur referendum ad populi vim, que concionibus ciellatur. Apparet ex iis, que sequuntur.

⁴⁰ Nullum auxilium] Hinc apparet Prætores in provinciis summa cum potestate fuisse, a qua nulla esset provocatio.

⁴¹ Nulla concio] Hoc nomine populi auxilia significatur, que per conciones eliciebantur.

⁴² Cyrus ille] Videtur ex hoc loco effuxisse particula ut. Nam cum prius dixisset, *permagis hominis est*, recte inferret, *ut Cyrus ille*, &c. Et facile, propter proximam syllabam *tot*, elidi potuit. *Horom*. Tota hæc constructio laborat inconsequentia, quod Græci *ἀνεπίδοτος* dicunt. Et hoc imperu scribendi, & incuria quadam magni ingenii, nihil sibi memueris. Sunt alibi alia generis hujus & apud Ciceronem; & apud alios tum Latinos, tum Græcos scriptores; que si nos imitari velimus, rictum moveamus. *Festulatur*.

præsent aliis; ut ii, qui erunt eorum in imperio, sint quam beatissimi: quod tibi esse & antiquissimum, & ab initio fuisse, ut primum Asiam attigisti, constante fama atque omnium sermone celebratum est. Est autem non modo ejus, qui sociis & civibus, sed etiam ejus, qui servis, qui mutis pecudibus præsit, eorum, quibus præsit, commodis utilitati-que servire. Cujus quidem generis constare inter omnes video, abs te summam adhiberi diligentiam: nullum æs alienum novum contrahi civitatibus; veterem autem magno & gravi multas abs te esse liberatas; ⁴³ urbes complures dirutas, ac pene desertas (in quibus unam Joniæ nobilissimam, alteram Carriæ, Samum & Halicarnassum) per te esse recreatas, nullas esse in oppidis seditiones, nullas discordias; providi abs te, ut civitates optimatum consiliis administrarentur; sublata Myfiæ atrocina; cædes multis locis repressas; pacem tota provincia constitutam; neque solum illa itinerum atque agrorum, sed multo etiam plura, & majora oppidorum & sanorum furta & latrocinia esse depulsa: remotam a fama, & a fortunis, & ab otio locupletum, illam acerbissimam ministram prætorum avaritiæ ⁴⁴ calumniam; sumptus & tributa civitatum ab omnibus, qui earum civitatum fines incolant, tolerari æqualiter; facilimos esse aditus ad te; patere aures tuas querelis omnium; nullius inopiam ac solitudinem, non modo illo populari accessu ac tribunali, sed ne domo quidem & cubiculo esse exclusam tuo; toto denique imperio nihil acerbum esse, nihil crudele, atque omnia plena clementiæ, mansuetudinis, humanitatis.

IX. Quantum vero illud est beneficium tuum, quod iniquo & gravi vectigali ⁴⁵ adilitiorum, magnis nostris similitatibus, Asiam liberasti? Enimvero si unus homo nobilis queritur palam, te, quod edixeris, *Ne ad ludos pecunie decernerentur*, HS

C 2 cc

⁴³ Urbes complures] In omnibus editio- nibus (præter Manutianam) vox *urbes* ad- dicitur superiori membro, ut sit *liberatas ur- bes*: sed error incipit non reputandus, in quo differt *urbes* a *civitate*.

⁴⁴ Calumniam] Subornabatur enim ab avariis Prætoribus calumniatores, nempe ut

locupletes spoliarent ipsi: ut de Verre le- gimus lib. II, ubi de Heraclio, Epicrate, Socrato &c. *Horom*.

⁴⁵ Adilitiorum] Id est munerum adili- tiorum. Filites enim indorum nomine pec- uniam a provinciis exigebant.

cc sibi eripuisse; quanta tandem pecunia penderetur, si omnium nomine, quicumque Romæ ludos facerent, quod erat jam institutum, erogaretur? Quanquam has querelas hominum nostrorum illo consilio oppressimus, quod in Asia nescio quonam modo, Romæ quidem non mediocri cum admiratione laudatur, quod, cum ⁴⁶ ad templum, monumentumque nostrum civitates pecunias decreverint; cumque id & pro meis magnis meritis, & pro tuis maximis beneficiis summa sua voluntate fecissent; nominatimque ⁴⁷ lex exciperet, *Ut ad templum monumentumque capere liceret*; cumque id, quod dabatur, non esset interiturum, sed in ornamentis templi futurum, ut non mihi potius, quam populo Romano, ac diis immortalibus datum videretur; tamen id, in quo erat dignitas, erat lex, erat eorum, qui faciebant, voluntas, accipiendum non putavi; cum aliis de causis, tum etiam ut animo aequiore ferrent illi, ⁴⁸ quibus nec deberetur, nec liceret. Quapropter incumbere toto animo & studio omni in eam rationem, qua adhuc usus es, ut eos, quos tuæ fidei potestatique senatus populusque Romanus commisit & credidit, diligas, & omni ratione tueare, ⁴⁹ ut esse quam beatissimos velis. Quod si te fors Afris, aut Hispanis, aut Gallis præfecisset, immanibus ac barbaris nationibus; tamen esset humanitatis tuæ, consulere eorum commodis & utilitati, saluti que servire. Cum vero ei generi hominum præsumus, non modo in quo ipsa sit, sed etiam a quo ad alios pervenisse putetur humanitas; certe iis eam potissimum tribuere debemus, a quibus accepimus. Non enim me hoc jam dicere pudebit, præsertim in ea vita, atque iis rebus gestis, in quibus non potest residere inertis, aut levitatis ulla suspicio; nos ea quæ consecuti sumus, his studiis & artibus esse adeptos, quæ sint nobis Græciæ monumentis disciplinisque tradita. Quare præter communem fidem, quæ omnibus debetur,

⁴⁶ Ad templum monumentumque Civitates Asiæ pecunias decreverant, quibus templum construeretur, in eoque monumentum Marco Ciceroni poneretur.

⁴⁷ Lex exciperet Lex de repetundis vocabatur, ne pecunia in provincia caperetur,

præ-nisi nominibus illis, quæ in lege ipsa excipiebantur.

⁴⁸ Quibus nec deberetur Ediles, qui pecunias petebant ad ludos.

⁴⁹ Ut] Ita vulgati ad unum omnes. Sed emendat: Faciatis, & illi, &c.

præterea nos isti hominum generi præcipue debere videmur, ut, quorum præceptis sumus eruditi, apud eos ipsos, quod ab iis didicerimus, velimus expromere.

X. Arque ille quidem princeps ingenii & doctrinæ Plato, tum denique fore beatas respublicas putavit, si aut docti, ac sapientes homines eas regere cœpissent; aut illi, qui regerent, omne suum studium in doctrina ac sapientia collocassent. Hanc conjunctionem videlicet potestatis ac sapientiæ, saluti censuit civitatibus esse posse: quod fortasse aliquando universæ reipublicæ nostræ, nunc quidem profecto isti provinciæ contigit, ut in ea summam potestatem haberet, cui in doctrina, cui in virtute atque humanitate percipienda, plurimum a pueritia studii fuisset, & temporis. Quare cura, ut hic annus, qui ad laborem tuum accessit, idem ad salutem Asiæ prorogatus esse videatur. Quoniam in te retinendo fuit Asiæ felicior, quam nos in deducendo; perforce, ut lætitia provinciæ desiderium nostrum leniatur. Etenim, si in promerendo, ut tibi ⁵⁰ tanti honores haberentur, quanti haud scio an nemini, fuisti omnium diligentissimus; multo major in his honoribus ⁵¹ tuendis adhibere diligentiam debes. Et quidem de isto genere honorum quid sentirem, scripsi ad te ante. Semper eos putavi, si vulgares essent, viles; si temporis causa constituerentur, leves; si vero (id quod ita factum est) meritis tuis tribuerentur, existimabam multam tibi in his honoribus tuendis operam esse ponendam. Quare, quoniam in istis urbibus cum summo imperio & potestate versaris, in quibus tuas virtutes consecratas, & in deorum numero collocatas vides; in omnibus rebus, quas statues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudiciis, tantis honoribus debeas, cogitabis. Id autem erit ejusmodi, ut consulas omnibus, ut medeare incommodis hominum, provideas salutem, ut te parentem Asiæ & dici, & haberi velis.

XI. Atque huic tuæ voluntati ac diligentiae difficultatem

⁵⁰ Tanti honores] Positis aris ac templis, ⁵¹ Tuendis] In tuetur honores suos, qui ut in more provinciarum sunt, virtutibus digna facit suis honoribus. Quanti, iustitiae, clementiae, fidei, &c.

magnam afferunt ⁵² publicani: quibus si adverſamur, ordinem de nobis ⁵³ optime meritum, & per nos cum republica conjunctum, & a nobis, & a republica diſjungemus. Sin autem omnibus in rebus obſequemur, funditus eos perire patiemur, quorum non modo ſaluti, ſed etiam commodis conſulere debemus. Hæc eſt una (ſi vere cogitare volumus) in toto imperio tuo difficultas. Nam eſſe abſtinentem; continere omnes cupiditates; ſuos coercere; juris æquabilem tenere rationem; facilem ⁵⁴ te in rebus cognoscendis, in hominibus audiendis admittendiſque præbere; præclarum magis eſt, quam difficile: non eſt enim poſitum in labore aliquo, ſed in quadam inductione animi æque voluntate. Illa cauſa publicanorum quantam acerbicatem afferat ſociis, intelleximus ex civibus, qui nuper in ⁵⁵ portoriis Italiæ tollendis, non tam de portorio, quam de nonnullis injuriis portitorum querebantur. Quare non ignoro, quid ſociis accidat in ultimis terris, cum audierim in Italia querelas civium. Hic te ita verſari, ut & publicanis ſatiſfacias, (præſertim publicis ⁵⁶ male redemptis) & ſocios perire non ſinas, divinæ cujuſdam virtutis eſſe videtur, id eſt iuſtæ. Ac primum Græcis, id quod acerbiffimum eſt, quod ſunt veſtigales, non ita acerbam videri debet; propterea quod ſine imperio populi Romani, ⁵⁷ ſuis inſtitutiſ, per ſe ipſi ita fuerunt. Nomen autem publicani aſpernari non poſſunt, qui pendere ipſi veſtigal ⁵⁸ ſine publicano non potuerunt, quod iis ⁵⁹ æqualiter Sylla deſcripſerat. Non eſſe autem leniores in exigendis ve-

Eti-

⁵² Publicani] Quibus morem gerere difficile erat, ſimulque ſociorum iura tueri, æorumque voluntates ſibi conciliare.

⁵³ Optime meritum] Publicani magnam gratiam Ciceroni navaverant in extinguenda Caſſini conſpiratione, & ique minorum beneficiorum cauſa conſtruxerunt erant.

⁵⁴ Te] Faciolatus edidit ſe, propter vocem ſuam, qua præcedit. *

⁵⁵ Portoria] Q. Metellus Nepos, cum Prætor eſſet, portoria Italiæ, lege lata, ſuſtulit: qua de re vide Dionem. De his ipſiſ portoriis ſublatis ſcribit Cicero lib. II. ad Att. ep. 16.

⁵⁶ Male redemptis] Quia Publicani nimis magno pretio publica veſtigalia redemerant, ſocios evocabant, acerbis exigendo.

⁵⁷ Suis inſtitutiſ] Græcia, cum libera eſſet, ſuis populis veſtigalia deſcribebat.

⁵⁸ Sine publicano] Ipſe enim per ſe civitates non facile ad colligendum veſtigal adſequuntur, niſi ſit, qui præcipuam huius muneris curam gerat, & ſuo periculo a ſociis exigat. Quod facit publicanus. Manut.

⁵⁹ Æqualiter] Quæ ſociis ſine publicano exigat videbatur poſſe. Idem.

ſtigalibus Græcos, quam noſtros publicanos, hinc intelligi poteſt, quod ⁶⁰ Caunii nuper, omneſque ex inſulis, quæ erant ab Sylla ⁶¹ Rhodiis attributæ, conſugerunt ad ſenatum, nobis ut potius veſtigal, quam Rhodiis penderent. Quare nomen publicani neque ii debent horrere, qui ſemper veſtigales fuerunt; neque ii aſpernari, qui per ſe pendere veſtigales non potuerunt; neque ii recuſare, qui poſtulaverunt. Simul & illud Aſia cogitet, nullam a ſe neque belli externi, neque diſcordiarum domeſticarum calamitatem abſuturam fuiſſe, ſi hoc imperio non teneretur. Id autem imperium cum retineri ſine veſtigalibus nullo modo poſſit, æquo animo parte aliqua fuorum fructuum, pacem ſibi ſempiternam redimat atque otium.

XII. Quod ſi genus ipſum & nomen publicani non iniquo animo ſuſtinebunt; poterunt iis, conſilio & prudentia tua, reliqua videri mitiora. Poſſunt ⁶² in paſſionibus faciendis non ⁶³ legem ſpectare cenſoriam, ſed potius ⁶⁴ commoditatem conſiciendi negotii, & liberationem moleſtiæ. Propterea tu id facere, quod & feciſti egregie, & facis, ut commemorare, quanta ſit in publicanis dignitas, quantum nos illi ordini debeamus; ut remoto imperio, ac vi poteſtatis & faſcium, publicanos cum Græcis gratia atque auctoritate conjungas. Sed & ab iis, de quibus optime tu meritus eſ, & qui tibi omnia debent, ⁶⁵ hoc petas; ut facilitate ſua, nos eam neceſſitudinem, quæ eſt nobis cum publicanis, obtinere & conſervare patiantur. Sed quid ego te hæc hortor, quæ tu non modo facere poteſ, tua ſponte, ſine cujuſquam præceptis, ſed etiam magna jam ex parte perfeciſti? Non enim deſtitit nobis agere quotidie gratias honeſtiſſimæ & maximæ ⁶⁶ ſocietates: quod quidem mihi idcirco jucundius eſt, quod idem faciunt

Græ-

⁶⁰ Caunii] Populi Cariæ. Caunus autem portus erat ad Rhodium mare in Lycia conſinio.

⁶¹ Rhodiis attributæ] Sylla decreverat, ut Caunii, & vicinæ inſulæ veſtigalia inferrent in ærarium Rhodiorum.

⁶² In paſſionibus] Paſſioebantur publicani, id eſt ut paſſionum difficultates removere, & negotium expediant.

⁶³ Legem Cenſoriam] Veſtigalium locan-

dorum cura penes Cenſores erat, qui certis conditionibus conductionibus dicebant, ne nimia acerbitate & avaritia ſocios perderent.

⁶⁴ Commoditatem] Ut res exitum inveniat, quedam remitti in paſſionibus debent.

⁶⁵ Hoc petas] Ut tibi in re hæc gratificentur, id eſt ut paſſionum difficultates removeant, & negotium expediant.

⁶⁶ Societates] Publicanorum.

Graci. Difficile est autem ea, quæ commodis, utilitate, & prope natura diversa sunt, voluntate conjungere. At ea quidem, quæ supra scripta sunt, non ut te instituerem, scripsi; (neque enim prudentia tua cujusquam præcepta desiderat) sed me in scribendo commemoratio tuæ virtutis delectavit: quamquam in his literis longior fui, quam aut vellem, aut quam me putavi fore.

XIII. Unum est, quod tibi ego præcipere non desinam; neque te patiari (quantum in me erit) cum exceptione laudari. Omnes enim qui istinc veniunt, ita de tua virtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis summis laudibus excipiant unam iracundiam: quod vitium, cum in hac privata quotidianaque vita, levis esse animi atque infirmi videtur; tum vero nihil est tam deformæ, quam ad summum imperium etiam acerbiter naturam adjungere. Quare illud non suscipiam, ut, quæ de iracundia dici solent a doctissimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cum & nimis longus esse nolim, & ex multorum scriptis ea facile possis cognoscere. Illud, quod est epistolæ proprium, ut is, ad quem scribitur, de iis rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum esse non puto. Sic ad nos omnes fere deferunt, nihil, cum absit iracundia, te fieri posse jucundius: sed cum te aliquis improbitas, perversitasque commoverit, sic te animo incitari, ut ab omnibus tua desideretur humanitas. Quare, quoniam in eam rationem vitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quam res ipsa ac fortuna deduxit, ut sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit; caveamus, quantum efficere & consequi possumus, ut ne quod in nobis infigne vitium fuisse dicatur. Neque ego nunc hoc contendo, quod fortasse cum in omni natura, tum jam in nostra ætate difficile est, mutare animum, & si quid est penitus institum moribus, id subito evellere: sed te illud admoneo, tu, si hoc plene vitare non potes, quod ante occupatur animus ab iracundia, quam providere ratio potuit, ne occuparetur; ^{est} ut te ante compares, quotidieque meditare, resistendum

⁶⁷ Ut te ante] Particula ut redundat; quod eleganter fieri solet, quoties multa interponuntur.

esse iracundiæ; cumque ea maxime animum moveat, tum tibi esse diligentissime linguam continendam: quæ quidem mihi virtus non interdum minor videtur, quam omnino non irasci. Nam illud non solum est gravitatis, sed nonnunquam etiam ^{est} lentitudinis; moderari vero & animo, & orationi, cum sis iratus, aut etiam tacere, & tenere in sua potestate motum animi & dolorem, etsi non est perfectæ sapientiæ, tamen est non mediocri ingenii. Atque in hoc genere multo te esse jam commodiorem, mitioremque nuntiant. Nullæ tuæ vehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cum abhorrent a literis, ab humanitate, tum vero contraria sunt imperio ac dignitati. Nam si implacabiles iracundiæ sint, summa est acerbitas: sin autem exorabiles, summa levitas: quæ tamen, ut in malis, acerbitati anteponenda est.

XIV. Sed quoniam primus annus habuit de hac reprehensione plurimum sermonis, credo propterea, quod tibi hominum injuriæ, quod avaritiæ, quod insolentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis videbatur; secundus autem multo lenior, quod & consuetudo, & ratio, & (ut ego arbitror) meæ quoque literæ te patientiorem, lenioremque fecerunt; tertius annus ita esse debet emendatus, ut ne minimam quidem rem quisquam possit ullam reprehendere. Ac jam hoc loco non hortatione, neque præceptis, sed precibus tecum fraternis ago; totum ut animum, curam, cogitationemque tuam ponas in omnium laude undique colligenda. Quod si in mediocri statu sermonis ac prædicationis nostræ res essent; nihil abs te eximium, nihil præter aliorum consuetudinem postularetur: nunc vero propter earum rerum, in quibus versati sumus, splendorem & magnitudinem, nisi summam laudem ex ista provincia assequimur, vix videmur summam vituperationem posse vitare. Ea nostra ratio est, ut omnes boni cum faveant, tum etiam a nobis omnem diligentiam, virtutemque & postulent, & expectent: omnes autem improbi (quod cum iis bellum suscepimus sempiternum) vel

Tom. IX.

D

mini-

⁶⁸ Lentitudinis] Vide Tusc. IV. 19. *

minima re ad reprehendendum contenti esse videantur. Quare, quoniam ejulmodi ⁶⁹ theatrum tuis virtutibus est datum, celebritate refertissimum, magnitudine amplissimum, judicio eruditissimum, natura autem ita resonans, ut usque Romam significationes, vocesque referantur; contende, quæso, atque elabora, non modo ut his rebus dignus fuisset, sed etiam ut illa omnia tuis artibus superasse videare.

XV. Et quoniam mihi casus urbanam in magistratibus administrationem reipublicæ, tibi provincialem dedit; si mea pars nemini cedit, fac ut tua ceteros vincat. Simul & illud cogita, nos non de reliqua, & sperata gloria jam laborare, sed de parta dimicare: quæ quidem non tam expectanda nobis fuit, quam tuenda est. Ac si mihi quidquam esset abs te separatum, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi jam partus est. Nunc vero res sic sese habet, ut, nisi omnia tua facta atque dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus tantisque periculis, quorum tu omnium particeps fuisti, nihil consecutum putem. Quod si ut amplissimum nomen consequeremur, unus præter ceteros adjuvisti; certe idem, ut id retineamus, præter ceteros elaborabis. Non est tibi his solis utendum existimationibus ac judiciis, qui nunc sunt, hominum; sed iis etiam, qui futuri sint: quanquam illorum erit verius iudicium, obrestitutione & malevolentia liberatum. Denique illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam quarere: quod si esset, tamen non negligeres; præsertim cum amplissimis ⁷⁰ monumentis consecrare voluisses memoriam nominis tui: sed ea tibi est communicanda mecum, prodenda liberis nostris. In quo cavendum est, ne si negligentior fueris, non solum tibi parum consuluisse, sed etiam tuis invidisse videaris.

XVI. Atque hæc non eo dicuntur, ut te prætio mea dormientem excitasse, sed potius ut currentem incitasse videatur.

⁶⁹ Theatrum tuis virtutibus est datum] Magna est loci hujus varietas & perturbatio; quod librarius quidam pro tui posuerit verum; alius addidit: *Atque* alius alter verba inverterit. Ego secutus sum, quæ pro-

bavit Manutius (& Lambinus edidit.) ⁷⁰ Monumentis.] Refertur hoc ad honores, quorum meminit in cap. 10. Manutius putat, referri ad annales a Quinto scriptos.

tur. Facies enim perpetuo, quæ fecisti, ut omnes æquitatem tuam, temperantiam, severitatem, integritatemque laudent. Sed me quadam tener, propter singularem amorem, infinita in te aviditas gloriæ. Quanquam illud existimo, cum jam tibi Asia, sicut unicuique sua domus, nota esse debeat; cum ad tuam summam prudentiam tantus usus accesserit; nihil esse, quod ad laudem attingat, quod non tu optime perspicias; & tibi non, sine cuiusquam hortatione, in mentem veniat quotidie. Sed ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te scribo, tecum loqui videor: idcirco & tua longissima quaque epistola maxime delector, & ipse in scribendo sæpe sum longior. Illud te ad extremum & oro, & hortor, ut, tanquam poeta boni, & actores industrii solent, sic tu in extrema parte, & conclusionem muneris ac negotii tui diligentissimus sis; ut hic tertius annus imperii tui, tanquam ⁷¹ tertius actus, perfectissimus, atque ornatusissimus fuisse videatur. Id facillime facies, si me (cui semper uni magis, quam universis, placere voluisti) tecum semper esse putabis, & omnibus iis rebus, quas dices, ac facies, interesse. Reliquum est, ut te orem, ut valetudini tuæ, si me & tuos omnes valere vis, diligentissime servias.

⁷¹ Tertius actus] Hinc apparet, aliquando tribus actibus fabulas fuisse conclusas; hujus loci comparatio non cadit in numerum, sed in finem & conclusionem.

MARCUS Q. FRATRI S.

II. STATIUS ad me venit a. d. VIII. Kal. Novemb. Ejus adventus, quod ita scripisti, direptum iri te a tuis, dum is abesset, molestus mihi fuit. Quod autem expectationem tui, concursumque eum, qui erat futurus, si una tecum

D 2

dece-

ARC. De Statii liberti nimis apud Quintum gratiosi adventu, & hominum de eo ferromentibus & querelis; de Græcis, quos commendaverat, aut quibus videbatur indulgere, excusatio de liberti Quinti iniquis, duris, contrariis, de rebus tollendis consilium: L. Flavi, cui hereditas in Asia venerat, allo-

rumque commendatio; oburgationum suarum excusatio, ac tandem de rebus publicis commemoratio. *Ann. U. C. 694.*

⁷² Direptum] Quod rei domesticam Statii liberti Rustici ac fidelitate conservari Quintus arbitraretur. *Manutius.*

decederet, neque antea visus esset, sustulit; id mihi non incommode visum esse accidisse. Exhaustus enim est sermo hominum, & multis emissæ jam ejusmodi voces, ² ἀπὸ αἰεὶ τῶν φῶτα μέγαν. Quæ te absente confecta esse lator. Quod autem idcirco a te missus est, mihi ut se purgaret, id necesse minime fuit. Primum enim nunquam ille mihi fuit suspectus: neque ego, quæ ad te de illo scripti, scripti meo iudicio: sed cum ratio falsusque omnium nostrum, qui ad rempublicam accedimus, non veritate solum, sed etiam fama niteretur, sermones ad te aliorum semper, non mea iudicia perscripti. Qui quidem quam frequentes essent, & quam graves, adventu suo Staius ipse cognovit. Etenim intervenit nonnullorum querelis, quæ apud me de illo ipso habebantur, & sentire potuit sermones iniquorum in suum potissimum nomen erumpere. Quod autem me maxime movere solebat, cum audiebam illum plus apud te posse, quam gravitas illius ætatis, & imperii prudentia postulare: quam multos enim mecum egisse putas, ut se Statio commendarem? quam multa autem ipsum ³ ἀφ' ἑσῶς mecum in sermone ita protulisse? ⁴ *Id mihi non placuit: monui, sinasi, deterrui.* Quibus in rebus etiam si fidelitas summa est, (quod prorsus credo, quoniam tu ita iudicas) tamen species ipsa tam gratiosi liberti, aut servi, dignitatem habere nullam potest. Atque hoc sic habeto, (nihil enim nec temere dicere, nec astute reticere debeo) materiam omnem sermonum eorum,

² ἀπὸ αἰεὶ] Sed semper hanciem quandam mensuram &c. Homeri versus est in OI. 9. vers. 513. de Ulyssæ Polyphemo pronunciat: a quo tam pusillo, tanquam imbecillo miratur se esse excæcaturum. Nunc, qua ratione sententia, de Ulyssæ & Polyphemo ab Homero prolata, ad Quintam & ad Staium accommodari possit, ut certe egregie potest, consideremus. Per trecentium jam Quintus Asian rexerat. Scripta enim est epistola in exitu hęc anni tertii. Rationem ejus administrationis fama jam nunciisque Romanis perculerat; falsique notum erat, omnibus in rebus cum tui consilio Staii liberti, quod Cicero modo oculis, modo aperte conquestratur. Expectabanturque homines liberti Staii adventum in urbem cum Quinto, quasi

quædam provincia, a quo provinciam esse administrantem, tanquam a proconsule, audissent, qui cum venisset, quasi decepti, itidem ut Polyphemus, itidem, quibus ille verbis errorem suum poterat indicare. Que igitur voces, si cum Quinto Staius ubera esset ingressus, conjecisse fuissent, eas in verbum Staium, nolente Quinto, emissas Cicero gaudet, idque modestè significat, cum ait, *id mihi non inconvulso visum est accidisse*: ne offenderet animum Quinti ad iracundiam propensi, & de Statio optime existimantis. Idem.

³ ἀφ' ἑσῶς] Tuto, secure.

⁴ *Id mihi non placuit*] Verba sunt, que in sermone cum Marco proferebat libertus ille.

rum, qui de te detrahere velint, Staium dedisse: & antea tantum intelligi potuisse, ⁵ iratos tuæ severitati esse nonnullos: hoc manumisso, iratis, quod loquerentur, non desuisse.

II. Nunc respondebo ad eas epistolas, quas mihi reddidit L. Cæsius, (cui, quoniam ita te velle intelligo, nullo loco deero) quarum altera est de ⁶ Blandenio Zeuxide, quem scribis certissimum matricidam tibi a me intime commendari. Qua de re, & de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitiosum factum esse mirere, pauca cognosce. Ego cum Græcorum querelas nimium valere sentirem, propter hominum ingenia ad fallendum parata, quocumque de te queri audivi, quacumque potui ratione placavi. Primum ⁷ Dionysipolitas, qui erant inimicissimi ⁸ mei, lenivi: quorum principem ⁹ Hermippum non solum sermone meo, sed etiam familiaritate devinxit. Ego Apamensem Hephæstum, ego levissimum hominem Megaristum Antandrium, ego Niciam Smyræum, ego ¹⁰ nugas maximas omni mea comitate sum complexus, Nymphontem etiam Colophonium; quæ feci omnia, non quo me aut ii homines, aut tota natio delectaret: pertasum est levitatis, assentationis, animorum non officis, sed temporibus servientium. Sed ut ad Zeuxim revertar: cum is de M. Cascellii sermone secum habito, quæ tu scribis, ea ipsa loqueretur, obstiti ejus sermone, & hominem in familiaritatem recepi. Tua autem quæ fuerit cupiditas tanta nescio, quod scribis cupisse te, quoniam Smyrææ duos Myfios insuisset ¹¹ in culeum, simile in superiore parte provincie edere exemplum severitatis tuæ, & idcirco Zeuxim elicere omni ratione voluisse: quem adductum in iudicium fortasse dimitti non oportuerit; conquiri vero, & elici blanditiis (ut tu scribis) ad iudicium, necesse non fuit; eum præsertim hominem, quem

⁵ Iratos] Vide ad Atrici. II. r8.

⁶ Blandenio] Ex urbe Blando, quæ est in Phrygia. Manutius.

⁷ Dionysipolitas] Opinor scribendum, Dionysipolitas. In veteribus enim nominibus videtur incisum, ΔΙΟΝΥΣΙΟΠΟΛΙΤΗΝ. Ughel.

⁸ Mei] Forte abundat, mei, & subau-

diendum, tui. Manutius.

⁹ Hermippum] De quo, Orat. pro Flacco.

¹⁰ Nugas maximas] Levissimos infimæque conditionis homines, qui nec nominantur sunt. Manutius.

¹¹ In culeum] Quæ patricidarum erat pœna. Vide pro Sex. Roscio Amer.

quem ego & ex suis civibus, & ex multis aliis quotidie magis cognosco nobiliorem esse prope, quam civitatem suam. At enim Græcis solis indulgeo. Quid? L. ¹² Cæcilium nonne omni ratione placavi? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique, præter Tuscanum, cujus causa sanari non potest, non mirigavi? ¹³ Ecce supra caput homo levis ac fordidus, sed tamen equestri censu, Catienus: etiam is lenietur. Cujus tu in patrem quod fuisti asperior, non reprehendo; certo enim scio te fecisse cum causa. Sed quid opus fuit ejusmodi literis, quas ad ipsum misisti? illum crucem sibi ipsum constituere, ex qua tu eum ante detraxisses: te curaturum ¹⁴ sumo ut combureretur, plaudente tota provincia. Quid vero ad C. Fabium nescio quem? (nam eam quoque epistolam T. Catienus circumgestat) renuntiari tibi, Licinium plagiarium cum suo pullo ¹⁵ milvino tributa exigere? Deinde rogas Fabium, ut & patrem, & filium vivos comburat, si possit: fin minus, ad te mittat, uti iudicio comburantur. Hæ literæ abs te per jocum missæ ad C. Fabium, si modo sunt tuæ, cum leguntur, invidiosam atrocitatem verborum habent. Ac si omnium mearum literarum præcepta repetes, intelliges nihil esse a me, nisi orationis acerbiteriam, & iracundiam, & si forte, raro literarum missarum indiligentiam reprehensam. Quibus quidem in rebus si apud te plus auctoritas mea, quam tua, sive natura paulo acrior, sive quædam dulcedo iracundiæ, sive dicendi sal facietique valuisse, nihil sane esset, quod nos poeniteret. Et mediocri me dolore putas affici, cum audiam, qua sit existimatione ¹⁶ Virgilius, qua tuus vicinus Cn. Octavius? Nam si te ¹⁷ interioribus vicinis tuis, Cilicenses, & Syriaco anteponis, valde magnum facis. Atque is dolor est, quod cum ii, quos nominavi, te innocentia non vincant,

¹² Cæcilium] Hi sunt homines Romani, qui in provincia Quinti negotiabantur. Man.

¹³ Ecce supra caput] Ecce præter eos, quos significavi, occurrit animo meo, & quasi supra caput addat, a me nominandus Catienus. idem.

¹⁴ Sumo] Pro sumo placere si legatur, furio. Urinus.

¹⁵ Milvino] Videtur fuisse Licinii servulus, cum certe comes in rapinis hoc nomine. Addit. Pullo, per jocum, ad rapacitatem indicandam, quia multum rapaces. Manutius.

¹⁶ Virgilius] Vide De. pro Plancio.

¹⁷ Interioribus vicinis] Qui in ipsa Asia sunt, & aliquam provinciam suam partem a te demandatam, administrant. Manut.

cant, vincunt tamen artificio benevolentia colligenda, qui neque Cyrum Xenophontis, neque Agefilaum noverint: quorum regum summo in imperio nemo unquam verbum ullum asperius audivit.

III. Sed hæc a principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro. Nunc tamen decedens (id quod mihi jam facere videris) relinque, quæso, quam jucundissimam memoriam tui. Successorem habes perblandum; cætera valde illius adventu tua requirentur. In literis mittendis (ut sæpe ad te scripsi) nimium te ¹⁸ exorabilem præbuiti. ¹⁹ Tolle omnes, si potes, iniquas, tolle inusitatas, tolle contrarias. Staius mihi narravit scriptas ad te solere afferri, ab se legi, & si iniquæ sint, fieri te certiozem. Antequam vero ipse ad te venisset, nullum delectum literarum fuisse: ex eo esse volumina selectarum epistolarum, quæ reprehendi solerent. Hoc de genere nihil te nunc quidem moneo; sero est enim, ac fere potes multa me varie diligenterque monuisse. Illud tamen quod Theopompo mandavi, cum essem admonitus ab ipso, vide per homines amantes tui, quod est facile, ut hæc genera tollantur epistolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum absurde & inusitate scriptarum, postremo in aliquem contumeliosarum. Atque ego hæc tam esse, quam audio, non puto: & si sunt occupationibus tuis minus animadverta, nunc perspice, & purga. Legi epistolam, quam ipse scripsisse Sylla nomenclator dictus est, non probandam: legi nonnullas iracundas. Sed ²⁰ tempore ipso de epistolis. Nam cum hanc paginam tenerem, L. Flavius prætor designatus ad me venit, homo mihi valde familiaris. Is mihi, te ad procuratores suos literas misisse, quæ mihi visæ sunt iniquissimæ: ne quid de bonis, quæ L. Octavii Nasonis fuissent, cui L. Flavius heres est, diminuerent ante, quam C. Fundanio pecuniam solvissent. Itemque misisse ad Apollonidenses, ne de bonis, quæ Octavii fuissent, diminui paterentur, priusquam Fundanio debitum solutum esset. Hæc mihi verisimilia non videntur:

¹⁸ Exorabilem] Edit. verus, inconvulsum. Supprimantur. Manutius.
¹⁹ Tolle] Da operam ut colligantur, & tolla a te paulo consideratius scribendis.

tur: sunt enim a prudentia tua remotissima. Ne diminuat heres? Quid, ²¹ si infirmitur? Quid, si omnino non debetur? Quid? ²² prator solet judicare deberi? Quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moveor? nemo magis: sed via juris ejusmodi est quibusdam in rebus, ut nihil sit loci gratiæ. Atque ita mihi dicebat Flavius, scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturam, aut quasi inimicis incommoda laturam. Quid multa? ferebat graviter, id vehementer mecum querebatur, orabatque ut ad te quam diligentissime scriberem: quod facio, & te prolixius vehementer etiam atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flavii ²³ remittas de diminvendo, & Apollonidienfibus ne quid perferbas, quod contra Flavium sit: amplius, & Flavii causa, & scilicet Pompeji, facias omnia. Nolo medius fidius ex tua injuria in illum tibi liberalem me videri: sed & te oro, ut tu ipse auctoritatem & monumentum aliquod decreti, aut literarum tuarum relinquant, quod sit ad Flavium rem & ad causam accommodatam. Fert enim graviter homo, & mei observantissimus, & sui juris dignitatique retinens, se apud te neque amicitia, neque jure valuisse: &, ut opinor, Flavii aliquando rem & Pompejus, & Casar tibi commendaverunt: & ipse ad te scripserat Flavius, & ego certe. Quare si ulla res est, quam tibi me faciendam petente putes, hæc ea sit. Si me amas, cura, elabora, perfice, ut Flavius & tibi, & mihi quam maximas gratias agat. Hoc te ita rogo, ut majore studio rogare non possim.

IV. Quod ad me de Hermia scribis mihi mehercule valde molestum fuit. Literas ad te parum fraterne scripseram, quas oratione Diodoti, Lucalli liberti, commotus, ²⁴ de pactione statim quod audieram, iracundius scripseram, & revocare cupiebam. Huic tu epistolæ non fraterne scriptæ, fraterne debes

²¹ Si infirmitur] Deberi quidquam Fundanio. *Idem.*

²² Prator] Prator, ut in libro de Legibus ostendimus, non judicabat, sed jus dicebat. Judicabant autem judices a pratore dati, cum aliis de causis, tum etiam de his, in quibus petita pecunia deberetur nec-

ne, disjudicari oportebat. Monet igitur Quintum, contra consuetudinem eum fecisse, qui judicaverit deberi. *Idem.*

²³ Remittas de diminvendo] Permittas ut de bonis Flavii diminui non possint. *Idem.*

²⁴ De pactione] Inter Græcos & publicanos a te facta. *Idem.*

ignoscere. De Cenforino, Antonio, Cassio, Scævola, te ab iis diligi (ut scribis) vehementer gaudeo. Cætera fuerunt in eadem epistola graviora, quam vellem. ²⁵ *Ὁρῶ δὲ τὸν νόον,* & ²⁶ *ἄρα ἔργον.* Majora ista erunt. Meæ objurgationes fuerunt amoris plenissima: ²⁷ quæ sunt nonnulla, sed tamen mediocria, & parva potius. Ego te nunquam ulli in te dignum minima reprehensione putassem, cum te sanctissime gereres, nisi inimicos multos haberemus. Quæ ad te aliqua admonitione, aut objurgatione scripsi, scripsi propter diligentiam cautionis meæ, in qua & maneo, & manebo, & idem ut facias, non desistam rogare. Attalus Iphemenus mecum egit, ut se ne impedires, quo minus, quod ad Q. Publiceni statuum decretum est, erogaretur: quod ego te & rogo, & admoneo, ne talis viri, tamque nostri necessarii, honorem minui per te, aut impediri velis. Prætera Æsopi tragœdi, nostri familiaris, Licinius servus, tibi notus, aufugit. Is Athenis apud Patronem Epicureum pro libero fuit: inde in Asiam venit: postea Plato quidam Sardinianus, Epicureus, qui Athenis solet esse multum, & qui tum Athenis fuerat, cum Licinius eo venisset: cum eum fugitivum postea esse ex Æsopi literis cognovisset, hominem comprehendit, & in custodiam Ephesi tradidit: sed in publicam, ²⁸ vel in pistrinum, non satis ex literis ejus intelligere potuimus. Tu quoquo modo, quoniam Ephesi est, hominem investigates velim, summaque diligentia vel tecum deducas. Noli spectare quanti homo sit: parvi enim pretii est, qui jam nihili sit: sed tanto dolore Æsopus est affectus

Tom. IX.

E

pro-

²⁵ *Ὁρῶ δὲ τὸν νόον*] Videtur alludere ad sententiam illam vulgatam, *ὁ νόος, ἡ ψυχή, ἡ διάνοια, ἡ ψυχή τὸν νόον ἀποδέχεται*, quam Seneca lib. XII. Epistolarum (ep. 85.) Latine pronuntiat in illo loco, *Gubernator tibi non felicitatem promissit, sed fidem operam & navis regenda scitiam; hæc eo magis oportet, quo illi magis aliquis fortuito vitæ obstitit, qui hos potius dicitur, Neque enim, nunquam hanc navem, nisi rectam; aut pariter, tempestas non opus gubernatoris impedit, sed successum, &c. Vitor.*

²⁶ *ἄρα ἔργον*] Semel mori. Hæc verba ut & Superiora Græca, Junio videntur ex literis Q. Fratris. Secus tamen Manutio.

²⁷ *Quæ sunt nonnulla*] Hoc non ad ipsa verba, quæ antecedunt, sed ad eorum sententiam accommodat. *Quæ*, inquit, *in te reprehendendi, sunt omnino aliqua; sed tamen mediocria, & parva potius.* Manut. Ita etiam Vitor: sed alii, *quæ sunt nonnulla, sed tamen medicæ, & parva potius.*

²⁸ *Vel in pistrinum*] Romanus, contra quam reliqui mei, *in loco viti* habet. Ego, quæquam scio vulgatam lectionem & grammaticorum præceptis & scriptorum exemplis repugnare, tamen ejus unius libri auctoritatem: te aliorum testimonio præferre non audeo. *Malaspina.*

propter ferveri scelus & audaciam, ut nihil ei gratius facere possis, quam si illum per te recuperarit.

V. Nunc ea cognosce, quæ maxime exoptas. Rempublicam funditus amisimus: adeo ut ²⁹ Cato, adolescens nullius consilii, sed tamen civis Romanus & Cato, vix vivus effugeret; quod, cum Gabinium de ambitu veller postulare, neque prætores ³⁰ diebus aliquor adiri possent, vel ³¹ potestatem sui facerent, in concionem ascendit, & Pompejum privatus dictatorem appellavit. Propius nihil est factum, quam ut occideretur. Ex hoc, qui sit status totius reipublicæ, videre potes. Nostre tamen causæ non videntur homines defuturi. Mirandum in modum profitentur, offerunt se, pollicentur: & quidem cum spe sum maxima, tum majore etiam animo. Spero superiores fore nos: confido animo, ut in hac republica ne casum quidem ullum pertimescam: sed tamen res sic se habet. Si diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurret, ut multiplicata gloria discedamus; sin autem vi agere conabitur, spero fore studiis non solum amicorum, sed etiam alienorum, ut vi resistamus. Omnes & se, & suos liberos, amicos, clientes, libertos, servos, pecunias denique suas pollicentur. Nostri antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore. Si qui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum regum odio se cum bonis conjungunt. Pompejus omnia pollicetur, & Cæsar: quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione diminuam. Tribuni plebis designati sunt nobis amici. Consules se optime ostendunt. Prætores habemus amicissimos, & acerrimos cives, Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum: bonos etiam alios: sed hos singulares. Quare magnum fac animum habeas, & spem bonam. De singulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorum.

MAR-

²⁹ Cato] C. Cato, is qui tricennio post tribunus pl. rogationem promulgavit de abrogando Lentulo imperio. Fam. ep. 5. lib. I. Manus.

³⁰ Diebus] Nefasie. Titinius.

³¹ Potestatem] Hoc est, se ad Catonis arbitrium non accommodarent. Idem.

ARG. De pueris sine consilio missis se excusat, & de exiliis miseris & calamitate graviter concurritur. Anno U. C. 695.

MARCUS Q. FRATRI S.

III. **M**I frater, mi frater, mi frater, tunc id veritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine literis miserim? aut etiam, ne te videre noluim? Ego tibi irascerer? tibi ego possem irasci? scilicet: tu enim me afflixisti: tui me inimici, tua me invidia, ac non ego te misere peridi. Meus ille laudatus consulatus, mihi te, liberos, patriam, fortunas; tibi velim ne quid eripuerit, præter unum me. Sed certe a te mihi omnia semper honesta & jucunda ceciderunt; a me tibi luctus mea calamitatis, metus tuæ, desiderium, mœror, solitudo. Ego te videre noluim? Immo vero me a te videri nolui. Non enim vidisses fratrem tuum: non eum, quem reliqueras: non eum, quem noras: non eum, quem flens flentem, prolequentem proficiscens dimiseras: ne vestigium quidem ejus, nec simulacrum; sed quandam effigiem spirantis mortui. Atque utinam me mortuum prius vidisses, aut audisses! Utinam te non solum vitæ, sed etiam dignitatis meæ supersitem reliquissim! Sed testor omnes deos, me hac una voce a morte esse revocatum, quod omnes in mea vita partem aliquam tuæ vitæ repositam esse dicebant. Quare peccavi, scelerateque feci: nam si cecidissim, mors impla meam pietatem, amoremque in te facile defenderet. Nunc commissi, ut vivo me careres, vivo me aliis indigeres: mea vox in domesticis periculis potissimum occideret, quæ sæpe alienissimis præsidio fuisset. Nam quod ad te pueri sine literis venerunt, quoniam vides non fuisse iracundiæ causa, certe pigritia fuit, & quadam infinita vis lacrymarum, & dolorum. Hæc ipsa me quo fletu putas scripissim? eodem, quo te legere certo scio. An ego possum aut non cogitare aliquando de

E 2

te;

¹ Præter unum me.] Vereor enim, ne qui me perdidissent, iidem non plane mea pernicie lassati, eadem, qua mihi, eripere tibi conentur, dignitatem, patriam, fortunas. Manus.

² Prolequentem] Cum in Asiam imperio proconsulari profectus es. Mos enim hic e-

rat, nimirum laudatus ob humanitatem, ut non solum propinquos, veram & amicos, ad provincias administrandas proficiscentes prolequerent extra urbem. Hinc illud ad Appianum, Fam. lib. III. Cum te palatium proficeret. Idem.

R

te; aut unquam sine lacrymis cogitare? Cum enim te desidero, fratrem solum desidero? Ego vero suavitate prope fratrem, prope aequalem, obsequio filium, consilio parentem. Quid mihi sine te unquam, aut tibi sine me iucundum fuit? Quid, quod eodem tempore desidero filiam? qua pietate, qua modestia, quo ingenio? effigiem oris, sermonis, animi mei? Quid filium venustissimum, mihi que dulcissimum? quem ego ferus ac ferreus e complexu dimisi meo, sapientiore puerum quam vellem: sentiebat enim miser jam, quid ageretur. Quid vero tuum filium? quid imaginem meam, quam meus Cicerus & amabat ut fratrem, & jam ut majorem fratrem verebatur? Quid, quod mulierem miseram, fidelissimam conjugem, me prosequi non sum passus, ut esset quæ reliquias communis calamitatis communes liberos tueretur? Sed tamen, quoquo modo potui scripsi, & dedi literas ad te Philogono, liberto tuo, quas credo tibi postea redditas esse: in quibus idem te hortor & rogo, quod pueri tibi verbis meis nuntiarunt, ut Romam protinus pergas & properes. Primum enim te praesidio esse volui, si qui essent inimici, quorum crudelitas nondum esset nostra calamitate satiata. Deinde congressus nostri lamentationem perimui: digressum vero non tulifsem: atque etiam id ipsum, quod tu scribis, metuebam, ne a me distrahi non posses. His de causis hoc maximum malum, quod te non vidi, quo nihil amantissimis & conjunctissimis fratribus acerbius ac miserius videtur accidere potuisse, acerbum, minus miserum fuit, quam fuisset cum congressio, tum vero digressio nostra. Nunc, si potes, id quod ego, qui fortis tibi semper videbar, non possum, erige te

3 Prope fratrem] Tolle, fratrem: incertus erit, qui nunc mendosus locus est. Nam quæ solet inter æquales suavitas esse, (soler autem maxima) eandem prope inter ipsos esse Cicero dicit. Ergo non fratrem solum desiderat, simul enim desiderat æqualem: desiderat filium: desiderat parentem. Quod autem de tollenda dictione, fratrem, diximus, somnium non est: nam Franciscus Petrarca, poeta sermonis Italici hodierni omnium elegantissimus, Latini veteris haud valde bonus, ita legit in epistola 107. Habuit enim

librum scriptum, is, qui nunc reperitur, emendatorem. Idem. Et hic fratrem delendum Malaspina censet.

4 Imaginem meam] Legendum fortasse est, imaginem tuam, Quod videtur & Manutio. Lambin.

5 Te praesidio] Te ipsum tibi praesidio praesentem esse. Nam si quid temporis in reditu pontes, fieri posset, ut aliquid interrum abiens calamitatis acciperet. Hoc & ad Aristicum scribit lib. III. Manut.

& confirma, si qua subeunda dimicatio erit. Spero, si quid mea spes habet auctoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorem in te civitatis, & aliquid etiam misericordiam nostri, praesidii laturam. Sin eris ab isto periculo vacuus: ages scilicet, si quid agi posse de nobis putabis; de quo scribunt ad me quidem multi multa, & se sperare demonstrant: sed ego quid sperem, non dispicio, cum inimici plurimum valeant, amici partim deseruerint me, partim etiam prodiderint: qui in meo reditu foras se reprehensionem sui sceleris pertimescant. Sed ista qualia sint, tu velim perspicias, mihi que declares. Ego tamen, quamdiu tibi opus erit, si quid periculi subeundum videbis, vivam. Diutius in hac vita esse non possum. Neque enim tantum virium habet ulla aut prudentia, aut doctrina, ut tantum dolorem possit sustinere. Scio fuisse & honestius moriendi tempus, & utilius: sed non hoc solum: multa alia praetermissi: quæ si queri velim praeterita, nihil agam, nisi ut augeam dolorem tuum, indicem stultitiam meam. Illud quidem nec faciendum est, fieri nec potest, me diutius, quam aut tuum tempus, aut firma spes postulabit, in tam misera tamque turpi vita commorari: ut qui modo fratre fuerim, liberis, conjuge, copiis, genere ipso pecuniæ beatissimus; dignitate, auctoritate, existimatione, gratia non inferior, quam qui unquam fuerunt amplissimi; is nunc in hac tam afflicta perditaque fortuna, neque me, neque meos lugere diutius possim. Quare quid ad me scripisti de permutatione? quasi vero nunc me non tuæ

facul-

6 Auctoritatis] Si modo quid apud te valet hoc, quod me sperare vides, erige te, & confirma. Spero autem tibi tuam integritatem, & amorem in te civitatis, & aliquid etiam misericordiam nostri, praesidii laturam. Idem.

7 Ista] Quod ad te attinet. Timebat videlicet, ne quis ei, in urbem reverso, diem diceret ob provinciam avare administratam. Ad Aristicum lib. III. Idem.

8 Subeundum] Supple, tibi.

9 Tuum tempus] Tuum periculum. Non placet, inquit, vivere, nisi si aut aliquid tuis rationibus, dum in periculo versaris, possum consulere: aut spem, non dico ali-

quam aut mediocrem, sed omnino firmam de meo reditu esse intelligis. Non enim exigua in spe tantum pono, ut in tam misera turpique vita diutius velim commorari. Manut.

10 Genere ipso pecuniæ] Placeret sic: Genere ipso, pecuniæ: ut C. Pisonem generum suum significet: cujus & mores & ingenium vehementer Cicero probavit. Vide de claris Oratoribus. Idem.

11 De permutatione] Te, cum ad urbem perveneris, pecuniam, permutatione sumptam, si ego vellem, mihi curaturum. Quorsum hoc ad me retulisti? quasi vero nunc, &c. Idem.

facultates sustineant. Qua in re ipsa video miser, & sentio, quid sceleris admiserim, cum de visceribus tuis & filii tui satisfacturus sis, quibus debes: ego acceptam¹² ex arario pecuniam tuo nomine frustra dissipavi. Sed tamen & M. Antonio, quantum tu scripseras, & Capioni tantundem solutum est: mihi ad id, quod cogito, hoc quod habeo satis est. Si ve enim restituimur, si ve desperamur, nihil amplius opus est. Tu, si forte quid erit molestia, te ad Crassum & ad Calpurnium conferas, censeo. Quantum Hortensio credendum sit, nescio. Me summa simulatione amoris, summaque affiduitate quotidiana sceleratissime insidiosissimeque tractavit, adjuncto quoque Arrio: quorum ego consiliis, promissis, praeceptis defuitus, in hanc calamitatem incidi. Sed hæc occultabis, ne quid obsint. Illud caveto: & eo puto per Pomponium fovendum tibi esse ipsum Hortensium,¹³ ne ille versus, qui in te erat collatus, cum ædilitatem petebas, de lege Aurelia, falso testimonio confirmetur. Nihil enim tam timeo, quam ne, cum intelligant homines quantum misericordia nobis tuæ preces, & tua salus allatura sit, oppugnent te vehementius. Mefalam tui studiosum esse arbitror: Pompejum etiam simulatorem puto. Sed hæc utinam non experiare! quod precarer deos, nisi meas preces audire desissent. Veruntamen precor, ut his infinitis nostris malis contenti sint: in quibus non modo tamen nullius inest peccati infamia, sed omnis dolor est, quod optime factis poena est maxima constituta. Filiam meam, & tuam, Ciceronemque nostrum, quid ego, mi frater, tibi commendem? Quin illud mæreo, quod tibi non minorem dolorem illorum orbitas¹⁴ affert, quam mihi. Sed, te incolunt,

orbi

¹² Ex arario] Que tibi Alse prætori de publico debebatur. Certam enim pecuniam provinciarum rectoribus resp. numerabat. Fam. lib. II. Idem.

¹³ Ne ille versus] Verebatur, puto, ne Quintus frater de ambitu accusaretur: quod in petenda ædilitate pecuniam contra leges desisset. Quo tempore versus quidam in eum de lege Aurelia, qui ambitum notare, conferebatur, licet autem existimare, lege hæc sanctum de ambitu aliquid fuisse. Idem.

¹⁴ Affert] Legitur in codice Sorbonico, affert. Cum enim hæc ad Q. Fr. epistolam, mirifice corruptas viderent, & ad me allatum esset Sorbonica in Bibliotheca latere codicem satis vetustum, qui eas contineret, hinc medicem ex illo operavi fructum capi posse. Sed præter unam alteramve lectionem alicuius pretii, nihil, quod vellem tollere, perierit: neque alius Læterius fuit, ad quem confugerem. Olivetus.

orbi non erunt. Reliqua, ita mihi salus aliqua detur, potestasque in patria moriendi, ut me lacrymæ non sinunt scribere. Etiam Terentiam velim tueare, & mihiq; de omnibus rebus referbas. Sis fortis, quoad rei natura patiat. Idibus Junii, Thessalonica.

MARCUS Q. FRATRI S.

IV. **A**MABO te, mi frater, ne, si uno meo facto & tu, & omnes mei corruistis, improbitati & sceleri meo potius, quam imprudentiæ miseriæque assignes. Nullum est meum peccatum, nisi quod iis credidi, a quibus nefas putaram esse me decipi, aut etiam quibus ne id expedire quidem arbitrabar. Intimus, proximus, familiarissimus quisque aut sibi pertimuit, aut mihi invidit. Ita mihi nihil misero,¹ præter fidem amicorum, ² cautum meum consilium fuit. Quod si te satis innocentia tua, & misericordia hominum vindicet hoc tempore a molestia: perspicias profecto equaniam nobis spes salutis relinquatur. Nam me Pomponius, & Sextius, & Piso noster adhuc Thessalonica retineverunt, cum longius discedere propter nescio quos motus vetarent. Verum ego magis exitum, illorum literis, quam spe certa expectabam. Nam quid sperem, potentissimo inimico, dominatione obtrektorum, infidelibus amicis, pluribus invidis? De novis autem tribunis plebis est ille quidem in me officiosissimus Sextius, & spero, Curtius, Milo, Fadius, ³ Fabricius; sed valde ad-

ver-

ARG. De perfidia, timore, & invidia amicorum conquireret, & quid sit sperandum de reductis, vix ad se perferri caput. Anno U. C. 695.

¹ Præter] Verbum obsuit, aut simile quid præ dolore omisit. Manut.

² Cautum meum consilium fuit] Hoc veritati repugnat. Ubique enim Cicero suum consilium execratur. Quare placet hic legi obsuit. Quæ ratione, ex eadem fidelis, duos pariter desinamus. Nam & superiori sententia suam formam datus, quæ sic inchoata aut potius decortata est: & historie ferimus: ut perfidiam amicorum accuset, a

quibus proditus sit, & suam imprudentiam aut potius stultitiam damnet, quod iis crediderit, a quibus nunquam puraverit se decipitum iri. Utrumque illis verbis complexus est. Nullum est meum peccatum, nisi quod iis credidi, a quibus nefas putaram esse me decipi. Utus est autem hic Cicero Livio. Hanc dicendi formam & alibi adhibuit, & lib. ad Att. III. epist. 15. ubi legitur: Hæc mihi primum meum consilium obsuit, sed etiam obsuit. Malasp.

³ Fabricius] Illud recepit Lambinus, admonente Manutio: nam alii, Gracilianus.

versante Clodio: qui etiam privatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam intercessor parabitur. Hæc mihi proficicenti non proponebantur: sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. Quid tu igitur? inquires. Quid? multa convenerunt, quæ mentem exturbarent meam: subita defectio Pompei, alienatio consulum, etiam prætorum timor, ⁴ publicanorum arma. Lacrymæ meorum me ad mortem ire prohibuerunt: quod certe & ad honestatem, & ad effugiendos intolerabiles dolores fuit aptissimum. Sed de hoc scripti ad te in ea epistola, quam Phaethonti dedi. Nunc tu, quoniam in tantum luctum & laborem detrusus es, quantum nemo unquam, si relevare potes communem casum misericordia hominum, ⁵ scilicet incredibile quiddam assequeris. Sin plane occidimus: me miserum! ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante dedecori non eram. Sed tu, ut ante ad te scripti, perspice rem, & pertenta: & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, vere perscribe. Ego vitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem servandam esse, retinebo. Tu nobis amicissimum Sextium cognoscēs; credo tua causa, vel Lentulum, qui erit consul: quanquam sunt facta verbis difficiliora. Tu & quid opus sit, & quid sit, videbis. Omnino, si tuam solitudinem communemque calamitatem nemo depexerit, aut per te consici aliquid, aut nullo modo poterit. Sin te quoque inimici vexare cœperint, ⁶ ne cessaris: ⁷ non enim gladiis mecum, sed litibus agetur. Verum hæc absint velim. Te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potius aut consilii putes minus esse, quam antea; amoris vero, & officii non minus.

⁴ *Publicanorum arma*] Forte id est quod dicitur, *propter nefas quos mortis*. Ex armis autem graviter exiit inter cives dissentio: & ad resistendum Ciceronem summa omnium consensio requirebatur. Verum quid si aliter distingatur, sic, inquam? *Alienatio consulum, etiam prætorum, timor publicanorum arma*. Mihi quidem placeret magis. *Monus*. ⁵ *Scilicet*] Hic ad affirmandam usurpatur, non ut interdum, cum ironia, que negan-

di vim habet. Potest etiam hic locus aliter distingui, nec inepte, sic: *si levare potes communem casum, misericordia hominum scilicet, incredibile quiddam*. Etc. *Idem*.

⁶ *Ne cessaris*] Ne sis languidior, sed strenue resistas. *Idem*.

⁷ *Non enim gladiis*] Se ipsum nominat, cum de fratre intelligat; quod eandem utriusque forenam ducat. Non, inquit, me, hoc est te, gladiis, sed litibus petent.

EPI.

EPISTOLARUM
AD Q. FRATREM
LIBER II.
MARCUS Q. FRATRI S.

I. PISTOLAM, quam legisti mane dederam. **I.** Sed fecit humaniter Licinius, quod ad me, misso senatu, vesperi venit, ut si quid esset actum, ad te (si mihi videretur) perscriberem. Senatus fuit frequentior, quam putabamus esse posse mense Decembri sub dies festos. Consulares nos fuimus, & ¹ duo consules designati, P. Servilius, M. Lucullus, ² Lepidus, Volcatius, ³ Glabrio, ⁴ prætores. Sane frequentes fuimus, omnino ad ducentos. Commorat expectationem ⁵ Lupus. Egit causam ⁶ agri Campani sane accurate. Auditus est magno silentio. Materiam rei non ignoras. Nihil ex ⁷ nostris actionibus prætermisit. Fecerunt nonnulli aculei in C. Casarem, contumelia in ⁸ Gellium,

Tom. IX.
ARGUMENTUM. Commemorat quid in senatu sit actum, referens primum Lupo de lege C. Casaris, qua agrum Campanum plebi Romanæ dividi volebat, deinde Racilio de iudiciis, utrum ante, an vero post adilitiam comitia habenda sint. *Ann. U. C. 606.*

¹ *Duo consules designati*] C. Cornelius Lentulus Marcellinus, L. Marius Philippus: quos immiscece consularibus. *Monus*.

² *Lepidus*] Non M. Lepidus, qui postea triumvir pendende reipublice fuit, qui nominari non potuit inter consulares, cum non nisi multis post annis consul fuerit; sed Man. Lepidus, qui consulatum gesserat cum L. Volcatio Tullio. *Monus*.

³ *Glabrio*] Man. Acil. Glabrio, qui anno ante Lepidum & Volcatium col. fuerat. *Idem*.

⁴ *Prætores*] Cum ex prætoribus neminem nominaret, apparet omnes assidue. *Idem*.

⁵ *Lupus*] P. Rutilius Lupus. *Idem*.

⁶ *Agri Campani*] C. Casar in consulatu legem tulerat, ut ager Campanus, & qui publicus erat, & qui possidebatur a privatis, plebi divideretur: divitique consul ipse partem ejus agri publicam. Reliquam a privatis emi pecunia publica oportebat. A quo Lupi trib. pl. voluntas cum abhorreret, disputavit in senatu contra legem Casaris accurate. Vide hic ep. 5. & ep. 9. lib. I. Fam. ad Lentulum.

⁷ *Nostris actionibus*] Laudavit omnia, que acta sunt a me in consulatu, ne ager Campanus P. Servilii Rullii tribuni pl. lege veniret. *Idem*.

⁸ *Gellium*] L. Gellium crederem, qui cum Cn. Cornelio Lentulo consul fuit: sed cum inter consulares nominasset. Aut igitur alius Gellius est: aut, si consularis est, non affuit in senatu. *Idem*.

versante Clodio: qui etiam privatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam intercessor parabitur. Hæc mihi proficicenti non proponebantur: sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. Quid tu igitur? inquires. Quid? multa convenerunt, quæ mentem exturbarent meam: subita defectio Pompei, alienatio consulum, etiam prætorum timor, ⁴ publicanorum arma. Lacrymæ meorum me ad mortem ire prohibuerunt: quod certe & ad honestatem, & ad efugiendos intolerabiles dolores fuit aptissimum. Sed de hoc scripti ad te in ea epistola, quam Phaethonti dedi. Nunc tu, quoniam in tantum luctum & laborem detrusus es, quantum nemo unquam, si relevare potes communem casum misericordia hominum, ⁵ scilicet incredibile quiddam assequeris. Sin plane occidimus: me miserum! ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante dedecori non eram. Sed tu, ut ante ad te scripti, perpice rem, & pertenta: & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, vere perscribe. Ego vitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem servandam esse, retinebo. Tu nobis amicissimum Sextium cognosces; credo tua causa, vel Lentulum, qui erit consul: quanquam sunt facta verbis difficiliora. Tu & quid opus sit, & quid sit, videbis. Omnino, si tuam solitudinem communemque calamitatem nemo depexerit, aut per te consici aliquid, aut nullo modo poterit. Sin te quoque inimici vexare cœperint, ⁶ ne cessaris: ⁷ non enim gladiis mecum, sed litibus agetur. Verum hæc absint velim. Te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potius aut consilii putes minus esse, quam antea; amoris vero, & officii non minus.

⁴ *Publicanorum arma*] Forte id est quod dicitur, *propter nefas quos mortis*. Ex armis autem graviter exiit inter cives dissentio: & ad resistendum Ciceronem summa omnium consensio requirebatur. Verum quid si aliter distingatur, sic, inquam? *Alienatio consulum, etiam prætorum, timor publicanorum arma*. Mihi quidem placeret magis. *Morsus*. ⁵ *Scilicet*] Hic ad affirmandam usurpatur, non ut interdum, cum ironia, que negan-

di vim habet. Potest etiam hic locus aliter distingui, nec incepte, sic: *si relevare potes communem casum, misericordia hominum scilicet, incredibile quiddam*. Etc. *Idem*.

⁶ *Ne cessaris*] Ne sis languidior, sed strenue resistas. *Idem*.

⁷ *Non enim gladiis*] Se ipsum nominat, cum de fratre intelligat; quod eandem utriusque forecam ducat. Non, inquit, me, hoc est te, gladiis, sed litibus petent.

EPI.

EPISTOLARUM
AD Q. FRATREM
LIBER II.
MARCUS Q. FRATRI S.

I. PISTOLAM, quam legisti mane dederam. **I.** Sed fecit humaniter Licinius, quod ad me, misso senatu, vesperi venit, ut si quid esset actum, ad te (si mihi videretur) perferberem. Senatus fuit frequentior, quam putabamus esse posse mense Decembri sub dies festos. Consulares nos fuimus, & ¹ duo consules designati, P. Servilius, M. Lucullus, ² Lepidus, Volcatius, ³ Glabrio, ⁴ prætores. Sane frequentes fuimus, omnino ad ducentos. Commorat expectationem ⁵ Lupus. Egit causam ⁶ agri Campani sane accurate. Auditus est magno silentio. Materiam rei non ignoras. Nihil ex ⁷ nostris actionibus prætermisit. Fecerunt nonnulli aculei in C. Casarem, contumelia in ⁸ Gellium,

Tom. IX.
ARGUMENTUM. Commemorat quid in senatu sit actum, referente primum Lupo de lege C. Casaris, qua agrum Campanum plebi Romanæ dividi culerat, deinde Racilio de iudiciis, utrum ante, an vero post adilitiam comitia habenda sint. *Ann. U. C. 606.*
¹ *Duo consules designati*] C. Cornelius Lentulus Marcellinus, L. Marius Philippus: quos immiscece consularibus. *Morsus*.

² *Lepidus*] Non M. Lepidus, qui postea triumvir pendende reipublice fuit, qui nominari non potuit inter consulares, cum non nisi multis post annis consul fuerit; sed Man. Lepidus, qui consulatum gesserat cum L. Volcatio Tullio. *Morsus*.

³ *Glabrio*] Man. Acil. Glabrio, qui anno ante Lepidum & Volcatium col. fuerat. *Idem*.

⁴ *Prætores*] Cum ex prætoribus neminem nominaret, apparet omnes assidue. *Idem*.

⁵ *Lupus*] P. Rutilius Lupus. *Idem*.

⁶ *Agri Campani*] C. Casar in consulatu legem tulerat, ut ager Campanus, & qui publicus erat, & qui possidebatur a privatis, plebi divideretur: divitique consul ipse partem ejus agri publicam. Reliquam a privatis emi pecunia publica oportebat. A quo Lupi trib. pl. voluntas cum abhorreret, disputavit in senatu contra legem Casaris accurate. Vide hic ep. 5. & ep. 9. lib. I. Fam. ad Lentulum.

⁷ *Nostris actionibus*] Laudavit omnia, que acta sunt a me in consulatu, ne ager Campanus P. Servilii Rullii tribuni pl. lege veniret. *Idem*.

⁸ *Gellium*] L. Gellium crederem, qui cum Cn. Cornelio Lentulo consul fuit: sed cum inter consulares nominasset. Aut igitur alius Gellius est: aut, si consularis est, non affuit in senatu. *Idem*.

lium, ex postulationes cum ⁹ absente Pompejo. Causa fero perorata, sententias se rogaturum negavit, ¹⁰ ne quod onus simultatis nobis imponeret. Ex superiorum temporum conviciis, & ex presenti silentio, quid senatus sentiret, se intelligere dixit. ¹¹ Milo coepit dimittere. Tum Marcellinus, Noli, inquit, ex taciturnitate nostra, Lupe, quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, judicare. Ego, quod ad me attinet, idemque arbitror ceteros, idcirco taceo, quod non existimo, cum Pompejus ablit, causam agri Campani agi convenire. Tum ille se senatum negavit ¹² tenere. ¹³ Racilius surrexit, & de ¹⁴ iudiciis referre coepit. Marcellinum quidem primum rogavit. Is eum graviter de Clodianis incendiis, trucidationibus, lapidationibus questus esset, sententiam dixit, ¹⁵ ut ipse iudices per praetorem urbanum fortiretur; iudicium sortitione facta, ¹⁶ comitia haberentur: qui iudicia impedivisset, eum contra rempublicam esse facturum. Approbata valde sententia, C. Cato contra dixit & Cassius, maxima ¹⁷ acclamatione senatus, cum comitia iudiciis anteferreret. ¹⁸ Philippus asse-

⁹ Absente] Aberat rei frumentariae causa. Ad Atticum, lib. IV. Idem.

¹⁰ Ne quod onus] Nolle se a senatoribus sententias dici; ne, cum adversus voluntatem alicujus loqueretur, in similitate & inimicitias incidere. Idem.

¹¹ Milo coepit dimittere] Senatum. Sed in voce, Milo, insinuum esse mendam existimo. Fuit omnino trib. pleb. T. Annius Milo his consulis, quibus haec epistola scripta est; sed exierat jam e magistratu; coepit, ut diximus, extremus erat dies v. Id. Dec. summo quo magistratum novi tribuni plebis, quorum unus erat Lupus, inierant. Quare potestatem dimittendi senatus, cum tribunus pl. non esset, habere Milo non potuit. Puto igitur, haec tria verba de Lupo esse dicta; ut, qui senatum vocaverat, idem coepit dimittere. Neque vero, quod ad correctionem attinet, quo me conjectura ducat, non habeo; sed ego non is sum, qui, cum aliquod sine antiquorum librorum opo, aut sine manifesto historice consensu corrigo, ipse mihi magnopere placeam. Dicam tamen, quod sentio. Pro, Milo coepit dimittere, responso potest, una tantum addita litera, in illo coepit dimittere: hoc est, in posterum illis verbis: Se intelligere, quid senatus sen-

titer. Idem.

¹² Tenere] Dixit, quod ad ipsum attrinere, licere senatoribus abire; cum illi verbis preterit, quae magistratum erant peculiariter in dimittendo senatu: Patres conscriptis, nemo vos tenet. Livius. Idem.

¹³ Racilius] L. Racilius, tribunus pl. de quo Fam. lib. I. Hic senatum, Lupo dimittente, retinuit, pro potestate tribunicia.

¹⁴ De iudiciis] Ut iudicia fierent in eos, quibus dicta dies erat. Et unum maxime Clodium animo spectabat. Clodius de vi, accusante Milone, reus erat. Idem.

¹⁵ Ut ipse] Racilius scilicet. Manutio placet sic legi, ut ipse iudices praetor urbanus, Lambino approbante.

¹⁶ Comitia] Aedilitia, quibus petebat Clodius; & ob eam causam ante iudicia haberi comitia volebat, ut, ad illis factus, Milonis accusationem facillius eluderet. Quod ita contigit. Manut.

¹⁷ Acclamatione] Adversus Cassium, quia comitia fieri ante iudicia vellet. Idem.

¹⁸ Philippus] L. Marcus Philippus, Ostavi, cui Augusto postea cognomen fuit, vitiis; designatus consul cum Lentulo Marcellino. Idem.

assensit Lentulo. Postea Racilius ¹⁹ de privatis me primum sententiam rogavit. Multa feci verba de toto furore latrocinioque P. Clodii: eum, tanquam reum, accusavi multis & secundis admurmurationibus cuncti senatus. Orationem meam collaudavit satis multis verbis, non mehercule indiferte, ²⁰ Vetus Antistius: isque iudiciorum causam suscepit, antiquissimamque se habiturum dixit. Ibatur in eam sententiam. Tum Clodius rogatus ²¹ diem dicendo eximere coepit. Furebat a Racilio se contumaciter ²² urbaneque vexatum. Deinde ejus opere repente a ²³ Græcostasi & ²⁴ gradibus clamorem satis magnum sustulerunt, opinor in Q. Sextilium & amicos Milonis incitata. Eo metu injecto, repente magna querimonia omnium difcessimus. Habes acta unius diei. Reliqua, ut arbitror, in mensem Januarium rejicientur. De tribunis plebis longe optimum Racilium habemus. Videtur etiam Antistius amicus nobis fore. Nam Plancius totus noster est. Fac, si me amas, ut considerate diligenterque naviges ²⁵ de mense Decembri.

¹⁹ De privatis] Ergo post omnes magistratus. Idem.

²⁰ Vetus] Qui nominatur in epistolis ad Brutum. Alii hic legunt Severus, ex quo Manutius fecit Sex. Vetus.

²¹ Diem dicendo eximere] Licebat enim senatori, & qua de re vellet, & quamdiu vellet dicere. Qua potestate abutebantur multi; cum oratione longa diem consumerent, ne quid in senatu contra voluntatem eorum decerneretur. Ep. 3. lib. IV. ad Att. &

Gellius lib. IV. c. 10. Manut.

²² Urbane] Faerni liber, Urbaneque, quod & Manutio placet.

²³ Græcostasi] Locus fuit ante curiam; de quo Vatro. Manut.

²⁴ Gradibus] Quibus ad curiam ascende-

batur. Idem.

²⁵ De mense] Usitata veteribus locutio, pro, mense. Quas sunt, de nocte, de die, & similibus. Catullus, Pro conviviis sumptuosiora de die sociis. Manut.

MARCUS Q. FRATRIS.

II. NON occupatione, qua eram sane impeditus, sed parvula lippitudine adductus sum, ut dictarem hanc epistolam, & non, ut ad te soleo, ipse scriberem. Et primum me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso. Me enim adhuc nemo rogavit, num quid in Sardiniam vellem: te puto

F 2 sepe

ARG. Responder de Lentulo & Sexti nominibus exigendis, & Pompejanis inde dissolvendis, aliisque rebus donestis: & de rege Alexandrino reducendo quid decernam

& actum sit, & quale totius negotium sit, breviter commemorat. Ann. U. C. 697.

1 Excuso] De literarum infrequentia.

sape habere, qui, num quid Romam velis, quærant. Quod ad me de ² Lentuli & Sexti nomine scripsisti, locutus sum cum ³ Cincio. Quoquo modo res se habet, non est facillima; sed habet profecto quiddam Sardinia appositum ad recordationem præterita memoria. Nam ut ille Gracchus augur, posteaquam in istam provinciam venit, recordatus est, ⁴ quid tibi in campo Martio consulum habenti, contra aulpicia accidisset; sic tu mihi videris in Sardinia ⁵ de forma Minuciana, & de ⁶ nominibus Pomponianis in otio recogitasse. Sed ego adhuc emi ⁷ nihil. Culleonis auctio facta est. Tullulano emptor nemo fuit. Si ⁸ conditio valde bona fuerit, fortasse non omitam. De ædificatione tua ⁹ Gyrum urgere non cesso. Spero eum in officio fore; sed omnia sunt tardiora propter furiosæ ¹⁰ ædilitatis expectationem. Nam comitia sine mora futura videntur. Edicta sunt a. d. xi Kal. Febr. Te tamen sollicitum esse nolo. Omne genus a nobis cautionis adhibebitur. De rege ¹¹ Alexandrino factum est senatus-consultum, cum ¹² multitudine eum reduci, periculosum reipublicæ videri. Reliqua cum esset in senatu contentio, Lentuluse an Pompejus reduceret, obtinere causam Lentulus videbatur. In ea re nos & officio erga Lentulum mirifice, & voluntati Pompeji præclare satisfacimus. Sed per obtrectatores Lentuli res calumnia extracta est. Consecuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi non poterat. Quid futurum sit ¹³ latrocinio tribu-

² *Lentuli & Sexti*] Uta Lentulo & Sexto debitam tibi pecuniam expiamus; exasiam Pomponio Attico, cui debes, persolvamus. *Idem.*

³ *Cincio*] L. Cincio, qui Attici negotia Rome procurabat. *Idem.*

⁴ *Quid*] Tabernaculum vitio ceperat. Historiæ est de Nat. Deor. II. 4. & de Divinat. I. 17.

⁵ *De forma Minuciana*] Edificium forme Quintus ad eam formam, quam Minucius architectus fecerat, extrui volebat. Quæ de re videretur significari infra, epist. 5. *Manut.*

⁶ *Nominibus Pomponianis*] Pecunia, quam debes Pomponio Attico. *Idem.*

⁷ *Nihil*] Ubi ædificetur ad formam Minucianam. *Idem.*

⁸ *Conditio*] Eædendi Tullulani. *Idem.*

⁹ *Gyrum*] Architecturam. *Ad Art. H. 3. Fam. VII. 14. Idem.*

¹⁰ *Ædilitatis*] Quam Clodius petebat.

¹¹ *Alexandrino*] Ptolemæo Auleie: qui a suis civibus pulsus, ad senatum confugerat, petebatque, ut restitueretur. Vide Fam. lib. I. Restitutus denum est ab A. Gabinio Syriæ præconsule: qui provinciæ suæ terminis, prætio ductus, est egressus. Quo nomine postea condemnatum, in Dionæ legimus. *Manut.*

¹² *Multitudine*] Cum qua regem reduci, verabatur libri Sibyllini. *Idem.* Hac omnia facile intelliguntur ex epist. ad Lentulum, lib. I. ad Famil.

¹³ *Latrocinio tribuendum*] Catonem in præmis, & Caninium notat: quorum ad erigendam

bonorum, non divino: sed tamen suspicor per vim rogationem Caninium perlaturum. In ea re Pompejus quid velit, non dispicio. Familiæ ejus quid cupiant, omnes vident. Creditores vero regis aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. Sine dubio res a Lentulo remota videtur esse, cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, si fas esset, jure ei succedere possemus. Tu, si ita expedit, velim quam primum bona & certa tempestate conscendas, ad mæque venias. Innumerabiles enim res sunt, in quibus te quodvis in omni genere desiderem. Tui, nostrique valent. xiv. Kal. Febr.

Jam Lentulo regis resolutionem iniquissimos *puli R. Nominis, et autem vera sollicitissimum conatus latrocinium appellat. De quibus etiam Latrocinium, si qua conabatur agere, Sec. Mar- iam epist. 4. ad Lentulum sic: Qui nunc po- nit.*

MARCUS Q. FRATRIS.

III. SCRIPSI ad te antea superiora: nunc cognosce postea quæ sint acta. A ¹ Kal. Febr. legationes in idus Febr. rejiciebantur. Eo die res confecta non est. A. d. iv. non. Febr. Milo ² affuit. Ei Pompejus ³ advocatus venit. Dixit ⁴ Marcell-

ARG. Quid in senatu sit actum, imprimis- que que in judicio de Milone, quem Clodius de vi accusaverat: ad populum, accidere- runt: commemorat, & que sic expediatio ejusdem judicii in Quirinalia a Clodio dilata. De Sextio de ambitu a Cn. Nerio, & de vi a M. Tullio postulato: de Senatusconsulto, quo centuriati & decurati discedere jubebantur: de Bestia ambitus reo a se defenso, & alia domestica, *Ann. U. C. 697.*

¹ *Kal. Febr.*] Legitimi habendo senatus dies erant, *Kalende, Nonæ, Idus.* Reliquis diebus, modo comitiales non essent, haberi quidem senatus poterat; sed certus neque lege, neque more servatus erat dies. Postquam id erat in voluntate magistratum. Legationes igitur a Kalendis in idus rejiciebantur: non quia senatum haberi ante idus non licebat; sed quia, si haberetur, alia de re potius, quam de legationibus, agi placeret. *Manutius.*

² *Milo affuit*] Accusabatur a P. Clodio adili, de vi, apud populum. *Affuit, in foro; ubi cujuslibet generis extorcebantur ju-*

dicia. Idem.
³ *Advocatus*] Non ut Milone diceret, sed ut presentia sua reum sublevarer. Ita enim *advocatus* est, ut in Divinatione Pedianus restat. Quarto igitur noas Miloni *advocatus*, octavo idus eidem patrono Pompejus venit. *Idem.*

⁴ *Marcellus*] Non dubio, quia M. Marcellum significat, eum, quem, post devictum acie Pharsalica Pompejum, a P. Magio Chilonæ interfecit fuisse, Ser. Sulpicium ad Ciceronem epistola declarat. Existimo autem potius Marcum significari, quam aut Cajum, ejus fratrem, aut alium quemquam; quia & erat hic bonarum in rep. varium tutor, & Ciceronis amicissimus, & Milonis ipsius proprie studiosus, qui etiam ipsum, quo tempore de Clodio cæde causam dixit, eum Cicerone defendente. Ut omittam, quod cum sine prænomine appelleretur, de isto potius, qui virtute & honore reliquis Marcellis antecellebat, quam de quorvis alio, & accipiendam videtur. *Idem.*

cellus a me rogatus. Honeſte diſceſſimus. Producta dies eſt in xv. id. Febr. Interim rejeſtis legationibus in idus, referebatur de provinciis quaſtorum, & de ornandis ⁶ pratoribus. Sed res, multis querelis de republica interponendis, nulla tranſacta eſt. Cato legem promulgavit de ⁷ imperio Lentuli abrogando. Veſtitum filius ⁸ mutavit. A. d. xv. id. Febr. Milo aſſuit. Dixit Pompejus, ſive voluit; nam ut ſurrexit, opera Clodiana clamorem ſuſtulerunt: idque ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, ſed ut convicio & maledictis impidiretur. Qui ut peroravit, (nam in eo ſane fortis fuit, non eſt deterritus, dixit omnia, atque interdum etiam ſilentio: cum auctoritate ⁹ peregerat) ſed ut peroravit, ſurrexit Clodius. Ei tantus clamor a noſtris (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque ore conſiſteret. Ea res acta eſt, cum hora vi. vix Pompejus peroraſſet, uſque ad horam viii, cum omnia maledicta, verſus etiam obſceniffimi in Clodium & ¹⁰ Clodium dicerentur. Ille

⁵ De provinciis quaſtorum] Ut quaſtores anni ſuperioris provincias ſortirentur. Cuius rei ad conſules relatio pertinebat. Quaſtores autem ſorte in provincias iſſite, docet oratio pro Murena. Idem.

⁶ Prætoribus] Malim, prætoris: ut de provinciis intelligatur. Quod probat latine loquendi conſuetudo. Nam in epiſt. ad Atticum lib. iii. Antiquam, inquit, ad me ſcripſiſſetis, veſtro conſenſu conſulares provincias ornate ſit. Ad eundem lib. iv. Quæ ſe dicere in ornatis provinciis conſularibus ſcribendo aduſſe. Et in epiſtola ad Catonem, Fam. lib. xv. Provinciam, inquit, ornate, & ſpero non dubium triumphum magiſtri. Poterat enim facile triumphum ſperare, cum ornata provinciam acciperet, hoc eſt, exercitu pecuniæque inſtructam. Id eſt enim ornata provinciam. Idem.

⁷ Imperio] Clitice adminiſtratione. Idem.

⁸ Mutavit] Sordida veſte, ad commoventiam miſericordiam, ſumpta: quod magnum calamitatum in metu facere ſolebant: itaque, lege Clodia promulgata, veſtitum & Cicero cum innumerabili amicorum clientiumque multitudine mutaverat.

⁹ Peregerat] Petrus Danielus, quem habet Gallia clariffimum ingenii doctrinæque

lumen, cum Venetiis ad eum ſepe honoris cauſa in ædes Georgii Silve, Vaurenſis epiſcopi, adoleſcentulis venetiarum, in ſermone dixit, rectius legi poſſe, ſemper operari. Quod idem mihi quoque nunc videtur. Et optime duæ diſtinctiones, intendam ſemper, altera cum altera congruat: ut Pompejus ſilentio non ſane ſemper egerit, ſed interdum; cum auctoritate vero ſemper. Hanc enim operarum Clodii clamor erigere nunquam potuit. Idem.

¹⁰ Clodium] P. Clodii ſororem, eam de tribus, ut opinor, quæ Q. Metelli Celeris uxor erat. Nam eſt reliquæ item duæ, una quæ Q. Marcio Regi, altera, quæ L. Lucullo collocata fuerat, male audiebant imputicæ nomine, ut etiam cum fratre Clodii uxor, quam Quadrantariam eſſe appellatam Plutarchus tradit, infamia præhabat. Et hæc ſignificat Cicero libro ad Atticum II. cum appellat Balbæ: & in oratione de Haruſpicum reponſis, cum ait: Ne ad quid magis optandis fuiſſe, quam hoc prætoris foris? In ea vero pro Cælio, ſatis aperta ſuſpitione carpit, quæ venenum Metelia conjugi dedidit. Idem.

Ille furens & exſanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet, qui plebem ¹¹ fame necaret. Reſpondebant opera, Pompejus. Quis ¹² Alexandriam ire cuperet. Reſpondebant, Pompejus. Quem ire vellent. Reſpondebant, Craſſum. Is aderat tum Miloni animo non amico. Hora fere ix, quaſi ſigno dato, Clodiani noſtros conſutare cœperunt. Exarſit dolor. Urgeret illi, ut loco nos moverent. Factus eſt a noſtris impetus: fuga operarum. Ejeſtus de Roſtris Clodius: ac nos quoque tum fugimus, ne quid in turba. Senatus vocatus in curiam: Pompejus domum. Neque ego tamen in ſenatum, ne aut de tantis rebus tacerem, aut in Pompejo defendendo (nam is carpebatur a Bibulo, Curione, Favonio, Servilio filio) animos bonorum offenderem. Res in poſterum dilata eſt. Clodius in ¹³ Quirinalia produxit ¹⁴ diem. A. d. vi Id. Feb. ſenatus ¹⁵ ad Apollinis fuit, ¹⁶ ut Pompejus aſſeret. Acta res eſt graviter a Pompejo. Eo die nihil perfectum eſt. A. d. vii Id. ad Apollinis ſenatus-conſulium factum eſt, Ea quæ facta eſſent a. d. viii Id. contra rempublicam eſſe facta. Eo die Cato eſt vehementer in Pompejum invecſus, & eum oratione perpetua tanquam reum acceſſavit. De me multa, me invito, cum mea ſumma laude dixit. Cum illius in me perfidiam increparet, auditus eſt magno ſilentio malevolorum. Reſpondit ei vehementer Pompejus, Craſſumque ¹⁷ deſcripſit: dixitque aperte, ſe munitionem ad cuſtodendam vitam ſuam fore, quam Africanus fuiſſet, quem C. Carbo intermiſſet. Itaque magna mihi res jam moveri videbantur. Nam Pompejus hæc intelligit, nobiſcumque communicat inſidias vitæ lux fieri: C. Catonem a Craſſo ſuſtentari: Clodium pecu-

¹¹ Fame] Quæ Pompejus, qui rei ſumentariæ præfeſſet, frumentum comprimeret.

¹² Alexandriam] Reſtituendi Ptolemai cauſa. Idem.

¹³ Quirinalia] Quæ erant XII. Kalend. Martii. Idem.

¹⁴ Diem] Accuſationis. Idem.

¹⁵ Ad Apollinis] Non modo qui Græce ſciunt, ſed qui Latinas literas vix primoribus, quod ajunt, labris attigerunt, in hoc loquendi genere ſubaudiri etiam intelligunt.

Idem.

¹⁶ Ut Pompejus aſſeret] Pato, quia pro templum Apollinis Pompejus habitaret: qui longius a ſuis ædibus diſcedere, metu Clodii, non audebat. Ideo, paucis ante verbis legitur, eum, ſenatu in Hoſtiliam curiam vocato, domeſticis ſe parietibus tenuiſſe. Idem.

¹⁷ Deſcripſit] Non nominatim appellavit, ſed quaſi quibuldam coloribus ita depinxit, ut, cum notari homines intelligerent. Man.

pecuniam suppeditari: utrumque & ab eo, & a Curione, Bibulo, cæterisque suis obrectatoribus confirmari: vehementer esse providendum, ne opprimatur, ¹⁸ concionario illo populo a se prope alienato, nobilitate inimica, non æquo senatu, juventute improba. Itaque se comparat, homines ex agris arcessit. Operas autem suas Clodius confirmat: manus ad Quirinalia paratur: in eo multo fumus superiores ipsius copis. Sed magna ¹⁹ manus ex Piceno & Gallia expectatur, ²⁰ ut etiam Catonis rogationibus de Milone & Lentulo resistamus. A. d. iv Id. ²¹ Sextius ab ²² indice Cn. Nerio ²³ Pupinia, de ambitu est postulatus: & eodem die a quodam ²⁴ M. Tulio de vi. Is erat æger. Domum (ut debuimus) ad eum statim venimus: eique nos totos tradidimus: idque fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei jure succensere putabant, ut humanissimi gratissimique & ipsi, & omnibus videremur: itaque faciemus. Sed idem Nerius index edidit ad ²⁵ allegatos Cn. Lentulum Vacciam & C. Cornelium. Eodem die senatus-consultum factum est, *Ut* ²⁶ sodalitates ²⁷ decuriatique ²⁸ discederent: *lexque de iis ferretur, ut, qui non discessissent, ea poena, quæ est de vi, tenerentur.* A. d. iiii Id. dixi pro ²⁹ Bestia de ambitu apud prætorem Cn. Domitium in foro

¹⁸ Concionario] An non refecturum oportuit, concinatorio? Sic sane putat Gualtemus. At quid sit, concionario? Græc.

¹⁹ Manus] Clientum Pompeii, Ciceronis, Lentuli, Milonis. *Manus.*

²⁰ Ut etiam] Ut non modo Clodius aliquid in nos per vim agere non possit, sed nec Cato rogationes eas perferre, quas de Milone & Lentulo promulgavit. *Idem.*

²¹ Sextius] Publius, qui anno proximo tribunus pl. cum septem collegis de Cicerone resistendo rogationem pertrahat. *Idem.*

²² Indice] Ciceronis temporibus verbum *indicio* convictum fuit, & nomen perditum hominis, ut, sub Imperatoribus, nomen *delatoris* & *comptoris*. Gronov. *Suppl.* IV. 3.

²³ Pupinia] Ex tribu Pupinia. *Manus.*

²⁴ M. Tullius] Cui cognomen fuit Albinovanus. Vide Orat. in Vatin. *Idem.*

²⁵ Allegatos] Allegatos dicit Tullius qui vulgo *delegati* vel *deputati*, eos qui audientis ipsius indicia & probationibus dati sunt.

Apud eos igitur *vidit* *ipse*, quorum accusabat Sextium, & produxit firmamenta accusationis suæ. F. *Julius*. *Alligator* legit Turnebus, quem vide *Adverf.* XX. 5.

²⁶ Sodalitates] Hic de sodalitatibus intellige ambitus causa factis. *Manus.*

²⁷ Decuriatique] Et verbum *decuriare*, & *decuria* sepe non pro decem tantum hominibus, sed pro aliquo numero in unum coacto, & tanquam in decuriam descripto, ejusdem rei tractandæ causa. Sic Phil. V. *Non improbat decuriat? non sufficere ægritas?* Et in oratione pro Plancio sepe videtur hoc verbo, cum loquitur de ambitu: *item in Verrem, &c. Idem.*

²⁸ Discederent] De campo Martio, cum ad creandos magistratus, qui eo anno creati ob factiones nondum erant, convenissent. *Idem.*

²⁹ Bestia] L. Calpurnio Bestia, qui consulatum Ciceronis reprehendere solitus est. A quibus enim injuriam tulerat, eos sepe

medio, maximo conventu: incidique in eum locum in dicendo, cum Sextius, multis in templo Castoris vulneribus accersis, subsidio Bestiæ servatus esset. Hic ³⁰ *περὶ κλονουστὸν δὲ πύλον* quiddam ³¹ *ἔκλειπας* de iis quæ in Sextium apparabantur crimina: & eum ornavi veris laudibus, magno assensu omnium. Res homini fuit vehementer grata. Quæ tibi eo scribo, quod me de retinenda Sextii gratia literis sæpe monuisti. Prid. Id. hæc scripsi ante lucem. Eo die apud Pomponium in ³² ejus nuptiis eram cœnaturus. Cætera sunt in rebus nostris, cuiusmodi tu mihi fere diffidenti prædicabas, plena dignitatis & gratiæ: quæ quidem tua, mi frater, prudentia, patientia, virtute, pietate, suavitate etiam, tibi, mihique sunt restituta. Domus tibi ad lucum Pisonis Liciniana conducta est: sed, ut spero, paucis mensibus post ³³ Kalendis Quint. in tuam commigrabis. Tuam in Carinis mundi habitatorum Læmia conducturum. A te post illam ³⁴ Olbiensem epistolam nullas literas accepi. Quid agas, & ut te oblectes, scire cupio: maximeque te ipsum videre quamprimum. Cura, mi frater, ut valeas: & quamquam est hiems, tamen ³⁵ Sardiniam istam esse cogites. xv. Kal. Mart.

Cicero defendit, ut P. Vatinius, A. Gabinius: ejusque rei causam exponit his verbis in epist. ad Marium: *Cogit nonnunquam dominus non optime de me meritis, rogat, eorum, qui bene meriti sunt, defendere.*

³⁰ Περὶ κλονουστὸν] *Procuravi, providi.*

Vide P. Victor. Var. *Lection.* XXXV. 4.

³¹ Ἐκλειπας] *Opportune.*

³² Ejus nuptiis] Cum Piliam duxit uxorem quinquagenarius. *Manus.*

³³ Kalendis Quint.] Is dies terminus erat locatarum ædium. Sæpe in Tiberio, & Martialis lib. XII. Epigr. O *Juliarum ædium Kalendarum* Idem.

³⁴ Olbiensem] Olbiam datam. *Idem.*

³⁵ Sardiniam] Insulam cum aliis moribus, cum pesti obnoxiam. *Tullius.*

MARCUS Q. FRATRI S.

IV. SEXTIUS noster ¹ absolutus est a. d. ii Id. Mart. & quod vehementer interfuit republicæ nullam videri in ejusmodi causa diffensionem esse, omnibus sententiis absolutus

Tom. IX.

G

ARG. De Sextio absoluto, & Vatinio in iudicio Sextiano versato, aliisque domesticis rebus certiorum facit. *Annus* U. C. 697. ¹ *Absolutus*] Iudicio de vi, accusante M.

Tullio Albinovano. Extat Ciceronis Orat. Nam iudicium de Ambitu factum esse non existimo. *Manus.*

est. Illud quod tibi saepe cura esse intellexeram, ne cui iniquo relinqueremus vituperandi locum, qui nos ingratos esse diceret, nisi illius perverfitatem quibusdam in rebus quam humanissime ferremus, scito hoc nos in eo iudicio consecutos esse, ut omnium gratissimi iudicaremur. Nam in defendendo moroso homine cumulatissime satisfacimus, & (id quod ille maxime cupiebat) Vatinius, a quo palam oppugnabatur, arbitrato nostro concidimus, diis hominibusque plaudentibus. Quinetiam Paulus noster cum testis productus esset in Sextium, confirmavit te nomen Vatini delaturum, si Macer Licinius cunctaretur: & Macer a Sextii sublellis surrexit, ac se illi non defuturum affirmavit. Quid quaris? homo petulans & (audax Vatinius, valde perturbatus debilitatusque discessit. Quintus tuus, puer optimus, eruditur egregie. Hoc nunc magis animadverto, quod Tyrannio docet apud me. Dominus utriusque nostrum adificatur strenue. Redemptori tuo dimidium pecunia curavi. Spero nos ante hiemem contubernales fore. De nostra Tullia, tui mehercule amantissima, spero cum Crasspede nos confecisse. Dies erant duo, qui post Latinas habentur religiosi; ceterum, qui confectum erat Latiar, erat exiturus.

MAR-

² *Plaudentibus*] Pessime enim Vatinius omnes bene homines oderant. Ex quo Carullus, *Odiosum te odio Vatini*. Macrobius lib. II. *Satur.* Lapidatus a populo Vatinius, cum gladiatorum munus egeret, obtinuerat ut Abiles edicerent, ne quis in arenam nisi pomum misisse vellet. Forte ita diebus Caesellius Iuriconstitutus consulus a quodam, num nux pinea pomum esset? *Si in Vatini* misisset te, inquit, *panem* est. Idem.

³ *Macer Licinius*] Unus die Sextii narronis, & forte Licinius ille Calvus, eloquentie laude insignis, filius C. Macri, qui reus Cicerone patre de repetundis factus, cum se damnatum iri, videret, voluntaria morte iudicium rei familiaris effugit. Qui enim in verum, ut iuriconsulsi verbum usurpamus, *obviam*, eius bona subijci hactenus leges verabant. Plutarchus, Valerius. Idem.

⁴ *Tyrannio*] Satis usitatum grammaticis nomen. Nam & is, qui Aristotelis Theophrasti que volumina, dicitur Sylla Athenis reperta, digessit, Tyrannio dictus est.

Idem.

⁵ *Apud me*] *Domus mea*, non, ut ante, *domi tuae*. Idem.

⁶ *Contubernales*] In suis uterque cubibus, sed ita ut domus utriusque nullo interjecto spatio disjungerentur. Idem.

⁷ *Latiar*] Significat Cicero scriptam esse hanc epistolam sub vesperam illius diei, vel eorum & discedente illo die, quo Latinæ feriae erant confectæ. *Sex dies, & abire, & vixit satis perspicue dicitur, ut & anni certus.* Cum hæc, inquit, scriberem, in exita erat sex dies, qui confectum erat Latiar, quo peractum erat feriarum Latinarum sollemne vel sacrificium in Albanis montibus Latiarum Jovi. Lucanus, L. I. 80. & V. 402. *Sic confectas Latinas.* Videtur culpam potest, legendum esse *quo confectum erat*. Attentum qui non tantum est primi casus, sed etiam sexti, ut ostendit Fr. Sanctius *Miser.* IV. 4. & vulgo notum est. Quis videtur Cicero maluisse qui confectum, quam quo confectum, ut boni scriptores maluit *quæcumque*, ubi scribunt

MARCUS Q. FRATRI S.

V. DEDERAM ad te literas antea, quibus erat scriptum, Tulliam nostram Crasspedi prid. Non. April. esse desponsatam: ceteraque de re publica privataque perscrissem. Postea sunt hæc acta. Non. April. senatus-consulto Pompejo pecunia decreta in rem frumentariam ad H-S cccc. Sed eodem die vehementer actum de agro Campano, clamore senatus prope concionali. Acriorem causam inopia pecunie faciebat, & annonæ caritas. Non præmittam, ne illud quidem; M. Forium Flaccum, equitem Romanum, hominem nequam, Capitolini & Mercuriales de collegio eiecissent, præterem, ad pedes amicusque jacentem.

hæc alii quæcumque. Jam & quid historice dandam est; Latini feris unum diem dicaverat. Tarquinius exadis Regibus, addiderunt alterum primi Consulibus inde foedere cum Latinis populis factum, paulo post secessionem in montem Sacrum, accessit tertius: demum post atrox, civile nihilominus certamen de confectis cum plebe communicatum, redacta concordia, quæres adiebat. *Quæstus* Italice lib. VI. extremo, *Plutarchus* in Camillo, & *Lucius*, VI. 41. Hæc Julius J. F. Gronov. *Observ.* IV. 25. *Olivæ*.

ARG. De pecunia Pompejo in frumentaria causa decreta, de agro Campano quid in senatu actum sit, & de M. Furio Flacco e collegio eiecdo. *Ann. U. C. 697.*

¹ *Campano*] De quo supra. Videatur etiam lib. I. ad Fam. epist. 9.

² *Capitolini & Mercuriales*] Erant Capitolini Collegium hominum Capitolium & Arcem incolentium. Idemque Capitolinus celebrantium. T. Livius, V. 52. *Mercuriales* autem collegium Mercatorum fuisse credendum. T. Livius, II. 27. *Turach.*

MARCUS Q. FRATRI S.

VI. ANTE diem VIII Id. April. sponsalia Crasspedi præbui. Huic convivio puer optimus, Quintus tuus, meusque, quod perleverit commotus fuerat, desuit. A. d. VI Id. April. veni ad Quintum, eumque vidi plane integrum: multumque is mecum sermonem habuit, & perhumanum, de discordiis mulierum nostrarum. Quid quæris? nihil festivius. Pomponia autem etiam de te quæstæ est: sed hæc coram agemus. A puero ut discessi, in aream tuam veni. Res ageba-

G. 2

ARG. De rebus primæ, in primis sponsalibus & visitatione scribit: consulis Lentuli Marcellini in impediendis legibus perni-

ciosis excedum studium, & alia de republica. *Ann. U. C. 697.*

tur multis structoribus. Longilium redemptorem cohortatus sum. Eidem mihi faciebat se velle nobis placere. Domus erit egregia: magis enim cerni jam poterat, quam quantum ex forma iudicabamus. Itemque nostra celeriter edificabatur. Eo die cenavi apud Crassipidem. Cenatus, in hortos ad Pompejum lectica latus sum. Luccejum convenire non poteram, quod abfuerat: videre autem volebam, quod eram postridie Roma exiturus, & quod ille in Sardiniam iter habebat. Hominem conveni, & ab eo petivi, ut quamprimum te nobis redderet. Statim dixit. Erat autem iturus (ut ajebat) a. d. III. Id. Apr. ut aut Labrone, aut Pisis conscenderet. Tu, mi frater, simulac ille venerit, primam navigationem (dummodo idonea tempestas sit) ne omiseris. ¹ *Αποδρασις* autem illam quam tu soles dicere, ² bono modo desidero, sic profusus ut advenientem excipiam libenter: latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis adifico; reliqua reconcinno; vivo paulo liberalius, quam solebam. ³ Opus erat, si te haberem, paulisper fabris locum darem. Sed ⁴ & hæc (ut spero) brevi inter nos communicabimus. Res autem Romanae sic sese habent. Consul est egregius Lentulus, non impediens collega: sic, inquam, bonus, ut meliorem non viderim. Dies comitiales ⁵ exemit omnes. Nam ⁶ etiam Latina ⁷ instaurantur:

¹ *Forma*] Quam Minucius fecerat. Epistola 2. hujus lib. *Manutius*.

² *Labrone*] Non dubito, quin de Ligurini, ut nunc appellant, porta intelligat. Vocem corrumpit, ut alias innumerabiles, veritas. *Idem*.

³ *Αποδρασις*] Mihi videtur esse cautio, non periculum, cum eam rationem tenemus, ut ad utrumque parati simus, ut quocumque acciderit, eo recte uti possimus, ut duarum rerum simul rationem habeamus, quarum una videtur cum altera non satis consistere posse. *Erasmus*. Vox eadem legitur iterum hoc eodem libro, epist. 15.

⁴ *Bono modo*] Non, omnino, sed, quoad utrumque pertinet, quod Græci dicunt, ut, bono, temperamento quoddam, non, ut alibi, magnitudinem significat. Sic lib. II. Acad. Hæc tibi... tam sunt defendenda, quam magna: mihi autem bono modo, tam-

quam, quantum videtur. *Manutius*.

⁵ *Opus erat*] Opus erat ad relaxationem animi mei, ut paulisper ab his tumultibus recederem, ac fabris locum darem. Defectus enim jam sum ex molestia, quam illis utendis capio. Id igitur facerem, si te haberem. *Manutius*.

⁶ *Sed & hæc*] Dixerat jam, sed hæc etiam agemus, cum de discordiis mulierum meminisset. Recte igitur usus est particula, & ut significet velle se non illa tantum superiora, sed & hæc præsentis sermonei conservare. *Idem*.

⁷ *Exemit*] Sustulit: effecit, ne per eos lege agi posset: ne scilicet C. Cato tribunus pl. quas de P. Lentulo Spintihere & Antonio Milone rogationes promulgaverat, eas perferre posset. *Idem*.

⁸ *Etiam Latina*] Cum dicat, etiam, liquet, non instaurandis modo Latinis excem-

ptos

tur: nec tamen decrant ⁹ supplicationes. Sic legibus perniciosissimis obstititur, maxime Catonis: cui tamen egregie imposuit Milo noster. Nam ille vindex gladiatorum & bestiariorum emerat de Cosconio & Pomponio bestiariorum: nec sine his armatis unquam in publico fuerat. Hos alere non poterat: itaque vix tenebat. Sensit Milo: dedit cuidam non familiari negotium, qui sine suspitione emeret eam familiam a Catone: quæ simulatque abducta est, Racilius, qui ¹⁰ unus est hoc tempore tribunus plebis, rem patefecit, eosque homines sibi emptos esse dixit (sic enim placuerat) & tabulam ¹¹ proscriptam, *Se familiam Catonianam venditurum*. In eam tabulam magni risus consequebantur. Hunc igitur Catonem Lentulus a legibus removit, & eos qui de Cæsare ¹² monstra promulgaverunt, quibus intercederet nemo. Nam quod de Pompejo ¹³ Caninius agit, sane quam refrixit: neque enim res probatur; & Pompejus noster in amicitia P. Lentuli ¹⁴ vituperatur, & hercule non est idem. Nam apud illam perditissimam atque infimam facem populi, ¹⁵ propter Milonem, subfossendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendunt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidem non satisfacit, quod eum nimis asperè tractat, quanquam id senatu non invito facit: quo ego me libentius a curia, & ab omni parte reipublica subtrahō. In judiciis ii sumus, qui sumus. Domus celebratur, ita ut cum maxime. Unum accidit imprudentia Milonis

in-

propterea Lentulo comitiales dies, sed alio etiam genere impedimentum, cuiusmodi erat, servare de celo. *Idem*.

⁹ *Instaurantur*] Quasi, faciendis illis, aut prætermissis aliquid esset, aut, quod non oporteret, commissum. Quibus de eaulis, sepe legitur apud Livium, instauratos esse ludos. Instauratos autem, decreto pontificum Latinas, ex Livio l. XXXII, planum est. *Idem*.

¹⁰ *Supplicationes*] Quæ imperatoribus pro re bene gesta decernebantur: eaque dum fiunt, lege agere non licebat. *Idem*.

¹¹ *Unus est*] Non quia re vera unus, sed quod unus inter omnes eo magistratu dignus esset. *Idem*.

¹² *Proscriptis*] In publico posuit, cum in

ea scripsisset, servos sese venditurum C. Catonis: quod illi esse dedecori intelligebat. *Idem*.

¹³ *Monstra*] Leges perniciosissimas. *Idem*.
¹⁴ *Caninius*] Tribunus pl. qui rogationem promulgaverat, ut Pompejus regem Ponticorum cum duobus legatis restitueret. Hoc Cicero significat, obscure ille quidem, sed Plutarchus aperitissime. *Idem*.

¹⁵ *Vituperatur*] Qui, cum a Lentulo fuisset ornatus, restituendi Proletanz regis honorem ei velle eripere. Ornamentum autem in Pompejum a Lentulo profectum, id fuit, quod, ut rei frumentariæ præficeretur, consul anno proximo reolerat. *Manutius*.

¹⁶ *Propter Milonem*] Defensum contra Clodii accusationem vixit. Id. Febr. *Idem*.

incommode de Sex. ¹⁷ Clodio, quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. Et tres sententia terribissima ¹⁸ in consilio desuerunt. Itaque hominem populus ¹⁹ revocat, & retrahatur necesse est. Non enim ferunt homines: & quia, cum ²⁰ apud suos diceret, pene damnatus est, vident damnatum. Ea ipsa in re Pompeji offensio nobis obstitit. Senatorum enim ²¹ urna copiose aboluit, Equitum ²² adaequavit, Tribuni ararii condemnarunt. Sed hoc incommodum consolantur quotidianae damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Servius allitus est, ceteri conciduntur. C. Cato concionatus est comitia haberi ²³ non futurum, si sibi cum populo dies agendi essent ²⁴ exempti. ²⁵ Appius a Caesare nondum redierat. Tuas mirifice literas expecto; atque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quoddam venisse tamen Olbia dicebant, qui te unice laudarent, plurimique in provincia fieri dicerent. Eadem aiebant nuntiari te prima navigatione transmissurum; id copio, & quanquam teiptum scilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater, vale.

¹⁷ Clodio] Ita Man. & Lamb. Veruliores, Cello, Cruterus, Clodius.

¹⁸ In consilio] Iudicium. Manut.

¹⁹ Revocat] Rufus accusandum. Idem.

²⁰ Apud suos] Quod ei iudices laterent. Opinor, quia non optime in Pompeium essent animati. Sequitur enim, Pompeji offensio nobis obstitit. Idem.

²¹ Urna] Tres erant urnae, cum tres ordines, senatores, equites, tribuni ararii ex ea lege, quam tulerat in praesura L. Aurelius Cotta, iudicarent. In eas separatis cuiusque ordinis tabellae consignebantur. Idem.

²² Adaequavit] Pari numero fuerunt, qui condemnarentur, & qui abissent.

²³ Non futurum] Nec sive, tribunatio intercedendi iure. Nulla enim hoc anno habita comitia, ac ne duobus quidem proxime sequentibus, sed ex interregno consules per triennium creatos. Cicero ipse aliquot locis, & Dio libro XXXIX, praeterea Plutarchus, Appianique declarant. Hoc autem anno, subleatis Comitibus a C. Catone tribuno plebis, vestem senatus mutavit. Epitome, Dio hoc, Manut.

²⁴ Exempti] Eximbat Marcellinus consul, ut ejus perniciosissimi legibus obstitere. Supra. Idem.

²⁵ Appius] P. Clodii frater, nondum e Gallia Caesaris provincia &c. Idem.

MARCUS Q. FRATRI S.

VII. ANTE diem III Id. April. ante lucem hanc epistolam dictaveram, scripseramque in itinere, ut eo die apud

ARG. De itinere suo, & expectatione Quirii. Anno U. C. 697.

apud T. Titium in Anagnino manerem. Postridie autem in ¹ Laterio cogitabam: inde, cum in Arpinati quinque dies fuisset, ire in ² Pompejanum: rediens aspiceret Cumanum, ut, quoniam in Non. Majas Miloni ³ dies prodita est, prid. Non. Romae essem, teque, mi carissime & suavissime frater, ad eam diem (ut sperabam) viderem. Aedificationem ⁴ Arcani ad tuum adventum ⁵ sustentari placebat. Fac, mi frater, ut valeas, quamprimumque venias.

¹ Lateria] Fundo Quirii, in Arpinati. Ep. 1. lib. III. & ad Att. ep. 7. l. IV. Man.

² Pompejanum, Cumanum] Non Quirii, sed ipsius Marci fundos. Idem.

³ Dies] Iudicii. Supra. Idem.

⁴ Arcani] Villa Quirii. Idem.

⁵ Sustentari] Disserti. Pudet in his verbis immorari, quorum usum congesta in libros exempla declarant. Tamen in his ipsis, qui omnes divitias nomine pollicentur, est sane cur aliquid, atque alio multa, nec ea levata, desiderantur. Idem.

MARCUS Q. FRATRI S.

VIII. O Literas mihi tuas jucundissimas, expectatas, ac primo quidem cum desiderio, nunc vero etiam cum timore! Atque has scito literas me solas accepisse post illas, quas tuus nauta attulit, Olbia datas. Sed caetera (ut scribis) praesenti sermone referentur. Hoc tamen non queo differre. Id. Majis senatus frequens divinus fuit in supplicatione Gabinio deneganda. Adjurat Procius hoc ¹ nemini accidisse. Foris valde plauditur. Mihi cum sua sponte jucundum, tum jucundius, quod me absente, (est enim ² idcirco iudicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra. Eram Antii. Quod idibus & postridie fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non est actum. In hac causa mihi ³ aqua haeret. Sed plura, quam constitueram. Coram enim. Vale, mi optime

ARG. De supplicatione Gabinio negata, & desiderio suo fratris videndi. Anno U. C. 697.

¹ Cum timore] Propter pericula, quae navigantibus impendent. Titianus.

² Nemini accidisse] Ut imperatoris literis, bene gestam temp. nuntiantibus, senatus non crederet. Manut.

³ Eiusmodi iudicium] Sincerum illud est ac simplex iudicium senatus: nihil in eo gratiae inter tribuit. Idem.

⁴ Aqua haeret] Quam in partem me dem, quid sententiae dicam, incertus sum. Ductum a clypeidris, in quibus non semper stuebat aqua, sed interdum haerebat immobilis. Idem.

me & optatissime frater, & advola. Idem te nostri rogant pueri: ⁵ illud scilicet, cœnabis cum veneris.

⁵ Illud scilicet] Sententia Ciceronis hæc scilicet, valet, Illud scias vel cognoscas licet: Veni, hoc rogamus ego & Cicerones. cet, vel, illud fci, licet. *Grævo. Diferuat.* Ubi veneris, adventoria tibi dabitur. Illud III. 9.

MARCUS Q. FRATRI S.

IX. PLACITURUM tibi esse ¹ librum meum suspicabar; tam valde placuisse quam scribis, valde gaudeo. Quod me admones ² de nostra Urania, suadesque ut meminere Jovis orationem, qua est in extremo illo libro: ego vero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quam ceteris. ³ Sed tamen postridie quam tu es profectus, multa nocte cum Vibullio veni ad Pompejum. Cumque ego egissem de istis ⁴ operibus atque inscriptionibus, per mihi benigne respondit: magnam spem attulit: cum Crasso se dixit loqui velle, mihi que ut idem facerem, suavit. Crassum consulem ex senatu domum redixi: suscepit rem, dixitque esse, quod Clodius hoc tempore cuperet per se & per Pompejum consequi: putare se, si ego cum non impedirem, posse me adipisci sine contentione

ARG. Quid cum Pompejo & Crasso coll. de operibus & inscriptionibus egerit, quid profecerit, & quid in senatu actum sit, perscribit. *Anno U. C. 698.*

¹ Librum] Hic liber, quo erat in extremo Jovis oratio, qui fuerit, ignoratur. Crediderim fuisse poema. Nam, inducere Jovem loquentem, poeticum quiddam est, non oratorium. Ac forte intelligendum est de versibus illis, quibus æta consularis sui perscribitur est. *Manutius.*

² De nostra Urania] Vulgo de non curantia. Ego autem sin propemodum affirmare, de nostra Urania scribendum esse hoc loco. Satis enim constat M. Tullium, tres libros de suo Consulatu carmine scripsisse, eosque a trium Mularum nominibus appellasse: ceteræ Musis in eis loquendi partes dedisse. In quibus Uraniam fuisse et restant, que sunt in libro primo de Divinatione, totidem verbis. Sed quo potius uter, aut ostendit, aut refert, quam ut, cujus editio etiam versus, & libenter quidem, que in secundo de Consulatu

Uranie Musa pronuntiat? His ergo argumentis videtur non inepte Urania restituisse. Malasp. Certum Leon. Malepsina consuetudinem hic esse puto. Lambinus.

³ Sed tamen] Ita loquimur interdum, cum, omisso, qui erat institutus, sermone, novam aggredimur narrationem. Non enim est hic, sed tamen, ex sententia usurpatum, ut indicet contrarium aliquid his, que jam dixit. *Manutius.*

⁴ Operibus] Videtur ejusmodi res fuisse, que fieri sine publica consensione non poterat. Itaque dabat operam Cicero, ne Clodius adversaretur, & ut Pompejo Crassoque adiutoribus uteretur. Opera vero ipsa, atque inscriptiones, de quibus laborabat Quintus, crediderim significari in epist. I. lib. III. ubi mentio de Telluris ade fit. Nam ad eam adem fieri quiddam, atque inscribi suo nomine, Quintus volebat. Id curavit Cicero, ut scribit ipse in eo loco, diligenter i statum etiam fratris locavit. *Idem.*

AD Q. FRATREM LIB. II.

ne quod vellem. Totum ei negotium permisi, meque in ejus potestate dixi fore. Interfuit huic sermone P. Crassus adolescens, nostri (ut scis) studiosissimus. Illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua, si minus per senatum, ⁵ per populum, libera, aut ⁶ Byzantium, aut ad Brogitarum, ⁷ aut utriamque. Plena res nummorum. Quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor quod volo. Pompejum tamen cum Crasso locutus est; videntur negotium suscepisse. Si perficiunt, optime. Sin minus, ⁸ ad nostrum Jovem revertamur. A. d. III Id. Maji senatus-consultum est factum ⁹ de ambitu in Afranii sententiam, ¹⁰ quam ego dixeram, cum tu adesses, sed magno cum gemitu senatus. ¹¹ Consules ¹² non sunt persecuti eorum sententias, qui Afranio cum essent assensu, addiderunt, ut prætores ita crearentur, ¹³ ut dies LX privati essent. Eo die Catonem plane ¹⁴ repudiarent. Quid multa? tenent omnia, idque ita omnes intelligere volunt.

Tom. IX.

H

MAR-

⁵ Per populum] Dandarum legationum ius ad senatum pertinebat. Clodius, si per senatum non posset, confugere ad populum cogitabat. Id homines populares facere solitos esse, ut Casarem de provincia, Vatinium de legatione, animadverti. *Manutius.*

⁶ Byzantium, aut Brogitarum] Ut a Byzantiis, quod eos tribunus pl. ab exilio sua lege restituerat; a Brogitaro autem, quod cum Matris Magnæ templo præfecerat, promissam pecuniam exigeret. Ideo subjungit Cicero, plena res nummorum. Hac utraque de re satis aperte in oratione pro Sextio. *Idem.*

⁷ Aut utriamque] Vel, utroque, ut ad legationem referatur, malim legere: vel, si, utriusque, recinens, ad verbum, expit, accommodatur. *Idem.*

⁸ Ad nostrum Jovem] Ut ea, que Jupiter in extremo illo libro præcipit, observemus.

⁹ De ambitu] Eorum magistratum causa, quod proxime creati oportebat. Si prætores erant. Nam consules ex interregno creati jam erant Pompejus & Crassus. Qui cum id spectarent, quod etiam confecti sunt, ut prætorum prætorum M. Catone & P. Vatinio, Catoni Vatinio, interregno civi omnium nequissimus, antefereatur;

neque id se posse obtinere sine ambitu sperarent; cavere sibi a legibus voluerunt, senatus consulto facto, ne, qui prætorum per ambitum creasset, ei propterea fraudi esset. Nominis hoc imputatio videtur, sed patet ex Plut. in Cat. Ulic. *Idem.*

¹⁰ Quam ego dixeram] Non, quam ego dixeram in senatu. Non enim eo turpitudinis Cicero venisset, ut, cum antea consilium legem contra ambitum tulisset, idem sententiam in senatu diceret de impunitate exponenda, qui per ambitum deliquissent. Exponeo igitur, quam dixeram, de qua tecum locutus eram. *Idem.*

¹¹ Consules] Pompejus, & Crassus. *Idem.*

¹² Non sunt persecuti] Noluerunt, inquit, discessionem fieri a senatu, quo possit intelligi, quod prætores necne eorum sententias, qui Afranio, &c. *Idem.*

¹³ Ut dies LX privati essent] Eo nimirum consilio, ut accusare volentibus eos, qui per ambitum prætores creati essent, spatium daretur. Nam, si prætorum protinus inissent, accusandi locus non fuisset. Non enim eos, qui essent in magistratu, licebat postulare. *Idem.*

¹⁴ Repudiarent] Nomen ejus, prætorum petentis, respicere voluerunt, quod Athenobulo erat affinitate conjunctus. *Idem.*

MARCUS Q. FRATRIS.

X. TU metuis, ne me interpelles? Primum si in isto essem, tu scis, quid sit interpellare. An te Atejus? Mehercule mihi docere videbaris istius generis humanitatem: qua quidem ego nihil utor abs te. Tu vero ut me & appelles, & interpelles, & obloquere, & colloquere velim. Quid enim mihi iuavius? Non mehercule quicquam libentius tua recentia poemata legit, quam ego te audio quacunq; de re, publica, privata, rustica, urbana. Sed mea factum est insulsa verecundia, ut te proficiens non tollerem. Opposuisti semel

ARG. Respondet epistola Quinti, qua se metuere scripserat, ne cum literis suis interpellaret. Sane ut C. 6. 8. 9.

1 *Victorius*] Ant. Faer. aliqui alii, *Victorius*. Rectum arbitror, *Victoris*: ut humanitatem fratrem castiget, cui quidem in mentem venire potuerit, vereri, ne se interpellaret. Tu, inquit, mihi videris istiusmodi humanitatis exemplum inter nos inducere, quod mihi sequi non liceat. Ita enim illud accipio, *qua quidem nihil utor abs te*. Itaque & superiora illa: *Tu scis quid sit interpellare*, cum nota sciscitandi lego: ut huius loci totius sententia sit. *Tu times ne me interpellat? Primum, si in isto essem, tu scis quid sit interpellare*, si in isto essem, tu scis quid sit interpellare? Primum, si in isto essem, tu scis quid sit interpellare? Primum, si in isto essem, tu scis quid sit interpellare?

que vatis scriptis M. Tullii sacri Atejus non debuit. Deinde in Antoniano & nonnullis aliis manuscriptis, non, *an te Atejus*, sed *ante te te*, legitur. Perperam ipsum quidem, sed quod tamen vulgata suspitionem creet, quae aliis quoque de causis suspensa potuit esse. Quoniam aliter etiam exponi posse videtur, ut nemp; an te Atejus hanc humanitatem docuit: ut Atejus Capitonem significet, juris-consultum quidem excellentem, sed aditu fortasse difficilissimum: qui, cum & in respondendo & in scribendo esset occupatissimus, interpellari se aere pateret. Hujus a Gellio scripta non pauca commemorantur, de iudiciis publicis; de iure Pontificio; Collectanea. Quoniam eo tempore duo Ateji inveniantur fuisse: L. & C. utriusque Capitonem. Prioris mentio fit in epistola Caelii ad Ciceronem; posterioris, in epistola Ciceronis ad Plancum. *Malasp.*

2 *Mehercule*] *Id est, a Mehercule persuasus & voluntarius*. *Itaque* enim sonus est qui ex percussione refertur. *Victorius*.

3 *Insulsa*] Sic coniecit Victorius lib. VI. Var. lecl. cap. 6. cum esset in libris *insulsa*, in editis *insulsa*; nec rejicit, *insulsa*. *Grut.*

4 *Non tollerem*] Ab urbe discedens, non asportarem, eadem scilicet, qua ego rectus sum, *lectica*. *Manus.*

5 *Non tollerem*] Placet, quod video scriptum esse in Beffarionis libro, *non tollerem* hoc est, *addictam contra voluntatem meam*. Idem, Petrus Victorius legebat, & probabiliter Lambino videtur a *non tollerem*, cui *non tollerem* non potest. J. F. Gronovius, *non tollerem*, *non tollerem*.

Ciceronis nostri valetudinem: conticui. Iterum ceteri omnes: quievi. Nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc adpersit molestia, quod videris, ne mihi molestus esses, veritus esse, atque etiam nunc vereri. Litigare tecum, si fas esset: sed mehercule istuc si unquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi verebor, nequando ego tibi, cum sum una, molestus sim. Video te ingemuisse. Sic fit, *sed in die*. Nunquam enim dicam *ea veritas*. Marium autem nostrum in lectica mehercule coniecisse, non illam regem Ptolemæi Anicianam. Memini enim cum hominem portarem ad Bajas, Neapoli, octophoro Aniciano, machærophoris centum sequentibus, miros ritus nos edere, cum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, & pene ille timore, ego ritu cornui. Tunc, ut dico, certe sustulisset, ut aliquando subtilitatem veteris urbanitatis & humanissimi sermonis attingerem. Sed hominem infirmum in villam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc invitare nolui. Hoc vero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui. Nam illorum pradiorum scito mihi vicium Marium, lumen esse. Apud Anicium videbimus, ut paratum

H 2 fit.

6 *Ceteri omnes*] Ita Victorius. Recensitiorum vero, *iterum Cicerones*.

7 *Sic fit*] Sic ulciscor eos, a quibus lacerat immertito. *Manus.*

8 *Id est, in die*] *Id est, si in terra visis*. Ex incerto auctore. Insuper sententia, cuius vim se scire negant interpretes, quod totam sententiam non adscripsit Ciceroni. *Eschylus.*

9 *Et veritas*] *Mitte omnes*. Et hunc locum interpretes negant se intelligere. Lambinus omnium dicit *veritas*. Integram erit igitur, *Mitte omnes curas*.

10 *Anicianam*] Quam Ptolemæus, Ægypti rex, qui a suis civibus eiecit Romæ aliquandiu fuit, Antiocho dano dederat, uni fortasse de suis crebrioribus. *Manus.*

11 *Octophoro*] Quem octo servi portarent.

12 *Machærophoris*] Gladium ferentibus.

13 *Ceruum*] Non puro Ciceronem insultum aut Cledii insaniam tulissent. Ac, si Ciceronem securi essent, non extimulisset Ma-

rius, quasi ad aspectum novæ rei. Crediderim igitur casu contrigisse ut eadem via post octophorum Anicianum sequeretur illi machærophori, quibus visis, Marium, qui non animo nimis quam valetudine esset infirmus, periculum perire cogerent. *Manus.*

14 *Tunc*] *Fortis veritas*. *Manus*: de quo scilicet locuti sumus. *Idem.*

15 *Rudem*] *Lambinus, ruzam*.

16 *Vicium Marium lumen esse*] P. Victorius tollit vocem *lumen* lib. VI. Var. ecl. cap. 7. sed non necessario. *Gruter.*

17 *Paratum*] *Marii causa*; ut sit, ubi homo infirmus commode excipitur. Nam ego ita sum philologus, hoc est, ita literarum studiosus, ut mollis tamen minime sim: quales tere sunt, quos litterarum confutendo tenet. Possunt, inquit, vel cum fabricis habitare. Non enim mea philosophia lorum & voluptatum, & mollitiam sequitur. Et me non obesse vitæ in Hyemero, monte Actice amantissimo, sed in area cum servis

Syris.

fit . Nos enim ita philologi sumus , ut vel cum fabris habitare possimus . Habemus hanc philosophiam , non ab Hymetto , sed ab ¹⁸ area Syra . Marius & valetudine est , & natura imbecillior . De interpellatione tantum sumam a vobis temporis ad scribendum , quantum dabitur . Utinam nihil detis , ut potius vestra injuria , quam ignavia mea cessem ! De republica nimium te laborare doleo , & meliorem civem esse , quam ¹⁹ Philoctetem , qui , accepta injuria , ²⁰ illa spectacula querebat , quæ tibi acerba esse video . Amabo te , advoca : consolabor te , & omnem abstergebo dolorem ; & adduc , si me amas , Marium . Sed adpropere . Hortus domi est .

Syris , qui ædificavit , duriter exereat . Jo-
catur , cum se *philosophari in area* , hoc est ,
suum studium in fabricis exercendis ponere si-
gnificat . *Man.*

¹⁸ *Area Syra*] In qua servus Syri opus fa-
ciunt . *Idem* . Fortasse *Cyrea* , ut *Att.* IV. to.
a Cyro , architecto , de quo *ibid.* II. 3. O-
livo .

¹⁹ *Philoctetem*] Ille Herculis comes , ac-

cepta a suis civibus , hoc est , a Grecis ,
injuria , cum in Lemno insula destitutus est ,
exerebatur eos , a quibus eam injuriam im-
merito tulisset . Tu contra ; cum eos cives ,
qui nos indignissimis & indignissimis modis
vesarunt , doles tamen , &c. *Man.*

²⁰ *Ille spectacula*] Calamitates , & mi-
serias suorum civium gravissimas . *Idem* .

MARCUS Q. FRATRIS .

XI. **E**PISTOLAM hanc convicio efflagitarunt eodicilli tui . Nam res quidem ipsa , & is dies quo tu es profectus , nihil mihi ad scribendum argumenti sane dabat . Sed quemadmodum coram cum sumus , sermo nobis deesse non solet , sic epistolæ nostræ debent interdum hallucinari . Tenediorum igitur libertas ² securi Tenedia præcisa est : cum eos præter me , & Bibulum , & Calidium , & Favonium ne-

mo

ARG. De Tenedis frustra libertatem pe-
tentibus : de lanibus Quinti , & de Lucro-
tii ac Sallustii poematibus . *A. U. C. 698.*

¹ *Tenediorum*] Petitionem eorum a legatis ex
insula Tenedo missis , ut Tenedis suis legibus
viverent . Negarunt . Porius enim cen-
suerunt senatus , ut eadem conditione , qua cæ-
teri in provincia populi Romani , tenerentur ,
hoc est , ut legibus a pop. Romano aut a
provinciali magistratu datis urentur . *Man.*

² *Tenedia securi*] Inde translatum quod
olim rex Tenedi securim gestans , literas au-
dire consuevit ; causaque iudicata , protinus
cum qui fecisset injuriam , securi percussit .
Aut quod Tenedius quidam rex legem tulit
in adulteros , ut utriusque corpus securi con-
sideretur ; ejusque legis exemplum etiam in
suum edidit . Cujus rei & meministis Stephe-
nus in urbium Catalogo . *Strab.* apud quem
plura , *Adg. Coll.* I. Cent. IX.

mo defenderet . ³ De te magis ab Sipylo mentio est honorifica facta , cum te unum dicerent postulationi L. Sextii ⁴ Panthe restituisse . Reliquis diebus , si quid erit , quod te scire opus sit , aut etiam si nihil erit , tamen scribam quotidie aliquid . Prid. Id. ⁵ neque tibi , neque Pomponio deo . Lucretii poemata , ut scribis , ⁶ ita sunt multis luminibus ingenii : multæ tamen artis . Sed cum veneris , ⁷ virum te putabo , si Sallustii Empedoclea legeris ; hominem non putabo . Vale .

³ *De te*] Quia Tenedum & Sipylo Quinti-
us , cum esset in Asia pro prætoris , telen-
tio ante traxerat . Sipyli autem legati po-
tius , quam Tenedi , Quiniam in senatu lau-
darant . *Man.*

⁴ *Panthe*] Postulantis aliquid , opinor , pro
publicanis contra Asiaticos , quod ei conce-
di ius non esset . Nam inter provinciales &
publicanos vestigialium causa nunquam de-
fuit contentio . *Idem* .

⁵ *Neque tibi , neque Pomponio*] Forte , ut
communem utriusque rem in aliqua causa
defenderet . *Idem* .

⁶ *Ita sunt*] Eiusmodi sunt , qualia tu
scribis esse , multis illa quidem ingeniis ho-
minibus , malis tamen etiam artis . Quibus
verbis plus in Lucretio declarat ingenii ,
quam artis , esse . Quod sane hi quoque i-
psi , qui ad nostram gratiam pervenerunt ,
sex illius libri satis indicant . *Idem* . *Victo-
rius* edidit , non ita sunt , cum vulgo lege-
retur , *lita sunt* . Nos , inquit , non veriti
sumus hanc licet satis receptam lectionem
desere . In manu enim scriptis libris non
invenimus , & nullo modo rectam esse iusti-
camus . Nam que infra posita sunt verba ,

*multa tamen artis , necesse est ut anteceden-
ti sententia requiratur . Cum igitur artem
in illis laudet , verisimile est aliquid prius
improbatum fuisse . Quod si cum mirum vi-
deatur iudicatum esse quoadque Lucretium
elegantissimum atque ornatissimum Poetam
non fatis multis ingenii luminibus sua poe-
mata scripsisse , is iudicium Quinti repre-
hendat . Nam suspicari possumus , cum quo
modo potest cum tæxerat & ornat Marcus
Cicero , non valde (est videatur illud con-
firmare) fratris iudicio de hac re fecisse ,
noluisse tamen incedendo homini adfertari ;
quæ fortasse quod ipse quoque verus scribe-
bat , invidia motus verum non videbat ; po-
tuit tamen sic iudicare , quod Lucretius poe-
ma suum non contexit ut ingenium ejus e-
lucrescat , sed rationem ab Epicuro traditam
summa industria & artificio explicavit . *Vi-
ctorius* .*

⁷ *Virum*] Id est , fortem & patricium &
multis iudicium ; si potueris forte , id est
patienter legere seu audire tam indolentem
poema . *Homonymia non parva* : id est , par-
bo te omnis humanitatis expertem , ferum ,
immanem , seu sensus expertem . *Lat.*

MARCUS Q. FRATRIS .

XII. **G**AUDEO tibi jucunda esse meas literas : nec ta-
men habuisses scribendi nunc quidem ullum argu-
mentum , nisi tuas accepissem . Nam prid. Id. cum Appius
senatum infrequentem coegisset , tantum fuit frigus , ut ¹ po-
puli ®

ARG. Quomodo Appio Consuli resisterit ,
& cum Cæsare per literas iocatus sit , com-
memorat . *Ann. U. C. 699.*

¹ *Populi*] Stantis ante fores curiæ in Gre-
colliæ & gradibus , ut fere habes in epistola
2. huius libri . *Man.*

puli convicio coactus sit nos dimittere. De Commageno rege, quod rem totam discusseram, mihi & per se, & per Pomponium blanditur Appius. Videt enim, hoc genere dicendi si utar in cæteris, Februarium sterilem futurum: eumque lusi jocose fati; neque solum illud extorsit oppidulum, quod erat positum in Euphrate & Zeugmate: sed præterea togam sum ejus prætextam, quam erat adeptus Cæsare consule, magno hominum risu cavillatus. Quod vult, inquam, renovare honores eosdem; quo minus togam prætextam quotannis interpolet, decernendum nihil cenleo. Vos autem homines nobiles, qui Baurenium prætextatum non ferebatis, Commagenum feretis? Genus vides, & locum jocandi. Multa

2 Rem] Quæ hæc faciant, aliqua collegit Hier. Noris, de Epist. Symmacelionis, Dissert. II. cap. 4.

3 Blanditur] Metu: ne itidem exoptis legatis, aut regibus, aliquid a senatu petentibus, oblitum. Quod iteo Appius nolle videtur, quia, cum aliquid eorum causa senatus doceretur, numeris mercedis loco, aut etiam pactam mercedem consuli, qui ad senatum venisset, dare consuevit. Id significat illa verba, quæ sequuntur: *Pides, hoc genere dicendi si utar in cæteris, Februarium sterilem.* Manut.

4 Et Zeugmate] Affirmo, & Zeugmatæ, Ciceronis non esse: & ut olim in jure solebant, sic ego spontaneum facerem, nisi glossa sit. *Idem.* Verum, ne reverentiam fecerit spontaneum Manutius, id enim oppidum erat positum in Euphratis trajectu, vel ad pontem Euphratis, unde dictum fuerat Zeugma, quæ vox Græcis pontem, vel fluxu trajectum significat. Plinius, lib. V. cap. 24, Sect. 21. *Zeugma trajectus Euphratis nobile.* Grueri vetus liber habebat, in Euphrati Zeugmatæ. Sic etiam codex Sæbionicus. Posuit Euphratis, pro Euphrate scribitur, ut multa id genus. Ac profecto si legas in Euphratis Zeugmate, aliquid vulgare melius habebis. Olivet.

5 Cæsare consule] Aut, quia consulatum Cæsar solus gessit, Bibulo collega domi lapsus; aut, quia Cæsar ad senatum retulit de honore toge prætextæ Commageno regi impertiendo. Manut. Quos honores regibus fecit, & amicis Senatus daret, exposuit Barn. Brisson. *Forquet.* pag. 261.

6 Quod vult] Retinui quod dedit Vistorius. Cæteri ediderunt, *Quod non vult.* Quo sententia bono intentione arguitur sit, intelligere sonum potui. Quis enim crederet, voluisse regem Commagenum, per se ignobilem, eos sibi honores concessione iterata confirmari, quos habebat datos a Senatu? Tum, cur diceret Tallius, a se rem totam esse discussam, totum regem explosam? Non videtur ergo dubitabile, quin vera sit scriptura Vistorii. Porro, locus hic totus cavillationem habet, & jocum ex ambiguo. Unde intelligi facilius potest, quam explicari. Nam in præcutiones convenit id, quod Aristoteles de translationibus novavit, *Rhetor.* III. *Es nemo ab aliis accipit, sed sibi facit ipse.* Ad intelligendum accolet paratior, qui hæc meminerit. *Toga prætextæ vestis est apud Romanos honorata, & ejus ferenda privilegium regi concessum. Interpolare togam, est vestem detritam reficere, & ejus ferendam honorem renovare. Quæ minus significat ut vos, & qui.* Quo pacto ludat in hæc ambiguitate orator, quisque sibi dicet. Olivet.

7 Baurenium] Regis barbari nomen; qui tamen paulo, quam Commagenus, erat nobilior. Et quibus permiserat senatus, ut prætextam, sicutem ut magistratus Romani, posset uti; cum nobiles inique ferrent, eo barbaros honore imperitari, qui magistratum Romanorum propriis esse deberet. Manut. Mirè variat nomen illud in Mss. vestris. Nam Pal. gr. qui via *Kivorum*, Sec. qui *Baurenium*. Tert. *Baurenium*. Quart. *Baurenium*. Gruet.

ta dixi in ignobilem regem, quibus totus est explosus. Quo genere commotus (ut dixi) Appius totum me amplexatur. Nihil est enim facilius, quam reliqua discutere. Sed non faciam ut illum offendam, ne imploret fidem Jovis Hospitalis: Grajos omnes convocet, per quos mecum in gratiam rediit. Theopompo satisfacimus. De Cæsare fugerat me ad te scribere. Video enim, quas tu literas expectaris. Sed ille scripsit ad Balbum, fasciculum illum epistolarum, in quo fuerat & mea, & Balbi, totum sibi aqua madidum redditum esse: ut ne illud quidem sciat, meam fuisse aliquam epistolam. Sed ex Balbi epistola pauca verba intellexerat, ad quæ rescripsit his verbis, *De Cicerone video te quiddam scripsisse, quod ego non intellexi; quantum autem conjectura consequer, id erat hujusmodi, ut magis optandum, quam sperandum putarem.* Itaque postea misi ad Cæsarem eodem illo exemplo literas. Jocum autem illius de sua egestate ne sis aspernatus. Ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arca nostræ fiducia conturbaret: lusi que in eo genere & familiariter, & cum dignitate. Amor autem ejus erga nos perfertur omnium nuntiis singularis. Et litera quidem ad id quod expectas, fere cum tuo reditu jungentur. Reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modo tabellarios tu præbebis. Quanquam ejusmodi frigus impendebat, ut summum periculum esset, ne Appio suæ ades urentur. Vale.

8 Reliqua discutere] Ita contra reliquas legationes dicere, nihil ut omnino a senatu obtineat. Quod si fiat, eripietur Appio pecunia, quam cupiditate jam ac spe deroverat. Manut.

9 Jovis Hospitalis] Cum, hospitibus meis, Græcis hominibus intercedentibus, in gratiam cum eo redierim. Idem.

10 Arca nostra] Jocus joco relatus. Si

tu, inquit, eges; nos non abundamus. Itaque arca nostra non consistere. Nam si decoxeris, ego te meis nummis tuo aræ alieno non expediam. Et est hic, *conturbare*, pro, *decogere*. Idem.

11 Urentur] Quod in domo consulis, quo salutandi ac dedacendi causa quam plurimi convenirent, caminum esse oporteret, fervente frigore, luculentissimum. Idem.

MARCUS Q. FRATRI S.

XIII. **R**ISI nivem atram, teque hilari animo esse & prompto ad jocandum valde me juvat. De Pompejo assentior tibi, vel tu potius mihi. Nam, ut scis, jam pridem istum tanto Casarem: mihi crede, in sinu est, neque ego discingor. Cognosce nunc idus. Decimus erat Calio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. Vereor, ne homo teter & ferus Pola Servius ad accusationem veniat: nam noster Calius valde oppugnatur a gente Clodia. Certi nihil est adhuc: sed veremur. Eodem igitur die Tyrus est senatus datus frequens: frequentes contra Syriaci publicani. Vehementer vexatus Gabinus: exagitati tamen a Domitio publicani, quod eum essent cum equis profecti. Noster Lamia paulo ferocius, cum Domitius dixisset, *Vestra culpa hac acciderunt, Equites Romani; dissolvete enim iudicatis: Nos iudicamus, vos laudatis*, inquit. Actum est eo die nihil:

ARG. De rebus publicis quaedam: item de Callisthene & Philisto historicis. Anno U. C. 599.

1 *Nivem atram* De quo scripsisti. Anaxagora fuit opinio, nivem atram esse, quod ex nigra ferret, quae nigra esset, inepto ac falso argumentis. Sed hoc nihil ad hunc locum. Scripserat fore Quinsum iocose, nivem se atram invenisse, illam, inquam, Anaxagora: quasi tristem minimeque jocundam, quia scilicet ei per nives incommodissimo itinere eundem, ac forte etiam in ipsis ipsis vicibus cum hoste, non sine summo vitio discrimine, pugnandum foret. *Man.*

2 *In sinu est, neque discingor* Favore, neque favore unquam desinam. Ductum a rebus carissimis, quas in sinu gestamus, quae ne excidant, non discinguntur. Significaverat vero Quinsum, non debere eos unius Pompeii amicitia nisi: Casarem simul esse complectendum, ut amicum Pompejo firmiorem. *Idem.*

3 *Dies* Quo reus M. Calius causam de vi dicere praeoris edicto debebat. *Idem.*

4 *Ad numerum* Cum eo die, quo causam dici ex edicto oporteret, iudices eo

quo opus erat, numero non assuissent, irrita fiebat accusatio; ut in integrum tamen esset, si quis eam praeterca vellet inducere; quod in hac Callii causa timet Cicero, cum ait: *Vereor, ne homo teter & ferus Pola Servius ad accusationem veniat.* Argue etiam renovatam esse accusationem M. Callii, ipsa declarat Cicero oratio, initio mensis Aprilis habita, ludis festisque publicis, satis longo post idus Februarias, qui decimus erat Calio dies, intervallo. *Idem.*

5 *Pola Servius* Novum est, ut pronomen post cognomen ponatur. De Pola, lib. VIII. Famul. ep. 12. *Idem.*

6 *Tyrus* Legationibus Tyro missis, ut de publicanis querebantur. *Idem.*

7 *Syriaci* Quia Tyrus in Phoenicia: quae Syria pars fuit. *Idem.*

8 *Gabinus* Qui Syriae imperio proconsulari praefuerat. *Idem.*

9 *Profecti* Honoris gratia, cum e provincia decederet. *Titinius.*

10 *Laudatis* Reos: quos si absolvimus, quid reprehenditis, cum eosdem vos laudatis? Mos erat, ut auctoritate praedicti viri reos in iudicio, antequam sententiae ferretur,

hil: nox diremit. Comitibus diebus, qui Quirinalia sequuntur, Appius interpretatur non impediri se lege Pupia, quo minus habeat senatum, & quod Gabinia sanctum sit, etiam cogi ex Kal. Feb. usque ad Kal. Martias, legatis senatum quotidie dari. Ita putantur detruendi comitia in mensum Martium. Sed tamen his comitialibus Tribuni plebis de Gabinio se acturos esse dicunt. Omnia colligo, ut novi scribam aliquid ad te: sed ut vides, res me ipsa deficit. Itaque ad Callisthenem & ad Philistum redeo: in quibus te video volutatum. Callisthenes quidem, vulgare & notum negotium: quemadmodum Graeci aliquot locuti sunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, brevis, pene pusillus Thucydides: sed utros ejus habueris libros (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio. Me magis Diony-

Tom. IX.

I

tur, laudarent. Pleni exemplorum libri. *Manusius.* Testatur Gruterus, ora libri adscriptum e codice aliquo veteri fuisse: *vos celsissimus.* Quod ego non asperno, neque improbaturos puto, qui memoria reserant, quam multa apud Cicero mem de iudicio nefaria collusiones legerant. *Olivet.*

11 *De Gabinio* Ut ei, Syriam provinciam contra leges & jura factorum administranti, imperium abrogeretur. *Manus.*

12 *Callisthenem, & Philistum* Quorum uterque scripsit historiam: Callisthenes Olynthius de rebus gestis Alexandri, Siculus Philistus cum aliis de rebus, cum de Dionysio Sicilia tyranno. *Manus.*

13 *Redeo* Censebat Muretus *Var. Lett.*

II. 5. delendum esse illud verbum: quod in illis quae antecedunt, de duobus illis historicis nulla mentio est, ut ad eos pedire dicatur: posse autem per elliptin verbum abesse sine derogatione sententiae. Mihi Muretus semper erit Muretus: quid si tamen intelligamus in hunc modum? Nova colligo, quae scribam: nulla superant: itaque cogor ad vetera recurrere, & de Callisthene loqui, ac de Philisto. *Olivetus.*

14 *Vulgare & notum* Triviale & in quo nihil admodum excellat. *Negotium* ita dixit, ut Graeci interdum *πραγμα*. Ipse (ad Att. I. 12.) *Teterius illa, lenium sane negotium.* Vide Muretum loco laudato. *Idem.*

15 *Laevi sunt* Illa verba quia melius abint a libro veteri, non dubito. Hoc e-

nim dicit, alioque alios Graecos similes esse Callisthenis, id est non magis ipsos quosque praestitit. Nam quod a Manasio dictum quoque, Callisthenem locutum in Historia non exquire, sed quomodo valgo loquerentur, minor unde id sumperit, cum ipsius scripta non extant; Cicero autem ipse alibi (Orat. II. 14.) ait eum pene rhetorico more historiam scripsisse. *Muretus.* Facilem habet explicatum ea scriptura, quam in libro veteri inventam probat Muretus. Id vero incommodi est, quod consensu deservit aliorum codicum: illas enim exhibent quatuor syllabas, *laevi sunt*, quas vir eruditus ex auctoritate. Neque tamen in illis sententia non est satis idoneus: hac nimirum sententia, *quae laudandum Graeci aliquot locuti sunt*; Cicero iudicium de Callisthene sum confirmat testimonio & auctoritate Graecorum aliquot, qui non aliter de illis historicorum scriptore senserunt, & locuti sunt ac loquitur ipse. *Olivetus.*

16 *Siculus ille capitalis, creber* Exponit de Philisto quid sentiat. *Capitalis*, hoc est ingeniosus. *Ovid.* *Fab.* III. 830. *Capitalis vocamus ingenium saltem.* Vide Martium, loco iam laudato. Vini huius vocis, creber, explicat id, quod habetur lib. de Orat. II, cap. 13. *Thucydides ita creber est verum frequentis &c. Idem.*

17 *De Dionysio* Alterum scilicet corpus, in quo de Dionysii rebus gestis operat. *Thucyd.* lib. XXXIII. cap. 19. *Var. Lett.*

Dionysio delectat: ipse est enim ¹⁸ veterator magnus, & per- familiaris Philisto. Sed quod adscribis, aggredierisne ¹⁹ ad historiam? Me auctore potes: &, quoniam tabellarios sub- ministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. O- blecta te cum Cicerone nostro quam ²⁰ bellissime.

¹⁸ *Veterator*] Delectat me Philistus non tam quia capitalis, creber, acutus, quam quod ipse Dionysius, de quo scribit, auctus in primis ac vester est: qua tum, nar- rantur Philisto, cum ipsa per sese delectant.

Manus.

¹⁹ *Ad historiam*] Scribandam; cum ve-

teres jam legisset historicos. *Idem.*

²⁰ *Bellissime*] Non ad pulchritudinem, sed ad iuuenilitatem & commoditatem quan- dam refertur *bellum*: ut *bella puella*, non que fortis, sed que elegantia, & quadam quasi gratia intuentium oculos tenet. *Idem.*

MARCUS Q. FRATRI S.

XIV. **D**UAS adhuc a te accepi epistolas: quarum alteram in ipso discessu nostro, alteram Arminio datam. Plures, quas scribis te dedisse, non acceperam. Ego me in Cumano & Pompeiano, præterquam quod sine te, caterum satis commode oblectabam, & eram in iisdem locis usque ad Kal. Jun. futurus. Scribebam illa, quæ dixeram, ¹ *potitizid*; spissum sane opus & operosum. Sed si ex sententia successerit, bene erit opera posita. Sin minus, in illud ipsum mare deieciemus, quod scribentes spectamus. Aggrediemur alia, quoniam quietere non possumus. Tua mandata persequar diligenter, & ² adjungendis hominibus, & quibusdam non alienandis. Maxima mihi vero cura erit, ut Ciceronem tuum nostrumque videam, scilicet quotidie: sed inspiciam, quid dis- cat, quam sapissime: &, nisi ille contemner, etiam magi- strum me ei profitebor: cuius rei nonnullam consuetudinem nactus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro ³ mi- nore perdocendo. Tu, quemadmodum scribis, quod etiam si non scriberes, facere te diligentissime scribis, facies, sci-

ARG. Quid agat, commemorat: Quinto operam suam in rebus eius pollicetur: M. Orfium & Trebatium commendat. Anno U. C. 699.

¹ *Potitizid*] Libros de republica.

² *Adjungendis*] Ad amicitiam. *Manus.*

³ *Minore*] Movetur suspitione nonnulla, ne piossema fuerit, additum ad illud, *nostro*. Cur enim, cum ad fratrem scribat, adju- gat, *minore*? nonne satis sibi suum ab il- lius filio distinxit, cum de suo dixit, *nostro*; de illo, *tuum*? *Idem.*

scilicet ut mea mandata digeras, persequare, conscias. Ego cum Romam venero, nullum prætermittam Cæsaris tabella- rium, cui literas ad te non dem. His diebus (ignoscas) cui darem fuit nemo ante hunc M. Orfium equitem Romanum, nostrum & perneccarium, & quod est ex municipio Atella- no, quod scis esse in fide nostra. Itaque eum tibi commen- do majorem in modum, hominem domi splendidum, gratio- sum etiam extra domum: quem fac ut tua liberalitate tibi obliges. Est tribunus militum in exercitu nostro. Gratum hominem observantemque cognoscas. Trebatium ut valde ames, vehementer te rogo. Vale.

MARCUS Q. FRATRI S.

XV. **A**NTE diem iv Non. Jun. quo die Romam veni, accepi tuas literas datas Placentiæ: deinde alteras postridie, datas ¹ Laude Nonis, cum Cæsaris literis refertis omni officio, diligentia, suavitate. Sunt ista quidem magna, vel potius maxima. Habent enim vim magnam ad gloriam, & ad summam dignitatem. Sed mihi crede, quem nosti; quod in istis rebus ego plurimi aestimo, id jam habeo: te scilicet primum tam interventem communi dignitati: deinde Cæsaris tantum in me amorem, quem omnibus his honori- bus, quos me a se expectare vult, antepono. Literæ vero e- jus una data cum tuis; quarum initium est, quam suavis ei tuus adventus fuerit, & recordatio veteris amoris: deinde, se effecturum, ut ego in medio dolore ac desiderio tui, te, cum a me abesses, potissimum secum esse latarer, incredibiliter de- lectarum. Quare facis tu quidem fraterne, quod me hortaris, sed mehercule currentem nunc quidem, ut omnia mea studia in istum unum conferam. Ego vero ardenti quidem studio:

I 2

ac

ARG. Cæsaris in se amorem & liberalita- tem commemorat, & suum erga eum studium pollicetur: consilium suum, utrum Romam revertat, an in Gallia maneat, & de ambi- tu, qui in consulum petendo exultat, per- scribit. Anno U. C. 699.

¹ *Laude Nonis*] Sic emendabat Carolus Sigonius, probavit Manutius, recepit Lam- bious, cum vulgo legatur *Blaudenone*; no- men Geographis incognitum. *Laur*, oppidum est Placentiæ proximum.

ac fortasse efficiam, quod saepe viatoribus, cum properant, evenit ut, si serius, quam voluerunt, forte surrexerint, properando etiam citius, quam si de multa nocte vigilarent, perveniant quo velint: sic ego, quoniam in isto homine colendo tam indormivi diu, te mehercule saepe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum vero (quoniam scribis poema ab eo nostrum probari) ² quadrigis poeticis. Modo mihi date ³ Britanniam, quam pingam coloribus tuis, penicillo meo. Sed quid ago? quod mihi tempus, Romae praesertim, ut iste me rogat, manenti, vacuum ostenditur? sed video: fortasse enim (ut fit) vincet tuus amor omnes difficultates. Trebatium quod ad se miserum, perfalse & humaniter etiam gratias mihi agit: negat enim, in tanta multitudine eorum, qui una essent, quemquam fuisse, qui ⁴ vadi- monium concipere posset. M. Curtius tribunatum ab eo petivi (nam Domitius se derideri putasset, si esset a me ⁵ rogatus: hoc enim est ejus quotidianum, se ne tribunum militum quidem facere: etiam in senatu lusst, Appium collegam propterea isse ad Caesarem, ut aliquem tribunatum auferret) sed in alterum annum. Id & Curtius ita volebat. Tu, quem admodum me censet oportere esse in republica, & in nostris inimicitiiis; ita & esse, & fore auricula infima scito molliorem. Res Romanae se sic habebant. Erat nonnulla spes comitiorum, sed incerta: erat aliqua suspicio dictaturae, ne ea quidem certa: summum otium forense, sed ⁶ senescentis magis

² *Quadrigis poeticis*] Didurus videbatur, tum equis, tum velis; sed per jocum, pro velis, intulit, quadrigis: quae & ipse ad celeritatem faciunt. Addidit autem, poeticis; ut cum aliis rebus, tum vero scripis versibus, gratiam se a Caesare inturum ostenderet. *Mantuan.*

³ *Britanniam*] Res, quas in Britannia geritis. Jam enim, ut opinor, erant in itinere, Britanniam cogitantes. Nam in epistola ad Atticum, mense Quintili data, suspicari se dicit, *Quantum esse in Britannia.* Idem.

⁴ *Vadimonium*] Certa erat verborum formula, qua sese invicem vadarentur; quibus verbis cum essent nisi, conceptum vadimonium

dicebatur. Jocus Caesaris in eo fuit: Opportune Ciceronem fecisse, qui Trebatium iuriconsultum ad se misisset: nam antea in universa praetoria cohorte, totaque comitatu suo neminem fuisse, qui, cum litigare, vellet, quibus verbis vadaretur, teneret. *Mantuan.*
⁵ *Rogatur*] Ut ad Caesarem scriberet. Dissidebat enim capitali odio cum Caesare Domitius. *Idem.*

⁶ *Senescentis*] Non quia desit, quod homines in foro agant: sed omnium rerum tadio civitas languet. Videtur hoc dicere: Cum publicis in rebus male agatur, serpit idem morbus etiam ad privata, & omnino nihil curatur. *Idem.*

civitatibus, quam acquiescentis. Sententia autem nostra in senatu ejusmodi, magis ut alii nobis assentiantur, quam nosmetipsi. ⁷ *Τὸ αὐτὸ ὁ τῆς ἡμετέρας ἐξουσίας.* ⁸ Calamo & atramento temperato, charta etiam ⁹ dentata res agitur. Scribis enim te meas literas superiores vix legere potuisse: in quo ¹⁰ nihil eorum, mi frater, fuit, quae putas. Neque enim occupatus eram, neque perturbatus, nec iratus alicui: sed hoc facio semper, ut quicumque calamus in manus venerit, eo sic utar tanquam bono. Verum attende nunc, mi optime & suavissime frater, ad ea dum rescribo, quae tu in hac eadem brevi epistola ¹¹ *πραγματικῶς* valde scripsisti. De quo petis, ut ad te nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens, genuine fraterneque rescribam: ¹² id est, utrum voles, ut dixerimus, ad expediendum te, si causa sit, commovere. Si, mi Quinte, parva aliqua res esset, in qua sci-

⁷ *Τὸ αὐτὸ*] *Miseranda belli calis conditio esset.* Senarius * Euripidis in tragedia *Pakhos.* *Idem.* * Vers. 119.

⁸ *Calamo*] Quatuor sic argumentis, ut hoc potest esse principium epistolae, primum, quod fortasse paulo infirmus videbatur; ut homines diversa sentiant: quod haec verba incipium potius epistolae, quam epistolae partem, redolent: deinde quod apparet, respondisse iam Ciceronem duabus Quinti epistolis, Placentiae & Blandevone datis: nunc autem uni respondet brevi epistola, quam post illas accepit. Praeterea, si una esset epistola, his ageret de rebus Romanis. Nam & dixit jam: *Res Romanae se sic habebant.* Erat nonnulla spes comitiorum, etc. infra vero rursus: *Ambrosius redi immanis,* itaque, eadem esse repetita, credibile non est. Postremo, quod haec scripam esse constat post idos Quintiles; cum inferat: *Idibus Quintilibus Saturnus 22. et 23.* ac superiora paulo post *IV. nonas Junias;* ut ipse in prima epistola parte significat. *Idem.*

⁹ *Dentata*] Aprili, aut etiam equi dente lavata. Quod item nunc, ubi quid scribimus accuratius, facere solemus, ad inaequalitatem chartae complandandam, quo calamus quasi curat expeditur. Nec vero mirari satis possum, quod Erasmo venerit in mentem hoc in loco interpretari, *charta dentata,* pro acerba & iracunde scripta: cum de literis

agi, quae bono calamo, temperato atramento, levi ac polita charta commodius formantur, illa verba demonstrent: *Scribitis, te meas literas superiores vix legere potuisse:* & illa: *Hoc facio semper, ut, quicumque calamus in manus venerit, eo sic utar, tanquam bono.* Verum hoc, itemque alia, tum in adagio, tum alibi non satis recte aut explanata, aut de Graecis convertita, homini erudito, ac de litteris, quantum praetere potuit, bene merito largiamur. *Mantuan.*

¹⁰ *Nihil eorum*] Non ob eas, quas tu suspicaris, causas, parum perspicue scripsi. *Idem.*

¹¹ *Πραγματικῶς*] Apte ad rem gerendam; ut homo in usu rerum versatus.

¹² *Id est, utrum voles*] *Mendi libes factis manifestis;* nec eluces combor: cum ab inopertis libris minimum distantiam scripti. Tantum enim pro, *commovere*, Benefactoris liber habet, *commovere*. Quod si pro, *disperimus*, legeretur, *disserim*, ea: nihil opinor, superesset vitii; hoc ordine: *Id est, utrum voles, (ut dixerim) an, ad expediendum te, si causa sit, commovere.* Nec est obscura sententia. Nam, *voles, commovere* usurpatum pro *eleverit veniat*, & *commovere* opponitur. Sed minus aucto, propter incertias maximeque fallaces conjecturas vias. *Mantuan.*

scitare quid vellem; tamen, cum tibi permiffurus essem, ut faceres, quod velles, ego ipse, quid vellem, ostenderem. In hac vero re hoc profecto quaris, cuiusmodi illum annum, qui sequitur, expectem: plane aut tranquillum nobis, aut certe munitissimum: quod quotidie¹³ domus, quod forum, quod theatri significationes declarant: ¹⁴ nec laborant, quod mea conscientia copiarum nostrarum, quod Cæsaris, quod Pompeji gratiam tenemus. Hac me, ut confidam, faciunt. Sin aliquis erumper amentis hominis furor, omnia sunt ad eum frangendum expedita. Hac ita sentio, iudico, ad te explore scribo: dubitare te, non assentatorie, sed fraterne voto. Quare suavitatis equidem nostræ fruendæ causa, cuperem te ad id tempus venire, quod dixeras: sed illud malo tamen quod putas, ¹⁵ magis etiam illa (etenim magis æstimo me) ¹⁶ *ἀμφὶ ἀφ' ἑσέ* illam tuam, & ¹⁷ expectationem debitorum tuorum. Illud quidem sic habeto, nihil nobis expeditis, si valebimus, fore fortunatus. Parva sunt quæ desunt, nostris quidem moribus, & ea sunt ad explicandum expeditissima, modo valeamus. Ambitus redit immans: nunquam fuit par. Idibus Quintilibus scenus fuit ¹⁸ bestibus ex triente, coitione Mem.

¹³ *Damus*] A multis celebrata. Ep. 5. & ad Articum epist. 22. lib. II. *Idem*.
¹⁴ *Nec laborant*] Hic alii fortasse viderint acutus: ego plane *ἀφ' ἑσέ*. Obscuratur enim modo sententia. *Idem*. In uno receptæ sententia; pro, *conscientia*, quod est in vulgatis. Unde feci, *conscientia*. Videtur autem sic posse totus hic locus emendari, saltem ut aliquid ex eo probabilis sententia eliciatur; alioqui nihil æstimo, cum sola conjectura nitatur. Sic igitur legere fortasse licet, *Nostri minime laborant, quod mira est conscientia copiarum*, &c. *Lambinus*.

¹⁵ *Magis etiam*] Pater Aldus: *Magis etiam, illa etiam magis æstimo me dico*. Quibus adhaerent Fall. nisi quod quidam, *magis æstimo*, unus *magnæ æstimo*, sec. etiam accert. a manu prima; *magis etiam illa magis est*. Gruter. Cum in his nullus omnino sit sensus, ita reſingebat Lambinus, sed illud malo tamen quod putas magis esse e te tua. Etiam magis æstimo *ἀφ' ἑσέ* illam tuam,

&c. *Viliorum ita edidit, atque interpretatur? magis etiam illa etiam magis æstimo me dico*. *Idem*. Quo te veritas? expedita, si quis tamen superest, meliorem librum.

¹⁶ *Ἀφ' ἑσέ*] De qua supra, ep. 6.
¹⁷ *Expeditissimum*] Expeditio, ut, quæ mihi debes, ea perſolvat, ut, quæ te facturum pollicitus es, te præſtat. Quæ vero hæc? ut Quintus Cæsarem ipsum, minimum sollicitet, deinde ut alios quoque & de cohorte, & de exercitu Cæsaris, qui Romæ aliquando possent, Marco fratri benevolentia, conjungeret: quo præſidiis firmiter contra Clodii furorem in urbe muniteretur, id autem Quintus fratri mandanti ac roganti promiserat. Huc enim spectare illud puto, quod supra dicit, *mea mandata diceres, perſequere, conſiderare*. Nec, in castris quid aliud navare Quintus pro fratre possit, intelligo. *Mannius*.

¹⁸ *Bestibus ex triente*] Vide ad Atticum IV. 14. & J. F. Gronovii Obſerv. IV. 5.

Memmi, ¹⁹ quam cum Domitio habuit Scaurus, unum vincere. Messala flaccet. Non dico ²⁰ *ὑπερβολικῶς*: vel H-S centies constituunt in prerogativa ²¹ pronuntiare. Res ardet invidia. Tribunitii candidati compromiserunt, H-S quingenis in singulos apud M. ²² Catonem depositis, petere ejus arbitratu, ut qui contra fecisset, ab eo ²³ condemnaretur. Quæ quidem comitia gratuita si fuerint, ut putantur, plus unus Cato fuerit, quam omnes leges, omnesque iudices.

¹⁹ *Quam cum*] *Vilicius, quo cum Domitio*. Hic Scaurus unum vincere. Lambinus ex *ὑπερβολικῶς*, Scaurus vult vincere. *Mannius* pro vincere inavult equari, ut subaudiatur *centies*; & sit *centies* pro *centies*. Hunc locum, si quidquam aliud illustrabant epistolæ 17. & 18. lib. IV. ad Att. Obſervat.

²⁰ *ὑπερβολικῶς*] Supra modum.

²¹ *Pronuntiare*] Polliceri se daturos, si

eam tulerint, ejusque suffragis consules fuerint designati. Verbum in hoc genere proprium. *Mannius*.

²² *Catonem*] Qui pector tunc erat. *Idem*.
²³ *Condemnaretur*] Amitteret quod apud illum pecunie depositus: idque aliis, qui sine arte mala perſister, tribueretur. Et condemnatur ea is nescio quem ab ipso Catone, legitimum apud Plutarchum in ejus vita. *Idem*.

MARCUS Q. FRATRI S.

XVI. CUM a me literas librarii manu acceperis, ne paulum otii me habuisse iudicato: cum autem mea, ² nullum. Sic enim habeto, nunquam me a causis & iudiciis districtiorem fuisse, atque id anni tempore gravissimo, & caloribus maximis. Sed hæc (quoniam tu ita perſcribis) ferenda sunt: neque committendum, ut aut ſpei, aut cogitationi vestræ ego videar defuisse: præsertim cum, tametsi id ³ difficilium fuerit, tamen ex hoc labore magnam gratiam magnamque dignitatem ſim collecturus. Itaque, ut tibi placet, damus operam, ne cuius animum offendamus, atque ut etiam ab

ARC. De occupationibus suis: quid in festo absum: qua iudicia habita sunt aut inſunt: materiam carminis scribendi, superata a Cæsare Britania, gratulatur, & quid de suis verbis Cæsar iudicet, ſciſcitatur. *Anno U. C. 699.*

¹ *Ne paulum otii*] Videtur quibusdam tantum integramentis velare sententia, sed ostenditur hoc modo: Cum uxor librarii manus, præſtas otii nihil habeo: cum autem mea, non nihil. *Mannius*.

² *Nullum*] Subaudi, ne: quod proxime antecedit: ut sit: *Ne nullum otium*. *Idem*.

³ *Difficilium*] Cum aliqua difficultate. Nomina quædam sunt, quæ *secundæ compositionis* appellatur grammatici: quæ cum ideo fuerint inventa, ut arguerent, minus tamen significant, quam ea, quæ idem *poſitivæ* dicunt. Itaque illud Virgilianum, *Troïæ*, & *lacrymis oculis suffusa rubentes*, exponit Servius hoc modo: *Troïæ*, minus est, quam *tristis*. *Idem*.

ab iis ipsis, qui nos cum Cæsare tam conjunctos dolent, diligamur: ab æquis vero, aut etiam a propensis in hanc partem vehementer & colamur, & amemur. De ambitu cum atrocissime egeretur in senatu multos dies, quod ita erant progressi candidati consulares ut non esset ferendum, in senatu non fui. Statui ad nullam medicinam reipublicæ sine magno præsidio accedere. Quo die hæc scripsi, Drusus erat de prævaricatione a tribunis ærariis absolutus, in summa, quatuor sententiis cum Senatores & Equites damnassent. Ego eodem die post meridiem Vatinium aderam defensurus: ea res facilis est. Comitia in mensem Sept. rejecta sunt. Scauri judicium statim exercebitur: cui nos non deerimus. Σωφροσύνης Σοφοδέσς, quanquam a te actam fabellam video esse festivæ, nullo modo probavi. Venio nunc ad id, quod nescio an primum esse debuerit. O jucundas mihi tuas de Britannia literas! Timebam Oceanum, timebam litus insulæ. Reliqua non equidem contemno, sed plus habent tamen spei quam timoris, magisque sum sollicitus expectatione ea, quam metu. Te vero ⁸ *ὑποθέσει* scribendi egregiam habere video. Quos tu fitus, quas naturas rerum & locorum, quos mores, quas gentes, quas pugnas, quem vero ipsum imperatorem habes? Ego te libenter, ut rogas, quibus rebus vis, adjuvabo, & tibi ver-

⁴ *Præsidio*] Nisi plures viderem esse, qui mecum sentiant, quam qui contra. *Idem.*
⁵ *In summa*] Omnium ædium sententiæ numerabatur, & ex majore parte vel abolvebatur, vel condemnabatur reus. Ordinum ipsorum ratio non habebatur. Poterat enim uti venire, ut a duobus ordinibus condemnatus, ex universo tamen sententiarum numero abolveretur. *Idem.*
⁶ *Vatinium*] Hujus defensionis meminit Pedianus in commentarii præmio pro Scauro, & ipse Vatinus in epistola. *Idem.*
⁷ *Σωφροσύνης Σοφοδέσς*] Qui dicantur, non convenit inter interpretes. Alii fabulam Sophoclis *Σοφροσύνης* dictam intelligunt, a Quinto conversam latine; improbante Manutio, qui negat eam Ciceronem tam rustice improbarum fuisse. Sed imprimis repugnat verbum, *ἀλλὰ*; quod indicat, huc fabulæ, de qua dicitur, Quintum interfuisse, itaque Manutius putat, capienda verba esse de convivio,

perquam simili convivio in fabula aliqua Sophoclis, cui interfuerit Quintus, & in quo quid sibi acciderit, commemoravit fratri. Sed huiusmodi convivium non aptum videretur Sophocles tragediæ. Mihi in mentem venerunt *Σοφροσύνης* Pliniani Ep. 11. 16. *Lausivæ*, paratilis, qui coenive causa, quamvis indignos laudant, & ab iis acta & dicta omnia esse dicta & acta clamant. Fuisse ergo viderur in convivio, in coenæ habuisse *Σοφροσύνης* paratilis, aut paratilis certe moribus. Hos quemadmodum, quam lepide & festivè vexarit, commemoraverat fratri: itaque satendum esse, respondet, lepide ab eo actam illam fabulam (frequentes enim occurrunt in Comicorum fabulis paratili) sed rem sibi nihilominus non probari, velle se, factum non esse aut dictum, quod factum dictumque scripsisset. *Εργασίας* & *ὑποθέσει*] Argumentum.

versus, quos rogas, ⁹ *γλαυκῶς* eis *Ἀΐδου* mittam. Sed heus tu, celari videor a te. Quomodonam, mi frater, de nostris versibus Cæsar? nam primum librum se legisse scripsit ad me ante: & prima sic, ut neget se ne Græca quidem meliora legisse. Reliqua ad quendam locum ¹⁰ *ῥεθυμώτερα*. Hoc enim utitur verbo. Dic mihi verum, num aut ¹¹ *res eum*, aut *χαρακτήρ* non delectat? Nihil est quod vereare. Ego enim ne pilo quidem minus me amabo. Hac de re ¹² *φιλαδέφω*, & ut soles, scribe fraterne.

⁹ *Γλαυκῶς* eis *Ἀΐδου*] Cum ipse versus optime facias. Infra dixit, eadem sententia: *Quoniam ipse sonos iam scimus*. Proverbium, iis de rebus usurpatum, quas ad eos, qui abundant, mittimus. Noctua enim suos numeros Athenienses signabant. *Manut.*
¹⁰ *ῥεθυμώτερα*] Minus accurata, scripta indiligentius, videtur sibi aiebat. *Idem.*
¹¹ *Res, aut χαρακτήρ*] Aut argumentum, aut meum scribendi genus. *Idem.*
¹² *φιλαδέφω*] Cum studio veritatis, vere & ex animo. *Idem.*



EPISTOLARUM
AD Q. FRATREM
LIBER III.

MARCUS Q. FRATRI S.

EGO ex magnis caloribus (non enim meminimus majores) in Arpinati summa cum amoenitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philoximo tribulibus commendatis. In Arcano a. d. iv Idus Sept. fui. Ibi Messidium cum Philoxeno, aquamque, quam iducebant non longe a villa, belle sane fluentem vidi, praesertim maxima siccitate: uberioioremque aliquanto sese collecturos esse dicebant. Apud Herum recte erat. In Manliano offendi Diphilum Diphilo tardioiorem: sed tamen nihil ei restabat praeter balnearia, & ambulationem, & aviarium. Villa mihi valde placuit, propterea quod summam dignitate pavimentata porticus habebat: quod mihi nunc denique apparuit, posteaquam & ipsa tota patet, & columnae politae sunt. Totum in eo est (quod mihi erit cura) tectorium ut concinnum sit. Pavimenta recte fieri videbantur. Camerae quasdam non probavi, mutarique iussi. Quo loco in porticu te scribere ajunt ut atriolum fiat, mihi, ut est, magis placebat: neque enim

ARGUMENTUM. In praedis Quinti se fuisse, & quaedam ibi, in primis in aedificandi ratione, correxisse, constituisse commemorat, & ad tres agros Gallia a Quinto acceptas de variis rebus respondet; simul quaedam de rebus Romania perferibit. Anno U. C. 699.

1 Fluminis] De Fibreno flumine intelligit: quo nihil amantius, nihil frigidius; ut in libro II. de Legibus. Manr.

2 Tribulibus commendatis] Uteris meo nomine ad spectandos ludos locum daret. Mo-

ris epina erat, ut amicis & tribulibus & in cisco & in forolacus ad spectandum daretur. Ad Str. II. 1. & pro Arcano. Idem.

3 Arcano] Quinti praedio. Idem.

4 Messidium cum Philoxeno] Redemptores erant aquae deducenda. Quod in hac ipsa epistola, infra, videtur posse conjici. Idem.

5 Herum] Villicum in Arcano, ut Nicephorum in Laterio; quem infra nominat. Idem.

6 Diphilo] Se ipso. Diphilus, inquit, se ipsam tardita te superavit. Idem.

fatis loci esse videbatur atriole: neque fere solet nisi in his aedificiis fieri, in quibus est atrium majus: nec habere poterat adjuncta cubicula, & ejusmodi membra. Nunc hoc vel honestate testudinis, vel valde boni aetivum locum obtinebit. Tu tamen si aliter sentis, rescribe quam primum. In balneariis, assa in alterum apodyterii angulum promovi, propterea quod ita erant posita, ut eorum vaporarium, ex quo ignis erumpit, esset subiectum cubiculis. Subgrande cubiculam autem, & hibernum altum valde probavi, quod & ampla erant, & loco posita, ambulationis uno latere, eo quod est proximum balneariis. Columnas neque rectas, neque e regione Diphilas collocat: eas scilicet demolietur: aliquando perpendiculari & linea discet uti. Omnino spero paucis mensibus opus Diphili perfectum fore: curat enim diligentissime Caesius, qui tum mecum fuit.

II. Ex eo loco recta, Vitularia via, profecti sumus in Fufidianum fundum, quem tibi proximis aunciis Arpini de Fufidio H-S ccccxxx emeramus. Ego locum aetate umbrosiorem vidi nunquam; permultis locis aquam profluentem, & eam uberem. Quid quaris? Jugera l. prati Caesius irrigatorum facile te arbitrabatur. Equidem hoc, quod melius intelligo, affirmo, mirifica suavitae te villam habiturum, piscina & salientibus additis, palastra & silva viridicata. Fundum audio te hunc Bovillanum velle retinere. De eo quid videatur, ipse constitues. Calvus ajebat, aqua dempta, & ejus aquae jure constituto,

K 2 &

7 Nunc hoc] P. Manutius ingeniose divisat: Nunc hoc vel in platea restat, vel hunc aetivum locum obtinebit. Lambinus haud paulo audacius: Nunc hoc vel hinc, restat, vel aetate, unde hunc aetivum locum obtinebit. Locum esse corruptissimum nemo non agnoscit. Vide Turneb. Advers. XXIV. 30.

8 Assa] Lacnicium, sive locus in quo sudor elicitor. De quo Vitruvius, V. to.

9 Apodyterii] Ubi vestes inturi balnea deponbant. Manutius.

10 Salientibus] Aquis. Idem.

11 Viridicata] Novam, & forte, in scriptum, qui exant, veterum libris, singulari verbum. Quasi, virente. Idem. Lego, viridicata, id est, liberata, purgata, ut a-

mentatam habeant. Turneb. Advers. XXIV. 30.

12 Jure constituto] Dicit hoc: si jus aquae constitutum, hoc est, si jus aquae Quinto seruetur, & seruetur fundo imperium trillius aquae, neque tamen fore, ut minoris, quam quanti cum aqua trilli fundus possit.

Quam igitur aquam Messidius per suos fundos deducendum redemit; (hoc enim proxime dicit) eam nolo te cum fundo Bovillano alienare: sed, sius ei aquae suae constituas. Hoc est in tuo jure retinere: ut ex duobus mancipiis, fundo & aqua, unum emptoris fiat, alterum esse tuum perperis; jus, inquam, fundi mixto ad emptorem, jus aquae penes te remaneat. Manr.

(R)

& servitute fundo illi imposta, tamen nos pretium servare posse, si vendere vellemus. ¹³ Messidium mecum habui. Is se ternis nummis in pedem tecum transegit dicebat: sese autem mensum pedibus aiebat passuum MCD: mihi plus visum est: sed præstabo, sumptum nusquam melius posse poni. Chilonem arcesseram Venafro: sed eo ipso die quatuor ejus confervos & discipulos Venafri cuniculus oppresserat. Idibus Sept. in Laterio fui. Viam perspexi; qua mihi ita placuit, ut opus publicum videretur esse, præter ea passus: sum enim ipse mensus ab eo ponticulo, qui est ¹⁴ ad Furinam, ¹⁵ Satricum versus. Eo loco pulvis, non glareæ injecta est: & mutabitur: & ea via pars valde acclivis est. Sed intellexi aliter duci non potuisse, præsertim cum tu neque per ¹⁶ Locustam, neque per Varronis velles ducere. Velimus ante suum fundum prope ¹⁷ munierat. Locusta non attigerat: quem ego Romæ aggrediar, & ut arbitror, commovebo: & simul M. Taurum, quem tibi audio promississe, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum ejus ducenda rogabo. Nicephorum villicum tuum sane probavi: quævisque ex eo, ecquid ei de illa edificatricula Laterii, de qua mecum locutus es, mandavisses. Tum is mihi respondit, se ipsum ejus operis H-S XVI conductorem fuisse: sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretium: itaque id se omisisse. Mihi hercule valde placet, te illa, ut constituebas, addere: quanquam ea villa, quæ nunc est, tanquam ¹⁸ philosophia videtur esse, quæ objurget cæterarum villarum infaniam. Veruntamen illud additum delectabit. ¹⁹ Topiarium laudavi: ita omnia convellit hedera, qua

¹³ Messidium] Redemptorem deducende aque: qui singulos in pedes alteri faciendi ternis nummis transegerat. Idem.

¹⁴ Ad Furinam] Furina scribendum est, si veteris inscriptions auctoritatem sequi velimus. Ursinus. Furinam cui locus, ades, & Flamen Romæ, interpretatur Eumenida Tullius lib. III. de Nat. D. a forendo. Forinam vero dixerunt illi foricarum Deam. Foricæ enim seu ¹⁵ foricæ publici pontibus imponuntur. F. Junius.

¹⁵ Satricum] Oppidum in Latio. Manut.

¹⁶ Locusta] Supplet, fundum.

¹⁷ Munierat] Viam. Et hoc significat;

Cum tu id jus haberes, ut viam ducere per Locustam, perque Varronis fundum posses; neque tamen, quæ tua fuit modesta, feceris: illi, ut quasi tibi gratiam referrent, eam via partem, quæ ante fundos eorum est, munire debuerunt: quod Varro propemodum efficit: Locusta nondum attigit. Manut.

¹⁸ Philosophia] Philosophia rectissime Eatenus: & concessit paulo post. Ursin.

¹⁹ Topiarium] Opus ex hedera. Manut. De homine, non de loco interpretor. Qui locum opere topiarium ornarat. Turati. Advers. XXIV. 39.

basim villæ, qua intercolumnia ambulationis; ut denique illi ²⁰ palliatum ²¹ topiarium facere videantur, & hedera vendere. Jam ²² ἀποδότησις nihil aliud, nihil mucosius. Habes fere de rebus rusticis. Urbanam ²³ expolitionem ²⁴ urget ille quidem & Philotimus & Cincius: sed etiam ipse crebro intervolo: quod est facile factum. Quamobrem ea te cura liberatum volo.

III. De Cicerone quod me semper rogas, ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi velim ignoscas. Non enim concedo tibi, plus ut illum ames, quam ipse amo. Atque utinam his diebus in Arpinati, quod & ipse cupierat, & ego non minus, mecum fuisset. Quod ad Pomponiam: si tibi videtur, scribas velim, cum aliquo exhibimus, erat nobiscum, puerumque ducat. Clamores efficiam, si eum mecum habuero otiosum: nam Romæ respirandi non est locus. Id me scis antea gratis tibi esse pollicitum; quid nunc putas tanta abs te mihi ²⁵ mercede proposita? Venio nunc ²⁶ ad tuas literas, quas pluribus epistolis accepi, dum sum in Arpinati. Nam mihi uno die tres sunt redditæ, & quidem, ut videbantur, eodem abs te datæ tempore: una pluribus verbis, in qua primum erat, quod antiquior dies in tuis fuisset adscripta literis, quam in Cælaris. Id facit Oppius nonnunquam necessario, ut, cum tabellaribus constitueret mittere, literalque a nobis acceperit, aliqua re nova impediatur, & necessario serius, quam constituerat, mittat, neque nos datis jam epistolis diem commutari curemus. Scribis de Cælaris summo in nos amore. Hunc

&

²⁰ Palliatum] Opinor designari Hermas Græcorum; & doctorum præcipue virorum, quorum imagines palliatæ erant in villis, ut eorum reliquiis, quæ supersunt, consicci potest. Ursinus.

²¹ Topiarium facere] Qui topiarium faciunt, herbam, aut fruticem ad speciem aulæ, aut columbar, aut fontis, alteriusve rei conformant. Palliatum igitur hi, inter columnas constituti, topiarium faciunt, aut hedera, qua intercolumnium vestitur, vendere videntur. Manutius.

²² Αποδότησις] Loco, ubi laetari vestimenta deponabant. Vox eadem cap. 1. sed Latine scripta in libris omnibus.

²³ Expolitionem] Jam pene profus adificaverant utriusque domum redemptores. Expolito restabat, perfectio scilicet ædium urbanarum. Manut.

²⁴ Urget ille quidem] Nonnullis placet illam: & est cur placeat, nostri tamen omnes in vulgata consentiunt. Malasp.

²⁵ Mercede] Quam divitem, cum epistola Quinti non extet, nemo potest. Manut.

²⁶ Ad tuas literas, quas pluribus epistolis accepi] Hoc est, ad ea quæ scripsisti. Consuevit enim litterarum quantum multo latius patere quam epistolarum, librosque & orationes, & monumenta etiam significare. Malasp.

& tu fovebis, & nos, quibuscunque poterimus rebus, augebimus. De Pompejo, & facio diligenter, & faciam quod mox. Quod tibi mea permisso mansionis tuae grata est, id ego summo meo dolore & desiderio, tamen ex parte gaudeo. In ²⁷ Hippodamis, & nonnullis aliis arcessendis, quid cogites, non intelligo. Nemo istorum est, quin abs te munus, fundi suburbanum instar, expectet. Trebatium vero meum ²⁸ quod isto admisceas, nihil est. Ego illum ad Caesarem misi, qui mihi jam satisfecit. ²⁹ Si ipsi minus, praestare nihil debeo: teque item ab eo vindico, & libero. Quod scribis te a Caesare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum vero, qui est istius rei (quemadmodum scribit) adjutor, in oculis fero. Trebonium meum a te amari, teque ab illo, pergaudeo. De tribunatu quod scribis, ego vero nominatim petivi Curio, & mihi ipse Caesar nominatim Curio paratum esse rescripsit, meamque in rogando verecundiam objurgavit. Si cui praeterea petiero (id quod etiam Oppio dixi, ut ad illum scriberet) facile patiar mihi negari, quoniam illi, qui molesti sunt, sibi negari a me non facile patiuntur. Ego Curium (id quod ipsi dixi) non modo rogatione, sed testimonio tuo diligo, quod literis tuis studium illius in salutem nostram facile perspexi. De Britannicis rebus cognovi ex tuis literis, nihil esse nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotiis, quae vis ad te Tironem scribere, negligentius ad te ante scribebam, quod omnia, minima, maxima, ad Caesarem mitto sciebam.

IV. Rescripsi epistolae maximae. Audi nunc de minuscula: in qua primum est de Clodio ad Caesarem literis: in quo Caesaris consilium probo, quod tibi amantissime petenti ³⁰ veniam non dedit, uti ullum ad illam furiam verbum rescriberet.

²⁷ Hippodamis] Qui equos donant. *Manutius*.

²⁸ Quod isto admisceas] Scripserat, puto, Quintus, operam se daturum, ut illi, quos arcebat, atque etiam Trebatium, liberaliter se ipso tractarentur. Hoc, inquit, Cicero, nihil opus est. Ego enim illum non ad te, sed ad Caesarem misi: qui eum, meo commendatione adductus, accepit humanissi-

me. *Idem*.

²⁹ Ipsi minus] Si Trebatio minus satisfecit Caesar. *Tullianus*.

³⁰ Veniam non dedit] Cum tu peteres, per amicitiam, ut ad P. Clodium, rescriberet, quia nolles Caesarem nostrae causa facere, ut respondentis officium cumiteret, satisfacere tibi voluit. *Manutius*.

ret. Alterum est de ³¹ Calventi Marii oratione. Quod scribis miror, tibi placere, me ³² ad eum rescribere, praeterim cum illum nemo lecturus sit, si ego nihil rescripsero; meam in illum pueri omnes, tanquam dictata, perditent. Libros meos, quos expectas, inchoavi: sed consicere non possum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro & pro Plancio abstolvi. Poema ad Caesarem, quod composueram, invidi. Tibi quod rogas, quoniam ipsi ³³ fontes jam siccant, si quid habebis spatium, scribam. Venio ad tertiam. Balbum quod ais mature Romam ³⁴ bene comitatum esse venturum, mecumque assidue usque ad Id. Majas futurum, id mihi pergratum, perque jucundum erit. Quod me in eadem epistola, sicut saepe antea, cohortaris ad ambitionem & ad laborem, faciam equidem: sed quando vivemus? Quarta epistola mihi reddita est Id. Sept. quam a. d. 14 Id. Sex. ex Britannia dederas. In ea nihil sane erat novi praeter ³⁵ Erigonam: quam si ab Oppio accepere, scribam ad te, quid sentiam: nec dubito, quin mihi placitura sit. ³⁶ Et quod praeterea de eo, quem scripsisti de Milonis ³⁷ plausu scripsisse ad Caesarem. Ego vero facile patior ita Caesarem existimare, illum quam maximum fuisse plausum: & profus ita fuit: & tamen ille plausus, qui illi datur, quodammodo nobis videtur dari. Reddita est etiam mihi perve-tus epistola, sed sero allata, in qua ³⁸ de aede Telluris, & de porticu Caruli me admones. Fit utrumque diligenter. Ad Telluris quidem etiam tuam statuam locavi. Item de hortis quod me ³⁹ admones, nec fui unquam valde cupidus, & nunc domus

³¹ Calventi Marii] L. Pisonem, cujus mater-nus avus, ut apud Pedianum legitur, *Manutius*.

³² Rescribere] appellarus, videtur intelligere. *Manutius*.

³³ Calventium cur potius, quam Calventium, cur item Marium nominet; haud facile dixerim, nisi si inter Quintum & Marcum jam convenerat, ut eum filis nominibus, Caesaris maxime causa, qui Pisonis erat gener, appellarent. *Manutius*.

³⁴ Ad eum rescribere] Quodam, ad eum, ut orationem intelligamus. Et est cur magis probem. *Manutius*.

³⁵ Fontes jam siccant] Mirum est forte fuisse, unde aqua peti solet. Itidem miror velle te versu tibi, optimo poetae, a me

componi. Supra idem alio modo significavit: *Manutius*.

³⁶ Bene comitatum] Cum multis pecuniis. Ioco enim usus erat Quintus, *Idem*.

³⁷ Erigonam] Tragediam, quam se scripsisse, & ad Oppium misisse, significaverat. Amicum in itinere, ultima demonstrat hujus libri epistola. *Idem*.

³⁸ De aede Telluris] Hoc est, nihil novi praeter Erigonam, & quod praeterea, &c. *Manutius*.

³⁹ De aede Telluris] De operibus, puto, loquitur, & inscriptionibus illis, de quibus epist. 8. lib. II. *Manutius*.

⁴⁰ Admones] Ut etiam. *Idem*.

domus suppeditat mihi hortorum amoenitatem . Romam cum venissem a. d. XIII Kal. Octob. absolutum offendi in ædibus tuis testum : quod supra conclavia non placuerat tibi esse ⁴⁰ multorum fastigiorum, id nunc honeste vergit in testum inferioris porticus . Cicero noster, dum ego absum, non cessavit apud rhetorem . De ejus eruditione quod labores, nihil est, quoniam ingenium ejus nosti : studium ego video . Cætera ejus suscipio, ut me putem præstare debere .

V. Gabinium ⁴¹ tres adhuc factiones postulant : L. Lentulus, flaminis filius, qui jam de majestate postulavit : Ti. Nero cum bonis subscriptoribus : C. Memmius tribunus plebis cum L. Capitone . Ad urbem accessit a. d. XIII Kal. Octobr. Nihil turpius, nec desertius . Sed his judiciis nihil audeo confidere . Quod ⁴² Cato non valebat, adhuc de pecuniis repetundis non erat postulatus . Pompejus a me valde contendit de reditu in gratiam, sed adhuc nihil profecit : ⁴³ nec, si ullam partem libertatis tenebo, proficiet . Tuas literas vehementer expecto . Quod scribis te audisse in candidatorum consularium ⁴⁴ coitione me interfuisse, id falsum est . Ejusmodi enim factiones in ea coitione factæ sunt, quas postea Memmius patefecit, ut nemo bonus interesse debuisset : & simul mihi committendum non fuit, ut his coitionibus interesset, quibus Messala excluderetur : cui quidem vehementer satisfacio rebus omnibus : ut arbitror, etiam Memmio . ⁴⁵ Domitio ipsi multa jam feci, quæ voluit, quæque a me petivit . Scaurum beneficio defensionis valde obligavi . Adhuc erat valde incertum

⁴⁰ *Multorum fastigiorum*] Testum conclavia tegebat . Id nolebat Quintus descendere pluribus angulis, & lateribus, (sic enim multa fastigia habuisset) sed uno tantum fastigio vergere in testum inferioris porticus .

⁴¹ *Tres*] Una de majestate, L. Lentulus : duæ de repetundis, Ti. Nero, & C. Memmius . Accessit postea, item de repetundis, quarta factio, C. & L. Antonii, ut in epistola, quæ sequitur : etiam quæta, de ambibus, P. Sylla, ut infra, & ad Atticum ep. 16. lib. IV. Est autem absolutus Gabinus de majestate, damnatus de repetundis . Dio, lib.

³⁹ *Idem* .

⁴² *Cato*] M. Cato prætor : qui de repetundis hoc anno quaesivit . Eo ægrotante, postulari Gabinus, & Syria reversus, de repetundis non poterat . *Idem* .

⁴³ *Nec . . . proficiet*] Immo profecit : ut etiam Gabinium, quem paulo ante accusaverat, mox rogatu Pompeji, non sine aliquo levitatis nota, Cicero defenderit . Dio, & Fam. epist. 1. lib. VII. *Idem* .

⁴⁴ *Coitione*] Ad Attic. ep. 18. lib. IV. *Idem* .

⁴⁵ *Domitio*] Consulari candidato .

& quando comitia, & qui contules futuri essent . Cum hanc jam epistolam complicarem, tabellarii a vobis venerant a. d. XI kal. Sept. vicesimo die . O me follicitum ! quantum ego dolui in Cæsaris suavissimis literis ! sed, quod erant suaviores, eo majorem dolorem illius ⁴⁶ ille casus afferebat . Sed ad tuas venio literas . Primum tuam remanionem etiam atque etiam probo, præsertim cum, ut scribis, cum Cæsare communicaris . Oppium miror quidquam cum ⁴⁷ Pablio : mihi enim non placuerat . Quod ⁴⁸ interiore epistola scribis me Id. Sept. ⁴⁹ Pompejo legatum iri, id ego non audivi ; scripsisse ad Cæsarem, Vibullium Cæsaris mandata ⁵⁰ de mea mansione ad Pompejum pertulisse, ⁵¹ nec ad Oppium . ⁵² Quo consilio ? ⁵³ Quanquam Oppium ego tenui, quod priores partes Vibullii erant : cum eo enim coram Cæsare egerat, ad Oppium scripserat . Ego vero nullas ⁵⁴ de vobis oportet habere postum in Cæsaris rebus . Ille mihi secundum te & liberos nostros ita est, ut sit pene par . Videor id iudicio facere : jam enim debet : sed tamen amore sum incensus .

Cum scripseris hæc infima, quæ sunt mea manu, venit

Tom. IX.

L

ad

⁴⁶ *Ille casus*] Pura dici, naufragium multarum navium in Oceano : de quo libro IV. Comment. de bello Gallico mentio fit . *Manus* . Vide notam ult.

⁴⁷ *Pablio*] Tertius legit *Pablio*, & sic interpretatus : Oppium cum P. Clodio miror quidquam negoti habere . Non est insolens cura hæc dicendi ratio, præsertim in epistolis, & familiari sermone . *Pablio* tamen habent cæteri omnes : & intelligi potest de Pablio, de quo Att. XII. 7. *Oliver* .

⁴⁸ *Interiore epistola*] Non ea epistolæ pars, quæ a principio & a fine pari distet intervallo, sed ea, quæ ab extremo propius abest, quam a principio . Id adeo cognoscitur, si, quod apud antiquos epistolæ abudantia genus est, ostendamus . Non enim quæ, eo, quo nunc solemus, modo, complicabatur, sed in orbem involvabatur epistola ; ita, ut, quæ ultima scripta in pagina pars erat, involveretur prima : quæ prima, ultima . *Manusius* .

⁴⁹ *Pompejo*] In Hispanias proconsule iurto . Sic enim perhibetur . Verum non iurto . *Idem* .

⁵⁰ *De mea mansione*] Quam Cæsar cupie-

bat, ut ejus ope atque auctoritate, quibus in rebus opus esset, uti posset . Supra, quod hoc declarat, illud est : *Quod mihi ostium, Rome præsertim, ut iste me roget, mansenti, Idem* .

⁵¹ *Nec ad Oppium*] Qui cum Cæsaris in urbe omnia negotia procuraret, ad eum quoque Cæsaris mandata perferre Vibullius debebat, ut is ageret cum Pompejo, ne me, si Cæsaris causa vellet, ab urbe removeret . *Idem* .

⁵² *Quo consilio*] Fecit hoc Vibullius ? Non enim hoc ad Cæsarem placere referri, & ne videatur in eo consilium requirere . *Idem* .

⁵³ *Quantum*] Quantum non hoc ideo dico, quia voluerim Oppium Vibullii verbis, cognita Cæsaris voluntate, adduci, ut ageret cum Pompejo de mea mansione . Quin ego illum, sua sponte satis incitatum, tenui . Rectius enim duxi, Vibullium primo, cui Cæsar præsens præsentî mandaverat, deinde Oppium, cui scripserat, agere cum Pompejo . *Idem* .

⁵⁴ *De vobis*] Posteriores cogitationes, ut a libi Cicero .

ad nos Cicero tuus ad cenam, cum Pomponia foras cenaret. Dedit mihi epistolam legendam tuam, quam paulo ante acceperat, ⁵⁵ Aristophaneo modo, valde mehercule & suavem & gravem, qua sum admodum delectatus. Dedit etiam alteram illam mihi, qua jubes eum mihi esse affixum, tanquam magistro. Quam illum epistola illa delectavit? quam me? Nihil puero illo suavius, nihil nostri amantius. Hæc inter cenam Tironi distavi; ne mirere alia manu esse. ⁵⁶ Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quod & curares de se diligenter, & tamen consilio severissimo juvares. P. Servilius pater, ex literis, quas sibi a Cæsare missas esse dicebat, significat valde te sibi gratum fecisse, quod de sua voluntate erga Cæsarem humanissime diligentissimeque locutus esses. Cum Romam ex Arpinati revertissem, dictum mihi est, Hippodamum ad te profectum esse. ⁵⁷ Non possum scribere me miratum esse, illum tam inhumaniter fecisse, ut sine meis literis ad te proficisceretur: illud scribo, mihi molestum fuisse. Jam enim diu cogitaveram, ex eo quod tu ad me scripseras, ut, si quid esset, quod ad te diligentius perferrî vellem, illi darem: quod mehercule hæc literis, quas vulgo ad te mitto, nihil ferre scribo, quod si in alicujus manus inciderit, moleste ferendum sit. Minucio me, & Salvio, & Labeoni reservabam. Labeo aut tarde proficisceretur, aut hic manebit. Hippodamus ne nunc quidem, quid velim, rogavit. T. Pinarius amabiles ad me de te literas mittit: se maxime literis, sermonibus, cœnis denique tuis delectari. Is homo semper me delectavit: fraterque ejus mecum est multum. Quare, ut instituisti, complectere adolescentem.

Quod multos dies epistolam in manibus habui propter commemorationem tabellariorum, ideo multa conjecta sunt, aliud alio tempore, velut hoc. T. Ancius mihi sæpe jam dixit, sese tibi,

⁵⁵ *Aristophaneo modo*] Que Aristophanis ad similitudinem accedat: puta, quia comitum quiddam in sententiis, ex Aristophanis genere, præ se ferat. *Manu. Ab Aristophane meo emendatum est in margine libri, qui collatus est cum manuscripto. Ursinus.*

⁵⁶ *Annali*] Villii gentis, plebejæ. Na-

tum cognomen ab eo, qui legem de peregrinis magistratibus atheniensibus in tribunatu protulit. Livius libro, opinor, XL. *Manu.*

⁵⁷ *Non . . . miratum*] Quia mirandum non est, sordidi hominum aristochi humanitatem ignorare. De Hippodamis supra, hæc eadem epist. cap. 3. *Idem.*

tibi, suburbanum si quod invenisset, non dubitaturum esse emere. In ejus sermone ego utrumque teole admirari, & te de suburbano emendo, cum ad illum scribas, non modo ad me non scribere, sed etiam aliam in sententiam scribere; & cum ad illum scribas, nihil te recordari ⁵⁸ de se, de epistolis illis, quas in Tusculano ejus tu mihi ostendisti, nihil de præceptis Epicharmi, ⁵⁹ γράφει τὸς ἄλλοις ἐξήρηται; totum denique vultum, animum, sermonem ejus: ⁶⁰ quemadmodum concilio, quasi. Sed hæc tu videris. De suburbano, cura ut sciam, quid velis: & simul, ne quid ille turbet, vide. Quid præterea? quid? etiam. Gabinius a. d. iv. Kal. Octob. noctu in urbem introivit: & hodie hora viii, cum edicto C. Alfii de majestate eum adesse oporteret, concursu magno & odio universi populi pene afflictus est. Nihil illo turpius. Proximus tamen est Piso. Itaque mirificum ⁶¹ ἐμβόδιον cogito in secundum librorum meorum includere, dicentem Apollinem in concilio deorum, qualis reditus duorum imperatorum futurus esset: quorum alter exercitum perdidisset, alter vendidisset. Ex Britannia Cæsar ad me Kal. Sept. dedit literas: quas ego accepi a. d. iv. kal. Octobr. ⁶² satis commodas de Britannicis rebus: quibus, ne admirer quod a te nullas acceperim, scribit se sine te fuisse, cum ad mare accesserit. Ad eas ego ei literas nihil rescripsi, ne gratulandi quidem causa, propter ejus ⁶³ luctum. Te oro etiam atque etiam, mi frater, ut valeas.

L 2

MAR-

⁵⁸ *De se*] Si loqueretur ex Ancii persona, hoc modo: *Miratur Ancium, nihil te recordari de se: usitatum esset. Nunc ex personæ suæ cum dicat: Soleo admirari, nihil te recordari de se: quam proprie, se, pro eo, positum sit, grammatici viderint. Man. Viderunt sane diligenter Fr. Sanctius, & Jac. Perizonius, Minerva. II. 12. Olivet.*

⁵⁹ *Idem*] Id est: *Vile quo modo alium tractaverit.*

⁶⁰ *Quemadmodum concilio*] Imperfecta fratritatis, sed, opinor, hoc significat: Quomodo concilio, quasi minime illum notis, ita res illi tuas committis. Incipit autem, frateris amore adulescentis, hoc dicere: mor, ne fratrem videatur nimis multis ver-

bis ut imprudentem monere, extremam sententiam partem omittit. *Manu.*

⁶¹ *Εμβόδιον*] Partem quandam ab argumento proposito seculam, interpolationem. *Idem.*

⁶² *Satis commodas*] Satis prospera significantes de Britannico bello, factis ex nostrâ voluntate. *Idem.*

⁶³ *Luctum*] Ob interitum filie. *Idem.* Hæc tamen verba, *Cæsar ille*, que leguntur supra cap. 9. de Julia filie interitu noluit intelligi. Equidem fateor, non semper vim subesse omnino eandem his vocibus, *cæsar*, *luctus*. Sed cum de eodem in eadem dicuntur epistola, res duas significari non facile crediderim. *Olivet.*

MARCUS Q. FRATRI S.

II. ANTE diem VI Id. Octob. Salvius Ostiam vesperi navim profectus erat cum iis rebus, quas tibi domo mitti volueras. Eodem die Gabinio ad populum luculente calefecerat Memmius, sic ut Calidio verbum facere pro eo non liceret. Postridie autem ejus diei, qui erat tum futurus, cum hæc scribebam ante lucem, apud Catonem erat divinatio in Gabinium futura inter Memmium, & Ti. Neronem, & C. & L. Antonios, M. filios. Putabamus fore, ut Memmio daretur, etsi erat Neronis mira contentio. Quid queris? probe premitur, nisi noster Pompejus, diis hominibusque invidis, negotium everterit. Cognosce nunc hominis audaciam, & aliquid in republica perditam delectare. Cum Gabinus, quancunque veniebat, triumphum se postulare dixisset, subitoque bonus imperator noctu in urbem, hostium plane, invasisset, in senatum se non committebat. Interim ipso decimo die, quo ipsum oportebat hostium numerum & militum renuntiare, irrepit, summa infrequentia. Cum vellet exire, a consulis retentus est: introducti publicani. Homo undique actus, cum a me maxime vulneraretur, non tulit, & me trementi voce exulem appellavit. Hic, o dii! nihil unquam hono-

ARG. Gabinium redeuntem in urbem, in senatu male vexatum, & a Memmio tribuno pl. ad populum male tractatum esse, ac de judicio ejus proximo futuro, commemorat. Deinde qui de ambitu rei sint, que committitur spes sit, demonstrat. Anno U. C. 669.

1. *Divinatio*] Contentio, quis deberet acculare. Causam nominis Pedianus exponit, quia non de facto quæretur, sed de futuro, que est *divinatio*, uter deberet acculare, *Manutius*.

2. *Bonus imperator*] Ex ambiguo ludit. Nam periti imperatores plerumque noctu irrumpunt in urbem hostium. Ille vero, nequam imperator, cum se odio esse civitatis sentiret, sic ut eam hostis loco haberet, noctu introivit, convicia veritus & contumelias a interitu ingrederetur. *Idem*.

3. *Hostium*] Omnibus plane imperatoribus,

et provincia reversis, usitatum hoc fuisse crediderim, ut casorum non tam hostium, quam militum numerum in senatu exponerent. *Idem*.

4. *Irrepit*] Hæc est, lateat, more animalium repentium, venit in senatum, quo tempore senatores pauci aderant. Alii legunt, in *re hosti*. Lipsius vero, *ipse hosti summa in frequentia*. Quem vide, *Antiqu. Lect. IV. 13.*

5. *Publicani*] Syriam, Gabinio inveni, Quæstori eam sua damna ad senatum venerant: quod, cum Gabinus, finibus provincie sue contra leges egressus, Alexandriam ad restituendum Ptolemæam cum exercitu profusus esset; prædones per ejus absentiam maritima Syria loca vastarunt. Quo facto, publicanis ea, que de publico redimebantur, exigere non licuit. *Dio lib. XXXIX. Manutius*.

honorificentius nobis accidit. Conflurrexit senatus cum clamore ad unum, sic ut ad corpus ejus accederet: pari clamore atque impetu publicani. Quid queris? omnes, tanquam si tu esses, ita fuerunt. Nihil hominum sermone foris clarius. Ego tamen teneo ab accusando, vix mehercule: sed tamen teneo, vel quod nolo cum Pompejo pugnare (satis est quod instat de Milone) vel quod iudices nullos habemus: *ἀτόλμητος* formido. Addo etiam malevolentiam hominum: & timeo, ne illi, me accusante, aliquid accidat: nec despero rem & sine me, & nonnihil per me confici posse. De ambitu postulati sunt omnes, qui consulatum petunt: a Memmio, Domitius: a Q. Curtio, bono & erudito adolescente, Memmius: a Q. Pompejo, Messala: a Triario, Scaurus. Magno res in motu est: propterea quod aut hominum, aut legum interitus ostenditur. Opera datur, ut judicia ne fiant. Res videtur spectare ad interregnum. Consules comitia habere cupiunt: rei nolunt, & maxime Memmius, quod Cæsaris adventu sperat se futurum consulem: sed mirum in modum jacet. Domitius cum Messala certus esse videbatur: Scaurus refraxerat. Appius sine lege Curiata confirmat se Lentulo nostro successurum: qui quidem mirificus illo die (quod pene preterit) fuit in Gabinium: accusavit majestatis: nomina data, cum ille verbum nullum. Habes forensia. Domi recte, & ipsa domus a redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

MAR-

6. *Teneo*] Antiquè, pro teneo *sic*. *Man.*

7. *Vel quod*] Bessarionis liber habet, *id quod*. Unde factum suspicor, *vel quod*, eorum temeritate, quod aures imperitæ antiquam, non tamen satis usu pervolvatarum, loquendi rationem inique ferrent. Est enim *id quod*, pro *ideo quod*. (*Terent. Heaut. V. 3. 27. Hæc. III. 3. 8.*) Totum igitur hunc locum ita legerem ac diligenter. *Teneo ab accusando, vix mehercule, sed tamen teneo, id quod nolo cum Pompejo pugnare: (satis est quod instat de Milone) id quod iudices nullos habemus: ἀτόλμητος formido*. *Idem*.

8. *ἀτόλμητος*] Infelicem successum, hoc est abolitionem Gabini. Nam *ἀποτυχέσθαι*, spe frustror, nun obtingo. *Idem*.

9. *Malevolentiam*] In ipsius, an in Ca-

binium? in ipsium. *Idem*.

10. *Aliquid accidat*] Contra quam accideret me non accusante. Timeo, ne aboleretur. Nam qui me oderunt, forsasse illum, me accusante, sublevarent. *Idem*.

11. *Magno*] *Vid. Man. magus*.

12. *Aut hominum, aut legum*] Aut candidatorum, si condonantur; aut legum, si aboluntur. *Manutius*.

13. *Adventu*] In urbem? minime: quia cum imperio erit: sed in Galliam Togastam, Cæsaris proximam partem, que ad suffragia veniebat. *Idem*.

14. *Data*] Pro lata, eorum qui participat aut concilii fuerant majestatis imminute: quibus testibus convinci Gabinus posset. *Idem*.

MARCUS Q. FRATRI S.

III. **O**CCUPATIONUM mearum tibi signum sit librarii manus. Diem scito esse nullum, quo die non diem pro reo. Ita quidquid conficio, aut cogito, in ambulationis fere tempus confero. Negotia nostra sic se habent. Domestica vero, ut volumus. Valent pueri, studiose discunt, diligenter docentur, & nos, & inter se amant. ¹ Expolitiones utriusque nostrum sunt in manibus: sed tua ² ad perfectum jam res rustica Arcani & Laterii. Præterea de aqua & via nihil prætermisi quadam epistola, quin enucleate ad te perferberem. Sed me illa cura sollicitat angitque vehementer, quod dierum jam amplius ³ intervallo nihil a te, nihil a Cæsare, nihil ex istis locis, non modo literarum, sed ne rumoris quidem affluxit. Me autem jam & mare istuc, & terra sollicitat: neque desino (ut fit in amore) ea, quæ minime volo, cogitare. Quare non e quidem jam te rogo, ut ad me de te, de rebus istis scribas (nunquam enim, cum potes, prætermittis) sed hoc te scire volo, nihil fere unquam me sic expectasse, ut, cum hæc scriberem, literas tuas. Nunc cognosce ea, quæ sunt in republica. Comitiorum quoties singuli dies tolluntur obnuntiationibus, magna voluntate ⁴ bonorum omnium: tanta invidia sunt consules propter suspicionem pactorum a candidatis præmiorum. Candidati consulares quatuor, omnes rei. Causæ sunt difficiles: sed enitemur ut Messala noster salvus sit: quod est etiam cum reliquorum salute conjunctum. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sylla, subscribente privigno Memmio, fra-

tre

ARG. De rebus domesticis nonnulla: defiderium literarum a Quinto Comitiorum dilaciones: Gabinium de ambitu reum: & Cicerois Q. filii in Rhetore audiendo diligentia. Anno U. C. 699.

¹ Expolitiones] Editum. Manut.
² Ad perfectum] P. Manutius hæriolabatur: perfectum. Jam res rustica etc. ut pendebant a verbo perferberem. Lambinus audacius fecit, inulsi que in conexum, sed sua bene ad telum jam perductis res est rustica.

Unde autem istud desumpserit, plane tacet. Gruter. Ad perfectum, id est, quasi perfecta etc. absolutus. Phrasis est telonica certo consilio a Ciceroe servata, & illi medicorum perinillis, ad tertias, ad quartas, &c. F. Janus.

³ Bonorum] Qui comitia haberi eo anno a consulibus volebant, ne prezenta consequerentur pacta a Memmio & Calvino, consularibus candidatis. Manut.

AD Q. FRATREM LIB. III. 87

tre Cæcilio, Sylla filio. ⁴ Contra dixit L. Torquatus, omnibusque libentibus non obtinuit. Quæris, quid fiat de Gabinio? sciemus de majestate triduo: quo quidem in judicio odio premitur omnium generum: maxime testibus caditur: accusatoribus frigidissimis utitur: consilium varium: quæsitio gravis & firmus Alsius: Pompejus vehemens in iudicibus rogan- dis. Quid futurum sit, nescio: locum tamen illi in civitate non video: animum præbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum eventum lenissimum. Habes fere de omnibus rebus. Unum illud addam. Cicero tuus nosterque summo studio est Paonii sui rhetoris, hominis, opinor, valde exercitati & boni: sed nostrum instituenti genus esse paulo eruditius & ⁵ *ἑταίριον*, non ignoras. Quare neque ego impediri Ciceronis iter, atque illam disciplinam volo; & ipse puer magis illo declamatorio genere duci & delectari videtur. In quo quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus: eodem enim perventurum esse confidimus. Sed tamen, si nobiscum eum rus aliquo eduxerimus, in hanc nostram rationem consuetudinemque inducemus. Magna enim nobis a te proposita ⁶ merces est, quam certe nostra culpa nunquam minus assequemur. Quibus in locis, & qua spe hiematurus sis, ad me quam diligentissime scribas velim. Vale.

⁴ Contra dixit] In divinationis judicio: accusator enim, Sylla rejecto, diligi volebat. Ad Att. ep. 16. lib. IV. Idem.
⁵ *ἑταίριον*] Subtilius, philosophicus
questionibus magis recenter. Manut.
⁶ Merces] Amoris augeodi erga me tui, Epist. 1. hujus libri. Idem.

MARCUS Q. FRATRI S.

IV. **G**ABINIUS absolutus est. Omnino nihil accusatore Lentulo, subscriptoribusque ejus infantius: nihil illo consilio fordidius. Sed tamen, nisi incredibilis contentio, & preces Pompeji, dictaturæ etiam rumor plenus timoris fuisset, ipsi Lentulo non respondisset, qui tum illo accusatore, illo-

que-
ARG. De Gabinio propter accusatoris & subscriptorum infantiam absoluto perferbit, & quare nec eum accusarit, nec defenderit, sed tantum testimonium contra eum dixerit, ostendit: denique de rebus domesticis quædam addit. Anno U. C. 699.

que consilio sententiis condemnatus sit xxxii, cum lxx tulissent. Est omnino tam gravi fama hoc iudicium, ut videatur reliquis iudiciis periturus, & maxime de pecuniis repetundis. Sed vides nullam esse rempublicam, nullum senatum, nulla iudicia, nullam in nullo nostrum dignitatem. Quid plura de iudicibus? duo pratorii federunt, Domitius Calvinus; is aperte absolvit, ut omnes viderent: & Cato; is² disruptis tabellis de³ circulo se subdixit, & Pompejo primus nuntiavit. Ajunt nonnulli, Sallustius item, me oportuisse accusare. Iis ego iudicibus committerem? Quid essem, si me agente esset elapsus? Sed me alia moverunt. Non putasset sibi Pompejus de illius salute, sed de sua dignitate metum esse certamen: in urbem introisset: ad inimicitias res venisset: cum Æternino Samnite Pacidianus comparatus videret: auriculam fortasse mordicus abstulisset: cum Clodio quidem certe rediisset in gratiam. Ego vero meum consilium (si presertim tu non improbas) vehementer approbo. Ille, cum a me singularibus meis studiis ornatus esset, cumque ego illi nihil deberem, ille mihi omnia; tamen in republica me a se dissentientem non tulit, (nihil dicam gravius) & minus potens eo tempore, quid in me florentem posset, ostendit: nunc, cum ego ne curem quidem multum posse, Res quidem publica certe nihil possit, unus ille omnia, cum illo ipso contenderem? Sic enim faciendum fuisset. Non existimo te putare id mihi suscipiendum fuisse. Alterutrum, inquit idem Sallustius, defendisses, idque Pompejo contententi dedisses: etenim vehementer

¹ Cato] Non is, qui postea Utriusque dictus est. Erat enim hoc anno prator; pratores autem in alterum pratorum consilio iudices fuisse, non est ut credi possit. Accedit illa ratio, quod vir omnium optimus & constantissimus cum esset, nonnumquam ad laudandam gratiam, Gabinium absolutum prius Pompejo nuntiasset. Est igitur alius Cato, vel Porcius, vel Hostilius, qui sua sententia Gabinium videtur absolvisse. De C. Catone, qui tribunus pl. fuit Marcellino & Philippo cons. non licet intelligi. Non enim uno tantum anno post tribunatum gerere praturam potuit. *Manus.*

² Disruptis] *Malim dicere* pro, *discre-*

dit, dinumeratis: ut, quæ damnassent, cognosceretur. Non enim discessit Cato, nisi postea quam tabellis dinumeratis, Gabinium vidit absolutum. *Idem.* Junius vero *disruptis* legit ex interpolato *ML*.

³ Cipro] Ubi iudices circa pratorii tribunal sedentes sententias tulerant. *Idem.*

⁴ Pompejo] Extra urbem. Nam erac cum imperio. Id confirmant illa, quæ paulo post sequuntur, verba: *In urbem introisset.* *Idem.*

⁵ Cuius Æternino] Insigne par gladiatorum indulum videretur, ut Pacidianus cum Æternino pugnaturus: de quibus Lucilius poeta. Vide libellum de optimo genere *Orat.* cap. 6. *Idem.*

menter orabat. Lepidum amicum Sallustium, qui mihi aut inimicitias putet periculosas subeundas fuisse, aut infamiam sempiternam. Ego vero hac mediocritate delector: ac mihi illud jucundum est, quod, cum testimonium secundum fidem & religionem gravissime dixissem, reus dixit, si⁶ in civitate licuisset sibi esse, mihi se⁷ satisfacturum: neque me quidquam interrogavit. De versibus, quos tibi a me scribi vis, deest mihi quidem opera, quæ non modo tempus, sed etiam animum vacuum ab omni cura desiderat: sed abest etiam *edictus* *vis*: non enim sumus omnino sine cura venientis anni: etsi sumus sine timore. Simul & illud (sine ulla mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribendo priores partes tribuo, quam mihi. De bibliotheca tua Græca supplenda, libris commutandis, Latinis comparandis, valde velim ista confici, presertim cum ad meam quoque usum spectent. Sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, non habeo: neque enim venalia sunt, quæ quidem placeant, & confici nisi per hominem & peritum & diligentem non possunt. Chryssippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De⁸ sisco quid egerit Scipio, quarum. Quod videbitur rectum esse, curabo. De Ascantione, tu vero, quod voles, facies: me nihil interpono. De⁹ suburbano, quod non properas, laudo: ut tu habeas, hortor. Hæc scripti a. d. ix Kal. Nov. quo die ludii¹⁰ committebantur, in Tusculanum proficiscens, ducensque mecum Ciceronem meum in ludum discendi, non lusionis. Ea re non longius,¹¹ quam vellem, quod¹² Pontino ad triumphum a. d. III Non. Novemb. volebam adesse: etenim erit nescio quid negotioli: nam Cato & Servilius pratores prohibu-

Tom. IX.

M

bitu-

⁶ In civitate] Si absolutus esset. Damnant enim de maiestate exulabant. *Manus.*

⁷ Satisfacturum] Gratiam relatorum, quod cum non accusasset, testimonio contentus. *Idem.*

⁸ Sisco] Scario. Hac de re extrema epistola sequenti his verbis: *Ab scario puta confectum esse, dum absens.* Quæretur præterea, quid plane rei sit, inepi hominis esset, verique, quod ajunt, nodum in scirpo querentis. *Idem.*

⁹ Suburbano] Emendo. *Supra.* *Idem.*

¹⁰ Committentur] *Committi* *videtur*, pro *incipi*, ignorat, opinor, nemo. *Idem.*

¹¹ Quam vellem] Non placet hæc loquendi ratio, *non longius, quam vellem.* Perpendatur sententia, inesse quiddam, quod tere res aures offendat, sentitur. Forte abundat, *quam vellem.* *Idem.*

¹² Pontino] Alias Pontino, vel Pompeino, de Allobrogiis triumphaturus. Praturam gessit Cicerone consule. Ejusdem in Cilicia legatus fuit. *Idem.*

bituros se minantur: nec, quid possint, scio. Ille enim & Appium consulem secum¹³ habebit, & praetores, & tribunos plebis. Sed minantur tamen: in primitivae¹⁴ *ἀπὸ πρῶτον* Q. Scavola. Cura, mi suavissime & carissime frater, ut valeas.

¹³ Habebit] Vide Fam. IV. 16.
¹⁴ *ἀπὸ πρῶτον*] Martium spirans. Dicitur de iis, qui terribile quiddam vultu pra se ferunt. Sic in epist. ad Atticum 11. lib. XV.

Hoc loci, scribitur sane oculis, Cassius, (Martium spirans dicitur) in Sicilia una turrim, & in Sicilia dixit Aristophanes. Masani.

MARCUS Q. FRATRI S.

V. QUOD quæris, quid de illis libris egerim, quos, cum essem in Cumano, scribere institui: non cessavi, neque cesso: sed saepe jam scribendi totum consilium rationemque mutavi. Nam, jam duobus factis libris, in quibus, novendialibus iis feriis, quæ fuerunt Tuditano & Aquilio consulibus, sermo est a me institutus Africani, paulo ante mortem, & Lælii, Philii, Manilii, Q. Tuberonis, & Lælii generorum Fannii & Scavolæ: sermo autem in novem & dies & libros distributus de optimo statu civitatis, & de optimo cive: sane texebatur opus luculenter, hominumque dignitas aliquantum orationi ponderis afferebat. Hi libri cum in Tusculano mihi legerentur, audiente Sallustio: admonitus sum ab illo, multo majore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de republica, præsertim cum essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis versatus in republica rebus essem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea visum iri ficta esse: oratorium sermonem in illis nostris libris, quod esset de ratione dicendi, belle a me removisse, ad eos tamen retulisse, quos ipse vidissem: Aristotelem denique, quæ de republica & præstante viro scribat, ipsum loqui. Commovit me, & eo magis, quod maximos motus nostræ civitatis attingere non poteram, quod erant inferiores, quam illorum ætas, qui loquebantur. Ego autem

id.
ARG. De libris de republica, Sallustii institui, consingendis: de Cæsaris erga se amore de veribus scribendis exultatio: de resp. statu conquestio: de Gabinio a se non defenso, & de suo in libris Quinto cæmendis studio. Anno V. C. 699.

id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens offenderem quempiam. Nunc & id vitabo, & loquar ipse tecum; & tamen illa quæ institueram, ad te, si Romam venero, mittam. Puto enim te existimaturum, a me libros illos non sine aliquo meo stomacho esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me pericripit; unice delector: promissis iis, quæ ostendit, non valde pendeo: nec honores sitio, nec desidero gloriam: magisque ejus voluntatis perpetuitatem, quam promissorum exitum exspecto. Vivo tamen in ea ambitione, & labore, tanquam id, quod non postulo, expectem. Quod me de faciendis verbis rogas; incredibile est, mi frater, quam egeam tempore: nec sane satis commoveor animo ad ea, quæ vis canenda. ¹ *Ἐπιθυμῶ* vero ad ea, quæ ipse ego ne cogitando quidem consequor, tu qui omnes isto eloquendi & exprimendi genere superasti, a me petis? Facerem tamen ut possem; sed (quod te minime fugit) opus est ad poema quadam animi alacritate, quam plane mihi tempora eripiunt. Abduco equidem me ab omni reipublicæ cura, dedoque literis: sed tamen indicabo tibi, quod mehercule in primis te celatum volebam. Angor, mi suavissime frater, angor, nullam esse rempublicam, nulla judicia, nostrumque hoc tempus ætatis, quod in illa auctoritate senatoria florere debebat, aut forensi labore jactari, aut domesticis literis sustentari. Illud vero, quod a puero adamaram,

² *Ἄντ' ἀνδρῶν* & *ὄντο* *ἑαυτοῦ ἀνδρῶν*.

totum occidisse: inimicos a me partim non oppugnatos, partim etiam esse defensos: meum non modo animum, sed ne odium quidem esse liberum: unumque ex omnibus Cæsarem esse inventum, qui me tantum, quantum ego vellem, amaret, aut etiam (sicut alii putant) hunc unum esse, ³ qui vellet. Quorum tamen nihil est ejusmodi, ut ego me non multa consolatione quotidie leniam: sed illa erit consolatio maxima, si una erimus. Nunc ad illa vel gravissimum accedit, tui desiderium. Gabinium si, ut Pansa putat oportuisse,

M 2

defen-

¹ *Ἐπιθυμῶ*] *ἄρματα*, materiam.

² *Ἄντ' ἀνδρῶν*] *ἄρματα* materiam, & *ὄντο* *ἑαυτοῦ ἀνδρῶν*.

³ *ἄντ' ἀνδρῶν*] *ἄρματα*, materiam.

³ *ἄντ' ἀνδρῶν*] Quasi unus Cæsar non aliquid commodi ipse, sed vere atque ex animo planeque sua sponte amaret. Masani.

defendissem, concidissem: qui illum oderunt (ii sunt toti ordines) propter quem oderunt, me ipsum odisse cepissent. Tenui me, ut puto, egregie, tantum ut facerem quantum omnes viderent. Et in omni summa, ut mones, valde me ad orium pacemque converto. ⁴ De libris Tyrannio esse cessator: Chryssippo dicam: sed res operosa est, & hominis perdiligentis. Sentio ipse, qui in summo studio nihil assequor. De Latinis vero quo me vertam, nescio: ita mendose & scribuntur, & veneunt: sed tamen, quod fieri poterit, non negligam. Crebrius, ut ante ad te scripsi, Romæ est: & qui omnia ⁵ adjurant, debere tibi valde renuntiant. ⁶ Ab arario puto confectum esse, dum absum.

⁴ De libris] Supra, epist. 4.
⁵ Adjurant] Cogunt tibi credi, iurjurant-

do ad asseverationem adjuncto. *Maunt.*
⁶ Ab arario] Supra, epist. 4.

MARCUS Q. FRATRI S.

VI. QUATUOR tragoedias XVI diebus absolvisse cum scribas, tu quidquam ab alio mutuaris? & ¹ κλέψῃς. quæris, cum Electram & Troadem scripseris? Cessator esse noli: & illud, ² γνάθῃ σέσωκται, noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verum etiam ut bona nostra norimus. Sed & istas & Erigonam mihi velim mittas. Habeas ad duas epistolas proximas.

ARG. Tragoedias a Quinto scriptas tibi mitti vult. *Anno U. C. 699.*
¹ κλέψῃς] *Laudem.* Alii alius modis castigaverunt. Nonnulli κλέψῃς legunt. Germani, κλέψῃς. Nobis immutare non autem visum est: magis enim adhuc vulgatas lectiones improbare possumus, quam veram esse ullam ex

ipsis confirmare, aut ipsi certiorum in medium adferre. *Vittor.* Legendam, κλέψῃς, quod antecedentia docent. *Qui abundas, cur debeat? cur ex alienum contrahas tibi? F. Junius.*

² γνάθῃ] *Nescit seipsum.* De hoc Apollinis præcepto, vide *Tusc.* l. 22.

MARCUS Q. FRATRI S.

VII. ROMÆ, & maxime ¹ Appia, ad Martis, mira proluvies. Craspedis ambulatio ablata, horri, taber-

ARG. Proluviem ingentem fuisse scribit, & epistolas promittit. *Anno U. C. 699.*

¹ Appia, ad Martis] Appia via, ad eam Martis. *Manutius.*

næ plurimæ: magna vis aquæ usque ad piscinam. ² Viget illud Homeri,

Ἰμὸν ὄπαιτῶ, ὅτε λαβρότατον χέει Ἰδῶρ Ζεὺς.

Cadit enim in absolutionem Gabinii

Ὅτε διγ' ἀνδρῶντι κοποειδῆσθαι χαλεπῶν.

Οἱ βίη, ἐν ἀγορῇ σκολιδῆς κείνῃσι δέμισμα.

Ἐκ δὲ δίκῃ ἐλάσσει θεῶν ὅτιν ἢ ἀλέγοντες.

Sed hæc non curare decrevi. Romam cum venero, quæ per-spexero, scribam ad te, & maxime de ³ Dictatura: & ad Labienum, & ad Ligurium literas dabo. Hanc scripsi ante lucem, ad lychnuchum ligneolum, qui mihi erat perjucundus, quod eum te aiebant, cum esses Sami, curasse faciendum. Vale, mi suavissime & optime frater.

² Viget illud Homeri] Accidit plane, quod in illis verbis, dixit Homerus, *Iliad.* 11. 385. *Ἰσὸν μαγνὰς ἰμβρὲς σκιδερε, κῆρ ἐστὶ κοποειδῆσθαι, ἰσθίαν non κείνῃσι, ἰσθῆρ.* Videtur enim illico proluviem hanc immitisse, quia Gabinium contra leges absolutum ini-

que ferat. *Maunt.*

³ Dictatura] Ad quam res videtur spectare. Discordiis enim civium comitia producuntur, quas dictatoris potestas sedabit. *Su-* pra, & infra, & ad *Attic.* epist. 16. lib. IV. *Idem.*

MARCUS Q. FRATRI S.

VIII. SUPERIORI epistolæ quid respondeam, nihil est: quæ plena stomachi & querelarum est: quo in genere alteram quoque te scribis pridie Labieno dedisse, qui adhuc non venerat. Delevit enim mihi omnem molestiam recentior epistola. Tantum te & moneo, & rogo, ut in istis molestiis, & laboribus, & desiderijs recordere, consilium nostrum quod fuerit profectionis tuæ: non enim commoda quædam sequebamur parva, ac mediocria. Quid enim erat, quod discessu nostro emendum putarem? Præsidium firmissimum petebamus ex optimi & potentissimi viri benevolentia ad omnem statum nostræ dignitatis. Plura ponuntur in spe, quam in pecuniis: ®

ARG. De Caesaris amicitia, & cautione datorum consularum: de Dictaturæ timore, in literis dandis adhibenda: de spe Candidi & de Milonis ludis. *Anno U. C. 699.*

94 **EPISTOLARUM**
 cunius: ¹ reliqua ad iacturam struentur. Quare si crebro referes
 animum tuum ad rationem & veteris consilii nostri, & spei, fa-
 cilius istos militiae labores, ceteraque, quae te offendunt, se-
 res: & tamen, cum voles, depones. Sed ejus rei maturitas
 neque dum venit, & tamen jam appropinquat. Etiam illud
 te admoneo, ne quid ullis literis committas, quod si prola-
 tum sit moleste feramus. Multa sunt, quae ego nescire malo,
 quam cum aliquo periculo fieri certior. Plura ad te vacuo a-
 nimo scribam, cum (ut spero) se Cicero meus belie habe-
 bit. Tu velim cures, ut sciam, quibus nos dare oporteat
 eas, quas ad te deinde literas mitemus: Caesarisne tabellariis,
 ut is ad te protinus mittat, an Babieni. Ubi enim isti sint
² Nervii, & quam longe absint, nescio. De virtute & gra-
 vitate Caesaris, quam in summo dolore adhibuisset, magnam
 ex epistola tua accepi voluptatem. Quod me institutum ad
 illum poema jubes perficere; etsi distentus cum opera, tum a-
 nimo sum multo magis, quoniam tamen ex epistola, quam
 ad te miseram, cognovit Caesar me aliquid esse exoritur, re-
 vertat ad institutum, idque perficiam his supplicationum otio-
 sis diebus, quibus Messalam jam nostrum reliquosque molestia
 levatos vehementer gaudeo: eumque quod certum consulem
 cum Domitio numeratis, nihil a nostra opinione distentis.
 Ego Messalam Caesari ⁴ praestabo. Sed Memmius in ³ adven-
 tu Caesaris habet spem: in quo illum puto errare: hic qui-
 dem friget. Scaurum autem jam pridem Pompejus abiecit. Res
 prolatae. Ad interregnum comitia adducta. Rumor dictatoris
 injucundus bonis: mihi etiam magis, quae loquuntur. Sed to-
 ta res & timetur, & refrigerat. Pompejus plane se negat vel-
 le: antea ipse mihi non negabat. Hirrus ⁵ auctor fore vide-
 tur. O dii, quam ineptus! quam se ipse amans sine rivali!
 Cras



¹ Reliqua] Praeter spem aut, praeter ea,
 quae jam habemus, a nobis ipsi para. Quo-
 cuoque, inquit, irrus, ad iacturam struen-
 tur: id est, ejusmodi erunt, ut aliquid ex
 his quovis possit amittere. At Caesaris pra-
 sidium erit firmissimum: idque perficiam ad
 omnem statum nostrae civitatis. *Manus.*
² Nervii] Ubi nunc hiernas cum legio-

ne. Caesar Comm. lib. V. *Manus.*
³ Delire] Ob legatos cum lesione & co-
 horribus casus. Comm. lib. V. *Manus.*
⁴ Praestabo] Efficiam, si trii consul, ne
 quid agat in magistratu contra Caesaris pra-
 sidium. *Idem.*
⁵ Auctor] Vide libri notas ep. 2.
⁶ Auctor] Quia designatus Trib. pl.

AD Q. FRATREM LIB. III. 95
 Crassum Junianum, hominem mihi deditum, ⁷ per me deter-
 nuit. Velit, nolit, scire difficile est. Hirro tamen agente,
 nolle se ⁸ non probabit. Aliud hoc tempore de republica ni-
 hil loquebantur. Agebatur quidem certe nihil. Serrani ⁹ Do-
 mestici filii sumus perlustuosum fuit a d. VIII. kal. Decemb.
 Laudavit pater ¹⁰ scripto meo. Nunc de Milone. Pompejus
 ei ¹¹ nihil tribuit, & omnia Guttae: disitque se perfecturum,
 ut in illo Caesar incumbat. Hoc horret Milo: nec injuria:
 & si ille dictator factus sit, pene diffidit. Intercessorem di-
 ctaturae si juverit manu & praesidio suo, Pompejum metuit i-
 nimicum: si non juverit, timet ne per vim perferatur. Lu-
 dos apparat magnificentissimos: sic, inquam, ut nemo sum-
 ptuosiores. Stulte bis terque, non postulatus: vel quia mu-
 nus magnificum dederat, vel quia facultates non erant, vel
 quia ¹² magister, vel quia potuerat magistrum se, ¹³ non re-
 dilem, putare. Omnia fere scripsi. Cura, mi carissime frater,
 ut valeas.

⁷ Per me deteruit] Mea opera Pompejus
 efficit, ut captem de dictatura consilium
 Crassus abiecerit. Hoc enim, & quae sequun-
 tur, ad Pompejum, non ad Hirrum, con-
 venit referri: si tamen is est, de quo Pla-
 tarchus; qui, intro Tribunatu, egit de di-
 ctatore Pompejo. *Manus.*
⁸ Non probabit] Non persuadent homi-
 nibus, cum per ejus amicum agatur. *Idem.*
⁹ Domestici] Cognomen Serrani. *Idem.*
¹⁰ Scripto meo] Cum orationem, ei a
 me scriptam de laudibus filii, legeret. *Idem.*
¹¹ Nihil tribuit] Minime illi: anno se-
 quenti consulatum petturo, studeat; maxime
 vero Guttae. *Idem.*
¹² Magister] Hereditatis dividenda.
¹³ Non re dilem] Cui mortua ludos dat.

MARCUS Q. FRATRI S.

IX. **D**E Gabinio nihil fuit faciendum istorum, quae aman-
 tissime ¹ cogitata sunt. ² Τὸν μὴ χάρῃσι. Feci sum-
 ma cum gravitate, ut omnes sentiunt, & summa cum leni-
 tate, quae feci. Illum neque urfi, neque levavi. Testis ve-
 hemens fui: praeterea quievi. Exitum judicii sedum & per-
 niciosum levissime tuli. Quod quidem bonum mihi nunc de-
 nique redundat, ut his malis reipublicae, licentiaeque auda-
 cium,

ARG. Varia de rebus publicis & dome-
 sticis perscribit. Anno U. C. 699.
¹ Cogitata] Quae ad me scripti sunt.
² Τὸν μὴ χάρῃσι] Hoc est, rursus mihi de-
 hisse lata terra: cum hoc scilicet magister
 commiserat. *Idem.* Δ. 182. *Manus.*



cium, qua ante rumpebar, nunc ne movear quidem. Nihil est enim perditius his hominibus, his temporibus. Itaque ex republica quoniam nihil jam voluptatis capi potest: cur stomacher, nescio. Literæ me, & studia nostra, & otium, villæque delectant, maximeque pueri nostri. Angit unus Milo: sed velim finem afferat consulatus: in quo enitar non minus, quam sum enisus in nostro: tuque istinc, quod facis adjuvabis. De quo cætera (nisi plane vis eripuerit) recte sunt: de re familiari timeo. ³ O' δὲ μάλιστα ἐκ ἐτ' ἀρετῆς, qui ludos H-S ccc. comparat. Cujus in hoc uno ⁴ considerantiam & ego sustinebo, ut potero, &, tu ut possis, est tuorum nervorum. De motu temporum venientis anni, nihil te intelligere volueram domesticæ timoris, sed de communi reipublicæ statu: in quo etiam si nihil procuro, tamen nihil curare vix possum. Quam autem te velim cautum esse in scribendo, ex hoc conjicito, quod ego ad te ne hæc quidem scribo, quæ palam in republica turbantur, ne cuiusquam animum meæ literæ interceptæ offendant. Quare domestica cura te levatum volo. In republica scio quam sollicitus esse soleas. Video Messalam nostrum consulem, si per interregem, ⁵ sine iudicio: si per dictatorem, tamen sine periculo. Odii nihil habet. Hortensii calor multum valebit. Gabinii absolutio, lex ⁶ impunitatis putatur. ⁷ Εὐπαφρο. De dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompejus abest: Appius miscet: Hirtus ⁸ parat: multi intercessores numerantur: populus non curat:

³ O' δὲ μάλιστα] Hic autem insanus sit, ut ferri amplius non possit. Odyss. p. 350. Idem.

⁴ Considerantiam] Ego hunc locum corruptum puto: verbum enim hoc barbarum est, quod si latinum sit & elegans, sententia tamen admodum repugnat & contrarium est: erat enim temeritas & infamia potius quædam rem suam familiarem effundere in ludorum apparitione. Offendit autem verbis Homeri nunc illum raturpore insanire, ut non amplius sustineri possit. Ut quod de illo Plinius lib. XXXVI. cap. 15. tradit, cum hoc loco conveniat, Itaque & ipsum Milonem H-S sequebatur nullis erit alicui debuisse inter prodigia humani animi iudicio. Vistor. Malim *inconsiderantiam*, vocabulo inusitato,

sed tamen ab *inconsideranti* usitato. Manu.

⁵ Sine iudicio] Quem hic locum habet iudicii mentio, cum in proxima epistola jam dixerit, illum esse absolutum? Intellige de altero, quod impendebat, de ambitu iudicio. Idem.

⁶ Impunitatis] His verbis nocentem Messalam significat. Fore tamen ut absolvarer, tribus causis, dixit: quod odii nihil habet: quod pro eo contendit Hortensius: quod, absoluto Gabinio, necno jam viderer ita nefarius, qui absolvi non possit. Idem.

⁷ Εὐπαφρο] Brevis, vel in cursu. ⁸ Parat] Ut legem ferat, de Dictatura, cum scilicet tribunus pl. erit. Manu.

rat: principes nolunt: ego quiesco. De ⁹ mancipiis, quod mihi polliceris, valde te amo: & sum equidem, uti scribis, & Romæ, & in prædiis ¹⁰ infrequens. Sed cave, amabo, quidquam, quod ad meum commodum attingat, nisi maximo tuo commodo & maxima tua facultate, mi frater, cogitaris. De ¹¹ epistola Vatini, risi: sed me ab eo ita observari scio, ut ejus ista odia non forbeam solum, sed etiam concoquam. Quod me hortaris ut absolvam, habeo absolutum, suave, mihi quidem uti videret, ¹² hæc ad Cæsarem: sed quæro locupletem tabellarium, ne accidat quod Erigonæ tuæ: cui soli, Cæsare imperatore, iter ex Gallia tutum non fuit. ¹³ Quid? si cæmentum bonum non haberem, deturbem ædificium? quod quidem quotidie mihi magis placet: in primitiis inferior porticus, & ejus conclavia sunt recte. De ¹⁴ Arcano, Cæsaris opus est, vel mehercule etiam elegantioris alicujus: imagines enim istæ, & palæstra, & piscina, & ¹⁵ Nilus, multorum ¹⁶ Philotimorum est, non Diphilorum: sed & ipsi ea adibimus, & mittemus, & mandavimus. De Felicitis testamento tum magis querere, si scias. Quas enim tabulas se putavit obsignare, in quibus ¹⁷ in unciis ¹⁸ firmissimum tenuerat (lapsus est per errorem & suum, & Sicuræ servi) non obsignavit: quas noluit, eas obsignavit.

Tom. IX.

N

⁹ Mancipii] Ad me mittendis, Gallico aut Britannico bello captis. Idem.

¹⁰ Infrequens] Cum paucis mancipiis, Idem.

¹¹ Epistola] Literis Roma ad Cæsarem missis, quæcumque diceret agereve Cicero, caquam expolator significabat. Idem.

¹² Hæc] Poemata.

¹³ Quid? si cæmentum] Minime placet hæc ab hæc ad ædificium subita transiitio. Nec dubito, quin hujus partis, in qua de Quinti agit villa, forsalle in Laterio, initium desideretur. Itaque visum est, ut hæc nota *, quasi lacunam loci significaret, a superioribus inferiora disjungerem. Manu.

¹⁴ Arcano] Quinti fundo. Cæsaris operum maximum videlicet. Idem.

¹⁵ Nilus] Ut equine, plures rivulos, & salientibus aquis in piscinam diversis partibus conflentes, appellat Nilum: quod, ut hæc flumen ostiis septem profuit in mare,

sic salientes illa in piscinam rivulus multus, quasi parvus Nilus, perveniunt. Idem.

¹⁶ Philotimorum est, non Diphilorum] Diligentiam Philotimi, negligentiam Diphilii significat. Hoc, inquit, Diphilii negotium non est, sed Philotimi; neque vero unius Philotimi, sed multorum. Idem.

¹⁷ In unciis] Hæc nomine tora significatur hereditas. At, qui & libra, duodecim in partes, quæ dicuntur unciæ, dividitur. Duodecim igitur partes bonorum sanctorum, potest quam esse mortuus, fieri Felix volebat. Sed, ut in proxima morte, mente perturbatus, Sicuræ etiam servi imprudentia, tabulas de unciis non obsignavit: alteras, aliam in sententiam, a se antea scriptas, obsignavit. Idem.

¹⁸ Firmissimum tenuerat] Consilium illud de bonis suis in XII. partes inter coheredem dividendis mutare noluerat. Idem.

vit. ¹⁹ *Αἰμαλῆτος*: nos modo valeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut debeo. Dimitto autem a me, & ut a magistris ne abducam, & quod mater Pomponia discedit, sine qua edacitatem pueri pertimesco. Sed sumus una tamen valde multum. Rescripsi ad omnia, mi suavissime & optime frater. Vale.

¹⁹ *Αἰμαλῆτος* Videtur esse finis scænat, *ἢ* mortuo male fr, qui tam male suis nati ex aliqua vetere comœdia, & significat: nos valeamus. *Idem*.



UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

DIRECCIÓN GENERAL DE

M. TUL-

M. TULLII
CICERONIS
EPISTOLÆ
AD BRUTUM.
CICERO BRUTO S. D.

I. **L**UCIUS Clodius, tribunus plebis designatus, valde me diligit, vel, ut ¹ *ἐμφατικώτερον* ² dicam, valde me amat. Quod cum mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti) quin illum quoque iudices a me amari. Nihil enim mihi minus hominis videtur, quam non respondere in amore iis, a quibus provocere. Is mihi vilis est suspicari, nec sine magno quidem dolore, aliquid a suis, vel per suos potius inimicos ad te esse delatum, quo tuus animus a se esset alienior. Non soleo, mi Brute, (quod tibi notum esse arbitror) temere affirmare de altero: est enim periculosum, propter occultas hominum voluntates, multiplicesque naturas. Clodii animum perfectum habeo, cognitum, iudicatum: multa ejus indicia, sed ad scribendum

N 2 non

ARGUMENTUM. Post interitum C. Cæsaris, M. Brutus, qui conjurationis in illum participis atque etiam auctor princepsque fuerat, Cretam provinciam a senatu accepit ad ministerandam: nec ita multo post, plebis concitatae furorem extimescens, orbe cecidit; redituque desperato, cum in Creta non multum neque sibi neque resp. parvuli putaret esse, intendit animum ad Macedoniam: quam ei Q. Hortentius prætor, Hortentii oratoris filius, facile tradidit. Nam Cæsar, de Parthica expeditione cogitans, & magistratus in ætænum creaverat, & provincias divise- rat: ex quibus Macedoniam regi a M. Bruto, absoluta prætura, voluerat. Ad eam ingressus Macedonia præfectum Cicero scribit. Ac primo quidem de L. Clodii Trib. pl. singulari & cogito in se Brutumque amore ac fide. *Anno U. C. 710.*
¹ *Εμφατικώτερον* Luculentius, cum majori significatione.
² *Dicam* *]* *Dicam* in nullis invenitur MS. & sane potest omitti, soletque non raro, septentia non modo non imminuta, sed etiam grata brevitate. *Malasp.*

vit. ¹⁹ *Αἰμαλῆτος*: nos modo valeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut debeo. Dimitto autem a me, & ut a magistris ne abducam, & quod mater Pomponia discedit, sine qua edacitatem pueri pertimesco. Sed sumus una tamen valde multum. Rescripsi ad omnia, mi suavissime & optime frater. Vale.

¹⁹ *Αἰμαλῆτος* Videtur esse finis scænat, *ἢ* mortuo male fr, qui tam male suis nati ex aliqua vetere comœdia, & significat: nos valeamus. *Idem*.



UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

DIRECCIÓN GENERAL DE

M. TUL-

M. TULLII
CICERONIS
EPISTOLÆ
AD BRUTUM.
CICERO BRUTO S. D.

I. **L**UGIUS Clodius, tribunus plebis designatus, valde me diligit, vel, ut ¹ *ἐμφατικώτερον* ² dicam, valde me amat. Quod cum mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti) quin illum quoque iudices a me amari. Nihil enim mihi minus hominis videtur, quam non respondere in amore iis, a quibus provocere. Is mihi vilis est suspicari, nec sine magno quidem dolore, aliquid a suis, vel per suos potius inimicos ad te esse delatum, quo tuus animus a se esset alienior. Non soleo, mi Brute, (quod tibi notum esse arbitror) temere affirmare de altero: est enim periculosum, propter occultas hominum voluntates, multiplicesque naturas. Clodii animum perfectum habeo, cognitum, iudicatum: multa ejus indicia, sed ad scribendum

N 2 non

ARGUMENTUM. Post interitum C. Cæsaris, M. Brutus, qui conjurationis in illum participis atque etiam auctor princepsque fuerat, Cretam provinciam a senatu accepit ad ministerandam: nec ita multo post, plebis concitatae furorem extimescens, orbe cecidit; redituque desperato, cum in Creta non multum neque sibi neque resp. praesidii putaret esse, intendit animum ad Macedoniam: quam ei Q. Hortensius prætor, Hortensii oratoris filius, facile tradidit. Nam Cæsar, de Parthica expeditione cogitans, & magistratus in ætænum creaverat, & provincias divise- rat: ex quibus Macedoniam regi a M. Bruto, absoluta prætura, voluerat. Ad eam ingressus Macedonia præfectum Cicero scribit. Ac primo quidem de L. Clodii Trib. pl. singulari & cogitavit in se Brutumque amore ac fide. *Anno U. C. 710.*

¹ *Εμφατικώτερον* Luculentius, cum majori significatione.

² *Dicam* *]* *Dicam* in nullis invenitur MS. & sane potest omitti, solerque non raro, septentia non modo non imminuta, sed etiam grata brevitate. *Malasp.*

®

non necessaria. Volo enim hoc testimonium tibi videri potius, quam epistolam. Auctus Antonii beneficio est: ejus ipsius beneficii magna pars³ a te est: itaque eum, salvis nobis, vellet salvum. In eum autem locum rem adductam intelligit (est enim, ut scis, minime stultus) ut utrique salvi esse non possint. Itaque nos mavult. De te vero amicissime & loquitur, & sentit. Quare, si quis secus ad te de eo scripsit, aut si coram locutus est, peto a te etiam atque etiam, mihi ut potius credas, qui & facilius judicare possum, quam ille nescio quis, & te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima, civemque talem, qualis & prudentissimus, & fortuna⁴ optima esse debet.

³ *A te est*] Quia te simul cum Antonio beneficium illud in Clodium comitali, Quod a teem beneficium hoc fuit, sustinuit ipse tribunatus: quem, Antonio consule, & Bruto pretore suffragantibus, obtinere facile potuit.

Manut.

⁴ *Fortuna optima*] Qui fortuna sunt deterrere, vetera odere, nova exoptant, ut ait Sallustius in Catilina. Ergo Clodium stabilem rempublicam cupit. *Leon.*

CICERO BRUTO S.

II. **S**CRIPTA & obsignata jam epistola, literæ mihi redita sunt a te, plena rerum novarum: maximeque mirabile, Dolabellam quinque cohortes misisse in Cherronesum. Adeone copiis abundat, ut is, qui² ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? Quinque autem cohortibus² quidnam se facturum arbitratus est, cum tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidem cohortes spero jam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit demens. Tuum consilium vehementer laudo,

ARG. Respondet epistolæ de cohortibus quinque a Dolabella in Cherronesum misisse, ejusque clementiam miratur, & Bruti consilium de eo persequendo laudat: in seditionis auctoribus dimittendis clementiam Bruti reprehendit, & suas in Antonium investivas defendit. *Ann. U. C. 710.*

¹ *Ex Asia fugere*] Ex Asia cedentem Dolabellam, & in urbem Laodicenam receptum, C. Cassius, cui Dolabella oppugnandi curam senatus mandaverat, cum XII. legionibus

obsedit. Appianus. *Man.*

² *Quidnam se*] *Man. Græc. quid se nom.*

³ *Cum tu eo*] Dicitur paulo durius videri potest: cum neque Cicero ipse eodem modo locutus alibi sit, neque quisquam, quod sciam, de his, qui optime Latine scripsisse existimantur. At si, eo haberes, ita accipias, quasi *prope eum locum haberes*, ferri fortasse possit: ut, ut genus loquendi, qualis illud sit, cum dicebant, esse ad urbem, hoc est esse prope urbem. *Manut.*

do, quod non prius exercitum Apollonia, Dyrrhachione movisti, quam de Antonii fuga audisti, Bruti eruptione, populi Romani victoria. Itaque, quod scribis, postea statuisse te ducere exercitum in Cherronesum, nec pati, sceleratissimo hosti ludibrio esse imperium populi Romani, facis ex tua dignitate, & e republica. Quod scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta: ⁴ de Antonis, (in bonam partem accipies) magis mihi probatur militum severitas, quam tua. Te benevolentiam exercitus equitumque expertum esse, vehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habes novi, facies me certior: in quo valde delector, me ante⁵ providisse, ut tuum judicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad rempublicam; ut nunc judico, ad dignitatem tuam. Quod scribis, me⁶ maximo otio egisse, ut insectarer Antonios, idque laudas: credo ita videri tibi: sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo. Scribis enim, *acrius prohibenda bella civilia esse, quam in superatos iracundiam exercedam*. Vehementer a te, Brute, dissentio: nec clementia tua concedo, sed salutaris severitas vincit inanem speciem clementiæ. Quod si clementes esse volumus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem, quod Plautinus pater in Trinummio: *mibi quidem etas acta ferme est: tua illuc refert maximo*. Opprimemini, (mihi crede) Brute.

⁴ *De Antonis*] Illam seditionem concitavit C. Antonius Marci frater, cum esset in potestate Bruti. Itaque explano, *de Antonis*, de partibus Antoniorum fratrum sublevandis. Quod autem inserit, *magis mihi probatur militum severitas: quam tua*; significat id, quod a Dione scriptum legitur, cum milites ipsi, qui seditionem fecerant, ut delictum suum quodammodo extirperent, seditionis auctores occiderunt, clementerque etiam & legatos C. Antonii ad necem depoposcerunt: quos Brutus, ad clementiam magis, quam ad severitatem, propensas, navibus impositos, quasi mox mari demerituros, male de se meritis servavit. Eploque etiam Antonio, cujus opera bis jam constata seditio erat, iterum pepercit. Mior autem, quid sibi voluerint, qui hoc lo-

co pro Antonis *Catonis*, & nullo sensu & contra veterum liberorum fidem, repositum. *Manut.* Fortasse, *de C. Antonio*. Nam cum hic de seditione quæ in legionibus Macedonicis commota est, sermo sit: de Antonis, nisi de Cajo scribi seditionis auctore, alienum est. *Malsp.*

⁵ *Providisse*] Operam desiste, & a senatu impertraste, ut decreta nostra ne expectares, sine ad arbitrium tuum, nisi res postere videretur, bellum administrares. *Man.*

⁶ *Maximo otio*] Ita veteres libei, sine dubio mendose. Quid enim elicitur sententiæ? Ego nullum, *maximus otio*, non omnino procul a veteris scriptura. *Man.* Idem alias edidit; *maximo otio*: ac postea Lamb. *maximo odio*. Sed in Palatinis quatuor hæret Victoriana lectio.

Brute, nisi provideatis. Neque enim populum semper eundem habebitis, neque senatum, neque senatus duces. Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. Nihil potest esse verius. XIV Kal. Majas.

M. T. CICERO M. BRUTO S.

III. **N**OSTRÆ res meliore loco videbantur. Scripta enim ad te certo scio, quæ gesta sunt. Quales tibi sæpe scripsi consules, tales extiterunt. Cæsar vero pueri mirifica indoles virtutis. Utinam tam facile eum florentem & honoribus, & gratia regere, ac tenere possimus, quam facile adhuc tenuimus! Est omnino illud difficilius: sed tamen non dissidimus. Persuasum est enim adolescenti, & maxime pro me, ejus opera nos esse salvos: & certe, nisi in Antonium ab urbe avertisset, periissent omnia. Triduo vero, aut quadriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam percussa civitas tota ad te se cum conjugibus & liberis effundebat. Eadem recreata a. d. XII Kal. Majas, te huc venire, quam se ad te ire malebat. Quo quidem die, magnorum meorum laborum multarumque vigiliarum fructum cepi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida veraque gloria. Nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs nostra, concursus est ad me factus. Ea cum usque in Capitolium deductus, maximo clamore atque plausu in Rostris collocatus sum. Nihil est in me inane: neque enim debet: sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, gratulatioque, me commovet, propterea quod popularem me esse in populi salute, præclarum est. Sed hæc te malo ab aliis

ARG. Octavianum laudat, & lætitiâ Romæ & victoriâ Consulatum, & D. Bruti ortum commemorat. Libertatem ejus in seditionis autoribus reprehendi Romæ, & omnes Antonianos hostes judicatos esse scribit. Anno U. C. 710.

1 Gesta sunt. Ad Mutinam; cum duo consules, Pansa & Hirrius, & pro prætor Cæsar Octavianus cum Antonio pugnavant.

Mantuanis.

2 Hanc rem. Prælium Mutinense. Idem.

3 Effundebat. Cum ad te in Macedoniam transire decrevisset, si Antonius pugna vicisset. Idem scribit ad C. Cæcium: Omnia omnino cursum ad vos. Fam. XII. 6. Lib. 1.

4 In Rostris. Ut inde Pansa liberis de victoria recitaret. Quod ab ipso factum tradit Appianus lib. III. Idem.

aliis audire. Me velim de tuis rebus consilii que facias diligentissime certior: illudque consideres, ne tua liberalitas dissolutior videatur. Sic sentit senatus, sic populus Romanus, nullos unquam hostes digniores omni supplicio fuisse, quam eos cives, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt: quos quidem ego omnibus sententiis ulciscor & persequor, omnibus bonis approbantibus. Tu quid de hac re sentias, tui iudicii est. Ego sic sentio, trium fratrum unam & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos, amisimus. Hirrius quidem in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magno prælio ante vicisset. Nam Pansa fugerat, vulneribus acceptis, qua ferre non potuit. Reliquias hostium Brutus persequitur, & Cæsar. Hostes autem omnes iudicati, qui M. Antonii sectam secuti sunt. Itaque id senatus-consultum perique interpretantur, etiam ad tuos five captivos, five dedititios pertinere. Equidem nihil differui durius, cum nominatim de G. Antonio decernerem, quod ita statueram, a te cognoscere causam ejus senatum oportere. x Kal. Majas.

5 Audire. Omittunt Vid. Man. Lamb.

6 Liberalitas. Liberalitatem posuit pro clementia: quia capto C. Antonio, & seditionis concitanti, Brutus tamen pepercerat. Quem ut occideret, dicitur a Cicerone literas accepisse, ut apud Plutarchum legitur. Manu.

7 Sive captivos, sive dedititios. Rufus ad

C. Antonium redit. Fuit enim gravissimum Ciceronis odium in Antonio. Adjungit autem, sive dedititios quia non prælio captus erat C. Antonius a Bruto, sed se ipse dederat. Leniores autem in dedititios, quam in captivos, debemus esse. Sed omnium eandem esse causam Cicero volebat. Idem.

BRUTUS CICERONI S.

IV. **Q**UANTA sim lætitiâ affectus, cognitis rebus tui nostri & consulum, facilius est tibi existimare, quam

ARG. Respondet superiori epistolæ, & reprehensionem nimiam in C. Antonio clementia diluit. Monet ne nimis honoribus Octavianio tribuendis malum exemplum inducatur, quo regnandi cupiditas abutatur, atque illis ita regnandi occasio deure, quod se vehementer timere ostendit. Anno U. C. 710. 1 Bruti nostris, & consulibus Decimij Bruti, & Hirrii, & Pansæ, consulum; qui An-

tonium pugna vicerant. Et observandum, cum ejus particeps victoriæ Cæsar Octavianus fuisset, tamen hic a Bruto non nominatum; qui cum & Cæsaris filium odio profecerat. & pugnare contra Antonium non tam pro rep. ut videbatur, quam privatæ potentie causa, suscipiatur. Quam suspicionem res ipsa deinde comprobavit. Mantuanis.

quam mihi scribere. Cum alia laudo, & gaudeo accidisse, tum quod Bruti eruptio non solum ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adjumento. Quod scribis, trium Antoniorum unam atque eandem causam esse: quid ego sentiam, mei iudicii esse: statuo nihil, nisi hoc: Senatus aut populi Romani iudicium esse de iis civibus, qui pugnantes non interierint. At hoc ipsum, inquit, inique facis, qui hostilis animi in rempublicam homines, cives appelles. Immo iustissime. Quod enim nondum senatus censuit, nec populus Romanus iussit, id arroganter non præiudico, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non muto, quod ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque dissolute quidquam remisit; habuique in mea potestate, quoad bellum fuit. Multo quidem honestius iudico, magisque quod concedere possit respública, miserorum fortunam non insectari, quam infinitè tribuere potentibus, quæ cupiditatem & arrogantiam incendere possint. Quæ in re, Cicero, vir optime ac fortissime, mihi que merito & meo nomine & respúblicæ carissime, nimis credere videris spei tuæ: statimque, ut quisque aliquid recte fecerit, omnia dare ac permittere. Quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptum / largitionibus animum. Quæ tua est humanitas, æquo animo te moneri patieris, præsertim de communi salute: facies tamen, quod tibi visum fuerit: etiam ego, cum me docueris. Nunc, Cicero, nunc agendum est, ne frustra oppressum esse Antonium gavisi simus, neu semper primi cuiusque mali excidendi causa sit,

UT

1 Quidquam eripui] Ornamenta militaria illi reliquerat. Plurarchus. Idem.

2 Dissoluit] Neque crudeliter in eripiendo fuit, neque dissolutus in remittendo: cultodivi enim illam diligenter. Idem.

4 Quoad bellum fuit] In Italia. Quasi nunc, M. Antonio devicto, & bellique timore sublato, de Cajo dimittendo, aut certe Romanam mittendo Brutus cogitet. Quam tamen non multo post, cum de Cicronis & Decimii Bruti nec cognovisset, occidi iussit. Plurarchus. Idem.

5 Infinitè] Man. Lamb. infinita.

6 Tribuere potentibus] Aculeus in Cicronem, qui Octavianum honoribus extraordinariis ornabat. Manu.

7 Largitionibus] Est hic largitio, in tribuendis honoribus nimia liberalitas. Nam largitio præcisa locum hic habere non videtur. Idem.

8 Excidendi causa sit, ut aliud renascatur] Obscuro dictum ac intellectu difficile, ut minus equidem mirer, Bruti sentium nonneguam, ne ipsum quidem Cicronem adsequi nonnulli. Veruntamen loci huius, siquis est, hic mihi videtur. Nunc cæca opera est.

Ci.

ut aliud renascatur illo pejus. Nihil jam neque opinantibus, aut patientibus nobis adversi evenire potest, in quo non cum omnium culpa, tum præcipue tua futura sit: cuius tantam auctoritatem senatus ac populus Romanus non solum esse patitur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera civitate vnius esse potest: quam tu non solum bene sentiendo, sed etiam prudenter, tueri debes. Prudentia porro, quæ tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tribuendis honoribus. Aliâ omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint. Unum hoc, grato animo liberalique profectum, cautiorem ac moderatiorem liberalitatem desiderat. Nihil enim senatus cuiquam dare debet, quod male cogitantibus exemplo, aut præsidio sit. Itaque timo de consulatu, ne Cæsar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis, quam inde, si consul factus sit, descenditur. Quod si Antonius ab alio relicto regi instrumentum occasionem regnandi habuit: quoniam animo fore putas, si quis, auctore, non tyranno interfecto, sed ipso senatu, putet se imperia qualibet concupiscere posse? Quare tum & felicitatem & providentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cæpero, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis fore contentum. Alienæ igitur, inquit, culpæ me reum facies? Prorsus alienæ, si provideri potuit, ne exist-

Tom. IX.

O

ret.

Cicero, ne dum maiorem partem alce excidimus, semper nobis causa sit, hoc est, merita restet excidendi, in ut nostra culpa aliud renascatur illo pejus. Hoc est, sic Antonius excidenda tyrannus est, ut ne ea in Octaviano renascatur. Renascatur autem sine dubio, si ei inmodica concedamus. Translatio ab odiosis plantis sumpta est, que nisi radicitus excidantur, repullulant. Idem.

9 Neque opinantibus] Non opinantibus. Veteres libentius dicebant neque opinanti, quam non opinanti. Manu.

10 Possit] Ita Man. & Lamb. alii post Possit, addunt, tunc virtutes.

11 Itaque timo, etc.] Sensus hic est, Cum vetus decretis honorem prætoris contra leges habuerit, verget ne putet se altius ascendisse, cum ad hoc extraordina-

rios honores ascendit, quam sit ascenditur, si inde ad consulatum ascendit. Plus enim est ex privato loco ad prætorium ascendere, quam ex prætorio ad consulatum; cum præsertim Octavius annus ægeret XIX, cum prætorum iura consecutus est. Timo, inquit, ne plus putet esse, quod iam habet, quam quod habendum restat, ideoque in consulatu cupiditatem facile veniat. Quod ita contigit. Nam Octavius, consulibus ad Alatum occisis, consul fieri voluit: quod cum non imperasset, iratus quasi ob ignominiam, prodiit reip. causa cum Antonio ac Lepido societatem iuvit. Placet igitur legi, ascenditur pro descenditur. Alioqui cum satis erit perplexa, tum inepta quoque videbitur sententia. Manu.

12 De consulatu] Facinus debebat. Ussu.

ret. Quod utinam inspicere possis timorem de illo meum! His literis scriptis, te consulem factum audivimus. Tum vero incipiam proponere mihi rempublicam justam, & jam suis nitentem viribus, si istuc videro. ¹³ Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est. Idibus Majis, ex castris.

¹³ Filius] Filium Ciceronis, qui Achæ abduxit, & equitibus præfecit. Fam. lib. nis. philosophia operam dabat, Brutus secum XII. epist. 14. Dio, Plutarchus. Manutius.

C I C E R O B R U T O S.

V. ANTE diem v Kal. Majas cum de iis, qui hostes judicati sunt, bello persequendis, sententia diceretur, dixit Servilius etiam de Ventidio, & ut Cassius persequeretur Dolabellam. Cui cum essem assensus, decrevi hoc amplius, ut tu, si arbitrare utile, eque republica esse, persequerere bello Dolabellam: si minus id commodo republica facere posses, si non existimares e republica esse, ut in istis locis exercitum contineres. Nihil honorificentius potuit facere senatus, quam ut tuum esset iudicium, quid maxime conducere reipublica tibi videretur. Equidem sic sentio, si manum habet, si castra, si ubi consistat uspiam Dolabella; ad fidem & ad dignitatem tuam pertinere, eum persequi. De Cassii nostri copiis nihil sciebamus: neque enim ab ipso ullæ literæ, neque nuntiabatur quidquam, quod certo haberemus. Quantopere autem interfit opprimi Dolabellam, profecto intelligis; tum ut sceleris poenas persolvat, tum ne sit, quo se latronum duces ex Mutinensi fuga con-

ARC. Scribit a senatu permissum esse arbitrio Bruti rem de Dolabella persequendo, de eaque suum consilium ostendit: alium suum se velle in collegium Pontificum minorum absentem cooptari. Idque per leges Domitiam & Juliam fieri posse demonstrat; de quo sententiam Bruti scire cupit. Anno U. C. 710.

¹ Servilius etiam de Ventidio] Servilius Thaurici filius, is, qui C. Cassii collega fuerat in consulatu. Manut.

² Ventidio] Ballo Mutinone, qui ex humili admodum fortuna ad consulatum est evectus, primusque Romanorum de Parthis triumphum duxit. Gellius lib. XV. cap. 4. Idem.

³ Istis locis] Ubi esset. Nam, utrum in Macedonia esset, necne, satis ignotabatur. Non erat certe, cum epistolam proximam superiorem scripsit: cum dicat a se filium Ciceronis in Macedoniam cum equitatu esse præmissum. Idem.

rant. Atque hoc mihi jam ante placuisse, potes ex superioribus meis literis recordari. Quanquam tam & fuga portus erat in tuis castris, & subsidium salutis in tuo exercitu. Quo magis nunc liberati (ut spero) periculis, in Dolabella opprimendo occupati esse debemus. Sed hæc cogitabis diligentius, statues sapienter. Facies nos, quid constitueris, & quid agas; (si tibi videbitur) certiores. Ciceronem nostrum in vestrum collegium cooptari volo. Existimo omnino absentium rationem, sacerdotum comitiis posse haberi: nam etiam factum est antea. Cajus enim Marius, cum in Cappadocia esset, lege Domitia factus est augur: nec, quo minus id postea liceret, ulla lex sanxit. Est etiam in lege Julia, quæ lex est de sacerdotiis proxima, his verbis, *Qui possit, cuiusque ratio habeatur*. Aperte indicat, posse rationem haberi, etiam non presentis. Hæc de re scripsi ad eum, ut tuo iudicio uteretur, sicut in rebus omnibus. Tibi autem statuendum est de Domitio, & de Catone nostro. Sed quævis libeat absentis rationem haberi, tamen omnia sunt presentibus faciliora. Quod si statueris in Asiæ tibi eundem, nulla erit ad comitia nostros arcessendi facultas. Omnino, Panfa vivo, celeriora omnia putabamus: statim enim collegam sibi subrogasset: deinde ante prætoria, sacerdotum comitia fuissent. Nunc per auspicia longam moram video. Dum enim unus erit patricius magistratus, auspicia ad patres redire non possunt. Magna sane perturbatio. Tu tota de re quid sentias, velim me facias certiorum. III Nonas Majas. Vale.

⁴ Vestrum collegium] Pontificum minorum. Pontifex enim erat Brutus. Idem.

⁵ De Domitio, & de Catone nostro] Altero L. Domitii Ahenobarbi, altero M. Catonis Uticensis filio, utroque ætatis summa ætate Brutum ætate. Nam duas fortias, Uticensis filius, alteram Ahenobarbus in matrimonio habuerat, alteram Brutus habebat. Manutius.

⁶ Facultas] Quam nobis omnem auferre

locorum longinquitas. Idem.

⁷ Collegam] In locum hirtii. Idem.

⁸ Sacerdotum] Hæc non ut magistratum, quotannis, sed, cum subrogandus aliquis esset in demortui locum, habebantur.

⁹ Per auspicia] Quæ ad patricios magistratus pertinebant, hæc ad senatum, nisi cum ii non essent, transferri poterant. Idem.

BRUTUS CICERONI S.

VI. **N**OLI expectare dum tibi gratias agam. Jampridem hoc ex nostra necessitudine, quæ ad summam benevolentiam pervenit, sublatum esse debet. Filius tuus a me abest. In Macedonia congregiemur. Jussus est enim Ambracia ducere equites per Thessaliam, & scripsi ad eum ut mihi Heracleam occurreret. Cum eum videro, quoniam nobis permittis, communiter constituemus de reditu ejus ad petitionem, aut ad commendationem honoris. Tibi Glycona, medicum Panfæ, qui sororem Achilleus nostri in matrimonio habet, diligentissime commendo. Audimus eum venisse in suspensionem Torquato de morte Panfæ, custodiri que ut parricidam. Nihil minus credendum est. Quis enim majorem calamitatem morte Panfæ accepit? Præterea est modestus homo & frugi: quem ne utilitas quidem videatur impulsura fuisse ad facinus. Rogo te, & quidem valde rogo, (nam Achilleus noster non minus, quam æquum est, laborat) eripias eum ex custodia, conservetque. Hoc ego ad meum officium privatarum rerum, æque atque ullam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te scriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonii reddita est mihi epistola a Tullio & Dejotaro, Dolabellam cæsum, fugatumque esse. Græcam epistolam tibi misi Cytherei cujusdam, ad Satrium missam. Flavius noster de controversia, quam habet cum Dyrhachinis hereditariam, sumpsit te judicem. Rogo te, Cicero,

ARG. Respondet epistole superiori: Glycona medicum Panfæ, ut e custodia eripiat, rogat: Flavius, qui cum Dyrhachinis literas habebat, commendat, & de Dolabella fugato casoque certiore facit. Anno U. C. 710.
 1 Aut ad commendationem honoris] Ut, si omnia sacerdotum essent, peteret: si non essent, honorem suum ad insequentis anni comitia commendaret: quibus absens peteret, ne abesse ab exercitu, tam necessario reip. tempore. Manut.
 2 In suspensionem] Legimus & apud Suetonium, suspectam Panfæ mortem fuisse, me-

dicumque Glyconem custoditum esse, quasi venenum videri indidisset. Quod & Tacitus lib. 1. significat. Idem.

3 Torquati] Cur Torquato potissimum? quia Panfæ quæstor fuerat, ut ex Appiano cognovimus. Idem.

4 Achilleus] Pro Achilles: ad Græcam intellegendi rationem, ut cum dixit, Achilles nostri. Idem.

5 Tullio] Tullio Cimbro, qui Bithyniam administrabat. Dio, lib. 47. Appianus, lib. 3. Plut. in Bruto. Idem.

ro, & Flavius rogat, rem conficias. Quin ei, qui Flavium fecit heredem, pecuniam debuisset civitas, non est dubium: neque Dyrhachini insitiantur: sed sibi donatum æs alienum a Cæsare dicunt. Noli pati a necessariis tuis necessario meo injuriam fieri. xvii Kal. Jun. Ex caltris ad imam Canda-

6 Candavian] Cujus montes Dyrhachio LXXX distare, Plinius tradit. Idem.

BRUTUS CICERONI S.

VII. **L**UCIUS Bibulus quam carus mihi esse debeat, nemmo melius judicare potest, quam tu: cujus tantæ pro republica contentiones, sollicitudinesque fuerunt. Itaque vel ipsius virtus, vel nostra necessitudo debet conciliare te illi: quo minus multa mihi scribenda esse arbitror. Voluntas enim te movere debet nostra, si modo justa est, aut pro officio necessario suscipitur. In Panfæ locum petere constituit. Eam nominationem a te petimus. Neque conjunctiori dare beneficium, quam nos tibi sumus; neque digniorem nominare potes, quam Bibulum. De Domitio & Apulejo quid attinet me scribere, cum ipsi per se tibi commendatissimi sint? Apulejum vero tu tua auctoritate sustinere debes. Sed Apulejus in sua epistola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex sinu tuo tantum jam virum, ex quanto, crede mihi, potest evadere, qui vestris paucorum respondeat laudibus.

ARG. L. Bibulum ut in Panfæ locum nominet, ac Pontifex minor creetur, rogat. Anno U. C. 710.

1 Bibulus] Bruti pignus. Fuit enim M. Calpurnii Bibuli, qui C. Cæsaris collega fuerat in consulatu; ex Porcia filius: que post obitum prioris viri Bruto nupsit. Manut.

2 Petere] Ut pontifex minor creetur.

3 Celebrabitur] Laudabitur a me, tibi que commendabitur. Quasi dicat: sed hæc epistola Bibuli solum causa scripta est: neminem admisco. Idem.

4 Ex quanto] Ex tanto viro, quantum jam est, facile potest evadere, qui vestras paucorum laudes assequatur. Idem.

CICERO BRUTO S.

VIII. **M**ULTOS tibi commendavi, & commendem necesse est. Optimus enim quisque vir & civis maxime sequitur iudicium tuum, tibi que omnes fortes viri navare operam & studium volunt: nec quisquam est, quin ita existimet, meam apud te & gratiam & auctoritatem valere plurimum. Sed G. Nasennium, municipem Suessanum, tibi ita commendo, ut neminem diligentius. Gretensi bello, Metello imperatore, octavum principem duxit: postea in re familiari occupatus fuit. Hoc tempore, cum republicæ partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, velle per te aliquid auctoritatis assumere. Fortem virum, Brute, tibi commendo, frugi hominem, & si quid ad rem pertinet, etiam locupletem. Pergratum mihi erit, si cum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere possit. Vale.

¹ Octavum principem] In quavis legione erant, ætas prima, Hastatorum; altera, Principum; tertia, Triariorum. Quæ, Velitibus exceptis, dividebantur singulis in decem centurias, quæ & manipuli dicebantur. Prima Hastatorum centuria, primus Hastatus, secunda, secundus, & eodem modo usque ad decimam vocabatur. Sic primus Princeps, secundus Princeps. Primus autem

Triarius non dicebatur; sed primus pilus. Centuriones autem, centurio primi Hastati, centurio primi Principis, centurio primi pilii. Velites autem in centurias non dividebantur, ut Polybius lib. VI. docet. Nasennius fuitur octavum principem; id est octavam centuriam Principum, duxerat sub Metello. Scripta eodem U. C. Anno 710. Manut.

CICERO BRUTO S.

IX. **F**UNGERER officio, quo tu functus es in meo lactu, teque per literas consolaber, nisi scirem, his remediis, quibus meum dolorem tu levasses, te in tuo non egere: ac velim facilius, quam tunc mihi, nunc tibi tute me-

ARG. Brutum, de re, nescitum eruditique, exquisita arte consolatur, & ad fortitudinem cohortatur. Anno U. C. 710.
¹ Officio] Aliter non possum, qua in re tantam iacturam fecisset Brutus, aut quod accepisset tantum valuis, ut hæc tam exquisita consolatione indigeret. Man. Quid,

quod Manutius in *epist. 6. lib. XIII. ad Att.* cum has ipsas literas laudaret, *Brutum, inquit, Cicero solatur in morte matris?* Rufinus tamen de Bruti matre agit in *infra*, ep. 12. *Offertur.*

² In meo] In obitu Tulliorum. Idem.
³ Tunc mihi] Lamb. tunc ego mihi.

medeare. Est enim alienum tanto viro, ut es tu, quod alteri præceperit, id ipsum facere non posse. Me quidem cum rationes, quas collegeras, tam auctoritas tua a nimio mœnore deterruit. Cum enim mollius tibi ferre viderer, quam deceret virum, præsertim eum qui alios consolari soleret; aculasti me per literas gravioribus verbis, quam tua consuetudo ferebat. Itaque iudicium tuum magni æstimans, idque veritas, me ipse collegi: & ea, que didiceram, legeram, acceperam, graviora duxi, tua auctoritate addita. Ac mihi tum, Brute, officio solum erat & naturæ, tibi nunc populo & scenæ (ut dicitur) serviendum est. Nam cum in te non solum exercitus tui, sed omnium civium ac pene gentium conjuncti oculi sint, minime decet, propter quem fortiores cæteri sumus, cum ipsum animo debilitatum videri. Quam ob rem accepisti tu quidem dolorem; id enim amisisti, cui simile in terris nihil fuit: & est dolendum in tam gravi vulnere, ne id ipsum, carere omni sensu doloris, sit miserius, quam dolere: sed, ut modice, ceteris utile est, tibi necesse est. Scriberem plura, nisi ad te hæc ipsa nimis multa essent. Nos te, tumque exercitum expectamus: sine quo, ut reliqua ex sententia succedant, vix satis liberi videmur fore. De tota republica plura scribam, & fortasse jam certiora, his literis, quas Veteri nostro cogitabam dare.

⁴ Ne id ipsum] Nam, ut scriptum in IV. *tatis est in animo, supor in corpore.* Manut.
Tullulana, id ipsum nihil dolere, inhumani-
⁵ Veteri] Antillio, de quo infra.

CICERO BRUTO S.

X. **N**ULLAS adhuc a te literas habebamus: ne famam quidem, quæ declararet, te, cognita senatus auctoritate, in Italiam adducere exercitum: quod ut faceres, idque

ARG. Quomodo bellum ad Mutinam geratur, & quid de Octaviano vereatur, totumque reip. statum perscribit, hortaturque ut ex senatus auctoritate celeriter eum exercitum in Italiam veniat. Anno U. C. 710.
¹ Auctoritate] Oecii consilii ad Mutinam, Octaviani potentiam senatus suspen-

sam habere cogit, præsertim cum is, ut alteri e consulis sufficeretur, postulare. Itaque Brutum e Græcia decreto revocavit, sed frustra. Nam, inter Antonium, Lepidum, Octavianum, conspiratione contra rep. facta, triumviratum armis oppressa sunt omnia. Manut.

idque maturares, magnopere desiderabat respublica. Ingravescit enim in dies intestinum malum; nec externis hostibus magis, quam domesticis, laboramus: qui erant omnino ab initio belli, sed facilius frangebantur. Erectior senatus erat, non sententiis solum nostris, sed etiam cohortationibus excitatus. Erat in senatu satis vehemens & acer Panfa, cum in ceteros hujus generis, tum maxime in² locerum: cui consuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit. Bellum ad Mutinam gerebatur, nihil ut in Casare reprehenderes; nonnulla in Hirrio. Hujus belli fortuna, ut in secundis, fluxa: ut in adversis, bona. Erat vitrix respublica, casis Antonii copiis, ipso expulso a Bruto. Deinde ita multa peccata, ut quodammodo victoria excideret e manibus: perterritos, inermes, faucios non sunt nostri duces persecuti: datumque Lepido tempus est, in quo levitatem ejus, saepe perspectam, majoribus in malis experiremur. Sunt exercitus boni, sed rudes, Bruti, & Planci. Sunt fidelissima, & maxima auxilia Gallorum. Sed Casarem meis consiliis adhuc gubernatum, praecleara ipsum indole, admirabilique constantia, improbissimis literis quidam fallacibusque interpretibus, ac nuntiis impulerunt in spem certissimam consulatus. Quod simulatque sensi; neque ego illum absentem literis monere destiti, nec accusare praesentes ejus necessarios, qui ejus cupiditati suffragari videbantur: nec in senatu sceleratissimorum consiliorum fontes aperire dubitavi: nec vero ulla in re me mini, aut senatum meliorem, aut magistratus. Nunquam enim in honore³ extraordinario potentis hominis, vel potentissimi potius (quando quidem potentia jam in vi posita est, & armis) accidit, ut nemo tribunus plebis, nemo alio magistratu, nemo privatus, auctor existeret. Sed in hac constantia, atque virtute, erat tamen sollicita civitas. Illudimur enim

² *Socerum*] Nisi me conjectura fallit, Panfa socer fuit Q. Fufius Calenus. Conjecturam inde duco, quod cum video (Philippica VIII. & X.) a Panfa consule sententiam primum rogari: qui tamen neque dom consul fuerat, neque Ciceroni certe rebus gestis, & meritis in comp. antecellebat.

Ut hoc ei deferre honoris, nisi propinquitate moveretur, Panfa non debuisset. *Idem.*

³ *Extrordinario*] Ideo quia consulatum nemo sperat, nisi annum aetatis quadragesimum tertium absolvisset. Extra ordinem quandoque junioribus ea dignitas demandabatur. *Manut.*

enim, Brute, cum militum⁴ deliciis, tum imperatoris⁵ insolentia. Tantum quique se in republica posse postulat, quantum habet virium. Non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium valet: non iudicium, non existimatio civium, non posteritatis verecundia. Hac ego multo ante proficiens fugiebam ex Italia, tum cum me⁶ vestrorum edictorum fama revocavit. Incitavisti vero tu me, Brute, Vellia. Quanquam enim dolebam in eam me urbem ire, quam tu fugeres, qui eam liberavisses, quod mihi quoque quondam acciderat, periculo simili, casu tristiore: perrexi tamen, Romanque perveni, nulloque praesidio quatefecit Antonium: contraque ejus arma nefanda, praesidia, quae oblata sunt, Casaris consilio & auctoritate firmavi. Qui si steterit idem, mihi hique paruerit: satis videmur habituri praesidii. Sin autem impiorum consilia plus valuerint, quam nostra; aut imbecillitas aetatis non potuerit gravitatem rerum sustinere; spes omnis est in te. Quam ob rem advola, obsecro, atque eam rempublicam, quam virtute atque animi magnitudine magis, quam eventis rerum, liberasti, exitu libera. Omnis omnium concursus ad te futurus est. Hortare idem per literas Cassium. Spes libertatis nusquam, nisi in vestrorum castrorum⁷ praesidiis est. Firmos omnino & duces habemus ab⁸ occidente, & exercitus. Hoc adolescentis praesidium equidem adhuc firmum esse confido: sed ita multi labefactant, ut, ne moveatur, interdum extimeſcam. Habes totum reipublicae statum: qui quidem tum erat, cum has literas dabam. Velim deinceps meliora sint: sin aliter fuerit (quod dii omen avertant!)

Tom. IX.

P

rei-

⁴ *Deliciis*] Igitur, pernicioſa licentia, qua sibi eorum animos imperator devinxit. *Idem.*

⁵ *Insolentia*] Qui ex victoria ita insolens est factus, ut consulatum audeat postulare. *Idem.*

⁶ *Vestrorum*] Bruti, & Cassii de quibus Phil. x. *Idem.*

⁷ *Praesidiis*] Principis, esse video in antiquis libris: quos ego libenter sequi soleo. Ille tamen teneo me nullisper. Nam est, *principia*, locum in castris fuisse, non ignovo: mihi tamen nove, nec satis ad expri-

mendam sententiam accommodate dictum videtur. Cur enim, in *principis*, vestrorum castrorum, potiusquam, in *castris*, castris? quibus in totis certe, hoc est, in universo Reipublicae exercitiis, non in principis, hoc est, in parte aliqua, spes erat posita libertatis. *Praesidiis*, vel unus antiquus liber si haberet, probarem multo magis, quam, *principis*. Eſſet aperta sententia, eſſet utinam locutus. *Manut.* Tellur Gruterus legi *praesidiis* in Pal. et.

⁸ *Occidente*] In Hispania. *Manut.*

114 EPISTOLÆ
republicæ vicem dolebo, quæ immortalis esse debebat. Mihi
quidem quantum reliqui est?

BRUTUS CICERONI S.

XI. VETERIS Antistii talis animus est in rempublicam,
ut non dabitem, quin & in Cæsare & Antonio
se praestaturus fuerit acerrimum propugnatorem communis li-
bertatis, si occasione potuisset occurrere. Nam qui in Achaja
congressus, P. Dolabella milites atque equites habente, quod-
vis adire periculum, ex insidiis paratissimi ad omnia latro-
nis, maluerit, quam videri aut coactus esse pecuniam dare,
aut libenter dedisse homini nequissimo, atque improbissimo:
is nobis ultro & pollicitus est, dedit ² H-S xx ex sua pecu-
nia: & quod multo carius est, seipsum obtulit, & conjun-
xit. Huic persuadere capimus, ut imperator in castris rema-
neret, remque publicam defenderet. Statuit ³ eundum sibi,
quoniam exercitum dimisisset. Statim vero reditum ad nos
confirmavit, ⁴ legatione suscepta, nisi prætorum comitia ha-
bituri essent ⁵ consules. Nam illi ita sentienti de republica
magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis suæ.
Cujus factum omnibus gratum esse debet, qui modo judicant,
hunc exercitum esse republicæ; tibi tanto gratius, quanto

ARG. Veteris Antistii animus in rep.
laudat, & ipsius petitionem prætoræ ut ad-
juvet, cæterisque in rebus eum complecti-
tur, rogat. Anno U. C. 710.
¹ In Cæsare] Fuit, cum Cæsaris nomine
Octavianum acciperem: nunc aliter sentio.
Nam neque de Octaviano temp. defendente,
neque de eodem oppugnanæ accipi potest.
Defensio nondum ejus ulla fuerat, ne-
que fuit ante Minutiensem pugnam: oppu-
gnatio item nulla, nisi post Antonium ad
Mutinam fugatum. Erro de Octaviano, non
est, ut possimus intelligere. De Cæsare di-
glatore dictum potius videtur. Hic enim
primus, post eum Antonius temp. oppugna-
vit. Quod autem inferitur, si occasio præ-
missa occurrere: id non eo refero, ut ejus
belli, quod C. Cæsar contra communem li-
bertatem gessit, brevitate exclusum Anti-
stium a navanda reip. opera existimem: (non

enim aut laboris, aut temporis parum in eo
Cæsar consumpsit) verum, quia voluerit
quidem, sed ideo non potuerit, quia vo-
luntatem minime subsequa sit occasio. I-
deo enim occasione occurrere non potuit,
quod ex sese illi non obtulit. Non igitur
ei tempus, non voluntas, sed res ipsa de-
fuit. Manut.

² H-S XX] Non viginti sestertiorum mil-
lia, quod Bruto exercitus habenti minimum
subsidium fuisset, sed vicies sestertiorum.
Idem.

³ Eundum] Roman. Idem.
⁴ Legatione] Libera: quam senatus da-
bat. Idem.

⁵ Consules] Apparet, aut hanc epistolam
ante mortem Hierri & Panse scriptam esse,
aut Brutum, cum scripsit, Minutienis præ-
lii nuncium nondum accepisse. Idem.

AD BRUTUM. 115
& majore animo gloriaque libertatem nostram defendis: &
dignitatem, si contigerit nostris consiliis exitus, quem optamus,
perfuncturus es. Ego etiam, mi Cicero, proprie familiariterque te rogo, ut Veterem ames, velisque esse quam amplif-
simum: qui etsi nulla re deterreret a proposito potest, tamen
excitari tuis laudibus indulgentiaque poterit, quo magis am-
plexetur ac tueatur judicium suum. Et mihi gratissimum e-
rit. Vale.

6 Dignitatem perfuncturus] Quanto ma-
jor tua dignitas futura est. Sic Terentius,
opinor in Aelphiis: Enstus est officium pro-
bi adolescentis. Dariuscula tamen dictum,
perfuncturus dignitatem, pro consecranda di-
gnitate. Nec, presungi, video quo modo
hoc significare possit: nec usquam a veteri-
bus ad hanc sententiam usurpatur. Malim,
non ita magna literarum mutatione, dig-
nitatem perfuncturus. Quo participio & Cicero
ipse usus est. Et, fruar, Plautus cum
quarto casu usus est. Idem.
7 Perfuncturus] Lamb. perfuncturus: &
illud Lucretii (lib. 989) adducit, Omnia
perfunctus vitæ præmia mærea.

CICERO BRUTO S.

XII. ETSI daturus eram Messalæ Corvino continuo literas,
tamen Veterem nostrum ad te sine literis meis ve-
nire nolui. Maximo in discrimine respublica, Brute, versa-
tur, victoresque rursus decertare cogimur. Id accidit M. Lepi-
di scelere & amentia. Quo tempore, cum multa propter
eam curam, quam pro republica suscepi, graviter ferrem;
tum nihil tui gravius, quam me non posse ¹ matris tuæ
precibus cedere, non fororis. Nam tibi, quod mihi plurimum
est, facile me satisfacturum arbitrabar. Nullo enim modo
poterat causa Lepidi distinguere ab Antonio: omniumque judi-
cio etiam durior erat, quod, cum honoribus amplissimis a
senatu esset Lepidus ornatus, tum etiam paucis ante diebus
præclaras literas ad senatum misisset; repente non solum re-
cepit reliquias hostium, sed bellum acerrimum terra marique
gerit: cujus exitus qui futurus sit, incertum est. Itaque cum
rogamur, ut misericordiam liberis ejus impertiamus, nihil af-
fer-

ARG. Excusat se Bruto, quod matris e-
jus & fororis precibus, de liberis M. Lepi-
di, quem hostem senatus judicarat, exci-
piendis satisfacere non possit. De Antistio
liberaliter promittit, & ipsum ut in Italiam
veniat, hortatur. Anno U. C. 710.
¹ Mater] Quæ socius erat Lepidi. Man-
vide infra, epist. 18. extrema.

feritur, quo minus summa supplicia, si (quod Jupiter omen avertit!) pater puerorum vicerit, lubeunda nobis sint. Nec vero me fugit, quam sit acerbum, parentum scelera filiorum poenis sui. Sed hoc praclare legibus comparatum est, ut caritas liberorum amiciores parentes reipublicae redderet. Itaque Lepidus crudelis in liberos, non is qui Lepidum hostem iudicat. Atque ille si, armis positis, de vi damnatus esset, quo in iudicio certe defensionem non haberet, eandem calamitatem subirent liberi, bonis publicatis. Quanquam quod tua mater, & soror deprecatur pro pueris, id ipsum & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hostes denuntiant. Itaque maximam spem hoc tempore habemus in te, atque exercitu tuo. Cum ad reipublicae summam, tum ad gloriam & dignitatem tuam vehementer pertinet, te in Italiam, ut ante scripsi, venire quamprimum. Eget enim vehementer cum viribus tuis, tum etiam consilio reipublica. Veterem, pro eius erga te benevolentia singularique officio, libenter ex tuis literis complexus sum: eumque cum tui, tum reipublicae studiosissimum amantissimumque cognovi. Ciceronem meum propediem, ut spero, videbo. Tecum enim illum, & te in Italiam celeriter esse venturum confido. Vale.

² De vi] Perduelles, hoc est, si, qui contra temp. arma suscepissent, de duobus alterum effugere non poterant, ut aut, si pergerent insulare, armis petiti debitas patrias panas exsolverent, aut, si se infra diem profectum ad sanitatem recepissent, non agnoscit te, sed retinet. solum &.

judicio de vi omnino damnarentur. *Man.*
³ Et te] Hoc aut viderit abundare, cum iam dixerit, secum; aut, haec corrigendum, ut legas, esse; & illud, esse, quod postea sequitur, tollas. *Idem.* Unus e Gracianis

BRUTUS CICERONI S.

XIII. DE Marco Lepido vereri me cogit reliquorum timor: qui si eripuerit se nobis (quod velim temere atque injuriose de illo suspicari sint homines) oro atque obsecro te, Cicero, necessitudinem nostram tuamque in me

ARG. Liberos Lepidi, qui se conjunxerat hoc datur rogat, ne ex lege cum his agerentur. M. Antonio, commendat, sibi que ut

me benevolentiam obtestans, sororis meae liberos obliviscaris esse Lepidi filios, meque his in patris locum successisse exitimem. Hoc si a te impetro, nihil profecto dubitabis pro his suscipere. Aliter alii cum suis vivunt: nihil ego possum in sororis meae liberis facere, quo possit expleri voluntas mea, aut officium. Quid vero aut mihi tribuere boni possunt, si modo digni sumus, quibus aliquid tribuatur: aut ego matri, ac forori, puerisque illis praestaturus sum, si nihil valuerit apud te reliquumque senatum, contra patrem Lepidum Brutus avunculus? Scribere multa ad te neque possum praesollicitudine ac stomacho, neque debeo. Nam, si in tanta re, tamque necessaria, verbis mihi opus est ad te excitandum & confirmandum: nulla spes est, facturum te quod volo, & quod oportet. Quare noli expectare longas preces. Intuere me ipsum, qui hoc a te, vel a Cicerone, conjunctissimum homine privatim; vel a consulari tali viro, remota necessitudine privata, impetrare debeo. Quid sis facturus, velim mihi quamprimum rescribas. Kal. Quint. Ex castris.

CICERO BRUTO S.

XIV. BREVES tuae literae: breves dico? immo nullae. Tribusne versiculis his temporibus Brutus ad me? nihil scripisses potius. Et requiris meas. Quis unquam ad te tuorum sine meis venit? Quae autem epistola non pondus habuit? Quae si ad te perlatae non sunt, ne domesticas quidem tuas perlatae arbitror. Ciceroni scribis te longiorem daturum epistolam. Recte id quidem: sed haec quoque debuit esse plenior. Ego autem, cum ad me de Ciceronis abs te discessu scripisses, statim extrusi tabellarios, literasque ad Ciceronem; ut, etiam si in Italiam venisset, ad te rediret. Nihil enim mihi jucundius, nihil illi honestius. Quanquam aliquoties ei scripseram, sacerdotum comitia, mea summa contentione in alterum annum esse rejecta: quod ego cum Cice-

ARG. Paucitatem & brevitatem epistolae. secum retineat, & in Italiam quamprimum Brutus accusat; rogat, ut Ciceronem ut veniat, hortatur. Anno U. C. 710.

Ciceronis causa elaboravi, tum Domitii, Catonis, Lentuli, Bibulorum: quod ad te etiam scripseram. Sed videlicet cum illam possillam epistolam tuam ad me dabas, nondum erat tibi id notum. Quare omni studio a te, mi Brute, contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumque¹ deducas: quod ipsum, si rempublicam, cui² susceptus es, respicis, tibi jam jamque faciendum est. Renatum enim bellum est: idque non parvo scelere Lepidi. Exercitus autem Cæsaris, qui erat optimus, non modo nihil prodest, sed etiam cogit exercitum tuum flagitari: qui si Italiam attigerit, erit civis nemo (quem quidem civem appellari fas sit) qui se non in tua castra conferat. Etsi Brutum præclare³ cum Planco conjunctum habemus. Sed non ignoras, quam sint incerti animi hominum, & infesti partibus; & exitus præliorum. Quin etiam, si, ut spero, vicerimus, tamen magnam gubernationem tui consilii tuæque auctoritatis res desiderabit. Subveni igitur, per deos, idque quamprimum; tibi que persuade, non te Idibus Martiis, quibus servitatem a tuis civibus repulisti, plus profuisse patriæ, quam, si mature veneris, profuturum. 11 Id. Quint.

¹ Deducas] Ita Viç. Alii, adducas.

² Suscipitur] Genitus. Unde, suscipere liberos ex aliquo, pro genere. Manut.

³ Cum Planco] Plancus tamen paulo post, cum Antonio societate inita, rempublicam causam deseruit. Idem.

C I C E R O B R U T O S.

XV. MESSALAM habes. Quibus igitur literis tam accurate scriptis assequi possum, ¹ subtilius ut explicem, quæ gerantur, quæque sint in republica, quam tibi is exponet, qui & optime omnia novit, & elegantissime expedit, & deferre ad te potest? Cave enim exitimes, Brute, (quanquam non est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt, scribere: sed tamen tantam omnium laudum excellentiam

ARS. Messalam mirifice laudat, & reprehensionem, ut sit in rebus honoribus, factibus, in rebus autem decorantibus servitatis accurate dilata. De Lepidi libris

studium suum pollicetur. Anno U. C. 720. ¹ Subtilius] Subtilitas in scriptis est, non tenuitas, & humilitas, sed accuratus quidam ordo, nihil ut prætermittatur. Man.

tiam non quo silentio præterire) cave putes, probitate, constantia, cura, studio reipublicæ quidquam illi esse simile: ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, vix in eo locum ad laudandum habere videatur. Quanquam in hac ipsa, ² sapientia plus apparet: ita gravi iudicio, multaque arte se exercuit in verissimo genere dicendi. Tanta autem industria est, tantumque evigilat in studio, ut non maxima ingenio (quod in eo summum est) gratia habenda videatur. Sed provehor amore. Non enim id propositum est huic epistolæ, Messalam ut laudem, præsertim ad Brutum, cui & virtus illius non minus, quam mihi, nota est; & hæc ipsa studia, quæ laudo, notiora: quem cum a me dimittens graviter ferrem, hoc levabar uno, quod ad te, tanquam ad alterum me, proficiscens, & ³ officio fungebatur, & laudem maximam sequebatur. Sed hæc hæc hactenus. Venio nunc longo sane intervallo ad quandam ⁴ epistolam, qua mihi multa tribuens, unum reprehendebas, quod in honoribus decernendis essem nimius, & tanquam prodigus. Tu hoc: alius fortasse, quod in animadversione, poenæque durior; nisi forte utrumque tu. Quod si ita est, utriusque rei meum iudicium tibi cupio esse notissimum: neque solum, ut Solonis dictum usurpem, qui & sapientissimus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem. Is rempublicam duabus rebus contineri dixit, præmio & poena. Est scilicet utriusque rei modus, sicut reliquarum, & quædam in utroque genere mediocritas: sed non tanta de re propositum est hoc loco disputare. Quid ego autem secutus hoc bello sim in sententiis dicendis, aperire non alienum puto. Post interitum Cæsaris, & vestras memorabiles Idus Martias, Brute, quid ego prætermissem a vobis, quantamque impendere reipublicæ tempestatem dixerim, non es oblitus. Magna pestis erat depulsa per vos, magna populi Romani macula deleta: vobis vero parta divina gloria: sed instrumentum regni delatum ad Lepidum & Antonium: quorum alter inconstantior, alter impurior, uterque pacem me-

² Sapientia] Evemus legebat sapientia. Longe meliore sententia. Ursu.

³ Officio] In rempubl. Manut.

⁴ Epistolam] Vide supra, epist. 4.

metuens, inimicus otio. His ardentibus perturbanda reipublica cupiditate, quod opponi posset praesidium, non habebamus. Erexerat enim se civitas, in retinenda libertate contentiens. Nos tum nimis acres: vos, fortasse sapientius, excessistis urbe ea, quam liberaratis: Italiae, sua vobis studia profidentem, remisistis. Itaque cum teneri urbem a parricidis viderem, nec te in ea, nec Cassium tuto esse posse, eamque armis oppressam ab Antonio: mihi quoque ipsi esse excedendum putavi. Tetrum enim spectaculum, oppressa ab impiis civitas, opitulandi potestate praecisa. Sed animus idem, qui semper infixus est in patris caritate, discessum ab ejus periculis ferre non potuit. Itaque in medio Achaico cursu, cum¹ estiarum diebus auster me in Italiam, quasi diffusor mei consilii, retulisset, te vidi Veliae, doluique vehementer. Cedebas enim, Brute, cedebas, quoniam Stoici² vestri negant fugere sapientis. Romam ut veni, statim me obtuli Antoni sceleri, atque dementiae: quem cum in me incitavisset, consilia inire coepi, Brutina plane (vestri enim haec sunt propria sanguinis) reipublice liberanda. Longa sunt, quae restant, praetereunda: sunt enim de me: tantum dico, Caesarem hunc adolescentem, per quem adhuc sumus, si verum fateri volumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorum. Huic haberi a me honores nulli quidem, Brute, nisi debiti: nulli, nisi necessarii. Ut enim primum libertatem revocare coepimus, cum se nondum ne Decimi quidem Bruti divina virtus ita commovisset, ut jam id scire possemus: atque omne praesidium esset in puero, qui a cervicibus nostris avertisset Antonium: quis honos ei non fuit decernendus? Quanquam ego illi tum verborum laudem tribui, eamque modicam. Decevi etiam imperium: quod quanquam videbatur illi aetati honorificum, tamen erat exercitum habenti neces-

¹ *Estiarum*] Quasi discessum meum di non probarent, qui estiarum diebus austerem locitare praeferre consuetudinem voluerunt. *Estiae* autem in orientem navigantibus secundi sunt, *auster* in occidentem: itaque Cicero in Graeciam petenti prosperi estiae contra auster. *Manu.*

² *Vestri*] *Via.* & *Grac. vestri.*

³ *Sapientis*] *Senici*, quorum seclum Brutus, ab avunculo suo M. Catone institutus, sequebatur, fugere negabant esse sapientis: quem nulla re perturbari, nihil timere affirmabant: ita sequebatur, ut nec fugeret: timet enim, qui fugit. *Manu.*

necessarium: quid enim est sine imperio exercitus? Statuam⁴ Philippus decrevit: celeritatem petitionis primo Servius: post majorem etiam Servilius. Nihil tum nimium videbatur. Sed nescio quomodo facilius in timore benigni, quam in victoria grati reperimur. Ego enim, D. Bruto liberato, cum latissimus ille civitati dies illuxisset, idemque calu Bruti natalis esset; decrevi, ut in fastis ad eum diem Bruti nomen adscriberetur: in eoque sum majorum exemplum secutus, qui hunc honorem mulieri⁵ Larentia tribuerunt, cui vos pontifices ad aram in Velabro facere soletis. Quod ego cum dabam Bruto, notam esse in fastis gratissima victoria sempiternam volebam. Atque illo die cognovi paulo plures in senatu malevolos esse, quam ipsos. Eos per ipsos dies effudi (si ita vis) honores in mortuos Hirtium & Pansam, Aquilam etiam. Quod quis reprehendit, nisi qui, deposito metu, praeteriti periculi fuerit oblitus? Accedebat ad beneficii memoriam gratam ratio illa, quae etiam posteris esset salutaris. Extare enim volebam in crudelissimos hostes monumenta odii publici sempiterna. Suspicio illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus, optimis illis quidem viris, sed in republica rudibus, non probatur, quod, ut ovanti introire Caesari liceret, decreverim. Ego autem (sed erro fortasse: nec tamen is sum, ut mea me maxime delectent) nihil mihi videor hoc bello sensisse prudentius. Cur autem ita sit,⁶ aperiendum non est, ne magis videar providus fuisse, quam gra-

Tom. IX.

Q

TUS.

⁴ *Philippus*] L. Marcius Philippus, qui consulatum gessit cum Marcellino, Octavianum vitiosum. *Manu.*

⁵ *Celeritatem*] Magistratus, ut celerius posset petere, quam leges permitterent. Id autem Ser. Sulpicius decrevit. Sed, cum ille decrevisset, ut Octavianus verbi gratia decem annis celerius, quam per leges liceret, petere posset. Itaurici filius Servilius decrevit, ut etiam aliquanto celerius. Quod autem Servius decrevit, opinor hoc est, ut tanquam quaestorius petere posset Octavianus: quod Servilius, ut tanquam praetorius. *Idem.*

⁶ *Larentia*] Quae populo Romano agras, Taracem, Semurium, Lincercium, & Solimium reliquit: ex quo est annis parentatio-

nibus honorata. *Varr.* Ovidius, Macrobius lib. I. Saturn. *Idem.*

⁷ *Cui*] *Via.* & *Man. cuius.*

⁸ *Aperiendum non est*] Quod significat? hoc opinor: ideo se id sensisse, non tam ut pro beneficio gratiam referret, quam ut Octavianus, ovationis honore illeclus, in urbem rediret; statimque, ut mos erat, imperium deponeret: itaque ejus exercitus ad alium transferretur: quae fuisset eip. summa cautio. Timendum enim erat, si quod evenit, ne Octavianus, cum exercitus in sua potestate haberet, ad persequendam patris mortem animum converteret. Hac est, ut opinor, in qua se Cicero providum fuisse significat. *Manu.*

tus. Hoc ipsum nimium. Quare alia videamus. D. Bruto décrevi honores, decrevi L. Planco. Præclara illa quidem ingenia, quæ gloria invitantur: sed senatus etiam sapiens, qui, quæ quemque re putat, modo honesta, ad rempublicam juvandam posse adduci, hæc utitur. At in Lepido reprehendimur: cui cum statuum in Rostris statuissemus, eundem illum evertimus. Nos illum honorem studuimus a furore revocare: vicit amentia levissimi hominis nostram prudentiam. Nec tamen tantum in statuenda Lepidi statua factum est mali, quantum in evertenda, boni. Satis multa de honoribus: nunc de poena pauca sunt dicenda. Intellexi enim ex tuis saepe literis, te in iis, quos bello devicisti, clementiam tuam velle laudari. Existimo equidem nihil a te, nisi sapienter. Sed sceleris poenam prætermittere (id enim est, quod vocatur ignoscere) etiam si in cæteris rebus tolerabile est, in hoc bello perniciosum puto. Nullum enim bellum civile fuit in nostra republica omnium, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello non, utraque pars vicisset, tamen aliqua forma esset futura reipublicæ. Hoc bello victores quam rempublicam simus habituri, non facile affirmarim: victis certe nulla unquam erit. Dixi igitur sententias in Antonium, dixi in Lepidum severas: neque tam ulciscendi causa, quam ut & in præsens sceleratos cives timore ab impugnanda patria deterrerem: & in posterum, ²³ documentum statuerem, ne quis talem amentiam vellet imitari. Quamquam hæc quidem sententia, non magis mea fuit, quam omnium. In qua videtur illud esse crudele, quod ad liberos, qui nihil meruerunt, poena pervenit. Sed id & antiquum est, & omnium civitatum: si quidem etiam ²⁴ Themistoclis liberi e-guerunt. Et, si iudicio damnatos eadem poena sequitur cives, qui potuimus leniores esse in hostes? Quid autem queri potest quisquam de me, qui, si vicisset, acerbiorum se in me futurum fuisse confiteatur necesse est? Habes rationem mearum sen-

²³ Documentum] Grutero ea vox suspecta erat, tanquam a scriba potius, quam a Tulio. Suspicionem removit J. F. Gronovius, Observe. IV. 11. eamque vocem apprime Latinam esse adstruit pluribus exemplis, quibus describendis supercedo, quod in omni-

bus, quæ Lexica dicuntur, passim occurrant. Olivetæ.

²⁴ Themistoclis] Qui proditoris est damnatus, eiusque bona publicata. Plutarchus, Themistocles Prætor. Manut.

sententiarum, de hoc genere duntaxat honoris & poenæ. Nam de cæteris rebus quid senserim, quidque censuerim, audisse te arbitror. Sed hæc quidem non ita necessaria. Illud valde necessarium, Brute, te in Italiam cum exercitu venire quam primum. Summa est expectatio tui. Qui si Italiam attigeris, ad te concursus fiet omnium. Sive enim vicerimus, (qui quidem pulcherrime viceramus, nisi Lepidus perdere omnia, & perire ipse cum suis concupivisset) tua nobis auctoritate opus est ad collocandum aliquem civitatis statum: sive etiam nunc certamen reliquum est, maxima spes est cum in auctoritate tua, tum in exercitu tui viribus. Sed propera, per deos. Scis enim, quantum sit in temporibus, quantum in celeritate. Sororis tuæ filiis quam diligenter consulam, spero te ex matris & ex sororis literis cogniturum. Quæ in causa majorem habeo rationem tuæ voluntatis, quæ mihi carissima est, quam, ut quibusdam videor, constantiæ meæ. Sed ego nulla in te malo, quam te amando, constans & esse, & videri.

B R U T U S C I C E R O N I S.

XVI. PARTICULAM literarum tuarum, quas misisti Octavio, legi, missam ab Attico mihi. Stadium tuum, curaque de salute mea, nulla me nova voluptate affecit. Non solum enim usitatum, sed etiam quotidianum est, aliquid audire de te, quod pro nostra dignitate fideliter atque honorifice dixeris, aut feceris. At dolore, quantum animo maximum capere possum, eadem illa pars epistolæ scriptæ ad Octavianum de nobis, affecit. Sic enim illi gratias agis de republica, tam suppliciter ac demisse, (quid scribam? patet conditionis, ac fortunæ, sed tamen scribendum est) commendas nostram salutem illi, (quæ morte qua non perniciosior?) ut proflus præ te feras, non sublatam dominationem, sed domi-

Q 2

num

ARG. Graviter reprehendit Ciceronis ad Octavianum epistolam, quæ eum rogat, ut liberatores patriæ saltem vellet. Annot. U. C. 710.

¹ Conditionis] Patet eo nos redactos condi-

tionis ac fortunæ, ut commendandos Octavio patet. Vel explana. conditionis, ut ac fortunæ, qui bonis consularis, tantis rebus gelis, quæ cum isto puto tam suppliciter, tam demisse agas. Manut.

num commutatum esse. Verba tua recognosce, & aude negare, servientis adversus regem istas esse preces. Unum ais esse, quod ab eo postuletur, & expectetur: ut eos cives, de quibus viri boni populisque Romanus bene existimet, salvos velit. Quid, si nolit? non erimus? Atqui, non esse, quam esse per illum, præstat. Ego, medius fidius, non existimo tam omnes deos averfos esse a salute populi Romani, ut Octavius orandus sit pro salute cuiusquam civis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum. Juvat enim magnifice loqui: & certe decet, adversus ignorantes, quid pro quoque timendum, aut a quoque petendum sit. Hoc tu, Cicero, posse fateris Octavium, & illi amicus es? aut, si me carum habes, & vis Romæ videri; cum, ut ibi esse possem, commendandus puero illi fuerim? Cui quid agis gratias, si, ut nos salvos esse velit & patiat, rogandum putas? An hoc pro beneficio est habendum, quod se, quam Antonium, esse maluerit, a quo ista petenda essent? Vindici quidem alienæ dominationis, non vicario, equis supplicat, ut optime meritis de republica liceat esse salvis? Ista vero imbecillitas & desperatio, cujus culpa non magis in te residet, quam in omnibus aliis, & Cæsarem in cupiditatem regni impulit: & Antonio, post interitum illius, persuasit, ut interfecti locum occupare conaritur: & nunc puerum istum extulit, ut tu judicares precibus esse impetrandam salutem talibus viris, misericordiamque unius, vix etiam nunc viri, tutos fore nos, hand ulla alia re. Quod si Romanos nos esse meminissimus, non audacius dominari cuperent postremi homines, quam id nos prohiberemus: neque magis irritatus esset Antonius regno Cæsaris, quam ob ejusdem mortem deterritis. Tu quidem consularis, & tantorum scelerum vindex, (quibus oppressis, vereor, ne in breve tempus

² Vis Romæ videri] Lambinus, vis Romæ tempus fuisse videri, cum, id est, quo tempore, ut ibi &c. Manut. vulgatam lectionem interpretatur: vis Romæ videri amicus Octavio. Hunc ego sensum esse arbitror: Si carus tibi ego sum, qui velle potes, ea in rebe videri me, in qua ut esse possem, &c. Olivet.

³ Vindici quidem] Si Octavius vindex est, ut tu judicas, & ultor dominationis Antonii, non, ut ego vereor, vicarius: absurde facit, & Cicero, qui ei temp. defendenti supplices pro his, qui optime de reipi meriti sunt. Amicus enim, & eundem partium studiosus non supplicamus. Non enim quis est. Manut.

pus dilata sit abs te perniciēs) qui potes intueri, quæ gesseris, simul & ista vel probare, vel ita demisse ac facile pati, ut probantis speciem habeas? Quod autem tibi cum Antonio privatum odium? nempe quia postulabat hæc, salutem ab se peti: precariam nos incoluntatem habere, a quibus ipse libertatem accepisset: esse arbitrium suum de republica. Quærenda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur: scilicet, ut, illo prohibito, rogaremus alterum, qui se in ejus locum reponi pateretur? an, ut esset sui juris ac mancipii republica? Nisi forte non de servitute, sed de conditione serviendi recusatam est a nobis. Atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostram fortunam, sed etiam beneficiis atque honoribus, ut participes, frui, quantis vellemus: quid enim neget iis, quorum patientiam videret maximum suæ dominationis præfidium esse? Sed nihil tanti fuit, quo venderemus fidem nostram & libertatem. Hic ipse ⁴ puer, quem Cæsaris nomen incitare videtur in Cæsaris interfectores, quanti æstimet (si sit commercio locus) posse, nobis auctoribus, tantum, quantum profecto poterit, quoniam vivere, & pecunias habere, & dici consulares volumus? Cæterum nequicquam perierit ille: cujus interitu quid gavisi sumus, si mortuo nihilo minus servituri eramus? Nulla cura ⁵ adhibetur. Sed mihi prius omnia dii deaque eriperint, quam illud iudicium, quo non modo heredi ejus, quem occidi, non concesserim, quod in illo non tuli, sed ne patri quidem meo, si reviviscat, ut, patiente me, plus legibus ac senatu possit. An hoc tibi persuasum est, fore cæteros ab eo liberos, quo invito nobis in ista civitate locus non sit? Qui porro id, quod petis, fieri potest, ut impetres? Rogas enim velit nos salvos esse. Videmur ergo tibi salutem accepturi, cum vitam acceperimus? quam, si prius dimittimus dignitatem & libertatem, qui possumus accipere? An tu, Romæ habitare, id

putas

⁴ Puer] Nobis esset illo domino perhominifica servientis conditio. Verum non de servituti conditione agimus: ipsam servitutem, quæcumque sit, odimus, ac detestamur. Manut.

⁵ Adhibetur] Hæc sic accipio, ut sit concessio quædam stomatica, hoc modo: faciunt, quod volent, nisi, nullam curam adhibent, & servituti equo animo patientur. Mihi vero prius omnia, &c. Lamb.

putas incolumem esse? Res, non locus, oportet præstet istuc mihi: neque incolumis fui Cæsare vivo, nisi postquam illud conscivi facinus: neque usquam exul esse possim, dum, servire, & pati contumelias, pejus odero malis omnibus aliis. Nonne hoc est in easdem tenebras recidisse? ab eo, qui tyranni nomen acceperat sibi, (cum in Græcis civitatibus liberi tyrannorum, oppressis illis, eodem supplicio afficiantur) petitur, ut vindices atque oppressores dominationis salvi sint? Hanc ego civitatem videre velim, aut putem ullam; quæ ne traditam quidem atque inculcatam libertatem recipere possit: plusque timeat in puero nomen sublatis regis, quam confidat sibi, cum illum ipsum, qui maximas opes habuerit, paucorum virtute sublatum videat? Me vero posthac ne commendaveris Cæsari tuo: ne te quidem ipsum, si me audies. Valde care assimas tot annos, quot ista ætas recipit, si propter eam causam puero isti supplicaturus es. Deinde, quod pulcherrime fecisti, ac facis in Antonio, vide ne convertatur a laude maximi animi ad opinionem formidinis. Nam si Octavius tibi placet, a quo de nostra salute petendum sit: non dominum fugisse, sed amiciores dominum quæsisse videberis. Quem quod laudas ob ea, quæ adhuc fecit, plane probas: sunt enim laudanda, si modo contra alienam potentiam, non pro sua suscepit eas actiones. Cum vero iudicas, tantum illi non modo licere, sed etiam a te ipso tribuendum esse, ut rogandus sit, ne nolit esse nos salvos, nimium magnam mercedem statuis. Id enim ipsum illi largiris, quod per illum habere videbatur republica. Neque hoc tibi in mentem venit, si Octavius ullis dignus sit honoribus, quia cum Antonio bellam gerat, iis, qui illud malum exciderint, cuius istæ reliquæ sunt, nihil, quo expleri possit eorum meritum, tributurum unquam populū Romanum, si omnia simul congererit. At vide, quanto diligentius homines metuant, quam meminerint, quia Antonius vivat, atque in armis sit. De Cæsare vero, quod fieri potuit, ac debuit, transactum est: neque jam revocari in integrum potest. Octavius is est, qui quid de nobis iudicaturus sit, expectet populus Romanus? nos hi sumus, de quorum salute

salute unus homo rogandus videatur? Ego vero, ut istuc revertar, is sum, qui non modo non supplicem, sed etiam coeream postulantes, ut sibi supplicetur. Aut longe a servientibus abero, mihique esse iudicabo Romam, ubicunque liberum esse licebit: ac vestri miserabor, quibus nec ætas, neque honores, neque virtus⁶ aliena dulcedinem vivendi minuire potuerit. Mihi quidem ita beatus esse videbor, si modo constanter ac perpetuo placebit hoc consilium, ut relatum putem gratiam⁷ pietati meæ. Quid enim est melius, quam, memoria recte factorum, & libertate contentum, negligere humana? Sed certe non succumbam succumbentibus, nec vincar ab iis, qui se vinci volunt: experiarque & tentabo omnia, neque desistam abstrahere a servitio civitatem nostram. Si secuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus omnes: sin minus, ego tamen gaudebo. Quibus enim potius hæc vita factis aut cogitationibus traducatur, quam iis, quæ pertinuerint ad liberandos cives meos? Te, Cicero, rogo atque hortor, ne defatigare, neu diffidas: semper in presentibus malis prohibendis, futura quoque, nisi ante sit occursum, explores, ne se infinuent. Fortem & liberum animum, quo & consul, & nunc consularis, rempublicam vindicasti, sine constantia & æqualitate nullum esse putaris. Fateor enim duriorum esse conditionem spectatæ virtutis, quam incognitæ. Benefacta pro debitis exigimus.⁸ Quæ si aliter eveniunt, ut decepti ab his,

in-

⁶ *Aliens*] Noster scilicet, qui tyrannum occidimus; quorum exemplo fortiores esse, & vicam minus aliquanto, quam libertatem, diligere debebat. *Mauro*. Legendum exitimo, *alienam*, hoc est, quæ Ciceronem non deceat, quæ possit quidem in vulgus cadere, sed minime in senem honoribus ac virtute conspicuum. *Bub.* in Tusc. l. 45.

⁷ *Pietati meæ*] Erga patriam, quæ me ad præclarum illud facinus excitavit, cui pietati debitum præmium esse periculum existimabo, si modo, quod tum sensu, idem in reliqua vita senseto. *Mauro*.

⁸ *Quæ si aliter*] Abest a meis conjunctio si: & quidem omnibus: nec dubito quin recte. Neque enim quæ, benefacta refert, sed infinite accipitur: hoc modo, quæ aliter ac

vulvatus atque oportet eveniunt, insigne animi reprehendimus: ita ut benefactis nullam gratiam habeamus, sed ea tanquam debita exigimus: quæ secus eveniunt, iniquo animo reprehendimus. Vel aliter, male significat, ut ad Anticum lib. VII. Illam aliter cum alio locum esse audiam. Quo sensu epistolam scribitur accipiatur, idem Toranio, lib. epistol. ad Tusc. quatum: Magna enim consilium est, cum recedere, etiam si secus acciderit, te tamen vestre vestre stultis. In sequenti autem sententia, Ille Consul, & hunc consularum, ad unum Ciceronem, & ille de hanc, debent referri. Non miramur, inquit, Ciceronem resistere Antonio. Id enim ab illo non solum postulatur, sed ut debitum exigitur. Talsis enim in Consulatū fuit, ea gestis, ut nisi

infecto animo reprehendimus. Itaque resistere Antonio Cicero-
nem, etsi magna laude dignum est; tamen quia ille consul
hunc consularem merito præstare videtur, nemo admiratur.
Idem Cicero si flexerit adversus alios iudicium suum, quod
tanta firmitate ac magnitudine direxit in exturbando Antonio,
non modo reliqui temporis gloriam eripuerit sibi, sed etiam
præterita evanescere coget, (nihil enim per se amplum est,
nisi in quo iudicii ratio extat) quia neminem magis decet,
quam te, rempublicam amare, libertatisque defensorem esse,
vel ingenio, vel rebus gestis, vel studio, atque estagitatione
omnium. Quare non Octavius est rogandus, ut velit nos sal-
vos esse: magis tu te exfuscita, ut eam civitatem, in qua
maxima gessisti, liberam atque honestam fore putes, si modo
sint populo duces ad resistendum improborum consiliis.

nunc consularis eadem præstet, illa videatur
casi fecisse, nec dignitatem suam tueatur.
Quare, si paululum offenderit, remissiorque
ac dissolutior fuerit, etiam futuri temporis

gloriam eripuerit sibi, & præterita extinxerit;
quasi non iudicio illa, sed casu quodam
fecerit. Nihil autem per se amplum est, nisi
in quo iudicii ratio extat. *Maisp.*

BRUTUS ATTICO S.

XVII. SCRIBIS mihi, mirari Cicero-
nem, quod nihil signi-
ficem unquam de suis actis. Quoniam estagitas,
coactu tuo scribam, quæ sentio. Omnia fecisse Cicero-
nem o-
ptimo animo, scio: quid enim mihi exploratius esse potest,
quam illius animus in rempublicam? Sed quædam mihi vide-
tur, quid dicam, imperite vir omnium prudentissimus, an
ambitiose fecisse, qui valentissimum Antonium suscipere pro
republica non dubitavit inimicum? Nescio quid scribam tibi,
nisi unum; pueri & cupiditatem, & licentiam potius esse ir-
ritam, quam repressam a Cicerone: tantumque eum tribue-
re.

ARG. De Ciceronis nimio in Octavio or-
nando studio vehementer conqueritur, eun-
demque graviter reprehendit, qui, cum An-
tonii dominationem oppresserit, novam in
Octavio stabilitam & confirmet. *Anno U. C.
740.*

1 Imperite, &c.] Significat, & multum
Cicero-
nem accusandum, & ambitionis: cum

tamen in utroque videtur eum excusare.
Sed imperitum in eo significat, quod plus
Octavio tribuerit, quam e rep. esset: ambi-
tiosum, quod, modo habeat, a quibus colla-
tur ac laudem, servitutem non recusat: ita
ob stultitiam & ambitionem Octavianum An-
tonianæ dominationis vicarium constituit. *Ma-*

re huic indulgentiæ, ut se² maledictis non abtineat, his qui-
dem, quæ in ipsum dupliciter recidunt; quod &³ plures oc-
cidit uno, seque prius oportet fateatur sicarium, quam obji-
ciat Casca, quod objicit: &⁴ imitatur in Casca Bestiam.
An, quia non omnibus horis iactamus Idus Martias, similiter
atque ille Nonas Decembres suas in ore habet, eo meliore
conditione Cicero pulcherrimum factum vituperabit, quam Be-
stia & Clodius reprehendere illius consulatum soliti sunt? Su-
stinuisse mihi gloriatur bellum Antonii togatus Cicero noster.
Quid hoc mihi prodest, si merces Antonii oppressi poscitur in
Antonii locum successio? & si vindex illius mali auctor exi-
tit alterius, fundamentum & radices habituri auctores, si pa-
tiamur? ut jam illa, quæ facit, non dominationem, non,
sed dominum Antonium timentis sint. Ego autem gratiam
non habeo, si quis, dum ne irato serviat, rem ipsam non de-
precat. Immo triumphus & stipendium decernitur, & omni-
bus decretis ornatur. Pudeat concupiscere fortunam, cujus no-
men susceperit? Consularis hoc, an Ciceronis est? Quo-
niam mihi tacere non licuit, leges, quæ tibi⁸ necesse est mo-
lesta

Tom. IX.

R

2 Maledictis] In Cascam. Mirari autem
satis non possum, Cicero-
nem Casca-
ris necem
objecisse Casca. Et id tamen Bruti verba
declaram. *Idem.*

3 Plures] Crimini dat Casca, & sicarium
appellat, quia Cascarem occidit. At, si
hominem occidere, crimen est: quanto gra-
vius iste peccavit, qui consul non unum,
sed quinque occidit, Lentulam, Cethegum,
&c. *Idem.*

4 Imitatur in Casca Bestiam] Ita repre-
hendit Cascam ob pulcherrimum factum, ut
Bestia Cicero-
nem ob ea, quæ in consulatu
gesserat, reprehendere solebat. *Idem.*

5 Eo meliore conditione] Minus turpiter
nos vituperabit de Casca-
ris necem, quam illum
Calpurnius Bestia & P. Clodius de conjura-
torum supplicio, &c. *Idem.*

6 Non dominationem, non] Hoc loquendi
genere veteres esse utos, cum aliquid paulo
studiosius affirmarent, ostendimus in commen-
tariis ad Atticum lib. X. epist. 9. *Mans.*
Hodie quidem sic legimus, sed contra vet-
t. ed. & M. Pall. in quibus nulla littera va-
riante: *Que facit, dominationem, an domi-*
num, an Antonium timentis sint. Neque se-

qua publicati a Victorio. *Grut.* Legendum
videtur, non dominationem, non dominum,
sed Antonium, &c. *Obvort.*

7 Consularis hoc] Hic multum discrepant
veteres libri a nostris. Habent enim: *Pudeat
concupiscere fortunam, cuius nomen susceperit
consularis, ut Ciceronis est.* Quos si sentimus,
ita exponemus. Pudeat ab ea fortuna consu-
laris hominis concupiscenda, cujus nomen
susceperit, quomvis decerere debet: ea, in-
quam, fortuna, quæ Ciceronis est. Videbitur
omnino paulo durius: sed nec ubique di-
ctio Bruti mollis est. *Mans.* Quid sibi velit
Mansurios, vix assequor: cuius tamen lectio-
nem retineo, sed addita interrogandi nota,
quæ superiora claudat. Hic ergo sensus erit:
*Pudeat-ne Octavium concupiscere fortunam,
cuius nomen susceperit Casca, cuius nomen sus-
cepit? Hoc igitur, quod fit ad illum or-
nandum, debuit-
ne, potuit-
ne a Consulari, a
Cicerone proficisci? Obvort.*

8 Tibi necesse est molestæ esse] Cum videas
te quoque in Cicero-
nem notari, qui nullam
reip. partem suscipias, sed communi causæ
tanquam indormias. *Mans.*

lata esse. Etenim ipse sentio, quanto cum dolore hæc ad te perscripserim: nec ignoro, quid sentias in republica, & quam desperatam quoque sanari putes posse. Nec mehercule te, Attice, reprehendo. Ætas enim, mores, liberi, segenem efficiunt: quod quidem etiam ex Flavio nostro perspexi. Sed redeo ad Ciceronem. Quid inter ¹⁰ Salvidenum, & eum interest? Quid autem amplius ille decerneret? Timer, inquit, etiam nunc reliquias belli civilis. Quisquam ergo ita timet profligatum, ut neque potentiam ejus, qui exercitum victorem habeat, neque temeritatem pueri putet extimescendam esse? An hoc ipsum ea re facit, quod illi propter ¹¹ amplitudinem omnia jam, utroque deserenda putat? O magnam stultitiam timoris, id ipsum, quod verearis, ita cavere, ut, cum vitare fortasse potueris, ultro arceas, & attrahas! Nimum timeas mortem, & exilium, & paupertatem. Hæc videntur Ciceroni ultima esse in malis: &, dum habeat a quibus impetrare quæ velit, & a quibus colatur, ac laudetur; servitutem, honorificam modo, non aspernatur: si quidquam in extrema ac miserrima contumelia potest honorificum esse. Licet ergo patrem appellet Octavius Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias agat: tamen illud apparebit, verba rebus esse contraria. Quid enim tam alienum ab humanis sensibus est, quam eum patris habere loco, qui ne liberi quidem hominis numero sit? Atqui eo tendit, id agit, ad eum exitum properat vir optimus, ut sit illi Octavius propicius. Ego vero jam is artibus nihil tribuo, quibus scio Ciceronem instructissimum esse. Quid enim illi profunt, quæ pro libertate patriæ, ¹² de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate scripsit copiosissime? Quanto autem magis illa callere videtur Philippus, qui ¹³ privigno minus tribuerit, quam Cicero alieno tribuat? Desi-

⁹ Ex Flavio] Antonianus liber in Flavio. Re probatur. Ut se dicat Brutus Attici consilium perspexisse, non ex sermone Flavii, sed in facto Flavii: cum Atticus ab eo appellatus ut princeps esse vellet, privati acarii C. Cæsaris, illius interfectoribus constituendi, profus negavit. Hoc totum scribitur a Nepote, in ipsius Attici vita. Malasp.
¹⁰ Salvidenum] Q. Salvidenum Rufum,

Octavii studiosissimum. Manut. Veteres lapides habent, Salvidenum. Urtin.

¹¹ Amplitudinem] Summam potentiam, cum vires exercitus in ejus manu sint. Id.

¹² De dignitate] In quo sita sit vera dignitas. Idem.

¹³ Privigno] Octavio. Ejus enim matrem Atiam, post obitum prioris viri, uxorem duxerat Philippus. Idem.

Desinat igitur ¹⁴ gloriando etiam insectari dolores nostros. Quid enim nostra, victum esse Antonium, si victus est, ut alii vacaret quod ille obtinuit? tamen si tua litera ¹⁵ dubia etiam nunc significant. Vivat hercule Cicero, qui potest, simplex & obnoxius, si neque ætatis, neque honorum, neque rerum gestarum pudet. Ego certe, quin cum ipsa re bellum geram, hoc est, cum regno, & imperiis extraordinariis, & dominatione, & potentia, quæ supra leges se esse velit, nulla erit tam bona conditio serviendi, qua deterrear, quamvis sit vir bonus, ut scribis, Antonius: quod ego nunquam existimavi. Sed dominum, ne parentem quidem, majores nostri voluerunt esse. Te nisi tantum amarem, quantum Ciceroni persuasum est ¹⁶ diligere ab Octavio, hæc ad te non scripsissem. Dolet mihi, quod tu nunc stomacharis, amantissimum tum tuorum omnium, tum Ciceronis. Sed persuade tibi, ¹⁷ de voluntate propria mea nihil esse remissum, de judicio largiter. Neque enim impetrari potest, quin, quale quidque videatur ei, talem quisque de illo opinionem habeat. Vellem mihi scripsisses, quæ condiciones essent ¹⁸ Atticæ nostræ. Potuissem aliquid tibi de meo sensu perscribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ esse non miror. Denique quod petis, faciam libenter: nam etiam sorores me rogant: & ¹⁹ hominem noro, & quid sibi voluerit. Vale.

¹⁴ Gloriando] Cum gloriaretur, plus benehæci a se in temp. esse collatum, quam ab illis, qui Cæsarem occiderant: quoniam illi quasi radicem tyrannidis Antonium reliquissent, ipse Antonii bellum rogatus sustinisset, atque oppressisset. Idem.

¹⁵ Dubia] Non ita victum esse Antonium, ut ab eo nihil timere possit republica. Idem.

¹⁶ Diligere ab Octavio] Faerri liber, diligere ab Octavio. Malasp.

¹⁷ De voluntate] Sumamus hic quiddam a philosophis, ut sententia pateat illustrius. Amor in voluntate est, opiniones in mente.

¹⁸ Atticæ nostræ] Velle, nolle, in nostra potestate est: opinari, non est. Quale enim quidque videtur, talem

de illo necesse est opinionem habeamus. Etenim, cum voluntas mea propria sit, iudicium non sit: laudandus videor, qui, quod possum, & quod in me est, facio, ut Ciceronem amem, excusandus, qui de eo non optime iudicem; cum id a me necessitas quædam & quasi mentis imperium exprimat. Manut.

¹⁸ Atticæ] De qua, ut opinor, in matrimonio collocanda quiddam Atticus scripsit. Idem.

¹⁹ Hominem] Nescis quem, literis ab Attico & a Bruti sororibus, quarum altera uxor M. Lepidi, altera C. Cassii, commentatum. Idem.

CICERO BRUTO. S.

XVIII. **C**UM saepe te literis hortatus essem, ut quam primum reipublicae subvenires, in Italiamque exercitum adduceres; neque id arbitrarer dubitare tuos necessarios: rogatus sum a prudentissima & diligentissima foemina, matre tua, cujus omnes cura ad te referuntur, & in te consumuntur, ut venirem ad se a. d. viii. Kal. Sext. quod ego, ut debui, sine mora feci. Cum autem venissem, Casca aderat, & Labeo, & Scapulus. At illa retulit: quasivitque, quidnam mihi videretur: arcessemusne te, atque id tibi conducere putaremus; an tardare, & commorari te, melius esset. Respondi id, quod sentiebam, & dignitati, & exultationi tuae maxime conducere, te primo quoque tempore ferre praesidium laebenti & inclinatae reipublicae. Quid enim abesse censeres mali in eo bello, in quo victores exercitus fugientem hostem persequi noverunt? & in quo incolamis¹ imperator, honoribus amplissimis, fortunisque maximis, conjuge, liberis, vobis a finibus ornatus, bellum reipublicae indixerit? Quid dicam, in tanto senatus populi que consensu, cum tantum refideat intra muros mali? Maximo autem, cum haec scribebam, afficiebar dolore, quod, cum me pro adolescentulo ac pene puero reipublica accepisset vadem, vix videbar, quod promiseram, praestare posse. Est autem gravior & difficilior animi & sententiae, maximis praesertim in rebus, pro altero, quam pecuniae, obligatio. Haec enim solvi potest, & est rei familiaris iactura tolerabilis: reipublica quod sponderis, quemadmodum solvas, nisi is dependi facile patitur, pro quo sponderis? Quanquam & hunc (ut spero) tenebo, multis repugnantibus. Videtur enim in eo esse indoles; sed flexibilis aetas, multique ad depravandum parati: qui, splendore² falsi honoris objecto, aciem boni ingenii³ praestringi posse confidunt. Ita-

ARG. De exercitu in Italiam adducendi necessitate; de sollicitudine sua in retinendo Octavio, pro quo sponderat pop. Rom. de rei pecunariae difficultate, & de Lepidi filiis. Anno U. C. 710.

¹ Imperator] M. Emilio Lepidus. Man.

² Falsi honoris] Consulatus. Epist. 14.

³ Praestringi] Edidit Manutius, perstringi.

Lambinus, prastringi.

que ad reliquos hic quoque labor mihi accessit, ut omnes adhibeam machinas ad tenendum adolescentem, ne famam subeam temeritatis. Quanquam quae temeritas est? magis enim illum, pro quo sponendi, quam me ipsum obligavi. Nec vero poenitere potest rempublicam, me pro eo spondidisse, qui fuit in rebus gerendis cum suo ingenio, tum mea promissione constantior. Maximus autem (nisi me forte fallit) in republica nodus est, inopia rei pecunariae. ⁴ Obdurescunt enim magis quotidie boni viri ad vocem tributi: quod ⁵ ex centesima collatum, ⁶ impudenti censu locupletum, in duarum legionum ⁷ praemiis omne consumitur. Impendent autem infiniti sumptus, cum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum vero in tuum. Nam Cassius noster videtur posse satis ornatus venire. Sed & haec, & multa alia coram cupio, idque quam primum. De sororis tuae filiis non expectavi, Brute, dum scriberes. Omnino jam tempora (bellum enim ducetur) integram tibi causam reservant. Sed ego a principio, cum divinare de belli diuturnitate non possem, ita causam egi puerorum in senatu, ut te arbitror e matris literis potuisse cognoscere. Nec vero ulla res erit unquam, in qua ego non, vel vitae periculo, ea dicam, eaque faciam, quae te velle, quaque ad te pertinere arbitror. Vale. vi. Kal. Sext.

⁴ Obdurescunt] Lambinus, libris omnibus, ut ipse testatur, reclamantibus, reposuit, Obfurescunt. Sibi habeat. Grut.

⁵ Ex centesima] Ut de centum nummis unus tribuatur sigillis mensibus. Manut.

⁶ Impudenti censu] Quod multo minus solvunt, quam deberent. Idem.

⁷ Praemiis] Non stipendiis, sed praemiis ante victoriam promissis. Idem.

EPISTOLÆ
AD BRUTUM,

* a Germanis reperta & edita.

CICERO BRUTO S.

I. **C**UM hæc scribebam, res existimabatur in extremum adducta discrimen: tristes enim de Bruto nostro literæ, nuntiique afferebantur. Me quidem non maxime conturbabant. His enim exercitibus ducibusque, quos habemus, nullo modo poteram diffidere. Neque assentiebar majori parti hominum: fidem enim consulum non condemnabam, quæ sus-

* Has epistolas, ut a Germanis acceptas, ita damus. Quamvis enim in nullo veteri exemplari invenimus, tamen nec Germanorum fidem improbare (qui se in vetusto codice eas reperisse testati sunt) nec nostrum ullam in parte iudicium interponere volumus. *Videtur.* Placuit etiam hoc loco (in Fragmentis) quatuor epistolas Ciceronis ad M. Brutum, & unam Bruti ad Ciceronem inserere; quæ a Germanis in manuscripto libro inventa feruntur: quoniam & a multis, ut facile, rejiciuntur, nec in omnibus epistolarum impressis voluminibus reperiuntur, & in quibus sunt, in his consule admodum ac sine ullo fere honore leguntur. Sunt autem scriptæ post ceteram illam ad Brutum, cujus initium est: *Sic, Clodius* quam scriptam esse M. Antonio consule liquet: siquidem hæ, Hirrio & Pansa coeli aliquot post illam mensium intervallo datae sunt. Hæc autem hæc reliquis vulgaris ad Brutum epistolis præponendas, sed tamen cum his connedendas, & rerum & temporum ipsorum ratio indicat. Quæ omnia ego paucis notatis locis ostendam. *Sigonius.* Quid in his ad Brutum epistolis effecerit Sigonius, & quam egregiam operam navaverit; res ipsa indicat, cum aliis quidem, ante Sigoniam editis, collata libris. Sunt, qui Ciceronis epistolas esse negent. Sed ego, cum rei

ipsi pro se loquenti, tum Manutio idem quoque affirmanti plus tribuo in hoc genere, quam omnino cuiquam hominum: quos tamen ipsos nec multos, nec vehementer operet esse credidos, qui in his epistolis Ciceronem non agnoscant. *Patrius.* Ex quatuor Tullii epistolis, & Bruti una, quas exhibet Sigonius, faciunt alii sex, alii septem, & Brutina cum Tullianis confundunt. Hic igitur Sigonium ducem sequar: neque invitis opinor, Musis, *Olivetus.*

ARGUMENTUM. In summo discrimine rem esse scribit, neque se tamen desperare: celeritatem in Consulibus desiderat & prudentiam: maximam spem esse in Bruto & Cassio. *Anno U. C. 710.*

Cum hæc scriberem De D. Bruto, Mutina ab Antonio obfesso, loquitur. Sic enim etiam ad C. Cassium scribit (*Fam. XII. 6.*) *Cum hæc scriberem res erat in extremum adducta discrimen: Brutum enim Mutina viæ iam sustineret.* Sigon.

Fidem enim consulum non condemnabam Sic in tertia ad eundem, ex his, quæ vulgate sunt: *Consules duos bonos quidem, sed duntaxat bonos, amissimus.* In consulis enim his animos & voluntatem defendenda recipi laudat, incertiam atque imprudentiam arguit. *Idem.*

pesta vehementer erat. Desiderabam nonnullis in rebus prudentiam, & celeritatem: quæ si essent usi, jampridem rempublicam recuperassemus. Non enim ignoras, quanta momenta sint in republica temporum; & quid intersit, idem illud utrum ante, an post decernatur, suscipiatur, agatur. Omnia, quæ severe decreta sunt hoc tumultu, si, aut quo die dixi sententiam, perfecta essent, & non in diem ex die dilata, aut quo ex tempore suscepta sunt ut agerentur, non tardata & procrastinata; bellum jam nullum haberemus. Omnia, Brute, præstiti reipublicæ, quæ præstare debuit is, qui esset in eo, in quo ego sum, gradu, senatus populique iudicio collocatus: nec illa modo, quæ nimirum sola ab homine sunt postulanda, fidem, vigilantiam, patriæ caritatem: ea sunt enim, quæ nemo est, qui non præstare debeat. Ego autem ei, qui sententiam dicat in principibus de republica, puto etiam prudentiam esse præstandam. Nec me, cum mihi tantum sumperim ut gubernacula reipublicæ prenderem, minus putarim reprehendendam, si inutiliter aliquid senatui suaserim, quam si infideliter. Acta quæ sint, quæque agantur, scio perscribi ad te diligenter. Ex me autem illud est quod te velim habere cognitum, meum quidem animum in aciem esse, neque respectum ullum querere, nisi me utilitas civitatis forte converterit. Majores autem partes animi te, Cassiumque respiciunt. Quamobrem ita te para, Brute, ut intelligas, aut, si hoc tempore bene res gesta sit, tibi meliorem rempublicam esse faciendam: aut, si quid offensum sit, per te esse eandem recuperandam. Vale.

In aciem esse Vel in aciem dixit, ut fuisse potestatem sciat. Et Plautus in Amorum animi sui declararet, quasi, in aciem spectare: vel antiquo more locutus est, ut ait Gellius lib. I. cap. 7. In aciem igitur in pugnam, quæ inter Antonium ducesque Mañilla: *Cum nostras portas in prædonem reip. brevi futura videbatur. Manut.*

CICERO BRUTO S.

II. **P**LANCI animum in republica egregium, legiones, auxilia, copias ex literis ejus, quarum exemplum tibi missum arbitror, perspicere potuisti. Lepidi tui necessarii (qui secundum fratrem affines habet, quos aderit, proximos) levitatem, & inconstantiam, animumque semper inimicum republicae jam credo tibi ex tuorum literis esse percipitum. Nos expectatio sollicitat, quae est omnis jam in extremum adducta discrimen. Est enim spes omnis in Bruto expediendo, de quo vehementer timebamus. Ego hic cum homine furioso¹ satis habeo negotii Servilio; quem tuli diutius, quam dignitas mea patiebatur: sed tui republicae causa, ne darem perditis civibus hominem parum sanum illum quidem, sed tamen nobilem, quo concurrerent: quod faciunt nihilominus: sed eum alienandum a republica non putabam. Finem feci ejus ferendi; coeperat enim esse tanta insolentia, ut neminem liberum duceret. In Planci vero causa exarsit incredibili dolore, mecumque per biduum ita contendit, & a me ita fractus est, ut eum in perpetuum modestiorem sperem fore. Atque in hac contentione ipsa, cum maxime res ageretur a. d. v Id. April. literae mihi in senatu reddita sunt a Lentulo nostro, de Cassio, de legionibus, de Syria: quas statim cum recitavissem, cecidit Servilius, complures praeterea. Sunt enim insignes aliquot, qui improbilissime sentiunt. Sed acerbissime tulit Servilius, assensum esse mihi² de Plancio. Magnum illud monstrum in republica est, sed quo³ *Desunt reliqua.*

ARG. De Planci egregio in rep. animo, & suis cum Servilio in senatu de Plancio contentionibus, quibus eum tandem fregit. Anno U. C. 710.

¹ *Furiosum*] Lepidi frater fuit L. Paulus, qui consulatum cum C. Marcello gesserat. Mox a fratre ad necem traditus, societate a triumphis perdenata resp. facta. *Plutarchus* in Antonio. *Manu.*

² *Satis habeo negotii*] Eandem rem scribit etiam ad Plancum, epistola data 111. Id. April. Vide *Fam. X. 12.*

³ *Cecidit*] Fracto animo, utpote qui Antonio succerit. *Manu.*

⁴ *De Plancio*] Ornando, quia scripserat ad Senatum, se, & exercitum suum praesto ad omnia pro libertate resp. futurum. *Epist. 8. & 12. lib. X. Fam. Idem.*

BRUTUS CICERONI S.

III. **L**ITERAS tuas valde exspecto, quas scripsisti post nuntios nostrarum rerum, & de morte Trebonii: non enim dubito quin mihi consilium tuum explices. Indigno scelerere & civem optimum amissimus, & provinciae possessione pulsi sumus, quam recuperari facile est. Neque minus turpe aut flagitiosum erit, si potest, non recuperari. Antonius adhuc est nobiscum: sed medius fidius & moveor hominis precibus, & timeo, ne illum aliquorum furor excipiat. Plane aestuo: Quod si scirem, quid tibi placeret, sine sollicitudine essem. Id enim optimum esse, persuasum esset mihi. Quare quam primum fac me certiore, quid tibi placeat. Cassius noster Syriam, legiones Syriacas habet, ultro quidem a Murco, & a Marcio, & ab exercitu ipso arcessitus. Ego scripsi ad Tertiam sororem, & ad matrem, ne prius ederent hoc, quod optime ac felicissime gessit Cassius, quam tuum consilium cognovissent, tibi que visum esset. Legi orationes duas tuas, quarum altera Kal. Jan. usus es: altera⁴ de literis meis, quae habita est abs te contra Calenum. Nunc scilicet hoc expectas, dum eas laudem. Nescio, animi, an ingenii tui major in his libellis laus contineatur. Jam concedo, ut vel *Philippici* vocentur, quod tu quadam epistola jocans scripsisti. Duabus rebus egemus, Cicero, pecunia & supplemento: quorum altera potest abs te expediri, ut aliqua pars militum istinc mittatur nobis, vel secreto consilio advertus Panfam, vel actione in senatu: altera, quae⁵ magis est necessaria; ne-

Tom. IX.

S

que

ARG. De Trebonii morte & provincia scribit. De Antonio consilium. De rebus a Cassio gestis quid fieri velit, ostendit. Orationes Ciceronis laudat, & pecuniam supplementumque postulat. Anno U. C. 710.

¹ *Si potest, non recuperari*] *Omissio est, & non, Siganus* edidit, *post recuperari*. Ut hoc Brutus videatur dicere: Est recuperetur Asia, non minus tamen fuerit Dolabella flagitiosum. Verum, amabo, cur isti brevitate amatores non ita loquantur, ut non intelligi non possint? *Olivetus.*

² *Antonius*] Cajus, Marci frater, qui antea superius praetor fuerat. *Manu.*

³ *Ne illum*] Ne illum, alienatum a me dilationibus meis, duos libi libenter accipiat male de resp. sentientes; quorum furor apertam occasionem daret nollent. *Idem.*

⁴ *De literis meis*] *Philippica X. Idem.*

⁵ *Magis* &c.] Siganus edidit, *que magis quam reliquorum, nullo sensu*. Vocet alias *Patrius* ex Caroli Stephani editione haustit. Unde auct. Stephanus accepit, cum ipse taceat, nescio. *Olivetus.*

que meo exercitui magis, quam reliquorum. Hoc magis doleo, Afiam nos amisisse: quam sic vexari a Dolabella audio, ut jam non videatur crudelissimum ejus facinus interfectio Trebonii. Vetus Antistius me tamen pecunia sublevavit. Cicero filius tuus sic mihi se probat indultria, labore, animi magnitudine, omni denique officio, ut prorsus nunquam dimittere videatur cogitationem, cujus sit filius. Quare, quoniam efficere non possum, ut pluris facias eum, qui tibi est carissimus, illud tribue judicio meo, ut tibi persuadeas, non fore illi abutendum gloria tua, ut adipiscatur honores paternos. Kal. April. Dyrrhachio.

CICERO BRUTO S.

IV. **D**ATIS¹ mane a. d. vi Id. April. Scaptio literis, eodem die tuas accepi Kal. April. Dyrrhachio datas, ² vesperi. Itaque mane prid. Id. April. cum a Scaptio certior factus essem, non esse eos profectos, quibus pridie dederam, & statim ire, hoc paululum exaravi ipsa in turba matutinae salutationis. De Cassio laetor, & reipublicae gratulor: mihi etiam, qui, repugnante & irascente Panfa, sententiam dixerim, ut Dolabellam bello Cassius persequeretur. Et quidem audacter dicebam, ³ sine nostro senatus-consulto jam illud eum bellum gerere. De te etiam dixi tum, quae dicenda putavi. Haec ad te ⁴ oratio perferetur, quoniam te video delectari Philippicis nostris. Quod me de Antonio consulis; quoad Bruti exitum cognovimus, custodiendum puto. Ex his literis, quas mihi misisti, Dolabella Afiam vexare videtur, &

¹ Mane a. d. VI. Id. Apr.] Haec epistola data est Id. April. Quare quod scriptum est: *dati mane a. d. VI. Id.* legendum est a. d. III. quod ex epistola ipsa aperte patet. Ad omnes superioris Bruti epistolae partes diligentissime responderet. Praeterea se, repugnante Panfa, sententiam dixisse ait, ut Dolabellam Cassius bello persequeretur, quam dixit in XI. Philipp. Ad ea verba Bruti luxurians: *Haec magis doleo, Afiam sic vexari a Dolabella*; ita respondit: *Ex his literis, quas*

mihi misisti, Dolabella Afiam vexare videtur, Sigonius.

² Vesperi.] Non, datas vesperi, sed accepi vesperi. Idcirco substitui, *datas, vesperi.* Patricius.

³ Sine nostro S. C.] Sic ad Cassium, in epist. 7. lib. XII. Fam. *Promissi, & prope confirmavi, te non expellere, nec expellaturum decerni nostra, sed te ipsum tuo more resp. defendurum.* Manut.

⁴ Oratio] Philippica XI. *Idem.*

& in ea se gerere teterrime. Compluribus autem scriptis, Dolabellam a Rhodiis esse exclusum: qui si ad Rhodum accessit, videtur mihi Afiam reliquisse. Id si ita est, istic tibi censeo commorandum: sin eam semel cepit; mihi crede, non erit; at in Afiam censeo persequendum. Nihil mihi vederis hoc tempore melius acturus. ¹ Quod egere te duabus necessariis rebus scribis, supplemento & pecunia; difficile consilium est. Non enim mihi occurrunt facultates, quibus uti te posse videam, praeter illas, quas senatus decrevit, ut pecunias a civitatibus mutuas sumeres. De supplemento autem non video quid fieri possit. Tantum enim abest, ut Panfa de exercitu suo, aut delectu, tibi aliquid tribuat, ut etiam moleste ferat tam multos ad te ire voluntarios: quomodo equidem credo, quod his rebus, quae in Italia decernuntur, nullas copias nimis magnas esse arbitretur: quomodo autem multi suspicantur, quod ne te quidem nimis firmum esse velit: quod ego non suspicor. Quod scribis, te ad Tertiam sororem scripsisse, ut ne prius ederent ea, quae gesta a Cassio essent, quam mihi visum esset; video te veritum esse id quod verendum fuit, ne animi partium Caesaris, quomodo etiam nunc partes appellantur, vehementer commoverentur. Sed ante, quam tuas literas accepimus, audita res erat, & pervulgata: tui etiam tabellarii ad multos familiares tuos literas attulerant. Quare neque supplicanda res erat, praesertim cum id fieri non posset; neque, si posset, non divulgandam potius, quam occultandam putaremus. De Cicerone meo, &, si tantum esse in eo quantum scribis, tantum scilicet, quantum debeo, gaudeo: &, si, quod amas eum, eo majora facis; id ipsum incredibiliter gaudeo, a te eum diligi.

¹ Quod egere] In vulgatis praefixa est his verbis salutatior: *Cicero Bruto* 5. quasi veritates, ut de Tertio & de filio suo. *Sigon.* Etsi nulli; non enim nova est epistola, sed pars quidem, cur Sigonius non audierint editorum alii, non video. *Oliver.*

CICERO BRUTO S.

V. **Q**UAE litera tuo nomine recitatae sunt Id. April. in senatu, eodemque tempore Antonii, credo ad te scripsisse tuos: quorum ego nemini concedo. Sed nihil necessarium erat eadem omnes: illud necesse, me ad te scribere, quid sentirem de tota constitutione huius belli, & quo iudicio essem, quaque sententia. Voluntas mea, Brute, de summa re publica semper eadem fuit, quae tua: ratio quibusdam in rebus (non enim omnibus) paulo fortasse vehementior. Scis mihi semper placuisse non rege solum, sed regno liberari rem publicam. Tu lenius, immortalis omnino cum tua laude: sed quid melius fuerit, magno dolore sensimus, magno periculo sentimus. Recenti illo tempore, tu omnia ad pacem, quae oratione confici non poterant: ego omnia ad libertatem, quae sine pace nulla est: pacem ipsam bello atque armis effici posse arbitrabar. Studia non deerant arma poscentium, quorum repressus impetum, ardoremque restinximus. Itaque res in eum locum venerat, ut nisi Caesari Octaviano deus quidam illam mentem dedisset, in potestatem perditissimi hominis, & turpissimi M. Antonii veniendum fuisset: quo-cum, vides, hoc tempore ipso quod sit, quantumque certamen. Id profecto nullum esset, nisi tum servatus esset Antonius. Sed haec omitto. Res enim a te gesta memorabilis, & pene caelestis repellit omnes reprehensiones: quippe, quae ne laude quidem satis idonea affici possit. Exstitisti nuper vultu severo: exercitum, copias, legiones idoneas per te brevi tempore comparasti. Dii immortales! qui ille nuntius, quae illae literae, quae laetitia senatus, quae alacritas civitatis erat! Nihil unquam vidi tam omnium consensione laudatum. Erat ex-

ARG. De tota constitutione belli quid sentiat perscribit, & Brutum ad maiorem severitatem excitat. Anno U. C. 710.

1. *Poteras*] Particulus invidiosus, poterat.

2. *Restinximus*] Non hoc de se ipso dicit, qui pacem sine armis effici non posse duse-

rat, sed de iis, qui Bruti sententiam secuti, impetum pugnare cupientium represserant. *Manus.*

3. *Repellit omnes reprehensiones*] Erat enim tanta, ut nihil nobis a te postea praetermissum, liceat reprehendere. *Manus.*

expectatio reliquiarum * Antonii, quem equitatu, legionibusque magna ex parte spoliarias: ea quoque habuit exitum optabilem. Nam tuae literae, quae recitatae in senatu sunt, & imperatoris consilium, & militum virtutem, & industriam tuorum, in quibus Ciceronis mei, declarant. Quod si tuis placuisset de his literis referri, & nisi in tempus turbulentissimum post discessum Panfae consulis incidissent; honos quoque iustus & debitus diis immortalibus decretus esset. Ecce tibi Id. April. advolat mane celer Pilus, qui vir dii boni, quam gravis! quam constans! quam bonarum in republica partium! Hic epistolas affert duas, unam tuo nomine, alteram Antonii: dat Servilio tribuno plebis: ille 3 Cornuto: recitantur in senatu. ANTONIUS PROCOS. magna 4 admiratio, ut si esset recitatum, 7 DOLABELLA IMPERATOR, a quo quidem venerant tabellarii: sed nemo Pili similis, qui proferre literas aunderet, aut magistratibus reddere. Tuae recitantur, breves illae quidem, sed in Antonium admodum lenes. Vehementer admiratus senatus. Mihi autem non erat explicatum, quid agerem. Falsas dicerem? quid, si tu eas approbasses? Confirmarem? non erat dignitatis tuae. Itaque ille dies silentio. Postridie autem cum sermo increbruisse, Piliusque oculos vehementius hominum 8 offendisset, natum omnino est principium a me. De proconsule Antonio multa: Sextius 9 causae non desuit: post mecum, quanto suum filium, quanto meum in periculo futurum, diceret, si contra proconsulem arma tulissent. Nosti hominem: causae non desuit. Dixerunt etiam alii. Labeo vero noster, nec signum tuum in epistola, nec diem appositum, nec te scripsisse ad tuos, ut soleres. Hoc cogere volebat, falsas literas esse, & si quaris, probabat. Nunc tuum est consilium, Brute, de toto genere belli. Video te lenitate delectari, & cum putare fructum esse maximum: praecclare quidem, sed aliis rebus, aliis temporibus, locus esse solet, debetque clementiae. Nunc quid

4. *Antonii*] C. Antonii. *Idem.*

5. *Cornuto*] Praetori urbano. *Idem.*

6. *Admiratio*] Nam si proconsul C. Antonius, eum adversus eum pugnasset Brutus? sin recte Brutus; eum proconsul Antonius vocetur? *Idem.*

7. *Dolabella Imp.*] Nec enim, qui temp. oppugnant, alio honore digni sunt. *Manus.*
8. *Offendisset*] Quia litera C. Antonii cum illa inscriptione atrahisset. *Idem.*
9. *Causa*] Causam appellat id, quod agitur, ut alibi quoque. *Idem.*

quid agitur, Brute? templis deorum immortalium imminet hominum egentium & perditorum spes, nec quidquam aliud decernitur hoc bello, nisi utrum simus, necne. Cui parcimus, aut quid agimus? His ergo consulimus, quibus victoribus vestigium nostrum nullum relinquatur? Nam quid interest inter Dolabellam, & quemvis Antoniorum trium? quorum si cui parcimus, duri fuimus in Dolabella. Hæc ut ita sentiret senatus, populusque Romanus, etsi res ipsa cogebat, tamen maxima ex parte nostro consilio atque auctoritate perfectum est. Tu si hanc rationem non probas, tuam sententiam defendam, non relinquam meam. Neque dissolutum a te quidquam homines expectant, neque crudele. Hujus rei moderatio facilis est, ut in duces vehemens sis, in milites liberalis. Ciceronem meum, mi Brute, velim quam plurimum tecum habeas. Virtutis disciplinam meliorem reperiet nullam, quam contemplationem, atque imitationem tui. XIII Kal. Maji.



EPISTOLARUM

FRAGMENTA.

AD M. TITINIUM.

SUET. *Cl. Rhet.*] Equidem memoria teneo, pueris nobis primum Latine docere cœpisse L. Plotium quendam, ad quem cum fieret concursus, quod studiosissimus quisque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctissimorum hominum auctoritate, qui existimant, Græcis exercitationibus ali melius ingenia posse.

¹ *Fragmenta*] Quam multa nobis epistolarum volumina reliquerit M. Cicero, præter ea, quæ habemus, facile vel ex his epistolarum fragmentis intelligi potest, quas ad Titinium, ad Nepotem, ad Cæsarem, ad Hirium, ad Pansam, ad Cæsarem juniorem, ad Calvum, ad filium, ad Axium, ad Brutum scriptas videmus. Nam quæ ad Pompejum, aut ad Cassium a Nonio scriptæ tantur, profus ab hoc numero removenda

sunt: nam illæ inter eas, quæ ad Atticum, hæc inter eas, quæ ad familiares misæ sunt, reperiuntur. *Sigonius.*

² *Titinium*] Hunc, visum fuisse eruditum, sunt opera illius quæ testatur, quorum sæpe meminit Non. Marcellus. *Patrius.*
³ *Plotium*] Rhetor Syllanis temporibus floruit, ut in Chronico notavit Eusebius. Eisdem autem rei & hominis meminit etiam Quintilianus lib. II. *Sigonius.*

AD CORNELIUM NEPOTEM.

MACR. *lib. II. cap. I. Saturn.*] Itaque nostri cum omnia, quæ dixissemus, dicta essent: quæ facete, & breviter, & acute locuti essemus, ea proprio nomine appellari *dictionaria* voluerunt.

¹ *Ad Cornelium Nepotem*] Sunt qui epistolarum ad Cornelium libros XVI. numerant. Cujus rei, quoniam nos quidem in hoc genere nihil affirmare possumus, penes illos fides esto. Certe Gellius lib. XV. cap. 28.

hunc *Cornelium M. Ciceronis amicum familiaremque, ut qui maxime, fuisse testatur, eundemque de ipsius vita libros aliquot conscripisse memorat, Patrius.*

quid agitur, Brute? templis deorum immortalium imminet hominum egentium & perditorum spes, nec quidquam aliud decernitur hoc bello, nisi utrum simus, necne. Cui parcimus, aut quid agimus? His ergo consulimus, quibus victoribus vestigium nostrum nullum relinquatur? Nam quid interest inter Dolabellam, & quemvis Antoniorum trium? quorum si cui parcimus, duri fuimus in Dolabella. Hæc ut ita sentiret senatus, populusque Romanus, etsi res ipsa cogebat, tamen maxima ex parte nostro consilio atque auctoritate perfectum est. Tu si hanc rationem non probas, tuam sententiam defendam, non relinquam meam. Neque dissolutum a te quidquam homines expectant, neque crudele. Hujus rei moderatio facilis est, ut in duces vehemens sis, in milites liberalis. Ciceronem meum, mi Brute, velim quam plurimum tecum habeas. Virtutis disciplinam meliorem reperiet nullam, quam contemplationem, atque imitationem tui. XIII Kal. Maji.



EPISTOLARUM 'FRAGMENTA.

AD M. TITINIUM.

SUET. *Cl. Rber.*] Equidem memoria teneo, pueris nobis primum Latine docere cœpisse L. Plotium quendam, ad quem cum fieret concursus, quod studiosissimus quisque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctissimorum hominum auctoritate, qui existimant, Græcis exercitationibus ali melius ingenia posse.

1 *Fragmenta*] Quam multa nobis epistolarum volumina reliquerit M. Cicero, præter ea, quæ habemus, facile vel ex his epistolarum fragmentis intelligi potest, quas ad Titinium, ad Nepotem, ad Cæsarem, ad Hirium, ad Pansam, ad Cæsarem juniorem, ad Calvum, ad filium, ad Axium, ad Brutum scriptas videmus. Nam quæ ad Pompejum, aut ad Cassium a Nonio scriptæ tantur, profus ab hoc numero removenda

sunt: nam illæ inter eas, quæ ad Atticum, hæc inter eas, quæ ad familiares misis sunt, reperiuntur. *Sigonius.*

2 *Titinium*] Hunc, visum fuisse eruditum, sunt opera illius quæ tectatur, quorum sæpe meminit Non. Marcellus. *Patrie.*
3 *Plotium*] Rhetor Syllanis temporibus floruit, ut in Chronico notavit Eusebius. Eisdem autem rei & hominis meminit etiam Quintilianus lib. II. *Sigonius.*

'AD CORNELIUM NEPOTEM.

MACR. *lib. II. cap. I. Saturn.*] Itaque nostri cum omnia, quæ dixissemus, dicta essent: quæ facete, & breviter, & acute locuti essemus, ea proprio nomine appellari *dicteria* voluerunt.

1 *Ad Cornelium Nepotem*] Sunt qui epistolarum ad Cornelium libros XVI. numerant. Cujus rei, quoniam nos quidem in hoc genere nihil affirmare possumus, penes illos fides esto. Certe Gellius lib. XV. cap. 28.

hunc *Cornelium M. Ciceronis amicum familiaremque, ut qui maxime, fuisse testatur, eundemque de ipsius vita libros aliquot conscripisse memorat, Patrius.*

A D E U N D E M .

PRISC. *lib. VIII.*] Hoc restiterat etiam, ut a te fictis
aggrederer donis.

PRISC. *ibid.*] Qui habet, ultro appetitur: qui est pau-
per, aspernatur.

SUET. *in Jul. Caf.*] Quid? oratorum quem huic antepo-
nes eorum, qui nihil aliud egerunt? quis sententiis aut acui-
tior, aut crebrior? quis verbis aut ornatior, aut elegantior?

MARCEL.] Neque enim quidquam aliud est felicitas, ni-
si honestarum rerum prosperitas: vel, ut alio modo definiam,
Felicitas est fortuna, adiutrix consiliorum bonorum: quibus
qui non utitur, felix nullo pacto esse potest. Ergo in perdi-
tis impiisque consiliis, quibus² Caesar usus erat, nulla potuit
esse felicitas: feliciorque meo iudicio Camillus exulans, quam
temporibus isdem Manlius, etiam si, id quod cupierat, re-
gnare potuisset.

¹ Aggrederer] Priscianus, lib. VIII. ait,
hoc in loco Aggredi in patiendi significatio-
ne esse usurpatum. Signatur.

² Caesar] De hac Caesaris ejusmodi felici-
tate, ita idem iste Cicero in Philipp. II. est
locutus, *Caesare*, inquit, *Alexandria se recipit
felix, ut sibi quidem videbatur; nec autem
sententia, nisi qui recipit, felix, felix esse ve-
mo potest.* Ex quo sunt illa quoque ad Atti-

cum lib. VII. ita scripta. *O hominem amen-
tem et miserum! qui se umbrae videtur ma-
gnam se ipse videtur. Atque hoc ait facere
se dignitatis causa. Ubi est autem dignitas,
nisi ubi honestas? non honestum igitur, habere
exercitum nullo publico consilio locupescere debet
civium, quo facilius se adit ad patriam?*
Patticius.

A D C. CÆSAREM, ex lib. I.

NON. *Dicare.*]¹ Balbum quanti faciam, quamque ei me
totum dicaverim, ex ipso scies.

NON. *Consequi. Honor.*] Tum cum ea, quæ es ab senatu
summo cum honore consecutus.

¹ Balbum quanti faciam] Exemplis omnia
ex tribus libris Epistoliarum ad C. Cæsarem
ex Nonii Commentariis sumpta sunt. Quan-
quam autem difficile est, ex tam paucis ver-
bis sententiam ullam certam haurire, tamen
has epistolas, post partem fere Pharsalico

prolio victoriam, scriptas esse ad Cæsarem
Dictatorem crediderim; Cæsare ipso adhuc
extra Italiam bellis civilibus implicato. Quan-
quam autem Cæsari carus Balbus fuisse, aliæ epi-
stolæ indicant. Signatur.

NON.

NON. *Improbum.*] Debes odisse improbitatem ejus, quia
impudentissimum nomen delegerit.

NON. *Tueri.*] Ut sciret, majore cura tuenda esse, quæ
parta sunt.

A D E U N D E M, ex lib. II.

NON. *Locare.*] Vel quod locatio ista pretiosa.

NON. *Purare.*] Quod sapientes homines, ac boni putant.

CARIS. *lib. I.*] Neque pro cauto ac diligente se castris
continuit.

NON. *Monumentum.*] Sed ego, quæ monumenti ratio sit,
nomine ipso admoneor. Ad memoriam magis spectare debet
posteritatis, quam ad præsentis temporis gratiam.

A D E U N D E M ex lib. III.

NON. *Dimittere.*] Quæ si videres, non² de exercitu re-
tinendo tueri, sed eo tradito, aut dimisso.

NON. *Contemno.*] Amici nonnulli a te contemni ac despi-
ci, ac pro nihilo haberi fenatum velint.

AD EUNDEM ex lib. incerto.

NON. *Levare.*] Jam amplitudinem gloriamque tuam ma-
gno mihi ornamento fore existimo, quod me levas cura.

NON. *Consequi.*] Extrema vero nec quanta, nec qualia
sint, verbis consequi possum.

A D CÆSAREM JUNIOREM, ex lib. I.

Omnia ex NONIO. *Sagum.*] Pridie Non. Febr. cum ad
Tom. IX. T te

¹ De] Lambinus conjicit, *re.*

² Ad Cæsarem Juniores] Id est, ad C.
Cæsarem Octavianum. Cum ille Apollonia,
Cæsare patre per conjuratos interfecto, re-

versus, insigni accepta a M. Antonio Cos.
injuria, Cicerone imprimis auctore, arma
adversus eundem Antonium pro rep. suscepit,
atque eundem, Mutinam coloniam &
D.

te literas mane dedissem, descendi ad forum togatus, cum reliqui consulares sagati vellent descendere.

Aditus.]² Et aut ad consules, aut ad te, aut ad Brutum adissent, his fraudi ne esset, quod cum Antonio fuisset.

Relatum.] Sed hæc viderimus, cum³ legati responsa retulerint.

Vindicare.] Quasi si me ad id beneficium arcefferes, quo per te me una cum republica in libertatem vindicasset.

Accipere Rogare.] Roga ipsum, quemadmodum ego eum Arimini acceperim.

Cunctari.] Sed cito penituit, domum rediit, cæteri cunctabantur.

Opinio.] Erat opinio bona de Planco, bona de Lepido.

Comparare.] Neminem tibi profecto hominem ex omnibus aut anteposuissem unquam, aut etiam comparassem.

Expedire.] Ex cæteris autem generibus tunc pecunia expeditur, cum legionibus victricibus erunt, quæ spondimus, persolvenda.

Confectum.] In singulas tegulas impositis sexcentis, sexcenties confici posse.

Ducere.] Ne res duceretur, fecimus, ut Hercules Antianus in alium locum transferretur.

Involvere.] Sed quod⁴ videret nomine pacis bellum involutum fore.

Iguoscere, ac Concedere.] Quod mihi & Philippo vacationem das, his gaudeo. Nam & præteritis ignoscis, & concedis futura.

Ferox.] Itaque vereor, ne ferociorem eum faciant tua tam præclara de eo iudicia.

AD

D. Brutum Cos. def. obtuleram, una cum Hirio & Paula. Consulibus cum imperio extraordinario premerer. De sagis autem bello Mutinensi a populo R. fomalibus sepe cece fuisset Ciceronem, ex VI. & aliis in Antonium orationibus intelligi potest. Narrat autem nunc Cesari, quid eis de rebus Romæ ab eum sit. *Sigoni.*

² Et aut ad Consules] Hanc sententiam dixit Cicerone Philippicæ VIII. his verbis: *Quæ ob res ita censeo, curam, qui cum M.*

Antonio sunt, qui ad omnia discesserunt, & aut... ad D. Brutum Imp. Cos. def. aut ad G. Casarem Proprætor. ante idus Martias primas adissent, eis fraudi ne sit, quod cum M. Antonio fuerint. *Idem.*

³ Legati] Legatos de pace missos ad M. Antonium, dum Mutinam oppugnaret, satis constat, L. Philippum, L. Plancum, Ser. Sulpicium, quos hic intelligit. *Idem.*

⁴ Videtur] Nonnulli, videntur.

AD EUNDEM, ex lib. II.

Omnia ex NONIO. Insulsum.] Sed ita locutus insulse est, ut mirum senatus conviciam exceperit.

Ignarum & segne.] In quo tua me provocavit oratio, mea consecuta est segnis.

Confectum.] Bellum, ut opinio mea fert, ex consensu civitatis confectum jam haberemus.

Constat.]⁵ Cum constet, Casarem Lupercis id vestigal dedisse, qui ante poterat id constare?

Dejicere.] Adest Albæ nescio quis Claudius, quem cum restitui jussisset, Ancone cum eo dejectus est ex senatus-consulto.

Insolens.] Insolens, arrogans, jactans.

Secundum.] Scriptum erat⁶ equestre prælium valde secundum, quin potius adversum.

Meret.]⁷ Quem perisse ita de republica merentem consulem, vehementer doleo.

Præstare.] Tu si meam fidem præstiteris, quod confido te esse facturum.

Spurcus.] Cum iter facerem Claternam tempestate spurcissima.

Locuples. Nihil omnino certi, nec locupletem ad hoc autorem habebamus.

Paludatus.] Antonius demens ante lucem paludatus.

AD EUNDEM, ex lib. III.

NON. *Invehi.*] Itaque in eum palam vehementer est invectus.

T 2

NON.

⁵ Cum constet, Casarem Lupercis] Hoc sit id, de quo scriptum est in VII. in Antonium: De Lupercis tribuano pl. rector. Unde in epistola ad Casarem, & Hirium Antonius scripsit: *Vestigalia Juliano Lupercis ademptis.* *Sigonius.*

⁶ Equestre prælium] De prælio ad Mutinam

cum M. Antonio a Casare & a consulibus factio puto intelligi: de quo Galba ad Ciceronem, item alii. *Idem.*

⁷ Quem perisse] Hoc aut de Hirio, aut de Paula Consulibus, prælio ad Mutinam factio, interfectis, dictum existimo. *Idem.*

NON. *Antiquus*.] ⁸ Ego autem antiquissimum Scythis oriundum, quibus antiquior lætitia est, quam lucrum.

⁸ Ego autem antiquissimum] Hadr. Janius, ex cuius manuscripto Nonio hæc desumpta sunt, putat, ea de Anachari Scythia philosofo dici, qui præ tranquillitate animi omnia videri potuissent. Vide librum Animagverlorum ejus VI. cap. 11. Nam in vulgo quidem excusis Noniis hæc desunt. *Parricinus*.

AD EUNDEM, ex lib. incerto.

NON. *Opinio*.] Posthac quod voles a me fieri, scribito. Vincam opinionem tuam.

NON. *Promissura*.] Promissa tua memoria teneas.

AD C. PANSAM, ex lib. I.

NON. *Humaniter*. & PRISC. *lib. xv.*] ¹ De Antiocho fecisti humaniter. Quem quidem ego semper dilexi, meque ab eo diligi sensi.

NON. *Inaudire*.] Quorum erupit illa vox, de qua ex te primum quiddam inaudieram.

AD EUNDEM, ex lib. III.

NON. *Concalfacere*.] Nos ² Ventidianis rumoribus concalfecimus.

AD A. HIRTIUM, ex lib. II.

NON. *Error*.] Qua in re si mediocriter lapsus sum, defendas velim tolerabile erratum.

AD

¹ De Antiocho fecisti] Epistolæ ad C. Pansam libros tres in ipso belli Antoniani apparatu & ardore scriptos esse existimo. Quod idem de his, quos scripsit ad A. Hirtium, iudico. Cum enim id bellum ab his consulis, auctoritate & consilio Ciceronis gestum sit, videtur verisimile, Ciceronem li-

teris & cohortatione virtutem eorum acuisse, consilio imprudentiam adjuvisse. Sunt autem omnia ex Nonio. *Sigon*.

² Ventidianis rumoribus] *Ventidium Bassum* adversus factionis hærent, bellum in Syria molientem, intelligit. *Idem*. De Ventidio Baso Gellius XV. 4.

AD EUNDEM, ex lib. V.

NON. *Impertio*.] Et quoniam, ut hoc tempus est, nihil habeo, patriæ quod impertiam.

AD EUNDEM, ex lib. IX.

NON. *Interfici*.] Dices, Quid, quæso, istuc intererat? Nescio, nisi tamen erat mihi verendum sapius, ne qui casus perimeret superiora.

AD EUNDEM, ex lib. incerto.

NON. *Vetustifcere a veterascere*.] ¹ Cum enim nobilitas sit nihil aliud, quam cognita virtus, quis in eo, quem veterascentem videt ad gloriam, generis antiquitatem desideret?

NON. *Lutum*.] Luta & limum aggerebant.

¹ Cum enim nobilitas] Hoc ad incitantium majorum commendatione notum, unde nobilitatis Romæ parabatur, dictum est. *Sigon*.

AD M. BRUTUM, ex lib. VII.

NON. *Experiri*.] His contraria, atque parata, ut esse solent, expertus sum.

AD EUNDEM, ex lib. VIII.

NON. *Doct. indag.*] Et quod te tantum amat, ut vel me audeat provocare.

NON. *Amare, & diligere, & contentus*.] Sic igitur facies, & me aut amabis, aut, quo contentus sum, diliges.

QUINT. *lib. v. cap. 10.*] Veritus fortasse, ne nos in Cætonem nostrum transferamus illinc mali aliquid; etsi argumentum simile non erat.

QUINT.

QUINT. *lib. VIII. cap. 3.*] Nam eloquentiam, quæ admirationem non habet, nullam iudico.

QUINT. *ibid.*] Et eum amorem, & eum, ut hoc verbo utar, favorem in consilium advocabo.

QUINT. *lib. IX. cap. 3.*] Ego cum in gratiam redierim cum Ap. Claudio, & redierim per Cn. Pompejum: ego ergo cum redierim.

QUINT. *ibid.*] Sermo nullus, scilicet nisi de te. Quid enim ponis? Tum Flavius, Erras, inquit, tabellarie, & ego ibidem orans inter cœnam exoravi.

QUINT. *ibid.*] Præstat enim nemini imperare, quam alicui fervire. Sine illo enim vivere honeste licet; cum hoc vivendi nulla conditio est.

QUINT. *lib. III. cap. 10.*] Simne bonus vir, si hoc suadeam? Minime: suavis enim est finis, utilitas ejus, cui quisque suadet. At recta sunt. Quis negat? sed non est semper rectis in suadendo locus.

QUINT. *lib. VIII. cap. 6.*] Populo imposuimus, & oratores visi sumus.

QUINT. *lib. VI. cap. 4.*] Res mihi invisæ visæ sunt, Brute.

¹ Nam eloquentiam] Quintilianus, ubi loquitur de ornatu, hunc locum adducit, his verbis: *Rehæna Clodius hoc ipse ad Brutum scribit quædam in epistola scribit.* Nam eloquentiam, quæ admirationem non habet, nullam iudico. *Sign.*

² Favorem] Hoc exemplo docet ibid. Quintilianus, suavis vocabulum primum a Cicero esse usurpatum. *Idem.*

³ Cum Ap. Claudio] Ap. Claudium Pulcherum, virum consulem ac censorium, intelligit, qui sibi Clodii fratris causa fuerat infensus. Cui autem Pompejus fover erat filius Appii, ut scriptum est in epistolis ad Appianum. *Idem.*

⁴ Scilicet nisi de te] Videndum an hoc expungi debeat. Est enim, ut puto, Quintilianus, Synecdochen in his verbis explicantis.

Locus Quintiliani sic habet, *Quæ per detractionem sunt figura, brevitas vocativisque maxime gratia petuntur, quarum una est ea, quam libro proximo in figuris distuli.* Synecdoche, cum subreptum verbum aliquod ferit ex cæteris intelligitur, ut *Calpurnia Antonium*, *Stupere audio Cræcum*, *Salanditior capiti*. *Cicero ad Brutum*: Sermo nullus, scilicet nisi de te, quid enim? &c. *Patricius.*

⁵ Præstat enim] Videtur Bruti esse, non Ciceronis. Nam Quintilianus aperte sic: *In Propædese aliquando singulis hæc membra variè subjicitur, ut apud Antonium: Sed hæc que &c. Aut possit dicitur, vel vixit, sedena ordine singulis continetur. Quæ apud Brutum de distatura Cn. Pompeji: Præstat enim, &c. Idem.*

AD M. FILIUM, ex lib. I.

PRISC. *lib. VIII. & lib. X.*] Quare effice, & elabora ut excellas.

AD EUNDEM, ex lib. II.

NON. *Commodare.*] Cui ego, quibuscumque rebus potero, libentissime commodabo.

AD EUNDEM, ex lib. incerto.

DIOM. *lib. I.*] Ceris delitis.

LACT. *lib. IV. cap. 14.*] Philosophiæ quidem præcepta noscenda, vivendum autem civiliter.

¹ Ad M. filium] Libros epistolarum ad M. filium tum maxime scriptos esse arbitror. Et Servius in VIII. *Æneid.* *Cicero*, inquit, *per epistolam culpæ filium*, dicitur, male eum distisse, dicitur literas tuas, cum litera, quatuor epistolam significat, numerum tantum pluraliter sunt signosis.

² Ceris delitis] Ad eas ceras respicit, in quibus scribere solebant. *Delitis* autem antiquè pro *delictis*, ut infra in epistola ad Calvum, & IV. *Ver.* *Ex qua tantum restitutum vetus delictum sit.* *Patricius.*

AD LICINIUM CALVUM.

PRISC. *lib. IX.*] Tuli moleste, quod literæ delitæ sunt mihi a te redditæ.

NON. *Auguro.*] Præsentit animus, atque augurat quodammodo, quæ futura sit suavitas.

¹ Ad Licinium Calvum] De quo in Bruto, cap. 81. & Quintil. X. a. XII. 1.

AD Q. AXIUM.

FRONTO.] Ad M. Bibulum adierunt.

FRONTO.] Si tu nos aliquid adjutare potes.

SUET. *in Jul. Caf.*] Cæsar in consulatu confirmavit re-
gnum, de quo ædilis cogitavit.

AD CATONEM.

NON. *Plus & multum.*] Nec idcirco mihi desiderandam
esse dignitatem meam, quod eam multi impugnarint, sed eo
magis recolendam, quod plus desiderarint.

AD CÆRELLIAM.

QUINT. *lib. vi. cap. 3.*] Hæc aut animo Catonis feren-
da sunt, aut Ciceronis stomacho.

Aut animo Catonis] Aut abruptam
esse vitam; quo pacto Cato Utricensis, ne in
Cæsaris manus veniret, mortem sibi conficere
vitæ: aut concoquenda hæc esse Ciceronis e-

remplo: metaphora ducta a stomacho; qui
cibos etiam acerbos & ingratos concoquit.
Mensuris; Hist. Mulier. Philis. ubi de Cæ-
rellia.

AD L. PLANCVM.

GELL. *lib. i. cap. 21.*] Nam neque deesse reipublicæ vo-
lo, neque superesse.

EX EPISTOLA INCERTA.

QUINT. *lib. ix. cap. 3.*] Data Lupercalibus, quo die
Antonius Cæsari.

QUINT. *lib. vi. cap. 3.*] ² Næ illi sunt pedes faceti, ac
³ deliciis ingredientis molles.

¹ Antonius Cæsari] Nihil aliud hic in-
telligi poterat, quam hoc, diadema impos-
sunt. *Parricior.*

² Næ illi sunt pedes] Quintil. *ibid.* *Fæc-*
tum, inquit, non tantum circa ridicula opi-
nor consistere: acriter hæc magis, & exultate

etiam elegantis appellationem pato. Ideo
que in epistolis Ciceri hæc Brutus referit verba:
Næ illi sunt pedes faceti, &c.

³ Delicite] Ascensus volebat *delicite*:
non male: ut *gressu delicato & languido*.
Phæd. V. i. Ita, *moliter ire*, *Propert. II. 12*

P O E M A T U M
F R A G M E N T A,
P H Æ N O M E N O N
E X A R A T O,
Q U Æ S U P E R S U N T M. T. C I C E R O N I S F R A G M E N T A.
C U M H U G O N I S G R O T I I S U P P L E M E N T I S.

AB Jove Musarum primordia: *semper in ore*
Plurimus ille hominum est, qui compita lumine magno,

Tom. IX.

V

Con-

¹ Aratum si quis nasse vult, ejus vitam,
ab antiquo scriptam auctore, Dionysius Pe-
tauvius cum Latina interpretatione sua, dedit
in *Uranologio*. Cicero, de *Orat. I. 16.* *Cer-*
tas inter doctos, inquit, *hominem ignavum*
Aratum de solo Jolliquo dicitur. Id carmen
inscriptum *Phænomenon*: que Cicero *admodum*
adolescens, ut ipse testatur (*de Nat. Dier.*
II. 41.) non astronomica, opinor, eruditio-
nis, sed artis poetica gratia, Latinis ex-
pressit versibus, & sæpe *Aratum* solum vocat.
Inde pluculos versus suis ipse Philosphicis
disputationibus inseruit: aliquos auctoritatis
ergo adduxere Lactantius, Priscianus, No-
nius, alii. Eas omnes reliquias, antea dif-
spicatas, homines curiosi, cum Arati Græco
contextu collatas, ordine legitimo digessi: e-
adhibi etiam Commentarii. Hægo tandem
Grotius, ipse admodum adolescentulus, id
aggressus est, auctore Josepho Scaligero, ut
Arati Ciceroniani lacunas expleret: remque
ita confecit, ut eo dignum erat, qui, ta-
merit nonnullum magnus, jam esset Grotius. De-
formitatem sane, & quasi horrorem truncati
lacerique corporis tollit: continuatio illa par-
tium: neque, si verum fateamur, Grotianam
Musam valde obscurat Tulliana. Idcirco fe-

ci non inivis, quod studiosis, propter Gro-
tiani operis inventendi difficultatem, gratum
fore cogovi, ut Ciceroniana Arati fragmen-
ta cum Grotii supplementis darem, quo se-
gantur illa jucundius, & si tanti est, fa-
cilius intelligantur. Ipsa quidem lacunarum
expleris vicem præbat Commentarii. Anno-
tationes adjungi novas, a doctissimo viro &
singulari amico nuper acceptas. Plures pote-
ram ex Petavii *Uranologio*, & libris Hippa-
parchi tribus, qui censuram continent *Phæ-*
nomenon Arati, atque adeo Ciceronis: non
enim hic illius correxit errata. Sed neminem
puto fore, qui astrologia sibi magistrum Ci-
ceronem constituat. Quorum ergo oduntur
istæ? Quoniam Ciceronis sunt. Non enim qui
hominis effugium saxo vel coloribus effingunt,
ungues negligunt & capillos. *Olivæ.*

² Musarum] Nihil in Græco est Arati
versu, quod huic respondeat voci, *Musarum*,
sed hoc tantum: *A Jove eductantur*, ut Ovi-
dium *Fast. V. 111.* *Ab Jove super opes.* Ci-
ceronem videtur respexisse Virgilius, *Ecl.*
III. 60. *Ab Jove principium Mæse.* Non *Ab*
Jove, sed *A Jove* est de *Leg. II. 3.* ubi hæc
recitat Cicero. Veruntamen fieri potuit, ut
quamvis scripsisset in *Aratibus Ab Jove*, in
dialogo de legitimo velle *A Jove*: quoniam
pius

AD Q. AXIUM.

FRONTO.] Ad M. Bibulum adierunt.

FRONTO.] Si tu nos aliquid adjutare potes.

SUET. *in Jul. Caf.*] Cæsar in consulatu confirmavit re-
gnum, de quo ædilis cogitavit.

AD CATONEM.

NON. *Plus & multum.*] Nec idcirco mihi desiderandam
esse dignitatem meam, quod eam multi impugnarint, sed eo
magis recolendam, quod plus desiderarint.

AD CÆRELLIAM.

QUINT. *lib. vi. cap. 3.*] Hæc aut animo Catonis feren-
da sunt, aut Ciceronis stomacho.

Aut animo Catonis] Aut abruptam
esse vitam; quo pacto Cato Utricensis, ne in
Cæsaris manus veniret, mortem sibi conficere
vitæ: aut concoquenda hæc esse Ciceronis e-

remplo: metaphora ducta a stomacho; qui
cibos etiam acerbos & ingratos concoquit.
Mensuris; Hist. Mulier. Philis. ubi de Cæ-
rellia.

AD L. PLANCVM.

GELL. *lib. i. cap. 21.*] Nam neque deesse reipublicæ vo-
lo, neque superesse.

EX EPISTOLA INCERTA.

QUINT. *lib. ix. cap. 3.*] Data Lupercalibus, quo die
Antonius Cæsari.

QUINT. *lib. vi. cap. 3.*] ² Næ illi sunt pedes faceti, ac
³ deliciis ingredientis molles.

¹ Antonius Cæsari] Nihil aliud hic in-
telligi poterat, quam hoc, diadema impos-
sunt. *Parricior.*

² Næ illi sunt pedes] Quintil. *ibid.* *Fæc-
tum,* inquit, non tantum circa ridicula opi-
nor consistere: acriter hæc magis, & exultate

*etiam elegantis appellationem pato. Ideo
que in epistolis Ciceri hæc Brutus referit verba:
Næ illi sunt pedes faceti, &c.*

³ Deliciis] Ascensus volebat *delicias*:
non male: ut *gressu delicato & languido*.
Phæd. V. 1. Ita, moliter ire, *Propert.* II. 12

P O E M A T U M
F R A G M E N T A,
P H Æ N O M E N O N
E X A R A T O,
QUÆ SUPERSUNT M. T. CICERONIS FRAGMENTA.
CUM HUGONIS GROTTII SUPPLEMENTIS.

AB Jove Musarum primordia: *semper in ore
Plurimus ille hominum est, qui compita lumine magno,*

Tom. IX.

V

Con-

¹ Aratum si quis nasse vult, ejus vitam,
ab antiquo scriptam auctore, Dionysius Pe-
tauius cum Latina interpretatione sua, dedit
in *Uranologio*. Cicero, de *Orat.* I. 16. *Cer-
tas inter doctos,* inquit, *hominem ignavum
Aratum de solo Jolliquo dixisse.* Id carmen
inscribit *Phænomenon*: que Cicero *admodum
adolescentulus,* ut ipse testatur (*de Nat. Dier.*
II. 41.) non astronomica, opinor, eruditio-
nis, sed artis poetica gratia, Latinis ex-
pressit versibus, & sæpe *Aratum* solum vocat.
Inde plurculos versus suis ipse Philosophicis
disputationibus inseruit: aliquos auctoritatis
ergo adduxere Lactantius, Priscianus, No-
nius, alii. Eas omnes reliquias, antea dis-
spicatas, homines curiosi, cum Arati Græco
contextu collatas, ordine legitimo digessi: e-
adhibi etiam Commentarii. Hægo tandem
Grotius, ipse admodum adolescentulus, id
aggressus est, auctore Josepho Scaligero, ut
Arati Ciceroniani lacunas expleret: remque
ita confecit, ut eo dignum erat, qui, ta-
merit nonnullum magnus, jam esset Grotius. De-
formitatem sane, & quasi horrorem truncati
lacerique corporis tollit: continuatio illa par-
tium: neque, si verum fateamur, Grotianam
Musam valde obscurat Tulliana. Idcirco fe-

ci non inivis, quod studiosis, propter Gro-
tiani operis inventendi difficultatem, gratum
fore cogovi, ut Ciceroniana Arati fragmen-
ta cum Grotii supplementis darem, quo se-
gantur illa jucundius, & si tanti est, faci-
lius intelligantur. Ipsa quidem lacunarum
expleris vicem præbat Commentarii. Anno-
tationes adjungi novas, a doctissimo viro &
singulari amico nuper acceptas. Plures pote-
ram ex Petavii *Uranologio*, & libris Hippa-
parchi tribus, qui censuram continent *Phæ-
nomenon* Arati, atque adeo Ciceronis: non
enim hic illius correxit errata. Sed neminem
puto fore, qui astrologia sibi magistrum Ci-
ceronem constituat. Quorum ergo oduntur
istâ? Quoniam Ciceronis sunt. Non enim qui
hominis effugium saxo vel coloribus effingunt,
ungues negligunt & capillos. *Olivæ.*

² Musarum] Nihil in Græco est Arati
versu, quod huic respondeat voci, *Musarum*,
sed hoc tantum: *A Jove eductantur*, ut Ovi-
dium *Fast.* V. 111. *Ab Jove super opes.* Ci-
ceronem videtur respexisse Virgilius, *Ecl.*
III. 60. *Ab Jove principium Mæse.* Non *Ab
Jove*, sed *A Jove* est de *Leg.* II. 3, ubi hæc
recitat Cicero. Veruntamen fieri potuit, ut
quamvis scripsisset in Aratibus *Ab Jove*, in
dialogo de legibus velle *A Jove*: quoniam
pius

Conciliumque virum complet, pelagusque profundum,
 Et pelagi portus. Frumitur Jove, & utimur omnes.
 Nos genus illius, nobis ille omine laro,
 Dextera præsignat, populumque laboribus urget,
 Consulat ut vitæ: quando sit terra ligoni
 Aptior, aut bubus moner, & quo tempore par sit,
 Aut serere, aut septas Lymphis aspergere plantas.
 Ipse etiam in magno defixit lumina mundo,
 Ordine queque suo, atque in totum providus annum
 Astra dedit, quæ nos moneant, qua qualibet hora
 Apra geri, certa nascantur ut omnia lege.
 Idem ergo primus placatur, & ultimus idem.
 Magne pater, magnum mortalibus incrementum,
 Progenies prior, & dulces ante omnia Musæ,
 Sancti una salvere mihi, & dum sidera canro,
 Si jus fasque sinunt, longum deducite carmen.

Cætera labuntur celeri cælestia motu,
 Cum cæloque simul, noctesque diesque feruntur;
 Axis at immotus nunquam vestigia mutat,
 Sed tenet æquali libratis pondere terras;
 Quem circum magno se volvit turbine cælum.

Extremusque adeo duplici de cardine vertex
 Dicitur esse Polus, quorum hic non cernitur, ille
 Ad Boream, Oceani supra confinia tendit:
 Quem cingunt Urse celebres cognomine Plaustræ,
 Quas nostri septem soliti vocitare Triones.

prius illud granditatem dat carmini, & numerum efficit pleniorum; hoc posticium ad lenitatem familiaris colloquii magis est accommodatarum. Anonymus.

3 Extremusque adeo] Hoc est. Ejus axis quem a motu liberum esse dictum est, extremitates duæ Poli dicuntur. Patricius. Duplex de cardine, pro duplici cardine; ut fulgur ab auro, pro fulgore auri. Plurals est Galis & Belgis frequentata. Grotius. Hoc si quis non concoquit, ita accipiat, quasi esset. Ab utraque parte, & duplici cardine. Nam 4. ab, &, 4. in multis adhibentur nullo discrimine, & eodem sensu. Cardo, inquit

G. J. Vossius, in Etymolog. ad varia transferretur. Ad cælestia, ut cum cardines dicuntur Cæli plagas. Veritas, ut monet Quintilianus, Instit. III, 2. dicitur id, quod est eminentissimum, ut est ea mundi regio, in qua præcipue intelligitur. Adæ vox Terentio, Ciceroni, Virgilio, bonisque aliis scriptoribus valde familiaris, sæpe ad ornatum pertinet tantum, ut notat Servius, En. VIII, 585. Annon. 4. Supra] Id est supra. Ita sæpe Lucretius, atque in his poeticis Cicero. Idem.

5 Quas nostri septem soliti vocitare Triones] Versus ille extra Aratum est, à Cicerone adjectus. Grotius. Quia enim Aratus dixit

10

15

20

25

Alæ

Asterius caput, asterius flammantia torga

Apicit, inque vicem pronas rapit orbis in ipsos
 Conversas humeros. Cætera, si credere fas est,
 Ad cæli nitidas arces venerè relicta:

Jupiter hoc voluit, quem sub benevolentibus verbis
 Ludentem 6 Dicti grato posuere sub antro,
 Idæum ad montem, totumque aluere per annum,
 Saturnum fallunt dum Dictæi Corybantæ.

Ex his altera apud Grajos Cynolura vocatur,
 Altera dicitur esse Helice, quæ monstrat Achivis
 In pelago navis quo sit vertenda, sed illa

7 Se fidunt duce nocturna Phœnicæ in alto.
 Sed prior illa magis stellis distincta refulget,
 Et late prima confestim nocte videtur.

V 2

Hæc

Asili voluuntur, atque vocantur plaustra (Græcia) a similitudine: addidit Cicero: Latinis vero a junctis bubus, septentriones. Nam teste Varro, lib. VI. de L. L. Triones locos appellantur, cum arant terram, quasi Teriones. Patricius. Arctos, sive Ursas duas, quoniam altera major est, altera minor, appellat Varro apud A. Gellium, III. 10. septentriones (vel potius, septem Triones) majores minoresque; quoniam in utraque septem stellæ sunt lucidiores cæteris. Virgilius En. I. 748. non septem, sed geminas Triones dixit. Nempe sidera hæc duo in Astronomia poetica sunt Urse duæ; in rusticana, Boves bis septem; & duo Plaustra. At plaustra, quod usui essent terendis frugibus, dicebantur etiam Triones. Inde est quod Virgilius duas arctas, duos septentriones, duo Plaustra appellavit geminas Triones. Anonym. 6 Dicti] Virgil. Georg. IV. 152.

Dictæ Cæli Regem pavore sub antro.

7 Se fidunt duce nocturna Phœnicæ in alto]

Duo hic sunt quæ possunt offendere, constructis & mutatis. Hæc sidera, omnes edidit. Se fidunt multis videlicet didicimus, ut vocant, & barbaram. Respondet Grotius, alium hoc esse antiquo more: Ciceronem non potuisse hæc scribere, nisi perturbato Arati ordine. Aratus enim clare assignat Helicæ Græciæ, Phœnicibus alteram, quæ est ante Helicæ nominata: est autem, inquit, Grammaticorum regulis tritum Hæc referendum esse ad id quod proxime antecessit. Atque a-

deo Hæc referri non potest nisi ad Helicæ, cum ad Cynoluram oportet. Grotii hæc de- fensio est. Ut de his, quod sentio, dicam: poterat Cicero scribere,

Ille Phœnicæ confisi curula verrunt, maxime, cum hoc unum Græcos habet ver- sus, ac de nocturna duce nihil. Scriptisse ve- sisse, si cui persuasit Grotius, certe non mihi. Grammaticorum legem de usu relati- vorum hic, ille, non semper observantur scriptores Latini. Exempla collegit Gronov. Obscrv. III. 16. Sanctius, Minero. II. 9. ubi opportunè animadvertit, illa Grammatico- rum regula id spectari videtur, ut vitetur am- biguitas. In Hæc est aliqua; quam ut tolle- ret Cicero, eoces paucias addidit, ubi so- cum hunc recitavit, lib. de Nat. Deor. II. cap. 43. Supplementum pedestre illud, quod esse Cicero necessarium judicavit, si Grotius versu completi ut facile poterat, voluisset, & eodem in loco ponere, nihil contra offi- cium admisisset fidi interpretis, & aliqua molestia liberatè tenendæ mutationis, & defendendæ. Poterat autem vel melius, vel sic saltem:

Altera dicitur esse Helicæ, quæ monstrat Achivis.

Lucida per totas spectans sidera noctes,
 In pelago navis quo sit vertenda; neque a-

xiem
 Peruvia mea fulgore pari Cynolura coronat;
 Hæc fidunt duce nocturna Phœnicæ in alto.
 Anonymus.

Hæc vero parva est, sed nautis usus in hac est:
 Nam cursu interiore brevi convertitur orbe,
 Signaque Sidoniis monstrat certissima nautis.
 Has inter, veluti rapido cum gurgite flumen,
 Torvi⁸ Draeo serpit, subter luperaque revolvens
 Sese,⁹ conficiensque sinus e corpore flexos,
 Quos cani tangunt immunes gurgitis Arctoi.
 Verum hæc extrema circumdatur agmine caudæ,
 Qua spiræ sinus est involvitur altera calo.
 Nempe Helicæ extremæ circumdatur agmine caudæ,
 Qua spiræ sinus est, caput est Cynosuridos Urse:
 Quæ tamen usque pedes summo illum a vertice tangit.
 Retrogrado hic iterum cursu convertitur anguis.
 Huic non una modo caput ornans stella relucet,
 Verum tempora sunt duplici fulgore notata,
 E trucibusque oculis duo fervida lumina flagrant,
 Atque uno mentum radianti fidere lucet:
 Obstipum caput, & tereti cervice reflexum,
 Obrutum in caudam majoris figere dicas.
 Opposita extremæ capitis sunt dextera caudæ.
 Hoc caput¹¹ hic paulum sese, subitoque recondit,

45

50

55

60

Or-

⁸ Torvi Draeo] Huius versus meminit etiam Priscianus, lib. XII. Legit autem, retroque, pro, revolvens: Patric.
⁹ Conficiensque sinus e corpore flexos] Lege- re malim: e corpore flexo. Sinus vero sunt sinosa volumina Virgilio. Grotius. Tamen flexos videtur hic magis poeticum. Virgilius, Georg. I. 244.
 Maximum hic flexu sinosa elabitur anguis, Cicero, perque duas in marem fluctibus Arctoi.

Ubi sinus hæret Ciceronis expressit Virgilius suo illo flexu sinosa. Anonymus.
¹⁰ Obstipum caput] Male obstipum caput exponitur fixum, immobile. Melius Scaurus exposuit in alterum humerum reclinarum. Id docet quod sequitur tereti cervice reflexum, quod plane pugnat cum vulgata interpretatione. Grotius. Assentiri Grotio non possum, neque intelligo, qui possit caput serpentis in alterum humerum inclinari. At video posse caput esse reflexum, atque in es-

situ obstipum & immobile, ut intelligere oportet caput Draconis, siquidem ita iacet, ut obtinuit in cauda Uræ maioris. Grotius maluit, in caudam: hac una fortasse causa, quod in editionibus aliis casus est textus; quæ dicendi ratio Ciceroniana est. Anonymus.

¹¹ Hic paulum sese subitoque recondit] Non minus falsum, quam est absurdum. Et tamen omnes codices prælerunt. Mihi hoc versus cum cura legenti statim occurrit emendandum: subito seque condit. Participium est subito, non adverbium. Sed tamen Aratus non viduit dicere caput Draconis quor subire, sed stringere potius. Grotius. Non video, cur istud subito Grotium offenderit. Si enim ortus dici atque obitus parte admittitur in una, ut is, qui ad caput Draconis habitat, ne tertia quidem hora pars in sinu- que nocte obtingat, quid mirum, si caput Draconis, ubi se extulit, subito recon- dat sese? Anonymus.

Ortus ubi, atque obitus partem admiscetur in unam.
 Quod¹² tangens defessa velut mœrentis imago
 Vertitur; hanc nemo certo tibi dicere possit,
 Aut quisnam, quo sit fessus, labor: attamen illam
 Engonalim vocitant, genibus quod nixa feratur.
 Illa petie binis manibus diversa locorum,
 Atque humeros supera tensis dispenditur ulnis,
 Et super ora cavis spirantia naribus ignem
 Serpentis dextræ figit vestigia planta.
 Hic illa eximio posita est fulgore corona:
 Hanc Ariadnæum Bacchus restatus amorem
 Inruit in celum, qua Nixi terga fatiscunt.
 Juxta humeros ferrum est: propter caput Anguiententis
 Quem claro perhibent Ophiucum nomine Graji,
 Est caput illius, summoque ex vertice Nixi
 Persicæ alerius candentia sidera nosces.
 Huic supera duplices humeros affixa videtur
 Stella, micans tali specie, tali que nitore,
 Fulgeat ut, pleno cum lumine Luna resulsit,
 Non par est geminis manibus vigor, & licet illis
 Nec nullus splendor, nec sit parvissima moles,
 Attamen est tenuis disperso lumine fulgor.
 Hic pressu duplici palmarum continet Anguem,
 Ejus & ipse manet religatus corpore toto,
 Namque virum medium serpens sub pectora cingit.
 Ille tamen graviter nitens vestigia ponit,
 Atque oculos urget pedibus pectusque Nepai:
 Hic pressus dextra, surgit: sed parte sinistra
 Sertique suprema tangunt Minoia male.
 Sub spiræ quæres immenso corpore chelas,
 Quæ tamen haud magnum jactant pro mole nitorem.
 Ipsam Helicem sequitur, non dispar forma bubulco,

65

70

75

80

85

90

95

Ar-

¹² Quod tangens] Apud Ciceronem lib. II. de Nat. Deor. legitur: Atingens defessa ve- luti &c. Sed quia hoc cum præcedentibus co- herere non possit, cum tamen apud Aratum coherat, vero est simile Ciceronem & hoc ad suam sermonem accommodasse. Itaque

Quod tangens substitui. Grotius. Huic voci de Nat. Deor. legitur: Atingens defessa ve- luti &c. Sed quia hoc cum præcedentibus co- herere non possit, cum tamen apud Aratum coherat, vero est simile Ciceronem & hoc ad suam sermonem accommodasse. Itaque

Arctophylax, vulgo qui dicitur esse Bootes,
 Quod quasi remone adjunctam præ se quatit Arcton.
 Clarus hic, & subter præcordia fixa tenetur
 Stella micans radiis Arcturus nomine claro.
 Hic se sub pedibus profert¹³ finita Booti
 100 Spicum illustre tenens splendenti corpore Virgo.
 Sive illi Astræus pater est, qui dicitur idem
 Sideribus stellisque pater, seu quilibet alter,
 Sic felix: sane hæc narratur fabula vulgo.
 Incoluit caelo terras Astræa relicto,
 105 Conventusque hominum non designata priorum,
 Sed nec famineos spernens invisere cætus,
 Leti expers generi mortali mixta resedit,
 Nomine Justitiæ gaudens, senibusque coactis,
 Sive foro in magno, seu latipatente platea,
 110 Civiles populis dictabat sedula leges:
 Nec mala lis fuerat, nec dum discordia nota,
 Nec fera seditio furiarat mobile vulgus,
 Sæva nec audaces fuerant fracta passa carinas:
 Sed bubus tracto sulcantes vomere terras,
 115 Malebant tenui contenti vivere cultu,
 Sufficiente Dea justis pleno omnia cornu.
 Hæc manet, in sanctis dum gens manet aurea terris:
 Sed non argenti nimis est lætata metallo,
 Moribus at veris prior est quoque versa voluntas,
 120 Raraque pejori junxit sua numina genti:
 Sola sed ex raucis descendens montibus ibat,
 Sub noctem, nulli teneris blandita loquelis,
 Sed simulac magna hominum venisset ad urbes,
 Improba terrificis sic ulta est crimina verbis:
 Non ego me dignor posthac monstrare videndam,
 Degener o prima proles nunc altera prolis,
 Degeneres iterumque iterumque habitura nepotes:

Tunc

¹³ Finita] Posita, constituta, clausa. Eodem modo locutus est de Phœnice. Fiant in partibus Austri. Patricius.

¹⁴ Spicum illustre tenens] Dicimus & hinc spicum, & hoc spicum. Cicero in Arato: spicum illustre ferens. Servius; Georg. l. 11.

Tunc fera bella hominum generi, cædesque nefandæ
 Impendent, culpamque comes sua pena sequetur.
 130 Sic ait, & populos intenta etiam ora tenentes
 Linqvit, & ad montes sylvarumque avia tendit.
 Hæc atas vitam liquit, sobolemque reliquit.
¹⁵ Ferrea tum vero proles exorta repente est,
 Ausaque funestum prima est fabricarier enses,
 135 Et gustare manu victum, domitumque jovencum.
 Tunc mortale exosa genus Dea in alta volavit,
 Et Jovis in regno, cælique in parte¹⁶ recepta est:
 Illustrem sortita locum, qua nocte serena
 Virgo conspicuo fulget vicina Bootæ.
 140 Huic, humeros supra duplices convertitur alam
 Ad dextram, Graio¹⁷ Protrygeter nomine dicta,
 Stella micans, tali specie, talique nitore,
 Qualis & immensa sub cauda volvitur Arcti.
 Illa quidem flagrans: sed & huic flagrantia plura
 145 Sidera, que parvo poteris reperire labore.
 Quin etiam ante pedes magno fulgore notata
 Stella nitet: dehinc prima humeros subit, altera lumbos,
 Tertia sub caudam¹⁸ ad genus ipsum lumina pandit.
 Cætera sed cæro passim sine nomine fulgent.
 150 ¹⁹ Et natos Geminos invifes sub caput Arcti;
 Subjectus mediæ est Cancer, pedibusque tenetur,
 Magnu' Leo tremulam quatens e corpore flammam,
 Explicat hic summos ardores semita Phæbi,
 155 Tunc nullæ apparent per cætra novæ spicæ,
 Principioque adeo Solis per cæruha cæli
²⁰ Hoc motu radiantis Etesiæ in vada ponti

Pro-

¹⁵ Ferrea tum vero] Quid? si ætas aut æra pro ferrea? certe & Germanicus & Augustinus verit æra, & sic habet Graeco Aratus. Nisi forte ferrum pro ære dixerit Cicero, aut utrumque confuderit, aut certe hoc loco Hesiodum, quam Aratum, limitari maluerit, ut maluit Ovidius, Metamorph. l. 127. Patrie. Vulgatum Isthionem, Ferrea, tuetur Grotius.

¹⁶ Recepta est] Lactantius lib. V. cap. 5.

legit, resedit.

¹⁷ Protrygeter] Arati interpretis vocat Prævidemiatorens.

¹⁸ Ad genus] Cicero in Arato, hoc genus, pro genu protulit. Tertia sub cauda ad genus ipsum, &c. Persius sat., lib. VI.

¹⁹ Et natos Geminos] Legrem, æt nator. Græcus enim habet β. Patrie.

²⁰ Hoc motu radiantis Etesiæ in vada ponti] Citat hunc versum Cicero in Orat. (cap. 45.)

Procumbunt glomerati, & longo flamine spirant.
 Tunc mihi non remi placeat raris indiga, verum
 Larga satis, rectoque ²¹ ad venti commoda clavo,
 Si cupis Aurigam, atque Auriga noscere stellar,
 Ullaque fama tuas Capra pervenit ad aures,
 Hædorumque simul, quorum duo lumina cernunt
 Sæpe per iratum jactata cadavera pontum:
²² Sub lava is Geminorum obductus parte feretur. 165
 Adversum caput huic Helice truce lenta tuetur.
 At Capra lævum humerum clara obtinet: illa putatur
 Ubera adhuc parvo lactenda dedisse Tonanti,
 Hanc Jovis Oleniam capram dixere ministri.
 Verum hæc est magno atque illustri prædita signo, 170
 Contra Hædi exiguum jaciunt mortalibus ignem
 Auriga in manibus; cujus vestigia servans,
 Corniger est valido ²³ connixus corpore Taurus,
 Quem non difficili ratione agnoscere possis.
 Namque illum exornant externi hæud indiga signi
 Sidera, quæ virum caput olli utrinque figurant,
 Inclaya per totam spargentia lumina frontem:
 Has Græci stellas Hyadas vocitate fuerunt.
 Sed pes Aurigæ dexter, cornuque sinistrum
 Tauri uno igne micant: pariterque feruntur uterque:
 At prior Auriga latum petit oceanum Bos,
 Cum tamen o placidis surgant simul æquoris undis.
 Quin etiam lævæ domus antiquissima Cephei

A E R

45.) ut exemplum eius licentiæ, qua contra-
 factio non fit, sed hiatus manet. Admā-
 varentium vero fidelem ipsam interpretem
 Arato vel fuisse, in quo idem est hiatus,
 quem in suo carmine Cicero adnotat, atque
 in eadem etiam sese versus. *Vilfridus, Far-*
Leg. XII. 10.

21. Ad venti commoda] Ad usum venti,
 prout fert venti opportunitas. Tunc enim,
 ut scripsit in Paraphrasi Aratorum Avienus,
 stera flamine propellunt pelagus: vis sunt re-
 mit: portus vobis ipse carinas. *Anon.*

22. Sub lava is Geminorum] Interpositi vo-
 com si ad lectulam necessario desideratam.

Græcorum. At plus in Græco est exemplari,
 quam possit intelligi ex vocula, quam inter-
 posuit Grotius. Hoc fere:

Aurigam invenit ingentem: corpore toto
 Sub lava Geminorum obductus parte feretur.
 Anonymus.

23. Connixus] Vox ista Tauri labitur ex-
 primit. Nam ut ait Hyginus, *Pœr. Astr. III.*
20. Taurus ad verum signorum dimidia parte
 collocatur. & incidere, genuque deferre ad
 terram videtur. Sic enim videntur hæc esse
 cornuipoda, Cicero infra.
 Atque genu stavo Taurus connixus ingitur.
 Bahrus.

Ærennis est nota suis, quam Jupiter auctor
 Progenii subito præclaris inreulis astris: 185
 Namque ipsum ad tergum Cynosuræ vertitur Arcti
 Iasides passis distendens brachia palmis,
 Tantaque ab extrema cauda determinat Arcti
 Regula utrumque pedem, quanta pes a pede distat.
 Quod si a Cepheo paulum tua lumina baltheo 190
 Dimoveas, versus sævi agmina prima Draconis,
 Hic erit, hæud plena poteris quam cernere luna,
 Obscura specie stellarum Cassiopea:
 Nam non crebre illi stella, neque sidera juncta
 Egregium ex variis componunt ignibus ignem: 195
 Sed quali portas firmatas objice clavi
 Occludit vectis bifori vis obdita valvæ,
 Talia & hæc etiam prive disposita figurant
 Sidera; & ipsa adeo passis distenditur ulnis,
 Non secus ac sortem naræ miseretur iniquam: 200
 Hanc namque illustri versatur corpore propter
 Andromeda, effugiens conspectum moesta parentis:
 Quam non sollicitus noctu labor inquirundi;
 Tam clarum caput est, tam magno sidere fragrant
 Ambo humeri, summique pedes, vestesque fluentes. 205
 Hæc etiam in varias distendit brachia partes,
 Urque prius, sic nunc in magno vincula mundo
 Non relevant duro defessas pondere palmas.
 Huic Equus ille jubam quatens fulgore micanti
 Summa contingit caput alvo, stellaque jungens 210
 Una tenet duplices communi lumine formas,
 Æternum ex astris cupiens connectere nodum.
 Sed latus, atque armos depingunt terna caballi,
 Æquali a sese spatio, quæ sidera distant
 Eximio fulgore, quibus par nec caput altum 225
 Nec longa est cervix: fragrantis at ultima male
 Quatuor his aliis non cedit stella nitore,

Tom. IX.

X

Ful.

24. Obscura specie] Locum hunc expen-
 dit vir eruditissimus, ad de me, si quis voluit, bene meritus, Petr. Dan. Huertius, *Animado.*
 in Manil. l. 355. *Obscurus.*

Fulgens inter stellas media ipsa refulgens.
 Non equidem hic quadrupes, verum media tenus alvo
 Conspicuis profert sonipes venerabilis ora. 220
 Hunc fama est olim propter iuga summa Heliconis,
 Hippocreneum nobis donasse liquorem:
 Tunc nondum Aonii madure virentia montis
 Fecundo latice: ut generosi prima caballi
 Ungula bimum ferret, simul ingens prosiliit fons, 225
 Unde caballinum primi vocitare bubulci:
 Ille quidem stillans e saxis irrigat agros
 Thespia terra tuos: sed Equus pro munere tanto
 Exornat magni penetralia lucida celi.
 Exin contortis Aries cum cornibus hæret, 230
 Ille quidem æternum longos agiturus in orbis
 Segnior haud currit signo Cynosuridos Arcti,
 Languidus obscurusque tamen, cœu luna recundat
 Flamme aciem, Andromedæ se propter cingula volvit,
 E quibus hunc subter possis cognoscere sultum. 235
 Jam cœli mediam partem terit, ut prius illæ
 Chelæ cum pectus quod cernitur Orionis.
 Et prope conspicias parvum sub pectore claro
 Andromedæ signum, Deltoion dicere Graii
 Quod soliti, simili quia forma litera claret: 240
 Huic spatia ductum simili latus extat utrumque.
 At non tertia pars lateris: namque est minor illis,
 Sed stellis longe densis, præclara relucet.
 Inferior paulo est Aries, & flamen ad Austrum

24 Jam celi] Totum hunc locum ita legendum arbitrater.

Nam Cæli mediam partem terit: ut prius ille

Chelæ, tuos Balbeus qui cernitur Orionis.
 Hoc sensu: E quibus vinculis, vel cingulis Andromedæ possis cognoscere, hunc, Arietem, sultum sultum, sub ipsis videlicet Andromedæ cingulis. Situs est enim, inquit, aries in media cæli parte, sicut libra ipsa (chela) & sicut Balbeus Orionis. Mediam autem cæli partem intelligit eam, quæ a polis, qui extremas cæli partes obtinere dicuntur, un-

dique distat æqualiter. Astrologi circulum Equatorum ex eo nominant: quæ circulum ex signis Zodiaci sola duo contingunt Aries & Libra, pro qua Aratus scorpionis chelam ponit. Quæ signa ubi sol motu suo progressus attingit, æquinoctia in universo terrarum orbe consistunt. E cæteris autem sideribus contingit hunc quoque Zonæ, quod ait Aratus, & quod post eum Cicero, Balbeus Orionis. Patrioticus.

26 Andromedæ signum] Non signum Andromedæ conspicias, sed, sub Andromedæ clava pectore parvum signum conspicias. Idem.

Inclinatior, atque etiam vehementius illo
 27 Pisces, quorum alter paulo prælabitur ante, 245
 Et magis horrifonis Aquilonis tangitur alis,
 Atque horum e caudis duplices velut esse catenæ
 Dicuntur, sua diversa per lumina serpunt:
 Atque una tandem in stella communiter hærent, 250
 28 Quam Veteres soliti cælestem dicere Nodum.
 Andromedæ lavo ex humero si quarere perges,
 Appositum poteris supera cognoscere piscem.
 29 E pedibus, natum summo Jove Persea vifes,
 Quos humeris retinet defixo corpore Perseus; 255
 Quem summa ab regione Aquilonis flamina pulsiant.
 Hic dextram ad sedes intendit Cassiopeæ,
 Diversosque pedes, vinctos talaribus aptis,
 30 Pulverulentus uti de terra lapsu repente
 In cælum victor magnum sub culmine portat. 260
 31 At propter lavum genus omni ex parte locatas

X 2

Par-

27 Pisces] Hic versus cum sequenti etiam in lib. II. de Nat. Deser. reperitur, nullo discrimine, nisi quod pro *Harrifonis*, ubi legitur *horrifonis*. Quod quoniam sæpe evenit, ut hæc Arata aliter hoc atque illo loco a Cicero ipso recitentur, existimandum est (nisi scibi filo ipsi orationis obsequitur) aut varietate lectionis proponenda luxuriare ipsum; aut emendatiora a viro jam facta recitari, quæ olim minus exacte ab adolescentulo conversa fuerant. Unde quoque factum existimo: ut ab Hygino & Prisciano aliter quoque permixta recitentur, quam hic leguntur. *Prælabitur* legunt quidam, non existimantes posse dici *prælabitur ante*, cum pro *id* exprimat, quod *ante*. At est in his ipsis Aratæ scorpionis pro *se præpositas* flebile acumen. *Idem*.

28 Quam veteres] Versum hunc expendit diligenter Per. Vid. *Par. Leth. XXXI. 13.*

29 E pedibus] Sensus est: E lavæ humero Andromedæ poteris piscem cognoscere. Ibi enim situs est. Ex pedibus autem ejusdem Andromedæ, Persea cognoscitur, in enim pedes Andromedæ humeris retinet. *Patrioticus*.

30 Pulverulentus uti] Hoc est, habitu curiosis, qui pulverem in studio collegerit. Sic enim emittitur Perseus, *Avonynus*. Hunc locum sic extendit. *Diversosque* Dec.

In cælum victor magno sub culmine portat. Rerum astronomicarum auctores in terram ruere dicunt ea quæ occidunt: ut contra orientia in cælum et terris rellite. Hac ratione Cicero putavit Arato Persea orientem describi. De terra elapsus, dicit pro, de terra ascendens, *Victor* legendum, non *victor*. *Magno sub culmine*, pro *Magnum sub culmine*. Nam veteres illas (ut vocant) præpositiones in, sub, super, nullo omnino discrimine cum accotandi & auferendi casu extulerunt. *Grotius*.

31 At propter lavum genus] Davilio si credimus in lib. de Nat. Deor. II. 44. Servius legit *Hujus propter lavum genus*. *En. III. 22.* quæ lectio videtur illi critico non esse temere repudianda. Non repudiabitur temere; repudiabitur tamen. Servii verba hæc sunt: *Cornu animatis inclinabile est; licet generorum usurparis Lucanus, ut: Cornu tibi cura unistri Lentule. Sic Cætero in Arata; hujus genus, pro genu. Non dicit Servius, quod scripserit Cicero, Hujus propter lavum genus: sed quod declinavit. Hæc genus, hujus genus; ut Lucanus declinavit *hæc cornu, hujus cornu*. Non ergo hunc respiciebat veterum, in quo genus est casus quarti; sed alium, in quo esset casus secundi, *Avonynus*.*

Parvas Vergilias tenui cum luce videbis.
 Hæ septem vulgo perhibentur more vastulo
 Stella, cernuntur vero sex undique parvæ.
 At non interiisse putari convenit unam: 265
 Sed frustra temere a vulgo ratione sine ulla
 Septem dicier, ut veteres statuere Poetæ,
 Æterno cunctas ævo qui nomine 32 dignant.
 Aleyone, Meropeque, Celano, Taygeteque,
 Elesta, Steropeque, simul sanctissima Maia. 270
 Hæ tenues parvo labentes lumine lucent:
 At magnum nomen signi, clarumque vocatur,
 Propterea quod & ætatis primordia 33 clarat,
 Et post hyberni præpandens temporis ortus,
 Admonet, ut mandent mortales semina terris, 275
 Inde Fides leviter posita & 34 convexa videtur;
 Mercurius parvis manibus quam dicitur olim
 35 In cunis fabricatus in alta sede locasse.
 Quæ genus 36 ad lævum Nixi delapsa resedit,
 Atque inter flexum genus, & caput Alitis hesit. 280
 Namque est Ales avis, lato sub tegmine cali
 Quæ volat, & serpens geminis secat æera pennis.
 Altera pars huic obscura est, & luminis experts:
 Altera nec parvis, nec claris lucibus ardet, 285
 Sed mediocre jacit quatiens e corpore lumen.
 Hæc dextram Cephei dextro pede pellere palmam
 Gestit: jam vero clinata est ungula vehemens
 Fortis Equi, propter pennati corporis alam.
 Ipse autem labens 37 multis Equus ille tenetur

32 Dignantur] Legere malunt alii *ferantur*.
 At veteres dicebant, *Digno*, *Dignari*. Idem.
 33 Clarat] Declarat, significat. Verbo
 stare usitum in eundem sensum alibi Cicero,
 Lucræti non semel, & veteres alii.
 Sunt qui malunt:

Ad ætatis primordia clarat.
 Id est, apparet sub initium ætatis. Idem.
 34 Convexa] De Nat. Deor. II. 44. pro
 convexa est convexa. Cur autem leviter posita?
 Quoniam, ut mox dicit, delapsa resedit.

inter hexum genus, & caput Alitis hesit. Cum
 convexus? Aliti, Idem.

35 In cunis] Hæc est vera lectio, inquit
 Grotius. Non dubitabit qui Græcum Arati
 versum legerit. Alii habent *Infantis*. Idem.

36 Ad lævum Nixi] Appellat Cicero *Nixum*,
 vel *Nixum*, imaginem illam parentem
 nomine, de qua superius dixerat:

Engonastum vocitant, genibus quia nixa se-
 dit. Patricius.

37 Multis... Elliciens] Aratus dicit *due*
Piscer.

Piscibus: huic cervix dextra mulcetur Aquari.
 Serius hæc obitus terræ 38 visit Equi vis,
 Quam gelidum valido de corpore frigus anhelans
 39 Corpore semifero 40 magno Capricornus in orbe:
 Quem cum perpetuo vestivit lumine Titan,
 Brumali flectens contorquet tempore cursum. 295
 Hoc cave te ponto studeas committere mensæ:
 Nam non longinquum spatium labere diurnum,
 Non hyberna cito volvetur curriculo nox:
 Humida non sese vestris aurora querelis
 Ocyus ostendet, clari prænuntia solis, 300
 At validis æquor pulsabit viribus Auster:
 Tum fixum tremulo quatietur frigore corpus.
 41 Sed tamen anni jam labantur tempore toto.
 Nec cui signorum cedunt, neque flamina vitant,
 Nec metuunt canos minitanti murmure fluctus. 305
 At naure fulicæ similes, mergoque natanti,
 Anxia per torum jactantes lumina pontum,
 Nequicquam nusquam parentia litora querunt,
 Dum tenuis nigro tabula bos distinguit ab Orco.
 42 Atque etiam supero, navi pelagoque vagatus, 310

Men-

Piscer. Atqui duo non sunt multi. Hinc emendationes. *Multis*, *biis*, *geniis*, *viris*, *que*, *junctis*, *vinctis*. Et sane communi vinculo continentur ambo; tum ut facili lapsu exire possit *multis* ex *junctis*, *vinctis*, norunt conjecturarum arduos. *Anxi*.

38 *Visit equi vis*] Prima editio habebat: *Visit equini*, quod nihil est. *Equi vis*, est equus. Quæ dicendi ratio, ex Græcorum imitatione, Lucretio familiaris est, atque Tullio in his verbis. *Terræ obitus*, est circuitus, quem ætra conficiunt, dum lucent. Lucretius, IV. 394.

Syderæ... longos obitus exæta revisunt.
 Cum perennis sua sunt calum corpore clavo,
 Quis est, revisunt obitus? iterant circuitus,
 lucens demum. Quocirca *visere obitus*, est apparere, iucere, quod in Græco etiam est exemplari, neque hic obitus est occasus. Verbum *visere* non semel in his occurrit Fragmentis. *Anxi*.

39 *Corpore semifero*] Capricornus pingitur

semicaper & semipiscis; hoc inferne, illud superæ. Quæ parte est caper, in censu est bestiarum circorum; quæ parte piscis, in ferarum. *Leitur corpore semifero*. Idem legendum videtur *corpore scifero*. Sic enim Avianus: *Hispida scæth marceæ species Capricorni*. *Babæria*.

40 *Magno Capricornus in orbe*] Magnum orbem dicit Zodiacum, vel orbem signiferum, in quo sedem habet Capricornus. *Anxi*.

41 *Sed tamen anni jam labuntur tempore toto*] Anni est signandi casus, non rectus pluralis. *Delude labuntur*, refertur ad nautas, subauditio nominativo, ut & apud Aratum. Libens legerim, *Sed tamen en anni dec. Grotius*. Suspiciabatur Patricius legi posse: *Sed naure iam anni...* vel: *Sed naure iam anni*. Aratus magis poetice dixit:

Sed naure iam toro nigrescit puppibus ante. *Anxi*.

42 *Atque etiam supero*] Supero mensæ id est superiore, quo sol est in Sagittario. *Aræ*.

Menſe, Sagittipotens ſolis cum ſuſtinet orbem, *quid vultis?*
 Non multo leviora putes inſtare pericla,
 Ante nigras cautus tenebras ſubducere puppim.
 Nam jam cum minus exiguo lux tempore praesto eſt,
 Hoc ſignum veniens poterunt praenoſcere nautae: 315
 Jam prope praecipitante licebit viſere nocte,
 Ut ſeſe oſtendens emergit Scorpius alte,
 Poſteriore trahens flexum vi corporis arcum.
 Sed Nepa non multum prior, at prior exit ab undis.
 Jam ſupera cernes Arcti caput eſſe minoris, 320
 Et magis erectum ad ſummum verſarier orbem.
 Tum ſeſe Orion toto jam corpore condit
 Extrema prope nocte, & Cepheus conditur ante
 Lumborum tenuis, a palma depuſſus ad undas.
 Hic miſſore vacans fulgens jacet una ſagitta, 325
 Quam propter nitens penna convolvitur Ales;
 Et clinata magis paulo eſt Aquilonis ad auras.
 At propter ſe Aquila ardenti cum corpore portat,
 Igniferum mulcens tremebundis athera pennis,
 Non minus ingenti cum corpore, ſed grave maestiſ 330
 Oſtendit nautis perturbans aquora ſignum.
 Tum magni curvus Capricorni cornua propter
 Delphinus jacet, haud nimio luſtrato nitore,
 Praeter quadruplices ſtellas in fronte locatas,
 43 Quas intervallum binas diſterminat unum: 335
 46 Caetera pars latet, ac tenui cum lumine ſerpit.
 Illa quae fulgent lucēs ex ore coruſco,
 Sunt inter partes gelidas Aquilone locatae,
 Atque inter ſpatium & lati veſtigia ſolis.

At

Arcti Graeca hoc habent: At vero, in menſe antecedente, mari multa paſſus, quando ſol arcum rectoremque arcus incendit, hoc eſt Sagittarium, ſub veſperam navem reducito, non amplius fidens nocti. *Idea.*

43 Arcum] Arcus designat Arctientem vel Sagittarium, qui Scorpium ſequitur a iura ut illum traheret Scorpius videatur. *Eub.*
 46 Depuſſus ad undas] Sidera cum oculi-

dunt, dicuntur in Octavam deſcendere. *An.*

45 Quas intervallum etc.] Avienus: *Binis geminis diſcreta ſitu micat ignipotens lux.*

46 Caetera pars latet] Antea ſane dixerat, eundem Delphinum, de quo hic loquitur;

haud nimio luſtrato eſſe nitore: ut convenientiſſime hoc item loco libere illum dicere poſſiſſe videatur. *Patrius.*

At pars inferior Delphini ſuſca videtur 340
 Inter ſolis iter, ſimul inter flamina venti,
 Viribus erumpit qua ſummi ſpiritus Auſtri,
 Exinde Orion obliquo corpore nitens,
 Inferiora tenet truculenti corpora Tauri:
 Quem qui ſuſpiciens in caelum nocte ſerena, 345
 Late diſperſum non viderit, haud ita vero
 Caetera ſe ſperet cognoſcere ſigna poteſſe.
 Namque pedes ſubter rutilo cum lumine claret
 Fervidus ille Canis ſtellarum luce refulgens;
 Hunc tegit obſcurus ſubter praecordia venter: 350
 Nec toto ſpirans rapido de corpore flammam
 Aethiferos validis erumpit ſtatibus ignes:
 Totus ab ore micans jactitur mortalibus ardor,
 Siron hunc Graeci praecelaro nomine dicunt.
 Hic ubi ſe pariter cum ſole in culmina caeli 355
 Extulit, haud patitur foliorum tegmine fruſtra
 Suſpenſos animos arbuſta ornata tenere:
 Nam quorum ſtirpes tellus amplexa prehendit,
 Haec augens anima, virali flamine mulcet:
 At quorum nequeunt radices findere terras, 360
 Denudat foliis ramos & cortice truncos.
 Tendentem occiduas etiam hunc ſentimus ad oras:
 48 Caetera ſignandis ſunt languida ſidera membris.
 Hunc propter, ſubterque pedes, quos diximus ante, 365
 Orioni jacet levipes Lepus. Hic fugit icſtus
 Horrificos metuens roſtri tremebundus acuti.
 Nam Canis inſeſto ſequitur veſtigia curſu
 Praecipitantem agitans, orientem denique paulum,

51 Cur-

47 Haud patitur] Obſcurus diſtum, hanc

habet ſententiam: Non patitur ut arbuſta ornata foliorum tegmine, fruſtra teneant ſuſpenſos hominum animos, dubitantes, quae illorum radices egerint, quae non egerit. *Iidem.*

48 Caetera ſignandis ſunt] Reliquae ſtellae, quas habet Sirius, praeter illam quae in ore eſt, vim non habent, languidae ſunt, aptae tantummodo ſignandis ejus membris, ad partes corporis designandas.

49 Ante] Supra verſ. 348.
 50 Oriem denique] Denique, ſimul, cum, ſimileſque particulae pro copula uſurpat Cicero. Senſus itaque eſt: Canis Leporem inſequitur, occidentem agitans, & paulum jam ortum. Ita convenit Arato: alias iſte ſenſus non conſtat. *Grotius.*

tes corporis designandas.

49 Ante] Supra verſ. 348.

50 Oriem denique] Denique, ſimul, cum, ſimileſque particulae pro copula uſurpat Cicero. Senſus itaque eſt: Canis Leporem inſequitur, occidentem agitans, & paulum jam ortum. Ita convenit Arato: alias iſte ſenſus non conſtat. *Grotius.*

tes corporis designandas.

Curriculum nunquam defesso corpore sedans,
 At Canis ad caudam serpens pralabitur Argo,
 Conversam præ se portans cum lumine puppim;
 Non aliæ naves ut in alto ponere proras
 Ante solent rostro Neptunia prata lecantes;
 Sed conversa retro cali se per loca portat.
 Sicut cum ceptant ruitos contingere portus,
 Obvertunt navem magno cum pondere nautæ,
 Averfamque trahunt optata ad litora puppim,
 Sic conversa vetus super æthera labitur Argo,
 Atque usque a prora ad celsum sine lumine malum,
 A malo ad puppim clara cum luce videtur.
 Inde gubernaculum disperse lumine fulgens,
 Clari posteriora Canis vestigia tangit.
 Exin semotam procul, in tutoque locatam
 Andromedam tamen explorans fera quarere Pistris
 Pergit, & usque sitam validas Aquilonis ad auras
 Cæcula vestigat finita in partibus Austri.
 Hanc Arias regit, & squammosi corpore Pisces,
 Fluminis illustri tangentem corpore sypas.
 Namque etiam Eridanum cernes in parte locatam
 Cæli, funestum magnis cum viribus amnem,
 Quem lacrymis mœsta Phaetontis sepe sorores
 Sparserunt, lethum moerenti voce canentes.
 Hunc Orionis sub lava cernere planta
 Serpentem poteris, proceraque vincla videbis,
 Quæ retinent Pisces, caudarum parte locata:
 Flumine mixta retro ad Pistricis terga reverti.
 Hic una stella necluntur, quam jacit ex se
 Pistricis spinæ valida cum luce resurgens.
 Exinde exiguæ tenui cum lumine multæ,

In-

⁵¹ Curriculum nunquam... sedans] Id est, nunquam cursum inhibens, nunquam quietum. Id autem hic de Cane dicitur, at a libi de Nat. Deor. II. 44. de Lepore. Ex quo sane conicio, verum huc laxatum, hic reditandum esse.

Hic fugit illud. Horæfios motuunt rostri tremebundus aveti, Curriculum nunquam defesso corpore sedans, Nam Canis infesto sequitur vestigia cursum, Percipit autem agians, &c. Patrio.

Inter Pistricem fusa sparæque videntur,
 Atque gubernaculum stellæ, quas contegit omnes
 Formidans acrem morsum Lepus; his neque nomen,
 Nec formam veteres certam statuisse videntur.
 Nam quæ sideribus claris natura polivit,
 Et vario pinxit distinguens lumine formas,
 Hæc ille astrorum custos ratione notavit,
 Signaque signavit cælestia nomine vero:
 Has autem quæ sunt parvo cum lumine fusæ
 Consimili specie stellæ, parilique nitore,
 Non potuit nobis nota clarare figura.
 Exinde australem soliti quem dicere Pisces,
 Volvitur inferior Capricorno versus ad Austrum,
 Pistricem observans, procul illis Piscibus hærens.
 At prope conspicias expertes nominis omnes,
 Inter Pistricem, & Pisces quem diximus Austri,
 Stellæ sub pedibus stratas radiantis Aquari.
 Propter Aquarius obscurum dextra rigat amnem,
 Exiguo qui stellarum candore nitescit.
 E multis tamen his duo late lumina fulgent:
 Unum sub magnis pedibus cernetur Aquari:
 Quod superest gelido delapsum flumine fontis
 Spiniferam subter caudam Pistricis adhæsit.
 Et tenues stellæ perhibentur nomine aquai.
 Hic aliæ volitant parvo cum lumine claræ,
 Atque priora pedum subeunt vestigia magni
 Arcitenentis, & obscuræ sine nomine cedunt.
 Inde Nepæ cernes propter fulgentis acumen
 Aram, quam statu permulcet spiritus Austri,
 Exiguo superum quæ limina tempore tranat:
 Nam procul Arcturo est adversa parte locata:
 Arcturo magnum ⁵² spatium supera dedit, orbem
 Jupiter huic parvum inferiore in parte locavit.
 Hæc tamen æterno invifens loca curriculo nox,

Tom. IX.

Y

Signa

⁵² Spatium] Spatium & orbem vocat argo, ad occidentale per datum signum decum illum, qui ab orientali Finitoris situr. Grotius.

Signa dedit nautis, cuncti quæ noscere possent,
 Commiserans hominum metuendos undique casus. 435
 Nam cum fulgentem cernes sine nubibus atris
 Aram sub media cæli regione locatam,
 A summa parte obscura caligine testam,
 Tum validis fugito devitans viribus Austrum:
 Quem si prospiciens vitaveris, omnia caute 440
 Armamenta locans, tuto labere per undas.
 Sin gravis incidit vehementi flamine ventus
 Perfringer celsos defixo robore malos,
 Ut res nulla feras possit mulcere procellas,
 Ni parte ex Aquilonis opacam pellere nubem 445
 Coeperit, & subitis auris diduxerit Ara.
 Sin humeros medio in cælo Centaurus habebit,
 Ipsaque carulea contestus nube feretur,
 Atque Aram tenui ⁵³ caligans vestiet umbra,
 Ad signorum obitum vis est metuenda Favoni. 450
 Ille autem Centaurus in alta sede locatus,
 Qua sese clarum collucens Scorpius infert,
 Hæc subter partem præportans ipse virilem
 Cedit, Equi partes properans conjungere Chelis.
⁵⁴ Hic dextram porgens, quadrupes qua vasta tenetur, 455
 Quam nemo certo donavit nomine Graium,
 Tendit & illustrem truculentus cedit ad Aram.
 Hic sese infernis de partibus erigit Hydra
 Præcipiti lapsu, flexo cum corpore serpens.
 Hæc caput atque oculos torquens ad terga Nepai, 460
 Convexoque sinu subiens inferna Leonis,
 Centaurum lemi contingit lubrica cauda:
 In medioque sinu fulgens Cratera relucet.
 Extremum nitens plumato corpore Corvus
 Rostro tundit; & hic Geminis est ille sub ipsis 465

⁵³ Caligans] *Leg. caligo vestiat. Idem.*
⁵⁴ Hic dextram porgens] *Pingebatur Centaurus habitu porrigentis, sive extendentis dexteram, & ea tenentis belliam quadrupedem vulvam ac protensam; cuiusque versus Aram, sedus quatuor stellis illustre, quasi illam effe-*

viliamam ad Aram immolaturus. Mavult Pa-
tricius illustrem referri ad quadrupedem, ut
que stellas habeat decem, cum Ara constet
tantum quatuor. Nihil in Græco est, quo his
posse dici. Anonymus.

An-

Antecanis, Graio Procyon qui nomine fertur.
 Hæc sunt, quæ visens nocturno tempore signa,
 Æternumque volens mundi pernoscere motum,
 Legitimo cernes cælum lustrantia cursu.
 Nam quæ per bis sex signorum labier orbem 470
 Quinque solent stellæ, simili ratione notari
 Non possunt: quia quæ faciunt vestigia cursu,
 Non eadem semper spatio portata teruntur.
 Sic malunt errare vagæ per nubila cæli,
 Atque suos vario motu metirier orbes. 475
 Hæc faciunt magnos longinqui temporis annos,
 Cum redeunt ad idem cæli sub tegmine signum:
 Quarum ego nunc nequeo totos evolvere cursus.
 Verum hæc, quæ semper certo volvuntur in orbe
 Fixa simul, magnos edicam gentibus orbes. 480
 Quattuor æterno lustrantes lumine mundum,
 Orbes stelligeri portantes signa feruntur,
 Amplexi terram cæli sub tegmine fulti:
⁵⁵ E quibus annorum volitantia limina nosces,
 Quæ densis distincta libebit cernere signis. 485
 Tum multos orbes magno cum lumine latos,
 Vincetos inter se, & nodis cælestibus aptos,
 Atque pari spatio duo cernes esse duobus.
 Nam sic nocturno cognoscens tempore cælum,
 Cum neque caligans deterfit sidera nubes, 490
 Nec pleno stellis superavit lumine Luna,
 Vidisti magnum candentem serpere circum:
 Lacteus hic nimio fulgens candore notatur:
 Is non perpetuum detexens conficit orbem:
 Quattuor huic simili nitentes mole feruntur: 495
 Sed spatio multum superest: præstare duobus
 Dicitur, & late cæli lustrare cavernas.
 Quorum alter tangens Aquilonis vertitur auras,
 Ora petens Geminorum illustria: tum genus ardens

Y 2

SI

⁵⁵ E quibus annorum] *Hic satis tene-*
non intellexit puer Cicero. Alios cæli do-
bricosus est Aratus, ut existimari possit cum
Ærina auctores habet. Idem.

In sese retinens Aurigæ portat utrumque. 500
 Hunc sura læva Perseus humeroque sinistro
 Tangit: at Andromedæ hic dextra de parte tenetur,
 Cui manus ad Boream, cubitus cui spectat ad Austrum,
 Imponitque pedes duplices Equus: & simul Ales
 Ponit avis caput, & clinato corpore tergum. 505
 Anguitenens humeris connititur: illa recedens
 Austrum consequitur devitans corpore Virgo.
 At vero totum spatium convestit, & orbis
 Magni Leo, & claro collucens lumine Cancer,
 In quo consistens convertit curriculum sol 510
 Æstivus, medio distinguens corpore curus.
 Hic totus mediis circis disjungitur ipso:
 Subter testatum cava tegmina, & intus & extra,
 Lumen habens, sævi sed vis horrenda Leonis
 Pectoribus validis, atque alvo possidet orbem. 515
 Hunc octo in partes divisum noscere circum
 Si potes, invenies supero convertier orbe
 Quinque, pari spatio partes tres esse relictas,
 Tempore nocturno quas vis inferna frequentet.
 Ille quidem a Boreæ cancro connectitur auris, 520
 Alter ab infernis contra committitur austris:
 Distribuens medium subter secat hic Capricornum,
 Atque pedes gelidum rivum fundentis Aquari,
 Caruleæque feram caudam Piscicis, & illum
 Fulgentem Leporem, inde pedes Canis, & simul amplam 525
 Argolicam retinet crebro cum lumine Navem:
 Tergaque Centauri, atque Nepai portat acumen:
 Inde Sagittari defixum possidet arcum.
 Hunc a clarifonis auris Aquilonis ad Austrum
 Cedens postremum tangit rota servida solis; 530
 Exinde in superas brumali tempore flexu
 Se recipit sedes: huic orbi quinque tributa
 Nocturnæ partes, supera tres luce dicantur.
 Hæc inter mediam in partem retinere videtur
 Tantis quantus erit collucens Læteus orbis, 535
 In

In quo autumnali, atque iterum sol lumine verno
 Exæquat spatium lucis cum tempore noctis.
 Hunc retinens Aries subluet corpore totus,
 Atque genu flexo Taurus connititur ingens: 540
 Orion claro contingens corpore fertur:
 Hydra tenet flexu Crateram, Corvus adhæret:
 Et paucæ Chelis stellæ: simul Anguitenentis
 Sunt genua, & summi Jovis Ales nuntius instat:
 Propter Equus capite & cervicum lumine tangit.
 Holce æquo spatio devinctos sustinet axis, 545
 Per medios summo cæli de vertice tranans.
 Ille autem claro quartus cum lumine circus
 Partibus extremis extremos continet orbes,
 Et simul a medio media de parte secatur,
 Atque obliquus in his nitens cum lumine fertur: 550
 Ut nemo, cui sancta manu doctissima Pallas
 Solettem ipsa dedit fabricæ rationibus artem,
 Tam tornare cate contortos possiet orbes,
 Quam sunt in cælo divino numine flexi,
 Terram cingentes, ornantes lumine mundum, 555
 Culmine transverso retinentes sidera fulta.
 Quattuor hi motu cuncti volvuntur eodem;
 Sed tantum supera terras semper tenet ille
 Curriculum, oblique implexus tribus orbibus unus,
 Quanto est divisus Cancer spatio a Capricorno, 560
 Ac subter terras spatium par esse necesse est.
 Et quantos radios jacimus de lumine nostro,
 Quis hunc convexum cæli contingimus orbem,
 Sex tanta poterunt sub eum succedere partes,
 Bina pari spatio cælestia signa tenentes. 565
 Zodiacum hunc Græci vocitant, nostrique Latini
 Orbem signiferum perhibebunt nomine vero:
 Nam gerit hic volvens bis sex ardentia signa.
 Æstifer est pandens serventia sidera Cancer:
 Hunc subter fulgens cedit vis torva Leonis: 570
 Quem rutilo sequitur collucens corpore Virgo:

Exin

Exin projecta claro cum lumine Chelæ:
 Iplaque consequitur lucens vis magna Nepai:
 Inde Sagittipotens dextra flexum tenet arcum:
 Post hunc ore fero Capricornus vadere pergit: 575
 Humidus inde loci collucet Aquarius orbi:
 Exin squammifero serpentes fidere Pisces:
 Quis comes est Aries obscuro lumine labens,
 Inflexoque genu projecto corpore Taurus,
 Et Gemini clarum jaſtantes lucibus ignem. 580
 Hæc sol aeterno convellit lumine luſtrans,
 Annua conficiens vertenti tempora curſu.
 Hic quantus terris confectus pellitur orbis,
 Tantundem ille patens ſupera mortalibus edit.
 Sex omni ſemper cedunt labentia nocte,
 Tot calum rursus fulgentia ſigna reſiſunt. 585
 Hoc ſpatium tranans cæcis nox conficit umbris,
 Quod ſupera terras prima de nocte relictum eſt,
 Signifero ex orbe, & ſignorum ex ordine ſultum.
 Quod ſi ſolis aves certos cognoſcere curſus, 590
 Ortus ſignorum nocturno tempore viſes:
 Nam ſemper ſignum exorienz Titan trahit unum.
 Sin autem officiens ſignis mons obſtruet altus,
 Aut adiment lucem cæca caligine nubes:
 Certas ipſe notas cæli de regimine ſumens, 595
 Ortus arque obitus omnes cognoſcere poſſis.
 Quæ ſimul exiſtant, cernes; quæ tempore eodem
 Præcipitent obitum nocturno tempore, noſces.
 Jam ſimul ut ſupera ſe toto lumine Cancer
 Extulit, extemplo cedit delapſa Corona, 600
 Et loca conviſit cauda tenus infera Piſcis.
 Dimidiam retinens ſtellis diſtinſta Corona
 Partem etiam ſupera, atque alia de parte repulſa eſt.
 Quam tamen inſequitur Piſcis, nec totus ad umbras
 Tractus, ſed ſupero conſectus corpore cedit, 605
 Atque humeros uſque a genibus, clarumque recondit
 Anguitenens validis magnam a cervicibus Anguem.

Jam

Jam vero Arctophylax non æqua parte ſecatur.
 Nam brevior clara cæli de parte videtur,
 Amplior infernas depulſus poſſidet umbras. 610
 Quattuor hic obiens ſecum deducere ſigna
 Signifero ſolet ex orbi, tum ſerius ille,
 Cum ſupera ſeſe ſatiavit luce, recedit,
 Poſt mediã labens claro cum corpore noctem.
 Hæc obſcura tenens convellit ſidera tellus: 615
 At parte ex alia claris cum lucibus errat
 Orion, humeris & lato peſtore fulgens,
 Et dextra retinens non caſſum luminis enſem.
 Sed cum de terris viſ eſt patefacta Leonis,
 Omnia, quæ Cancer præclaro detulit ortu, 620
 Cedunt obſcurata; ſimul viſ magna Aquilæ
 Pellitur, ac flexo conſidens corpore Nixus
 Jam ſupero ferme depulſus lumine cedit:
 Sed levum genus, atque illuſtrem linquit in altum
 Plantam; tum contra exoritur clarum caput Hydræ, 625
 Et Lepus, & Procyon, qui ſeſe ſervidus inferit
 Ante Canem; inde Canis veſtigia prima videntur.
 Non pauca e cælo depellens ſigna repente
 Exoritur candens illuſtri lumine Virgo.
 Cedit clara Fides Cyllenia, mergitur unda 630
 Delphinus, ſimul obtegitur depulſa Sagitta,
 Atque Avis ad ſummam caudam, primæque recedit
 Pinna, & magnus pariter delabitur Amnis.
 Hic Equus a capite, & longa cervice lateſcit:
 Longius exoritur jam claro corpore Serpens, 635
 Cræteraque tenus luget mortalibus Hydra:
 Inde pedes Canis oſtendit jam poſteriores,
 Et poſt ipſe trahit claro cum lumine Puppiem:
 Inſequitur labens per cæli limina Navis.
 Et cum jam toto proceſſit corpore Virgo: 640
 Hæc medium oſtendit radiato ſtipite Malum.
 At cum procedunt obſcuro corpore Chelæ,
 Exiſtit pariter larga cum luce Bootes,

Cujus

Cujus in adverso est Arcturus corpore fixus,
 Totaque jam supera fulgens prolabitur Argo, 645
 Hydraque quod late cælo dispersa tenetur,
 Nondum tota patet, nam caudam contegit umbra.
Anguitenens autem renovata luce resulget.
 Jam dextrum genus, & decoratam lumine suram
 Erigit ille vacans vulgato nomine Nixus, 650
 Qui Fidis Arcadia semper confinia tangit:
 Quem nocte extinctum atque exortum vidimus una,
 Persæpe ut parvum tranans geminaverit orbem.
 Hic genus, & suram cum Chelis erigit alte;
 Ipse autem præceps obscura nocte tenetur, 655
 Dum Nepa, & Arcitenens invitant lumina cæli,
 Nam secum medium pandet Nepa, tollere vero
 In cælum totum exoriens conabitur Arcus.
 Hic tribus elatus cum signis corpore toto
 Lucet; at exoritur media de parte Corona, 660
 Caudaque Centauri extremo candore resulget.
 Hic se jam totum cæcas Equus abdit in umbras,
 Quem rutila fulgens pluma prætervolat Ales.
 Occidit Andromedæ clarum caput, & fera Pistrix
 Labitur, horribiles epulas funesta requirens: 665
 Hanc contra Cepheus non cessat tendere palmas:
 Illa usque ad spinam mergens se cærulea condit.
 At Cepheus caput, atque humeros, palmasque reclinat.
 Cum vero vis est vehemens exorta Nepai,
 Late fusa volans in terras labitur unda; 670
 Orionque metu percussus conditur una.
 Pace hujus liceat causam explicuisse timoris,
 Virgo, tua; mihi quæso veni placata Diana.
 Hæc fama est hominum, hæc per terras fama vagatur;
 Ut quondam Orion manibus violasse Dianam 675
 Dicitur, excelsis errans in collibus amens,
 Quos tenet Ægæo defixa in gurgite 36 Chius

Bac-

36. Chius Bacchica] Chius hic conveniret, insula nomen, priore syllaba corripitur, cum
 mihi repugnaret syllaba. Nam Chius cum est incola, Chius dicitur, priore est producta.
 Hii-

Bacchica, quam viridi convellit tegmine vitis.
 Ille feras vecors amenti corde necabat,
 Oenopionis avens epulas ornare nitentes. 680
 At vero pedibus subito percussa Diana
 Insula discessit, disjectaque saxa revellens
 Perculit, & cæcas lustravit luce lacunas:
 E quibus ingenti existit cum corpore præ se
 Scorpius infestus, præportans flebile acumen. 685
 Hic valido cupide venantem percudit ictu,
 Mortiferum in venas figens per vulnera virus:
 Ille gravi moriens contravit corpore terram.
 Quare cum magnis sese Nepa lucibus effert,
 Orion fugiens commendat corpora terris. 690
 Tum vero fugit Andromeda, & Neptunia Pistrix
 Tota latet; cedit converso corpore Cepheus,
 Extremas medio contingens corpore terras.
 Hic caput, & superas potis est demergere partes:
 Infera lumborum nunquam convestier umbra:
 Nam retinent Arcti lustrantes lumine suras. 695
 Labitur illa simul gnata lacrymosa requirens
 Cassiopea, neque ex cælo depulsa decore
 Fertur: nam verso contingens vertice primum
 Terras, post humeris, everfa sede, referrur. 700
 Hanc illi tribuunt poenam Nereides almae,
 Cum quibus, ut perhibent, ausa est contendere forma.
 Hæc obit inclinata: at pars exorta Corona est
 Altera, cum caudaque omnis jam panditur Hydra.
 At caput, & totum sese Centaurus opacis 705
 Eripit e tenebris linquens vestigia parva
 Antepedum contestæ: simul tum lumina pandit:
 Ipse feram dextra retinet, sed cætera magni
 Expectant Arcus ortum. Prolabitur inde

Tom. IX.

Z

An-

Basilianus tamen aliquando, a Cicerone in
 insula nomine priore esse productam. Sed
 cum etiam Chius, ut ait Plinius (lib. V.
 cap. 31.) dicitur, quod nomen ex adjectivo
 (id est, ex adjectivo Chius) factum vi-
 detur, fortasse Chis non male legeretur.
 Turnebus, Adv. VIII. 17. Faver Apollodo-
 rus, lib. I. cap. 4. n. 3. Chius autem cur
 appelletur Bacchica, non ignorat, qui le-
 gerunt saltem Horatium; ne alios ex anti-
 quitate vinorum laudatores accersam. An-
 nymus.

Anguitenens capite, & manibus, profert simul Anguis 710
 Jam caput, & lummum flexo de corpore lumen.
 Hic ille exoritur converso corpore Nixus,
 Alvum, crura, humeros, simul & præcordia lustrans,
 Et dextra radios lato cum lumine jactans.
 Inde Sagittipotens superas convifere luces 715
 Inffitit, & mergit Nixi caput, & simul effert
 Sese clara Fides, & promit pectore Cepheus.
 Fervidus ille Canis toto cum corpore cedit.
 Abditur Orion, obit & Lepus abditus umbra,
 Inferiora cadunt Aurigæ lumina lapsu. 720
 Inde obiens Capricornus ab alto culmine pellit
 Aurigam, instantemque Capram, parvos simul Hædos,
 Et magnam antiquo depellit nomine Navem.
 Obruitur Procyon. Emergunt alite lapsu
 E terris volucres. Exiit clara Sagitta. 725
 Crus dextrumque pedem linquens obit infera Perseus
 In loca, tum cadens a puppi linquitur Argo.
 At postquam superum corvifit Aquarius orbem,
 Australisque Ara surgit sanctiffima sedes,
 Seque humero, & pedibus primis Equus exeret alte: 730
 Centauri oppositam devolvit ad infera caudam
 Nox, caput, & latos humeros, & pectora magna
 Non potis obfcurare, & Hydre que proxima collo est,
 Subducit Spiram, rutilantiague ora recondit:
 Cætera sed longum radiant lumine perstant, 735
 Nec prius a superis cadunt cum semifero oris
 Omnia, quam surgant geminato corpore Pisces:
 Surgit & AEgoceri vicinus ab equore piscis,
 Parte alia expectans instantis sideris ortum:
 Sic humeri Andromadæ, & cum lassis inclyta palmis 740
 Crura bipartito signorum tempore surgunt:
 Cum primum planis Pisces orientur ab undis,
 Andromedæ dextras dabitur tibi cernere partes;
 At levæ Aries, linquens inferna locorum,
 Ostendit terris. Illo sub tempore ferme 745
 Hef.

Hesperii serventem Aram confinia ponti,
 Perseique usque humeros Eoa in parte videbis.
 Hoc dubium est, cessansne Aries præcordia Persei
 Attrahat, an Taurus: Tauro simul æthera lustrat.
 Sed non desinere hæc Tauro exoriente putarim: 750
 Nam vicina illis Aurigæ sidera fulgent,
 Quem tamen haud totum dias in luminis oras
 Taurus agit, Geminis sed enim completur in ipsis.
 Sed duplices Hædi, & cum planta Capra sinistra
 Cum bove se tollunt, tunc terga immania Piftrix 755
 Erigit, & cæli splendentem in fornice caudam.
 Occidit ipse etiam prima jam parte Bootes:
 Quattuor hunc lato vix condunt sidera ponto,
 Levaque in occiduo constans subvolvitur Urse.
 Ambo pedes usque ad geminum genus Anguitenentis 760
 Cedentes cælo, atque immensa sub equora lapsi,
 Surgentes alibi poterunt monstrare Gemellos.
 Jam lateri Piftrix nulli vicina videtur,
 Mox visenda tamen, cum jam fluxu agmina prima
 In medio venient naure cernenda profundo, 765
 Qui signum expectans magnum manet Oriona,
 Nempe iter ut ratis, & noctis mensura patefeat,
 Qualia plura hominum generi Di signa dederunt.

P R O G N O S T I C A.

PRISC. lib. VI. Caprigeni pecoris custos de gurgite vasto.
 IDEM, lib. VII.] Navibus amiffis fluitantia quarere plaustra.
 IDEM, lib. X.] Quem neque tempestas perimet, neque
 longa vetustas

Interimet, stinguens præclara insignia cali.

Z 2

Idem

PROGNOSTICA, seu Diogenes, Arati
 cæmen, quo signa præfationisque tempesta-
 rum explicantur. Hoc quoque verteat Cice-
 ro. Græcum ad nos integrum pervenit: &
 Latino versus admodum tringenta. Sepe nos
 servavit Præfatus, reliquos Cicero de Di-
 uin. l. 7. §. 9. Hi cum in tertio jam sint

editionis hujus volumine, non nisi otiose in
 hoc nono reponi videntur: eoque magis,
 quod nullam Interpretis operam desiderant.
 Obfcuram tamen alicui editorum, qui hæc
 etiam in Fragmentorum collectione repe-
 tunt, ideo diligentiam imitabor, quod nihil
 nocet. Olivarius.

Idem, *ibid.* Ut cum luna means Hyperionis officit orbi,
Stinguuntur radii cæca caligine recti.

Idem, *lib. XVI.*] Ast autem tenui quæ candent lumine
Phatnæ.

Cic. 1. *Divin.*] Atque etiam ventos præmonstrat sæpe futu-
ros

Inflatum mare, cum subito, penitusque tumescit,
Saxaque cana, salis niveo spumata liquore,
Tristificas certant Neptuno reddere voces:
Aut densus stridor cum cælo e vertice montis
Ortus, adaugefcit scopulorum sæpe repulsa.

Rava fulix iridem fugiens e gurgite ponti,
Nuntiat horribiles clamans inflare procellas,
Haud modicos tremulo fundens e gutture cantus.
Sæpe etiam pertriste canit de pectore carmen,
Et matutinis acredula vocibus instat,
Vocibus instat, & assiduas jacit ore querelas,
Cum primum gelidos rores aurora remittit.
Fuscaque nonnunquam cursans per littora cornix,
Demerit caput, & fluctum cervicæ recepit.

Vos quoque signa videtis, aquai dulcis alumna,
Cum clamore paratis inanes fundere voces,
Abfurdo sono fontes & stagna cietis.

Mollipedesque boves spectantes lumina cæli,
Naribus humiferum duxere ex aere succum.

Jam vero semper viridis, semperque gravata,
Lentifcus triplici solita grandescere foetu,
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.

AL

² Phatnæ] Phatnæ Latini præsepe significat. Rem ipsam quod attinet, Plinius lib. XVIII. cap. ultimo sic habet: Sunt in signa Raveri due stelle parvæ & Asteli appellatæ,

æquum inter illas obviante nebula, quæ Præsepe appellatur. Hæc cum cælo sereno apparet desinit, atrox hyems sequitur. Cæ. Præsepe.

ALCYONES.

NON.] ... ² Hunc genuit claris delapsus ab astris
Prævius auroræ, solis, noctisque satelles.

¹ Testatur Julius Capitolinus in Gordiano, cap. 3. Ciceroem poema scripsisse hæc inscriptione. Ex eo hæc una lacinia superest apud Nonium, verbo Prævius. Anonym.

² Hunc] De Ceyce agit, Alcyonis conjugæ, filio Luciferi. Hic dicitur satelles solis noctisque, quoniam mane lucet & vesperis. Idem.

L I M O N.

NON. Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,
Conversum, expressumque Latina voce Menandrum
In medio populi sedatis vocibus effers,
Quidquid come loquens, atque omnia dulcia ² liquens.

¹ Limon] Fuisse usitatam apud Græcos inscriptionem in libris, testatur Plinius in præfatione sua Historiæ. Fuisse autem Cicerois quoque Limonem, vel fragmentum ipsius iudicio est, quod Donatus recitat in vita Terentii: cuius quidem fragmenti verbis laudatur Terentius, poeta comicus. Præterea. Hunc trullum suis libris præfigebant, quo significarent esse in illis variarum rerum collectiones, varios prætorum flores referentia, ut notat Joan. Harduinus in Plinii

Præfat. ² Liquens] Eadem ratione dictum est, quæ dixit Horatius lib. I. Epist. XIX. 44. Fidis omnia manare poetica melle Te salum. Etenim liqui, quo verbo utitur non semel Virgilius, est manare. Ellidunt alii, linguens, nullo sensu. Daniel Heinsius, cum ederet Terentium, substituit dicens. Si restitit sensum, recedit nimum a voce linguens, quam habuissent omnes ante hunc nostrum ædii codices. Oletur.

M A R I U S.

Cic. *Leg. I. 1.*] Nuntia fulva Jovis, miranda visa figura.
Cic. *Divin. I. 47.*] Hic Jovis altisoni subito pinnata fa-
telles,

Arboris e trunco, serpentis faucia morsu,
Ipsa feris subigit transfigens unguibus anguem
Semianimum, & varia graviter cervicæ micantem:

Quem

¹ Poematis hujus, quo Marium popularem suum Cicero, commanensque patriam ornare, reliquæ extant apud Ciceroem omnes; nisi forte indidem, ut equidem arbitror, de-

sumpsit videbitur, & ad Marii fugam pertinere versus hic, quem exhibet Hædorus; O. vig. XIX. 1. Oletur.

Quem se intorquentem lanians, rostroque cruentans,
 Jam satiata animos, jam duros ultra dolores,
 Abjicit efflantem, & laceratum affligit in undas,
 Sequè obitu a solis nitidos convertit ad ortus.
 Hanc ubi præpetibus pennis, lapsuque volantem
 Conspexit Marius, divini numinis augur,
 Fausaque signa suæ laudis, reditusque notavit:
 Partibus intonuit cæli pater ipse sinisteris.
 Sic aquilæ clarum firmavit Jupiter omen.

ISID. Tunc se fluctigero tradit, mandatque paroni.

¶ Paroni] Navigio piratico.

DE SUO CONSULATU.

L I B. II.

CIC. *Divin. I. II.*] Principio atherio flammatus Jupiter igni
 Veritur, & totum collustrat lumine mundum,
 Mentemque divina cælum terrasque petiit:
 Quæ penitus sensus hominum, vitalque retentat,
 Atheris æterni septa, atque inclusa cavernis.
 Et, si stellarum motus cursusque vagantes
 Nosse velis, quæ sint signorum in sede locatæ,
 Quæ verbo, & falsis Grajorum vocibus errant,
 Re vera certo lapsu spatique ferantur:
 Omnia jam cernes divina mente notata.
 Nam primum astrorum volucres te Consule motus,
 Concurfusque graves stellarum ardore micantes,
 Tu quoque, cum tumulos Albano in monte nivales
 Lustrasti, & læto mastiasti lacte Latinas,
 Vidisti & claro tremulos ardore cometas,
 Multaque misceri nocturna strage putasti:
 Quod ferme dirum in tempus cecinere Latina,
 Cum claram speciem concreto lumine Luna
 Abdidit, & subito stellanti nocte precepta est.

Quid

Quid vero Phœbi fax tristis nuntia belli,
 Quæ magnum ad culmen flammato ardore volabat,
 Præcipites cæli partes, obitusque petisset:
 Aut cum terribili percussus fulmine civis,
 Luce serenanti vitæ lumina liquit:
 Aut cum se gravido tremefecit corpore tellus?
 Jam vero variæ nocturno tempore visæ
 Terribiles formæ bellum, motusque monebant:
 Multaque per terras vates oracla furenti
 Pectore fundebant tristes minitantiæ casus.
 Atque ea, quæ lapsu tandem cecidere vetusto,
 Hæc fore perpetuis signis, clarisque frequentans
 Ipse Deum genitor cœlo, terrisque canebat.
 Nunc ea, Torquato quæ quondam, & consule Cotta
 Lydius ediderat Tyrrenæ gentis haruspex.
 Omnia fixa tuus glomerans determinat annus.
 Nam pater altitonans stellanti nixus Olympo,
 Ipse suos quondam tumulos ac templa petivit,
 Et Capitolinis injecit sedibus ignes.
 Tum species ex ære vetus, generataque Natta
 Concidit, elapsæque vetusto numine leges:
 Et divum simulacra peremit fulminis ardor.
 Hic silvestris erat, Romani nominis altrix,
 Martia, quæ parvos Mavortis semine natos
 Uberibus gravidis vitali rore rigabat:
 Quæ tum cum pueris flammato fulminis ictu
 Concidit, atque avulsa pedum vestigia liquit.
 Tum quis non artis scripta ac monumenta volutans,
 Voces tristificas chartis promebat Etruscis?
 Omnes civili & generosa stirpe profectam
 Vitare ingentem cladem, pestemque monebant:
 Vel legum exitium constanti voce ferebant,
 Tempa deumque adeo flammis, urbesque jubeant
 Eripere, & stragem horribilem, cademque vereri:
 Atque hæc fixa gravi fato, ac fundata teneri,
 Ni post excidium ad columnam formata decore

San-

Sanctia Jovis species claros spectaret in ortus:
 Tum fore, ut occultos populus, sanctusque senatus
 Cernere conatus posset, si solis ad ortum
 Convertera, inde patrum sedes, populi que videret.
 Hæc tardata diu species, multumque morata,
 Consule te tandem celsa est in sede locata:
 Atque una fixi ac signati temporis hora,
 Jupiter ex celsa clarabat sceptrâ columna:
 Ac clades patriâ flamma ferroque parata,
 Vocibus Allobrogum patribus populoque patebat.
 Rite igitur veteres, quorum monumenta teneris,
 Qui populos, urbelque modo ac virtute regebant;
 Rite etiam vestri, quorum pietasque fidelique
 Præstitit, ac longe vicit sapientia cunctos,
 Præcipue ingenti coluerunt numine divos.
 Hæc adeo penitus cura videre sagaci,
 Otia qui studiis læti tenere decoris,
 Inque Academia umbrifera, nitidoque Lyceo
 Fuderunt claras fecundæ pectoris artes.
 E quibus ereptam primo jam a flore juventæ,
 Te patria in media virtutum mole locavit.
 Tu tamen anxiferas curas requieque relaxas,
 Quod patriæ voces studiis nobisque sacrasti.
 NON. Atque animo pendens noctis eventa timebat.

L I B. III.

CIC. *Att. II. 3.*] Interea cursus, quos prima a parte juventæ,
 Quosque adeo consul virtute, animoque petisti,
 Hos retine, atque auge famam, laudemque bonorum.

¹ *Noctis eventa*] Scripserat fortasse Cicero, *nocturna eventa*. Atque hoc etiam, ni fallor, traducenda est alia ejusdem Nonii Marcelli lacinia, de qua Tomo nostro VI. pag. 613. *Olivetur.*
² *Laudemque*] Alii, *laudisque*.

DE SUI S TEMPORIBUS.

CIC. *Off. I. 22.*] Cedant arma togæ; concedat laurea
 linguæ.
 QUINT.] O fortunatam natam me consule Romam!

¹ Quidam existimant titulo duntaxat hos tres libros differre ab illis tribus de suo Consulatu. Quod fecus tamen videtur *Fam. Lij.* Sed hæc fuit ejusdem fæte operis inscriptio: *De suorum consiliorum rationibus*. Vide Tomo nostro III. pag. 599. & laudatum Dionis locum Tomo VII. pag. 38.

² Versus hujusce sententiam multi criminabantur, quibus respondit Cicero; *Off. I. 22. Fijou. 92. Phil. II. 8.*

³ *Lingua*] *Pro lingua*, alii habent *loqui*. Vide, si vacat, G. J. Vossii annotationem in hunc locum, Tomo nostro III. pag. 290.

⁴ *O fortunatam*] *Polharioren* hunc versum irritat Juvenalis, X. 123. Illud *fortunatam* narrant Quintilianus, IX. 4. ajebat *Cicero* *excessisse*. Quod contra studio qualicum censent Gifanius, in *Lucret.* & Turæubus, *Advers.* VII. 19.

T A M E L A S T I S .

Elegia.

SERVIUS. Jam mare Tyrrenum longe penitusque palumbes Reliquit.

¹ *Tamelastis*] Et titulus & fragmentum hujus Elegiæ ex Servio desumptum est, qui scribens in illud Virgillii Eclog. 1. *Rauce sua cura palumbes*, citat manifeste Ciceronem in hac Elegia, verbaque adfert, quæ nos inter fragmenta reposuimus. Notandum tamen va-

rie Elegiæ nomen scribi a descriptoribus Servii. Quidam enim *Tamelastis* scribant, uti a nobis quidem descripta est. Quidam *Tamelastis*, quidam etiam *Telastis*. Patricius. Varie describi, quid miram in voce ignota?

V E R S A E X H O M E R O .

AUG. *Civis. V. 8.*] Tales sunt hominum mentes, quali
 pater ipse
 Jupiter auxiliiferas lustravit lumine terras.

¹ *Cic. Fin. V. 18. Veri*, inquit, *quædam Homeri*. Extant frustra, *Fin. V. 18. Divin. II. 30.* Quæ loca cum longioscula sint, piget hic describere. Duo præterea versus ab Augustino laudati, quos hic representamus, pertinent ad Odys. XVIII. 135.

JOCULARIS LIBELLUS.

QVINT. VIII. 6.] Fundum Varro vocat, quem pos-
sim mittere funda,
Ni tamen exciderit, qua cava funda patet.

1 Fundum] Varro fundum appellatum ef-
se censuit a funda; Inque Cicero joculariter
excitando hyperbolicos; quasi fundus sit
tam exiguus & parvus, ut mox lapidis pos-
sit projici. *Esquæ Turcicæ, in Quinil.*

VIII. 6. Videtur aliter intelligere Franc. Va-
vasor, lib. de Epigr. cap. 21. Hoc autem
epigramma Vossius in Erymol. verbo Fundus,
opinatur potius Laureæ Tullii esse, quam
Ciceronis.



UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

DIRECCIÓN GENERAL D

FRAG.

FRAGMENTA

LIBRORUM INCERTORUM.

D. AVG. *epist. 1.*] Nullum unquam verbum, quod re-
vocare vellet, emisit.

Lib. 11. contra Pelag.] De plebeja face fellulariorum.

Lib. 1v. contra eundem.] * Eorum quippe opinioni con-
venienter ait quodam loco Tullius, se non putare idem esse arie-
tis, & P. Africani bonum.

De civ. lib. v. cap. 2.] Hippocrates, nobilissimus medicus,
A a 2 scri-

1 *Librorum incertorum*] Est hæc quidem
Ciceronis tam certum est, quam quod maxi-
me. Cæterum quo pertinent, & ad quem
Ciceronis librum referantur, cum divinare
nec valde promptum, nec nimis etiam tu-
tum esset, omnia sub inscriptione eorum,
quæ ad libros incertos pertinent, compre-
hendere libuit. Itaque nullum etiam in his
certum ordinem tenere potuimus: illum dun-
taxat secuti sumus, qui est ex eorum audito-
rum nominalibus; eorumque libris, qui hæc ad
nostram usque ætatem, in tantis Imperatorum
mutationibus, conservarunt. *Patricius.* Quod
statim asserit Patricius: *Esse hæc Ciceronis,*
tam certum est, quam quod maxime; potest
nimis asserere verum videri. Unde enim
certasam hanc habemus farraginem? E libris
veterum, a quibus laudatur Cicero, aut, si
volumus, citatur. At quis prætere ausit, ni-
hil accidisse illis, quale humanæ feræ condi-
tio? potuisse nunquam, se apud Ciceronem
vidisse, quod apud alium viderant? non tam
memoria scilicet vitio, ut Tullianis vocibus
aliis supplerent? Libros quidem si habuis-
sent præstantes, non Ciceronem universæ, sed,
iudicatis libris, appellassent. Cur autem non
fecerint, quod sæpe fit, ut scilicet tenere
voluerint, non verba, ut quæ in eandem sen-
tentiam Cicero variis locis dixerat, in u-
num cohererent? quæ breviter confluxerat, co-
piosius dilatarent? Ipsi denique Fragmento-
rum sarcinatos multa, quæ certis ex ora-
tionibus ac libris posita esse constat, in hæc
Incertorum classem conjecere, tantummodo
quia laudatores librum non designarant. Quæ

re nemo miretur, quod Græviata brevior
hæc sit collectio. *Olivertus.*

2 *Nullum unquam verbum*] Hoc fragmen-
tum auctius refertur ab aliis. Nos tamen
plerumque non tam Ciceronis quam Augustini
ad Ciceronem alludentis esse judicantes, quod
Augustini esse credidimus, inulimus; quod
Ciceronis, reposuimus. Recte autem fecisse
nos, is profecto iudicabit, qui epistolam i-
psam Augustini legitur; ex qua hæc sunt sum-
pta. Mirum autem ni hæc dicantur de Cas-
tone, & ad librum de laude M. Catonis
pertineant. *Patric.*

3 *De plebeja face fellulariorum*] Puto fel-
lularios opifices esse a sella dictos, in qua
sedentes quotidianam quæstionem exercebant.
Cicero, orat. in Cæcil. IV. *Nulli sunt, in-
quit, inventi, tam aut fortunis miseri, aut vo-
luntate perdit, qui non ipsam solum sellam,*
aque operis, & quæstus quæstionem locum...
fallacem esse vellet. Sellulariorum nomine us-
tus est etiam Livius lib. III. *Opificum quæque
evadent, inquit, & fellularii, suavitatis nullitate
idoneus gener.* Idem.

4 *Eorum quippe opinio*] Omnino, disti-
admodum fallor, fragmentum hoc extrare
ad verbum, apud Ciceronem ipsum existimo,
iis quidem in libris qui hodieque extant:
sed locus non succurrit. Similem tantum
huic adferre possum hoc tempore, illum qui
est V. Tusc. sub finem. *Polypheumum Hæma-
rus, inquit Cicero, cum immaturum sermone
fuisse, cum aetate etiam colloquens non facit,
eiusque iustitiam fortunæ, &c. Idem.*

®

JOCULARIS LIBELLUS.

QVINT. VIII. 6.] Fundum Varro vocat, quem pos-
sim mittere funda,
Ni tamen exciderit, qua cava funda patet.

1 Fundum] Varro fundum appellatum ef-
se censuit a funda; Inque Cicero joculariter
excitando hyperbolicos; quasi fundus sit
tam exiguus & parvus, ut mox lapidis pos-
sit projici. *Esquæ Turcicæ, in Quinil.*

VIII. 6. Videtur aliter intelligere Franc. Va-
vasor, lib. de Epigr. cap. 21. Hoc autem
epigramma Vossius in Erymol. verbo Fundus,
opinatur potius Laureæ Tullii esse, quam
Ciceronis.



UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

DIRECCIÓN GENERAL D

FRAG.

FRAGMENTA

LIBRORUM INCERTORUM.

D. AVG. *epist. 1.*] Nullum unquam verbum, quod re-
vocare vellet, emisit.

Lib. 11. contra Pelag.] De plebeja face fellulariorum.

Lib. 1v. contra eundem.] * Eorum quippe opinioni con-
venienter ait quodam loco Tullius, se non putare idem esse arie-
tis, & P. Africani bonum.

De civ. lib. v. cap. 2.] Hippocrates, nobilissimus medicus,
A a 2 scri-

1 *Librorum incertorum*] Est hæc quidem
Ciceronis tam certum est, quam quod maxi-
me. Cæterum quo pertinent, & ad quem
Ciceronis librum referantur, cum divinare
nec valde promptum, nec nimis etiam tu-
tum esset, omnia sub inscriptione eorum,
quæ ad libros incertos pertinent, compre-
hendere libuit. Itaque nullum etiam in his
certum ordinem tenere potuimus: illum dun-
taxat secuti sumus, qui est ex eorum audito-
rum nominalibus; eorumque libris, qui hæc ad
nostram usque ætatem, in tantis Imperatorum
mutationibus, conservarunt. *Patricius.* Quod
statim asserit *Patricius*: *Esse hæc Ciceronis,*
tam certum est, quam quod maxime; potest
nimis asserere verum videri. Unde enim
certasam hanc habemus farraginem? E libris
veterum, a quibus laudatur Cicero, aut, si
volumus, citatur. At quis prætere ausit, ni-
hil accidisse illis, quale humanæ fere condi-
tio? putasse nunquam, se apud Ciceronem
vidisse, quod apud alium viderant? non tam
memoria scilicet vitio, ut Tullianis vocibus
aliis supplerent? Libros quidem si habuis-
sent præstantes, non Ciceronem univèrsè, sed,
iudicato libro, appellassent. Cur autem non
fecerint, quod sæpe fit, ut scilicet tenere
voluerint, non verba, ut quæ in eandem sen-
tentiam Cicero variis locis dixerat, in u-
num cohererent? quæ breviter conraxerat, co-
piosius dilatarent? Ipsi denique Fragmento-
rum sarcinatores multa, quæ certis ex ora-
tionibus ac libris posita esse constat, in hæc
Incertorum classem conjecere, tantummodo
quia laudatores librum non designarant. Quæ

re nemo miretur, quod Græviata brevior
hæc sit collectio. *Olivertus.*

2 *Nullum unquam verbum*] Hoc fragmen-
tum auctius refertur ab aliis. Nos tamen
plerumque non tam Ciceronis quam Augustini
ad Ciceronem alludentis esse judicantes, quod
Augustini esse credidimus, inulimus; quod
Ciceronis, reposuimus. Recte autem fecisse
nos, is profecto iudicabit, qui epistolam i-
psam Augustini legitur; ex qua hæc sunt sum-
pta. Mirum autem ni hæc dicantur de Cas-
tone, & ad librum de laude M. Catonis
pertineant. *Patric.*

3 *De plebeja face fellulariorum*] Puto fel-
lularios opifices esse a sella dictos, in qua
sedentes quotidianam quæstionem exercebant.
Cicero, orat. in Catil. IV. *Nulli sunt, in-
quit, inventi, tam aut fortunis miseri, aut vo-
luntate perdit, qui non ipsam solum sellam,
aque operis, & quæstus quæstionem locum...*
fallacem esse vellet. Sellulariorum nomine us-
tus est etiam Livius lib. III. *Opificum quæque
evadent, inquit, & fellularii, utique nullis
idoneis generis.* Idem.

4 *Eorum quippe opinio*] Omnino, disti-
admodum fallor, fragmentum hoc extrare
ad verbum, apud Ciceronem ipsum existimo,
eis quidem in libris qui hodieque extant:
sed locus non succurrit. Similem tantum
huic adferre possum hoc tempore, illum qui
est V. Tufc. sub finem. *Polypheumum Hæu-
rus, inquit Cicero, cum immaturum sermone
fuisse, cum aetate etiam colloquens non facit,
eiusque iustitiam fortunor, &c. Idem.*

®

scriptum reliquit, quosdam fratres, cum simul agrotare coepissent, & eorum morbus eodem tempore ingravesceret, eodem levaretur, geminos esse suspicatum.

Ibid. v. cap. 27.] ⁵ O miserum, cui peccare licebat.

Ibid. lib. xxii. cap. 22.] Philosophiam Dii paucis quibusdam veram dederunt.

Vita beata.] An vero, quod ait Tullius, multotum in terris prædiorum dominos divites appellamus, omnium virtutum possessores pauperes nominabimus?

IDEM.] Nullæ sunt occultiores insidiæ, quam quæ latent in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine.

AUSON. *de Monosyll.*] Seps.

CARIS.] Pluræ venit.

COLUM. *lib. iiii. cap. 8.*] ⁶ Romanum fuisse civem Nervium Pollionem, pede longiorem, quam quemquam longissimum.

DIOMED. *lib. ii.*] Qui fuit locus religiosissimus, is erit desertissimus, & custodia castrorum non honoris, sed oneris existimatur.

DONAT. *Vita Terent.*] Comœdia est imitatio vitæ, speculum consuetudinis, imago veritatis.

FESTVS.] Rustaretur.

IDEM.] ⁷ Tesqua.

FORTVN.] ⁸ Ferem.

HIER. *super obitu Pauline.*] Cæsar cum quosdam ornare voluit, non illos honestavit, sed ornamenta ipsa turpavit.

LACT. *lib. iiii. cap. 6.*] Recte Tullius civiles viros, qui remp. gubernant, qui urbes aut novas constituent, aut civitas æquitate tuentur, qui salutem & libertatem civium,

⁵ O miserum] Hæc etiam Cicero tribuit Fortunatiano lib. III. Rhetoric. ubi agit de vitandis in soluta oratione verbis. Qui in Augustinum scripserunt, de Cinnæ hæc accipere videntur, locumque ex lib. V. Tullul. adducunt, huic permissum, ubi Cinnæ peccare licuisse scribit. *Ibid.*

⁶ Romanum] Vide Plinium VII. 16.

⁷ Tesqua] Tesqua, inquit Festus, loca æguro designata. Cicero spera ait esse & dis-

scilla. Vide etiam de hoc verbo Varronem lib. VI. de Ling. Latina sub initium. *Ibid.*

⁸ Ferem] Vulgaria, inquit Fortunatianus, verba, quibus utitur vulgus: ut M. Tullius, & feratum, & ferem dicere non dubitavit. In meo Fortunatiano pro ferem, est fecem. Itaque legendum fortassis, *facem*. Quo verbo cum in ea pro Flacco utitur, tom alibi, atque adeo quoque in fragmento paulo superior. *Ibid.*

vel bonis legibus, vel salubribus consiliis, vel iudiciis gravibus conservent, philosophia doctoribus præfert.

Lib. v. cap. 11.] ⁹ Etenim si nemo est, qui non mori malit, quam converti in aliquam figuram bestię, quamvis mentem hominis habiturus, quanto est miserius, in hominis figura animo esse efferato? Mihi quidem tanto videtur, quanto est præstabiliior animus corpore.

Lib. vi. cap. 24.] Lex Dei præclara & divina semper, quæ recta & honesta jubet, vetat prava & turpia: cui parentem sanctissimam ac certissimam legi, iuste ac legitime necesse est vivere.

Lib. vii. cap. 8.] Quoniam utraque earum sententiarum doctissimos habuit auctores: nec, quid certi sit, divinari potest.

Lib. vii. cap. 11.] ¹⁰ Nihil esse, quod sit manibus humanis laboratum, quod non aliquando ad interitum redigatur, vel injuria hominum, vel ipsa consecræ omnium vetustate.

MARCEL. *lib. xv.*] ¹¹ Et quanquam optatissimum est, perpetuo fortunam quam florentissimam permanere: ita tamen æquabilitas vitæ non tantum habet sensum, quantum cum ex adversis & perditis rebus ad meliorem statum fortuna revocatur.

Lib. xix. in fine.] Cum parcere, vel lacerare potuissim, ignoscendi quærebam causas, non puniendi occasiones, quod iudicis lenti & considerati est proprium.

Lib. xxvi. prope finem.] Infelices esse, qui omnia sibi licere existimarent.

Lib. xxxi.] Erythræo oppido superpositum montem ¹² Minianta.

NON.

⁹ *Securus si nemo*] Ni ita aperte Lactantius faceret verba esse Cicerois, existimarem ipsos esse Lactantii, cum allusione quadam ad id, quod est lib. III. Officiorum. Quid interest, inquit tibi Cicero, utrum ex homine se converterat aut in bestiam, an in hominis figura immutaretur gerat bellæ? *Ibid.*

¹⁰ Nihil esse] Cum hæc scribit Lactan-

tius, ad illud quasi respicere videtur, quod est in ea pro Marcello ad hunc modum: *Nihil est speræ aut manu factum, quod aliquando non conficiat & consonat vetustas.* *Ibid.*

¹¹ Et quanquam] Hæc videntur hausta, paucis quidem mutatis verbis, ex Oratione post Reditum ad Quirites, cap. 1.

¹² Minianta] De monte Minante Plinius, V. 29. & Strabo lib. XIV.

NON. ¹³ Arcera.

PLIN. *Pref.*] In libris de republica, Platonis me comitem profiteor; in consolatione filiae, Crantorem sequor; item Panatium de officiis.

Lib. III. cap. 2.] ¹⁴ Fœminas omnes visu nocere, quæ duplices pupillas habent.

Lib. VII. cap. 21.] In nuce inclusam Iliada Homeri carmen in membrana scriptum.

Idem, ibid.] Fuisse qui prævideret cxxxv. M. passuum.

Lib. VII. cap. 42.] ¹⁵ P. Ventidium Mulionem castrensem suffraganeum fuisse.

Lib. XXIX. cap. 4.] ¹⁶ Formicas solipugas.

Ibid.] Mustela catulos suos quotidie transfert, mutatque sedem.

Lib. XXX. cap. 5.] Animalia biuros vocari, qui vites in Campania erodant.

Lib. XXXI. cap. 2.] ¹⁷ Cicero in admirandis posuit, Reatinis tantum paludibus ungulas jumentorum indurari.

Lib. XXXI. cap. 4.] Quadam terræ imbribus sicciore sunt, veluti in Narniensi agro, quod admirandis suis inficiunt M. Cicero; siccitate lutum fieri prodens, imbre pulverem.

QVINT. *lib. VIII. cap. 6.*] Hoc miror enim, querorque quem-

¹³ *Arcera*] De hoc fragmento sic Nonius: Arcera plantarum est viscidum, ralloso undique quasi arca. Hoc vocabulum, inquit ibidem, & apud Varroem & apud Tullium invenitur. Vide de hoc ipso fragmento Gellium lib. XX. cap. 1. *Particus*.

¹⁴ *Fœminas omnes*] Eius sententia Ciceroem auctorem esse scribit Plinius lib. VII. cap. 2. Eam autem sententiam ita refert Gellius lib. IX. cap. 4. *Uentis quoque, inquit, existens viscidum fieri, in eisdem libris scriptum, ut traditumque, esse homines in illis, qui incrementum vident, quos dicitur proci videri: colque ipse marem feminasque, qui visu tam nocenti sunt, pupillas, in singulis oculis binas habere. Idem.*

¹⁵ *P. Ventidium Mulionem*] De hoc Ventidio est illud Plinius in epistolis ad Familiares Cicerois lib. X. Sic illic, inquit, percussit ventis, & Ventidium Mulionem castra despicio. Idem.

¹⁶ *Formicas solipugas*] Vide Harulini commendationes ad lib. Plinii VIII. num. 88.

¹⁷ *Cicero in admirandis*] Plinius, cum dicit, in admirandis, aut illud significat, quod aliter dici posset, inter miracula reputavit: aut Paradoxa, ut quidam putat, designat, in quibus tamen nullum ejus fragmenti vestigium reperitur: aut librum alium denotat peculiarem, quem *Admirandis* nomine inscripserit: quam opinionem illa etiam locutio proximi fragmenti confirmare quodammodo videtur, cum inquit Plinius, inferas se Ciceroem *Admirandis suis*, de Narniensi agro imbribus sicciore. Aut vero denique, id quod ego magno, esse verendum esse puto, Plinius libet utroque in loco corruptus est, qui pro Varone Ciceroem legit, Varonis enim profecto librum de *admirandis* inscripsum fuisse, ex Nonio, & Carisio lib. I. & aliis colligitur. *Particus*.

quemquam hominem ita pessandare alterum verbis velie, ut etiam ¹⁸ navem perforet, in qua ipse naviget.

Lib. XI. cap. 1.] Non se id egisse, ut ita diceret, quomodo se quilibet posse consideret, sed quomodo nemo.

SENEC. *lib. 1. Tranquil.*] ¹⁹ Gladiatores invisos habemus, si omni modo vitam impetrare cupiant: favemas, si contemptum ejus præ se ferunt.

In epist.] Si mihi vitæ spatium duplicetur, vel his tantummodo poetis percurrendis, qui *Νυκτω* a Græcis vocantur, non esse succedendum.

SERVIVS, *Georg. III.*] De accusatore lege quinta ²⁰ dicta.

Lib. v. Æneid.] Ad militiam euntibus dari solebant custodes, quibus primo anno regerentur.

Lib. VI. Æneid.] Est autem causa difficilis, laudare puerum: non enim res laudanda, sed spes est.

SOLIN. *cap. 2.*] ²¹ Romam conditam Olympiadis sextæ anno tertio.

¹⁸ *Navem perforat*] Navem perforare, est tanto studio velle alteri nocere, ut interim tibi etiam obis. *Pseudo-Turneb. in Quintil. VIII. 6.*

¹⁹ *Gladiatores*] Reperio eandem sententiam, isdem prope verbis in Miloniana expressam esse a Ciceroe, ut non ad alium quam ad eum illius orationis locum respicisse Seneca videri possit. *Erratum si in gladiatores legitur, inquit, & lapsus quædam hominum conditione, neque fortuna, vincitur, & Pompeius Attico, & M. Tullio, olympiadis sexta anno tertio. Idem.*

etiam edisse solenus; furcs, & animas; & se arriter inhi mori offerentes servare capitum, &c. *Particus*.

²⁰ *Dicta*] Dicta, exponit designata, idem isse Servius, in *Georg. III. 125. Idem*.

²¹ *Romam conditam*] Ex Solino cap. 11. *Cincio, aut, Romanæ duodecime olympiade plures conditam, Pistori ultra, Nepoli, & Laurentis quindies Etrurghenis, & Apollodori comprobantibus, olympiadis septime anno secundo; Pompeius Attico, & M. Tullio, olympiadis sexta anno tertio. Idem.*

UNIVERSIDAD TOMA DE NUEVO LEÓN AL DE BIBLIOTECAS AD.

A D D E N D A .

Tomo III. pag. 597.

PHILARG. J. Statuerunt gloria lezna.

Tomo VI. pag. 594.

SHOL. Juven. J. Conrepsit in scalas.

1 Citatur a Philargyro ad versum 63. Eclage II. e Ciceronis libro secundo de Gloria. Et quidem illud leviter corruptum, sed tamen quod nullo negotio restitui posset hoc modo, *Statuerunt gloria Lezna*. Loquitur autem de Lezna meretrice Africã, Aristogitonis amica, quæ cum immanti cruciatu ab Hippia Pistrati filio lacerata conjugationis focios non edidisset, ejus honori ænea Lezna ab Atheniensibus statua est. Jan. Rutgers. Var. Lect. V. 3. Tanquillus Faber commendabat, *Statuerunt æneam Leznam*. Vide Plinium, lib. VII. cap. 23. & XXXIV. sect. 8. num. 22. Olivetius.

2 Conrepsit J Juvenalis, VII. 117. 118. *Rumpit miser testum scur, ut tibi lassæ Figantur virides, scalarum gloria, palma.* In hunc locum sic veteri Scholiastæ a P. Vithoro editus: *Scalas, armariola advocatorum; vel, ut quidam, casa & Stationes. Cicero in Corneliana, Conrepsit, inquit, in scalas. Armeria namque advocatorum apud veteres scalas habebatur. Hæc ille. Sed melius, opinor, Casaubonus in Suetonium, Domit. 23. ubi Juvenalis versus hunc ipsum interpretans, *Scalæ*, inquit, *his sunt aditus domus, janæ.* Fragmentum istud fuerat a Patrio, ceteris, que prætermisimus. Idem.*

A P P E N D I X
B I P A R T I T A .

PARS I. Opera, quæ Ciceronis non sunt quidem, sed ejusdem tamen ætatis, & in Ciceroniana vulgo includuntur.

Rhetoricorum ad Herennium libri IV.

Q. Cicero de Petitione Consulatus.

PARS II. Quæ ad Ciceronis vitam & scripta pertinent:

Rhetoricorum ad Herennium libros IV, Marco quidem Ciceroni tribuunt B. Hieronymus in Abilian, Prefat. quæ ad Pamphilius; & Priscianus lib. 6. 8. 9. & 10. E junioribus vero Leonardus Arctinus in vita Ciceronis; Trapezantius primo Rhetoricorum; Laurentius Vallensis; Angelus Politianus; & Udalricus Zasius prænotio Commentum in hunc magistrum Herennianum; opeprofique idem delendant Nicolaus Angelus; Marinus Beuchemus; Georgius Valla Placentianus. Sed hanc sententiam refutat Angelus Decembrius lib. I. de Politia literaria, part. 10. Corradus in Quadern; & Franciscus Fioridus lib. I. Subtilitatum, cap. 4. Sed quem eorum putant auctorem, non exponunt. Nonnulli, non levibus aduelli consensibus, Cornificio affluunt; quæ hæcæstia scripsit Fabianus dicit lib. III. cap. 1. & alibi. Eam sententiam obgignat M. Martias. Contra esse eorum auctorem Cornificium, persuasum fuit Petro Victorio, Paulo Manucio, Majorano, Murro, Sigonio, ac Riccobono; cuius hæc de re extat tractatus aduersus M. Martium. Raphael quoque Regius, vel Cornificii esse putat, vel Virginiæ Romanorum tyranni fuit: at Virginiæ temporibus Neronis iuuentutem in eloquentiæ studio exercebat, ut auctor est Tacitus Annal. XV. eumque de arte Rhetorica scripsisse Fabianus ait lib. III. cap. 1. ac meminit illius etiam Plinius epist. 1. lib. II. de quo eodem Tranquillus egiß libro de Claris Rhetoribus. Aliis quoque auctor videtur M. Gallio, quem inter Rhetoras reponit rhetor Seneca, ac meminit quoque ejus auctor Dialogi de causis corruptæ eloquentiæ; Gallioni quidem discretim tribuit Julius Scaliger Oratione pro Cicerone contra Erafmum, & lib. III. de re Poetica cap. 31. & 36. Denique Nascim-

banus in libro II. Cic. de Inventione vult, aut Ciceronis filium auctorem esse, aut Lauream ejus liberum; qui & ipse Cicero vocabatur, eosque libros scribere potuit, ut verberet oratoriam artem, cujus partem tantum traçarat Cicero in duobus, ut ait, de Inventione libris. In hoc dissentia, nos ita accedimus, qui Cornificii esse arbitrantur: idque is compulsi, quæ a Riccobono & aliis adducuntur. Sed quis iste Cornificius? num L. Cornificius, qui Cæsaris Quiriteri bello civili, & pro Prætoris missis in Ilyricum; teste Cæsare lib. IV. quique Cæsare interempto pates Senatus securus, atque a Sceria in Libya prostratus & cæcus fuit, ut est apud Appianum lib. IV. & Dionem lib. XLVIII? Extant ad eum epistole Ciceronis lib. XII. Neque hunc patrem esse quatuor ad Herennium librorum censet Gualdorpus in Orationibus. Sed mihi magis fit verisimile, esse eorum auctorem L. Cornificium Lucii filium, qui Octaviani Cæsaris partes secutus M. Bruttium Cæsaris percussorem, Plutarcho teste, pro tribunali accusavit, ac bello Siculo Octaviano strenue operam navavit, favore demique Octaviani ad huc Triumviri consularum est adeptus anno DCCXIX. Quod si idcirco, quia Tullii nomen a tunc retro seculis prævaluerit, & tamen nobilitas illius Oratoris esse non possint; aliquid cum Nascimbanio suspicetur, esse unum & Ciceronis libertis: equidem non Lauream Tullii esse dixerim, cuius in Ciceronis epistola versus habemus in Castellanis Virgilianis (nec enim; quod sciam, eum inter hujus artis doctores veterum repositi quisquam) sed Tullii Tironis; quem inter Rhetoras nomen habuisse, constat ex Plinii Veronenis lib. II. Ac fuit is quoque inter eos, de quibus egiß Tranquillus libro de Claris Rhetoribus.

R H E T O R I C O R U M

A D

C. H E R E N N I U M

L I B E R I.

I. E T si negotiis familiaribus im-

pediti, vix satis otium studio luppeditare possimus, & idipsam, quod datur otii, libentius in philosophia consumere consuevimus; tamen tua nos, C. Herenni, voluntas commovet, ut de ratione dicendi conferberemus; ne aut tua causa noluisse nos, aut fugisse laborem putares. Et eo studiosius hoc negotium suscipimus, quod te non sine causa velle cognoscere artem rhetoricam intelligebamus. Non enim parum habet in se fructus copia dicendi, & commoditas orationis, si recta intelligentia & definita moderatione animi gubernetur. Quas ob res illa, quæ Græci scriptores inanis arrogantia causa sibi assumpserunt, reliquimus. Nam illi, ne parum multa scisse videntur; ea conquiescerunt, quæ nihil arctinebant, ut ars difficilior cognitu putaretur: nos autem ea, quæ videbantur ad rationem dicendi pertinere, sumpsimus. Non enim spe quæsumus, aut gloria commoti venimus ad scribendum, quemadmodum ceteri; sed ut industria nostra tunc morem geramus voluntati. Nunc, ne nimium longa sumatur oratio, de re dicere incipimus; si te unum illud monuerimus, artem sine assiduitate dicendi non multum juvare: ut intelligas

hanc rationem præceptionis ad exercitationem accommodari oportere.

II. Oratoris officium est, de his rebus posse dicere, quæ res ad usum civilem moribus ac legibus constitutæ sunt, cum assensione auditorum, quoad ejus fieri poterit. Tria sunt genera causarum, quæ recipere debet orator: demonstrativum, deliberativum, judiciale. Demonstrativum est, quod tribuitur in alicujus certæ personæ laudem, vel vituperationem. Deliberativum est, quod in consultatione positum, habet in se suasionem & dissuasionem. Judiciale est, quod positum in controversia, habet accusationem, aut petitionem cum defensione. Nunc, quæ res oratore habere oporteat, docebimus: deinde quo modo has causas tractari conveniant, ostendemus. Oportet igitur esse in oratore inventionem, dispositionem, elocutionem, memoriam, & pronuntiationem. Inventio est exco-

gitatio rerum verarum aut verisimilium, quæ causam probabilem reddant. Dispositio est ordo & distributio rerum, quid demonstrat, quid quibus in locis sit collocandum. Elocutio est idoneorum verborum & sententiarum ad inventionem accommodatio. Memoria est firma animi rerum & verborum, & dispositionis

B b 2

per-

Rhetoricorum ad Herennium libros IV, Marco quidem Ciceroni tribuunt B. Hieronymus in Abilian, Prefat. quæ ad Pamphilius; & Priscianus lib. 6. 8. 9. & 10. E junioribus vero Leonardus Arctinus in vita Ciceronis; Trapezantius primo Rhetoricorum, Laurentius Vallensis, Angelus Politianus, & Udalricus Zasius prænotio Commentum in hunc magistrum Herennianum; oportetque idem delendant Nicolaus Angelus, Marinus Beuchemus, Georgius Valla Placentinus. Sed hanc sententiam refutat Angelus Decembrius lib. I. de Politia literaria, part. 10. Corradus in Quadern; & Franciscus Floridus lib. I. Subtilitatum, cap. 4. Sed quem eorum putant auctorem, non exponunt. Nonnulli, non levibus aduelli consensibus, Cornificio affluunt, quem & Cornificia scripsisse Fabianus docet lib. III. cap. 1. & alibi. Eam sententiam congregat M. Martias. Contra esse eorum auctorem Cornificium, persuasum fuit Petro Victorio, Paulo Manucio, Majorano, Murro, Sigonio, ac Riccobono; cuius hæc de re extat tractatus aduersus M. Martium, Raphael quoque Regius, vel Cornificii esse putat, vel Virginiæ Romanorum tyranni fuit: at Virginiæ temporibus Neronis iuuentutem in eloquentiæ studio exercebat, ut auctor est Tacitus Annal. XV. eumque de arte Rhetorica scripsisse Fabianus ait lib. III. cap. 1. ac meminit illius etiam Dionysius epist. 1. lib. II. de quo eodem Tranquillus egißet libro de Claris Rhetoribus. Aliis quoque auctor videtur M. Gallio, quem inter Rhetoras reponit rhetor Seneca, ac meminit quoque ejus auctor Dialogi de causis corruptæ eloquentiæ; Gallioni quidem discretim tribuit Julius Scaliger Oratione pro Cicerone contra Erafmum, & lib. III. de re Poetica cap. 31. & 36. Denique Nascim-

banus in libro II. Cic. de Inventione vult, aut Ciceronis filium auctorem esse, aut Lauream ejus liberum; qui & ipse Cicero vocabatur, eosque libros scribere potuit, ut verberet oratoriam artem, cujus partem tantum traçarat Cicero in duobus, ut ait, de Inventione libris. In hoc dissentia, nos ita accedimus, qui Cornificii esse arbitrantur: idque is compulsi, quæ a Riccobono & aliis adducuntur. Sed quis iste Cornificius? num L. Cornificius, qui Cæsaris Quirites in bello civili, & pro Prætoris missis in Ilyricum, teste Cæsare lib. IV. quique Cæsare interempto pates Senatus securus, atque a Sceria in Libya prostratus & cæcus fuit, ut est apud Appianum lib. IV. & Dionem lib. XLVIII? Extant ad eum epistole Ciceronis lib. XII. Neque hunc patrem esse quantus ad Herennium librorum censet Gualdorpus in Orationibus. Sed mihi magis fit verisimile, esse eorum auctorem L. Cornificium Lucii filium, qui Octaviani Cæsaris partes secutus M. Bruttium Cæsaris percussorem, Plutarcho teste, pro tribunali accusavit, ac bello Siculo Octaviano strenue operam navavit, favore demique Octaviani ad huc Triumviri consularum est adeptus anno DCCXIX. Quod si idcirco, quia Tullii nomen a tunc retro seculis prævaluerit, & tamen nobilitas illius Oratoris esse non possint; aliquid cum Nascimbanio suspicetur, esse unum & Ciceronis libertis: quidem non Lauream Tullii esse dixerim, cuius in Ciceronis epistola versus habemus in Castellanis Virgilianis (nec enim; quod sciam, eum inter hujus artis doctores veterum repositi quisquam) sed Tullii Tironis; quem inter Rhetoras nomen habuisse, constat ex Plinii Veronensis lib. II. Ac fuit is quoque inter eos, de quibus egißet Tranquillus libro de Claris Rhetoribus.

R H E T O R I C O R U M

A D

C. H E R E N N I U M

L I B E R I.

I. E T si negotiis familiaribus im-

pediti, vix satis otium studio luppeditare possimus, & idipsam, quod datur otii, libentius in philosophia consumere consuevimus; tamen tua nos, C. Herenni, voluntas commovet, ut de ratione dicendi conferberemus; ne aut tua causa noluisse nos, aut fugisse laborem putares. Et eo studiosius hoc negotium suscipimus, quod te non sine causa velle cognoscere artem rhetoricam intelligebamus. Non enim parum habet in se fructus copia dicendi, & commoditas orationis, si recta intelligentia & definita moderatione animi gubernetur. Quas ob res illa, quæ Græci scriptores inanis arrogantia causa sibi assumpserunt, reliquimus. Nam illi, ne parum multa scisse videntur; ea conquiescerunt, quæ nihil arctinebant, ut ars difficilior cognitu putaretur: nos autem ea, quæ videbantur ad rationem dicendi pertinere, sumpsimus. Non enim spe quæsumus, aut gloria commoti venimus ad scribendum, quemadmodum ceteri; sed ut industria nostra tunc morem generamus voluntati. Nunc, ne nimium longa sumatur oratio, de re dicere incipimus; si te unum illud monuerimus, artem sine assiduitate dicendi non multum juvare: ut intelligas

hanc rationem præceptionis ad exercitationem accommodari oportere.

II. Oratoris officium est, de his rebus posse dicere, quæ res ad usum civilem moribus ac legibus constitutæ sunt, cum assensione auditorum, quoad ejus fieri poterit. Tria sunt genera causarum, quæ recipere debet orator: demonstrativum, deliberativum, judiciale. Demonstrativum est, quod tribuitur in alicujus certæ personæ laudem, vel vituperationem. Deliberativum est, quod in consultatione positum, habet in se suasionem & dissuasionem. Judiciale est, quod positum in controversia, habet accusationem, aut petitionem cum defensione. Nunc, quas res oratore habere oporteat, docebimus: deinde quo modo has causas tractari conveniant, ostendemus. Oportet igitur esse in oratore inventionem, dispositionem, elocutionem, memoriam, & pronuntiationem. Inventio est exco-

gitatio rerum verarum aut verisimilium, quæ causam probabilem reddant. Dispositio est ordo & distributio rerum, quid demonstrat, quid quibus in locis sit collocandum. Elocutio est idoneorum verborum & sententiarum ad inventionem accommodatio. Memoria est firma animi rerum & verborum, & dispositionis

B b 2

per-

perceptio. Pronuntiatio est vocis, vultus, gestus moderatio cum venustate. Hæc omnia tribus rebus affectu poterimus, arte, imitatione, exercitatione. Ars est præceptio, quæ dat certam viam rationemque dicendi. Imitatio est, quæ impellitur cum diligenti ratione, ut aliquorum similes in dicendo velimus esse. Exercitatio est assiduus usus, consuetudoque dicendi. Quoniam igitur demonstratum est, quas causas oratorem recipere, quasque res habere conveniret, nunc, quemadmodum ad orationem possint oratoris officia accommodari, dicendum videtur.

III. Inventio in sex partes orationis consumitur, in exordium, narrationem, divisionem, confirmationem, confutationem, conclusionem. Exordium est principium orationis, per quod animus auditoris aut iudicis constituitur, vel apparatus ad audiendum. Narratio est rerum gestarum, aut perinde gestarum, expositio. Divisio est, per quam aperimus, quid conveniat, quid in controversia sit; & per quam exponimus, quibus de rebus sumus dictari. Confirmatio est nostrorum argumentorum expositio cum asseveratione. Confutatio est contrariorum locorum dissolutio. Conclusio est artificiosus terminus orationis. Nunc, quoniam una cum oratoris officis, quo res cognita facilius esset, producti sumus, ut de orationis partibus loqueremur, & eas ad inventionis rationem accommodaremus; de exordio primum dicendum videtur. Causa posita, quo commodius exordiri possimus, genus causæ considerandum est. Genera causarum sunt quatuor, honestum, tur-

pe, dubium, humile. Honestum causæ genus putatur, cum aut id defendimus, quod ab omnibus defendendum videtur; aut id oppugnamus, quod ab omnibus videtur oppugnari debere: ut pro vito forti contra patricidam. Turpe genus intelligitur, cum aut honesta res oppugnatur, aut defenditur turpis. Dubium genus est, cum habet in se causam & honestatis, & turpitudinis partem. Humile genus est, cum contempta res asseritur.

IV. Cum hæc ita sint, conveniet exordiorum rationem ad genus causæ accommodari. Exordiorum duo sunt genera, principium, quod Græce *πρῶτος* appellatur; & insinuatium, quæ *ἰσχυρὸς* nominatur. Principium est, cum statim auditoris animum nobis idoneum reddimus ad audiendum. Id ita sumitur, ut attentos, ut dociles, ut benevolos auditores habere possimus. Si genus causæ dubium habebimus, a benevolentia principium constituemus, ne quid illa turpitudinis pars nobis obesse possit. Sin humile erit genus causæ, faciemus attentos. Sin turpe causæ genus erit, insinuatione utendum est, de qua posterius dicemus, nisi quid nacti fuerimus, quare adversarios criminando benevolentiam captare possimus. Sin honestam causam genus erit, licebit recte vel uti, vel non uti principio. Si uti volumus, aut id oportebit ostendere, quare causa sit honesta, aut breviter, quibus de rebus sumus dictari, exponere. Si principio uti volumus, a lege, a scriptura, aut ab aliquo firmissimo nostre causæ adjuvamento principium capere oportebit. Quoniam igitur docilem, benevol-

lum, attentum habere auditorem volumus, quomodo quidque confici possit, aperiemus. Dociles auditores habere poterimus, si summam causæ breviter exponemus, & si attentos eos faciemus. Nam docilis est is, qui attente vult audire. Attentos habebimus, si pollicebitur, nos de rebus magnis, novis, inusitatis verba facturos, aut de iis rebus, quæ ad rem pertinent, aut ad eos ipsos, qui audiunt, aut ad Deorum immortalium religionem: & si rogabimus, ut attente audiant: & si numero exponemus res, de quibus dicturi sumus. Benevolos auditores facere quatuor modis possumus, a nostra, ab adversario, ab auditorum persona, & a rebus ipsis.

V. A nostra persona benevolentiam contrahemus, si nostrum officium sine arrogancia laudabimus, aut in rempt. quales fuerimus, aut in parentes, aut in amicos, aut in eos ipsos, qui audiunt, vel omnes, vel aliquos, referemus, dummodo hæc omnia ad eam ipsam rem, de qua agitur, sint accommodata. Item si nostra incommoda proferemus, inopiam, solitudinem, calamitatem: & si orabimus, ut nobis sint auxilio; simul ostendemus, nos in aliis spem noluisse habere. Ab adversario persona benevolentiam captabitur, si eos in odium, in invidiam, in contemptionem adducemus. In odium rapiemus, si quid eorum spurce, superbe, perfidiose, crudeliter, confidenter, malitiose, flagitiose factum proferemus. In invidiam trahemus, si vim, si potentiam, factionem, divitias, incontinentiam, nobilitatem, clientelas, hospitium, sodalitatem,

affinitates adversariorum proferemus, & his adiumentis magis, quam veritati eos considerare aperiemus. In contemptionem adducemus, si inertiam, ignaviam, desiliam, luxuriam eorum proferemus. Ab auditorum persona benevolentiam colligetur, si res eorum fortiter, sapienter, mansuetate, magnifice iudicatas proferemus: & si, quæ de iis existimatio, quæ iudicii expectatio sit, aperiemus. A rebus ipsis benevolam efficiemus auditorem, si nostram causam laudando extollemus, adversariorum per contemptionem deprinemus.

VI. Deinceps de insinuatione aperendum est. Tria sunt tempora, quibus principio uti non possumus, quæ diligenter sunt consideranda: aut cum turpem causam habemus, hoc est, cum ipsa res animum auditoris a nobis alienat; aut cum animus auditoris, persuasus videtur esse ab iis, qui ante contra dixerunt; aut cum defessus est eos audiendo, qui ante dixerunt. Si causa turpitudinem habebit, exordiri poterimus his rationibus: rem, non hominem: aut hominem, non rem spectari oportere: non placere nobis ipsis, quæ facta dicantur ab adversariis, & esse indigna, aut nefaria. Deinde cum diu rem auxerimus, nihil simile a nobis factum ostendemus; aut aliquorum iudicium de simili causa, aut de eadem, aut de minore, aut de majore proferemus. Deinde ad nostram causam pedientiam accedemus, & similitudinem conferemus. Item si negabimus, nos de adversariis, aut de aliqua re dicturos, & tamen occulte dicemus interjectione verborum. Si persuasus auditor fuerit, id est, si

oratio aduersariorum auditoribus fidem fecerit: (neque enim non facile scire poterimus, quoniam non fumus necii, quibus rebus fides fieri solet) ergo si fidem factam putabimus, his nos rebus infinuabimus ad causam: de eo, quod aduersarii firmissimum sibi adiumentum putauerunt, primum nos dicturos pollicebimur; aut ab aduersarii dicto exordiemur, & ab eo maxime, quod ille nuperrime dixerit; aut dubitatione utemur, quid potissimum dicamus, aut cui loco primum respondeamus cum admiratione. Si desessi erunt audiendo; ab aliqua re, quæ ritum mouere possit, exordiemur, ab apologo, a fabula verisimili, imitatione, depravatione, inuersione, ambiguo, suspitione, irrisione, stultitia, exluperatione, collatione, abiectione, adiectione, literarum mutatione; præterea expectatione, similitudine, novitate, historia, versu; aut ab alicujus interpellatione, aut arrisone; & si promiserimus, aliter, ac parati fuimus, nos esse dicturos; nos non eodem modo, ut ceteri soleant, verba facturos; quid alii soleant, quid nos facturi simus, breuiter exponemus.

VII. Inter insinuationem, & principium hoc interest, quod principium huiusmodi debet esse, ut statim aperiti rationibus, quas præscripsimus, aut beneuolum, aut attentum, aut docilem faciamus auditorem. At insinuatio eiusmodi debet esse, ut occulte per dissimulationem eadem illa omnia conficiamus, ut ad eandem commoditatem in dicendo peruenire possimus. Verum hæc tres utilitates tamen in tota oratione sunt compa-

randæ, hoc est, ut auditores sese perpetuo nobis attentos, dociles, beneuolos præbeant; tamen id per exordium causæ maxime comparandum est. Nunc, ne quando vitioso exordio utamur, quæ vitia vitanda sunt, docebo. In exordienâ causâ seruandum est, ut lenis sit sermo, & usitata verborum consuetudo, ut non apparata oratio esse videatur. Vitiosum exordium est, quod in plures causas potest accommodari, quod *uulgere* dicitur. Item vitiosum est, quod nihilo minus aduersarius potest uti, quod *commune* appellatur. Item illud, quo leuiter commutato aduersarius poterit uti ex contrario. Item vitiosum est, quod nimium apparatus verbis compositum est, aut nimis longum est, & quod non ex ipsa causa natum videtur, (quod *separatum* vocatur; in quo etiam translata includitur) ut proprie cohereat cum narratione; & quod neque beneuolum, neque docilem, neque attentum facit auditorem. De exordio factum dictum est: deinceps ad narrationem transeamus.

VIII. Narrationum tria sunt genera. Unum, quo exponimus rem gestam, & unumquodque trahimus ad utilitatem nostram, vincendi causam: quod pertinet ad eas causas, de quibus iudicium futurum est. Alterum genus narrationis est, quod intercurrit nonnunquam aut fidei, aut criminatiõis, aut transitiõis, aut alicujus apparatiõis, vel laudatiõis causa. Tertium genus est id, quod a causâ civili remouit est: in quo tamen exerceri conuenit, quo commodius illas superiores narrationes in causis tractare possimus. Eius narra-

tionis

tionis duo sunt genera: unum, quod in negotiis; alterum, quod in personis positum est. Id quod in negotiorum expositione positum est, tres habet partes, fabulam, historiam, argumentum. Fabula est, quæ neque veras, neque verisimiles continet res, ut hæc, quæ tragediis tradita sunt. Historia est res gesta, sed ab ætatis nostræ memoria remota. Argumentum est ficta res, quæ tamen fieri potuit, velut argumenta comædiarum. Illud genus narrationis, quod in personis positum est, debet habere sermonis festiuitatem, animorum dissimilitudinem, gravitatem, lenitatem, spem, metum, suspitionem, desiderium, dissimulationem, misericordiam, rerum varietates, fortunæ commutationem, insperatum incommodum, subitam læticiam, iucundum exitum rerum. Verum hæc in exercendo transigentur. Illud, quod ad veritatem pertinet, quomodo tractari conueniat, aperiemus.

IX. Tres conuenit res habere narrationem, ut brevis, ut dilucida, ut verisimilis sit: quæ quoniam fieri oportere scimus, quemadmodum faciamus, cognoscendum est. Rem breuiter narrare poterimus, si inde incipientem narrare, unde necesse erit, & si non ab ultimo initio repetere volumus; & si summam, non particulatim narrabimus; & si non ad extremum, sed usque eo, quo opus erit, prosequemur; & si transitiõibus nullis utemur; & si non deerabimus eò eo, quod cõperimus exponere; & si exitus rerum ita exponemus, ut ante quoque quæ facta sunt, sciri possint, tamen si nos reti-

cuerimus. Quod genus, si dicam, me ex provincia rediisse, profectum quoque in provinciam intelligatur, & omnino non modo id, quod obest; sed etiam id, quod neque obest, neque adiuvat, latius est præterire. Et ne bis aut sæpius idem dicamus, cavendum est: etiam ne id, quod semel supra diximus, deinceps dicamus, hoc modo:

Asbenis Megaram vesperi aduenit Siro;

Ubi aduolat Megaram, insidias fecit virgini;

Insidias postquam fecit, vim in loco aculis.

Rem dilucide narrabimus, si, ut quidque primum gestum erit, ita primam exponemus, & rerum ac temporum ordinem conservabimus, ut gesta res erunt, aut ut potuisse geri videbuntur. Hic erit considerandum, ne quid perturbare, ne quid concorte, ne quid ambigue, ne quid nove dicamus, ne quam in aliam rem transeamus, ne ab ultimo repetamus, ne longe persequamur, ne quid, quod ad rem pertinet, prætereamus; & si sequemur ea, quæ de breuitate præcepta sunt. Nam quo breuior, eo dilucidior & cognitu facilior narratio fiet. Verisimilis narratio erit, si, ut mos, ut opinio, ut natura postulat, dicemus; si spacia temporum, personarum dignitates, consiliorum rationes, locorum opportunitates constabunt. Ne refelli possit, aut temporis parum fuisse, aut causam nullam, aut locum idoneum non fuisse, aut homines ipsos facere, aut patii non potuisse. Si vera res erit, nihilominus hæc omnia narrando conservanda sunt. Nam sæpe veritas, nisi

nisi hæc servata sint, fidem facere non potest. Sin erit ficta, eo magis erunt conservanda. De iis rebus caute conflegendum est, quibus in rebus tabulæ, aut alicujus firma auctoritas videbitur interfuisse. Adhuc quæ di-
 & sunt, arbitror mihi constare cum cæteris artis scriptoribus, nisi quia de insinuatione nova excogitavimus, quod eam soli, præter cæteros, in tria tempora divisimus, ut plane certam viam & perspicuam rationem exordiorum haberemus.

X. Nunc, quod reliquum est, quoniam de rerum inventionione disputandum est, in qua singulare consumitur oratoris officium, dabimus operam, ut nihilominus industria, quam rei utilitas postulat, quaerisse videamur, si prius pauca de causularum divisione dixerimus. Causarum divisio in duas partes distributa est. Primum perorata narratione debemus aperire, quid nobis conveniat cum adversariis. Si ea, quæ nobis utilis erunt, convenient, quid in controversia relinquatur, hoc modo: *Interfectam esse matrem ab Oreste convenit mihi cum adversariis: jure fecerit, & licueritne facere, id est in controversia.* Item e contrario, *Agamemnonem esse a Clytemnestra occisum consentitur: cum id ita sit, me ulcisci parentem negant oportuisse.* Deinde cum hoc fecerimus, distributione uti debemus. Ea dividitur in duas partes, enumerationem & expositionem. Enumeratione utemur, cum dicemus numero, quot de rebus dicturi sumus. Eam plus quam reium partium numero esse non oportet. Nam & periculosum est, ne quando plus minive dicamus, &

suspicionem affert auditori meditationis & artificii: quæ res fidem abrogat oratori. Expositio est, cum res, de quibus dicturi sumus, exponimus breviter & absolute. Nunc ad confirmationem transivimus. Totæ spes vincendi, ratioque persuadendi posita est in confirmatione & confutatione. Nam cum adjumenta nostra exposuerimus, contrariaque dissolverimus, absolute nimirum munus oratorum confecerimus.

XI. Utrumque igitur facere poterimus, si constitutionem causæ cognoverimus. Causarum constitutiones alii quatuor fecerunt: noster doctor Hermetes tres putavit esse. Non ut de illorum quicquam detraheret inventionione, sed ut ostenderet, id, quod oportuisset simpliciter & singulari modo docere, illos distribuisse dupliciter & bipartito. Constitutio est prima deprecatio defensoris cum accusatoris insimulatione conjuncta. Constitutiones itaque, ut ante diximus, tres sunt, conjecturalis, legitima, juridicialis. Conjecturalis est, cum de facto controversia est, hoc modo: *Ajax in silva, postquam recessit quæ fecisset per insaniam, gladio incubuit. Ulysses intervenit: occisum conspicitur: e corpore velum erutum educit. Teucer intervenit: cum fratrem occisum & inimicum fratris cum gladio eruento videt, captus accessit.* Hic, quoniam conjectura verum quaeritur, de facto erit controversia, & ex eo constitutio causæ conjecturalis nominatur. Legitima constitutio est, cum in scripto, aut ex scripto aliquid controversia nascitur. Nam & dividitur in partes sex, scriptum & sententiam, contrarias

le.

leges, ambiguum, definitionem, translationem, ratiocinationem. Ex scripto & sententia nascitur controversia, cum videtur scriptoris voluntas cum scripto ipso dissentire, hoc modo: *Si lex, quæ jubet, eos, qui propter consensum navium reliquerint, omnia perdere; eorum navium, cæteraque esse, si navis conservata sit, qui remanserint in navis. Magnitudine tempestatis omnes portuerint navium reliquerunt, scapham conscenderunt, præter unum agrotum. Is propter morbum exire & fugere non potuit. Casu & fortuitu navis in portum incoluntis delata est. Illam agrotus possidet. Navium petiit ille, cuius fuerat. Hæc constitutio legitima est ex scripto & sententia. Ex contrariis legibus controversia constat, cum alia lex jubet aut permittit, alia vetat quippiam fieri, hoc modo: *Lex vetat eum, qui de pecuniis repetundis damnatus sit, in concione orationem habere. Altera lex jubet, augurem, in demortui locum qui petat, in concione nominare. Augur quidam damnatus de pecuniis repetundis, in demortui locum qui petat, nominavit. Pettitur ab eo multa.**

XII. Constitutio hæc legitima est ex contrariis legibus. Ex ambiguo controversia nascitur, cum scriptum duas aut plures sententias significat, hoc modo: *Paterfamilias, cum filium heredem faceret, testamento vasa argentea uxori legavit, hoc modo: Tullius heres meus Terentia uxori meæ XXX. pondo vasorum argenteorum dabo quæ valet. Post mortem ejus vasa pretiosa & celata magnifice petiit mulier. Tullius se, quæ velit ipse, XXX. pondo ei debere dicit. Constitutio est legitima ex ambiguo. Ex definitio-*

Tom. IX.

ne constat causa, cum in controversia est, quo nomine factum appellatur. Ea est hujusmodi: *Cum L. Saturninus legem frumentariam de senisibus & trionibus laturus esset, Q. Cæpio, qui per id temporis quaestor urbanus erat, docuit senatum, aratum pati non posse largitionem tantam. Senatus decrevit, si eam legem ad populum ferat, adversus temp. videri eum facere. Saturninus ferre cepit. Collega intercedere. Ille nihilominus isbellam detulit. Cæpio, ut illum contra S. C. intercedentibus collegis adversus temp. videri ferre, cum visis bonis impetum facit, pontes disturbat, cistias deicit, impedimento est, quo secus feratur lex. Accusatur Cæpio majestatis. Constitutio est legitima ex definitione. Vocabulum enim definitur ipsum, cum quaeritur quid sit minuere majestatem. Ex translatione controversia nascitur, cum aut tempus differendum, aut accusatorem mutandum, aut judices mutandos reus dicit. Hæc parte constitutionis, Græci in judiciis, nos in jure civili plerumque utimur. In hac parte nos juris civilis scientia maxime adjuvabit. In judiciis tamen nonnihil ea utimur, hoc modo: *Si quis peculatus accusatur, quod vasa argentea publica de loco privato dicatur sustulisse, possit dicere, cum definitione sit alius, quid sit furtum, quid peculatus; secum furti agi, non peculatus oportere. Hæc partitio legitime constitutionis his de causis raro venit in iudicium, quod in privata actione pratoris exceptiones sunt, & causa cadit is, qui non, quem admodum oportet, egerit; & in publicis questionibus cavetur legibus, ut ante, si reo commodum sit, ja-**

C c

di-

dicium de aenatore fiat, utrum illi liceat accusare, necne.

XIII. Ex ratiocinatione controversia constat, cum res sine propria lege venit in iudicium, quae tamen ab aliis legibus similitudinem quandam accipit. Ea est huiusmodi.

Lex est: *Si furiosus exsistit, agnatum gentiliumque in eo pecuniaque eius potestas esto.* Et lex: *Qui parentem necesse iudicatus erit, is obvolutus*

obligatus corio, debebatur in profluentem. Et lex: *Paterfamilias uti super familia pecuniaria sua legaverit, ita jus esto.* Et lex: *Si paterfamilias intestatus moritur, familia pecuniaque eius agnatum gentiliumque esto.* Malleolus iudicatus est matrem necesse. Ei damnato statim folliculo lupino os obvolutum est, & soleae lignae pedibus inductae sunt, & in carcerem ductus est. Qui defendebat eum, tabulas in carcerem afferunt; testamentum ipso praesente conscribunt; testes rite afferunt: de illo supplicium paulo post sumitur.

II, qui heredes erant testamenti, hereditatem adeunt. Frater minor Malleoli, qui eum oppugnaverat in eius periculo, suam vocat hereditatem lege agnationis. Hic certa lex in rem nulla afferitur, & tamen multae afferuntur e quibus ratiocinatio nascitur, quare potuerit, aut non potuerit iure testamentum facere. Constitutio legitima est ex ratiocinatione. Cuiusmodi partes essent legitime constitutionis ostendimus: nunc de iudiciali constitutione dicamus.

XIV. Iudicialis constitutio est, cum factum convenit, sed iure, an injuria factum sit, quaeritur. Ejus constitutionis partes sunt duae, qua-

rum una absoluta, altera assumptiva nominatur. Absoluta est, cum id ipsum, quod factum est, ut aliud nihil foris assumatur, recte factum esse dicimus. Ea est huiusmodi: *Minus quidam nominatum Accium potam compellavit in scena. Cum eo Accius injuriam agit. Hic nihil aliud defendit, nisi licere nominari eum, cujus nomine scripta deitur agenda.*

Assumptiva pars est, cum per se defensione infirma est, sed assumpta extranea re comprobatur. Assumptivae partes sunt quatuor; concessio criminis, remotio, translatio, comparatio. Concessio est, cum reus postulat sibi ignosci. Ea dividitur in purgationem, & deprecationem. Purgatio est, cum consulto se negat reus fecisse. Ea dividitur in fortunam, imprudentiam, necessitatem. Fortunam, ut Cyprio ad tribunos plebis de amissione exercitus. Imprudentiam, ut ille, qui de eo servo, qui dominum occiderat, supplicium sumpsit, cui frater esset, antequam tabulas testamenti aperuerit, cum is servus manumissus testamentum esset. Necessitudinem, ut ille, qui ad diem comitatus non venit, quod cum aquae interclusissent. Deprecatio est, cum & peccasse se, & consulto fecisse reus confitetur, & tamen postulat, ut sui misereantur. Hoc in iudicio fere non potest usu venire, nisi quando pro eo dicimus, cujus multa recte facta constant. Hoc modo in loco communi per amplificationem iudicemus: *Quod si hoc fecisset, tamen ei pro pristinis beneficiis ignosci conveniret: verum nihil postulat ignosci.*

Ergo in iudicium non venit: ac in senatum, aut ante imperatorem, & in

in consilium talis causa potest venire.

XV. Ex translatione criminis causa constat, cum fecisse nos non negamus, sed aliorum peccatis coactos fecisse dicimus: ut, *Orestes cum se defendit, in matrem confert crimen.* Ex remotione criminis causa constat, cum a nobis non crimen, sed culpam ipsam amovemus, & vel in hominem transferimus, vel in rem quampiam conferimus. In hominem transferitur: ut, *si accusetur is, qui P. Sulpicium se fateatur occidisse, & id iussu consulum defendat: & eos dicat non modo imperasse, sed rationem quoque ostendisse, quare id facere liceret.* In rem confertur, ut si quis ex testamento, quod facere iustus sit, ex plebiscito vetetur. Ex comparatione criminis causa constat, cum dicimus necesse fuisse alterutrum facere, & id, quod fecerimus, satius fuisse facere. Ea causa huiusmodi est: *C. Popilius, cum a Gallicis obsideretur, neque effugere ullo modo posset, venit cum hostium duobus in collocationem; ita discessit, ut impedimenta relinquere, exercitum educere; satius esse duxit amittere impedimenta, quam exercitum. Exercitum eduxit, impedimenta reliquit; accessit majori statui.*

XVI. Quae constitutiones, & quae constitutionum partes sint, satis videtur ostendisse. Nunc quo modo eas, & qua via tractari conveniat, demonstrandum est, si prius aperuerimus, quid oporteat ab ambobus in causa destinari, quo ratio omnis totius orationis conferatur. Constitutione reperita, statim quaerenda est ratio. Ratio est, quae causam facit,

& continet defensionem, hoc modo, (ut docendi causa in hac potissimum constitamus:.) *Orestes, cum confiteatur se occidisse matrem, nisi attulerit facti rationem, perverterit defensionem. Ergo afferat eam: quae nisi intercederet, ne causa quidem esset. Illa enim, inquit, patrem meum occiderat. Ergo (ut ostendi) ratio ea est, quae continet defensionem, sine qua ne parva quidem dubitatio potest remorari damnationem. Inventa ratione, firmamentum quaerendum est; id est, quod continet accusationem, quod afferitur contra rationem defensionis, de qua ante dictum est. Id constituetur hoc modo: Cum usus fuerit Orestes ratione, hoc pacto, *Jure occidi, illa enim patrem meum occiderat; utretur accusator firmamento, hoc modo: Sed non abs te tamen occidi, neque indemonstratis poenas pendere oportuit.* Ex ratione defensionis, & ex firmamento accusationis, iudicii quaestio nascatur oportet; quam nos iudicationem, Graeci *xpijvov* appellant. Ea constituitur ex conjunctione firmamenti & rationis defensionis, hoc modo: *Cum dicat Orestes, se patris ulciscendi causa matrem occidisse, redimone fuerit a filio sine iudicio Clytemnestram occidi. Ergo hac ratione iudicationem reperire convenit. Reperta iudicatione, omnem rationem totius orationis eo conferri oportebit.**

XVII. In omnibus constitutionibus & partibus constitutionum hac via iudicationis reperientur, praeterquam in conjecturali constitutione. In ea enim nec ratio quaeritur, quare fecerit; fecisse enim negatur: nec firmamentum exquiritur; quoniam non

non lubest ratio. Quare ex intentione & inficiatione iudicatio constituitur, hoc modo: Intentio est, *Occidisti Ajaxem*. Inficiatio, *Non occidisti Ajaxem*. Inficiatio, *Non occidisti Ajaxem*. Ratio omnis utriusque orationis, ut ante dictum est, ad hanc iudicationem conferenda est. Si plures erunt constitutiones, aut partes constitutionum; iudicationes quoque plures erant in una causa, sed omnes simili ratione reperientur. Sedulo dedimus operam, ut breviter & dilucide, quibus de rebus adhuc dicendum fuit, dicemus. Nunc, quoniam factis huius

voluminis magnitudo crevit, commodius est in altero libro de ceteris rebus deinceps exponere; ne qua propter multitudinem literarum possit animum tuum defatigatio retardare. Sed si quo hæc tardius, quam studes, absolventur, cum rerum magnitudini, cum nostris quoque occupationibus assignare debebis. Verumtamen maturabimus, & quod negotio diminutura fuerit, exaquabimus industria: ut pro tuo in nos officio, & nostro in te studio munus hoc accumulatifime tue largiamur voluntati.

RHETORICORUM AD C. HERENNIUM

LIBER II.

IN primo libro, Herenni, breviter exposuimus, quas causas recipere oratorem oporteret, & in quibus officiis artis elaborare conveniret, & ea officia qua ratione facillime consequi posset. Verum quia neque de omnibus rebus simul dici poterat, & de maximis primum scribendam fuit, quo cætera tibi facilliora cognita viderentur; ita nobis placuit, ut ea que difficillima essent, potissimum scriberemus.

Causarum tria sunt genera, demonstrativum, deliberativum, iudiciale. Multo difficillimum est iudiciale. Ergo id primum absolvemus. Hoc & priore libro egimus, cum de quinque oratoris officiis tractarem, quorum inventio & prima & difficillima est: ea quoque nobis erit in li-

bro propemodum absoluta, & partem ejus in tertium volumen transferemus. De sex partibus orationis primum scribere incepimus. In primo libro locuti sumus de exordio, narratione, divisione, nec pluribus verbis, quam necesse fuit, nec minus dilucide, quam te velle existimabamus. Deinde conjunctionem de confirmatione & confutatione dicendum fuit. Quare genera constitutionum & earum partes aperimus: ex quo simul ostendebatur, quomodo constitutionem & partes constitutionis, causa posita, reperiri oporteret. Deinde docuimus, iudicationem quemadmodum quaeri conveniret: qua inventa, curandum, ut omnis ratio totius orationis ad eam conferatur. Postea admonuimus esse causas complures,

plures, quibus plures constitutiones aut partes constitutionum accommodarentur.

II. Reliquum videbatur esse, ut ostenderemus, quæ ratio posset inventiones ad unamquamque constitutionem aut partem constitutionis accommodare. Ex item quales argumentationes, quas Græci *ἰσχυρισμὸν* appellant, sequi, & quales vitari oporteret: quorum utrumque pertinet ad confirmationem & confutationem. Deinde ad extremum docebimus, cuiusmodi conclusionibus orationum uti oporteat: qui locus erat extremus de sex partibus orationis. Primum ergo quaeremus, quemadmodum quamque causam tractari conveniat. Et nimirum conjecturalem, quæ prima & difficillima est, potissimum consideremus. In causa conjecturali, narratio accusatoris suspensiones interjectas & dispersas habere debet, ut nihil actum, nihil dictum, nusquam ventum, aut abitum, nihil denique factum sine causa putetur. Defensoris narratio simplicem & dilucidam expositionem debet habere, cum attentione suspensionis. Huius constitutionis ratio in sex partes est distributa: probabile, collationem, signum, argumentum, consecutionem, approbationem. Horum unumquodque quid valeat, aperiemus. Probabile est, per quod probatur, expedisse reo peccare, & a simili turpitudine hominem nunquam abuisse. Id dividitur in causam & in vitam. Causa est ea, quæ induxit ad malefictum, commodorum spe, aut incommodorum vitiatione: ut cum quaeritur, num quod commodum maleficio appetierit, num honorem, num pecu-

niam, num dominationem, num aliquid cupiditatem amoris, aut huiusmodi libidinis voluerit explere. Aut num quod incommodum vitaret, inimicitias, infamiam, dolorem, supplicium.

III. Hic accusator in spe commodi cupiditatem ostendit adversarii, in vitiatione incommodi formidinem augebit. Defensor autem negabit fuisse causam, si poterit, aut eam vehementer extenuabit. Deinde iniquum esse dicit, omnes, ad quos aliquid emolumentum ex aliqua re veniret, in suspensionem maleficti devocari. Deinde vita hominis ex ante factis spectabitur. In quo primum considerabit accusator, num quando simile quid fecerit. Si id non reperiet, quaeret, num quando venerit in similem suspensionem: & in eo debet esse occupatus, ut ad eam causam peccati, quam paulo ante exposuerit, vita hominis possit accommodari, hoc modo. Si dicit pecuniæ causa fecisse, ostendit eum semper avarum fuisse: si honoris, ambitiosum: ita poterit animi vitium cum causa peccati congruere. Si non poterit par animi vitium cum causa reperire, reperiat dispar. Si non poterit avarum demonstrare, demonstret corruptorem vel perfidiosum, si quo modo poterit: denique aliquo aut quam plurimis vitis contaminabit personam: deinde qui illud fecerit tam nequiter, eundem hunc tam perperam fecisse non esse mirandum. Si vehementer castus & integer existimabitur adversarius, dicit facta, non famam spectari oportere; illum ante occulasse sua flagitia; se planum facturum, ab eo

non lubest ratio. Quare ex intentione & inficiatione iudicatio constituitur, hoc modo: Intentio est, *Occidisti Ajaxem*. Inficiatio, *Non occidisti Ajaxem*. Inficiatio, *Non occidisti Ajaxem*. Ratio omnis utriusque orationis, ut ante dictum est, ad hanc iudicationem conferenda est. Si plures erunt constitutiones, aut partes constitutionum; iudicationes quoque plures erant in una causa, sed omnes simili ratione reperientur. Sedulo dedimus operam, ut breviter & dilucide, quibus de rebus adhuc dicendum fuit, dicemus. Nunc, quoniam factis huius

voluminis magnitudo crevit, commodius est in altero libro de ceteris rebus deinceps exponere; ne qua propter multitudinem literarum possit animum tuum defatigatio retardare. Sed si quo hæc tardius, quam studes, absolventur, cum rerum magnitudini, cum nostris quoque occupationibus assignare debebis. Verum tamen maturabimus, & quod negotio diminutura fuerit, exaquabimus industria: ut pro tuo in nos officio, & nostro in te studio munus hoc accumulatifime tue largiamur voluntati.

RHETORICORUM AD C. HERENNIUM

LIBER II.

IN primo libro, Herenni, breviter exposuimus, quas causas recipere oratorem oporteret, & in quibus officiis artis elaborare conveniret, & ea officia qua ratione facillime consequi posset. Verum quia neque de omnibus rebus simul dici poterat, & de maximis primum scribendam fuit, quo cætera tibi facilliora cognita viderentur; ita nobis placuit, ut ea que difficillima essent, potissimum scriberemus.

Causarum tria sunt genera, demonstrativum, deliberativum, iudiciale. Multo difficillimum est iudiciale. Ergo id primum absolvemus. Hoc & priore libro egimus, cum de quinque oratoris officiis tractarem, quorum inventio & prima & difficillima est: ea quoque nobis erit in li-

bro propemodum absoluta, & partem ejus in tertium volumen transferemus. De sex partibus orationis primum scribere incepimus. In primo libro locuti sumus de exordio, narratione, divisione, nec pluribus verbis, quam necesse fuit, nec minus dilucide, quam te velle existimabamus. Deinde conjunctionem de confirmatione & confutatione dicendum fuit. Quare genera constitutionum & earum partes aperimus: ex quo simul ostendebatur, quomodo constitutionem & partes constitutionis, causa posita, reperiri oporteret. Deinde docuimus, iudicationem quemadmodum quaeri conveniret: qua inventa, curandum, ut omnis ratio totius orationis ad eam conferatur. Postea admonuimus esse causas complures,

plures, quibus plures constitutiones aut partes constitutionum accommodarentur.

II. Reliquum videbatur esse, ut ostenderemus, quæ ratio posset inventiones ad unamquamque constitutionem aut partem constitutionis accommodare. Ex item quales argumentationes, quas Græci *ἰσχυρισμὸν* appellant, sequi, & quales vitari oporteret: quorum utrumque pertinet ad confirmationem & confutationem. Deinde ad extremum docebimus, cuiusmodi conclusionibus orationum uti oporteat: qui locus erat extremus de sex partibus orationis. Primum ergo quaeremus, quemadmodum quamque causam tractari conveniat. Et nimirum conjecturalem, quæ prima & difficillima est, potissimum consideremus. In causa conjecturali, narratio accusatoris suspensiones interjectas & dispersas habere debet, ut nihil actum, nihil dictum, nusquam ventum, aut abitum, nihil denique factum sine causa putetur. Defensoris narratio simplicem & dilucidam expositionem debet habere, cum attentione suspensionis. Hujus constitutionis ratio in sex partes est distributa: probabile, collationem, signum, argumentum, consecutionem, approbationem. Horum unumquodque quid valeat, aperiemus. Probabile est, per quod probatur, expedisse reo peccare, & a simili turpitudine hominem nunquam abuisse. Id dividitur in causam & in vitam. Causa est ea, quæ induxit ad malefictum, commodorum spe, aut incommodorum vitiatione: ut cum quaeritur, num quod commodum maleficio appetierit, num honorem, num pecu-

niam, num dominationem, num aliquid cupiditatem amoris, aut huiusmodi libidinis voluerit explere. Aut num quod incommodum vitaret, inimicitias, infamiam, dolorem, supplicium.

III. Hic accusator in spe commodi cupiditatem offendit adversarii, in vitiatione incommodi formidinem augebit. Defensor autem negabit fuisse causam, si poterit, aut eam vehementer extenuabit. Deinde iniquum esse dicit, omnes, ad quos aliquid emolumentum ex aliqua re veniret, in suspensionem maleficti devocari. Deinde vita hominis ex ante factis spectabitur. In quo primum considerabit accusator, num quando simile quid fecerit. Si id non reperiet, quaeret, num quando venerit in similem suspensionem: & in eo debeat esse occupatus, ut ad eam causam peccati, quam paulo ante exposuerit, vita hominis possit accommodari, hoc modo. Si dicit pecunie causa fecisse, ostendit eum semper avarum fuisse: si honoris, ambitiosum: ita poterit animi vitium cum causa peccati congruere. Si non poterit par animi vitium cum causa reperire, reperiat dispar. Si non poterit avarum demonstrare, demonstret corruptorem vel perfidiosum, si quo modo poterit: denique aliquo aut quam plurimis vitis contaminabit personam: deinde qui illud fecerit tam nequiter, eundem hunc tam perperam fecisse non esse mirandum. Si vehementer castus & integer existimabitur adversarius, dicit facta, non famam spectari oportere; illum ante occulasse sua flagitia; se planum facturum, ab eo

maleficium non abesse. Defensor primum demonstrabit vitam integram, si poterit: id si non poterit, confugiet ad imprudentiam, stultitiam, adolescentiam, vim, persuasionem: quibus de rebus vituperatio eorum, quæ extra id crimen erunt, non debeat assignari. Sin vehementer hominis turpitudine impediatur, & infamia, prius dabit operam, ut falsos rumores dissipatos esse dicat de innocente; & uretur loco communi, rumoribus credi non oportere. Sin nihil horum fieri poterit, utatur extrema defensione, & dicat, non se de moribus ejus apud censes, sed de criminibus adversariorum apud iudices dicere.

IV. Collatio est, cum acculator id, quod adversarium fecisse criminatur, alii nemini, nisi reo, bono fuisse demonstrat: aut alium neminem potuisse perficere, nisi adversarium: aut eum ipsum aliis rationibus aut non potuisse, aut non æque commode potuisse, aut eum effugisse alias rationes commodiores propter cupiditatem. Hoc loco defensor demonstrat, oportet, aut aliis quoque bono fuisse, aut alios quoque id, quod ipse insimuletur, facere potuisse. Signum est, per quod ostenditur idonea perficiendi facultas esse quaerita. Id dividitur in partes sex; locum, tempus, spatium, occasionem, spem perficiendi, spem celandi. Locus quaeritur, celebris, an desertus; semper desertus, an tum, cum id factum sit, fuerit in eo loco solitudo; sacer, an profanus; publicus, an privatus fuerit; cuiusmodi loci attingant; num, qui est passus, perspectus aut exauditus esse possit. Horum quid reo, quid accu-

latori conveniat, prescribere non gravemur, nisi facile quis, causa posita, posset judicare. Initia enim inventionis ab arte debent proficisci; cætera facile comparabit exercitatio. Tempus ita quaeritur: quæ tempore anni, quæ hora: noctu, an interdiu: qua diei, qua noctis hora factum esse dicatur, & cur ejusmodi temporibus. Spatium ita consideratur, scilicet longum fuerit ad eam rem transigendam, & poteritne scire, satis ad id perficiendum spatii futurum. Nam parvi refert satis spatii fuisse ad id perficiendum, si id ante sciri & ratione provideri non potuit. Occasio quaeritur, idoneane fuerit ad rem adoriendam, an alia melior, quæ aut præterita sit, aut non expectata. Spes perficiendi quæ fuerit, spectabitur hoc modo: si quæ supra dicta sunt signa, concurrerint; si præterea ex altera parte vires, pecunia, consilium, scientia, apparatus videbitur fuisse; ex altera parte imbecillitas, inopia, stultitia, imprudentia, inapparatio demonstrabitur fuisse: quare scire poterit, utrum diffidendum, an confidendum fuerit. Spes celandi quæ fuerit; quaeritur ex conficiis, arbitris, adiutoribus, liberis, aut servis, utriusque.

V. Argumentum est, per quod res coarguitur certioribus argumentis, & magis firma suspicione. Id dividitur in tempora tria, præteritum, instans, consequens. In præterito tempore oportet considerare, ubi fuerit, ubi visus sit, quocum visus sit; num quid apparuit, num quem convenire, num quid dixerit, num quem habuerit de conficiis, de adiutoribus, de adiumentis, num quo in loco

præ-

præter consuetudinem fuerit, aut alieno tempore. In instanti tempore quaeritur, num visus sit, cum faciebat, num qui strepitus, clamor, crepitus exauditus sit, aut denique num quid aliquo sensu perceptum sit, aspectu, auditu, tactu, odoratu, gustatu. Nam quisvis horum sensus potest esse constare suspicionem. In consequenti tempore spectabitur, num quid re transacta relictum sit, quod indicet aut factum esse maleficium, aut a quo sit factum. Factum esse, hoc modo: si tumore & livore decoloratum est corpus mortui, significat eum veneno necatum. A quo factum sit, hoc modo: si telum, si vestimentum, si quid ejusmodi relictum sit, aut vestigium repertum fuerit, si cruor in vestimentis, si in eo loco comprehensus, aut visus transacti negotio, quo in loco res gesta dicitur. Consecutio est, cum quaeritur, quæ signa nocentis & innocentis consequi soleant. Accusator dicet, si poterit, adversarium, cum ad eum ventum sit, erubuisse, expalluisse, situbasse, inconstanter locutum esse, concidisse, pollicitum esse aliquid; quæ signa conscientiae sunt. Si reus horum nihil fecerit, accusator dicet, eum usque adeo præmeditatum fuisse, quod sibi esset usu venturum, ut confidentissime resistens responderet, quæ signa conscientiae, non innocentiae sunt. Defensor, si pertimuerit, magnitudine periculi, non conscientiae peccati se commotum esse dicet. Si non pertimuerit, fremum innocentiae negabit esse commotum.

VI. Approbatio est, qua utimur ad extremum, confirmata suspicione. Ea habet locos proprios atque com-

munes. Proprii sunt ii, quibus, nisi accusator, & ii, quibus nisi defensor, nemo potest uti. Communes sunt, qui alia in causa ab eo, alia ab accusatore tractantur. In causa conjecturali proprius locus accusatoris est, cum dicit malorum misereri non oportere, & cum auget peccati atrocitatem. Defensoris proprius locus est, cum misericordiam capiat, & cum accusatorem calumniari criminatur. Communes loci sunt cum accusatoris, tum defensoris, a testibus contra testes, a quaestionibus contra quaestiones, ab argumentis contra argumenta, a rumoribus contra rumores. A testibus dicemus secundum auctoritatem & vitam testium, & constantiam testimoniorum. Contra testes, vitæ turpitudinem, testimoniorum inconstantiam: si aut fieri non potuisse dicemus, aut non factum esse quod dicant, aut scire illos non potuisse, aut cupide dicere, & argumentari. Hæc & ad improbationem & approbationem testium pertinebunt.

VII. A quaestionibus dicemus, cum demonstrabimus, majores nostros veri inventendi causa tormentis & cruciatibus voluisse quari, & summo dolore homines cogi, ut quicquid sciant, dicant. Et præterea confirmatio hæc erit disputatio, si quæ dicta erunt argumentando, iidem viis, quibus omnis conjectura, trahemus ad verisimilem suspicionem; idemque hoc in testimonio facere oportebit. Contra quaestiones hoc modo dicemus; primum majores nostros voluisse certis in rebus interponi quaestiones, cum, quæ vere dicerentur, sciri, quæ falsi in quaestione pronun-

tia-

tiarentur, refelli possent, hoc modo: Quo in loco quid positum sit, & siquid esset simile, quod videri, aut aliquo simili signo percipi posset, deinde, dolori credi non oportere, quod alius alio recentior sit in dolore, quod ingeniosior ad comminiscendum, quod denique sepe scire, aut suspicari possit, quid quaestor velit audire; quod cum dixerit, intelligat sibi finem doloris futurum. Hæc disputatio comprobabitur, si refellemus, quæ in quaestionibus erunt dicta probabili argumentatione; idque paribus conjectura & signa, quæ ante expolimus, facere oportebit. Ab argumentis, & signis, & cæteris locis, quibus augetur suspicio, dicere, hoc modo convenit: Cum multa concurrant argumenta & signa, quæ inter se consentiant, rem perspicuam, non suspiciosam videri oportere. Item plus oportere signis & argumentis credi, quam testibus. Hæc enim eo modo exponi, quo re vera sint gesta; testes corrumpi posse vel pretio, vel gratia, vel metu, vel similitate. Contra argumenta & signa & cæteras suspiciones dicemus hoc modo: si demonstrabimus, nullam rem esse, quam non suspicionibus quivis possit criminari; deinde, unquamque suspicionem extenuabimus, & dabimus operam, ut ostendamus, nihilo magis in nos eam, quam in alium quempiam convenire, indignum esse facinus, sine testibus conjecturam & suspicionem firmamenti satis habere.

VIII. A rumoribus dicemus, si negabimus temere famam nasci sole, quæ subito aliquid; & si dicemus causam non fuisse, quare qui-

spiam confingeret, & comminisceretur; & præterea si cæteri falsi soleant esse, argumentabimur hinc esse verum. Contra rumores dicemus primum, si docebimus multos esse falsos rumores, & exemplis utemur, de quibus falsa fama fuerit; & aut inimicos nostros, aut homines natura malevolos & maledicos confinxisse dicemus; & aut aliquam fictam fabulam in adversarios afferemus, quam dicamus omnibus in ore esse; aut verum rumorem proferemus, qui illis aliquid turpitudinis afferat, neque tamen ei rumori nos fidem habere dicemus; ideo quod quisvis homo possit quemvis turpem de quolibet rumorem proferre, & confictam fabulam dissipare. Veruntamen si rumor vehementer probabilis esse videbitur, argumentando famæ fidem poterimus abrogare. Quod & difficillima tractatu est constitutio conjecturalis, & in veris causis lepidissime tractanda est, eo diligentius omnes ejus partes perscrutati sumus; ut ne parvula quidem titubatione aut offensione impediremur, si ad hanc rationem præceptionis, assiduitatem exercitationis accommodaremus. Nunc ad legitimæ constitutionis partes transeamus.

IX. Cum voluntas scriptoris cum scripto dissidere videbitur, si a scripto dicemus, his locis utemur, secundum narrationem: primum scriptoris collaudatione: deinde scripti recitatione: deinde percontatione, scirentne adversarii id scriptum fuisse in lege, aut in testamento, aut in stipulatione, aut in quolibet scripto, quod ad eandem rem pertinet. Deinde collatione, quid scriptum sit, quid adversarii se fecisse dicant, quid

ju-

judicem sequi conveniat, utram id, quod diligenter perscriptum sit, an id, quod acute sit excogitatum; deinde ea sententia, quæ ab adversariis sit excogitata, & scripto attributa, contemnetur & infirmabitur. Deinde quaeretur, quid ei obfuerit, si id voluisset adscribere, num non potuerit perferri. Deinde a nobis sententia reperietur, & causa proferetur, quare id scriptor senserit, quod perscriptum sit; & demonstrabitur scriptum illud esse dilucide, breviter, commode, perfecte, certa cum ratione. Deinde exempla proferentur, quæ res, cum ab adversariis sententia redderetur, & voluntas affereretur, a scripto potius judicate sint. Deinde ostendetur, quam periculolum sit a scripto recedere. Locus communis est contra eum, qui, cum fateatur, se contra id, quod legibus sancitum, aut testamento perscriptum sit, fecisse, tamen facti quaerat defensionem.

X. A sententia sic dicemus. Primum laudabimus scriptoris commoditatem atque brevitatem, quod tantum scripserit, quod necesse fuerit: illud, quod sine scripto intelligi potuerit, non necessario scribendum putarit. Deinde dicemus calumniatoris esse officium, verba & literas sequi, negligere voluntatem. Deinde id, quod scriptum sit, aut non posse fieri, aut non lege, non more, non natura, non æquo & bono posse fieri; quæ omnia scriptorem voluisse quam rectissime fieri nemo dubitet: ac ea, quæ a nobis facta sint, iustissime facta. Deinde contrariam sententiam aut nullam esse, aut stultam, aut injustam, aut non posse fieri, aut non constare cum superioribus & in-

Tem. IX.

ferioribus sententiis, aut cum jure communi, aut cum aliis legibus communibus, aut cum rebus judicatis dissentire. Deinde exemplorum a voluntate, & contra scriptum iudicatorum enumeratione utemur; deinde legum & stipulationum breviter excerptarum, in quibus intelligatur scriptorum voluntas & expositio. Locus communis contra eum, qui scriptum recitet, & scriptoris voluntatem non interpretetur. Cum duæ leges inter se discrepant, videndum est primum, num qua obrogatio aut derogatio sit. Deinde, utrum leges ita dissentiant, ut altera jubeat, altera vetet: an ita, ut altera cogat, altera permittat. Infirma enim erit ejus defensio, qui negabit se fecisse quod cogetur, cum altera lex permitteret. Plus enim valet sanctio permissione. Item illa defensio tenuis est, cum ostenditur id factum esse, quod ea lex sanciat, cui legi obrogatum, vel derogatum sit: id, quod posteriori lege sancitum sit, esse neglectum. Cum hæc erunt considerata, statim nostræ legis expositione, recitatione, collaudatione utemur. Deinde contrariæ legis enodabimus voluntatem, & eam trahemus ad nostræ causæ commodum. Deinde de juridicali absoluta sumemus rationem juris, & quaeremus partem juris, utrum cum ea faciat; de qua parte posterius differemus.

XI. Si ambiguum est scriptum, ut puta quod in duas aut plures sententias trahi possit, hoc modo tractandum est. Primum, sitne ambiguum, quaerendum est. Deinde, quomodo scriptum esset, si id, quod adversarii interpretantur, scriptor fieri voluisset,

D d

set, ostendendum est. Deinde id, quod nos interpretemur, & fieri posse, & honeste, recte, lege, more, natura, bono & aequo fieri posse; quod adversarii interpretentur, e contrario nec esse ambigue scriptum, cum intelligatur, utra sententia vera sit. Sunt qui arbitrantur ad hanc causam tractandam vehementer pertinere cognitionem amphiboliarum eam, quae a dialecticis profertur. Nos vero arbitramur, non modo nullo adjumento esse, sed potius maximo impedimento. Omnes enim illi amphibolias accipiuntur, eas etiam, quae ex altera parte sententiam nullam possunt interpretari. Itaque & alieni sermonis molesti interpellatores, & scripti tum odiosi, tum obscuro interpretet sunt; & dum caute & expedite loqui volunt, infansissimi reperiuntur. Ita dum metuant in dicendo, ne quid ambiguum dicant, nomen suum pronuntiare non possunt. Verum horum pueriles opiniones rectissimis rationibus, cum voles, refellimus. In praesentia hoc interdicere non alienum fuit, ut hujus infantiae garrulam disciplinam contemneremus.

XII. Cum definitione utemur, primum asseremus brevem vocabuli definitionem, hoc modo: *Majestatem is minuit, qui ea tollit, ex quibus rebus civitatis amplitudo constat: quae sunt ea, quae capiunt suffragia populi, & magistratus consilia.* Nempse igitur tu & populum suffragio & magistratum consilio privasti, cum potes disturbasti. Item ex contrario: *Majestatem is minuit, qui amplitudinem civitatis detrimento afficit.* Ego non affeci, sed prohibui detrimentum; ararium enim conferuisti, libidini malorum restisti, majestatem omnem intirere non passus sum.

Primum igitur vocabuli sententia breviter, & ad utilitatem causae accommodate describetur. Deinde factum nostrum cum verbi descriptione conjungetur. Deinde contrariae descriptionis ratio refelletur, si aut falsa erit, aut inutilis, aut turpis, aut injuriosa. Id quoque ex juris paribus sumetur de juridicali absoluta, de qua jam loquemur. Quaeritur in translationibus, primum, num aliquis ejus rei actionem per petitionem aut perfectionem habeat, quem non oporteat; num alio modo, tempore, loco, num alia lege, num alio quarente, aut agente. Haec legibus, moribus, aequo & bono reperitur, de quibus dicitur in juridicali absoluta. In causa rationali primum quaeretur, eequid in rebus majoribus, aut minoribus, aut similibus, similiter scriptum aut judicatum sit. Deinde, utrum ea res similis sit ei rei, qua de agitur, an dissimilis. Deinde, utrum consulto de ea re scriptum non sit, quod noluerit cavere, an quod satis cautum putarit, propter ceterorum scriptorum similitudinem. De paribus legitima constitutionis satis dictum est; nunc ad juridicalem revertamur.

XIII. Absoluta juridicali constitutione utemur, cum ipsam rem, quam nos fecisse confitemur, jure factam dicemus, sine ulla assumptione extrinsecae defensionis. In ea quaeri convenit, jurene factum sit. De eo causa posita dicere poterimus, si, ex quibus paribus jus constet, cognoverimus. Constat igitur ex his partibus; natura, lege, consuetudine; iudicato, aequo & bono, pacto. Natura jus est, quod cognationis aut pietatis causa observatur; quo jure parentes a liberis, & a parentibus liberi voluntur. Lege jus est id, quod populi jussu sancitum est; quod genus, *Ut in jus eas, cum voceris.* Consuetudine jus est id, quod sine lege aequo ac si legitimum sit, usitatum est; quod genus, id: *Quod argentario tuleris expensum, a socio ejus recte repetere possis.* Iudicatum est id, de quo sententia lata est, aut decretum interpositum. Ea saepe diversa sunt, ut aliud alii iudici, aut praetori, aut consuli, aut tribuno plebis placitum sit; & sit, ut de eadem re saepe alius aliud decreverit, aut judicaverit; quod genus, M. Drusus, praetor urbanus, quod cum herede mandati ageretur, iudicium reddidit; S. Julius non reddidit. Item, C. Caecilius iudex absolvit injuriarum eam, qui Lucilium poetam in scena nominatum laeserat; P. Mucius eum, qui L. Accium poetam nominaverat, condemnavit. Ergo quia possunt res simili de causa dissimiliter iudicate proferri, cum id usi venerit, iudicem cum iudice, tempus cum tempore, numerum cum numero iudiciorum proferemus. Ex aequo & bono jus constat, quod ad veritatem & utilitatem communem videtur pertinere: quod genus, *Ut major annis l. x. & cui morbus causa est, cognitorem det.* Ex eo vel novum jus constitui convenit ex tempore, & hominis dignitate. Ex pacto jus est, *Si qui inter se pepigerunt, si quid inter quos convenit.* Pacta sunt, quae legibus observanda sunt, hoc modo, *Rem ubi pagunt, arato, ni pagunt, in curia; aut in foro ante meridiem causam congesto.* Sunt item pacta, quae

sine legibus observantur ex conventu, quae juri praestare dicuntur. His igitur partibus injuriarum demonstrari, jus confirmari convenit, idque in absoluta juridicali faciendum videtur.

XIV. Cum ex comparatione quaeritur, utrum satius fuerit agere id, quod reus dicat se fecisse, an id, quod accusator dicat oportuisse fieri; primum quaeri convenit, utrum fuerit utilis ex contentione, hoc est, utrum venustius, facilius, conducibilis. Deinde oportebit quaeri, ipsa an oportuerit iudicare, utrum fuerit utilis, an aliorum fuerit statuendi potestas. Deinde interponetur ab accusatore suspicio ex constitutione conjecturali, quare putetur non ea ratione factum esse, quo melius deteriori anteponebatur, sed dolo malo negotium gestum. Deinde quaeretur, poteritne vitari, ne in eum locum veniretur. Ab defensore contra refelletur argumentario conjecturalis, aliqua probabilis causa, de qua ante dictum est. His locis ita tractatis, accusator utetur loco communi in eum, qui inutile utili praepulerit, cum statuendi non habuerit potestatem. Defensor contra eos, qui aequum censeant, rem perniciosaam utili praeponi, utetur loco communi per conquestionem, & simul quaeret ab accusatoribus, & ab iudicibus ipsis, quid facturi essent, si in eo loco fuissent; & tempus, locum, rem, deliberationem suam ponet ante oculos.

XV. Translatio criminis est, cum ab reo facti causa in aliorum peccatum transferatur. In qua primum quaerendam est, jurene in alium crimen transferatur. Deinde spectandum est, an aequo magnum sit illud peccatum, quod

quod in alium transferatur, atque illud, quod reus suscepisse se fateatur. Deinde oportuerit in ea re peccare, in qua alius ante peccavit. Deinde oportuerit iudicium ante fieri. Deinde, cum factum iudicium non sit de illo crimine, quod in alium transferatur, oporteat de ea re iudicium fieri, quæ res in iudicium non venerit. Locus communis acculatoris, contra eum, qui plus censeat vim, quam iudicia valere oportere, & ab adversariis percunctabitur acculator, quid futurum sit, si idem ceteri faciant, ut de indemnatis supplicia lumant, quod eos idem fecisse dicant. Quid si ipse acculator idem facere voluisset? Defensor eorum peccati atrocitatem proferet, in quos crimen transferetur; rem, locum, tempus ante oculos ponet, ut si, qui audient, existiment aut non potuisse, aut non fuisse utile rem in iudicium venire.

XVI. Concessio est, per quam nobis ignosci postulamus. Ea dividitur in purgationem, & deprecationem. Purgatio est, cum consulto a nobis factum negamus. Ea dividitur in necessitudinem, fortunam, imprudentiam. De his primum partibus ostendendum est; deinde ad deprecationem revertendum videtur. Primum considerandum est, utrum per culpam ventum sit in necessitudinem, num culpam vitandi necessitudo fecerit. Deinde querendum est, equo modo vis illa vitari poterit, ac levare. Deinde is, qui in necessitudinem causam conferet, expertusne sit, quid contra facere, aut excogitare possit. Deinde numque suspiciones ex conjecturali constitutione trahi

possint, quæ significant, id consulto factum esse, quod necessario accidisse dicitur. Deinde si maxime necessitudo quæpiam fuerit, convenienter eam satis idoneam causam putari. Si autem imprudentia reus se peccasse dicit, primum quaeretur, utrum potuerit scire, an non potuerit. Deinde, utrum data sit opera, ut sciretur, an non. Deinde, utrum casu nescierit, an culpa. Nam qui se propter vinum, aut amorem, aut iracundiam, fugisse rationem dicit, is animi vitio videbitur nescisse, non imprudentia. Quare non imprudentia se defenderit, sed culpa contaminabit. Deinde conjecturali constitutione quaeretur, utrum scierit, an ignoraverit, & considerabitur, satisne imprudentia præsidii debeat esse, cum factum esse constet imprudenter. Cum in fortunam causa conferetur, & ea re defensor ignosci reo dicit oportere, eadem omnia videntur consideranda, quæ de necessitudine præscripta sunt. Etenim omnes hæ tres partes purgationis inter se finitima sunt, ut in omnes eadem fere possint accommodari. Loci communes in his causis; Acculatoris contra eum, qui, cum se peccasse confiteatur, tamen oratione iudices demoretur; Defensoris, de humanitate, misericordia; voluntatem in omnibus rebus spectari convenire, & quæ consulto facta non sint, ea fraudi esse non oportere.

XVII. Deprecatione utamur, cum fatebimur nos peccasse, neque id imprudenter, aut fortuito, aut necessario fecisse dicemus, & tamen ignosci nobis postulabimus. Hic ignoscendi ratio queritur ex iis locis, si plura aut majora officia, quam maleficia, vide-

videbuntur constare, si qua virtus, aut nobilitas erit in eo, qui supplicabit; si qua spes erit, usui futurum, si sine supplicio discesserit; si ipse ille supplex, mansuetus, & misericors in potestatis ostendetur fuisse; si ea, quæ peccavit, non odio, neque crudelitate, sed officio & recto studio commotus fecit; si tali de causa aliis quoque ignotum est; si nihil ab eo periculi nobis futurum videbitur, si eum missum fecerimus; si nulla aut a nostris civibus, aut ab aliqua alia civitate vituperatio ex ea re suscipietur. Loci communes, de humanitate, fortuna, misericordia, rectam commutationem. His locis omnibus ex contrario uterur is, qui contra dicit, cum amplificatione, & enumeratione omnium peccatorum. Hæc causa judicialis fieri non potest, ut in primo libro ostendimus: sed quod potest vel ad senatum vel ad consilium venire, non visa est superfedenda. Cum a nobis crimen removere volumus, aut in rem aut in hominem nostri peccati causam conferemus. Si causa in hominem conferetur, querendum erit primum, potueritne tantum, quantum reus demonstrabit is, in quem causa conferetur, & equonam modo aut honeste, aut sine periculo potuerit obfisti: si maxime ita sit, num ea re concedi reo conveniat, quod alieno inductu fecerit. Deinde in conjecturalem trahetur controversiam, & edisseretur, num consulto factum sit. Si causa in rem quandam conferetur, & hæc eadem fere, & omnia, quæ de necessitudine præcepimus, consideranda erunt.

XVIII. Quoniam satis ostendere

videmur, quibus argumentationibus in unoquoque genere causæ judicialis uti conveniret; consequi videtur, ut doceamus, quemadmodum ipsas argumentationes ornate & absolute tractare possimus. Nam fere non difficile est invenire, quid sit causæ adjuvamento; difficillimum vero est, inventum expolire, & expedite pronuntiare. Hæc enim res facit, ut neque diutius, quam satis sit, in eisdem locis commoremur, neque eodem identidem revolvamur, neque inchoatam argumentationem relinquamus, neque incommode ad aliam deinceps transeamus. Itaque hæc ratione & ipsi meminisse poterimus, quid quoquo loco dixerimus, & auditor cum totius causæ, tum uniuscuiusque argumentationis distributionem percipere & meminisse poterit. Ergo absolutissima & perfectissima argumentatio est ea, quæ in quinque partes est distributa; propositionem, rationem, rationis confirmationem, exornationem, complexionem. Propositio est, per quam ostendimus summam, quid sit, quod probare volumus. Ratio est causa, quæ demonstrat verum esse id, quod intendimus, brevi subiectione. Rationis confirmatio est ea, quæ pluribus argumentis corroborat breviter expositam rationem. Exornatio est, qua utitur rei honestandæ & collocupietandæ causæ, confirmata argumentatione. Complexio est, quæ concludit breviter, colligens partes argumentationis.

XIX. Hisce igitur quinque partibus, ut absolutissime utamur, hoc modo tractabimus argumentationem. Causam ostendemus Ulyssi fuisse, quare interfecerit Ajacem: inimicium enim

nim acerrimum de medio tollere volebat; a quo sibi non injuria summum periculum metuebat. Videbat illo incolumi, se incolumem non futurum; sperabat illius morte se salutem sibi comparare; consueverat, si jure non poterat, quavis injuria inimico exitum machinari; cui rei motus indigna Palamedis testimonium datur. Ergo & metus periculi hortabatur eum interimere, a quo supplicium verebatur; & consuetudo peccandi maleficii suscipiendi removebat dubitationem. Omnes enim cum minima peccata cum causa suscipiunt, tum vero illa, quae multo maxima sunt maleficia, aliquo certo emolumento ducti suscipere conantur. Si multos induxit in peccatum pecuniae spes, si complures scelere se contaminaverunt imperii cupiditate, si multi leve compendium fraude maxima commutaverunt; cui mirum videbitur, istum a maleficio propter acerrimam formidinem non temperasse? Virum fortissimum, in perpetuum, inimicitarum persequentissimum, injuria laesitum, ira excitatum, homo timidus, nocens, conscius sui peccati, insidiosus, inimicum incolumem esse noluit: cui tandem hoc mirum videbitur? Nam cum feras bestias videamus alacres & erectas vadere, ut alteri bestiae noceant; non est incredibile putandum, istius quoque animum ferum, crudelem, aequè inhumanum, cupide ad inimici perniciem profectum; praesertim cum in bestiis nullam neque bonam neque malam rationem esse videamus; in isto plurimas & pessimas rationes semper fuisse intelligamus. Si ergo pollicitus sum, me daturum causam, qua in-

ductus Ulysses accesserit ad maleficium, & si inimicitarum acerrimam rationem, & periculi metum intercessisse demonstravi; non est dubium, quin confiteatur causam maleficii fuisse. Ergo absolutissima est argumentatio ea, quae ex quinque partibus constat: sed ea non semper necesse est uti. Tum enim complexione superfedendum est, si res brevis est, ut facile memoria comprehendatur; tum exornatio praetermittenda est, si parum locuples ad amplificandum & exornandum res videtur esse. Sin & brevis erit argumentatio, & res tenuis, aut humilis; tum & exornatione & complexione superfedendum est. In omni argumentatione de duabus partibus postremis, haec, quam exposui, ratio est habenda. Ergo amplissima est argumentatio quinquepartita; brevissima est tripartita; mediocris; sublata aut exornatione aut complexione, quadripartita.

XX. Duo genera sunt vitiosarum argumentationum; unum, quod ab adversario reprehendi potest, idque pertinet ad causam; alterum, quod tametsi nugatorium est, tamen non indiget reprehensione. Quae sint, quae reprehensione confutari conveniat, quae tacite contemni atque vitari sine reprehensione, si exempla subjecero, intelligere dilucide poteris. Haec cognitio vitiosarum argumentationum duplicem utilitatem afferet. Nam & vitare in argumentatione vitium admonebit, & ab aliis non vitatum commode reprehendere docebit. Quoniam igitur ostendimus, perfectam & plenam argumentationem ex quinque partibus constare, in unaquaque parte argumentationis quae vitia vitanda sunt,

sunt, consideremus: ut & ipsi ab his vitiis recedere, & adversariorum argumentationes hac praecipione in omnibus partibus tentare, & ab aliqua parte labefactare possimus. Expositio vitiosa est, cum ab aliqua aut a majore parte ad omnes conferatur id, quod non necessario est omnibus attributum; ut si quis hoc modo exponat: *Omnes qui in paupertate sunt, malunt maleficio parare divitias, quam officio paupertatem suavi.* Si quis hoc modo exposuerit argumentationem, ut non curet quaerere, qualis ratio aut rationis confirmatio sit, ipsam facile reprehendemus expositionem, cum ostendamus, id quod in aliquo paupere improbo sit, in omnes pauperes falso & injuria conferri. Item vitiosa expositio est, cum id, quod raro fit, fieri omnino negatur, hoc modo: *Nemo potest uno aspectu, neque praetereis, in amorem incidere.* Nam cum nonnemo devenit in amorem uno aspectu, cum ille neminem dixerit omnino, nihil dissentit id fieri, dummodo aliquando fieri aut posse fieri intelligatur.

XXI. Item vitiosa expositio est, cum omnes res ostendimus nos collegisse, & aliquam rem idoneam praeterimus, hoc modo: *Quoniam igitur hominem occisum constat esse, necesse est aut a praedonibus, aut ab inimicis occisum esse, aut abs te, quem ille heredem testamento ex parte faciebat.* Praedones illo loco nunquam sunt visi: inimicam nullum habebat. Relinquitur, si neque a praedonibus, neque ab inimicis occisus est, quoniam alteri non erant, alteros non habebat, ut abs te sit interceptus. Nam in hujuscemodi expositione, reprehensione utemur, si quos

praeter eos, quos ille dixerit, potuisse suscipere maleficium ostenderimus: velut in hoc exemplo, cum dixerit necesse esse aut a praedonibus, aut ab inimicis, aut a nobis occisum esse; dicemus potuisse vel a familia, vel a coheredibus nostris. Cum hoc modo illorum collectionem disturnaverimus, nobis latiore locum defendendi reliquemus. Ergo hoc quoque vitandum est in expositione, nequando, cum omnia collegisse videamur, aliquam idoneam partem reliquerimus. Item vitiosa expositio est, quae constat esse falsa enumeratione: ut si, cum plura sunt, pauciora dicamus, hoc modo: *Duae res sunt, Judices, quae omnes ad maleficium impellunt, luxuries, & avaritia. Quid amor? inquit quispiam. Quid ambitio? quid religio? quid metus mortis? quid imperii cupiditas? quid denique alia peravulta? Item falsa enumeratio est, cum pauciora sunt, & plura dicimus, hoc modo: *Tres res sunt, quae omnes homines sollicitant, metus, cupiditas, aegritudo.* Satis enim fuerat dixisse metum & cupiditatem, quoniam aegritudinem cum utraque re conjunctam esse necesse est.*

XXII. Item vitiosa expositio est, quae nimium longe repetitur, hoc modo: *Omnium malorum sollicita est mater, quae parit immensas cupiditates: immensa porro cupiditates infinita & immoderate sunt. He parium avaritiam: avaritia porro hominem ad quovis maleficium impellit. Igitur avaritia induci adversarii nostri; hoc in se facinus admisserunt.* Hic id, quod extremum dictum est, satis fuit exponere, ne Ennium, & caeteros poetas imitemur, quibus hoc modo loqui con-

concessum est,
*Utinam ne in nemore Pelio securibus
 Cæsa cecidisset abiogna ad terram
 trabes:*

*Nere inde navis inchoanda exordium
 Capisset, quæ nunc nominatur nomine
 Argo, quæ velti Argivi delecti viri,
 Petebant illam pellem inauratam a-
 rivetis,*

*Colchis, imperio regis Pelie per do-
 lum:*

*Nam nunquam hera errans mea do-
 mo esseret pedem*

*Medea, animo agra, amore servo
 saucia.*

Nam hic satis erat dicere (si id mo-
 do, quod esset satis, curasset poeta)
*Utinam ne hera errans mea, domo
 esseret pedem*

Medea.

Ergo hæc quoque ab ultimo repeti-
 tione in expositionibus magnopere
 superflendum est. Non enim repre-
 hensione, sicut alia complures, sed
 sua sponte vitiosa est.

XXIII. Vitiosa ratio est, quæ ad
 expositionem non est accommodata,
 vel propter infirmitatem, vel propter
 vanitatem. Infirma ratio est, quæ non
 necessario ostendit ita esse, quemad-
 modum expositum est: velut apud
 Plautum,

*Amicum castigare ob meritam no-
 xiam,*

*Immane est facinus: verum in eta-
 te utile,*

Es conducibile.

Hæc expositio est. Videamus, quæ
 ratio afferatur:

*Nam ego amicum hodie meum
 Concastigabo pro commerita noxia.*

Ex eo, quod ipse facturus est, non
 ex eo, quod fieri convenit, utile

quid sit, ratiocinatur. Vana ratio est,
 quæ ex fallâ causâ constat, hoc mo-
 do. Amor sugendus non est. Nam ex
 eo verissima nascitur amicitia. Aut hoc
 modo; Philosophia vitanda est. Afferre
 enim seordiam atque desidiâ. Nam
 hæ rationes nisi falsæ essent, expo-
 sitiones quoque earum veras esse con-
 fiteremur. Item infirma ratio est, quæ
 non necessariam causam afferit expo-
 sitionis: velut Pacuvius,

*Fortunam insanam esse & cæcam &
 brutam perhibent Philosophi,
 Saxoque illam instare globos prædi-
 cant volubilem:*

*Ideo, quo saxum impulerit fors, ca-
 dere eo fortunam autumant.*

*Cæcam ob eam rem esse iterant, quia
 nihil cernat, quo sese applicet.*

*Insanam autem ajunt, quia atrox,
 incerta, instabilisque sit.*

*Brutam, quia dignum atque indi-
 gnum nequeat internoscere.*

*Sunt autem alii Philosophi, qui con-
 tra fortunam negant*

*Esse illam, sed temeritate omnia ve-
 gi. Id magis*

*Verisimile ajunt; quod usus vœpse
 experiundo docet.*

*Velut Orestes modo fuit Rex, modo
 mendicus factus est:*

*Naufragio res contigit: nempe ergo
 haud fortuna obtigit.*

Nam hic Pacuvius infirma ratione
 utitur, cum ait, verius esse temeri-
 tate, quam fortuna res regi. Nam
 utraque opinio philosophorum fieri
 potuit, ut is, qui rex fuisset, men-
 dicus factus esset.

XXIV. Item infirma ratio est, quæ
 videtur pro ratione afferri, sed idem
 dicit, quod in expositione dictum est,
 hoc modo; Magno malo est hominibus

avaritia, idcirco quod homines magna
 & multis incommodis conflantur pro-
 pter immensam pecunie cupiditatem.
 Nam hic aliis verbis idem per ratio-
 nem dicitur, quod dictum est per expo-
 sitionem. Item infirma ratio est,
 quæ minus idoneam, quam res pos-
 tulat, causam subjicit expositionis,
 hoc modo: Utilis est sapientia, prop-
 terea quod qui sapientes sunt, pietatem
 colere consueverunt. Item, utile est
 amicos veros habere. Habeas enim qui-
 buscum jocari possis. Nam hujusmodi
 in rationibus non universa, neque
 absoluta, sed extenuata ratione expo-
 sitio confirmatur. Item infirma ratio
 est, quæ vel alii expositioni potest
 accommodari, ut facit Pacuvius, qui
 eandem afferit rationem, quare cæca;
 eandem, quare bruta fortuna dicitur.
 In confirmatione rationis, multa &
 vitanda in nostra, & observanda in
 adversariorum ratione sunt vitia; pro-
 preteraque diligentius consideranda
 sunt, quod accurata confirmatio ra-
 tionis totam vehementissime compro-
 bat argumentationem. Utuntur igitur
 studiose in confirmanda ratione
 duplici conclusione, hoc modo:

Injuria abs te afficior indigna, pater.

*Nam, si improbum Cresphontem exci-
 stimaveras,*

*Cur me huic locabas nuptiis? sin est
 probus,*

*Cur talem invitam invitum cogis
 linguere?*

Quæ hoc modo concluduntur, aut
 ex contrario converterentur, aut ex
 simplici parte reprehenduntur. Ex
 contrario hoc modo:

*Nulla te indigna, nata, afficio in-
 juria.*

*Si probus est, bene locavi: sin au-
 tem*

Tomo IX.

tem improbus,
Dirortio te liberabo incommodis.

Ex simplici parte reprehenduntur, si
 ex duplici conclusione alterutra pars
 diluitur, hoc modo:

*Nam si improbum Cresphontem exci-
 stimaveras,*

*Cur me huic locabas nuptiis? Duci
 probum.*

*Erravi: post cognovi, & fugio co-
 gnitum.*

Ergo reprehensio hujus conclusionis
 duplex est; acutior illa superior, fan-
 cilior hæc posterior ad excogitandum.

XXV. Item vitiosa est confirmatio
 rationis, cum ea re quæ plura signifi-
 cat, abutimur pro certo unius rei si-
 gno, hoc modo: Necesso est, quoniam
 pallet, egrotasse: aut, Necesso est pe-
 perisse, quoniam sustinet puerum insan-
 tem. Nam hæc sua sponte certa si-
 gna non habent, si non cetera quo-
 que similia concurrant. Quod si con-
 currerint, nonnihil hujusmodi signa
 adaugent suspicionem. Item vitiosum
 est, cum vel in alium, vel in eum
 ipsum, qui dicit, id, quod in ad-
 versarium dicitur, potest convenire,
 hoc modo:

*Miseri sunt, qui uxores ducunt: at
 tu duxisti alteram.*

Item vitiosum est id, quod vulga-
 rem habet defensionem, hoc modo:
*Iracundia inductus peccavit, aut ado-
 leſcentia, aut amore.*

Hujusmodi enim deprecationes si probabuntur,
 impure maxima peccata dilabuntur.
 Item vitiosum est, cum id pro certo
 sumitur, quod inter omnes non constat,
 quia etiam nunc in controversia
 est, hoc modo,

*Eho tu, dii, quibus est potestas mor-
 tus superum, atque inferum,*

E c Pa.

Pacem inter se conciliant, conferunt concordiam.

Nam ita pro suo jure hoc exemplo ulum Crephontem Ennius induxit, quasi jam satis certis rationibus ita esse demonstrasset. Item vitiosum est, quod jam quasi sero, atque aëto negotio dici videtur, hoc modo: *In mentem mihi si venisset, Quirites, non commisisset, ut hunc in locum res veniret; nam hoc, aut hoc fecissem: sed me tam hæc ratio fugit.* Item vitiosum est, cum id, quod in aperto delicto positum est, tamen aliqua levi tegitur defensione, hoc modo:

Cum te expetebant omnes, stantissimo Regno reliqui: nunc desertum ab omnibus,

Summo periculo sola ut restituum paro.

XXVI. Item vitiosum est, quod in aliam partem, ac dictum sit, potest accipi. Id est hujusmodi, ut, si quis potens ac factiosus in concione dixerit, *Satius est uti regibus, quam malis legibus.* Nam & hoc tamen rei arguenda causa potest sine malitia dici, tamen propter potentiam ejus, qui dicit, non dicitur sine atroci suspitione. Item vitiosum est, falsis aut vulgaribus definitionibus uti. Falsa sunt hujusmodi, si quis dicat injuriam esse nullam, nisi quæ ex pulsatione, aut convicio constet. Vulgares sunt, quæ nihilominus in aliam rem transferri possunt: ut si quis dicat, *Quadruplator, ut breviter describam, capitalis est.* Est enim improbus, & pestifer ercis. Nam nihil magis quadruplatoris, quam furis, quam sicarii, aut proditoris atulit definitionem. Item vitiosum est pro argumento sumere, quod in disquisitione positum est: ut, *si quis, quem furis*

arguat, dicat, eum esse hominem improbum, avarum, fraudulentum: ei rei testimonium esse, quod sibi furtum fecerit. Item vitiosum est, controversiam controversia dissolvere, hoc modo: *Non convenit, Censores, istum vobis satisfacere ex eo, quod ait, se non potuisse adesse, ita ut juratus fuerat. Quod si ad exercitum non venisset, idne tribunum militum diceret? Hoc inde vitiosum est, quia non expedita, aut judicata res, sed impedita, & in simili controversia posita, exempli loco perferitur. Item vitiosum est, cum id, de quo summa controversia est, parum expeditur, & quasi transactum sit, relinquatur, hoc modo:*

Aperte satur dictio, si intelligas. Tali dari arma, qualis qui gessit, suis,

Jubet, potiri si studeamus Pergamo:

Que ego profiteor esse mea, me aquum est frus

Fraternis armis, mihi que adjudicari,

Vel quod propinquus, vel quod virtutis amulus.

Item vitiosum est, ipsum sibi in sua oratione dissentire, & contra ea, quæ ante dixerit, dicere, hoc modo:

Quare accusem hunc, nequeo expectando evolvere.

Nam si veretur, quid eum accusem, qui est probus?

Sin invereandum animi ingenium possidet,

Quid eum accusem, qui id parvi auditu existimat?

XXVII. Non incommoda ratione videtur sibi ostendisse, quare non accusaret. Quid quod postea ait?

Nunc ego te ab summo jam detexam exordia.

Item

Item vitiosum est, quod dicitur contra judicis voluntatem, aut eorum, qui audiunt, si aut partes, quibus illi student, aut homines, quos illi caros habent, lædantur, aut aliquo hujusmodi vitio lædatur auditoris voluntas. Item vitiosum est, non omnes res confirmare, quas pollicitus sis in expositione. Item verendum est, ne de alia re dicatur, cum alia de re controversia sit, inque hujusmodi vitio considerandum est, ne aut ad rem addatur quid, aut quippiam de re detrahatur; aut tota causa mutata in aliam causam dervetur. Uti apud Pacuvium Zethus cum Amphione, *quorum controversia eum de musica inducta sit, disputatio in sapientia rationem, & virtutis utilitatem consumitur.* Item considerandum est, ne aliud accusatoris criminatio contineat, aliud defensoris ratio purget: quod sæpe consulto multi ab re faciunt, angustiis causæ coacti. Uti *si quis eum accusetur, ambitu magistratum petisse, ab imperatoribus septennumero se apud exercitum donatum esse dicat.* Hoc si diligenter in adversariorum oratione observaverimus, sæpe deprehendemus, & in hujusmodi deprehensione ostendemus, eos de ea re quid dicant, non habere. Item vitiosum est, artem aut scientiam aut studium quoddam vituperare propter eorum vitia, qui in eo studio sunt: veluti, *qui obetricam vituperant, propter alicujus oratoris vituperandam vitam.* Item vitiosum est, ex eo, quod perperam factum esse constat, putare ostendi, a quo homine factum est, hoc modo: *Mortuum deformatum, tumore præditum, coloratum fuisse constat. Ergo veneno*

necatus est. Deinde, si sit utique in eo occupatus (ut multi faciunt) venenum datum, vitio non mediocri conficitur. Non enim factumne sit, queritur, sed a quo factum sit.

XXVIII. Item vitiosum est, in comparandis rebus alteram rem esse, de altera mentionem non facere, aut negligentius disputare: ut si compararetur, utrum satius sit populum frumentum accipere, an non: quæ comoda sint in altera re, curet enumerare: quæ in altera incommoda sint, velur depressa pretereat; aut ea, quæ minima sunt, dicat. Item vitiosum est, in rebus comparandis necesse putare alteram rem vituperari, cum alteram laudes. Quod genus, si queratur, utris major bonor habendus sit, *Abensibus, an Venustis,* quod reipublicæ & populo Romano profuerunt, & is, qui dicit alteris, alteros lædat. Non enim necesse est, si alteros præponat, alteros vituperare. Fieri enim potest, ut, cum alteros magis laudaris, aliquam alteris laudis partem attribuas, ne copide pugnas contra veritatem puteris. Item vitiosum est, de nomine & vocabulo ejus rei controversiam struere, quam rem considerado potest optime judicare. Velut Sulpicius, qui intercesserat, ne exules, quibus causam dicere non licuisset, reducerentur, idem posterius immutata voluntate, cum eandem legem ferret, aliam sese ferre dicebat propter nominum commutationem: nam non exules, sed *ei ejus se reducere ajebat;* perinde quasi id fuisset in controversia, qui illi nomine appellarentur a populo Romano, aut perinde quasi non omnes, quibus aqua & igni interdum

Etum est, exules appellentur. Verum illi fortasse ignoscimus, si cum causa fecit: nos tamen intelligamus, vitiosum esse intendere controversiam propter nominum mutationem.

XXIX. Quoniam exornatio constat ex similibus, & exemplis, & amplificationibus, ex iudicatis, & cæteris rebus, quæ pertinent ad exaggerandam & collocupletandam argumentationem, quæ sint iis rebus vitia, consideremus. Simile vitiosum est, quod ex aliqua parte dissimile est, nec habet parem rationem comparationis, aut sibi ipsi obest qui affert. Exemplum vitiosum est, si aut fallum est, ut reprehendatur: aut si improbum, ut non sit imitandum: aut majus, aut minus, quam res postulabit. Res iudicata vitiose proferatur, si aut dissimili de re proferatur; aut de ea re, de qua controversia non est; aut si improba; aut ejusmodi, ut aut plures, aut magis idoneæ res iudicatæ ab adversariis proferri possint. Item vitiosum est id, quod adversarii factum esse confiteantur, de eo argumentari, & planum facere factum esse. Nam id tantum augeri oportet. Item vitiosum est, id augere, quod convenit doceri, ut, si quis quem arguat hominem occidisse, & antequam satis idoneas argumentationes attulerit, augeat peccatum, & dicat, nihil indignum esse, quam hominem occidere. Non enim, utrum indignum sit, an non, sed factumne sit, queritur. Complexio vitiosa est, quæ non, ut quidque primum dictum est, primum complectitur, & quæ non breviter concludit, & quæ non ex enumeratione certum & constans aliquid relinquit, ut in-



UN

telligatur, quid propositum in argumentatione sit, quid deinde ratione, quid confirmatione, quid tota argumentatione demonstratum.

XXX. Conclusiones, quæ apud Græcos *ἰσχυροὶ* nominantur, tripartitæ sunt. Nam constant ex enumeratione, amplificatione, & commiseratione, amplificatione, & commiseratione. In quatuor locis uti possumus conclusionibus; in principio, secundum narrationem, secundum firmissimam argumentationem, in conclusione. Enumeratio est, per quam colligimus & commonemus, quibus de rebus verba fecerimus, breviter; ut renovetur, non redintegretur oratio: & ordine, quidquid erit dictum, referamus, ut auditor, si memoria mandaverit, ad id, quod ipsa meminert, reducat. Item curandum est, ne aut ab exordio, aut a narratione repetatur orationis enumeratio. Ficta enim, & dedita opera comparata oratio videbitur esse, aut artificii significandi, aut ingenii venditandi, aut memoriæ ostendendæ causa. Quapropter initium enumerationis sumendum est a divisione. Deinde ordinæ breviter exponendæ sunt res, quæ tractatæ erunt in confirmatione, & confutatione. Amplificatio est res, quæ per locum communem investigationis auditorum causa sumitur. Locum communes ex decem præceptis commodissime sumuntur ad augendum criminis causa. Primus locus sumitur ab auctoritate, cum commemoramus, quanta curæ ea res fuerit diis immortalibus, aut majoribus nostris, regibus, civitatibus, nationibus, hominibus sapientissimis, senatui. Item maxime quo modo de his rebus le-

gibus

gibus sancitum sit. Secundus locus est, cum consideramus, illa res, de quibus criminamur, ad quos pertineant: utrum ad omnes, quod atrocissimum est; an ad superiores, quod genus ii sunt, a quibus auctoritatis locus communis sumitur; an ad patres, hoc est, in eisdem partibus animi, corporis, fortunarum positos; an ad inferiores, qui omnibus his rebus antecelluntur. Tertius locus est, quo percunctamur, quid sit eventurum, si omnibus idem concedatur: & ea re neglecta, ostendimus, quid periculorum aut incommodorum conlequatur. Quartus locus est, quo demonstratur, si huic sit remissum, multos alacriores ad maleficia futuros, quos adhuc expectatio iudicii remoratur. Quintus locus est, per quem ostendimus, si semel aliter iudicatum sit, nullam rem fore, quæ incommodo mederi, aut erratum iudicium corrigere possit. Quo in loco non incommodum erit uti cæterarum rerum comparatione, ut ostendamus, alias res posse aut vetustate sedari, aut consilio corrigi: hujus rei aut leniendæ, aut corrigendæ nullam rem adiumento futuram. Sextus locus est, cum ostendamus ex consulo factum, & dicemus voluntario facinori nullam exculationem; imprudentiæ justam deprecationem paratam. Septimus locus est, quo ostendimus tetrum facinus, crudele, nefarium, tyrannicum esse: quod genus, injuriæ mulierum, aut earum rerum aliquid, quarum rerum causa bella suscipiuntur, & cum hostibus de vita dimicantur. Octavus locus est, quo ostendimus, non vulgare, sed singulare esse maleficium, spurcum, nefarium,

injustatum, quo maturius & atrocius vindicandum sit. Nonus locus constat ex peccatorum comparatione, quasi cum dicemus, majus esse maleficium stuprare ingenuam, quam facrum legere: quod propter egestatem alterum, alterum propter imperantem superbiam fiat. Decimus locus est, per quem omnia, quæ in negotio gerendo acta sunt, quasque rem conlequi solent, exponemus acriter, & criminose, & diligenter, ut agi res, & geri negotium videatur, rerum consequentium enumeratione.

XXXI. Misericordia commovebitur auditoris animus, si variam fortunarum commutationem dicemus; si ostendamus, in quibus commodis sumus, quibusque incommodis sumus, comparatione. Si, quæ nobis futura sint, nisi causam obtinuerimus, enumerabimus, & ostendamus. Si supplicabimus, & nos sub eorum, quorum misericordiam captabimus, potestatem subjicemus. Si, quid nostris parentibus; liberis, cæteris necessariis casurum sit propter nostras calamitates, aperiemus, & simul ostendimus, illorum malis solitudine & miseria, non nostris incommodis dolere. Si de clementia, humanitate, misericordia nostra, qua in alios uti sumus, aperiemus. Si nos semper, aut diu in malis fuisse ostendamus. Si nostrum fatum, aut fortunam conque-remur. Si animum nostrum fortem, patientem incommodorum ostendimus futurum. Commiserationem brevem esse oportet. *Nihil enim lacryma citius arefcit.* Fere locos obscurissimos totius artificii tractavimus in hoc libro. Quapropter huic volumini modus hic sit. Reliquas præceptiones, quo-

quo-

OM

LD



quoad videbitur, in tertium librum transferemus. Hæc si, ut conquestite conscripimus, ita tu diligenter fueris consecutus, & nos industriae fructus ex tua scientia capiemus, & tute nostram diligentiam laudabis, tuaque perceptione letabere: tu scientior e-

RHETORICORUM
AD C. HERENNIUM
LIBER III.

I. AD omnem iudicalem causam quemadmodum conveniret inventionem rerum accommodari, satis abundanter, ut arbitror, superioribus libris demonstratum est. Nunc earum rationem rerum inveniendarum, quæ pertinebant ad causas deliberativas & demonstrativas, in hunc librum transfulimus, ut omnis inveniendi præceptio tibi quamprimum perfolyeretur. Reliquæ quatuor partes erant artificii. De tribus partibus in hoc libro dicemus, dispositione, pronuntiatione, memoria. De elocutione, quia plura dicenda videbantur, in quarto libro conscribere maulimus: quem, ut arbitror, tibi librum celeriter absolutum mittemus, ne quid tibi theoreticæ artis deesse possit. Interea prima quæque & nobilicium, cum voles, & interdum sine nobis legendo consequere; nequid impedire, quin ad hanc utilitatem, pariter nobilicium progredi possis. Nunc tu fac attentum te præbeas: nos proficisci ad instituta pergemus.

II. Deliberationes partim sunt huiusmodi, ut quaratur, utrum potius

ris præceptorum artificio, nos alacriores ad reliquum perfolvendum. Verum hæc futura satis scio. Te enim non ignoro. Nos deinceps ad cætera præcepta transeamus, ut, quod libentissime facimus, tuæ voluntati rectissimæ morem geramus.

faciendum sit: partim huiusmodi, uti, quid potissimum faciendum sit, consideretur. Utrum potius, hoc modo: *Carthago tollenda, an relinquenda videatur. Quid potissimum hoc pacto: ut, si Annibal consulat, cum ex Italia Carthaginem arcessitur, in Italia remaneat; an domum redeat; an in Ægyptum profectus occupet Alexandriam.* Item deliberationes partim ipsæ propter se consultandæ sunt: ut, *si deliberet senatus, captivos ab hostibus redimat, an non;* partim propter aliquam extraneam causam veniunt in deliberationem & consultationem; ut *si deliberet senatus, bello Italico sobornate legibus Scriponem, ut eum liceat ante tempus consulere fore;* partim & propter se sunt deliberandæ, & magis propter extraneam causam veniunt in consultationem; ut, *si deliberet senatus, bello Italico sociis civitatem det, an non.* In quibus causis rei natura faciet deliberationem, omnis ratio ad ipsam rem accommodabitur. In quibus extraneam causa conficiet deliberationem, in his ea ipsa causa erit adaugenda, aut de-

pri-

primenda. Omnem rationem eorum qui sententiam dicent, finem sibi conveniet utilitatis proponere, ut omnis eo totius orationis ratio confecturur. Utilitas in duas partes in civili consultatione dividitur, tutam, & honestam. Tutæ est, quæ conficit instantis, aut consequentis periculi vitiationem qualibet ratione. Hæc distribuitur in vim, & dolum: quorum aut alterum separatim, aut utrumque sumemus conjunctim. Vis decernitur per exercitus, classes, arma, tormenta, evocationes hominum, & alias huiusmodi res. Dolus consumitur in pecunia, pollicitatione, dissimulatione, maturatione, mentione, & cæteris rebus, de quibus magis idoneo tempore loquemur, si quando de re militari, aut de administratione reipublicæ scribere velimus. Honestæ res dividitur in rectum, & laudabile. Rectum est, quod cum virtute & officio fit. Id dividitur in prudentiam, iustitiam, fortitudinem, modestiam. Prudentia est calliditas, quæ ratione quadam potest delectum habere bonorum & malorum. Dicitur item prudentia, scientia eujusdam artificii. Item appellatur prudentia, multarum rerum memoria & usus complurium negotiorum. Iustitia est æquitas, jus unicuique tribuens pro dignitate eujusque. Fortitudo est rerum magnarum appetitio, & rerum humilium contemptio, & laboris cum utilitatis ratione persectio. Modestia est in animo connens moderatio cupiditatum.

III. Prudentiæ partibus utemur in dicendo, si commoda cum incommodis conferemus, cum alterum seque, vitare alterum cohortabimur:

aut si quam ad rem cohortabimur aliquem, eujus rei aliquam disciplinabilem scientiam poterimus habere; & quo modo, ut qua quicque ratione fieri oporteat, ostendemus: aut si suadebimus quippiam, eujus rei gesta aut presentem, aut auditam memoriam poterimus habere: qua in re facile id, quod velimus, exemplo allato persuadere possimus. Iustitiæ partibus utemur, si aut innocentem, aut supplicum dicemus misereri oportere: si ostendemus bene merentibus gratiam referri convenire: si demonstrabimus ulcisci male meritos oportere: si fidem magnopere censebimus conservandam: si leges & mores civitatis egregie dicemus servari oportere: si societates, atque amicitias studiose dicemus colli convenire: si, quod jus in parentes, deos, patriam natura comparavit, id religiose colendum demonstrabimus: si hospitium, clientelas, cognationes, affinitates caste colendas esse dicemus: si nec prece, nec pretio, nec gratia, nec periculo, nec simultate a via recta ostendemus deduci oportere: si dicemus in omnibus jus æquabile statui convenire. His atque huiusmodi partibus iustitiæ si quam rem in concione, aut in consilio faciendam censebimus, justam esse ostendemus, contrariis injustam. Ita fiet, ut eisdem locis & ad suadendum, & ad dissuadendum simus comparati. Sin fortitudinis retinende causa faciendum quid esse dicemus, ostendemus, res magnas & cellas sequi, & appeti oportere, & item res humiles, & indignas viris fortibus, vel viros fortes propterea contemnere oportere, nec idoneas dignitate

tate

quoad videbitur, in tertium librum transferemus. Hæc si, ut conquestite conscripimus, ita tu diligenter fueris consecutus, & nos industriae fructus ex tua scientia capiemus, & tute nostram diligentiam laudabis, tuaque perceptione letabere: tu scientior e-

RHETORICORUM
AD C. HERENNIUM
LIBER III.

I. AD omnem iudicalem causam quemadmodum convenire inventionem rerum accommodari, satis abundanter, ut arbitror, superioribus libris demonstratum est. Nunc earum rationem rerum inveniendarum, quæ pertinebant ad causas deliberativas & demonstrativas, in hunc librum transfulimus, ut omnis inveniendi præceptio tibi quamprimum perfolyeretur. Reliquæ quatuor partes erant artificii. De tribus partibus in hoc libro dicemus, dispositione, pronuntiatione, memoria. De elocutione, quia plura dicenda videbantur, in quarto libro conscribere maulimus: quem, ut arbitror, tibi librum celeriter absolutum mittemus, ne quid tibi theoreticæ artis deesse possit. Interea prima quæque & nobilicium, cum volēs, & interdum sine nobis legendo consequere; nequid impedire, quin ad hanc utilitatem, pariter nobilicium progredi possis. Nunc tu fac attentum te præbeas: nos proficisci ad instituta pergemus.

II. Deliberationes partim sunt huiusmodi, ut quaratur, utrum potius

ris præceptorum artificio, nos alacriores ad reliquum perfolvendum. Verum hæc futura satis scio. Te enim non ignoro. Nos deinceps ad cætera præcepta transeamus, ut, quod libentissime facimus, tuæ voluntati rectissimæ morem geramus.

faciendum sit: partim huiusmodi, uti, quid potissimum faciendum sit, consideretur. Utrum potius, hoc modo: *Carthago tollenda, an relinquenda videatur. Quid potissimum hoc pacto: ut, si Annibal consulat, cum ex Italia Carthaginem arcessitur, in Italia remaneat; an domum redeat; an in Ægyptum profectus occupet Alexandriam.* Item deliberationes partim ipsæ propter se consultandæ sunt: ut, *si deliberet senatus, captivos ab hostibus redimat, an non;* partim propter aliquam extraneam causam veniunt in deliberationem & consultationem: ut *si deliberet senatus, bello Italico solvatur legis Scriponem, ut eum liceat ante tempus consulere fore;* partim & propter se sunt deliberandæ, & magis propter extraneam causam veniunt in consultationem; ut, *si deliberet senatus, bello Italico sociis civitatem det, an non.* In quibus causis rei natura faciet deliberationem, omnis ratio ad ipsam rem accommodabitur. In quibus extraneam causa conficiet deliberationem, in his ea ipsa causa erit adaugenda, aut de-

pri-

primenda. Omnem rationem eorum qui sententiam dicent, finem sibi conveniet utilitatis proponere, ut omnis eo totius orationis ratio confecturur. Utilitas in duas partes in civili consultatione dividitur, tutam, & honestam. Tutæ est, quæ conficit instantis, aut consequentis periculi vitiationem qualibet ratione. Hæc distribuitur in vim, & dolum: quorum aut alterum separatim, aut utrumque sumemus conjunctim. Vis decernitur per exercitus, classes, arma, tormenta, evocationes hominum, & alias huiusmodi res. Dolus consumitur in pecunia, pollicitatione, dissimulatione, maturatione, mentione, & cæteris rebus, de quibus magis idoneo tempore loquemur, si quando de re militari, aut de administratione reipublicæ scribere velimus. Honestæ res dividitur in rectum, & laudabile. Rectum est, quod cum virtute & officio fit. Id dividitur in prudentiam, iustitiam, fortitudinem, modestiam. Prudentia est calliditas, quæ ratione quadam potest delectum habere bonorum & malorum. Dicitur item prudentia, scientia eujusdam artificii. Item appellatur prudentia, multarum rerum memoria & usus complurium negotiorum. Iustitia est æquitas, jus unicuique tribuens pro dignitate eujusque. Fortitudo est rerum magnarum appetitio, & rerum humilium contemptio, & laboris cum utilitatis ratione persectio. Modestia est in animo connens moderatio cupiditatum.

III. Prudentiæ partibus utemur in dicendo, si commoda cum incommodis conferemus, cum alterum seque, vitare alterum cohortabimur:

aut si quam ad rem cohortabimur aliquem, eujus rei aliquam disciplinabilem scientiam poterimus habere; & quo modo, ut qua quicque ratione fieri oporteat, ostendemus: aut si suadebimus quippiam, eujus rei gesta aut presentem, aut auditam memoriam poterimus habere: qua in re facile id, quod velimus, exemplo allato persuadere possimus. Iustitiæ partibus utemur, si aut innocentum, aut supplicum dicemus misereri oportere: si ostendemus bene merentibus gratiam referri convenire: si demonstrabimus ulcisci male meritos oportere: si fidem magnopere censebimus conservandam: si leges & mores civitatis egregie dicemus servari oportere: si societates, atque amicitias studiose dicemus colli convenire: si, quod jus in parentes, deos, patriam natura comparavit, id religiose colendum demonstrabimus: si hospitium, clientelas, cognationes, affinitates caste colendas esse dicemus: si nec prece, nec pretio, nec gratia, nec periculo, nec simultate a via recta ostendemus deduci oportere: si dicemus in omnibus jus æquabile statui convenire. His atque huiusmodi partibus iustitiæ si quam rem in concione, aut in consilio faciendam censebimus, justam esse ostendemus, contrariis injustam. Ita fiet, ut eisdem locis & ad suadendum, & ad dissuadendum simus comparati. Sin fortitudinis retinende causa faciendum quid esse dicemus, ostendemus, res magnas & cellas sequi, & appeti oportere, & item res humiles, & indignas viris fortibus, vel viros fortes propterea contemnere oportere, nec idoneas dignitate

tate

tate sua iudicare. Item a nulla re honesta, periculi aut laboris magnitudine deduci oportere, antiquiorem mortem turpitudine haberi: nullo dolore cogi, ut ab officio recedatur: nullius rei pro veritate metuere inimicitias: quodlibet pro patria, parentibus, hospitibus, amicis, & iis rebus, quas iustitia colere cogit, adire periculum, & quemlibet suscipere laborem. Modestiae partibus utemur, si nimias libidines honoris, pecuniae, similibusque rerum vituperabimus. Si unamquamque rem certo naturae termino definiemus. Si quoad cuique satis sit, ostendemus, & nimum progredi dissuadebimus, & modum unicuique rei statuemus. Huiusmodi partes sunt virtutis, amplificandae, si suadebimus; attenuandae, si ab his dehortabimur, ut haec attenuentur, quae supra demonstravi. Nam nemo erit, qui ceaseat a virtute recedendum: verum aut res non huiusmodi dicatur esse, ut virtutem possimus egregiam experiri, aut in contrariis potius rebus, quam in his, virtus constare ostendatur. Item si quo pacto poterimus, quam is, qui contra dicit, iustitiam vocarit, nos demonstrabimus ignaviam esse, & inertiam, ac pravam libertatem: quam prudentiam appellavit, ineptam, & garrulam, & odiosam scientiam esse dicemus: quam ille modestiam dicit esse, eam nos inertiam, & dissolutam negligentiam dicemus: quam ille fortitudinem nominavit, eam nos gladiatoriam, & inconsideratam appellabimus temeritatem.

IV. Laudabile est, quod conficit honestam, & praesentem, & frequentem commemorationem. Hoc nos

eo a recto separavimus, non quod haec quatuor partes, quae subjiciuntur sub vocabulo recti, hanc honestatis commemorationem dare non soleant: sed quamquam ex recto laudabile nascatur, tamen in dicendo seorsum tractandum est hoc ab illo. Neque enim solum laudis causa rectum sequi convenit, sed si laus consequitur, duplicatur recti appetendi voluntas. Cum igitur erit demonstrandum rectum, laudabile esse demonstrabimus aut ab idoneis hominibus, ut si qua res honestiori ordini placeat, quae a deteriore ordine improbetur: aut ab aliquibus locis, aut omnibus civibus, exteris nationibus, posterique nostris. Cum huiusmodi locorum divisio sit in consultatione, breviter aperienda est totius tractatio causae. Exordiri licebit, vel a principio, vel ab insinuatione, vel iisdem rationibus, quibus in iudiciali causa. Si cuius rei narratio incidit, eadem ratione narrare oportebit. Quoniam in huiusmodi causis finis est utilitas, & ea dividitur in rationem tutam atque honestam: si utrumque poterimus ostendere, utrumque pollicemur nos in dicendo demonstraturos esse: sin alterum demonstraturi erimus, simpliciter, quod dicturi sumus, ostendemus. At si nostram rationem tutam esse dicemus, divisione utemur in vim, & consilium. Nam, quod in docendo rei dilucidanda causa dolum appellavimus, id in dicendo honestius consilium appellabimus. Si rationis nostrae sententiam rectam esse dicemus, & omnes partes recti incident; quadripartita divisione utemur. Si non incident, quot erunt, tot exponemus in dicendo.

do. In confirmatione & consultatione utemur locis, quos ante ostendimus, nostris confirmandis, contrariis confutandis. Argumentationis artificiosa tractanda ratio de secundo libro petetur.

V. Sed si acciderit, ut in consultatione alteri ab tuta ratione, alteri ab honesta, sententia sit, ut in deliberatione eorum, qui a Pœnis circumfessi deliberant quid agant: qui tutam rationem sequi suadebit, his locis utetur: Nullam rem utilitorem esse incolumitate: virtutibus uti neminem posse, qui suas rationes in tuto non collocarit; ne deos quidem esse auxilio iis, qui se inconsulto in periculum mittant: honestum nihil oportere existimari, quod non salutem pariat. Qui tute rei praeponeat rationem honestam, his locis utetur: virtutem nullo tempore relinquendam. Vel dolorem, si is timeatur; vel mortem, si ea formidetur, dedecore, & infamia leviozem esse considerare, quae sit turpitudine consecutura. At non immortalitatem, neque aeternam incolumitatem consequi: nec esse exploratum, illo vitato periculo, nullam in aliud periculum venturos: virtute vel ultra ad mortem proficisci, esse praclarum: Fortitudinem fortunam quoque esse ad iumento solere: eum tute vivere, qui honeste vivat, non qui in praesentia incolumis sit: & eum, qui turpiter vivat, incolumem in perpetuum esse non posse. Conclusionibus fere similibus in his, & iudicialibus causis uti solemus, nisi quod in his maxime conducit quamplurima rerum ante gestarum exempla proferre.

Tom. IX.

VI. Nunc ad demonstrativum genus causae transeamus. Quoniam haec causa dividitur in laudem, & vituperationem, quibus ex rebus laudem constituerimus, ex contrariis rebus erit vituperatio comparanda. Laus igitur potest esse rerum exterarum, & corporis, & animi. Rerum exterarum sunt ea, quae causa, aut fortuna secunda, aut adversa, accidere possunt: ut genus, educatio, divitiarum, potestates, gloriae, civitas, amicitiae, & quae huiusmodi sunt, & ea, quae his sunt contraria. Corporis sunt ea, quae natura corpori attribuit commoda, aut incommoda: ut velocitas, vires, dignitas, valetudo, & quae contraria sunt. Animi sunt ea, quae consilio, & cogitatione nostra constant: ut prudentia, iustitia, fortitudo, modestia, & quae contraria sunt. Erit igitur haec confirmatio & confutatio nobis. In huiusmodi igitur causa principium sumetur aut a nostra, aut ab ejus, de quo loquemur, aut ab eorum, qui audient, persona, aut ab re. A nostra, si laudabimus, dicemus aut officio facere, quod causa necessitudinis intercedat: aut studio, quod ejusmodi virtutis sit, ut omnes commemorare debeant velle: aut quod rectum sit ex aliorum laude ostendente, qualis noster animus sit. Si vituperabimus, aut merito facere, quod ita tractati simus: aut studio, quod utile putemus esse, ab omnibus unitam malitiam atque nequitiam cognosci: aut quod placeat ostendi, quid nobis displiceat, ex aliorum vituperatione. Ab ejus persona, de quo loquemur, si laudabimus, vereri nos dicemus, ut illius facta verbis consequi

sequi possimus: omnes homines illius virtutes predicare oportere: ipsa facta omnium laudatorum eloquentiam anteire. Si vituperabimus; ea, quae videbimus contraria, paucis verbis commutatis, dici posse, dicemus: ut paulo ante exempli causa demonstratum est. Ab audientium persona, si laudabimus, quoniam non apud ignotos laudemus, nos monendi causa pauca esse dicturos: aut si erunt ignoti, ut talem virum velint cognoscere, peremus: quoniam in eodem virtutis studio sint, apud quos laudemus, quo ille, qui laudatur, fuerit, aut sit, sperare nos facile iis, quibus velimus, huius facta probaturus. Contraria vituperatio, quoniam norunt, pauca de nequitia ejus nos esse dicturos: quod si ignorent, petemus ut cognoscant, uti malitiam vitare possint: quoniam dissimiles sint, qui audiunt, atque ille, qui vituperatur, nos sperare illius vitam vehementer improbaturos. Ab rebus ipsis, incertos esse, quid potissimum laudemus. Vereri nos, ne, cum multa dixerimus, plura praeferamus; & quae similes sententias habebunt: quibus sententias contraria sumuntur a vituperatione.

VII. Principio tractato ab aliqua harum, quas ante commemoravimus, rationum, narratio non erit ulla, quae necessario consequatur: sed si qua incidit, cum aliquod factum ejus, de quo loquemur, nobis narrandum sit cum laude, aut vituperatione praecipio narrandi de primo libro repetetur. Divisione hac utemur. Primo exponemus, quas res laudaturi sumus, aut vituperaturi. Deinde, ut quaeque, quoque tempore res erit ge-

sta, ordine dicemus, ut, quid quamque tute, cauteque egerit, intelligatur. Sed exponere oportebit animi virtutes, aut vitia. Deinde commoda, aut incommoda corporis, aut rerum externarum, quomodo ab animo tractata sint, demonstrare. Ordinem hunc adhibere in demonstranda vita debemus. Ab externis rebus: genus, in laude, quibus majoribus natus sit: si bono genere, patrem aut excellentiorem fuisse: si humili genere, ipsum in suis non in majorum virtutibus habuisse praesidium. In vituperatione, si bono genere, dedecori majoribus fuisse: si malo, tamen his ipsis detrimento fuisse. Educatio, in laude, bene, & honeste, in bonis disciplinis per omnem pueritiam educatum esse: in vituperatione, e contrario. Deinde transire oportet ad corporis commoda. A natura, in laude: si sit dignitas, atque forma, laudi fuisse eam; non quemadmodum ceteris, detrimento atque dedecori: si vires, atque velocitas egregia; honestis exercitationibus, & industriis dicemus comparata: si valetudo perpetua; diligentia, & temperantia cupiditatum. In vituperatione, si erunt haec corporis commoda, male his usum dicemus, quae casu & natura, tanquam quilibet gladiator, habuerit: si non erunt praeter formam, omnia ipsius culpa, & intemperantia non fuisse dicemus. Deinde revertemur ad extraneas res, & in his, animi virtutes, aut vitia quae fuerint, considerabimus: divitiae, an paupertas fuerit, & quae potestates, quae gloriae, quae amicitiae, quae inimicitiae, & quid fortiter in inimicitias gerendis fecerit.

fecerit; cujus causa susceperit inimicitias, qua fide, benevolentia, officio gesserit amicitias. In divitiis qualis, aut in paupertate cujusmodi fuerit: quemadmodum habuerit in potestatibus gerendis animum. Si interierit, cujusmodi mors ejus fuerit, cujusmodi res mortem ejus sit consecuta.

VIII. Ad omnes autem res, in quibus animus hominis maxime consideratur, illae quatuor animi virtutes erunt accommodandae: ut, si laudemus, aliud iuste, aliud fortiter, aliud modeste, aliud prudenter factum esse dicamus: si vituperemus, e contrario, aliud iniuste, aliud ignave, aliud immodeste, aliud stulte factum esse dicamus. Perspicuum est jam nimirum ex hac dispositione, quemadmodum sit tractanda tripartita divisio laudis & vituperationis, si illad etiam assumpserimus; non necesse esse nos omnes has partes in laudem, aut vituperationem transferre, propterea quod saepe ne incidunt quidem: saepe ita tenuiter incidunt, ut non sint necessariae dictae. Quapropter eas partes, quae firmissimae videbuntur, legere oportebit. Conclusionibus brevibus utemur, enumeratione ad exitum causae: in ipsa causa crebras & breves amplificationes interponemus per locos communes. Nec hoc genus causae, eo quod raro accidit in vita, negligentius considerandum est. Neque enim id, quod potest accidere, ut faciendum sit aliquando, non oportet velle quam accommodatissime posse facere. Et, si separatum haec causa minus saepe tractatur: at in judicialibus, & in deliberatis causis saepe magna partes versantur laudis, aut vituperatio-

nis. Quare in hoc quoque genere causae non nihil industria consummandam putamus. Nunc, absoluta nobis difficillima parte rhetorica, hoc est, inventione perpolitata, atque ad omne causae genus accommodata, tempus est ad ceteras partes proficisci. Deinceps igitur de dispositione dicemus.

IX. Quoniam dispositio est, per quam illa, quae invenimus, in ordinem redigimus, ut certo quidque loco pronuntietur: videndum est, ejusmodi rationem in disponendo habere conveniat. Genera dispositionis sunt duo: unum ab institutione artis profectum: alterum ad casum temporis accommodatum. Ex institutione artis disponemus, cum sequemur eam praecipionem, quam in primo libro exposuimus, hoc est, ut utamur principio, narratione, divisione, confirmatione, confutatione, conclusione: & hunc ordinem, quemadmodum praecipitum est ante, in dicendo sequemur. Item ex institutione artis, non modo totas causas per orationem, sed per singulas quoque argumentationis partes disponemus, quemadmodum in secundo libro docuimus, id est, expositionem, rationem, confirmationem rationis, exornationem, complexionem. Haec igitur duplex dispositio est: una per orationes, altera per argumentationes; ab institutione artis profecta. Est autem & alia dispositio, quae, cum ab ordine artificioso recedendum est, oratoris iudicio ad tempus accommodatur: ut si a narratione dicere incipiamus, aut ab aliqua firmissima argumentatione, aut a licentiarum aliquarum recitatione: aut si

secundum principium confirmatione utamur, deinde narratione; aut, si quam huiusmodi permutationem ordinis faciamus: quorum nihil, nisi causa postulet, fieri oportebit. Nam si vehementer aures auditorum obtusa videbuntur, atque animi defatigati ab adversariis multitudine verborum, commode poterimus principio supersedere, & exordii causam aut a narratione, aut ab aliqua firma argumentatione. Deinde, si commodum erit, quia non semper necesse est, ad principii sententiam reverti licebit.

X. Si causa nostra magnam difficultatem videbitur habere, ut nemo aequo animo principium possit audire; a narratione eum inceperimus, ad principii sententiam revertamur licebit. Si narratio parum probabilis est, exordiemur ab aliqua firma argumentatione. His commutationibus, & translationibus partium sepe uti necesse est, cum ipsa res artificiosam dispositionem artificiose commutare cogit. In confirmatione, & confirmatione argumentationum dispositiones huiusmodi convenit habere: firmissimas argumentationes in primis & in postremis causae partibus collocare: mediocres, & neque inutiles ad dicendum, neque necessarias ad probandum, quae si separatim ac singulae dicantur, infirmis sint, cum ceteris conjunctae, firmas, & probabiles fiant, interponi, & in medio collocari oportet. Nam re narrata, statim expectat animus auditoris, ex qua re causa confirmari possit. Quapropter continuo firmam aliquam oportet inferre argumentationem. Et quoniam nuperrime dictum facile memoriae mandatur, utile est, cum

dicere definamus, recentem aliquam relinquere in animis auditorum bene firmam argumentationem. Haec dispositio locorum, tanquam instructio militum, facillime in dicendo, sicut illa in pugnando, parare poterit victoriam.

XI. Pronuntiationem multi maxime utilem oratori dixerunt esse, & ad persuadendum plurimum valere. Nos quidem unum de quinque rebus plurimum posse non facile dixerimus; nec egregie magnam esse utilitatem in pronuntiatione, audacter confirmaverimus. Nam commode inventiones, & concinna verborum elocutiones, & partium causae artificiosae dispositiones, & horum omnium diligens memoria, sine pronuntiatione, non plus, quam sine his rebus pronuntiatio sola valere poterit. Quare, quia nemo de ea re diligenter scripsit (nam omnes vix posse putarunt de voce, & vultu, & gestu dilucide scribi, cum haec res ad sensus nostros pertinerent) & quia magnopere ea pars a nobis ad dicendum comparanda est, non negligenter videtur ista res consideranda. Dividitur igitur pronuntiatio in vocis figuram, & corporis motum. Figura vocis est, quae suum quandam possidet habitum ratione & industria comparatum. Ea dividitur in tres partes, magnitudinem, firmitudinem, mollitudinem. Magnitudinem vocis maxime comparat natura, nonnihil hanc auget, sed maxime conservat cura. Firmitudinem vocis maxime natura comparat, nonnihil adauget, & maxime conservat exercitatio declamationis. Mollitudinem vocis, hoc est, ut eam torquere in dicendo pro nostro modo

modo possimus, maxime faciet exercitatio declamationis. Quapropter de magnitudine vocis, & firmitudinis parte, quoniam altera natura, altera cura comparatur, nihil ad nos atinet commovere, nisi ut ab iis, qui non inficii sunt ejus artificii, ratio curandae vocis petatur.

XII. De ea parte firmitudinis, quae conservatur ratione declamationis, & de mollitudine vocis, quae maxime necessaria est oratori, quoniam ea quoque moderatione declamationis comparatur, dicendum videtur. Firmam igitur maxime poterimus in dicendo vocem conservare, si quam maxime sedata & depressa voce principia dicemus. Nam seduntur arteriae, si, antequam leni voce permulsa sunt, acri clamore complectantur. Etiam intervallis longioribus uti convenit. Recreatur enim vox spiritu, & arteriae reticendo acquiescunt. Et continuum clamorem remittere, & ad sermonem transire oportet: (commutationes enim faciunt, ut nullo genere vocis effuso, in omni voce integri simus,) & acutas vocis exclamationes vitare. Ictus enim fit, & vulnerantur arteriae acuta atque attentata nimis exclamatio, & si quis splendor est vocis, consumitur uno clamore universus. Et uno spiritu continenter multa dicere in extrema convenit oratione. Fauces enim calefiunt, & arteriae complentur, & vox, quae varie tractata est, reducitur in quandam sonum aequabilem atque constantem. Saepe rerum naturae gratia quaedam jure debetur, velut accidit in hac re. Nam quae diximus ad vocem servandam prodesse, eadem at-

tinent ad suavitatem pronuntiationis, ut, quod nostrae voci prodest, idem voluptate auditoris probetur. Utile est ad firmitudinem vocis, sedata vox in principio. Quid insuavius, quam clamor in exordio causae? Intervalla vocem confirmant: eadem sententias concinniores divisione reddunt, & auditori spatium cogitandi relinquunt. Conservat vocem continuum clamoris remissio. Et audientem quidem varietas maxime delectat; cum sermone animus ejus retinet, aut exulscitat clamore. Acuta exclamatio vocem & fauces vulnerat: eadem legit auditorum. Habet enim quiddam illiberale, & ad muliebrem potius vociferationem, quam ad virilem dignitatem in dicendo accommodatum. In extrema oratione continens vox remedium est voci. Quid? haec eadem nonne animum vehementissime calefacit auditoris, in totius conclusionem causae? Quoniam igitur res eadem vocis firmitudini, & pronuntiationis suavitudini profunt, de utraque re simul erit in praesentia dictum, de firmitudine quae visa sunt, de suavitate, quae conjuncta fuerunt; cetera suo loco paulo post dicemus.

XIII. Mollitudo igitur vocis, quoniam omnis ad rhetoris praeceptionem pertinet, diligentius nobis consideranda est. Eam dividimus in sermonem, contentionem, amplificationem. Sermo est oratio remissa, & finitima quotidiana locutioni. Contentio est oratio acris, & ad confirmandum, & confirmandam accommodata. Amplificatio est oratio, quae aut ad iracundiam inducit, aut ad misericordiam trahit auditoris animum. Sermo dividitur in partes quatuor,

tuor, dignitatem, demonstrationem, narrationem, jocationem. Dignitas est oratio cum aliqua gravitate, & vocis remissione. Demonstratio est, quae docet remissa voce, quomodo quid fieri poterit, aut non poterit. Narratio est rerum gestarum, aut perinde ut gestarum, expositio. Jocatio est oratio, quae ex aliqua re risum pudentem, & liberalem potest comparare. Contentio dividitur in continuationem, & distributionem. Continuatio est orationis enuntiandae acceleratio clamorosa. Distributio est in contentione oratio frequens, cum raris & brevibus intervallis, acri vociferatione. Amplificatio dividitur in cohortationem, & conquestionem. Cohortatio est, quae aliquid peccatum amplificans, auditorem ad iracundiam adducit. Conquestio est oratio, quae incommodorum amplificatione animam auditoris ad misericordiam perducit. Quoniam igitur mollitudo vocis in tres partes divisa est, & haec partes ipsa in octo partes alias distributa, harum octo partium quae cujusque idonea pronuntiatio sit, demonstrandum videtur.

XIV. Sermo cum est in dignitate, plenis faucibus quam sedatissima & depressissima voce uti conveniet: ita tamen, ut ne ab oratoria consuetudine ad tragicam transeamus. Cum autem est in demonstratione, voce paulum attenuata, crebris intervallis, & divisionibus uti oportebit: ut ipsa pronuntiatione eas res, quas demonstrabimus, inferere, atque inculcare videamur in animis auditorum. Cum autem sermo in narratione est, tunc vocum varietate opus est, ut, quo quidque pacto gestum

fit, ita narrari videatur. Strenue quod volumus ostendere factum, celeriuscule dicemus: at aliud otiose, retardabimus. Deinde modo acriter, tum elementer, mæste, hilariter in omnes partes commutabimus, ut verba, ita pronuntiationem. Si qua inciderint in narratione dicta, rogata, responsa, si quae admirationes, de quibus nos narrabimus, diligenter animadvertemus, ut omnium personarum sensus, atque animos voce exprimamus. Sin erit sermo in jocatione, leniter tremebunda voce, cum parva significatione risus, sine ulla suspitione nimis cachinnationis leniter oportebit a sermone serio torquere ad liberalem jocum vocem. Cum autem contendere oportebit, quoniam id aut per continuationem, aut per distributionem faciendum est, in continuatione, adhaucto mediocriter sono vocis, verbis continuandis, vocem quoque adaugere oportebit, & torquere sonum, & celeriter cum clamore verba conficere, ut vici volubilem orationis vociferatio consequi possit. In distributione vocem ab imis faucibus exclamatione quam clarissima adhibere oportet: & quantum spatii per singulas exclamationes sumplerimus, tantum in singula intervalla spatii consumere jubemur. In amplificationibus, cum cohortatione utemur voce attenuatissima, clamore leni, sono equali, commutationibus crebris, maxima celeritate. In conquestione utemur voce depressa, inclinato sono, crebris intervallis, longis spatiis, magnis commutationibus.

XV. De figura vocis satis dictum est: nunc de corporis motu dicendum

dum videtur. Motus est corporis gestus, & vultus moderatio quaedam, quae pronuntianti convenit, & probabiliora reddit ea, quae pronuntiantur. Convenit igitur in vultu pudorem & acrimoniam esse: in gestu nec venustatem conspicuam, nec turpitudinem esse, ne aut histriones, aut operarii videamur esse. Ad eandem igitur partes, in quas vox est distributa, motus quoque corporis ratio videtur esse accommodanda. Nam si erit sermo cum dignitate, stantes in vestigio, levi dexterae motu loqui oportebit, hilaritate, tristitia, mediocritate vultus ad sermonis sententias accommodata. Sin erit in demonstratione sermo: paululum corpus a cervicibus demittemus. Nam hoc est a natura datum, ut quam proxime tum vultum admoveamus ad auditores, si quam rem docere eos, & vehementer instigare velimus. Sin erit in narratione sermo: idem motus poterit idoneus esse, qui paulo ante demonstrabatur in dignitate. Sin in jocatione: vultu quandam debemus hilaritatem significare, sine commutatione gestus. Si contendemus per continuationem: brachio celeri, mobili vultu, acri aspectu utemur. Sin contentio fiet per distributionem: celeri proreptione brachii, inambulatione, pedis dextri rara supplausione, acri & defixo aspectu uti oportebit. Sin utemur amplificatione per cohortationem: paulo tardiore & consideratione gestu conveniet uti, similibus ceteris rebus, atque in contentione per continuationem. Sin utemur amplificatione per conquestionem, foemineo plangore, & capitis ictu, nonnunquam sedato & constanti ge-

stu, mæsto & conturbato vultu uti oportebit. Non sum nescius, quantum susceperim negotii, qui motus corporis exprimere verbis, imitari scriptura conatus sim voces. Verum nec hoc confisus sum posse fieri, ut de his rebus satis commode scribi posset: nec, si id fieri non posset, hoc, quod feci, fore utile putabam, propterea seci hic admonere voluimus, quod oporteret: reliqua trademus exercitationi. Hoc scire tamen oportet, pronuntiationem bonam id perficere, ut res ex animo agi videatur. Nunc ad thesaurum inventorum, atque omnium partium rhetoricae custodem, memoriam transeamus.

XVI. Memoria utrum habeat quidquam artificiosi, an omnis a natura proficiat, aliud dicendi tempus magis idoneum dabitur. Nunc perinde atque constat in hac re multum valere artem & preceptionem, ita ea de re loquemur. Placet enim nobis esse artificium memoriae: quare placeat, alias ostendemus: in praesentia cujusmodi ea sit, aperiemus. Sunt igitur duae memoriae: una naturalis, altera artificiosa. Naturalis est ea, quae nostris animis insita est, & simul cum cogitatione nata. Artificiosa est ea, quam confirmat inductio quaedam, & ratio preceptionis. Sed quia in ceteris rebus ingenii bonitas imitatur saepe doctrinam, ars potro naturae commoda confirmat & auget: ita fit in hac re, ut nonnunquam naturalis memoria, si cui data est egregia, similis sit huic artificiosae. Porro haec artificiosa, naturae commoda retinet, & amplificat ratione doctrinae. Quapropter & naturalis memoria preceptione confirmat-



manda est, ut sit egregia: & hæc, quæ doctrina datur, indiget ingenii. Nec hoc magis, aut minus in hac re, quam in cæteris artibus fit, ut ingenio, doctrina, præceptione, natura nitescat. Quare & illis, qui natura memores sunt, utilis hæc erit institutio: quod tunc paulo post poterit intelligere. Quod si illi freti ingenio nostra præceptione non indigerent, tamen iusta causa daretur, quare his, qui minus ingenii habent, adiumento vellemus esse. Nunc de artificiosa memoria loquemur. Constat igitur artificiosa memoria ex locis & imaginibus. Locos appellamus eos, qui breviter, perfecte, insignite, aut natura, aut manu sunt absoluti, ut eos facile naturali memoria comprehendere & amplecti queamus, ut aedes, intercolumnium, angulum, fornitem, & alia, quæ his similia sunt. Imagines sunt formæ quædam, & notæ, & simulacra ejus rei, quam meminisse volumus: quod genus, & qui, leones, aquilæ, quorum memoriam si volumus habere, imagines eorum certis in locis collocare nos oportebit. Nunc, cujuscumque locos invenire, & quo pacto reperire, & in locis imagines constituere oportet, ostendemus.

XVII. Quemadmodum igitur qui literas sciunt, possunt id, quod dictatum est, scribere, & recitare quod scripserunt: ita qui *memoria didicerunt*, possunt, quæ audierunt, in locis collocare, & ex his memoriter pronuntiare. Locis enim cæte aut chartæ simillimi sunt: imagines, literis; depositio & collocatio imaginum, scripturæ; pronuntiatio, lectio. Oportet igitur, si volumus

multa meminisse, multos nobis locos comparare, ut in multis locis multas imagines collocare possimus. Item putamus oportere ex ordine hos locos habere; nequando perturbatione ordinis impediamur, quo secius quoto quoque loco libebit, vel a superiore, vel ab inferiore, vel a media parte imagines sequi, ut ea, quæ mandata locis erunt, edere, & proferre possimus.

XVIII. Nam ut, si in ordine stantes notos complures viderimus, nihil nostra intersit, utrum a summo, an ab imo, an ab medio nomina eorum dicere incipiamus: item in locis ex ordine collocatis eveniet, ut in quamlibet partem quoto quoque loco libebit, imaginibus commoniti dicere possimus id, quod locis mandaverimus. Quare placet & ex ordine locos comparare; & locos, quos assumpserimus, egregie commeditari oportebit, ut perpetuo nobis hætere possint. Nam imagines, sicut literæ, delentur, ubi nihil illis utimur: loci, tanquam cæra, remanere debent. Et, ne forte in numero locorum falli possimus, quintam quemque locum placet notari: quod genus, si in quinto loco manum auream collocemus, & si in decimo aliquem notum, cui prænomen sit Decimo; deinde facile erit similes notas quinto quoque loco collocare.

XIX. Item commodius est in derelicta, quam in celebri regione locos comparare: propterea quod frequentia, & obambulatio hominum conturbat, & infirmat imaginum notas; solitudo conservat integras simulacrorum figuras. Præterea dissimiles forma atque natura loci comparandi sunt,

sunt, ut distincte interlucere possint. Nam si quis multa intercolumnia sumplerit, conturbabitur similitudine locorum, ut ignoret, quid quoque in loco collocarit. Et magnitudine modica, & mediocres locos habere oportet. Nam & præter modum amplas, vagas imagines reddunt; nimis angustas, sæpe non videntur posse capere imaginum collationem. Tum nec nimis illustres, nec vehementer obscuros locos haberi oportet, ne aut obæcentur tenebris imagines, aut splendore præfulgeant. Intervals locorum mediocra esse placet, fere paulo plus, aut minus pedum tricenarium. Nam ut aspectus, ita cogitatio minus valet, si minus procul removeris, siue vehementer prope adnoveris id, quod oportet videri. Sed quanquam facile est ei, qui paulo plura exploraverit, quamvis multos, & idoneos locos comparare: tamen si quis ad ista satis idoneos invenire se non putabit, ipse sibi constituat quam volet multos licebit. Cogitatio enim quamvis regionem potest amplecti, & in ea situm loci cujuscumque ad suum arbitrium fabricari & architectari. Quare licebit, si hac prompta copia contenti non erimus, nosmetipsos nobis cogitatione nostra regionem constituere, & idoneorum locorum commodissimam distinctionem comparare. De locis satis dictum est: nunc ad imaginum rationem transeamus.

XX. Quoniam ergo rerum similes imagines esse oportet, & ex omnibus verbis notas nobis similitudines eligere debemus, duplices similitudines esse debent: una rerum, altera verborum. Rerum similitudines ex-

primuntur, cum similitudinem ipsorum negotiorum imagines comparamus. Verborum similitudines constituuntur, cum uniuscujusque nominis, & vocabuli memoria imagine notatur. Rei totius memoriam sæpe una nota, & imagine simpliciter comprehendemus, hoc modo: Ut, si accusator dixerit, ab reo hominem venens necatum; & hereditatis causa factum arguent; & ejus rei multos dixerit testes & conscios esse: si hoc primum, ut ad defendendum nobis expeditum sit, meminisse volumus; in primo loco rei totius imaginem conformabimus; ægrosum in lecto cubantem faciemus ipsum illum de quo agitur, si formam ejus detinebimus. Si eum non agnoverimus, aliquem ægrosum non de minimo loco sumemus, ut cito in mentem venire possit, & reum ad lectum ejus adstituemus, dextra poculum, sinistra tabulam, medico testiculos arietinos tenentem. Hoc modo & testium, & hereditatis, & veneno necari memoriam habere poterimus. Item deinceps cætera crimina ex ordine in locis ponemus: &, quotiescumque rem meminisse volumus, si formarum dispositione, & imaginum diligenti notatione utemur, facile ea, quæ volumus, memoria consequemur.

XXI. Cum verborum similitudines imaginibus exprimere volumus, plus negotii suscipiemus, & magis ingenium nostrum exercēbimus. Id nos hoc modo facere oportebit. Jam dominationem reges Avidæ parant. In loco constituere oportet manus ad celum tollentem Domitium, cum a Regibus Marcis locis cadatur. Hoc erit, Jam dominationem reges. In altero loco

loco Aesopum & Cimbrum subornare Iphigeniam, Agamemnonem & Menelaum. Hoc erit, *Aride parant*. Hoc modo omnia verba erunt expressa. Sed hæc imaginum conformatio tum valet, si naturalem memoriam exsuscitaverimus hæc notationem, ut, versa posito, ipsi nobiscum primum transeamus bis, aut tertium versus; deinde cum imaginibus verba exprimamus. Hoc modo nature suppeditabit doctrina. Nam utraque altera separata minus erit firma: ita tamen ut multo plus in doctrina atque arte præfidi sit. Quod docere non gravemur, ni metuere-mus, ne, cum ab instituto nostro recessissemus, minus commode servaretur hæc dilucida brevis præceptionis. Nunc, quoniam solet accedere, ut imagines partim firmæ & ad monendum idoneæ sint, partim imbecillæ & infirmæ, quæ vix memoriam possint excitare: qua de causa utramque fiat, considerandum est, ut, cognita causa, quas vitemus, & quas sequamur imagines, scire possimus.

XXII. Docet igitur nos ipsa natura, quid oporteat fieri. Nam si quas res in vita videmus paryas, usitatas, quotidianas, eas meminisse non solemus; propterea quod nulla nisi nova, aut admirabili re commoveatur animus. At si quid videmus, aut audimus egregie turpe, aut honestum, inusitatum, magnum, incredibile, ridiculum, id diu meminisse consuevimus. Itemque quas res ante ora videmus, aut audimus, obliviscimur plerumque; quæ acciderunt in pueritia, meminimus optime sapere: nec hæc alia de causa potest ac-

cidere, nisi quod usitata res facile memoria elabuntur, insignes & novæ manent diutius. Solis exortus, cursus, occasus nemo admiratur, propterea quod quotidie sunt: at eclipses solis mirantur, quia raro accidunt, & solis eclipses magis mirantur, quam luna, quoniam hæc crebriores sunt. Docet ergo se natura, vulgari & usitata re non exsuscitari: novitate vero & insigni quodam negotio commoveri. Imitetur igitur ars naturam, & quod ea desiderat, inveniat: quod ostendit, sequatur. Nihil est enim, quod aut natura extremum inveniat, aut doctrina primum: sed rerum principia ab ingenio profecta sunt, & exitus disciplina comparantur. Imagines igitur nos in eo genere constituere oportebit, quod genus manere in memoria diutissime potest. Id accidet, si quam maxime notas similitudines constituemus: si non mutas, nec vagas, sed aliquid notum agentes imagines ponemus: si egregiam pulchritudinem, aut unicam turpitudinem eis attribuemus: si aliqua re exornabimus, ut si coronis, aut veste purpurea, quo nobis notatior sit similitudo: aut si qua re deformabimus, ut si cruentam, aut ceno oblitam, aut rubrica delibutam inducemus, quo magis insignita sit forma: aut si ridiculas res aliquas imaginibus attribuemus. Nam ea res quoque faciet, ut facilius meminisse possimus. Nam, quas res veras facile meminimus, easdem fictas & diligenter notatas meminisse non est difficile. Sed illud facere oportebit, ut identidem primos quosque locos imaginum renovandarum causa celeriter animo percurramus.

XXIII.

XXIII. Scio, plerisque Græcos, qui de memoria scripserunt, fecisse, ut multorum verborum imagines conscriberent, uti, qui eas edicere velent, paratas haberent, ne quid in quaerendo opere consumerent. Quorum rationem aliquot de causis improbamus: primum, quod in verborum innumerabilium multitudinem ridiculum sit mille verborum imagines comparare. Quantulum enim poterunt hæc valere, cum ex infinita verborum copia, modo aliud, modo aliud nos verbum meminisse oportebit? Deinde cur volumus ab industria quemquam removere, ut nequid ipse quaerit, cum illi omnia parata quasitaque tradamus? Præterea similitudine alia aliis magis commoveatur. Nam ut sæpe forinam si quam similem cuiquam dixerimus esse, non omnes habemus assensores, quod alii videntur aliud: ita fit in imaginibus, ut, quæ nobis diligenter notæ sint, eis parum videantur insignes aliis. Quare sibi quemque suo commodo convenit imagines comparare. Postremo præceptoris est docere, quemadmodum quaeri quidque conveniat, & unum aliquod, aut alterum, non omnia, quæ ejus generis erunt, exempli causa subijcere, quo res possit esse dilucidior. Ut cum de præemiis quaerendis disputamus, rationem damus quaerendi, non mille præmiorum genera conscribimus: ita arbitramur de imaginibus fieri convenire.

XXIV. Nunc, ne forte verborum memoriam, aut nimis difficilem, aut parum utilem arbitretis, & ipsarum memoria rerum contentus sis, quod & utiliores sint, & plus habeant fa-

cilitatis; admonendus es, quare verborum memoriam non improbemus. Nam putamus oportere, eos, qui velint res faciliores sine labore & molestia facile meminisse, in rebus difficilioribus esse ante exercitatos. Nec nos hanc verborum memoriam inducimus, ut versus meminisse possimus, sed ut hac exercitatione, illa rerum memoria, quæ pertinet ad utilitatem, confirmetur: ut ab hac difficili consuetudine sine labore ad illam facilitatem transire possimus. Sed cum in omni disciplina infirma est artis præceptio sine summa assidue exercitationis, tum vero in *sumptuositate* minimum valet doctrina, nisi industria, studio, labore, diligentia comprobetur. Quam plurimos locos ut habeas, & quam maxime ad præcepta accommodatos, curare debebis. In imaginibus collocandis exercere quotidie convenit. Non enim sicut a cæteris studiis abducimur nonnunquam occupatione, ita ab hac re nos potest causa deducere aliqua. Nunquam est enim, quin aliquid memoria tradere velimus, & tum maxime, cum aliquo majore negotio detinemur. Quare cum sit utile, facile meminisse, non te fallit, quod tantopere utile sit, quanto labore sit appetendum: quod poteris existimare, utilitate cognita. Pluribus verbis ad eam te hortari non est sententia, ne aut tu nostro, aut nos tuo studio distis, aut minus, quam res postulat, dixisse videamur. De quinta parte rhetorice deinceps dicemus: tu primas quoque partes in animo frequenta, & quod maxime necesse est, exercitatione confirma.

G g 2

RHE-

RHETORICORUM AD C. HERENNIUM

LIBER IV.

I. Quoniam in hoc libro, C. Herenni, de elocutione conscripsimus, & quibus in rebus opus fuit exemplis uti, nostris exemplis usi sumus; & id fecimus præter consuetudinem Græcorum, qui de hac re scripserunt; necessario faciendum est, ut paucis rationem nostri consilii demus. Atque hoc nos necessitudine facere, non studio, satis erit signi, quod in superioribus libris nihil neque anterem, neque præter rem locuti sumus. Nunc, si pauca, quæ res postulat, dixerimus, tibi id, quod reliquum est artis, ita, ut instituiras, persolveremus. Sed facilius nostram rationem intelliges, si prius, quid illi dicant, cognoveris. Compluribus de causis putant oportere, cum ipsi præceptionem, quo pacto oporteat ornare elocutionem, uniuscuiusque generis ab oratore, aut poeta probato sumptum ponere exemplum. Et primum se id modestia commotos facere dicunt, propterea quod videatur esse ostentatio quedam, non satis habere præcipere de artificio, sed ipsos etiam videri velle artificiose gignere exempla: hoc est, inquit, ostentare se, non ostendere artem. Quare pudor in primis est ad eam rem impedimento, ne nos solos probare, nos amare, alios contemnere & deridere videamur. Etenim cum possumus ab Ennio sumptum, aut a Graccho po-

nerere exemplum, videtur esse arrogantia, illa relinquere, & ad sua devanire. Præterea exempla testimoniorum locum obtinent. Id enim, quod admonuerit, & leviter fecerit præceptio, exemplo, sicut testimonio, comprobatur. Non igitur ridiculus sit, si quis in lite, aut in iudicio, domesticis testimoniis pugnet, & sui ipsius abutatur exemplo? Ut enim testimonium, sic exemplum, rei confirmanda causa sumitur. Non ergo oportet hoc, nisi a probatissimum lumi, ne, quod aliud confirmare debeat, eget ipsum confirmationis. Etenim necesse est aut se omnibus anteponant, & sua maxime probent; aut negent optima esse exempla, quæ a probatissimis oratoribus, aut poetis sumpta sunt. Si se omnibus anteponant, intolerabili arrogantia sunt. Si quos sibi præponant, & eorum exempla suis exemplis non putent præstare, non possunt dicere quare sibi illos anteponant.

II. Quid igitur ipsa auctoritas antiquorum? Nam cum res probabiliores, tum hominum studia, ad imitandum alacriora reddit: immo erigit omnium cupiditates, & acuit industriam, cum spes injecta est, posse imitando, Gracchi, aut Crassi consequi facultatem. Postremo hoc ipsum est summum artificium, res varias & dispares in tot poematibus

&

& orationibus sparsas, & vage disiectas, ita diligenter eligere, ut unumquodque genus exemplorum sub singulos artis locos subjicere possis. Hoc si industria solum fieri posset, tamen essemus laudandi, cum talem laborem non fugissemus: nunc vero sine summo artificio non potest fieri. Quis est enim, qui non, cum summe teneat artem, possit ea, quæ jubeat ars, de tanta, & tam diffusa scriptura notare, & separare? Cæteri, cum legant orationes bonas aut poemata, probant oratores, & poetas, neque intelligunt, qua re commoti probent: quod scire non possunt, ubi sit, nec quid sit, nec quo modo factum sit id, quod eos maxime delectet. At is, qui & hæc omnia intelligit, & idonea maxime eligit, & omnia in arte maxime scribenda, redigit in singulas rationes præceptionis, necesse est ejus rei summus artifex sit. Hoc igitur ipsum maximum artificium est, in arte sua posse & alienis exemplis uti. Hæc illi cum dicunt, magis nos auctoritate sua commovent, quam veritate disputationis. Illud enim veterum, ne cui satis sit ad contrariam rationem probandam, quod ab ea parte steterint si, qui & inventores hujus artificii fuerunt, & vetustate jam satis omnibus probati sunt. Quod si, illorum auctoritate remota, res omnes volent cum re comparare, intelligent, non omnia esse concedenda antiquitati.

III. Primum igitur, quod ab eis de modestia dicitur, videamus, ne nimium pueriliter proferatur. Nam si tacere, & nihil scribere modestia est, cur quicquam scribant, aut loquantur? Sin aliquid suum scribant;

cur, quo factis omnia scribant, impediuntur modestia? Quasi si quis ad Olympicum venerit curium, & steterit, ut mittatur, impudenteque illos dicat esse, qui currere cæperint, ipse intra carceres stet, & narret aliis, quomodo Ladas aut Bojus cum Sicyoniis curisuravit. Sic isti, cum in artis curriculum descendunt, illos, qui in eo, quod est artificii, elaborent, ajunt facere immodeste; ipsi aliquem antiquum oratorem, aut poetam laudant, aut scripturam, sic ut in stadium artis rhetorice prodire non audeant. Non ausim dicere, sed tamen vereor, ne qua in re laudem modestiæ venientur, in ea ipsa re sint impudenter. Quid enim tibi vis? aliquis inquiet. Artem tuam scribis: gignis nobis novas præceptiones: eas ipse confirmare non potes: ab aliis exempla sumis. Vide ne facias impudenter, qui tuo nomini velis ex aliorum laboribus libare laudem. Nam si eorum volumina prehenderit antiqui oratores, & poete, & suum quisque de libris sustulerit; nihil istis, quod suum velint, relinquatur. At exempla, quoniam testimoniorum similia sunt, item convenit, ut testimonia, ab hominibus probatissimis sumi. Primum omnium exempla ponuntur hic non confirmandi, neque testificandi causa, sed demonstrandi. Non enim cum dicimus esse exornationem, quæ, verbi causa, constet ex similibus desinentibus verbis, & ponimus hoc exemplum a Crasso, quibus possumus, & debemus, non testimonium collocamus, sed exemplum. Hoc igitur interest inter exemplum, & testimonium: Exemplum demonstratur id, quod dicimus, cu-

jus-

iusmodi sit: Testimonio, esse illud ita, ut nos dicimus, confirmatur. Præterea oportet testimonium cum re convenire. Aliiter enim rem non potest confirmare. At id, quod illi faciunt, cum re non convenit. Quid ita? quia pollicentur artem se scribere, & exempla proferunt, ab iis plerumque, qui artem nescierunt. Tum quis est, qui possit id, quod de arte scripserit, comprobare, nisi aliquid scribat ex arte? Contraque faciunt, quam polliceri videntur. Nam cum scribere artem instituunt, videntur dicere se excogitasse, quod alios docerent: cum vero scribunt, ostendunt nobis, quid alii excogitarint.

IV. Ad hoc ipsum difficile est, inquirunt, eligere de multis. Quid dicitis difficile? urum laboriosum, an artificiosum? Si laboriosum, non statim præclarum. Sunt enim multa laboriosa, quæ si faciatis, non concinno gloriemini: nisi forte etiam, si vestra manu fabulas, aut orationes totas transcripseritis, gloriosum putaretis. Sin autem istud artificium egregium dicitis, videre, ne insueti rerum majoram videamini, si vos parva res, sicuti magna, delectat. Nam isto modo eligere rudis quidem nemo potest, sed sine summo artificio multi. Quisquis enim audierit de arte paulo plus, in elocutione præsertim, omnia videre poterit, quæ ex arte dicuntur; facere nemo poterit, nisi eruditus. Ita ut, si de tragediis Ennii velis sententias eligere, aut de Pacuvianis periodos, quia plane rudis id facere nemo poterit, cum feceris, te literatissimum putes, ineptus sis, propterea quod id facile fa-

ciat quisvis mediocriter literatus: Item si, cum ex orationibus, aut poematis elegeris exempla, quæ certis signis artificii notata sunt, quia rudis id nemo facere possit, artificiosissime te fecisse putes, erres; propterea quod isto signo videmus te non nihil ejus scire: aliis signis, multa scire intelligimus. Quod si artificiosum est intelligere quæ sunt ex arte scripta, multo est artificiosius, ipsum scribere ex arte. Qui enim scribit artificiose, ab aliis commode scripta facile intelligere poterit: qui eligeat facile, non continuo ipse commode scribit. Et, si est maxime artificiosum; alio tempore utantur ea facultate, non tum, cum parere ipsi, & gignere, & proferre debent. Postremo, in eo vim artificii consumant, ut ipsi ab aliis potius eligendi, quam aliorum boni electores existantur. Contra ea, quæ ab iis dicuntur, qui dicunt alienis se exemplis uti oportere, satis est dictum. Nunc, quæ separatim dici possunt, consideremus.

V. Dicimus ergo, eos omnes, ideo quod alienis utantur, peccare, tum etiam magis delinquere, quod a multis exempla fumant. Sed de eo, quod postea diximus, ante videamus. Si concederem, aliena oportere assumere exempla, vincerem unius oportere: primum, quod contra hoc nulla staret eorum ratio. Liceret enim eligere, & probarent quemlibet, qui sibi in omnes res suppeditaret exempla, vel poetam, vel oratorem, cuius auctoritate niterentur. Deinde interest magni ejus, qui discere vult, utrum unum omnia, an omnia neminem, sed aliud alium putet consequi posse. Si enim putabit posse omnia

penes

penes unum consistere, ipse quoque ad omnium nitetur facultatem. Sin id desperabit, in paucis se exercebit. Ipsi enim contentus erit. Nec mirum, cum ipse præceptor artis omnia penes unum reperire non potuerit. Allatis igitur exemplis a Catone, a Gracchis, a Lælio, a Scipione, Galba, Porcina, Crasso, Antonio, cæterisque; item sumptis aliis a poetis, & historiarum scriptoribus, necesse erit, eum, qui discet, ab omnibus putare omnia, ab uno pauca vix potuisse sumi. Quare si unius alicujus esse similem satis habebit, omnia, quæ omnes habuerint, solum habere se posse diffidet. Ergo inutile est ei, qui discere vult, non putare unum posse omnia. Igitur nemo in hanc incidet opinionem, si ab uno exempla sumpsissent. Nunc hoc signi est, ipsos artis scriptores non putasse unum potuisse in omnibus elocutionis partibus enitere, quoniam neque sua protulerunt, neque unius alicujus, aut denique duorum, sed ab omnibus oratoribus, & poetis exempla sumplerunt. Deinde, si quis velit artem demonstrare, nihil prodesse ad discendum, non male utatur hoc adjuvamento, quod unus omnes artis partes consequi nemo potuerit. Quod igitur juvat eorum rationem, qui omnino improbant artem, id non ridiculum est, ipsum scriptorem artis suo iudicio comprobare? Ergo ab uno sumenda fuisse docuimus exempla, si semper aliunde sumerentur.

VI. Nunc omnino aliunde sic intelligemus sumenda non fuisse. Primum omnium, quod ab artis scriptore afferret exemplum, de ejus artificio debet esse, non ut si quis put-

param, aut aliud quippiam vendens, dicat, Sume a me, sed hujus exemplum aliunde rogabo, tibi que ostendam. Si merces ipsi qui venditant, aliunde exemplum quaerent aliud mercis, ut si acervos se dicant tritici habere, & eorum exemplum pugno non habeant, quod ostendant: si Triptolemus, cum hominibus semen largiretur, ipse ab aliis id hominibus maturaetur: aut si Prometheus, cum mortalibus ignem dividere veller, ipse a vicinis cum testa ambulans, carbunculos corrogaret, non ridiculus videretur? Isti magistri omnium, dicendi præceptores, non videntur sibi ridicule facere, cum id, quod alii pollicentur, ab aliis quaerunt. Si, qui se fontes maximos, penitus absconditos, aperuisse dicat, & hoc, sitiens quam maxime, loquatur, neque habeat qui sitim sedet, non rideatur? Illi cum non modo dominos se fontium, sed se ipsos fontes esse dicant, & omnium rigare debeant ingenia, non putant fore ridiculum, si, cum id pollicentur aliis, arescant ipsi siccitate. Chares a Lysippo statuas facere non isto modo didicit, ut Lysippus caput ostenderet Myronis, brachia Praxiteles, pectus Polyceleti: sed omnia eorum magistrum facientem videbat, cæterorum opera vel sua sponte considerat poterat.

VII. Isti credunt, eos, qui hæc velint discere, alia ratione doceri posse commodius. Præterea ne possunt quidem ea, quæ sumuntur ab aliis exempla, tam esse accommodata ad artem, quam propria; propterea quod in dicendo leviter unumquodque locus plerumque tangitur, non ars

ap-

appareat. In præcipiendo expresse coniectura ponere oportet exempla, ut in artis formam convenire possint: & post in dicendo, ne possit ars eminare & ab omnibus videri, facultate oratoris occultatur. Ergo etiam ut magis ars cognoscatur, suis exemplis melius est uti. Postremo hæc quoque res nos duxit ad hanc rationem, quod nomina rerum Græca, quæ convertimus, ea remota sunt a consuetudine, quæ enim res apud nostros non erant, eorum rerum nomina non poterant esse usitata. Ergo hæc asperiora primo videantur necessesse est, idque fiet rei, non nostra, difficultate. Reliquum scripturæ consuetudine in exemplis. Hæc aliena si posuissimus, factum esset, ut, quod commodius esset in hoc libro, id nostrum non esset; quod asperius, & iniustatum, id proprie nobis attribueretur. Ergo hæc quoque incommoditatem fugimus. His de causis, cum artis inventionem Græcorum probassemus, exemplorum rationem secuti non sumus. Nunc tempus postulat, ut ad elocutionis præcepta transeamus. Bipertita erit igitur nobis elocutionis præceptio. Primum dicemus, quibus in generibus semper omnis oratoria elocutio debeat esse. Deinde ostendemus quas res semper habere debeat.

VIII. Sunt igitur tria genera, quæ nos figuras appellamus, in quibus omnis oratio non vitiosa consumitur, & unam gravem, alteram mediocrem, tertiam extenuatam vocamus. Gravis est, quæ constat ex verborum gravium lævi & ornata constructione. Mediocris est, quæ constat ex humilioribus, neque tamen ex infima &

pervulgatissima verborum dignitate. Attenuata est, quæ demissa est usque ad usitatissimam puri sermonis consuetudinem. In gravi figura conflumetur oratio, si quæ cuiusque rei poterunt ornatisissima verba reperiri, sive propria, sive translata, sive extranea, ad unamquamque rem accommodabuntur: & si graves sententia, quæ in amplificatione, & committeratione tractantur, eliguntur: & si exornationes sententiarum, aut verborum, quæ gravitatem habebunt, de quibus post dicemus, adhibebuntur. In hoc genere figura erit hoc exemplum: Nam quis est vestrum, Judices, qui satis idoneam possit in eum panam excogitare, qui prodece hostibus patriam cogitavit? quod maleficium cum hoc scelere comparari, quod huic maleficio dignum supplicium potest inveniri? In iis, qui violassent ingenium, matrem familias constuprassent, pulsassent aliquem, aut postremo necassent, maxima supplicia majores nostri contempserunt: huic truculentissimo, ac nefario facinori singularem panam non reliquerunt. Atque in aliis maleficiis ad singulos, aut ad paucos ex alieno peccato injuria pervenit; hujus sceleris qui sunt affines, uno consilio universi civibus atrocissimas calamitates machinantur. O feros animos! o crudelles cogitationes! o derelictos homines ab humanitate! quid agere ausi sunt, aut cogitare poterunt? quo pacto hostes, revulsis majorum sepulcris, dejectis manibus, evanescentes in civitatem: quo modo deum templis spoliatis, opimatibus trucidatis, aliis arreptis in servitutem, matribus familias & ingenuis sub hostilem libidinem subjectis, urbs acerbissimo concidat incendio con-

stita.

flagrata: qui se non putant, id, quod voluerint, ad exitum perduxisse, nisi sanctissima patrie miserandum scelere ruderem cinerem. Neque verbis consequi, Judices, indignitatem rei: sed negligentius id sero, quia vos mei non indigetis. Vester enim vos animus amatissimus republicæ facile edocet, ut eum, qui fortunæ omnium voluerit prodece, precipitem perturbetis ex ea circute, quam ipse spurcissimorum hostium dominatum nefario voluerit obruere.

IX. In mediocri figura versabitur oratio, si hæc, ut ante dixi, aliquantulum demiserimus, neque tamen ad infimum descenderimus, sic: Quibus, cum bellum gerimus, Judices, videtis; cum sociis, qui pro nobis pugnare, & imperium nostrum nobiscum simul virtute & industria conservare soliti sunt.

Hi cum se, & opes suas, & copiam necessariorum norunt; tum vero nibilominus propter propinquitatem, & omnium rerum societatem, quid in omnibus rebus populus Romanus possit, scire & æstimare poterant. Hi, cum deliberassent nobiscum bellum gerere, queso, quæ res erat, qua freti bellum suscipere conarentur, ac paratiores venirent; nequaquam partem in officio manere intelligerent? cum sibi non multitudinem militum, non idoneos imperatores, non pecuniam publicam præsto esse viderent? non denique ullam rem, quæ pertinet ad bellum administrandum? Si cum finitimis de fruidis bellum gererent; si totum certamen in uno prælio positum putarent: tamen omnibus rebus instructiores, ac paratiores venirent; nequaquam illud imperium orbis terræ, cui imperio omnes gentes, reges, nationes, partem vi, partim voluntate consenserunt, eum aut aratis, aut liberalitate a po-

Tom. IX.

pulo Romano superari essent, ad se transferre tantulis viribus conarentur. Quæret aliquis. Quid Fregellani, non sua sponte conati sunt? Eo quidem minus isti facile conarentur, quo, illi quemadmodum desissent, videbant. Nam rerum imperiti, qui uniuscujusque rei de rebus ante gestis exemplis potere non possunt, si per imprudenciam facillime deducuntur in fraudem. At ii, qui sciunt, quid aliis acciderit, facile ex aliorum eventis, suis rationibus possunt providere. Nulla igitur re inducitur, nulla spe freti arma sustulerunt? Quis hoc credit, tantam amenciam quemquam tenuisse, ut imperium populi Romani tentare auderet; nullis copiis fretus? Ergo aliquid fuisse necesse est. Quid aliud, nisi id, quod dico, potest esse?

X. In attenuato figuræ genere, quod ad infimum, & quotidianum sermonem demissum est, hoc erit exemplum. Nam, ut forte hic in balneis venit, capiti, postquam perfusus est, desiccare. Deinde, ubi visum est, ut in alveum descenderet, ecce ibi iste de transverso, Haec, inquit, adolescens, pueri tui modo me pulserunt; satisfacias oportet. Hic, qui id etatis ad ignoto præter consuetudinem appellatus esset, erubuit. Iste clarior eadem, & alia dicere cepit. Hic vix tandem inquit, sine me considerare. Tum vero iste cepit clamare voce ista, quæ vel facile curvis rubores elicere possit: Ita petulant es, atque acer, ut ne ad solatium quidem idoneus, ut mihi videatur, sed pone scenam, & in ejusmodi locis exercitatus sis. Conturbatus est adolescens; nec mirum, cui etiam nunc pedagogi lites ad auriculas referantur, imperitio ejusmodi conviciorum. Ubi enim

H h

enim

enim iste vidisset scurram exhausto robore, qui se putaret nihil habere, quod de exsinatione perderet, ut omnia sine fama derimento facere posset? Igitur genera figurarum ex ipsis exemplis intelligi poterunt. Erit enim & attenuata verborum constructio quaedam, & item alia in gravitate, alia posita in mediocritate. Est autem cavendum, ne, dum hæc genera consectamur, in finitima & propinqua vitia veniamus. Nam gravi figuræ, quæ laudanda est, propinqua est ea, quæ fugienda est, quæ recte videbitur appellari, si sufflata nominabitur. Nam ut corporis bonam habitudinem tumor imitatur sæpe, ita gravis oratio sæpe imperitis videtur ea, quæ turget, & inflata est, cum aut novis, aut prisca verbis, aut durius aliunde translatis, aut gravioribus, quam res postulat, aliquid dicitur, hoc modo: *Nam qui perduellionibus venditat patriam, non satis supplicii dederit, si præcepit in Neptunias depulsus erit lacrimas. Pœnitit igitur istum, qui montes belli fabricatus est, campos sustulit pacis.* In hoc genus plerique cum declinassent, & ab eo, quo profecti sunt, aberraverunt, & specie gravitatis falluntur, nec propiciere possunt orationis tumorem.

XI. Qui in mediocrem genus orationis profecti sunt, si pervenire eo non poterunt, errantes perveniunt ad confine genus ejus generis, quod appellamus fluctuans, & dissolutum; eo quod sine nervis, & articulis fluctuat huc & illuc, nec potest confirmare, neque viriliter sese expedire. Id est hujusmodi: *Socii nostri cum belligrare nobiscum vellent, profecto variocinati essent etiam atque etiam,*

quid possent facere, si quidem sua sponte facerent, & non haberent hic adiutores multos, & malos homines, & audaces. Solent enim diu cogitare omnes, qui magna negotia volunt agere. Non potest hujusmodi sermo tenere attentum auditorem. Diffult enim totus, & neque quicquam comprehendens perfectis verbis amplectitur. Qui non possunt in illa facitissima verborum attenuazione commode versari, veniunt ad aridum & exsangue genus orationis, quod non alienum est exile nominari, cuiusmodi est, hoc: *Nam iste ille ad balneas accessit; ad hanc postea dicit, hic tuus servus me pulsavit. Postea dicit hic illi, considerabo.* Post ille hinc convicium fecit, & magis magisque præsentibus multis clamavit. Frivolus hic quidem jam, & illiberalis est sermo. Non enim adeptus est id, quod habet attenuata figura, puris verbis & electis compositam orationem. Omne genus orationis, & grave, & mediocre, & attenuatum, dignitate afficiunt exorationes, de quibus post loquemur; quæ si rare disponuntur, distinctam, sicuti coloribus; si crebras collocantur, oblitam reddunt orationem. Sed figuram in dicendo commutari oportet, ut gravem mediocrem, mediocrem excipiat attenuata. Deinde identidem commutentur, ut facile fatietas varietate vitetur.

XII. Quoniam, quibus in generibus elocutio versari debeat, dictum est, videamus nunc, quas res debeat habere elocutio commoda & perfecta. Quæ maxime admodum oratori accommodata est, tres res in se debet habere, elegantiam, compositionem, dignitatem. Elegancia est, quæ

facit, ut unumquodque pure, & aperte dici videatur. Hæc distribuitur in latinam, & explanationem. Latinitas est, quæ sermonem purum conservat, ab omni vitio remotum. Vitia in sermone, quo minus is latinus sit, duo possunt esse; solecismus, & barbarismus. Solecismus est, cum verbis pluribus consequens verbum superiori non accommodatur. Barbarismus est, cum verbum aliquod vitiose effertur. Hæc qua ratione vitare possimus, in arte Grammatica dilucide discemus. Explanatio est, quæ reddit apertam & dilucidam orationem. Ea comparatur duobus rebus, usitatis verbis, & propriis. Usitata sunt ea, quæ versantur in sermone, & consuetudine quotidiana. Propria, quæ ejus rei verba sunt, aut esse possunt, qua de loquemur. Compositio est verborum constructio, quæ facit omnes partes orationis æquabiliter perpolitas. Ea conservabitur, si fugiemus crebras vocalium concurliones, quæ vastam atque hiantem orationem reddunt, ut hoc est: *Bacche enim amantissima impendebant.* Et si vitabimus ejusdem literæ nimiam assiduitatem: cui vitio versus hic erit exemplo. Nam hic nihil prohibet in vitis, alienis exemplis uti. *O Tite, tute, Tati, tibi tanta tyrannus tulisti.* Et hic ejusdem poetæ: *Quidquam quisquam cuiquam quod conveniat, neget.* Et, si ejusdem verbi assiduitatem nimiam fugiemus. Ea est hujusmodi: Nam cuius rationis ratio non extet, ei rationis ratio non est fidem habere. Et, si non utemur continenter similiter cadentibus verbis, hoc modo: *Floentes, plorantes, lacrymantes, absistantes.* Et, si ver-

borum transjectionem vitabimus, nisi quæ erit concinna, qua de re posterius loquemur, quo in vitio est Lucilius assiduis, ut hoc est in prioribus libro: *Hæc res ad te scriptas, Lucii, mistonas, Eli.* Item fugere oportet longam verborum continuationem, quæ & auditoris aures, & oratoris spiritum lædit. His vitis in compositione vitatis, reliquum operis contumendum est in dignitate.

XIII. Dignitas est, quæ reddit oratam orationem varietate distinguens. Hæc in verborum & sententiarum exornationem dividitur. Verborum exornatio est, quæ ipsius sermonis insignita continetur perpolitio. Sententiarum exornatio est, quæ non in verbis, sed in ipsis rebus quandam habet dignitatem. Repetitio est, cum continenter ab uno atque eodem verbo in rebus similibus & diversis principia sumuntur, hoc modo: *Vobis istud attribuentum est, vobis gratia habenda, vobis res ista erit honori.* Item, *Scipio Numantiam sustulit, Scipio Carthaginensium delevit, Scipio pacem peperit, Scipio civitatem servavit.* Item, *Tu in forum prodire, tu lucem conspiceris, tu in horum conspectum venire conaris? andes verbum facere? andes quicquam ab istis petere? andes supplicium deprecari? Quid est, quod possis defendere? quid est, quod audeas postulare? quid est, quod tibi putes concedi oportere? Non jusjurandum reliquisti? non amicos procidisti? non parviti manus intulisti? non denique in omni dedecore volutus es? Hæc exornatio, cum multum venustatis habet, tum gravitatis & acrimoniæ plurimum. Quare videtur esse adhibenda & or-*

nandam, & ad augendam orationem. Conuersio est, per quam non, ut ante, primum repetimus verbum, sed ad postremum continenter revertimur, hoc modo: *Pavus populus Romanus iustitia vicit, armis vicit, liberalitate vicit.* Item, ex quo tempore concordia de civitate sublata est, libertas sublata est, fides sublata est, amicitia sublata est, respublica sublata est. Item, *C. Laelius homo navus erat, ingeniosus erat, doctus erat, bonis viris & studiosis amicus erat. Ergo in civitate primus erat.* Item, *Nam cum istos, ut absolvant te, rogas: ut pejerant rogas: ut existimationem negligant, rogas: ut leges populi Romani tuae libidini largiantur, rogas.*

XIV. Complexio est, quae utramque complectitur exornationem, & hanc, & quam ante exposuimus, ut & repetatur idem primum verbum sepius, & crebro ad idem postremum revertatur, hoc modo: *Qui sunt, qui foedera sepe ruperunt? Carthaginenses. Qui sunt, qui crudele bellum in Italia gesserunt? Carthaginenses. Qui sunt, qui Italiae deformaverunt? Carthaginenses. Qui sunt, qui sibi postulant ignoscere? Carthaginenses. Videte ergo, quid conveniat eos impetrare. Item, Quem senatus damnavit, quem populus Romanus damnavit, quem omnium existimatio damnavit, cum vos sententias vestras absolvetis? Truductio est, quae facit, ut cum idem verbum crebrius ponatur, non modo non offendat animum, sed etiam concinniores orationem reddat, hoc pacto: *Qui nihil habet in vita suavius vita, is cum virtute vitam non potest colere. Item, Eum ex hominem appellas, qui si suis set homo, nunquam tam crudeliter tra-**

*tam dominis petisset. At erat inimicus. Ergo inimicum sic ulcisci voluit, ut ipse sibi reperiretur inimicus? Item, Divitias sine divitiis esse: tu vero virtutem praeser divitiis. Nam si voles divitias cum virtute comparare, vix satis idonee tibi videbuntur divitiis, quae virtutis pedissequae sint. Ex eodem genere exornationis est, cum idem verbum modo ponitur in hac, modo in altera re, hoc modo: *Cur cum rem tam studioso curas, quae multas tibi dabit curas? Item, Amari iucundum sit, si curatur, ne quid in se amari. Item, Veniam ad vos, si mihi senatus det veniam.* In his quatuor generibus exornationum, quae adhuc proposuimus, non inopia verborum fit, ut ad idem verbum redeatur sepius, sed inest sehlivitas quaedam, quae facilius auribus disjudicari, quam verbis demonstrari potest.*

XV. Contentio est, cum ex contrariis verbis aut rebus oratio conficitur, hoc pacto: *Habet assentatio iucunda principia, eadem exitus amantissimos affert. Item, Inimicis te placabilem, amicis inexorabilem praebes.* Item, *In cito tumultuarius, in tumultu solus et otiosus. In re frigidissima calas, in ferventissima friges. Tacito sum opus est, clamis: ubi loqui convenit, obmutosus. Ates? abesse vis; abesse reverti cupis. In pace bellum queritas: in bello pacem desideras. In concione de virtute loqueris, in praetio pro ignavia tibi fontium perserre non potes. Hic gener si distinguemus orationem, & ornati & graves poterimus esse. Exclamatio est, quae conficit significationem doloris, aut indignationis alicujus, per hominis, aut urbis, aut loci, aut rei cuiuspiam com-*

pel-

pellationem, hoc modo: *Te nunc alloquor, Affricane, cuius mortui quoque nomen splendore ac decori est creatum. Tui clarissimi nepotes suo sanguine aluerunt inimicorum crudelitatem. Item, O perfidiosa Fregella, quam facile sceleris vestro contabulis? ut, cuius nitor urbis Italiam nuper illustravit, ejus nunc vix fundamentorum reliquia maneat. Item, Bonorum insidiosos latrocinio vitam innocensissimi cuiusque petisti: tentamine ex iniquitate iudiciorum vestris calumniis assumis facultatem? Hac exclamatio si loco utemur, & raro, & cum rei magnitudo postulare videbitur, ad quam volumus indignationem animum auditoris adducemus. Interrogatio non omnis gravis est, neque concinna, sed haec, quae, cum enumerata sunt ea, quae obstant causae adversariorum, confirmat superiorem orationem, hoc pacto. *Cum igitur haec omnia faceres, diceret, administrares, utrum animos sociorum ab republica removerebas, & alienabas, an non? Et, utrum aliquem exornari oportuit, qui ista prohiberet, ac fieri non sineret, an non?**

XVI. Ratiocinatio est, per quam ipsi a nobis rationem poscimus, quare quidque dicamus, & crebro nolmet a nobis petimus uniuscuiusque propositionis explanationem. Ea est huiusmodi. *Majores nostri siquam unius peccati mulierem damnabant, simplici iudicio multorum malefactorum convictam putabant, quo pacto? quoniam, quam impudicam iudicarent, eam veneficam quoque damnatam existimabant. Quid ita? quia necesse est, eam, quae suum corpus addixerit turpissimae cupiditati, timere permultos. Quos istos? virum, patentes, ceteros, ad quos videt sui de-*

decoris infamiam pertinere. Quid postea? quos tantopere timeat, eos necesse est, ut, quoquo modo possit, veneficio peccat. Cur? quia nulla potest honesta ratio retinere eam, quam magnitudo peccati facit timidam, intemperantia audacem, natura muliebris inconsideratam. Quid veneficam damnatam? quid? putabat impudicam quoque necessario. Quare? quia nulla facilius ad id maleficium causa, quam turpis amor, & intemperans libido commovere potuit: cum, cuius animus mulieris esset corruptus, ejus corpus castum esse non poterunt. Quid in viris? idemne hoc observabunt? minime. Quid ita? quia viris ad unumquodque maleficium singula cupiditates impellunt: mulieres ad omnia maleficium cupiditas una ducit. Item, Bene majores nostri hoc comparaverunt, ut neminem regem, quem armis cepissent, visa privarent. Quid ita? quia, quam nobis facultatem fortuna dedisset, mihi quum erat in eorum supplicio consumere, quos eadem fortuna paulo ante in amplissimo statu collocarat. Quid quod exercitum contra duxit? desino meminisse. Quid ita? quia viri fortis est, qui de victoria contendant, eos hostes putare, qui vincti sunt, eos homines iudicare, ut possit bellum fortunando minuire, pacem humanitas augere. At ille, si viciisset, num idem fecisset? non profecto tam sapiens fuisset. Quid igitur ei parvis? quia talem stultitiam contemneret, non imitari consuevit. Hac exornatio ad sermonem vehementer accommodata est, & animum auditoris retinet attentum, tum venustare sermonis, tum rationum expectatione.

XVII. Sententia est oratio sumpta de vita, quae aut quid sit, aut quid esse oporteat in vita, breviter ostendit,

dit, hoc modo: *Difficile est primum virtutes revereri, qui semper secundam fortuna sit usus. Item, Liber is est estimandus, qui nulli turpitudini ferent.* Item, *egens aequus est is, qui non satis habet, & is cui nihil satis potest esse.* Item, *Optima vivendi ratio est eligenda. Eam succedam consuetudo reddit.* Huiusmodi sententiae simplices non sunt improbandae, propterea quod habet brevis expositio, si rationis nullius indiget, magnam delectationem. Sed illud quoque probandum est genus sententiae, quod confirmatur subiectione rationis, hoc modo: *Omnes bene vivendi rationes in virtute sunt collocanda, propterea quod sola virtus in sua potestate est; omnia proteream subjecta sunt fortune dominationi.* Item, *Qui fortunam alicuius inducunt amicitiam eius secuti sunt, hi, simul ac fortuna altissima est, devolant omnes.* Cum enim recessit ea res, qua fuit consuetudinis causa, nihil superest, quare possit in amicitia retineri. Sunt item sententiae, quae dupliciter efferruntur sine ratione, & cum ratione. Hoc modo sine ratione: *Errant, qui in prosperis rebus omnes impetus fortune se putant fugisse. Sapienter cogitant, qui temporibus secundis casus adversos reformulant.* Cum ratione, hoc pacto: *Qui adolescentium peccatis ignoscere putant oportere, falluntur, propterea quod aetas illa non est impedimento bonis studiis. At hi sapienter faciunt, qui adolescentes maxime castigant, ut, quibus virtutibus omnem viam tueri possunt, eas in aetate maturissima velint comparare.* Sententias interponi raro convenit, ut rei actores, non vivendi praecipitantes esse videamur. Cum ita interponuntur, multum affe-

rent ornamentum. Nam necesse est animo eam comprobet tacitus auditor, cum ad causam videat accommodari rem certam, ex vita & moribus sumptam.

XVIII. Contrarium idem fere est, quod contentio. Contrarium est, quod ex rebus diversis duabus, alteram breviter & facile confirmat, hoc pacto: *Nam, qui suis rationibus inimicus fuerit semper, eum quomodo alienis rebus amicum fore speret? Et item, Nam, quem in amicitia perfidiosum cogoveris, eum quare putes inimicitias cum fide habere posse? Et, Qui privatus intolerabili superbia fuerit, eum contemdem, & sui cognoscentem videre in potestate, quis speret? Et, Qui in sermonibus & conventiis amicorum verum dixerit nunquam, eum sibi in concionibus creditis a mendacio temperatum? Item, Quos ex collibus deiecimus, cum sit in campo metuimus demicare? Qui cum plures erant, paucis nobis exaequari non poterant; hi postquam pauciores sunt, metumus, ne sint superiores? Hoc exornationis genus brevibus & continuatis verbis perfectum esse debet, & cum commodum est auditu, propter brevem & absolutam conclusionem; tum vero vehementer, id, quod opus est oratori, comprobatur contraria re, & ex eo, quod dubium non est, expediri illud, quod dubium est, ut aut dilui non possit, aut multo difficillime possit.*

XIX. Membrum orationis appellatur res breviter absoluta sine totius sententiae demonstratione, quae denique alio membro orationis excipitur, hoc modo: *Et inimico proderat. Id est unum, quod appellatur membrum; deinde hoc excipitur oportet*

ter ab altero; *Et amicum laedebas.* Ex duobus membris haec exornatio potest constare: sed commodissima & absolutissima est, quae ex tribus constat, hoc pacto: *Et inimico proderas, & amicum laedebas, & tibi ipsi non consulebas.* Item, *Nec republice consulisti, nec amicis profuisti, nec inimicis restitisti.* Articulus dicitur, cum singula verba intervallis distinguuntur causa oratione, hoc modo: *Acrimonia, voce, vultu adversarios perterritisti.* Item, *Inimicos invidia, iniuriis, potentia, perfidia, sustulisti.* Inter huius generis, & illius superioris vehementiam hoc interest, quod illud tardius & rarius venit, hoc crebrius & celerius pervenit. Itaque in illo genere, ex remotione brachii, & contortione dexterae gladius ad corpus affertur; in hoc autem crebro & celeri vulnere corpus consueti videtur. Continuatio est densa & continens frequentatio verborum cum absolute sententiarum. Ea cum commodissime tripertito; in sententia, in contrario, in conclusione. In sententia, hoc pacto: *Ei non multum potest obesse fortuna, qui sibi firmus in virtute, quam in casu, praesidium collocavit.* In contrario, hoc modo: *Nam si quis spei non multum collocavit in casu, quid est, quod ei magnopere casus obesse possit?* In conclusione, hoc pacto: *Quod si in eos plurimum fortuna potest, qui suarum rationes omnes in casum contulerunt; non sunt omnia committenda fortune, ne magnam nimis in nos habeat dominationem.* In his tribus generibus ad continuationem vim adeo frequentatio est necessaria, ut infirma facultas oratoris videatur, nisi sententiam, &

contrarium, & conclusionem frequentibus efferat verbis. Sed & alias quoque nonnunquam non alienum est, tametsi necesse non est, eloqui res aliquas per huiusmodi continuationes.

XX. Compar appellatur, quod habet in se membra orationis, de quibus ante diximus, quae constant ex pari fere numero syllabarum. Hoc non de enumeratione nostra fiet: (nam id quidem puerile est,) sed tantum affert usus & exercitatio facultatis, ut animi quodam sensu par membrum superiori referre possimus, hoc modo: *In praelio mortem patere opprobret, domi filius nuptias comparabat; haec omnia graves casus administrabant.* Item, *Alia fortuna felicitatem dedit, huic industria virtutem comparavit.* In hoc genere saepe fieri potest, ut non plane par sit numerus syllabarum, & tamen esse videatur, si una aut etiam altera syllaba est alterum brevius: aut si, cum in altero plures sunt, in altero longior, aut longiores, plenior, aut pleniores syllabae erunt: ut longitudo, aut plenitudo harum, multitudinem alterius assequatur & exaequet. Similiter cadens exornatio dicitur, cum in eadem constructione verborum duo aut plura sunt verba, quae similiter iisdem casibus efferruntur, hoc modo: *Hominum laudas egerent virtutis abundantem felicitatis.* Item, *Cujus omnis in pecunia spes est, ejus a sapientia est animus remotus.* Diligentia comparat divitias, negligentia corrumpit animum; & tamen cum ita vivit, hominem pro se ducit hominem. Similiter desinens est, cum tametsi calus non insunt in verbis, tamen similes

miles exitus sunt, hoc pacto: Turpiter audeo facere, nequiter studeo dicere. Viris invidiose, delinquis studiose, loqueris odiose. Item, Audacter terribas, humiliter places. Hæc duo genera, quorum alterum in exitus, alterum in casus similitudine versatur, inter se vehementer conveniunt: & ea re, qui his bene utuntur, plerumque simili ea collocant in iisdem partibus orationis. Id hoc pacto facere oportet: *Perditissima ratio est amorem petere, pudorem fugere; diligere formam, negligere suam.* Hic & ea verba, quæ calus habent, ad casus similes; & illa, quæ non habent, ad similes exitus veniunt.

XXI. Anominatio est, cum ad idem verbum & idem pomen acceditur commutatione unius literæ aut literarum, syllabæ aut syllabarum; aut ad res dissimiles similia verba accommodantur. Ea multis & variis rationibus conficitur. Attenuatione, aut complexione ejusdem literæ, sic: *Hic, qui se magnifice jactat, atque essentiat, venit a te ante, quam Romanam venit.* Ex contrario: *Hic, quos homines alca vincit, eos ferro statim vincit.* Productione ejusdem literæ, hoc modo: *Hanc avium dulcedo ducit ad avium.* Brevitate ejusdem literæ, hoc modo: *Hic tametsi videtur esse honoris cupidus, tamen non tantum eviam diligit quantum Curiam.* Addendis literis, hoc pacto: *Hic si diu possit temperare, nisi amori mallem obtemperare.* Demendis literis, sic: *Si lennes, tanquam leones vixisset, vita se tradidisset.* Transferendis literis, sic: *Videte, Judices, utrum homini nato, an vano, credere ma-*

* *Max. Lamb. vincit.*

litis. Item, *Nolo esse laudator, ne videar adulator.* Commutandis, hoc modo: *Deligere oportet, quem velis diligere.* Hæc sunt anominations, quæ in literatura, brevi commutatione, aut productione, aut translatione, aut aliquo hujusmodi genere versantur.

XXII. Sunt autem alia, quæ non habent tam propinquam in verbis similitudinem, & tamen dissimiles non sunt: quibus de generibus unum est hujusmodi: *Quid veniam, qui sum, quare veniam, quem insimilem, cui prosum, quem postulem, brevi cognoscetis.* Nam hic est in quibusdam verbis quadam similitudo non tam affectanda, quam illæ superiores, sed tamen adhibenda nonnunquam. Alterum genus hujusmodi: *Demus operam, Quirites, ne omnino Patres Conscripsi circumscripti pientur.* Hæc anominatio accedit magis ad similitudinem, quam superior: sed minus, quam illæ superiores: propterea quod non solum additæ, sed uno tempore demptæ quoque literæ sunt. Tertium genus est, quod versatur in casuum commutatione, aut unius, aut plurium nominum. Unius nominis, hoc modo: *Alexander Mæcedo summo labore animum ad virtutes a pueritia confirmavit.* *Alexandri virtutes per orbem terre cum laude & gloria sunt.* *Alexandrum omnes, ut maxime metuerunt, item plurimum dilexerunt.* *Alexandro se vita longior data esset, Oceanum manus Macedonum transvolasset.* Variè hic unum nomen in commutatione casuum volutatum est. Plura nomina casibus commutatis, hoc modo faciunt anominatiorem:

Ti.

Ti. Græchum rempublicam administrantem indigna prohibuit nex dicitur in ea commorari. C. Græcho similiter ætisto oblata est, quæ virum reipublice amantissimum subito de sinu cruentis eripuit. Saturninum fide captum matronam, perfidia scelus vita privavit. Tuus, o Druse, sanguis domesticos parietes, & vultum parentis aspersit. Sulpicium, cui paulo ante omnia concedebant, cum brevi spatio non modo vivere, sed etiam sepeliri prohibuerunt. Hæc tria genera proxima exornationum, quorum unum in similitudine cadentibus, alterum in similitudine desinentibus verbis, tertium in anominatiombus positum est, perraro sumenda sunt, cum in veritate dicemus: propterea quod non hæc videntur reperiri posse sine elaboratione & consumptione operæ.

XXIII. Eiusmodi autem studia ad delectationem, quam ad veritatem videntur accommodatiora. Quare fides, & gravitas, & severitas oratoria minuitur his exornationibus frequenter collocatis: & non modo tollitur auctoritas dicendi, sed offenditur quoque in ejusmodi oratione auditor: propterea quod est in his lepos & levitas, non dignitas, neque pulchritudo. Quare quæ sunt ampla & pulcra, diu placere possunt: quæ lepida & concinna, cito satiætare afficiunt aurium sensum fastidiosissimum. Quo modo igitur, si crebro his generibus utemur, puerili videbimur elocutione delectari: ita si raro has interferemus exornationes, & in causa tota variè dispergemus, commode luminibus distinctis illustrabimus orationem. Subjectio est, cum interrogamus adversarios, aut quaerimus

ipsi, quid ab illis, aut quid contra nos dici possit: deinde subjicimus id, quod dici oportet, aut quod non oportet, aut nobis adjumento futurum sit, aut offuturum illis e contrario, hoc modo: *Quæro igitur, unde iste tam pecuniosus sit factus. Amplam patrimonium relictum est? at patris bona venierunt. Hereditas aliqua veniens? non potest dici, sed etiam a necessariis omnibus exheredatus est. Præmium aliquod ex lite aut iudicio cepit? non modo id non fecit, sed etiam insuper ipse grandi sponione victus est. Ego si his rationibus locupletatus non est, sicut omnes videtis, aut isti domi nascitur avam, aut, unde licitum non est pecunias accepit.*

XXIV. Item Sæpe, judices, animadverti, multos aliqua ex honesta re, quam ne inimici quidem criminari possint, sibi præsidium petere: quorum nihil potest adversarius facere. Nam utrum ad patris virtutem confugiet? at cum vos jurati capite damnastis. An ad suam revertetur antiquam vitam, alicubi honeste tractatam? at hic quidem ante oculos vestros quomodo vixerit, scitis omnes. An cognatos suos enumerabit, quibus vos conveniat commoveri? at hi quidem nulli sunt. Amicos proferet? at nemo est, qui sibi non putet turpe, istius amicum nominari. Item, Credo, inimicum, quem nocentem putabas, in iudicium adduxisti: non. Nam in demumatus necasti. Leges, quæ id facere prohibent, vitius es? at ne scriptas quidem judicasti. Cum ipse te veteris amicitia commonefaceret, commotus es? at nibil minus, sed etiam studiosius occidisti. Quid? cum tibi pueri ad pedes voluntarentur, misericordia motus es? at eos

tum patrem crudelissime sepultura quoque prohibuisti. Multum inest acrimoniae & gravitatis in hac exornatione, propterea quod, cum quaesitum est, quid oporteat, subjicitur id non esse factum. Quare facillime fit, ut augeatur indignitas negotii. Ex eodem genere, ut ad nostram quoque personam referemus subjectionem, sic: *Nam quid me facere contemneret, cum a tanta Gallorum multitudine circumfereber? an dimitterem? at cum parva manu tum prodiremus, locum quoque inimicissimum habebamus, Sederem in castris? an neque subsistam, quod expectare, habebamus, neque erat, quo vitam produceremus. Castra relinquere? an obsedebamur. Vitam militum negigeram? ut ea videbar eos accepisse conditione, ut, quoad possem, incolunes patriae & parentibus conservarem. Nequum conditionem repudiarem? at salus antiquior est militum, quam impedimentorum. Hujusmodi consequuntur identidem subjectiones, ut ex omnibus ostendi videatur, nihil potius quam quod factum sit, faciendum fuisse.*

XXV. Gradatio est, in qua non ante ad consequens verbum descenditur, quam ad superius consequentium est, hoc modo: *Nam quae reliqua spes manet libertatis, si illis, & quod libet, licet; & quod licet, possunt; & quod possunt, audent; & quod audent, faciunt; & quod faciunt, vobis molestum non est?* Item, *Non sensisti hoc, & non suasti; neque suasti, & non ipse statim facere cepi, neque facere cepi, & non perfeci; neque perfeci, & non probavi.* Item, *Africano industria virtutem, virtus gloriam, gloria amullos comparavit.* Item, *Impe-*

rium Graecia fuit apud Athenienses, Atheniensium potius sunt Spartiate, Spartiatis superavere Thebani, Thebanos Macedones vicerunt, qui ad imperium Graeciae brevi tempore adjuverunt Asiam bello subactam. Habet in se quandam leporem superioris cuiusque crebra repetitio verbi, quae propria est hujus exornationis. Definitio est, quae rei alicujus proprias amplectitur potestates breviter & absolute, hoc modo: *Majestas reipublicae est, in qua continetur dignitas & amplitudo civitatis.* Item, *Injuria sunt, quae aut pulsatione corpus, aut concusio aures, aut aliqua turpitudine, vitam cuiuspiam violant.* Item, *Non est ista diligentia, sed accurata conservatio suorum: avaritia, injuria appetitio alienorum.* Item, *Non est ista fortitudo, sed temeritas, propterea quod fortitudo est contemptio laboris & periculi cum ratione utilitatis, & compensatione commedorum: temeritas est cum inconsiderata laborum persequendo gladiatorum periculum suscipio.* Haec ideo commoda putatur exornatio, quod omnem rei cuiuspiam vim & potestatem ita dilucide proponit, & breviter explicat, ut neque pluribus verbis oportuisse dici videatur, neque lucidius potuisse dici poterit.

XXVI. Translatio vocatur, quae cum offendit breviter, quid dictum sit, proponit item brevi quid sequatur, hoc modo: *In patriam cuiusmodi fuerit, habetis: nunc in parentes qualis exiterit, considerate.* Item, *Mea in iustum beneficia cognoscitis: nunc, quemodo iste mihi gratiam retulerit, accipite.* Proficit haec aliquid quantum exornatio ad duas res. Nam

&

& quid dixerit commonet, & ad reliquum comparat auditorem. Correctio est, quae tollit id, quod dictum est, & pro eo id, quod magis idoneum videtur, reponit, hoc pacto: *Quod si iste suos hospites rogasset, immo innuisset modo: hoc facile perfici posset.* Item, *Nam postquam isti vicerunt, atque adeo victi sunt, eam quemodo victoriam appellem, quae victoribus plus calamitatis, quam boni dederit? O virtutis comes invidia, quae bonos insequeris plerumque, atque adeo infestaris!* Commovetur hoc genere animus auditoris. Res enim communi verbo elata, tantummodo dicta videtur: aut ea post ipsius oratoris correctionem magis idonea fit pronuntiatione. Non igitur satius est, dicit aliquis, ab initio, praesertim cum scribas, ad optimum, & electissimum verbum devenire? Est, cum non est satius, si commutatio verbi id erit demonstrata, ejusmodi rem esse, ut, cum eam communi verbo appellaris, levius dixisse videaris: cum ad electius verbum accedas, insigniorem rem facias. Quod si continuo venisses ad id verbum, nec rei, nec verbi gratia animadversa esset.

XXVII. Occupatio est, cum dicimus, nos praeterire, aut non scire, aut nolle dicere id, quod tunc maxime dicimus, hoc modo: *Nam de pueritia quidem tua, quam tu omni intemperantia addidisti, dicebam, si hoc tempus idoneum putarem: nunc consulto relinquo.* Et illud praetereo, quod te tribuni rei militaris infrequentem tradiderunt. Deinde quod injuriarum satisfecisti L. Labeoni, nihil ad rem pertinere puto. Horum nihil dico: re-

I i 2

vertor ad illud, de quo iudicium est. Item, *Non dico te ab foecis pecuniis accepisse: non sum in eo occupatus, quod civitates, regna, domos omnium depeculatus es: furta, rapinas tuas omnes omitto.* Haec utilis est exornatio, si aut rem, quam non pertineat alius ostendere, occulte admonuisse prodest, aut si longum est, aut ignobile, aut planum, aut non potest fieri, aut facile potest reprehendi; ut utilis sit occulte fecisse suspicionem, quam hujusmodi intendisse orationem, quae redarguatur. Disjunctio est, cum eorum de quibus dicimus, aut utrumque, aut unumquodque certo concluditur verbo, sic: *Populus Romanus Numantiam delevit, Carthaginem sustulit, Corinthum disiecit, Fregellas evertit. Nihil Numantinis vires corporis auxiliatae sunt: nihil Carthaginensibus scientia rei militaris adjumento fuit; nihil Corinthiis erudita caliditas praesidi tulit; nihil Fregellanis motum & sermonis societas opitulata est.* Item, *Formae dignitas aut morbo deflorescit, aut vetustate extinguitur.* Hic utrumque, & in superiore exemplo unamquamque rem certo verbo concludi videmus. Conjunctio est, cum interpositione verbi & superiores orationis partes comprehenduntur, & inferiores, hoc modo: *Formae dignitas aut morbo deflorescit, aut vetustate.* Ad junctio est, cum verbum, quo res comprehenditur, non interponimus, sed aut primum, aut postremum collocamus. Primum, hoc pacto: *Deflorescit formae dignitas aut morbo, aut vetustate.* Postremum sic: *Aut morbo, aut vetustate formae dignitas deflorescit.* Ad festivitatem disjunctio est

est apposita; quare rarius utemur ea, ne latitatem pariat: ad brevitatem conjunctio; quare saepius adhibenda est.

XXVIII. Hæ tres exornationes de simplici genere manant. Conduplicatio est, cum ratione amplificationis, aut commiserationis, ejusdem unitis, aut plurium verborum iteratio, hoc modo: *Tumulus C. Gracchi tumultus domesticus & intestinus comparat.* Item, *Commotus non es, cum tibi mater pedes amplexaretur, non es commotus?* Item, *Nunc etiam audes in horum conspectum venire, proditor patrie, proditor, inquam, patrie, venire audes in horum conspectum?* Vehementer auditorem commovet ejusdem redintegratio verbi, & vulnus majus efficit in contrario casu; quasi aliquod telum saepius perveniat in eandem partem corporis. Interpretatio est, quæ non iterans idem redintegrat verbum, sed id commutat, quod positum est, alio verbo, quod idem valeat, hoc modo: *Republicam radicibus everisti, civitatem funditus dejecisti.* Item, *Patrem nefarie turbastis, parenti manus seclerate intulisti.* Necessè est ejus, qui audit, animum commoveri, cum gravitas prioris dicti renovatur interpretatione verborum. Commutatio est, cum duæ sententia inter se discrepantes ex transjectione ita efferuntur, ut a priori posterior, contraria priori, proficiat, hoc modo: *Esse oportet, ut vivas; non vivere, ut edas.* Item, *Ea re poemata non facio, quia ejusmodi vobis non possum; ejusmodi possum nolo.* Item, *Quæ de illo dicuntur, dici non possum; quæ dici pos-*

sunt, non dicuntur. Item; *Si poema loquens pictura est; pictura tacitum poema debet esse.* Item, *Quia stultus es, ea re taces; non tamen, quia taces, ea re stultus es.* Non potest dici, quin commode fiat, cum contraria sententia translatione, verba quoque convertantur. Plura subjicimus exempla, ut, quoniam difficile est hoc genus exornationis inventi, elucidium esset, ut, cum bene efficit intellectum, facilius in dicendo inveniretur.

XXIX. Permissio est, cum ostendimus in dicendo nos aliquam rem totam tradere & concedere alicujus voluntati, sic: *Quoniam omnibus rebus ereptis, superest animus & corpus, hæc ipsa, quæ mihi de multis sola relicta sunt, vobis & vestre condono potestati.* Vos me, quo pacto vobis debetur, utamini, atque abutamini licetis impune; in me, quicquid libet, statuite: dicite, atque obtemperabo. Hoc genus tametsi alias quoque nonnunquam tractandum est, tamen ad misericordiam commovendam vehementissime est accommodatum. Dubitatio est, cum querere videtur orator, utrum de duobus potius, aut quid de pluribus potissimum dicat, hoc modo: *Obiit eo tempore plurimum republica consulum sine stultitiam, sine malitiam dicere oportet, sine utrumque.* Item, *Tu istud ausus es dicere, homo omnium mortalium... quæro quonam te digno moribus tuis appellem nomine.* Expeditio est, cum rationibus compluribus enumeratis, quibus aliqua res aut fieri aut non fieri potuerit, cæteræ tolluntur, una relinquitur, quam nos intendimus, hoc modo: *Necessè est, cum consist-*

istum

istum nostrum fundum fuisse, ostendas, te aut vacuum possidisse, aut usum tuum fecisse, aut emisse, aut hereditate tibi venisse. Vacuum, cum ego adessim, possidere non potuisti. Tuum usum fecisse etiam non potes. Emptio nulla profertur. Hereditate tibi, me vivo, mea pecunia venire non potuit. Relinquitur ergo, ut me vi de meo fundo dejeceris. Hæc exornatio plurimum juvabit conjecturales argumentationes. Sed non erit, tanquam in plerisque, ut, cum velimus, ea possimus uti. Nam facere id non poterimus, nisi nobis ipsa negotii natura dabit facultatem.

XXX. Dissolutio est, quæ conjunctionibus verborum è medio sublatis, partibus separatis effertur, hoc modo: *Cere morem parenti, pare cognatis, obsequere amicis, obtemperare legibus.* Item, *Descende in integram defensionem, noli quidquam recusare, da servos in questionem, stude verum invenire.* Hoc genus & acrimoniam habet in se, & vehementissimum est, & ad brevitatem accommodatum.

Præcisio est, cum, dictis quibusdam, reliquum, quod ceptum est dici, relinquitur in audientium iudicio, sic: *Mibi tecum precoratio non est, ideo quod populus Romanus me... nolo dicere, ne cui forte arrogans videar: te autem sepe ignominia dignum putarui.* Item, *Tu ista nunc audes dicere, qui nuper, alienæ domui... Non ausim dicere, ne, cum te digna dixerò, me indignum quidpiam dixisse videar.* Hic atrocior tacita suspicio, quam disertæ explanatio facta est. Conclusio est, quæ brevi argumentatione ex iis, quæ ante dicta sunt, aut facta, conficit id, quod necessario consequatur, hoc modo: *Quod si Danaus datum erat arculum, non posse capi Trojam sine Philocteta sagittis; hæc autem nihil aliud fecerunt, nisi Alexandrum perculerunt: hinc extinguerè, id nimium capi suis Trojam.*

tur, hoc modo: *Quod si Danaus datum erat arculum, non posse capi Trojam sine Philocteta sagittis; hæc autem nihil aliud fecerunt, nisi Alexandrum perculerunt: hinc extinguerè, id nimium capi suis Trojam.*

XXXI. Restant etiam decem exornationes verborum, quas idcirco non vage dispersimus, sed a superioribus separavimus, quod omnes in uno genere positæ sunt. Nam earum omnium hoc proprium est, ut ab usitata verborum potestate recedatur, atque in aliam rationem cum quadam venustate oratio conferatur. De quibus exornationibus nominatio est prima, quæ nos admonet, ut, cui rei nomen aut non sit, aut factis idoneum non sit, eam nosmet idoneo verbo nominemus, aut imitationis, aut significationis causa. Imitationis, hoc modo, ut majores rudere, & vagire, & mugire, & murmurare, & sibilare appellaverunt. Significandæ rei causa, sic: *Postquam iste in republicam fecit impetum, fragor civitatis imprimis est auditus.* Hoc genere raro utendum est, ne novi verbi assiduitas odium pariat: sed si commode quis eo utatur, & raro, non modo non offendet novitate, sed exornabit etiam orationem. Pronominatio est, quæ sicuti cognominæ quodam extraneo demonstrat id, quod suo nomine appellari non potest: ut, si quis, cum loquatur de Gracchiis, *At non Strucium nepotes,* inquiet, *istiusmodi fuerunt.* Item, si quis de adversario dicat: *Videte nunc, inquiet, iudices, quemadmodum me Plagiosippus iste tractavit.* Hoc pacto non inornate poterimus & in laudando, & in laudando, aut in corpore,

portare, aut in animo, aut in extraneis rebus dicere, sicuti cognomen, quod pro certo nomine collocamus.

XXXII. Denominatio est, quæ a propinquis & finitimis rebus trahit orationem, qua possit intelligi res, quæ non suo vocabulo sit appellata. Id aut ab inventore conficitur, ut si quis de Tarpejo loquens, cum *Capitolinum* nominet: aut ab invento, ut si quis pro *Libero vinum*, pro *Cerere frugem* appeller: aut ab instrumento dominum, ut si quis *Macedonas* appellarit, hoc modo: *Non tam cito sarissa Græcia posita sunt: aut idem Gallos significans dicat: Næc tam facile ex Italia materis Transalpina depulsa est:* aut id, quod fit, ab eo, qui facit, ut, si quis cum bello velit ostendere aliquid quempiam fecisse, dicat: *Mars istud refacere necessario coegit:* aut si, quod facit, ab eo, quod fit, ut cum *desidiosam* artem dicemus, quia *desidiosus* facit: & *frigus pigrum*, quia *pigros* facit. Ab eo, quod continet, id quod continetur, hoc modo denominabitur: *Armis Italia non potest vinci, nec Græcia disciplinis.* Nam hic pro Græcis & Italibus, quæ continentur, notata sunt. Ab eo, quod continetur, id, quod continet, ut, si quis aurum, vel argentum, aut ebur nominet, cum divitias velit nominare. Harum omnium denominationum magis in præcipiendo divisio, quam in quærendo difficilis inventio est, ideo quod plena confusio est non modo poetarum & oratorum, sed etiam quotidiani sermonis, huiusmodi denominationum. Circumscriptio est oratio, rem simplicem assumptam circumferibens elocutio-

ne, hoc pacto: *Scipionis providentia Carthaginis opes fregit.* Nam hic, nisi ornandi ratio quædam esset habita, Scipio potuit & Carthago simpliciter appellari. Transgressio est, quæ verborum perturbat ordinem perversione, aut transiectione. Perversione sic: *Hoc vobis deos immortales arbitror dedisse pietate pro vestra.* Transiectione hoc modo: *Inflabilis in istum plurimum fortuna valuit.* Item, *Omnes invidiose eripuit tibi bene vivendi casus facultates.* Huiusmodi transiectione, quæ rem non reddit obscuram, multum proderit ad continuationes, de quibus ante dictum est: in quibus oportet verba, sicut a poetis, in quandam extruere numerum, ut perfecte & perpolitissime possint esse absolute.

XXXIII. Superlatio est oratio superans veritatem, alicujus augendi, minuendive causa. Hæc sumitur separatim, aut cum comparatione. Separatim sic: *Quod si concordiam retinebimus, imperii magnitudinem solis ortu atque occasu metiemur.* Cum comparatione, aut a similitudine, aut a præstantia superlatio sumitur. A similitudine sic: *Corpore nixæum candorens, aspectu ignæum ardorem assequatur.* A præstantia hoc modo: *Cujus ore sermo melle dulcior profusibat.* Eodem genere hoc est: *Tantus erat in armis splendor, ut solis fulgor obscurior videretur.* Intellectio est, cum res tota parva de parte cognoscitur, aut de toto pars. De parte totum sic intelligitur: *Non ille te nuptiales tibi ejus matrimonii commovebant?* Nam hic omnis sanctimoniam nuptiarum uno signo tibi arum intelligitur. De toto pars, ut si quis

ei,

ei, qui vestitum aut ornatum sumptuosum ostendet, dicat, *Ostentas mihi divitias, & locuples copias jasas.* Ab uno plura intelliguntur, hoc modo: *Pæno fuit Hispanus auxilio, fuit immanis ille Transalpinus: in Italia quoque idem nomen togatus sensit.* A pluribus unum sic intelligitur: *Atræx calamitas pectora mærore pulsabat.* Itaque anhelans eximis pulmonibus præ cura spiritus ducebatur. Nam in superioribus plures Hispani, & Galli, & togati, hic unum pectus, & unus pulmo intelligitur: & erit illic diminutus numerus festivitatis, hic adauctus gravitatis gratia. Abusio est, quæ verbo simili & propinquo, pro certo & proprio abutitur, hoc modo: *Vires hominis breves sunt: aut parva statura, aut longum in homine consilium; aut oratio magna, aut uti parvo sermone.* Nam hic facile est intellectus, finitima verba rerum dissimilium, ratione abusionis esse traducta.

XXXIV. Translatio est, cum verbum in quandam rem transferretur ex alia re, quod propter similitudinem recte videtur posse transferri. Ea utitur rei ante oculos ponendæ causa, sic: *Hic Italianum tumultus expergefecit terrore subito.* Brevitatis causa, sic: *Recentis adventus exercitus subito civitatem extinxit.* Obscœnitatis vitanda causa, sic: *Cujus mater quæridanis nuptiis delectatur.* Augendi causa, sic: *Nullius mærorum calamitas istius explere inimicitias, & nefariam saturare crudelitatem potuit.* Minuendi causa, sic: *Magno se prædicat auxilio fuisse, quia paulatim in rebus difficillimis aspiravit.* Ornandi

causa, sic: *Aliquando reipublice rationes, quæ maliis nocentum exaruerant, virtute optimatum revivuerunt.* Translationem dicunt pudentem esse oportere, ut cum ratione in consimilem rem transeat, ne sine delictu temere & cupido videatur in dissimilem transcurrere. Permutatio est oratio, aliud verbis, aliud sententia demonstrans. Ea dividitur in tres partes, similitudinem, argumentum, contrarium. Per similitudinem sumitur, cum translationes, una aut plures frequenter ponuntur a simplici ratione ductæ, sic: *Nam cum canes funguntur officii luporum, cui præsidio pecna credemus? Per argumentum tractatur, cum a persona, aut a loco, aut a re aliqua, similitudo, augendi aut minuendi causa, ducitur, ut si quis *Drulum*, *Gracchum*, *nitorem obsoletum* dicat. Ex contrario ducitur sic: ut si quis hominem prodigum & luxuriosum iludens, *parcum* & *diligentem* appellet. Et in hoc postremo, quod ex contrario sumitur, & in illo primo, quod a similitudine ducitur, per translationem argumentum poterimus uti. Per similitudinem, sic: *Quid ait hic rex, atque Agamemnon noster, frivæ, ut crudelitas est, potius Atræus? Ex contrario, si quem impium, qui patrem verberaverit, *Eneam* vocemus: intemperantem & adulterum, *Hippolytum* nominemus. Hæc sunt fere, quæ dicenda videbantur de verborum exornationibus. Nunc res ipsa monet, ut deinceps ad sententiarum exornationes transeamus.**

XXXV. Diffributio est, cum in plures res, aut personas certas negotia quædam disperantur, hoc modo:

do: Qui vestrum, Iudices, nomen senatus diligit, hunc oderit necesse est. Petulantissimo enim semper iste oppugnavit senatum. Qui equestrem locum, splendidissimum cupit esse in civitate, et oportet istum maximas penas dedisse velit, ne iste sua turpitudine ordinis honestissimo macule atque dedecori sit. Qui parentes habetis, ostendit istius supplicio, vobis homines impios non placere. Quibus liberi sunt, statuit exemplum, quante pena in civitate sint hominibus huiusmodi comparata. Item, Senatus officium est, consilio civitatem jurare. Magistratus officium est, opera et diligentia consensu voluntatis senatus. Populi officium est, vos optinas, et homines idoneos maxime suis sententiis eligere et probare. Accusatoris officium est, inferre crimina. Defensoris, diluere et pro-pulsare. Testis est, dicere, que sciunt, aut audierit. Quæstoris est, innumquamque horum in officio suo continere. Quare, L. Cassi, si testem, prætorquam quod sciat, aut audierit, argumentari, et conjectura prosequi patris; ius accusatoris cum iure testimonii commiscebis, testis improbi cupiditatem confirmabis, vero duplicem defensionem parabis. Est hæc exornatio copiosa. Comprehenit enim brevi multa, et suum cuique tribuens officium, separatim res dividit plures.

XXXVI. Licentia est, cum apud eos, quos aut vereri, aut metuere debemus, tamen aliquid pro iure nostro dicimus, quod eos minime offendat, aut quos il diligunt, cum in aliquo errato vere reprehendi posse videantur, hoc modo: Miramini, Quirites, quod ab omnibus vestre ra-

tiones deserantur? quod causam vestram nemo suscipiat? quod se nemo vestri defensores profiteatur: id irridere vestre culpe; atque desinite mirari. Quid enim est, quare non omnes istam rem fugere ac vitare debeant? Recordamini, quos habueritis defensores; studia eorum vobis ante oculos ponite; deinde exitus omnium considerate. Tum vobis veniet in mentem, ut vere dicam, negligentia vestra, sive ignavia potius illos omnes ante oculos vestros trucidatos esse, inimicos eorum vestris suffragiis in amplissimum locum pervenisse. Item. Nam quid sicut, Iudices, quare in sententiis ferendis dubitaveritis, aut istum hominem nefarium ampliare veritis? non aperitissime res erant crimini data? non omnes hæc testibus comprobata? non contra tenuiter et negatorie responsum? Hic vos veriti estis, si primo exitu condemnastis, ne crudeliter existimaremini? Dum eam vitastis vituperationem, que longe a vobis erat abfuturo, eam invenistis, ut timidi atque ignari putaremini. Maximas, et privatas, et publicas calamitates accepistis: cum etiam majores impendere videantur, sedetis, et oscitanini. Licet noctem, nocte lucem expectatis. Aliquid quotidie acerbi atque incommodi nuntiantur, et eum, cuius opera vobis hæc accidunt, remoramini diutius, et alitis: ac republicæ perniciem retinetis, quoad potestis, in civitate.

XXXVII. Eiusmodi licentia si nimium videbitur acrimonia habere, multis mitigationibus lenietur. Nam continuo aliquid huiusmodi licebit inferre: Hic ego civitatem vestram quero, sapientiam desidero, veterem consuetudinem requiro, ut quod erit commotum licentia, id laude mitigetur.

tur, ut altera res ab iracundia et molestia removeat, altera ab errato deterreat. Hæc res, sicut in amicitia, ita in dicendo, si loco sit, maxime facit, ut et illi, qui audiunt, a culpa abstinere, et nos, qui dicimus, amicitia eorum et veritatis esse videamur. Est autem quoddam genus licentia in dicendo, quod astutiore ratione comparatur: cum aut ita oburgamus eos, qui audiunt, quomodo ipsi se cupiunt oburgari: aut id, quod scimus facile omnes audituros, dicimus nos timere, quomodo accipiant; sed tamen veritate commoveri, ut nihilo secius dicamus. Horum amborum generum exempla subjiciemus. Prioris, huiusmodi: Nimium, Quirites, animis estis simplicibus et mansuetis, nimium creditis unicuique. Existimatis nunquamque erit, ut perficiat, que vobis pollicitus sit: erratis, et frustra falsa spe jam diu detinemini: Salaria vestra est, qui, quod erat in vestra potestate, ab aliis petere, quam ipsi sumere maluistis. Posterioris licentia hoc erit exemplum. Mihi eum isto, Iudices, fuit amicitia, sed ista tamen amicitia, tamen reveror quomodo accepturi sitis, vos me privastis. Quid ita? quia ut vobis esset probatus, eum, qui vos oppugnabat, inimicum, quam amicum habere malui. Ergo hæc exornatio, cui licentia nomen est, sicuti demonstravimus, duplici ratione tractabitur; acrimonia, que si nimiam fuerit alpe-ra, mitigabitur laude; et assimulatione, de qua posteriore diximus, que non indiget mitigationis, propterea quod imitatur licentiam, et sua sponte ad animum auditoris se accommodat.

Tom. IX.

XXXVIII. Deminutio est, cum aliquid esse in nobis, aut in iis, quos defendimus, aut natura, aut fortuna, aut industria dicemus egregium: quod, ne qua significetur arrogans ostentatio, deminuitur, et attenuatur oratione, hoc modo: *Nam hoc pro meo iure, Iudices, dico, non labore et industria curasse, ut disciplinam militarem non in postremis tenerem.* Hic si quis dixisset, ut optime tenerem, tamen vere dixisset, tamen arrogans visus esset. Nunc et ad invidiam vitandam, et ad laudem comparandam satis dictum est. Item, *Utrum igitur avaritia causa, an egestatis accessit ad maleficium? Avaritia? at largissimum fuit in amicis, quod signum liberalitatis est, que contraria avaritiae est. Egestatis? at huic quidem pater, (nolo nimium dicere) non tenuissimum patrimonium reliquit.* Hic quoque vitatum est, ne magnam aut maximum diceretur. Hoc igitur in nostris, aut eorum, quos defendemus, egregius commodis profertendis observabimus. Nam eiusmodi res et invidiam contrahunt in vita, et odium in oratione, si considerate tractes. Quare, quemadmodum ratione vivendi fugitur invidia, sic in dicendo, confilio vitatur odium.

XXXIX. Descriptio nominatur, que rerum consequentium continet perspicuam et dilucidam cum gravitate expositionem, hoc modo: *Quod si istum, Iudices, vestris sententiis liberaveritis, statim sicut e curia locum missus, aut aliqua terribissima bellua soluta ex catenis, volitabit, et vagabitur in foro, acens dentes multos in cuiusque fortunas, in omnes amicos atque inimicos, nos atque ignotos in-*

K k

curiosus; aliorum famam depeculans, aliorum caput oppugnans, aliorum domum atque omnem familiam perfringens, rem publicam funditus labefactans. Quare, Iudices, epistite eum de civitate, liberate omnes formidine; vobis denique ipsi consulite. Nam si istum impunitum dimiseritis, in vosmetipsos, mihi credite, feram & truculentiam bestiam, Iudices, immiseritis. Item, Nam si de hoc, Iudices, gravem sententiam tuleritis, uno iudicio simul multos jugulaveritis. Grandis natu patris, cuius spes seculis omnis in hujus adolescentia posita est, quare vultis in vita manere, non habebit filii parvi, privati patris auxilio, ludibrio & despectu paternis inimicis erunt oppositi: tata domus hujus indigna conciderit calamitate: at inimici statim sanguinolenta palma, crudelissimum victoria positi, insultabunt in bonum miseriam, & superbi re simul, & verbis invehebunt. Item. Nam neminem nostrum fugit, Quirites, capta urbe, quae miseris consequi soleant: arma qui contra tulerint, statim crudelissime trucidantur: ceteri, qui possunt per etatem & vires laborem ferre, rapiuntur in servitutem: qui non possunt, vita privantur: uno denique atque eodem tempore domus hostili flagrabat incendio, & quos natura, aut voluntas necessitudine, aut benevolentia conjunxit, distrabantur: liberi partim e gremiis parentum diripiuntur, partim in sinu jugulantur, partim ante pedes conspiciuntur. Nemo, Iudices, est, qui possit satis rem consequi verbis, nec referre oratione magnitudinem calamitatis. Hoc genere exornationis, vel indignationis, vel misericordiae potest commoveri, cum res con-

sequentes comprehensa universae peripicua breviter exprimantur oratione.

XL. Divisio est, quae rem femovens a re, utramque abfolvit, ratione subiecta; hoc modo: Cur ego nunc tibi quicquam objiciam? si probus es, non meruisti: si improbus, non commoveris. Item, Quid nunc ego de meis propriis meritis praedicem? si meministis, obtundam: si oblitus estis, cum re nihil egerim, quid est, quod verbis proficere possim? Item, Duae res sunt, quae possunt homines ad turpe compendium commovere, inopia, atque avaritia. Te avarum in fraterna divisione cognovimus: inopem atque egentem nunc videmus. Qui potes igitur ostendere causam malefici non suscipere? Inter hanc divisionem, & illam, quae de partibus orationis tertia est, de qua in libro primo diximus secundum narrationem, hoc interest: Illa dividit per enumerationem, aut per expositionem, quibus de rebus in tota oratione disputatio futura sit: haec se statim explicat, & brevi duabus, aut pluribus partibus subjiciens rationes, exornat orationem. Frequentatio est, cum res in tota causa dispersae coguntur in unum, quo gravior, aut acrior, aut criminiosior oratio fit, hoc pacto: A quo tandem abest iste vitio? quid est, Iudices, cur velitis eum liberare? Sive pudicitiae proditor est, insidiator alienae cupidus, intemperans, petulans, superbus; impius in parentes, ingratus in amicos, infestus in cognatos, in superiores contumax, in aequos & pares fastidiosus, in inferiores crudelis, denique in omnes intolerabilis.

XLII. Ejusdem generis est illa frequentatio, quae plurimum conjecturalibus causis opitulatur, cum suspitiones, quae separatim dictae, minutae & infirmae erant, unum in locum coactae rem videntur periculum facere, non suspiciosam, hoc pacto: Nolite igitur, nolite, Iudices, ea, quae dixi, separatim spectare: sed omnia colligite, & conferte in unum. Si commodum ad istum ex illius morte veniebat, & vita hominis est turpissima, animus avarissimus, fortuna familiaris rei attenuatissima, & res ista bono nemini praeter istum fuit: neque alius quisquam eque commode, neque iste aliter commodioribus rationibus facere potuit: neque praeteritum quicquam est ab isto quod opus fuerit ad maleficiam: neque factum, quod opus non fuerit: & cum locus idoneus maxime quisque, tum occasio aggredienti commoda, tempus adeundi opportunissimum, spatium conficiendi longissimum sumptum est, non sine maxima occultandi & perficiendi malefici spe: & praeterea ante quam occisus homo is est, iste vitus est in eo loco, in quo est occisus facta, solus: paulo post in ipso maleficio, vox illius, qui occidebatur, audita est: deinde post occisionem, istum multa nocte domum redisse constat: postea die turbantur & inconstanter de occisione illius locutum: haec partim testimonis, partim questionibus, & argumentis omnia comprobantur, & rumore populi, quem ex argumentis natum, necesse est esse verum: vestrum est, Iudices, his in unum locum collatis, certam sumere sententiam, non suspitionem malefici. Nam unum aliquid, aut alterum potest in istum casu occidisse suspiciose. Ut omnia inter se a primo ad posterum conveniant maleficia, neces-

se est casu non posse fieri. Vehemens est haec exornatio, & in conjecturali constitutione causae ferme semper necessaria, & in ceteris generibus causarum, & in omni oratione adhibenda nonnunquam.

XLII. Expolitio est, cum in eodem loco manemus, & aliud atque aliud dicere videmur. Ea dupliciter fit, si aut eandem plane rem dicemus, aut de eadem re. Eandem rem dicemus, non eodem modo (nam id quidem obtundere auditorem est, non rem expolire) sed commutate. Commutabimus tripliciter, verbis pronuntiando, tractando. Verbis commutabimus, cum, re semel dicta, iterum, aut saepius aliis verbis, quae idem valeant, eadem res proferetur, hoc modo: Nullum tantum est periculum, quod sapiens pro salute patriae vitandum arbitretur. Cum ager in columitas perpetua civitatis, qui bonis erit rationibus praeditus, profecto multum vitae discrimen sibi pro fortuna reipublicae fugiendum putabit: & evit in ea sententia semper, ut pro patria studio quamvis in magnam descendat vitae dimicationem. Pronuntiando commutabimus, si tum in sermone, tum in acrimonia, tum in alio atque alio genere vocis, atque gestus, eadem verbis commutando, pronuntiatione quoque vehementius immutabimus. Hoc neque commodissime scribi potest, neque parum est apertum: quare non eget exempli. Tertium genus est commutationis, quod tractando conficitur, si sententiam trahimus, aut ad fermocinationem, aut ad ex-fuscationem.

XLIII. Sermocinatio est, (de qua planius paulo post suo loco dicemus; nunc

nunc brevier ad hanc rem, quod factis sit, attingemus) in qua constituetur alicujus personae oratio accommodata ad dignitatem, hoc modo, ut, quo facilius res cognosci possit, ne ab eadem sententia recedamus: *Sapientis, qui omnia reipublice causa suscipienda pericula putabit, sepe ipse secum loquitur: Non mihi soli, sed etiam, atque adeo multo potius, natus sum patria: cura, qua satis debetur, saluti patriae potissimum solvatur. Anni haec me: tunc, atque honeste produxit usque ad hanc aetatem: munit meas rationes bonis legibus, operans moribus, honestissimis disciplinis. Quid est, quod a me factis ei periculis possit, unde haec accepta sunt? Quia haec loquitur secum sapientis, sepe ego in periculis reipublicae nullum ipse periculum fugi. Item mutatur res tractando, si traducitur ad exsuscitationem, cum & nos commoci dicere videamur, & auditoris animum commovemus, sic: *Quis est tam tenui cogitatione praeditus, cujus animus tantis angustiis invidiae continetur, qui non hunc hominem studiosissime laudet, & sapientissimum iudicet, qui pro salute patriae, pro incoluntate civitatis, pro reipublicae fortunis, quamvis magnum atque atroxi periculum studiose suscipiat, & libenter subeat? E quidem hunc hominem magis cupio satis laudare, quam possum: idemque hoc certo scio vobis omnibus usu venire. Eadem res igitur his tribus in dicendo commutabitur rebus, verbis, pronuntiando, tractando: sed tractando dupliciter, sermocinatione, & exsuscitatione. Sed de eadem re cum dicemus, pluribus utemur commutationibus. Nam cum rem simpliciter pronuntiaverimus, rationem poterimus**

subjicere: Deinde duplicem, vel sine rationibus vel cum rationibus pronuntiare sententiam: Deinde afferre contrarium; de quibus omnibus diximus in verborum exornationibus: Deinde simile, & exemplum, de quo suo loco plura dicemus.

XLIV. Deinde conclusionem, de qua in secundo libro, quae opus fuerunt, diximus, demonstrantes, argumentationem quemadmodum concludere oporteat. In hoc libro docuimus, ejusmodi esset exornatio verbi, cui conclusioni nomen est. Ergo hujusmodi vehementer onerata poterit esse expolitio, quae constat ex frequentibus verborum exornationibus & sententiarum. Hoc modo igitur septem partibus tractabitur. Sed ab ejusdem sententiae non recedamus exemplo, ut scire possis, quam facile praeparatione rhetorica res simplex multiplici ratione tractetur. *Sapientis nullum pro republica periculum vitabit; ideo quod sepe fit, ut cum pro republica perire volueris, necessario cum republica pereat. Et quoniam sunt omnia commoda a patria accepta, nullum incommodum pro patria grave putandum est. Ergo qui fugiunt id periculum, quod pro republica subeundum est, stulti faciunt. Nam neque effugere incommoda possunt, & ingrati in civitatem reperiuntur. At, qui patriae pericula suo periculo expetunt, hi sapienter putandi sunt, cum & euna, quae debent, honorem reipublice reddunt, & pro multis perire malunt, quam cum multis. Etenim vehementer est iniquum, vitam, quam a natura acceptam propter patriam conferre, naturae, cum cogat, reddere; patriae, cum roget, non dare; & cum possit cum sum-*

ma virtute & honore pro patria interire, male per dedecus & ignominiam vivere: & cum pro amicis & parentibus & ceteris necessariis adire periculum velis, pro republica, in qua & hoc, & illud sanctissimum nomen patriae continetur, nolle in discrimen venire. Itaque uti conveniendus est, qui in navigando se, quam navim, maruli incolunt: ita vituperandus, qui in republicae discrimine, sua plus, quam communi saluti, consilii. Navis enim fracta, multi incolunt exasperant: ex naufragio patriae saluus nemo potest evadere. Quod mihi bene videtur. Deicius intellexisse, qui se devovisse dicitur, & pro legionibus in hostes inimicis missis medos. Anisti vitam, at non perdidit. Re enim vilissima & perparva maximam redemit. Dedit vitam, accepit patriam: amisit animam, potius est gloria, quae cum summa laude prodita veritate quotidie magis intrinsecit. Quod si pro republica debere accedere ad periculum & ratione demonstratum est, & exemplo comprobatum, si sapientes sunt existimandi, qui nullum pro salute patriae periculum vitant. In his igitur generibus expolitio versatur, de qua producti sumus, ut plura dicemus, quod non modo, cum causam dixerimus, adjuvat & exornat orationem, sed multo maxime per eam exercetur ad elocutionis facultatem. Quare conveniet extra causam in exercendo rationes adhibere expolitiois, in dicendo uti, cum exornabimus argumentationem, de qua diximus in libro secundo.

XLV. Commemoratio est, cum in loco firmissimo, quo tota causa continetur, manetur diutius, & eodem

saepe reditur. Hac uti maxime convenit, & id est oratoris boni maxime proprium. Non enim datur auditori potestas animum de te firmissima dimovendi. Haec exemplum satis idoneum subijci non potuit, propterea quod hic locus non est a tota causa separatus, sicuti membrum aliquid, sed tanquam sanguis, perfusus est per totum corpus orationis. Contentio est, per quam contraria referuntur. Ea est in verborum exornationibus, ut ante docuimus, ejusmodi: *Inimicis te placabilem, amicis inexorabilem praebes. In sententiarum, hujusmodi: Vos hujus incommodis luctetis, iste reipublicae calamitate letatur. Vos vestris fortunis diffiditis, iste solus suis eo magis confidit. Inter haec duos contentionum genera hoc interest: illud ex verbis celeriter relatis constat; hic sententiae contrariae ex comparatione referantur oportet. Similitudo est oratio traducens ad rem quampiam aliquid ex re dispari simile. Ea sumitur aut orandi causa, aut probandi, aut a pertius dicendi, aut ante oculos ponendi. Quomodo igitur quatuor de causis sumitur, ita quatuor modis dicitur; per contrarium, per negationem, per breviter, per collationem. Ad unamquamque fumentis causam similitudinis accommodabimus singulos modos pronuntiandi.*

XLVI. Orandi causa sumitur per contrarium, sic: *Non enim, quemadmodum in palestra, qui redas cadentes accipit, celerior est in cursu continuo, quam ille, qui tradit; ita melior imperator notus, qui accipit exercitum, quam ille, qui decedit: propterea quod defatigatus cursor integro facem, hic peri-*

perius imperator imperio exercitum iradit. Hoc sine simili satis plane, & perspicue, & probabiliter dici potuit, hoc modo, Minus bonos imperatores a melioribus exercitum accipere solere, sed orandi causa simile sumptum est, ut orationi dignitas quedam comparatur. Dicitur enim per contrarium. Nam tunc similitudo sumitur per contrarium, cum ei rei, quam nos probamus, aliquam rem negamus esse similem, ut paulo ante, cum de cursoribus differrebamus. Per negationem dicitur, probandi causa hoc modo: Neque equus indomitus, quamvis natura bene compositus sit, idoneus potest esse ad eas utilitates, que desiderantur ab equo, neque homo indoctus, quamvis sit ingeniosus, ad virtutem potest pervenire. Hoc probabiliter factum est, quod magis est verisimile, non posse virtutem sine doctrina comparari, quoniam ne equus quidem indomitus idoneus potest esse. Ergo sumptum est probandi causa.

XLVII. Dicitur enim per negationem. Id enim perspicuum est de primo similitudinis verbo. Sumitur & apertius dicendi causa similitudo per breviter, hoc modo: In amicitia gerenda, sicut in certamine currendi, non ita convenit exorceri, ut quoad necesse sit, pervenire possit: sed ut productus studio, & viribus, ultra facile procuras. Nam hoc simile est, ut apertius intelligatur, mala ratione facere, qui reprehendant eos, qui, verbi causa, post mortem amici liberos ejus custodiant, propterea quod in cursore tantum velocitatis esse oporteat, ut efferatur usque ad finem: in amico, tantum benevolentia, ut ultra, quam amicus sentire possit,

procurat amicitia studio. Dicitur autem simile est per breviter: non enim ita, ut in ceteris rebus, res ab re separata est, sed utraque res conjuncte & confule comparata. Ante oculos ponendi negotii causa, sumitur similitudo per collationem, sic: Viti cibareus, cum prodierit optime vestitus, palla inaurata indutus, cum eblamyde purpurea, coloribus variis intertextis, & cum corona aurea magnis fulgentibus gemmis illuminata, cibaram tenens exornatissimam, auro & ebore distinctam, ipse preterea forma & specie sit & statura apposita ad dignitatem: si, cum magnam populo commoverit his rebus expectationem, repente silentio facto, vocem emittit acerbissimam cum turpissimo corporis motu; quo melius ornatus & magis fuerit expectatus, eo magis derisus & contemptus ejicitur: ita si quis in excelsa loco, & in magnis ac locupletibus copiis collocatus, fortune muneribus, & nature commodis omnibus abundabit: si virtutis, & artium, quo virtutis magistra sunt, egabit; quo magis ceteris rebus erit copiosus, & industrius, & expectatus, eo vehementius derisus & contemptus, ex omni conventu honorum ejicitur. Hoc simile exornatione utriusque rei, & alterius inertia artificis, alterius stultitia simili ratione collata, sub aspectum omnium rem subjeicit.

XLVIII. Dicitur autem est per collationem, propterea quod proposita similitudine, paria sunt omnia relecta. In similibus observare oportet diligenter: ut, cum rem afferamus similem, cujus rei causa similitudinem attulerimus, verba quoque ad similitudinem habeamus accommodata. Id est

est hujusmodi: Ut hirundines astricto tempore praesto sunt, frigore pulsae recedunt. Ex eadem similitudine nunc per translationem verba sumimus: Ita falsi amici sereno vita tempore praesto sunt; simulatque hiemem fortunae viderint, devolant omnes. Sed inventio similitum facilis erit, si quis sibi omnes res animatas & inanimatas, mutas & loquentes, feras & mansuetas, terrestres & caelestes & maritimas, artificio, casu, natura comparatas, ulcitas atque inusitatas, frequenter ante oculos poterit ponere, & ex his aliquam venari similitudinem, quae aut ornare, aut docere, aut apertorem rem facere, aut ponere ante oculos possit. Non enim restora toti rei necesse est similis sit, sed ad ipsum, ad quod conferetur, similitudinem habeat oportet.

XLIX. Exemplum est alicujus facti, aut dicti praeteriti cum certi auctoris nomine propositio. Id sumitur isdem de causis, quibus similitudo. Rem ornatiorem facit, cum nullius rei, nisi dignitatis, causa sumitur. Apertorem, cum id, quod sit obscurius, magis dilucidum reddit: Probabiliorum, cum magis verisimilem facit: Ante oculos ponit, cum exprimit omnia perspicue, ut res dicta prope manu tentari possit. Uniuscujusque generis singula subjecissemus exempla, nisi exemplum, quod genus esset, in expolitione demonstrassemus, & causas sumendi in similitudine aperissemus. Quare nolimus, neque pauca, quo minus intelligeretur, neque, re intellecta, plura conscribere. Imago est formae cum forma cum quadam similitudine collatio. Haec sumitur aut laudis, aut vitupe-

rationis causa. Laudis causa, sic: Ibat in praetium, corpore tauri validissimi, impetu leonis acerrimi similis. Vituperationis, ut in odium, aut in invidiam, aut in contempionem adducat. Ut in odium, hoc modo: Iste quoties per forum medium, tanquam jubatus draco serpit, dentibus aduncis, aspectu venenato, spiritu rabido, circumspiciens huc, & illuc, si quem respiciat, cui aliquid mali faucibus afflare, ore attingere, dentibus insiccare, lingua aspergere possit. Ut in invidiam adducat, hoc modo: Iste, qui divitiarum suas jaculat, sicut Gallus e Phrygia, aut ariolus quispiam, depressus & oneratus auro, clamat, & dejerat: Ut in contempionem adducat, sic: Iste, qui tanquam coecleae, abscondens retentat sese tacitus, quo sit tatus, coneditur cum domo sua, & aufertur. Efficacia est cum exprimitur & effingitur verbis corporis cuiuspiam forma, quod tatis sit ad intelligendum, hoc modo: Hanc dico, Judices, rubrum, brevem, incurvum, canum, subersipsum, castum, cui sane magna est in mento cicatrix, si quomodo potest vobis in memoriae redire. Habet haec exornatio cum utilitatem, si quem velis ostendere: tum venustatem, si breviter & dilucide facta est.

L. Notatio est, cum alicujus naturae certis describitur signis, que, si cui notae quaedam, natura sunt attributa. Ut si velis non divitem, sed ostentatorem pecuniarum describere, Iste, inquit, Judices, qui se dici divitem, putat esse praclarum, primum nunc videte, quo vultu nos intueatur. Nonne vobis videtur dicere? Daren, si mihi molesti non essetis: cum vera sinistra mentum sublecat, existimat se gen-

gemina nitore, & auri splendore aspectus omnium praefringere. Cum puerum respicit hunc unum, quem ego novi, (vos non arbitror novisse,) alio nomine appellat, deinde alio atque alio: Hæus tu, inquit, veni, Sannio, ne quid isti Barbari perturbent: ut ignoti, qui audiunt, unum patet eligi de multis: et dicit in aurem, aut ut domi seculi sternantur, aut ab arunculo rogerit Eubæops, qui ad balneas venias, asturcovi locus ante ostium suum datur, aut aliquod fragile falsæ choragium glorie comparatur. Deinde exclamat, ut omnes audiant, Videto, ut diligenter numeretur, se potest ante noctem. Puer, qui jam bene hominis naturam novit, Tu illo plures mittas oportet, inquit, si hodie vis transumerari. Age, inquit, duc tecum Libanum, & Sostiam sane. Deinde casu veniant hospites homini, qui istum splendide, dum peregrinaretur, receperant. Ex ea re homo hercle sano conturbatur: sed tamen a vitio nature non recedit. Bene, inquit, factus, cum venitis: sed rectius sacrificis, si ad me domum vestra abissetis. Id fecissetis, inquit illi, si domum novissemus. At istud quidem facile fuit audeliber invenire. Verum ite mecum. Sequuntur illi. Servo interea hujus confumitur omnis in ostentatione. Quarit, in agris cujusmodi frumenta sint: negat, se, quo vitæ incense sint, accedere posse, nec adificare etiam nunc audere: tamen in Tusculano quidem cepi inspicere, & in istis fundamentis adificare.

LI. Dum hæc loquitur, venit in aedes quasdam, in quibus sodalium erat eodem die futurum: quo iste pro notitia domini adium ingreditur cum hospitibus. Hic, inquit, habito. Perspicit

argentum, quod erat expositum, vestit trutinum stratum, probat. Accedit fortulus: dicit homini clare, dominum jam venturum, si velit exire. Itane inquit? Eamus hospites; frater venit ex Salerno: ego illi obviam pergam: vos huc decuma veniote. Hospites disciunt. Iste se rapit domum suam coniecit: illi decuma, quo iusserat, veniunt. Querunt hunc. Reperunt, domus cava sit: in diversorium derisi conferunt sese. Vident hominem postera die: narrant, exposcunt, accusant. At iste, eos similitudine loci deceptos, angustis toto decessisse: contra voluntatem suam ad noctem militiam expectasse. Sannioni puero negotium dederat, ut vestia, vestimenta, pueros corrogaret. Servulus non tantum satis strenue, & concinne comparat: isto hospites domum deducit. At se aedes maximas euidam amico ad nuptias commodasse. Nuntiat interea puer argentum repeti (pertinuerat enim que commodata): Apertget, inquit, aedes commodari: Familiam dedi: argentum quoque vult? tamen isti hospites habeo, tamen utatur licet, nos Sannio delectabimur. Quid ego, que deinde efficiat, narrem? ejusmodi est hominis natura, ut, que singulis diebus efficiat gloria atque ostentatione, ea vix annuo sermone enarrare possim. Hujusmodi notaciones, que describunt, quid consentaneum sit uniuscujusque nature, vehementer habent magnam delectationem. Totam enim naturam cujuspiam ponunt ante oculos, aut gloriosi, ut nos, exempli causa, ceperamus; aut invidi, aut timidi, aut avari, ambitiosi, amatoris, luxuriosi, furis, quadruplatoris: denique cujusvis studium protrahi potest in medium tali notatione.

LII.

LII. Sermocinatio est, cum alicui persone sermo attribuitur, & is exponitur cum ratione dignitatis, hoc pacto: Cum militibus viros redunderet, & omnes timore oppressi domi continebantur, venit iste cum sagis, gladio succinctus, tenens jaculum: quinque adolescentes hominem simili ornatu subsecuntur. Irrumpit in aedes subito, deinde magna voce, Ubi est iste beatus, inquit, adum dominus? quin mihi prestofit? quid tacetis? hic alii omnes suspeditimore obmutuerunt. Uxor illius infelicissimi cum maximo fetu ad istius pedes abiicit sese. Parce, inquit, & per ea, que tibi dulcissima sunt in vita, miserere nostri: noli extinguere extinctos. Fer mansuere fortunam. Nos quoque fuimus beati: nose te esse hominem. At ille: Quin illum mihi datis, ac vos auribus meis opplorare desinitis? non abibit. Illi nuntiat interea venisse istum, & clamore maximo mortem minari. Quod simul ut audivit, Hæus, inquit, Gorgia, pedesque puorum, absconde pueros: defende: fac, ut incolumes ad adolescentiam perducat. Vix hæc dixerat, cum ecce iste prestof, Sedes, inquit, audax? non vox mea tibi vitam ademit? exple inimicitias meas, & iracundiam satira tuo sanguine. Ille cum magno spiritu, Metuebam, inquit, ne plane rictus essem. Nunc video: in iudicio mecum contendere non vis, ubi superari turpissimum, & superare pulcherrimum est: interficere me vis: occidas equidem, sed vitæ non peribo. At ille, Tu extremo vitæ tempore etiam sententiose loqueris? neque ea, quem vides dominari, vis supplicare? Tum mulier, Inmo quidem iste rogat, & supplicat: sed tu, queso, commovere; & tu, per deos, inquit, hunc

excomplexare. Dominus est; rictus hic te, vince tu nunc animum. Cur non desinas, inquit, uxor, loqui, que me digna non sunt? taceo, loqui, que curanda sunt, cura: tu cessas mihi vitam, tibi omnem bene vivendi spem mea morte eripere? Iste mulierem repulsi ab se lamentantem: illi, nescio quid incipienti dicere, quod dignum videlicet illius virtute esset, gladium in latere desexit. Puto in hoc exemplo datos esse unicuique sermones ad dignitatem accommodatos, quod oportet in hoc genere observare. Sunt item sermocinationes consequentes hoc genus: Nam quid putamus illos aduros, si hoc judicaveritis? nonne hæc omnes utentur oratione? Deinde subjicere sermonem.

LIII. Conformatio est, cum aliqua, que non adest, persona confingitur, quasi adfit, aut cum res muta, aut informis, fit eloquens, & formata, & ei oratio attribuitur ad dignitatem accommodata, aut actio quedam, hoc pacto: Quod si nunc hæc urbs iracundissima vocem mittat, non hoc pacto loquatur? Ego illa plurimis tropæis ornata, triumphis ditata certissimis, clarissimis locupletata virtutis, nunc vestris scditionibus, o civis, vexor: quam dolis malitiosa Carthago, viribus probata Numantia, discipulis erudita Corinthus labefactare non potuit, eam patienti nunc ab hominibus deterrimè proci, atque concitari? Item, Quod si nunc L. ille Brutus reviviscat, & hic ante pedes vestros adfit, non hæc utatur oratione? Ego reges ejeti, vos tyrannos introducit: ego libertatem, que non erat, peperit, vos partam serone non cultis: ego capitis mei periculo patriam liberavi.

LIV.

ravi, vos liberi sine periculo esse non curatis. Hæc conformatio, licet in plures res mutas atque inanimas transferatur, proficit tamen plurimum in amplificationis partibus, & commiseratione.

Significatio est, quæ plus in suppositione relinquit, quam positum est in oratione. Ea fit per exuberantionem, ambiguum, consequentiam, abscissionem, similitudinem. Per exuberantionem, cum plus dictum est, quam patitur veritas, augenda suspitionis causa, sic: *Hic de tanto patrimonio tam cito testam, qua sibi petat ignem, non relinquit.* Per ambiguum, cum verbum potest in duas pluresve sententias accipi, sed accipitur in eam partem, quam vult is, qui dixit: ut de eo si dicas, qui multas hereditates adierit, *Prospice tu, qui plurimum cernis.*

LIV. Ambigua quemadmodum vitanda sunt, quæ oblectam reddunt orationem, ita hæc consequenda, quæ conficiunt hujusmodi significationem. Ea reperientur facile, si noverimus & animadverterimus verborum accipites aut multiplices potestates. Per consequentiam significatio fit, cum res, quæ sequantur aliquam rem, dicuntur, ex quibus tota res relinquitur in suspitione, ut si falsamentarii filio dicas: *Quiesce, tu, cuius pater cubito se emungere solebat.* Per abscissionem, si, cum incipimus aliquid dicere, præcidimus, & ex eo, quod jam diximus, satis relinquitur suspitionis, sic: *Qui ista forma & etate nuper aliena domni... nolo plura dicere.* Per similitudinem, cum aliqua re simili allata, nihil amplius dicimus, sed ex ea significamus, quid sentiamus, hoc modo:

Noli, Saturnine, nimium populi frequentia fretus esse. Inulti jacent Græcchi. Hæc exornatio plurimum festivitatis habet interdum, & dignitatis: finit enim quiddam, tacito oratore, ipsum auditorem suspicari. Brevitas est res ipsis tantummodo verbis necessarii expedita, hoc modo: *Necnum præteritus cepit: inde Thasi præsidium reliquit: post urbem in Bithynia sustulit: inde pulsus in Hellepontum, statim poritur Abydo.* Item, *Mado consul, quondam tribunus, deinde primus erat civitatis.* Tum, *Profectus in Asiam, deinde exul, & hostis est dicitur, post imperator, postremo consul factus est.* Habet paucis comprehensa brevitatis multarum rerum expeditionem. Quare adhibenda sæpe est, cum aut res non egent longa orationis, aut tempus non finit commorari.

LV. Demonstratio est, cum ita res verbis exprimitur, ut geri negotium, & res ante oculos esse videatur. Id fieri poterit, si, quæ ante, & post, & in ipsa re facta erunt, comprehendemus, aut si a rebus consequentibus, aut a circumstantibus non recedemus, hoc modo: *Quod simul atque Græcibus prospexit, fluatuarum populum, verentem, ne ipse auctoritate sonatus commotus a sententia desisteret, jubet advocari concionem. Iste interea scelerem, & malis cogitationibus redundans, evolat ex templo Jovis, & sudans, oculis ardentibus, erecto capillo, contorta toga, cum pluribus aliis ire celerius cepit. Illi præco faciebat audientiam: hic subsellium quoddam calce premens, dextra pedem destrangit, & alios hoc idem jubet facere. Cum Græcibus deas inciperet præ-*

care,

care, cursum isti impetum faciunt: ex aliis aliisque partibus convolvant: atque o populo unus, Fuge, inquit, Tiberi, fuge. Non vides? respice, inquam. Deinde vaga multitudo, subito timore perterrita, fugere cepit. At iste spumans ex ore scelus, anhelans ex intimo pectore crudelitatem, contorquet brachium; & dubitanti Græco, quid esset, neque tamen locum, in quo constituerat, relinquenti, percussit tempus. Ille nulla voce delabans in vitam virtute concidit tacitus. Isse viri fortissimi miserando sanguine adpersus, quasi facinus præclarissimum fecisset, circumspiciens, & hilaris sceleratam gratulantibus manum porrigens, in templum Jovis contulit sese. Hæc exornatio plurimum prodest in amplificanda & commiseranda re, hujusmodi enarationibus. Scaturit enim totam rem, & prope ponit ante oculos.

LVI. Omnes rationes honestande elocutionis studiose collegimus, in quibus, Herenni, si te diligenter exercueris, & gravitatem, & dignitatem, & suavitatem habere in dicendo poteris, ut oratorie plane loquaris: ne nuda, atque inornata inventio vulgari sermone offeratur. Nunc identidem nosmet ipsi nobis inflemus. Res enim communis agitur, ut frequenter, & assidue consequamur artis rationem studio, & exercitatione: quod alii cum molestia tribus de causis

maxime faciunt; aut si, cum quibus libenter exerceantur, non habent; aut si sibi diffidunt, aut si nesciunt, quam viam sequi debeant: quæ a nobis absunt omnes difficultates. Nam & simul libenter exercemur propter amicitiam, cujus initium cognatio fecit, cætera philosophicæ ratio confirmavit: & nobis non diffidimus, propterea quod & aliquantulum processimus; & alia meliora sunt, quæ multo intentius petimus in vita, ut, etiamsi non pervenerimus in dicendo, quo volumus, parva pars vitæ perfectissime desideretur: & viam, quam sequamur, habemus, propterea quod in his libris nihil præteritum est rhetoricæ præceptionis. Demonstratum est enim, quomodo res in omnibus generibus causarum inveniri oporteat. Dictum est, quo pacto eas disponere conveniat. Traditum est, qua ratione esset pronuntiandum. Præceptum est, qua via meminisse possemus. Demonstratum est, quibus modis perfecta elocutio compararetur. Quæ si exsequimur, acute & cito reperiemus: distincte & ordinate disponemus: graviter & venuste pronuntiabimus: firme & perpetuo meminerimus: ornate & suaviter eloquemur. Ergo amplius in arte rhetorica nihil est. Hæc omnia adipiscemur, si rationes præceptionis diligentia consequemur & exercitatione.

Q. CICERO

* D E

PETITIONE CONSULATUS,
AD M. FRATREM.

ET si tibi omnia suppetunt, quae conlequi ingenio, aut ulu homines, aut diligentia possunt; tamen ab amore nostro non sum arbitratu alienum, ad te perscribere ea, quae mihi veniebant in mentem, dies ac noctes de petitione tua cogitanti: non ut aliquid ex iis novi adicerem, sed ut ea, quae in re dispersa atque infinita viderentur esse, ratione & distributione sub uno aspectu ponerentur. Quoniam plurimum natura valet; tamen videtur in paucorum mensium negotio posse si mulatio naturam vincere. ³ CIVITAS QUAE SIT, cogita; ⁴ QUID PETAS; QUI SIS. Prope quoti-

die ad forum tibi descendenti, meditatam hoc sit: ⁵ NOVUS SUM; CONSULATUM PETO; ROMA EST. Nominis novitatem dicendi gloria maxime sublevis. Semper ea res plurimum dignitatis habuit. Non potest, qui dignus habetur patronus Consulatum, indignus Consulatu putari. Quamobrem, quoniam ab hac laude proficisceris, & quicquid es, ex hoc es; ita paratus ad dicendum venito, quasi in singulis causis iudicium de omni ingenio futurum sit. Ejus facultatis adjumenta, quae tibi scio esse seposita, ut prompta ac parata sint, cura; & sepe, quae de Demosthenis studio &

ex-

JACOBI FACCIOLATI

Anotationes selectae.

* Titulus Operis sumi potest ex postremis Quinti verbis: *Volo enim hoc COMMENTARIOLUM PETITIONIS haberi omni ratione perfectum.*

1. *De petitione tua*] Petebat consulatum, quem obtinuit, & gessit una cum C. Antonio anno U. C. 690, cum ipse annum ageret 44.

2. *Simulatio*] Candidati, si forte essent natura dures, quo tempore petebant, mores alios simulare debebant ad conciliandum sibi populi studium.

3. *Civitas*] Tria summa capita hujus

Commentarioli, quis, quid, ubi.

4. *Novus*] Novae nobilitatis homo dicebatur, qui primas ex sua familia magistratum gereret Curulem. Huic ex una parte respondebat *nobilis*, id est is, cujus majores magistratus Curules gesserant; quod significabatur per imagines in acrio domestico collocatas: ex altera respondebat *ignobilis*, qui nec ipse jus imaginis habebat, nec imagines majorum ostendere poterat. Marcus igitur Cicero, qui genere ignobilis erat, *novus* dici coepit, cum *Edilis* est creatus; quia tum primum jus imaginis acquisivit.

exercitatione scripsit ⁵ Demetrius, recordare. Deinde & ⁶ amicorum multitudo, & genera appareant. Habes enim ea, quae ⁷ nulli habuerunt, ⁸ omnes publicanos, totum fere exquestrem ordinem; multa praeterea municipia, multos abs te defensos homines cujusque ordinis, aliquot ⁹ collegia; praeterea studio dicendi conciliatos plurimos adolescentulos quotidianam amicorum assiduitatem & frequentiam. Haec cura ut teneas, & commendando, & rogando, & omni ratione efficiendo, ut intelligant, ¹⁰ qui debent tua causa, referendae gratiae; & qui volunt, obligandi tui, tempus tibi aliud nullum fore. Etiam hoc multum videtur adjuvare posse novum hominem: hominum nobilitum voluntas, & maxime Consularium. Prodest, quorum in locum ac numerum pervenire velis, ab his ipsis illo loco ac numero dignum putari. Hi rogandi omnes sunt diligenter,

5. *Demetrius*] Demetrius Phalereus. Ipse quoque Marcus de hac Demosthenis cura scribit in lib. L. de Orat. c. 61. & in lib. V. de Fin. c. 1.

6. *Amicorum*] Hoc est alterum, quod sublevis novitatem potest; si appareat, te & multos, & ex omni civitatis ordine amicos habere. Fortasse vox *genera* non tam ad varietatem, quam ad dignitatem refertur.

7. *Nulli habuerunt*] Vulgo legitur *novi habuerunt*; quod sustineri non potest, nisi addita negatione, vel majore aliqua mutatione adhibita, ut interpretes omnes animadvertent. Ego repositi *nulli*; idque necessitate ipsa compulsus in contextum intuli.

8. *Omnes publicanos*] In Orat. pro Plancio, cap. 9. *Bos Equitum Romanorum*, ornamentum civitatis, framentum reip. publicanorum ordine contineri dicitur. Quoties autem ordo hic M. Cicero non sicut apparet ex orat. pro Domo sua ad Pont. c. 18.

9. *Collegia*] Opificum societates; quarum vis quanta esset in civitate, habet ex Significatio de Ant. Jur. Civ. Rom. lib. II. cap. 12.

& ad eos ¹¹ allegandum; persuadendumque est iis, nos semper ¹² cum optimatibus de republica sensisse; minime populares fuisse; si quid locuti populariter videmur, id nos eo consilio fecisse, ut nobis Ca. ¹³ Pompejum adjungeremus; ut eum, qui plurimum posset, aut amicum in nostra petitione haberemus, aut certe non adversarium. Praeterea adolescententes nobiles elabora ut habeas, vel ut teneas studiosos tui, quos habes: multum dignitatis afferent. Plurimos habes: perlice, ut sciant, quantum in his putes esse. Si adduxeris, ut ii, qui non volunt, cupiant; plurimum quidem ¹⁴ proderunt.

II. Ac ¹⁵ multum etiam novitatem tuam adjuvat, quod ejusmodi nobiles tecum petunt, ut nemo sit, qui audeat dicere, plus illis nobilitatem, quam tibi virtutem, prodesse oportere. ¹⁶ Jam P. Galbam, &

L.

10. *Qui debent*] Qui debent, & qui volunt facere aliquid tibi gratum.

11. *Allegandum*] Mittendi amici, qui rogent.

12. *Cum optimatibus*] Locum hanc illustrant ipsius Marci verba in orat. pro Sexto, cap. 45.

13. *Pompejum*] His temporibus Pompejus popularis videri volebat, quamvis postea, causa nobilitatis suscepta, Caesarem revera popularem oppugnasset. Faverat autem Cicero Pompejo, ut apparet ex Oratione pro lege Manilia.

14. *Proderunt*] Fortasse Quintus scripsit *proderit*; sed est, hoc tibi plurimum prodesse; si adhiberis civem *diabolum*, ut te potissimum Consulatum cupiant, tibi que faveant.

15. *Ac multum*] Tertia ratio, quae adjuvat novitatem tuam, est, quod habes competitorum contemnendos. Fuere autem sex, P. Sulpicius Galba, L. Sergius Catilina, C. Antonius, L. Cassius Longinus, Q. Cornificius, & C. Licinius Sacerdos.

16. *Jam P. Galbam*] Muretus & Lambinus

L. Cassium, summo loco natos, quis est, qui petere consulatum putet? Vides igitur, amplissimis ex familiaribus homines, quia sine nervis sunt, tibi pares non esse. At Antonius & Catilina molesti sunt. Imo homini¹⁸ navo, indultorio, innocenti, disertio, gratioso¹⁹ apud eos qui res iudicant, optandi competitores. Ambo a pueritia sicarii, ambo libidinosis, ambo egentes. Eorum alterius²⁰ bona proscripta vidimus; vocem denique audivimus²¹ jurantis, se Romæ iudicio æquo cum homine Græco certare non posse; &²² ex senatu ejectionem scimus. ²³ Optima vero censorum exilimatione in prætura competitorem habuimus, ²⁴ amico Sabidio, & Panthera; quod ²⁵ ad tabulam, quos poneret, non habebat. Quo tamen in magistratu

nas legere malunt *nam*. Placeret & nobis, si iam nullum locum habere posset.
¹⁷ Antonius & Catilina] Uterque nobilitatis propter majorum imagines, Catilina vero etiam patricius.
¹⁸ Navo] Al. leg. novo.
¹⁹ Apud eos, qui res iudicant] Ita loquuntur Latini, quoties non singulos iudices, sed totum ordinem significat.
²⁰ Bona proscripta] Antonii bona publice vendita; ut satisdaret creditoribus.
²¹ Jurantis] Antonius accusatus a Græcis, quos in Achaja spoliaverat, & damnatum iudicio repetundarum, Tribunos appellavit, iuratus ex formula, se æquo iure uti non posse, sibi vim fieri opibus adversariorum. De re hæc, & de bonis Antonii proscriptis, vide fragmenta Oratorum in C. Antonium & L. Catilinam apud Afroniam.
²² Ex Senatu ejectionem] A Censoribus, quod socios diripisset, & iudicium recusasset.
²³ Optima] Per ironiam. Nam Antonius ignominia laborabat apud Censores.
²⁴ Amico Sabidio] Usus est amicis vilissimis, qui suo nomine suffragiorum custodes essent, rogatores, distributores. Fere autem



UNIVERSIDAD DE SALAMANCA

amicam, quam palam domi haberet, ²⁶ de machinis emit. In petitione autem consulatus, ²⁷ capponas omnes compilare per turpissimam legationem maluit, quam adesse, & populo Romano supplicare. ²⁸ Alter vero, dii boni, quo splendore est! Primum nobilitate eadem. ²⁹ Num majore virtute? Non, sed audacia. Quamobrem? Quia Antonius ³⁰ umbram suam metuere: hic ne leges quidem, natus in patris egestate, educatus in fororis stupris, corroboratus in cæde civium; cuius primus ad rempublicam aditus in equitibus Romanis occidendis fuit. Nam illis, quos ³¹ meminimus, ³² Gallis, qui tum Titiniorum, ac Nanniorum, ac Tanusiorum capita demebant, Sylla unum Catilinam præfecerat; in quibus ille hominem optimum, Q. Cæ-

monia hæc vix nobilissimi obibat pro merito & dignitate ejus, de cuius re agebatur. M. Ciceroni post redit. in Sen. cap. 15. *Quando sanam frequentiam in Campo, tantum splendorem Italia totius ordinisque omnium; quando illa dignitate rogatores, distributores, custodesque vidisset?*
²⁵ Ad tabulam] In qua suffragiorum numerus & ratio inibat.
²⁶ De machinis emit] De catæstis, ubi servi vendebantur. Machinæ istiusmodi mercio est apud Perseum Sat. 6. apud Tibullum lib. II. El. 3. apud Martialem pluribus locis.
²⁷ Capponas omnes] Antonius petitionis tempore legationem liberam obibat, compilando capponas, a quibus omnia sibi tantum legato pop. Rom. suppeditari iubebat.
²⁸ Alter vero] Catilina.
²⁹ Num majore] Corruptissimus est locus hic. Alii aliter mutantur, ut sensus constaret. Ego secutus sum Præzezum.
³⁰ Umbram suam] Proverbium ad nimium timorem significandum.
³¹ Meminimus] Acciderat enim ante annos fere viginti.
³² Gallis] Sylla usus est militibus Gallis ad obturcandos civis.

cilium, fororis suæ virum, equitem Romanum, ³³ nullarum partium, cum semper natura, tum etiam ætate jam quietum, suis manibus occidit.

III. Quid ego nunc dicam, petere cum eo te consulatum, qui ³⁴ hominem carissimum populo Romano, M. Marium, inspectante populo Romano, ³⁵ virgis per totam urbem ceciderit; ³⁶ ad bustum egerit; ibi omni cruciatu vivum laceravit; stanti collum gladio sua dextera secuerit, cum sinistra capillum ejus a vertice teneret; caput sua manu tulerit, cum inter digitos ejus rivi sanguinis fluere: qui postea cum histriionibus, & cum gladiatoribus ita vixit, ut alteros libidinis, alteros facinorosi adjutores haberet: qui nullum in locum tam sanctum ac tam religiosum accessit, in quo non, etsi in aliis culpa non esset, tamen ex sua nequitia ³⁷ dedecoris suspensionem relinqueret: qui ex curia ³⁸ Curios

& Annios; ab atris ³⁹ Sapalas & Carvillios; ex equestri ordine Pompiios & Vettios, sibi amicissimos comparavit; qui tantum habet audaciæ, tantum nequitie, tantum denique in libidine artis & efficacitatis, ut prope in parentum premitis ⁴⁰ prætextatos liberos consularit? Quid ego nunc tibi ⁴¹ de Africa; quid de ⁴² testium dictis scribam? Nota sunt, & ea tu sæpius legito. Sed tamen hoc mihi non præmittendum videtur, quod primum ex eo iudicio ⁴³ tam egens discessit, quam quidam iudices ejus ante illud iudicium fuerunt: deinde tam invidiosus, ut ⁴⁴ aliud in eum iudicium quotidie flagiteretur. Hic te sic habet, ut magis timeat, etiam si quieverit; quam ⁴⁵ ut contemnat, si quid commoverit. Quanto melior tibi fortuna petitionis data est, quam nuper homini novo, C. Cælio? Ille cum duobus hominibus ⁴⁶ ita nobilissimis petebat, ut tamen in iis omnia plu-

³³ Nullarum partium] Non Marianarum, quibus parci volebat Sylla. Itaque privato odio & crudelitate Cæcilium occidit.
³⁴ Hominem carissimum] Nemo fuit carior nullum hunc, ut est de Offic. lib. III. cap. 20. Ad locum hunc totum illustrandum mirifice valet, quod scribit Seneca l. III. de tra. c. 18.
³⁵ Virgis] Alii legere malunt *vincibus*. Sed profecto *vincibus* cadebantur milites in castris, cives in urbe *virgis*.
³⁶ Ad bustum] Val. Maximus IX. 2.
³⁷ Dedecoris suspensionem] Fabia Virgo Vestalis ob nequitiam Catilina in incestu suspensionem incidit. Causam dixit, & absoluta est.
³⁸ Curios & Annios] Senatores probrosos, qui postea cum Catilina conjurarunt, ut est in Sallustii Catilinario. Curium autem Censores prohibi causa Senatu moverant, ut est ibid. cap. 24.
³⁹ Sapalas & Carvillios] Præcones amicos sibi sumperat ab atris auctionariis, & qui

dem egentes ac vitiosos; cuiusmodi erant fere omnes, qui præconium exercebant.
⁴⁰ Prætextatos] Impuberes, qui nondum sumperant togam puram.
⁴¹ De Africa] Africam cum Prætor Catilina avare crudeliterque administrasset, repetundarum est accusatus, & corruptis iudicibus absolutus.
⁴² Testium dictis] Que dicta cum extarent, poterant a Marco legi; ut intelligeret quinam esset Catilina, quamvis fuisset absolutus.
⁴³ Tam egens] Quia excussus & exhaustus ab iudicibus; quos corroperat.
⁴⁴ Aliud] Desiderabant homines, ut accusarentur corrupti iudicis.
⁴⁵ Ut contemnat] Contemnat periculum, si aut largitionibus, aut aliis artibus quippiam commoverit.
⁴⁶ Ita nobilissimis] Particula *ita* hoc loco valet *atenus*, quemadmodum est in cap. seq. *ita summus*.



ris essent, quam ipsa nobilitas; summa ingenia, summus pudor, plurima beneficia, summa ratio ac diligentia petendi: tamen eorum aliterum Caelius, etiam cum multo esset inferior genere, superior nulla re, pene superavit. Quare, si facies ea, quae tibi natura & studia, quibus usus es semper, largiuntur; quae temporis tui ratio desiderat; quae potes; quae debes; non erit difficile certamen cum iis competitoribus, qui nequaquam sunt tam genere insignes, quam virtutibus nobiles. Quis enim reperiri potest tam improbus civis, qui velit uno suffragio duas in republicam ficas distinguere?

IV. Quoniam igitur, quae subsidia novitatis haberes, & habere posses, expulsi; nunc de magnitudine petitionis dicendum videtur. CONSULATUM PETIS; quo honore, nemo est, qui te non dignum arbitretur; sed sunt multi, qui invident. Petis enim homo ex equestri loco summum civitatis; atque ita summum, ut forti viro, diserto, innocenti, multo idem ille honos plus amplitudinis, quam ceteris afferat. Noli putare, eos, qui sunt eo honore usi, non videre, tu, cum idem sis adeptus, quid dignitatis habiturus sis: eos vero, qui consularibus familiis nati locum majorum consecuti non sunt, suspicor, tibi, nisi qui admodum te amant, invidere. Etiam novos homines pra-

47 *Uno suffragio*] Malim legere *suo suffragio*; vel *uno tempore suffragio suo*. Ita in fragmentis Oratorum in Top. Caed. *Das* uno tempore conatur in temp. *scilicet distinguere*. Resse uno tempore dici potest; *uno suffragio* non potest. Aramen nihil ex contextu mutare ausus sum.

48 *Ita summum*] Estenus summum, ut

torios, existimo, nisi qui tuo beneficio victi sunt, nolle ab te se honore superari. Jam in populo quam multi invidi sint, quam multi consuetudine horum annorum ad hominibus novis alienati, venire tibi in mentem certo scio. Esse etiam nonnullos tibi iratos ex iis causis, quas egisti, necesse est. Jam illud tute circumspicito; quod ad Cn. Pompeii gloriam augendam tanto studio te dedisti, num quos tibi putes ob eam causam esse inimicos. Quamobrem, cum & summum locum civitatis petas, & videas, esse studia, quae tibi adversentur; adhibeas, necesse est, omnem rationem, & curam, & laborem, & diligentiam.

V. Ac petitiō magistratuum divisa est in duarum rationum diligentiam: quarum altera in amicorum studiis; altera in populari voluntate ponenda est. Amicorum studia beneficiis, & officiis, & 3^o veritate, & facilitate ac jucunditate naturae, parata esse oportet. Sed hoc nomen amicorum in petitione latius patet, quam in cetera vita. Quisquis est enim, qui ostendat aliquid in te voluntatis, qui colat, qui domum venerit, is in amicorum numero est habendus. Sed tamen, qui sunt amici ex causa honestioris cognitionis, aut affinitatis, aut fodalitatis, aut aliquid necessitudinis, his carum ac jucundum esse, maxime prodest. Deinde, ut quisque est intimus ac

tamen pro dignitate hominis potest amplior videri.

49 *Consuetudine horum annorum*] Quibus annis mobilitatis partes, duce Sylla, praevalebant adversus Marium hominem novum, & vocem illam Marianam factionem.

50 *Veritate*] Longo & familiari usu.

maxime domesticus, ut is amet, atque felicissimum esse te cupiat, valde elaborandum puto; tum ut tribules, ut vicini, ut clientes, ut denique liberti, postremo 5^o etiam servi tui: nam fere omnis sermo ad forenslem famam a domesticis emanat auctoribus. Denique instituendi sunt cujuscunque generis amici: ad speciem, homines illustres honore ac nomine; qui etiam si suffragandi studia 5^o non navant, tamen afferunt petitori aliquid dignitatis: 3^o ad justitiam obtinendam, magistratus; ex quibus maxime consules, deinde tribuni plebis. 4^o ad conciliandas centurias, homines excellenti gratia. 5^o Qui tribuent centuriam, 5^o quod abs te beneficium habeant, aut, ut habeant, sperent, eos prorsus magno opere compara & confirma. Nam per hos annos homines ambitiosi vehementer omni studio atque opere laborarunt, ut possent a tribulibus suis, ea, quae peterent, impetrare. Hos tu homines quibuscunque rationibus poteris, ut ex animo atque ex illa summa voluntate tui studiosi sint, elaborato. Quod si satis grati homines essent, haec tibi omnia parata esse debebant, sicut parata esse confido. Nam hoc biennio quatuor fodalitates civium ad ambitionem

Tom. IX.

51 *Etiam seroi*] Hoc non pertinet ad suffragandi studium, sed ad famam nominis.

52 *Non navant*] Dediuntur ea facere, quae suffragatores faciunt.

53 *Ad justitiam obtinendam*] Amicitia magistratum inuat, ne quid fraudis fiat: qua in re primum valent Consules, qui praesunt Comitibus, deinde Tribuni pl. qui possunt intercedere.

54 *Ad conciliandas centurias*] Conciliare centurias est centuriarum fauorem & suffragia conciliare: quem modum dicendi adhibuit

gratiosissimorum tibi obligasti, M. Fundanii, Q. Gallii, C. Cornelii, C. Orcinini. Horum in Cornelii ad te deferendis, quidam eorum sodales tibi receperint & confirmarint, scio: nam fere omnis sermo ad faciendum est, ut hoc tempore ab iis, quod debent, exigas; saepe commonendo, rogando, confirmando, curando ut intelligant, nullum tempus aliud se unquam habituros referendae gratiae. Profecto homines & spe reliquorum tuorum officiorum, & recentibus beneficiis ad studium navandum excitabuntur. Et omnino, quoniam eo genere amicitiarum petitio tua maxime munita est, quod causarum defensionibus adeptus es, fac, ut plane iis omnibus, quos devinctos tenes, descriptum ac dispositum suum cuique manus sit. Et quemadmodum, quod memini, nulla in re illis unquam molestus fuisti; sic cura, ut intelligant, omnia te, quae ab illis tibi deberi putaris, ad hoc tempus reservasse.

VI. Sed quoniam tribus rebus homines maxime ad benevolentiam, atque ad haec suffragandi studia ducuntur, beneficio, spe, adjectione animi, vel voluntate; animadvertendum est, quemadmodum cuique horum generi sit inserviendum. Minimis bene-

M m ne-

Marcus quoque in lib. II. ad Fam. epist. 16.

55 *Qui tribuent centuriam*] Torum hunc locum valde contaminatum & obscurum alii aliter legunt. Ego in primo membro restitui quod est apud Manutium & in aliis vulgaris editionibus. Tribuent autem Marco centuriam homines gratiosi ad ambitionem, qui plurimum possunt apud suos tribules.

56 *Quod abs te beneficium*] Hic ego mihi indulgi, non attendo, sed detrahendo. Vult enim legebatur: *aut aliquando abs te beneficium*.

neficiis homines adducuntur, ut satis causae putent esse ad studium suffragationis: necum ii, quibus saluti fuisti, quos tu habes plurimos; non intelligant, si hoc tuo tempore tibi non satisfecerint, se probatos nemini unquam fore. Quod cum ita sit, tamen rogandi sunt; atque etiam in hanc opinionem adducendi, ut, qui nobis adhuc obligari fuerint, iis vicissim nos adhuc obligari posse videamur.⁵⁷ Qui autem spe tenentur, quod genus hominum multo est diligentius atque officiosius, iis, fac, ut propositum ac paratum auxilium tuum esse videatur: denique, ut spectatores te supremum officiorum esse intelligant diligentem; ut videre te plane atque animadvertere, quantum ab unoquoque proficiatur, appareat. Tertium illud genus est studiorum⁵⁸ voluntarium, quod agendis gratiis, ⁵⁹ accommodandis sermonibus ad eas rationes, propter quas quisque studiosus esse tui videbitur, significanda erga illos pari voluntate, adducenda amicitia in spem familiaritatis & consuetudinis, confirmari oportebit. Atque in iis omnibus generibus iudicatio & perpendito, quantum quisque possit: ut scias, & quemadmodum cuique intersias, & quid a quoque expectes ac postules. Sunt enim quidam homines

⁵⁷ Qui autem spe] Examinato beneficio, ad spem descendit; quod secundo loco propositum.

⁵⁸ Voluntarium] Eorum qui nihil accipiunt, nihilque expectant, ideoque nec beneficium, nec spe moventur.

⁵⁹ Accommodandis sermonibus] Quibus quisque delectatur & capitur, quibus quisque moventur ad suffragandum.

⁶⁰ In suis civitatibus] Qui conati sunt reponere viciniam pro civitatibus, inane

⁶⁰ in suis civitatibus & municipiis gratiosi; sunt diligentes & copiosi; qui etsi antea non studuerunt huic gratiae; tamen ex tempore elaborare ejus causa, cui debent, aut volunt, facile possunt. His hominum generibus sic intervendum est, ut ipsi intelligant, te videre, quid a quoque expectes; sentire, quid accipias; meminisse, quid acceperis. Sunt autem alii, qui aut nihil possunt, aut odio sunt etiam tribunalibus suis; nec habent tantum animi, aut facultatis, ut ⁶¹ enitentur ex tempore: hoc ut intermollas, video; ne, spe in aliquo maiore posita, praedicti parum comparetur.

VII. Et quamquam parvis & fundatis amicitias fretum ac munus esse oportet; tamen in ipsa petitione amicitias permulce ac peritulis comparantur. Nam in ceteris molestiis habet hoc tamen petitio commodi, ut possis honeste, quod in cetera vita non queas, quovisunque velis, adungere ad amicitiam: quibusdam si alio tempore agas, ut te utantur, absurde facere videre; in petitione autem nisi id agas & cum multis, & diligenter, nullus petitor esse videare. Ego autem tibi hoc confirmo, esse neminem, nisi aliqua necessitudine competitorum alicui tuorum sit adjunctus, a quo non facile, si con-

laborem susceperunt. Ita locutus est Marcus quoque in Orat. pro Mur. cap. 23. *Hominet in suis civitatibus & municipiis gratiosi.* Quo in loco Manutius civitates dicit parat Colonias & Praefecturas. Revera civitates dicuntur: ceteris quilibet iure sociari, ut est in somnio Scipion. cap. 3. Hac significatione Caesar lib. 1. Bel. Gal. cap. 12. *Omnia civitates Hispaniae in quatuor partes divisa est.*

⁶¹ Enitentur ex tempore] Ex tempore fiant gratiosi.

tenderis, impetrare possis, ut suo beneficio promeretur, se ut ames, & sibi ut debeas: modo ut intelligat, te magni aestimare, ex animo agere, ⁶² bene se ponere, fore ex eo non brevem & suffragatorem, sed firmam & perpetuam amicitiam. Nemo erit, mihi crede, in quo modo aliquid virtutis sit, qui hoc tempus sibi oblatum amicitiae tecum constituendae praetermittat; praesertim cum tibi hoc casus afferat, ut ii tecum petant, quorum amicitia aut contemnenda, aut fugienda sit; & qui hoc, quod ego te hortor, non modo non affe- qui, sed ne incipere quidem possint. Nam quid incipiat Antonius homines adungere, atque invitare ad amicitiam, quos ⁶³ per se suo nomine appellare non possit? Mihi quidem stultius nihil videtur, quam existimare eum studiosum tui, quem non noris. Eximiam quandam gloriam & dignitatem, ac rerum gestarum magnitudinem esse oportet in eo, quem homines ignoti, nullis suffragantibus, honore afficiant. Itaque ut homo iners, sine officio, sine ingenio, cum infamia, ⁶⁴ nullis amicis, hominem plurimorum studio atque omnium bona existimatione munus

praecurrat, sine magna culpa negligentia fieri non potest.

VIII. Quamobrem omnes centurias multis & variis amicitias cura ut confirmatas habeas. Et primum, id quod ante oculos est, fenatores equitum Romanos, ceterorum ordinum navos homines & gratiosos complectere. Multi homines ⁶⁵ urbani industriosi; multi ⁶⁶ libertini gratiosi in foro navique versantur; quos per te, quos per communes amicos poteris, summa cura, ut tui cupidissimi sint, elaborato; ⁶⁷ appetito, ⁶⁸ allegato; summo beneficio te affici, ostendito. Deinde habeto rationem urbis totius, collegiorum omnium, ⁶⁹ pagorum, viciniam. Ex iis principes ad amicitiam tuam si adjunxeris; per eos reliquam multitudinem facile tenebis. Postea totam Italiam fac ut in animo & in memoria tibi distributam comprehensamque habeas: ne quod Municipium, Coloniam, Praefecturam, locum denique Italiae ne quem esse patiari, in quo non habeas firmamenti quod satis esse possit. Perquiras etiam & investiges homines ex omni regione; eosque cognoscas, appetas, confirmes, cures, ut in suis

M m 2

vi-

⁶² Bene se ponere] Bene se collocare beneficium suum.

⁶³ Per se suo nomine] Cum civis non nosset, non poterat ipse per se sine opera nomenclatoris pensare. Idcirco petitionis tempore liberam legationem obijt, ut est in c. 11.

⁶⁴ Nullis amicis] Vulgo additur *sepius*. sed vox hac addita fortasse est ab aliquo interpretate, quemadmodum & vox *meritis* post *suffragantibus*. Utroque abest a M.

⁶⁵ Urbani] Ex tribus urbanis. His tribus industriosi, non opes & gratiam. Nam Q. Fabius Cento, ut scribit Livius lib. IX. cap. 46. *simul concordia causa, simul et hu-*

millitum in manu esset comitia, omnia forensium urbium aetatem in quatuor tribus coartavit. Urbansive eas appellavit.

⁶⁶ Libertini] Libertini omnes hoc tempore in tribus Urbanis censabantur: quamvis saepe de his moventis, & in Rulicis quoque distribuendis actum esset.

⁶⁷ Appetito] Ipse pec te roga.

⁶⁸ Allegato] Submitte alios ad rogandum.

⁶⁹ Pagorum, viciniam] Significat vicinos ceterasque domorum vicinias, quae circa Urbem erant, & in tribus Urbanis numerabantur.

vicinitatibus tibi petant, & tua causa quasi ⁷⁰ candidati sint. Volent te amicum, si suam a te amicitiam expecti videbunt. Id ut intelligant, oratione ⁷¹ quae ad eam rationem pertineat, consequere. Homines municipales & rustici, si nomine tantum noti sunt, in amicitiam se esse arbitrantur. Si vero etiam praesidium se aliquid sibi constitutere putant, non amittunt occasionem promerendi. Hos ceteri, & maxime tui competitorum non norant quidem: tu & nosti, & facile cognosces; sine quo amicitia esse non potest. Neque id tamen satis est, tamen magnum est, si non consequatur spes utilitatis atque amicitia; ne nomenclator solum, sed amicus etiam bonus esse videare. Ita, cum & hos ipsos, propter suam ambitionem, qui apud tribules suos plurimum gratia possunt, tui studiosos in centuriis habeas, & ceteros, qui apud aliquam partem tribulium, propter municipii, aut civitatis, aut collegii rationem valent, cupidos tui constitueris, in optima spe esse debebis. Jam ⁷² equitum centuriae multo facilius mihi diligentia posse teneri videntur. Primum cognoscendi sunt equites;

pauci enim sunt: deinde adipiscendi. Multo autem ⁷³ facilius illa adolescentulorum ad amicitiam aetas adjungitur: proinde habebis tecum ex juventute optimum quemque & studiosissimum humanitatis. Tum autem, quod equester ordo tuus est, sequentur illi auctoritatem ordinis, si abs te adhibebitur ea diligentia, ut non ordinis solum voluntate, sed etiam singulorum amicitias eas centurias confirmatas habeas. Jam studia adolescentulorum ⁷⁴ in suffragando, in obeundo, in nuntiando, in affectando, mirifice & magna & honesta sunt.

IX. Et quoniam affectationis mentio facta est, id quoque curandum est, ut quotidiana cujusque generis, & ordinis, & aetatis utare frequentia. Nam ex ea ipsa copia conjectura fieri poterit, quantum sis in ipso campo virium ac facultatis habiturus. Hujus autem rei tres partes sunt: una ⁷⁵ SALUTATORUM, cum domum veniunt; altera ⁷⁶ DEDUCTORUM; tertia ⁷⁷ ASSECTORUM. In SALUTATORIBUS, qui magis vulgares sunt, & ad hanc consuetudinem, quae nunc est, plures veniunt; hoc efficien-

⁷⁰ *Candidati sui*] Tuo nomine petant. Nam petentes magistratum, candida toga utebantur.

⁷¹ *Quae ad eam*] Quae ostendat, te eorum amicitiam expectare.

⁷² *Equitum centuria*] Erant decem & octo, quae in prima classe censabantur. In classe hac erant praeterea centuriae LXXX. eorum, qui centum millia aëris haberent; & duae fabrum, si Livio credimus.

⁷³ *Facilius illa adolescentulorum*] Adipiscendi equites; atque inter hos primum adolescentem, quia facilius amant.

⁷⁴ *In suffragando*] Id est rogando tem-

pore petitionis, adeundo, & nunciando quae velis.

⁷⁵ *Saluatorum*] Qui mane salutarum veniunt. Martialis lib. IV. epig. 7. *Primo salutarum inquit altera continet hora.*

⁷⁶ *Deductorum*] Qui ad forum comitantes deducunt, & domum reducant.

⁷⁷ *Asectorum*] Qui perpetuo sequantur, nec unquam ab officio discedunt. Hoc nomine appellantur qui Medicos, qui Oratores, aliove artifices, non officii modo, sed etiam doctrinae causa totos dies frequentant & comitantur. Plinius lib. II. epist. 14. *Astabat Domitium Afrum, cum &c.*

ciendum est, ut hoc ipsum minimum officium eorum tibi gratissimum esse videatur. Qui domum tuam venient, his significato ⁷⁸ te animadvertere; & eorum amicis, qui illis renuntiant, ostendito; saepe ipsis dicito. Sic homines saepe, cum obeunt plures competitorum, si videant, unum esse aliquem, qui haec officia maxime animadvertat; ei se dedant; deserunt ceteros; minutatim ex communibus proprii, ex fucosis firmi suffragatores evadunt. Jam illud teneto diligenter, si cum, qui tibi promiserit, fucum, ut dicitur, facere velle senseris; ut te id audisse, aut scire dissimules. Si quis tibi se purgare volet, quod suspectum se esse arbitretur; affirmes, te de illius voluntate nunquam dubitasse, nec debere dubitare. Is enim, qui se non putat satisfacere, amicus esse nullo modo potest. Scire autem oportet, quo quique animo sit; ut & quantum cuique confidas, constituere possis. Jam DEDUCTORUM officium quo majus est, quam saluatorum, hoc gratius tibi esse significato atque ostendito; & quoad ejus fieri poterit, certis temporibus ⁷⁹ descendito. Magnam affert opinionem, magnam dignitatem quotidiana in deducendo frequentia. Tertia est ex hoc genere assidua ASSECTORUM copia. In ea quos voluntarios habes, cura ut intelligant, te sibi in perpetuum summo

beneficio obligari; qui autem tibi debent, ab his plane hoc munus exi-ge: qui per aetatem ac negotium poterunt, ipsi tecum ut assidui sint; qui ipsi sectari non poterunt, necessarios suos in hoc munere constituant. Valde ego te volo, & ad rem pertinere arbitror, semper cum multitudine esse. Praeterea magnam affert laudem & summam dignitatem, si ii tecum erunt, qui a te defensi, & qui per te servati ac iudicis liberati sunt. Haec tu plane ab his postulato; ut, quoniam ⁸⁰ nulla impensa per te alii honestatem, alii salutem ac fortunas omnes obtinuerunt: nec aliud ullum tempus futurum sit, ubi tibi referre gratiam possint; hoc te officio remunerent.

X. Et quoniam in amicorum studiis haec omnis ratio versatur; qui locus in hoc genere cavendus sit, praetermittendum non videtur. Fraudis, atque infidiarum, & perfidiae plena sunt omnia. Non est hujus temporis perpetua illa de hoc genere disputatio, quibus rebus benevolus & simulator dijudicari possit: tantum est hujus temporis, admonere. Summa tua virtus eisdem homines, & simulare tibi se esse amicos, & invidere coegit. Quamobrem ⁸¹ *Eryxipus* illud teneto: *nervos atque artus esse sapientiae, non tenere credere.* Et cum tuorum amicorum studia constitueris, tum etiam obstricta-ctorum atque adversariorum rationes &

⁷⁸ *Te animadvertere*] Interdum enim turba haec solum nomenclatorem salutarum; interdum etiam prorsus excludebatur, quod tardior fuisset ad officia.

⁷⁹ *Descendito*] Ad forum.
⁸⁰ *Nulla impensa*] Apparet in hoc loco, Ciceronem causis civium suorum gratis egis-

se. Ita in qualibet rep. qui honores spectat, non solet operam suam illis vendere, quorum suffragiis aliquando uti velit.

⁸¹ *Eryxipus*] Sententia haec Epicharmi Comici refertur etiam a Marco Fratre lib. I. ad Att. epist. 19.

& genera cognoscito. Hec tria sunt: unum ex iis, quos laesisti; alterum, qui sine causa non amant; tertium, qui competitorum valde amici sunt. Quos laesisti, cum contra eos pro amico diceres, his te purgato plane; ⁸⁵ necessitudines commemorato; in spem adducito; te in eorum rebus, si te in amicitiam contulerint, pari studio atque officio futurum, spondeo. Qui sine causa non amant, eos ⁸⁶ aut beneficio, aut spe, aut significando tua erga illos studia futura, delinito; dans operam, ut de illa animi pravitate deducas. Quorum voluntas erit abs te propter competitorum amicitias alienior, his quoque eadem infervito ratione, qua superioribus: & si probare poteris, te in eos ipsos competitores tuos benevolo esse animo, ostendito.

XI. Quoniam de amicitia constitutendis satis dictum est, dicendum est de illa altera parte petitionis, qua in populari ratione versatur. Ea considerat NOMENCLATIONEM, BLANDITIAM, ASSIDUITATEM, BENIGNITATEM, RUMOREM. ⁸⁷ SPEM IN REPUBLICA. Primum fac, id quod facis, ut homines noris; ⁸⁸ significat, ut appareat; & auge, ut quotidie melius fiat. Nihil mihi tam populari, neque tam gratum videtur. De-

inde id, quod natura non habes, induc in animum, ita simulandum esse, ut natura facere videare. Nam ⁸⁹ comitas tibi non deest, ea, quae bono ac suavi homine digna est. Sed opus est magnopere BLANDITIA; qua, etiam vitiosa est & turpis in caetera vita, tamen in petitione est necessaria. Tunc enim, cum deteriore aliquem assentando facit, improba est; cum amiciosem, non tam vituperanda: petitori vero necessaria est, cujus & frons, & vultus, & sermo, ad eorum, quoscunque convenerit, sensum & voluntatem commutandus est. Jam ASSIDUITATIS nullum est praecipuum; verbumque ipsum docet, quae res sit. Prodest quidem vehementer, nusquam deesse: sed tamen hic fructus est assiduitatis, non solum esse Romae, atque in foro; sed assidue petere; saepe eosdem appellare: non committere, ut quisquam possit dicere, quid ejus sit, quod consequi possis, si abs te non sit rogatum, & valde ac diligenter rogatum. BENIGNITAS autem late patet, & est in te familiaris: quae quanquam ad multitudinem pervenire non potest; tamen ab amicis laudatur; multitudini grata est: est in conviviis, quae fac, & abs te & ab amicis tuis celebrentur, & passim, & ⁹⁰ tributim:

⁸⁵ *Necessitudines*] Quibus coactus fuisse pro amico dicere contra eos. Hinc enim idonea purgatio est.

⁸⁶ *Aut beneficio, aut spe*] Aut statim beneficium confer, aut in spem beneficii adducito.

⁸⁷ *Spem in rep.*] Ut sit spes de te in republica. Hanc spem ut excitarent, aliquando in concione ad populum, vel in Senatu, se aliquid pro rep. facturos, protestabantur Candidati.

⁸⁸ *Significat*] Hanc in rem scribit Donatus ad Terentii Adelph. a. V. sc. 6. moris esse inferiores proprio nomine appellare, si blandiri velis.

⁸⁹ *Comitas*] Comitas virtutis administrata est, blanditia vicii. Comitatus amicos, blanditia adulator cernitur.

⁹⁰ *Tributum*] Per tribus, ut ex singulis tribubus aliqui cospiciantur, & benignitatis fama late vagetur.

tim: est etiam in opera, quam per vulga & communica. Cura, ut aditus ad te diurni atque nocturni pateant: neque foribus solum aditum tuarum, sed etiam vultu & fronte, quae est animi janua; quae significat, voluntatem aditum esse ac retrusam, parvi refert, patere ostium. Homines enim non modo promitti sibi, praesertim quae a Candidato petant, sed etiam large atque honorifice promitti volunt. Quare hoc quidem facile praecipuum est, ut quod acturus sis, id significes te studiose ac libenter esse facturum: illud difficultius, & magis ad tempus, quam ad naturam accommodatum tuam, quod facere non possis, ut id jucunde neges: quorum alterum est boni viri; alterum boni petitoris. Nam, cum id petitur, quod honeste, aut sine detrimento nostro, promittere non possumus; quo modo si quis roget, ut contra amicum aliquam causam recipiamus; belle negandum est; ut ostendas necessitudinem; demonstrates, quae moleste ferat; aliis te id rebus ⁹¹ exsarturum esse, persuadeas.

XII. Audivi, hoc dicere quemdam de quibusdam oratoribus, ad quos causam suam detulisset; graciosum sibi orationem fuisse ejus, qui negasset; quam illius, qui receperat. Sic homines fronte & oratione magis, quam ipso beneficio reque capiuntur. Verum hoc probabile est. Illud ⁹² alterum subdandum tibi ⁹³ homini-

Platonico suadere; sed tamen temporis tuo consulam; quibus enim te propter aliquod officium necessitudinis assurturum negaris, tamen si possunt abs te placati acquique discedere; quibus autem idcirco negaris, quod ⁹⁴ te impedire esse dixeris, aut amicum negotiis, aut gravioribus causis ante susceptis, inimici discedunt, omnesque hoc animo sunt, ut sibi te mentiri malint, quam negare. C. Cotta, in ambitione artifex, dicere solebat, se operam suam, quoad non contra officium rogaretur, polliceri solere omnibus; impertire iis, apud quos optime ponti arbitrareretur; ideoque se negare nemini, quod saepe accideret causa, cur is, cui pollicitus esset, non uteretur; saepe, ut ipse magis esset vacuus, quam putasset: neque posse ⁹⁵ domum ejus compleri, qui tantummodo reciperet, quantum videret se obire posse: casu fieri, ut agantur ea, quae non putaris; illa, quae credideris, in maibus esse, ut aliqua de causa non agantur: deinde esse extremum, ut irascatur is, cui mendacium dixeris. Id, si promittas, & incertum est, & in diem, & in paucioribus. Sin autem id neges; & certe abalientes, & statim, & plures. Plures enim multo sunt, qui rogant, ut uti liceat opera alterius, quam qui utantur. Quare satius est, ex iis aliquos aliquando tibi in foro trahi, quam omnes continuo domi praesertim

⁸⁸ *Exsarturum*] Id est compensaturum. Vulgo legitur exalturum; quod vix sustineri potest.

⁸⁹ *Alterum subdandum*] Ut omnibus omnia polliceris.

⁹⁰ *Homini Platonice*] Qui veritatem & sanctitatem doctrinae Platonice & Socraticae

profiteris.

⁹¹ *Te impedire*] Hoc vero dicere non debes, sed large polliceri: quamvis tibi homini Platonico non probetur.

⁹² *Domum compleri*] Multitudine eorum, qui egent oratoris opera.

UNIVERSITATIS

UNIVERSITATIS NOMENCLATIONEM



tim cum multo magis irascantur ei, qui neget, quam ei, quem videant iusta causa impeditum, ut facere, quod promissit, cupiat, si ullo modo possit. Ac, ne videar aberrasse a distributione mea, qui hæc in hac populari parte petitionis disputem; hoc sequor, hæc omnia non tam ad amicorum studia, quam ad popularem famam pertinere. Etsi enim inest aliquid dictum ex illo genere, benignè respondere, studiosè intervenire negotiis amicorum ac periculis; tamen hoc loco ea dico, quibus multitudinem capere possis: ut de nocte domus compleatur; ut multi spe cui prefidii teneantur; ut amiciores abs te discedant, quam accesserint; ut quamplurimorum aures optimo sermone compleantur.

XIII. Sequitur enim, ut de RUMORE dicendum sit; cui maxime servendum est. Sed quæ dicta sunt omni superiori oratione, eadem ad celebrandum rumorem valent. dicendi laus; studia publicanorum & questus ordinis; hominum nobilium voluntas; adolescentulorum frequentia; eorum, qui abs te defensi sunt, assiduitas; ex municipiis multitudo eorum, quos tua causa venisse appareat; bene homines nosse; comiter appellare; assidue ac diligenter pete-

⁹³ Bene omnes loqui & exultare. Alii adhibet verba hæc mutare conati sunt. Ego adhibet vocem *senior*. Nam bene omnes loqui & exultare pertinet ad illam, quem dixerat, *optimam sermonem*. Nisi forte omnia profusè tollenda sunt.

⁹⁴ Urbanam. Plebis urbanæ studia commemorat, ne ullam civitatis partem omitat.

⁹⁵ Qui conciones tenent. Qui in concionibus sunt assidui.

⁹⁶ Quæ adeptus est. Ajunt Critici, deesse

re; benignum ac liberalem esse; bene omnes loqui & exultare; domus ut multa nocte compleatur; omnium generum frequentia adit; satisfiat oratione omnibus, re operaque multis; perficiatur, id quod fieri potest, labore & arte & diligentia, non ut ad populam ab iis omnibus fama perveniat, sed ut in his studiis populus ipse verteretur. Jam ⁹⁴ urbanam illam multitudinem, & eorum studia, ⁹⁵ qui conciones tenent, quæ adeptus es in Pompejo orando, Manili causa recipienda, Cornelio defendendo, ⁹⁷ excitanda nobis sunt; quæ adhuc habuit nemo, quin idem splendorem omnium voluntate, que haberet. Efficiendum etiam illud, ut sciant omnes, Cn. Pompeii summam erga te esse voluntatem; & vehementer ad illius ratione, te id assequi, quod petis, pertinere. Postremo tota petitiō cura ut pompe plena sit, ut illustris, ut splendida, ut popularis; ut habeat summam speciem ac dignitatem; ut etiam, si qua possit, in competitoribus tuis existat aut sceleris, aut libidinis, aut largitionis, accommodata ad eorum mores infamia.

XIV. Atque etiam in hac petitione maxime videndum est, ut ⁹⁸ SPES REPUBLICÆ Romanæ bona de te sit,

ene in manuscriptis. Quod si ita est, verbum *adeptus* regit *urbanam multitudinem*.

⁹⁷ Excitantis nobis sunt. Si retinere placeat in superiore membro *quæ adeptus*, &c. hæc sit constructio: *urbanam illam multitudinem & studia excitanda sunt*. Antiphrasis est non tenere imitanda.

⁹⁸ Spes reip. Postremum quod proposuit, illud est, ut resp. bene sibi pollicetur. Ob hæc unam spem, quæ de Ciceronis virtute erat in republica, consulatum obtinuit, ut scribit Plutarchus in ejus vita.

sit, & honesta opinio. Nec tamen in petendo ⁹⁹ republica capeffenda est, neque in senatu, neque in concione: sed hæc sunt tibi retinenda; ut senatus te existimet ex eo, quod ita vixeris, defensores auctoritatis suæ fore; equites Romani, viri boni & ocupletes, ex vita acta te studiosum otii ac rerum tranquillarum; multitudo, ex eo duntaxat, quod oratione in concionibus ac iudicio popularis fuisti, te a suis commodis alienum non futurum.

XV. Hæc mihi veniebant in mentem de duabus illis commentationibus matutinis, quas tibi quotidie ad forum descendenti meditandum esse dixeramus: NOVUS SUM; CONSULATUM PETO. Tertium restat: ROMA EST, civitas ex nationum conventu constituta; in qua multa insidiæ, multa fallaciæ, multa in omni genere versantur: multorum arrogantia, multorum contumacia, multorum malevolentia, multorum superbia, multorum odium ac molestia perferenda est. Video, esse magni consilii atque artis; in tot hominum cujusque modi viris tantisque versantem, vitare offensionem, vitare fabulam, vitare insidias; esse unum hominem accommodatum ad tantam morum, ac sermonum, & voluntatum varietatem. Quare

Tom. IX.

⁹⁹ Resp. capeffenda. Non est commoventi republica, propositus rebus novis ad conciliandam sibi pacem, vel nobilitatem.

¹ Quæ tibi quaerit. Id est quæ meditandum. Librarii quidam non intelligentes hunc constructiōni modum, tametsi latinum & regularem, mutarunt *quas in quod*, alii in *quo*.

² Vitare fabulam. Ne in fabulam venias. Cuiuslibet lib. III. Amot. cl. t. Fabula, nec

etiam atque etiam perge tenere istam viam, quam instituisti; excelle dicendo: hoc & tenentur Romæ homines, & allicijuntur; & ab impediendo ac lædendo repelluntur. Et quoniam in hoc vel maxime vitiosa est civitas, quod, largitione interposita, virtutis ac dignitatis oblivisci solet; in hoc fac, ut te bene noris, id est ut intelligas, eum esse te qui ³ iudicii ac periculi metum maximum competitoribus asferre possis. Fac, ut se abs te custodiri atque observari sciant: cum diligentiam tuam, tum auctoritatem vimque dicendi, tum profecto equitatis ordinis erga te studium persequantur. Atque hæc ita te volo illis proponere, ut non videare jam ⁴ aculationem meditari, sed ut hoc terrore facilius hoc ipsum, quod agis, consequare. Et plane sic contendere omnibus nervis ac facultatibus, ut adipiscamur, quod petimus. Video, nulla esse comitia tam inquinata largitione, quibus non gratis aliqua centuria renuntiet suos maxime necessarios. Quare, si advigilamus pro rei dignitate; & si nostros ad summum studium benevolos excitamus; & si hominibus gratiosis studiosisque nostri suum cuique munus deseribimus; & si competitoribus iudicia proponimus, ⁵ sequeltribus metum injicimus,

N n

mus,

sentis, etia iudicari in urbe.

³ Iudicari. Nam poterat Marcus Cicerō competitoribus suis de ambitu accusare, si per eorum largitiones repullam tulisset.

⁴ Aculationem incitari. Quod nimis esset odiosum.

⁵ Sequeltribus. Sequelres appellabatur ii, apud quos pecunia largiendo destinata deponebatur; divites, qui eam dividebant.

mus, diviores ratione aliqua coercemus; perfici potest, ut largitio aut nulla fiat, aut nihil valeat.

XVI. Hæc sunt, quæ putavi non melius scire me, quam te; sed facilius his tuis occupationibus colligere unum in locum posse, & ad te per scripta mittere. Quæ tamen ita scripta sunt, ut non ad omnes, qui ho-

nores petant, sed ad te proprie, & ad hanc tuam petitionem valeant: tamen tu si quid mutandum esse videbitur, aut omnino tollendum, aut si quid erit præteritum, velim hoc mihi dicas. Volo enim, hoc commentariolum petitionis haberi omniratione perfectum.



UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE VALENCIA

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

M. TU.

M. TULLII CICERONIS
HISTORIA,
PER CONSULES DESCRIPTA,
ET
IN ANNOS LXIV. DISTINCTA.

Per Franciscum FABRICIUM, Marcoduranum.

M. TULLIUS, M. F. M. N. COR. CICERO.

HOc modo Orator noster, cujus historiam descripturi sumus, Romanorum more nominatur, atque hæc singula primum explicabimus.

M. id est MARCUS, prænomen ejus est, quod a patre maximus natu filius de more habuit.

TULLIUS proprium & gentile ejusdem nomen est: fuit enim e Tullia gente antiquissima, libro II. de Legibus cap. I. Patrem Ciceronis ex regio Volcorum genere fuisse, in Eusebii Chronicis legimus. Et Plutarchus scribit, nonnullos ejus genus referre ad Tullum Attium, nobilem Volcorum regem. Hinc Silius Italicus lib. VIII. vers. 405.

Tullius ætatas raptabat in ægina surmas.

Regia progenies, & Tullio sanguis ab alto.

Indole prob quanta juvenis, quantumque daturus

Ausonia populis ventura in secula circum.

Ille super Gangem, super exaudivit

& Indos

Implebit terras voce; & furialia bella

Fulmine compestet lingue, nec dein- de relinquet

Par decus eloqui cuiquam sperare nepotum.

M. F. Marci filius. Habuit enim Cicero noster patrem M. Tullium, qui cum esset infirma valetudine, in Arpinati villa sepe ætatem egit in literis, lib. II. de Legibus, cap. I. Eum fulloniam fecisse, ac vites oleæque semper coluisse, Q. Calenus in maledica oratione apud Dionem lib. XLVI, ait. Patrem hunc Cicero in petitione consulatus, annos jam natus XLIII. amisit, ut Ascennus scribit. Vide epist. 5. lib. I. ad Att.

M. N. Marci nepos: nam & avus ejus M. Tullius Cicero nominatus fuit, eoque vivo se natum ait, Lib. II. de Legibus, cap. I. De eodem lib. III. cap. 16. ita scribit, Et avus quidem noster singulari virtute in

N n 2 hoc

mus, diviores ratione aliqua coercemus; perfici potest, ut largitio aut nulla fiat, aut nihil valeat.

XVI. Hæc sunt, quæ putavi non melius scire me, quam te; sed facilius his tuis occupationibus colligere unum in locum posse, & ad te per scripta mittere. Quæ tamen ita scripta sunt, ut non ad omnes, qui ho-

nores petant, sed ad te proprie, & ad hanc tuam petitionem valeant: tamen tu si quid mutandum esse videbitur, aut omnino tollendum, aut si quid erit præteritum, velim hoc mihi dicas. Volo enim, hoc commentariolum petitionis haberi omniratione perfectum.



UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE VALENCIA

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

M. TU.

M. TULLII CICERONIS
HISTORIA,
PER CONSULES DESCRIPTA,
ET
IN ANNOS LXIV. DISTINCTA.

Per Franciscum FABRICIUM, Marcoduranum.

M. TULLIUS, M. F. M. N. COR. CICERO.

HOc modo Orator noster, cujus historiam descripturi sumus, Romanorum more nominatur, atque hæc singula primum explicabimus.

M. id est MARCUS, prænomen ejus est, quod a patre maximus natu filius de more habuit.

TULLIUS proprium & gentile ejusdem nomen est: fuit enim e Tullia gente antiquissima, libro II. de Legibus cap. I. Patrem Ciceronis ex regio Volcorum genere fuisse, in Eusebii Chronicis legimus. Et Plutarchus scribit, nonnullos ejus genus referre ad Tullum Attium, nobilem Volcorum regem. Hinc Silius Italicus lib. VIII. vers. 405.

Tullius ætatas raptabat in ægmina surmas.

Regia progenies, & Tullio sanguis ab alto.

Indole proba quanta juvenis, quantumque daturus

Ausonia populis ventura in secula circum.

Ille super Gangem, super exaudivit

& Indos

Implebit terras voce; & furialia bella

Fulmine compestet lingue, nec deinde relinquet

Par decus eloqui cuiquam sperare nepotum.

M. F. Marci filius. Habuit enim Cicero noster patrem M. Tullium, qui cum esset infirma valetudine, in Arpinati villa sepe ætatem egit in literis, lib. II. de Legibus, cap. I. Eum fulloniam fecisse, ac vites oleæque semper coluisse, Q. Calenus in maledica oratione apud Dionem lib. XLVI, ait. Patrem hunc Cicero in petitione consulatus, annos jam natus XLIII. amisit, ut Ascennus scribit. Vide epist. 5. lib. I. ad Att.

M. N. Marci nepos: nam & avus ejus M. Tullius Cicero nominatus fuit, eoque vivo se natum ait, lib. II. de Legibus, cap. I. De eodem lib. III. cap. 16. ita scribit, Et avus quidem noster singulari virtute in

N n 2 hoc

hoc municio, quoad vivit, restitit M. Gracilio, cuius in matrimonio forem, aviam nostram, habebat, se venit legem tabellariam. Is quoque est, de quo Cæsar lib. II. de Oratore, cap. 66. M. Cicero, inquit, senex, huius viri optimi, nostri familiaris, pater, nostras homines similes esse Syrorum convulsum dicebat: ut quisque optima Græce sciret, na esse nequissimum.

CORNELIA. Nomen est tribus, ablativi casus, ut sit, ex Cornelia. Ex tribubus autem XXXV. aliquam necesse erat, cuiuscunque ordinis esset, civis Romanus obeneret. Atque a tribu, in qua censebatur, cives etiam significabantur; *Asconius in Verrinam secundam, cap. 8.* Cicero autem cum reliquis Arpinatibus in tribu Cornelia censebatur, *Livius, lib. XXXVIII, cap. 36.*

CICERO. Cicerones a cicere appellatos fuisse satis constat: itaque dictum esse illum, qui primus hoc nomen invenit, a nasi figura, auctor est Plutarchus. Apud Priscianum quoque Grammaticum lib. II. legitur, cum, qui primus hoc nomen habuit, ab habitu faciei nominatum esse. Plinius vero lib. XVIII. cap. 3. ait, Fabiorum, Lentulorum, Ciceronum cognomina prima inde esse, ut quisque aliquod optime genus sereret.

Anno post Romam conditam 647,
ante Christum natum 103,

Consules fuerunt

Q. SERVILIUS CÆPIO, C. ATILIUS SERRANUS.

His Consulibus ante diem III.

Nonas Januarii M. Cicero natus est. *Gellius lib. XV. cap. 23.* His quoque Consulibus, quibus L. Crassus legem Servilium suaverit, se natum esse ipse Cicero in *Bruto cap. 43.* scribit. Idem III. Non. Januar. natalem suam vocat, *epist. 5. lib. VII. & epist. 41. lib. XIII. ad Atticum.* Verba Plutarchi sine causa in dubium vocantur: qui de Ciceronis natali ita scribit: *Ταχθίζω δὲ Κικίωνα διότιον τούτου τούτου ἢ νόον Κικίωνα* id est, Editum in lucem Ciceroem servat tertio die Kalendarum novarum, sive, post diem tertium Kalendarum Januarii. Quo genere loquendi non quartus, sed tertius dies Januarii significatur, ut sit, tertio die post Kalendas, connumeratis ipsis Kalendis. Sic *Livius, lib. XXX. cap. 28.* ait, Hannibalem post sextum decimum annum ex Italia decessisse: qui venit in Italiam anno, ut *Livius* numerat, ab U. C. DXXXII, decessit anno DXLVII. Recte igitur Paulus Jurisconsultus in L. Anniculus, D. de Verb. signif. *Aut diei decimum Kalendarum, post diem decimum Kalendarum, neutro, inquit, sermo undecim dies significatur.* Sic enim legendum ex Pandectis Florentinis, non, utroque sermone: ut perperam Alciatus, Budæus, Valla & Corradus legerunt. Apud Plutarchum omnem dubitationem tollit id quod sequitur: *Εἰς ἡμῶν οὐκ ἀπορροῦς ἔχουσαι ἢ δὴν ἄρα τὴν ἀγνοῦσιν.* Id est, Quo die nunc magistratus pro Principe faciunt & vota nuncupant. De quo die Cajus in L. Si calvitur, D. de Verb. signif. *Post Kalendas Januariæ die tertio pro salute Principis vota suscipiuntur.* Ubi tertium diem Januarii

intelligendum esse hæc verba Capitolini in Pertinace ostendunt, cap. 6. *Denique ante tertium Nonarum diem, Votis ipsis, milites Maternum Laferium, senatorum nobilem, ducere in castra voluerunt. Votis ipsis, id est, ipso votorum die; quomodo ludis, gladiatoribus, & familia a Latinis dicuntur.* De iisdem votis Spartianus in Hadriano, cap. 23. *Ingravescente valetudine per somnum perit ipsis Kalendaris Januariis. Quare ab Hadriano votorum causa est lugeri vetitus.* Et *Vopiscus* in Tacito, cap. 9. *Dracorum templum fieri iussit, in quo essent statuae principum bonorum, ita ut ipsorum Natalibus suis, Partibus, Kalendis Januariis, & Votis libamina ponerentur.*

Mater Ciceronis, quæ ipsum, ut Plutarchus scribit, sine ullo dolore peperit, fuit Helvia, ut ab *Eusebio & Paulo Diacono* in Supplementis Eutropiani recte nominatur: nam apud Plutarchum *Οὐδὲν* mendose est pro *Εὐδία*, quod nomen in eisdem *Questionibus Romanis* emendate legitur, quo de *in Annotationibus in Orostii lib. V. cap. 15.*

Habit mater Ciceronis sororem, quæ C. Aculeoni equiti R. nupsit: quem L. Crassus dilexit ex omnibus plurimum, ut est *lib. II. de Oratore, cap. 65.* ubi Aculeonem Crassus apud M. Perpennam iudicem contra Gratiandiam defendisse dicitur. De eodem ipse Crassus lib. I. cap. 43. *Nonne, inquit, videtis equitem R. hominem acutissimo omnium ingenio, sed minime ceteris artibus eruditum, C. Aculeonem, qui mecum vivit semperque vivit, ita tenere sus civile, ut cum ab hoc discesseris, nemo de iis qui*

peritissimi sunt, anteponatur? Hujus igitur Aculeonis filii Ciceronis consobrini fuerunt, quibuscum se in pueritia bonis disciplinis operam dedisse ipse testatur, initio *lib. II. de Orat.* Ex his fuit C. Velleius Varro, vir doctus in primis: qui juris civilis a patre Aculeone traditam tenuit disciplinam; *Brut. 76. Prov. Consul. 17.*

Antequam ad sequentem annum transeo, admonebo adolescentes studiosos, his consulibus natum esse Cn. Pompejum pridie Kal. Octobris, quod *Velleius lib. II. cap. 53.* & *Plinius lib. XXXVII. cap. 2.* discrete scribunt: cuius rei observatione facillime dijudicari potest, quor annos natus Pompejus res singulas gesserit, honoreve consecutus sit. Id quod tam varie ab auctoribus scriptum est, ut major discrepantia vix invenitur.

Anno Urbis 648, Ciceronis, 2,

Consules fuerunt

P. RUTILIUS RUFUS, CN. MALLIUS.

Hic est P. Rutilius Stoicus, homo doctissimus & Panætii auditor, de quo Cicero in *Bruto cap. 30. lib. III. de Officiis, cap. 2.* & nos inferius. Alterum consulum Cn. Mallium voco, quoniam sic quoque appellatur in antiquo marmore Neapolitano: unde Georgius Fabricius legem ædificantium descripsit: de quo Cicero pro Plancio, cap. 5. *Populus Rom. Q. Catulo, in summa familia nato, sapientissimo & sanctissimo viro, preposuit*

posuit Cn. Mallium, non solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio, vita etiam contempta. Idem scribit pro Murena, cap. 17. Sed apud historicos, qui hunc consulem vitium a Cimbris scribunt, magna varietas in nomine & prænominis invenitur, de qua Sigonius in falsis.

Hoc anno Q. Servilius Cæpioni proconsuli imperium rogatione C. Norbani Tribuni pl. abrogatum est, qua de causa seditio in urbe excitata fuit, de qua Cicero lib. II. de Orat. cap. 47. uode L. Cottam & T. Didium Norbani collegas fuisse cognoscimus. Sed Cæpio damnatus est, ejusque bona publicata sunt. Livius lib. LXVII. & Asconius in Cornelianam, ubi mendose impressum est, Tullerat autem tam maxime, propter similitudinem cum Q. Cæcilio. Est enim legendum, cum Q. Servilio, vel, cum Q. Cæpione.

Anno Urbis 649, Ciceronis 3,

Consules fuerunt

C. MARIUS II, C. FLAVIUS FIMBRIA.

C. Marius iterum Consul Kalendis Januarii de Jugurtha triumphavit, Plutarchus in Mario, Sallustius in Jugurthino. C. Fimbriam Cicero pro Plancio, cap. 21. inter eos numerat, qui cum Tribuni pleb. esse non potuissent, Consules facti sunt. De ejus eloquentia idem in Bruto, cap. 66.

His consulibus C. Cassius L. F. Longinus Tribuni pleb. plures leges ad minuendam nobilitatis poten-

tiam tulit, in quibus hanc etiam, ut quem populus damnasset, cuius imperium abrogasset, in Senatu ne esset. Asconius in Cornelianam.

Hoc anno C. Lusius Tribunus milit. Marii sorore natus, pudicitiam cum eriperet Trebonio, sive C. Plotio militi, interfectus ab eo est, cui vim afferebat. Quem cum Marius scelere solutum periculo liberasset ac coronasset, non parum adjuventi ea res illi ad tertium Consulatum attulit. Auctor Plutarchus in Mario & Apophthegmatis. Cicero pro Milone, cap. 4. Valerius lib. VI. cap. 3. Quintilianus lib. III. cap. ult.

Anno Urbis 650, Ciceronis 4,

Consules fuerunt

C. MARIUS III, L. AURELIUS ORESTES.

Marius hunc Consulatum in apparata belli Cimbrici (quod Cicero de Provinciis Coss. cap. 8. Gallicum vocat, & Mario extra ordinem decretum fuisse ait) consumpsit, ut scribit Vellejus lib. II. cap. 12. ubi addit, his Consulibus Cn. Domitium Tribunum pleb. legem tulisse, ut sacerdotes, quos antea collegæ sufficiebant, populus crearet. Cujus meminit Suetonius in Nerone cap. 2. & Cicero Agraria secunda, cap. 7. his verbis: De sacerdotiis Cn. Domitius Tribuni pl. vir clarissimus, tulit, quod populus per religionem sacerdotia mandare non poterat, ut minor pars populi vocaretur: ab ea parte qui esset factus, is a collegio cooptaretur. De eadem lege Domitia idem

in

in Corneliana apud Asconium: ubi illud quoque legimus, Domitium tribunum M. Silanum consularem hominem vexavisse. Orestes in magistratu mortuus fuit. Itaque Marius e Gallia Romam profectus comitia consularia habuit, quibus ipse consul quartum creatus est. Plutarchus in Mario.

Anno Urbis 651, Ciceronis, 5,

Consules fuerunt

C. MARIUS IV, Q. LUTATIUS CATULUS.

Hoc anno Marius Teutonos & Ambronas ad Aquas Sextias prope Massiliam delevit. Strabo lib. IV. Orofius lib. V. cap. 16. ut alios mittam, de quibus in Orofium scripti. Q. Catulus pater est: de cujus dicendi genere multa Cicero in Bruto, cap. 35. Interfectus est a Marianis anno DCLXVI.

Eodem anno M. Antonius Orator, qui triennio post, suo nimirum anno, consul fuit, prætor maritimos prædones in Ciliciam persecutus fuit, ut est in Epitoma Liviana lib. LXVIII. Atque hanc rem ipse Antonius intelligens, lib. I. de Oratore, cap. 185. Cum proconsule, inquit, in Ciliciam proficiscens Aibenas venissem, complures tum ibi dies sum propter navigandi difficultatem commoratus. Corradus, non animadvertens, proconsule dici etiam, qui ante consulatum cum imperio consulari in provinciam mittitur, scripsit M. Antonium post consulatum in Ciliciam profectum. Tu lege com-

mentarium nostrum in Ligarianam. Atque hic est Antonius ille triumphalis vir, cujus filiam a prædonibus captam fuisse Plutarchus in Pompejo tradit. Unde Cicero pro Lege Manilia, cap. 12. An ignoratis ex Misenno ejus ipsius liberos, qui cum prædonibus antea ibi bellum gesserat, a prædonibus esse sublatis? In cujus loci interpretatione doctissimus Hotomanus perperam hunc Antonium cum ejus filio, qui curator oræ maritimæ fuit, ut infra demonstrabimus, confundit.

His consulibus Archiam poetam Romam venisse Cicero in oratione pro eo habita scribit, & addit, illum sibi a prima pueritia principem ad suscipiendam & ad ingrediendam rationem suorum studiorum excuisse. Usus enim fuit Cicero puer Gregis doctoribus, quod ipse in epist. ad M. Titinnium, referente Suetonio de claris Rhetoribus cap. 2. ita scripsit: Equidem memoria teneo pueris nobis primum Latine docere cepisse L. Plotium quendam: ad quem cum fieret concursus, quod studiosissimus quisque apud eum exercebatur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctissimorum hominum auctoritate, qui existimabant Græcis exercitationibus ali melius ingenia posse.

Anno Urbis 652, Ciceronis 6,

Consules fuerunt

C. MARIUS V, M. AQUILLIUS.

Marii in quinto consulatu collega fuit Manius Aquillius. Hinc Antonius

nius apud Ciceronem *lib. II. de Oratore, cap. 47.* ait, se in Aquillii causa Marium crebro appellando collegam ei suum commendasse. Aquillum Marii in quinto consulatu collegam adversus fugitivos in Siciliam missum, bellumque fervile, Athenione duce interfecto, consecisse, Diodorus Siculus *lib. XXXVI.* scripsit. In cuius excerpta historia, ab Henrico Stephano Latine edita, hic Consul C. Acilius per mendum vocatur. Apud Ciceronem quoque Agraria II. *cap. 30.* male scriptum est, *Sicilia civitatibus bello fugitivorum M. Acilius etiam mutuum frumentum dedit,* ubi *M. Aquillius* scribendum: ut initio Verrinae septimae, *Nos post id bellum, quod M. Aquillius consecit, sic accepimus; nullum in Sicilia bellum fugitivorum fuisse.* Aquillius deinde causam de pecuniis repetundis dixit: eumque M. Antonius acriter defendit, ut Livius *lib. LXX.* Cicero *lib. II. de Oratore, cap. 47.* & Verrina VII. *cap. 1.* testatur. Idem pro Flacco, *cap. 39. M. Aquillum patres nostri, militis avaritia civitatibus testimonis sine consilium, quia cum fugitivis fortiter bellum gesserat, iudicio liberaverunt.* Eodem pertinet illud pro Fonteio, *cap. 13. Quam multa M. Aquillius audiret in suo iudicio? Accusavit Aquillum L. Fufius, ut Cicero in Bruto, cap. 62.* scribit. Itaque recte nunc libro II. de Officiis *cap. 14.* legitur: *In accusando etiam M. Aquillio L. Fufii cognita est.* Ubi prius Manlio corrupte scriptum erat.

C. Marius Cos. V. & Q. Lutatius procos. Cimbris in Venetia ad Aethesim Verona fluvium vicerant,

de qua victoria Orofius noster *lib. V. cap. 16.* Sic Marius influentes in Italiam Gallorum maximas copias represit; ut ait Cicero *de Prover. Consul. cap. 13.* atque Italiam obsidione liberavit. Idem *post Reditu. ad Quirit. cap. 8.* Meminit pro Rabirio, *cap. 10.* & in *Catilin. IV. cap. 10.* Q. Catulus de manibus Cimbricis porticum in Palatio in area M. Fulvii Flacci fecit: Cicero, *pro Domino, cap. 38.*

Anno Urbis 653, Ciceronis 7,

Consules fuerunt

C. MARIUS VI, L. VALERIUS FLACCUS.

Horum consulum frequens est mentio apud Ciceronem pro Rabirio, *cap. 7.* in Bruto, *cap. 62.* in Catilina IV. *cap. 2.* & in Antonium VIII. *cap. 5.* Quibus L. Appulejus Saturninus seditionem movit. Is enim, cum anno superiore Tribunatus competitorum A. Nonium (de quo nomine vide Annotationes nostras in *cap. 17. lib. V. Orofii*) adjuvante C. Mario occidisset, eaque ratione Tribunus plebis iterum factus, legem Agrariam per vim tulisset, in quam a singulis senatoribus jurari voluit, Q. Metello Numidico, qui unus in eam jurare noluit, diem dixit. Metellus autem, cui patriae salus dulcior quam conspectus erat, de civitate maluit quam de sententia dimoveri: & C. Mario sextum consuli, & ejus invictis legionibus, ne armis confingeret, cedendum esse dixit. Cicero pro Balbo, *cap. 5. pro Sextio,*

cap. 16. & in Pisonem, *cap. 9.* Sed cum idem Saturninus C. Memmium candidatum consulatus interfecisset, operamque daret, ut C. Servilius Glaucia praetor, consul fieret: S. C. factum est, ut consules viderent, ne quid republica detrimenti caperet. Itaque Saturninus & Glaucia statim sunt interfecti. Cicero pro Rabirio, *cap. 7.* in Catil. I. *cap. 2.* Philip. VIII. *cap. 5.* & in Bruto *cap. 62.* Saturnini caput Rabirium quendam Senatorem per convivia circumtulisse Auctor de Viris Illustribus scribit. Quare postea Cicero consul C. Rabirius accusatus fuit a T. Labieno, cujus patruus Q. Labienus cum Saturnino occisus fuerat. Cicero pro Rabirio, Orofius *lib. V. cap. 17.* A Saturnino late sunt leges Appuleje: in quibus fuit illa, qua Saturninus C. Mario tulit, ut in singulas colonias ternos cives Romanos facere posset, de qua Cicero pro Balbo, *cap. 21.*

Anno Urbis 654, Ciceronis 8,

Consules fuerunt

M. ANTONIUS, A. POSTUMIUS ALBINUS.

De his Cicero in Orat. post Reditum ad Quirites, *cap. 5.* Nunquam de Q. Metello C. Marius, qui erat inimicus; sed ne is quidem, qui secutus est, M. Antonius, homo eloquentissimus, cum A. Albino collega Senatuum aut populum est cohortatus. Hoc tamen anno Metellus unius tribuni pl. rogatione ab exilio revocatus est; *epist. 9. lib. I. Fam. Tri. Tom. IX.*

bunus fuit Q. Calpidius, auctore Valerio *lib. V. cap. 2.* Calidii lege Q. Metellum in civitatem restitutum fuisse Cicero quoque pro Plancio, *cap. 28.* ait.

Eodem anno Tribunus pl. fuit Sex. Titius, homo sediciosus & turbulentus: cui Antonius Consul restitit, ut ipse narat *lib. II. de Oratore, cap. 11.* ubi de testimonio suo in Titium reum agit. Fuit enim hic Titius accusatus & condemnatus, quod L. Saturnini imaginem domi suae habuisset, ut scribit Cicero pro C. Rabirio, *cap. 9.* & Valerius *lib. VIII. cap. 1.* qui ait, eum lege Agraria gratiosum fuisse. Est ergo is, de quo Obsequens in Antonii & Albini Consulatu haec scribit: *Sex. Titius (Sextius in Obsequente mendose legitur) tribunus pleb. de agris dividendis populo, cum repugnantibus collegis, pertinaciter legem ferret, corvi duo numero in alto volantes ita pugnaverunt supra concionem, ut rostris unguibusque lacerarentur. Haruspices sacra Apollinis litanda, & de lege, quae ferebatur, suspensendum pronuntiaverunt. Unde emendandus est locus Ciceronis *lib. II. de Legibus, cap. 12.* corruptus adhuc in omnibus libris, etiam Manutianis postremis. Sic enim legitur: *Quid religiosius quam cum populo, cum plebe agendi jus aut dare, aut non dare? quid, leges non jure rogatas tollere, ut etiam decreto collegii, ut Livius consilio Pbilippi, consulis & auguris?* In codice manuscripto pro, ut etiam, legitur, ut etiam; tu, ut Titium, repone. Nam in eodem libro, *Levius* pro Livius scriptum est.*

His consilibus C. Claudium Pulchrum

chrum eum, qui septimo anno post consul fuit, ædilem curulem fuisse ex Plinii *lib. VIII. cap. 7.* cognoscimus. Eum magnificentissima ædilitate functum esse Cicero, *lib. II. de Officiis, cap. 16.* ait. De eodem in Verrem *VI. cap. 3. C. Claudius, cujus ædilitatem magnificentissimam servas fuisse, usus est hoc Cupidine tam diu, dum forum Dii immortalibus populoque Romano habuit ornatum.*

Anno Urbis 655, Ciceronis 9,

Consules fuerunt

Q. CÆCILIUS METELLUS NEPOS, T. DIDIUS.

Ab his Consulibus lata est lex Cæcilia Didia, ab utriusque nomine dicta. Cujus meminit Cicero *pro Domino, cap. 16. & 20. Philip. V. cap. 3. epist. 8. lib. II. ad Attic.* ubi vulgo *Cæciliam Didiam*, sicut *pro Sextio cap. 64. Scilicet Didiam*, mendose legitur. Hujus legis duo capita fuerunt: unum, ne diversis de rebus lex ferretur; alteram, ut leges trinundino promulgarentur. Auctor Cicero locis jam citatis.

Manutius in Libro de Legibus duas leges Cæciliæ Didias fuisse affirmat, quem lege. Hoc ex Alconio addendum, Hujus Metelli consulis filium fuisse Metellum Nepotem eum, qui cum Cicerone inimicitias gessit. Quem Herbeftus nescio quis, errore non ferendo, eundem cum patre facit.

Anno Urbis 656, Ciceronis 10,

Consules fuerunt

C. CORNELIUS LENTULUS, P. LICINIUS CRASSUS.

P. Crassus pater est M. Crassi, de cujus censura ad annum DCLXIV. de Interitu ad ann. DCLXVI. infra dicemas. Ejus fuit domus Ciceronis, ut est in Sallusti *Investiva, cap. 2.*

Eodem anno Centores in tabulis Capitulinis inveniuntur, L. Valerius Flaccus & M. Antonius, de quibus Valerius Max. *lib. II. cap. 4.* Cicero initio libri III. de Oratore scribit, Antonium Censorem imperatoris manibus rostra ornasse.

Anno Urbis 657, Ciceronis 11,

Consules fuerunt,

CN. DOMITIUS AHENOBARBUS, C. CASSIUS LONGINUS.

De hoc Domitio Cicero *pro Domino, Cn. Domitium*, inquit, *nos pueri Consulem, Censorem, Pontificem Max. vidimus.* De ejus Tribunatu dixi ad annum DCL. Censor fuit anno DCLXI. Post Tribunatum pontifex maximus populi suffragio creatus fuit, ut est in Epitoma Liviana *lib. LXVII.* De eodem Cicero in Bruto *cap. 45.* Hoc, inquit, loco ipsam Domitium non relinquo. Nam est non fuit in oratorum numero, tamen pono satis in eo fuisse orationis atque ingenii, quo & magistratus personam, & consularem dignitatem te-

retur. His Consulibus Ptolemæum regem Cyrenarum, cui cognomen Apioni fuit, mortuum testamento heredem populum Romanum reliquisse Obliquens & Cassiodorus scribunt. Cicero *contra Rullum II. cap. 19.* Adscribit idem auctori Corinthios *agros opimos & fertiles, & Cyrenenses, qui Apionis fuerunt.*

Anno Urbis 658, Ciceronis 12,

Consules fuerunt

L. LICINIUS CRASSUS, Q. MUCIUS SCÆVOLA.

De his Cic. *Verr. IV. cap. 49.* *Halesini pro multis & magnis suis majorumque suorum in rempublicam nostram meritis atque beneficiis suo jure nuper L. Licinio, Q. Mucio cons. cum haberent inter se controversias de senatu cooptando, leges ab senatu nostro petiverunt.* Idem, libro III. de Officiis, *cap. 11.* *Esse pro civitate, qui non sit civis, rectum est non licere. Quam tulerunt legem sapientissimi Consules Crassus & Scævola.* Hanc legem Liciniam & Muciam vocat in Bruto *cap. 16.* qua acerrimam de civitate questionem venisse ait *pro Balbo, cap. 21.* De eadem *pro Cornelio, majestatis reo: Legem Liciniam & Muciam de civibus regendis duo Consules omnium, quos vidimus, sapientissimi tulerunt.* In quem locum Alconius plura scribit.

Crasso Gallia provincia obvenit, in eaque rem gessit, de qua Cicero *lib. II. de Inventione, cap. 37.* & in *Pisonem, cap. 26.* Q. Mucius in Asia legatum habuit P. Rutilium Rufum,

qui Consul fuerat anno DCLVIII. & quia publicanis nihil agere in Asia permiserat, eorum conspiratione in judicium vocatus, ab equitibus, qui tum judicabant, damnatus est, ut scripti in *cap. 17. lib. V. Orofii.* Meminit ejus Cicero *passim, lib. I. de Oratore, cap. 53. in Bruto, cap. 29. pro Fontejo, cap. 13. in Pisonem, cap. 39. lib. III. de Nat. Deor. cap. 32. & alibi.* His Consulibus Prætor fuit suo anno C. Claudius Ap. F. Pulcher, ut est in *Verrina IV. cap. 49.*

Anno Urbis 659, Ciceronis 13,

Consules fuerunt

C. CÆLIUS CALDUS, L. DOMITIUS AHENOBARBUS.

Cælium hanc inter novos homines numerat Cicero *pro Murena cap. 8.* Eundem non mediocribus inimicitias ac laboribus contendisse, ut ad summos honores perveniret, ait in *Verr. VII. cap. 70.* De eodem Crassus *lib. I. de Orat. cap. 25.* *Quis non videat, C. Cælio aequali meo magno bono fuisse homini novo, illam ipsam, quamcumque habuit, in dicendo mediocritatem?* Hac de causa meminit ejus in *Bruto cap. 45.* Eundem clarissimum ac fortissimum adolescentem Questorem non esse factum ait *pro Plancio cap. 21.* ubi male Q. Cælius legitur. L. Domitius prætor Siciliam obtinuerat, atque severitatis exemplum in pastorem, qui apum venabulo perculserat, ediderat; quod ex Ciceronis *Verr. VII. cap. 3.* Valerius in *cap. 3. lib. VI. transtulit.*

Anno Urbis 660, Ciceronis 14,

Consules fuerunt

C. VALERIUS FLACCUS,
M. HERENNIUS.

M. Herennius is est, qui in consulatus petitione L. Philippum superavit. De quo Cicero in Bruto cap. 45. Eodem tempore M. Herennius in mediocribus oratoribus Latino & diligenter loquentibus numeratus est: qui tamen summa nobilitate hominum, cognatione, sodalitate, collegia, summa etiam eloquentia L. Philippum in consulatus petitione superavit. Et pro Murena, cap. 17. Quis L. Philippum, summo ingenio, opera, gratia, nobilitate, a M. Herennio superari posse arbitratus est? Totum annum domi forisque tranquillum fuisse Obsequens scribit.

Anno Urbis 661, Ciceronis 15,

Consules fuerunt

C. CLAUDIUS PULCHER,
M. PERPERNA.

Hic C. Claudius Ap. F. dicitur a Ciceroe Ferrina IV. cap. 49. Alii non male C. F. appellare videntur: ut sit P. Clodii patruus, quem Consulem fuisse Cicero in Celsiana cap. 14. ostendit. Claudii collega in Fragmentis Capitolinorum Faistorum M. Perperna vocatur. *Περπίων* idem nominatur a Dione lib. XLI. ubi de ipsius morte scribit.

Hoc anno Censor eum Cn. Do-

mitio fuit L. Crassus, cujus Censurae Cicero in libris de Oratore aliquoties mentionem facit. Hoc etiam tempore clarissima illa M. Curii & M. Coponii causa apud Centumvirios a duobus consularibus atque aequalibus L. Crasso & Q. Scævola defensa est, paulo ante quam Cicero in forum venit, ut testatur ipse pro Caecina, cap. 18. Meminit ejusdem lib. I. cap. 39. & 56. II. 32. de Oratore, & in Bruto, cap. 39. & 52. unde causam talem fuisse cognoscimus, Coponium in testamento postumam heredem scripserat: eique, si ante quam in tutelam suam veniret, mortuus esset, Manium Curium substituerat. Cum postumus natus non esset, M. Coponius hæres legitimus ad le hereditatem pertinere contendit, negavitque Scævola, Coponii patronus, nisi postumus, & natus, & antequam in suam tutelam veniret, esset mortuus, heredem eum esse posse, qui postumo & nato & mortuo esset substitutus. Crassus, qui Curium defendebat, contendit, testatorem hac mente fuisse, ut si filius non esset qui in tutelam veniret, Curius heres esset, idque omnibus probavit.

Anno Urbis 662, Ciceronis 16,

Consules fuerunt

L. MARCIUS PHILIPPUS, SEX.
JULIUS CÆSAR.

L. Philippus is est, quem a M. Herennio prius superatum fuisse diximus. De eodem Cicero lib. II. de Officiis cap. 17. L. Philippus Q. F. ma-

magno vir ingenio imprimisque clarus, gloriari solebat, se sine ullo munere adeptum esse omnia, que haberentur amplissima.

Hic annus decimus sextus terminus est pueritiæ Ciceronis: in qua, ut Plutarchus scribit, cum eas artes, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet, disceret, ingenium ejus ita eluxit, tantumque nominis & gloriæ inter pueros habuit, ut eorum parentes, visendi Ciceronis, cognoscendæque celebratæ celeritatis in discendo gratia, ad ludum venirent. Pueri quoque honoris gratia Ciceronem medium deducebant. De quo honore Plutarchus in Præceptis Civilibus, & Ovidius lib. V. Faistorum, vers. 67.

Et medius juvenum, non indignantibus ipsis

Ibat: & interior, si comes unus erat.

Laudat etiam Plutarchus indolem Ciceronis, ac plane ipsum ejusmodi naturæ fuisse ait, qualem Plato lib. V. de Rep. in Philosopho & homine docili requirit. Ubi Socrates ita concludit, *Ὁμοῦ δὲ τῷ παιδοποιῶντας ἀποποιῶν τὸν ἄνθρωπον ἐστὶν ὁ θεὸς τῶν φιλοσοφῶντων.* Id est, igitur & Philosophus dicemus sapientia a matorem esse, non unius alicujus, sed universæ.

Puer Cicero, cum poesi imprimis delectaretur, Pontium Glaucum tetrametris composuit, quem sua etiam ætate extitisse Plutarchus ait. *Ἐσχύλιος ἐστὶν Πόντιος Γλαυκῶν* a Strabone, Athenæo & aliis citatur.

Hoc anno tribunus pleb. M. Livius Drusus, cum senatui præicum restituere cuperet decus, & judicia

ab equitibus, qui tum lege Sempromnia judicabant, ad eum transferre ordinem, in iis ipsis, quæ pro senatu moliebatur, senatum habuit adversarium, inquit Vellejus lib. II. cap. 13. Cum igitur vehementius inveheretur in causam Principum consul Philippum, Drusique tribunatus, pro senatus auctoritate susceptus, infringi jam ac debilitari videretur, ludorum Romanorum diebus, quos a pridie Non. usque ad Idus Septemb. fuisse ex veteri Calendario cognoscitur, Crassus se cum C. Cocta & P. Sulpicio in Tusculanum contulit. Quo cum primum Q. Scævola & M. Antonius, deinde Q. Catulus & C. Julius Cæsar venissent, habita fuit disputatio de Oratore, quam Cicero postea tribus libris complexus est, sequæ tum adhuc puerum fuisse ait, lib. XIII. ad Att. ep. 19.

Idibus Septembris senatus frequens vocatæ Drusi in Curiam venit: ibique permulta vehementissima contentione animi, ingenii, virium a L. Crasso dicta sunt: dicenti latus condoluit, sudorque multus confectus est: ex quo cum cohorruisset, cum sebrî domum rediit, dieque septimo est lateris dolore consumptus. Cicero de Oratore lib. I. cap. 7. & III. cap. 1. & 2. Drusus quoque, focis & Italicis populis spe civitatis Romanæ sollicitatis, cum e foro cinctus immensa multitudine reverisset, in atrio domus suæ castello percussus, qui affixus lateri ejus relictus est, intra paucas horas decessit. Vellejus lib. II. cap. 14. & Livius lib. LXX. Cicero quoque lib. III. de Nat. Deor. cap. 32. ait, Drusum domi suæ fer-

ro a Q. Vario interfectum esse. Et pro Milone cap. 7. Tribunus pl. M. Drusus occisus est: nihil de ejus morte populus consultus, nulla questio decretata a senatu est.

Petit eodem tempore tribunatum pleb. C. Cocta is, qui anno post Rom. cond. DCLXXVIII. Consul cum L. Octavio fuit: Sed paucis diebus post mortem Crassi depulsus per invidiam tribunatu, non multis ab eo tempore mensibus eiectus est e civitate, lib. III. de Oratore cap. 3. Reus enim lege Varia factus, venit in iudicium: cumque res suas extulisset, & equites palam infectus esset, antequam sententia de ipso ferretur, urbe cessit. Appianus lib. I.

Crasso mortuo, Cocta pulso, Cicero in forum venit, ut ipse testatur in Bruto cap. 88. Unde cognoscitur, M. Tullium anno sequente, cum iudicia bello Italico intermissa essent, sumpta virili toga, in forum venisse. Deducebantur enim tum in forum adolescentes a patre, vel a proquinquis, ut essent fort audiores, & sectatores iudiciorum. Qua de re Tacitus in Dialogo de Oratoribus cap. 34. meminuit Cicero pro Caelio cap. 4. & ep. 10. lib. XIII. Famil. Filius etiam, qui togam virilem sumebat, a patre & propinquis in forum deducebatur, ut Plutarchus in Bruto de Cassii filio scribit, & togam virilem ad ipsius iuvenis appellat. Dio lib. XLV. eandem togam ad eundem vocat. Hanc togam Lacinii etiam puram, & Græci ἀσπίδιον nominant. Dabant eam suis liberis Romani decimo sexto fere anno. Sic enim Suetonius in Augusto, cap. 8. Quadrimus pa-

triam amisit: duodecimum annum ægens, æviam Juliam desponsam pro concione laudavit: quadriennio post, virili toga sumpta, militariibus donatus triumpho Cæsaris Africano donatus est, quanquam expertus belli propter ætatem. Sic M. Tullius suo filio, quo auctus fuit Cæsare & Figulo. cons. anno DCLXXIX. togam puram dedit Lentulo & Marcello. cons. anno DCCIX. ep. 1. lib. I. & ep. 20. lib. IX. ad Att. Adolescentes eo ipso die, quo togam virilem sumebant, in Capitolium ascendisse argumento est, quod Valerius lib. V. cap. 4. de M. Cocta scribit, de quo Dio lib. XXXVI. Hoc anno multis prodigijs bellum Italicum significatum fuit: que Sisenna initio belli Marfici exposuit, auctore Cicerone, lib. I. de Divinat. cap. 44. Eadem referuntur ab Obsequente & Orolio lib. V. cap. 18. Tum Haruspices Italici belli funesta illa principia non obscure prædixerunt. Cicero de Harusp. Resp. cap. 9.

Anno Urbis 663, Ciceronis 17,

Consules fuerunt

L. JULIUS CÆSAR, P. RUTILIUS LUPUS.

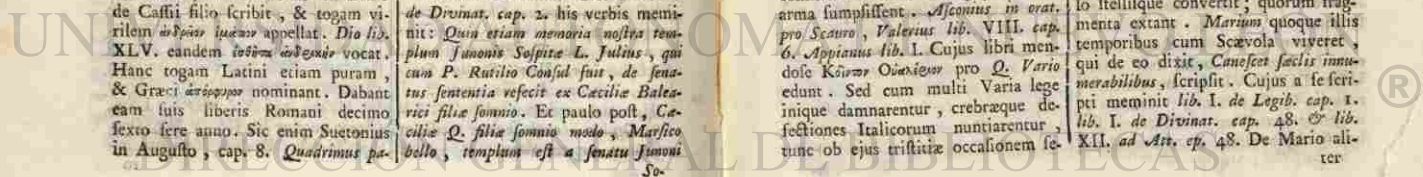
Horum Consulum Cicero lib. I. de Divinat. cap. 2. his verbis meminit: Quia etiam memoria nostra templum Junonis Sospite L. Julius, qui cum P. Rutilio Consul fuit, de senatus sententia vesceit ex Cæcilia Balesæ filia somnio. Et paulo post, Cæcilia Q. filia somnio modo, Marfico bello, templum est a senatu Junoni So-

Sospite restitutum. Nam his consiliis, ut Patereulus scribit, ortum est bellum, quod, quia a Marci primum commotum fuit, Marficum est dictum, ut Strabo libro V. scribit: atque ita vocatur a Cicerone etiam Philip. VIII. cap. 10. & orat. II. contra Rullum cap. 33. ubi idem, sicut & Verrina IV. cap. 2. pro Clæntio, cap. 7. pro Archia, cap. 4. & de Harusp. Resp. cap. 9. Italicum nominatur. Idem a Cicerone pro Fontejo cap. 14. Sociale; a Diodoro, Plutarcho & Appiano Mæpæon & Συμαχίδος πόλεμος dicitur. Defecerunt eo bello finitimi ac vicini, ut Cicero pro Sylla ait cap. 20. Tu vide Orolium nostrum cap. 18. lib. V. Gestum est hoc anno & proximo sequente ab ipsis Consalibus. Hinc Cicero pro Fontejo cap. 15. Recordamini quos legatos nuper in bello L. Julius, quos Cn. Pompejus habuerit. Atque de his duobus annis intelligendum, quod Cicero in Bruto cap. 89. scribit: Erat Hortensius in bello primo anno miles, altero tribunus militum. Hoc tempore, ut ibidem Cicero ait, iudicium exercebatur una lege Varia. Tulerat eam Q. Varius adversus intercessionem collegarum annitentibus equitibus, ut quæreretur de iis, quorum opera consilio socii contra populum R. arma sumplissent. Asconius in orat. pro Scavo, Valerius lib. VIII. cap. 6. Appianus lib. I. Cujus libri mendose Κωνσταντίνου pro Q. Vario edunt. Sed cum multi Varia lege inique damarentur, crebræque defectiones Italicorum nuntiarentur, tunc ob ejus tristitiae occasionem se-

natus decrevit, ne iudicia, dum tumultus Italicus esset, exercerentur, inquit Asconius pro Cornelio.

Tum Cicero, ut ipse in Bruto cap. 89. ait, quotidie & scribens, & legens, & commentans, oratoris tamen exercitationibus contentus non erat. Quare, cum idem, auctore Quintiliano lib. X. cap. 3. in dissertationibus de Oratore iudicium suum cum Crassi auctoritate conjunxerit, non dubium est, quin ipse Tullius suas exercitationes lib. I. de Oratore cap. 34. sub Crassi persona ita significaverit: In quotidianis cogitationibus eguidem mihi adolescentulus proponere solebam illam exercitationem maxime, ut aut verbis propositis quam maxime gravibus, aut oratione aliqua lecta ad eum finem, quem memoria profecti comprehendere, eam rem ipsam, quam legissem, verbis aliis quam maxime possem lectis pronuntiarem. Postea mihi placuit, et ego sum usus adolescentens, ut summorum oratorum Græcæ orationes explicarem: quibus lectis hoc assequabar, ut, cum ea, que legere Græce, Latine redderem, non solum optimis verbis uterer, & tamen usitatis, sed etiam exprimerem quædam verba imitando, que nostra nostris essent, dummodo essent idonea.

Tum igitur Cicero admodum adolescentulus, ut est lib. II. de Nat. Deor. cap. 41. Arati carmina de celo stellisque convertit; quorum fragmenta extant. Marium quoque illis temporibus cum Scævola viveret, qui de eo dixit, Cænesæ sacris innumerabilibus, scripsit. Cujus a se scripti meminit lib. I. de Legib. cap. 1. lib. I. de Divinat. cap. 48. & lib. XII. ad Att. ep. 48. De Mario aliter



ter Corradus: quem *lib. I. de Legibus* refellit. Extremo hoc anno L. Julius Cæsar col. legem Juliam de civitate tulit: qua lege civitas est sociis & Latinis data, ut Cicero *pro Balbo* ait, *cap. 8.*

Anno Urbis 664, Ciceronis 18,

Consules fuerunt

C. POMPEIUS STRABO,
L. PORCIUS CATO.

Hoc anno primum senatores cum equitibus Rom. lege Plotia iudicantur, cuius Cicero *pro Cornelio* meminit; & Alconius, eum locum interpretans, scribit, his consulibus M. Plautium Silvanum tribunum plebem legem tulisse.

Tulit idem legem Plotiam de vi, de qua Cicero *pro Milone* cap. 13. de Harusp. Resp. & alibi. De eodem hoc anno Cicero in Bruto cap. 89. Jam consequente anno Q. Varius sua lege damnatus, excesserat. Ego autem juris civilis studio multum operæ dabam Q. Scævola, P. F. qui quancumq; nemini se ad docendum dabat, tamen consulentibus respondendo studiosos auditandi docebat. Atque hic est Q. Mucius Augur, ad quem sumpta virili toga Cicero a patre ita erat deductus, ut, quoad posset & liceret, a senis latere nunquam discederet; quod ipse in *Latio* cap. 1. scribit.

Sed cum Q. Scævola Augur, qui cum L. Metello Consul fuit anno Urbis DCXXXVI. in monumentis antiquis Q. F. dicatur, videndum, an patris prænomen in Ciceronis libris sit depravatum. Nam Scævola

Pontificem, quem Corradus & alii viri docti significari putant, intelligi non posse inde constat, quod Cicero se ad Pontificem non nisi augure mortuo contulit. Augur autem non solum hoc, verum etiam sequente anno superstes fuit, ac tum Ciceroni sermonem Lælii de Amicitia exposuit, ut e *Latio* M. Tullii perspicuum est. De eodem Augure Cicero hæc, Philippica VIII. cap. 10. Ego Q. Scævola Augurem memoria teno bello Marfico, cum esset summa senectute & perdita valetudine, quotidie, simulatque luceat, facere omnibus conveniendi sui potestatem, neque eum quisquam illo bello vidit in lecto: senexque & debilis primus veniebat in curiam. Plutarchus scribit, Ciceronem bello Marfico aliquandiu sub Sylla militasse. Apud Syllam legatum se fuisse, cum ille hoc anno ante oppidum Nolam florentissima Samnitium castra cepit, ipse Cicero, *lib. I. de Divinatione* cap. 33. scribit. De hac sua militia etiam Philipp. XII. cap. 11. hæc memoria prodidit: C. Pompeius Sex. F. consul, me presente, cum essem tiro in ejus exercitu, cum P. Vettio Catione, duce Marsorum, inter bina castra collocatus est.

Hoc anno censores fuerunt P. Licinius Crassus & L. Julius Cæsar, quibus censoribus nullam populi partem esse censam Cicero ait *pro Archia*, cap. 5.

Anno Urbis 665, Ciceronis 19,

Consules fuerunt

L. CORNELIUS SYLLA,
Q. POMPEIUS RUFUS.

De hoc anno Cicero in Bruto cap. 89. Atque huic anno proximus Sylla consul & Pompejo fuit: tum P. Sulpicii in tribunatu quotidie concionantis totum genus dicendi penitus cognovimus. Sulpicium ab optima causa profectum, Cajoque Julio consulatum contra leges petenti resistens, longius quam voluit popularis aura provexit, ait idem de Harusp. Resp. cap. 20. Disfidebat enim capitali odio a Q. Pompejo, consule, quicum conjunctissime & amantissime vixerat, in *Latio* cap. 1. eumque, auctore Mario, perniciosas leges (quas per vim lætas Sylla dicebat, ut est *Philipp. VIII. cap. 2.*) promulgaret, ac Pompeji consulis filium, Syllæ generum, occidisset, Sylla cum exercitu in urbem venit, ex eaque Sulpicii & Marii factionem expulit. *Livius* lib. LXXVII. & alii. Tum Sylla P. Sulpicium oppressit, eique ferro erepta vita est. Cicero in *Castil. III. c. 10.* & *I. III. de Orat. c. 3.* Marius primo senile corpus paludibus demersus occubavit: deinde ad infirmorum ac tenuissimorum hominum Minturnis misericordiam confugit: inde navigio perparvo, cum omnes portus terralque fugeret, in oras Africae desertissimas pervenit, ait Cicero *pro Sextio*, cap. 22. Historiam pleniorum apud Plutarchum, Appianum *lib. II. cap. 19.*

Tom. IX.

& in Epitoma Livii invenies. De eodem Cicero post Reditum ad Quirites c. 8. C. Marius egomet dicere auctori, tum se fuisse miserum, cum careret patria, quam obsidione liberavisset: cum sua bona possideri ab inimici ac diripi audiret: cum adolescentem filium videret ejusdem socium calamitatis: cum in paludibus demersus concursu ac misericordia Minturnensium corpus ac vitam suam conservasset: cum parva navicula trajectus in Africam, quibus regna ipsi dederat, ad eos inopi supplexque venisset. Et in Pisonem, c. 19. C. Marius Italia servata ab illo demersus in Minturnensium paludibus, Africa devicta ab eodem expulsum & naufragum vidit.

Dum hæc in Italia geruntur, interim Mithridates, rex Ponti, Ariobarzane & Nicomede amicis populi Rom. exactis Cappadocia atque Bithynia, Asiam intravit, unaque die, tota Asia tot in civitatibus uno nuncio atque una literarum significatione cives Roman. necandos trucidandosque denotavit, inquit Cicero in *Manliana* cap. 3. scribit Livius, *lib. LXXVIII. Valerius* lib. IX. cap. 2. Plutarchus in *Sylla*, Appianus in *Mithridatico*. Atque hæc illa universorum civium Romanorum per tot urbes uno puncto temeris misera crudelitique caedes, quam Cic. *pro Flacco* cap. 25. nominat.

Hunc vero crudelitatem Mithridatis, in togatis P. Rutilius Rufus, cum a rege Myrcenensis oppressus esset, vestis mutatione vitavit, ut est in *orat. pro Rabirio Postumo* cap. 10. Idem in *Manliana* cap. 5. ait Mithridatem tum legatum populi Rom.

P

con-

consularem vinculis ac verberibus atque omni supplicio excruciatum necasse. Intelligit autem M. Aquilium consulem anni DCLII. de quo præter Appianum Justinus lib. XXXVIII. cap. 3. & Athenæus lib. V. *Dipnosoph.* Cicero etiam hac de causa M. Aquilium mentionem facit *Tufcul. V. cap. 5.* Urbs Rhodus solatium in fide manlit, atque oppugnata fuit, ut est in Epitoma. *Livii lib. LXXVIII.* Unde Cicero in *Verr. IV. cap. 65.* ait, Rhodios prope solos bellum illud superius cum Mithridate gessisse, omneque ejus copias acerrimumque impetum moribus, lictoribus, classibusque suis excessisse.

Eodem tempore, cum princeps Academicæ Philo cum Atheniensium optimatibus, Mithridatico bello, domo profugisset, Romamque venisset, totum ei se Cicero tradidit, admirabili quodam ad philosophiam studio concitatus, ut ipse in *Bruto, cap. 89.* ait. Hinc Plutarchus scribit, Ciceronem, cum e pueris excessisset, Philonem Academicum audivisse: quem inter Clitomachi discipulos Romani imprimis & propter doctrinam mansuetudinem diligebant. Philonem igitur Cicero lib. I. de *Nat. Deor. cap. 2.* inter eos philosophos numerat, a quibus institutus fuit. De eodem in *Lucullo cap. 6.* Jam Clitomacho Philo nosse operam multos annos dedit. Philone autem vivo patrocinium Academicæ non desuit. Phædrus quoque Ciceroni, cum puer esset, antequam Philonem cognovisset, valde ut philosophus probatus fuit. *Epist. 1. lib. XIII. Famil. Merito igitur lib. I. de*

Nat. Deor. cap. 3. scripsit, non meo diorem se a primo tempore ætatis in philosophiæ studio operam curamque consumpsisse, in quo hoc etiam commorabatur attentius, quod sublata jam esse in perpetuum ratio iudiciorum videbatur, ut ait in *Bruto cap. 80.*

Hoc etiam anno, ut jam retulimus, Q. Mucius Augur Lælii de Amicitia sermonem, habitum ab illo paucis diebus post mortem Africanæ, Aquilio & Tuditano consuli, anno DCXXXIV. Ciceroni exposuit. Augure mortuo Cicero se ad Q. Scævola pontificem consulit. Cui Reip. & senatus principi cum operam daret, peritus juris evasit, ut Plutarchus scribit. Unde Atticus lib. I. de *Legib. cap. 4.* Tullium his verbis affatur: Nam a primo tempore ætatis juri studere te meminisse, cum ipse etiam ad Scævola ventitarem: neque unquam mihi visus es ita te ad dicendum dedisse, ut juri civile contemneres. Et Brutus de Claris Orat. cap. 40. Tu mihi videris tantum juris civilis scire voluisse, quantum satis esset Oratori. Q. Scævola pontifex, seu, ut Appianus eum nominat, *Mucius Scævola* hunc prætoris Populæ, is est, quem supra consulem cum L. Crasso fuisse anno ab U. C. DCLVIII. scripsimus, de cujus morte dicemus ad annum DCLXXI.

Anno Urbis 666, Ciceronis 20,

Consules fuerunt

CN. OCTAVIUS, L. CORNELIUS CINNA.

Hoc anno Cinna consul, cum perniciosas leges per vim ferret, urbe a Cn. Octavio collega pulsus est. *Livius lib. LXXIX.* Unde Cicero in *Catil. III. cap. 10.* Cn. Octavius consul armis ex urbe collegam suum expulit. Omnis hic locus aceris corporum & civium sanguine redundavit. Atque ita bellum Octavianum commocum est: cujus meminit Cicero, lib. I. de *Divinat. cap. 2.* & lib. II. de *Nat. Deor. cap. 5.* Tum, inquit, stellis iis, quas Græci cometas, nostri crinitas vocant, que nuper bello Octaviano magnarum fuerunt calamitatum prenuntia. Vide *Plinium lib. II. cap. 25.* Dissensionis inter Octavianum & Cinnam meminit Cicero etiam de *Harusp. resp. cap. 25.*

Cinna urbe pulsus corruptum App. Claudii exercitum in potestatem suam redegit, ut *Livius lib. LXXIX.* scripsit. App. Claudio, P. Clodii patri, imperium hoc tempore abrogatum fuisse Cicero pro *Domo* ait cap. 31. Tum Marius cum reliquis exulibus ex Africa accersitus, cum in urbem recepti essent, eam velut captam cadibus & rapinis vastarunt, qua de re *Orosius lib. V. cap. 19.* & ego in eum locum. Hinc Cicero post *Red. in Senatu cap. 15.* ait, C. Marius reditu suo senatum cunctum pene delevisse. Tum Q. Catulus, M. Antonius, C. Julius trium eta-

tum oratores tres sunt crudelissime interfecti. Cicero in *Bruto cap. 89.* Et Marius quidem Cimbrica victorie gloriam cum collega Catulo communicavit: postea vero civili bello victor iratus, necessarius Q. Catuli deprecantibus non semel respondit, moriatur. Idem, *Tufcul. V. cap. 19.* & *Cotta lib. III. de Nat. Deor. cap. 32.* Cur tot civitatis principes a Cinna interempti? cur omnium perfidiosissimus C. Marius Q. Catulum, præstantissima dignitate virum, mori potuit jubere? M. Antonii in iis ipsis rostris, in quibus ille Remp. constantissime consul defenderat, quæque censor imperatoris manibus ornatæ, positum caput illud fuit, a quo erant multorum civium capita conservata: lib. III. de *Orat. cap. 3.* & *Tufcul. V. cap. 10.* Cinna collega sui consulis Cn. Octavii præcidi caput jussit, P. Crassus, L. Cæsar, nobilissimorum hominum, quorum virus fuerat domi militæque cognita, M. Antonii omnium eloquentissimi quos audivimus, C. Cæsar, in quo mihi videtur fuisse specimen humanitatis, salis, suavitatis, leporis. De his omnibus vide *Procemium lib. III. de Orat. De P. Crasso Cicero pro Sextio, cap. 21.* In qua civitate ipse meminisse patrem bujus M. Crassi, fortissimum virum, ne videret victorem virum inimicum, eadem sibi manu vitam exhaussisse, qua mortem sæpe hostibus orulisset. De eodem pro *Scævo, & ibi Alconius.*

Hoc anno M. Tullius Moloni Rhodio Romæ dedit operam, & auctori summo caularum & magistro, ut ait in *Bruto cap. 89.* de quo Molone Plutarchus in *Cic. & Cæsare,*

Strabo lib. XIV. Quotilianus lib. III. cap. 1. & Suetonius in Julia Cesare cap. 4. Molonem Rhetorem studia M. Ciceronis acuisse ait etiam Valerius Max. lib. II. cap. 2. Circa hoc tempus Cicero adolescens commentarios Rhetoricos de Inventionem inchoatos & rudēs edidit. Quod ipse initio lib. I. de Oratore & Quintilianus lib. III. cap. 1. significant.

Post hunc annum triennium fere urbem sine armis fuisse Cicero in Bruto cap. 90. ait, quo Sylla bellum Mithridaticum gerente, de quo Plutarchus & Appianus, Cinnaeque Marianaeque partes Italiam obfederunt, ut scribit Veilejus lib. II. cap. 24.

Anno igitur ab U. C. 667, Cic. 21,

Consules fuerunt

C. MARIUS VII. L. CORNELIUS CINNA II.

Marius, quem Cicero pro Plancio, cap. 21. duabus aedilitatis accepit repulis, septies consulens esse factum ait, editis multis sceleribus Idibus Januarii decessit. Livius lib. LXXX. De eius morte sic Cic. lib. III. de Nat. Deor. cap. 33. Cur Marius tam feliciter septimum consul domi sua senex est mortuus? Mario sufficitus est L. Valerius Flaccus, pater illius Flacci, pro quo Ciceronis oratio extat. Huic, cum a Cinna miles, ut Syllae ad bellum Mithridaticum succederet, in Asiam trajecisset, consuli portas tota Asia clausit. Cicero pro Flacco, cap. 25.

Anno sequente idem a C. Fimbria

legato suo consularis interfectus est. Veilejus lib. II. cap. 24. Livius LXXXII. Strabo XIII.

Hoc anno censores in tabulis Capitolinis inveniuntur L. Marcus Philippus, M. Perperna, quorum Verina III. cap. 55. in lege Veris mentio fit ita: Qui de L. Marcio, M. Perperna censoribus redemeris, eius socium ne ei admittito. De Marcio item Cicero pro Domino cap. 32. ait: L. Philippus censor arunculum suum praeerit in recitando senatu: nihil enim poterat dicere, quare rata non essent, quae erant acta in ea Rep. in qua se illis ipse temporibus censorem esse voluisset. Hi sunt superiores illi censores, quibus Archiam cum L. Lucullo quaestore fuisse in Asia Cic. pro Aerebia, cap. 5. ait. Lucullus enim hoc tempore quaestor in Asia permultos annos admirabili quadam laude provinciae praesuit, ut Cic. in Luculli principio scribit. Lucullum vero in Graecia fuisse ante quam Sylla eo veniret, ex Plutarchi Sylla cognoscitur. Sylla quoque ex Asia decedente, Lucullus ibi mansit, ut infra dicemus.

Proximo biennio, quo comprehenditur annus urbis 668, & 669, Ciceronis 22, & 23,

Consules a se creati Remp. tenuerunt

L. CORNELIUS CINNA III, CN. PAPIRIUS CARBO.

Qua ratione M. Tullius hoc triennium, quo urbs fere sine armis fuit, traduxerit, ipse in Bruto, cap. 90. his

his verbis exponit: Ego, inquit, hoc tempore omni noctes & dies in omnium doctrinarum meditatione versabar. Eram cum Stoico Diodoto: qui cum habitavisset apud me, mecumque vixisset, nuper est domi meae mortuus, a quo cum in aliis rebus, tum studiosissime in dialectica exercebar: quae quasi contraria & asperilla eloquentia putanda est: sine qua etiam tu, Brute, iudicavisti, te illam justam eloquentiam, quam dialecticam dilatam esse putant, consequi non posse. Haecenus Cic. qui hunc Diodotum lib. I. de Nat. Deor. cap. 3. primo loco numerat inter eos philosophos, a quibus institutus fuit. De eodem in Lucullo, cap. 36. Diodoto quid faciam Stoico? quem a puero audivi, qui mecum vixit tot annos, qui habitavit apud me, quem & admiror & diligo. Et ep. 16. lib. XIII. Fam. Domi meae cum Diodoto Stoico, homine, meo iudicio, eruditissimo, multum a puero fui. Eiusdem meminit ep. 4. lib. IX. Fam. de quo loco est Adriani Turnebi & Petri Rami, praceptorum meorum, quos, ut ipsorum dignitas poscit, honoris gratia nomino, sententiae aliquando non nihil discreparunt: res tamen ipsa ex vera hujus nominis scriptura, quam Victorius, Manutius & Lambinus, viri doctissimi, e vetustis libris ediderunt, jam extra controversiam est. De eodem Cicero, Tuscul. V. cap. 39. Diodotus Stoicus caecus multos annos nostrae domi vixit. Is vero, quod incredibile vix est, cum in Philosophia multo etiam magis assidue quam antea versaretur; & cum fidibus Pythagorae more uteretur: cumque ei libri noctes & dies legerentur (quibus in studiis occu-

lis non egubat) tum, quod sine oculis fieri posse vix videtur, Geometriae manus tuebatur, verbis praecipuum discuntibus, ante, quo quamvis lineam ducerent.

Mortuus fuit Casare & Bibulo cons. anno ab U. C. DCXCIV. Cornelius Tacitus in Dialogo de Oratoribus, cap. 30. ait. Ciceronem apud Philonem Academicum, apud Diodotum Stoicum, omnes philosophiae partes penitus hausisse. Addit Cicero in Bruto, cap. 90. Huic ego doctissimi & ejus artibus variis atque multis ita eram tamen delectus, ut ab exercitationibus oratoris nullus dies vacuus esset. Commentabar declamans saepe cum M. Pisone & cum Q. Pompejo, aut cum aliquo quotido, idque faciebam multum etiam Latine, sed Graece saepius: vel quod Graeca oratio plura ornamenta suppeditans consuetudinem similiter Latine dicenti afferebat: vel quod a Graecis summi doctissimis, nisi Graece dicerem, neque corrigi possent, neque doceri. Ciceronem ad Praetoram usque Graece declamasse auctor est Suetonius de Glor. Rhetoribus cap. 1.

Circa hoc tempus Cicero, cum Aratum jam Romanum hexametris versibus edidisset, in Xenophontis Oeconomico luit, ut scribit Hieronymus in praefatione in Euseb. Chron. Ipse Cicero, secundo libro extremo de Officiis ad filium, viginti annos natum, ita scribit: Has res commodissime Xenophon Socraticus persecutus est in eo libro, qui Oeconomicus inscribitur: quos nos ista fere aetate cum esseamus, quae es tu nunc, & Graeco in Latinum converterimus. Divisit autem Cicero unum Xenophontis librum in tres,

302
tres, ut Servius in *primum Georgico-
rum* testatur.

Quin etiam libros Platonis Cice-
ro hoc genere tralatos edidit, inquit
Fabius *lib. X. cap. 5.* Timæi pars
cum maximo bono studiosorum utri-
usque linguæ extat.

Protagoram ab eo conversum fuis-
se Hieronymi, Prisciani & Donati
testimoniis tantummodo scimus. Id
tamen Ciceronem potius extremo
tempore ætatis quam hoc fecisse pu-
tamus. Carbonis in secundo consu-
latu quæstor fuit C. Verres, Cic.
Verrina III. cap. 4. & 13. Tum
Sylla, pace cum Mithridate facta,
Asiam in quadraginta quatuor regio-
nes distribuit, auctore Cassiodoro.
Cum autem Sylla omnes Asiæ civi-
tates pro portione in provincias de-
scripsisset, vestigal quoque iis, quod
æqualiter penderent, descripsit. Cic.
pro Flacco, cap. 14. & ep. 1. lib. I.
ad Q. Fratrem. Sed Syllam in Ita-
liam revocavit Resp. ait *pro lege
Manilia, cap. 3.*

Anno Urbis 670, Ciceronis 24,

Consules fuerunt

L. CORNELIUS SCIPIO ASIA-
TIGUS, C. NORBANUS
FLACCUS.

Horum Consulum meminit Cic.
pro Quintio, cap. 6. ubi etiam (*cap.
7.*) C. Valerium Flaccum im-
peratorem hoc anno in Gallia ulterio-
re fuisse ait. Cujus Flacci mentio-
nem Cæsar *lib. I. de Bello Gallico,
cap. 40.* facit. Scipionis quæstorem
M. Pisonem, de quo paulo ante,

fuisse, ex *Verrina III. cap. 14.* co-
gnoscitur.

Hoc tempore tumultus ille pro
recuperanda Rep. ortus est, de quo
Cic. in *Bruto cap. 90.* Nam Sylla,
compositis transmarinis rebus, in I-
taliam venit & C. Norbanum præ-
lio vicit, de quo diximus in *cap.
20. lib. V. Orosii.* Tum Cn. Pom-
pejus adolescentulus, privatus, exer-
citurum difficili Reip. tempore conse-
cit, eique præfuit, & rem optime
ductu suo gessit. Cicero in *Manilia-
na, cap. 21.* Eodem pertinet illud
in *Phil. V. cap. 16.* Pompejus ad
L. Syllam maximum imperium victoreni-
que exercitum accessit. Vide Plutar-
chum & alios.

Sylla vero cum Scipione inter Ca-
les & Theanum, cum alter nobilitatis
florem, alter belli socios adhibuisset,
de auctoritate senatus, de
suffragiis populi & de jure civitatis,
legis inter se conditiones contrulerunt,
inquit Cicero *Phil. XII. cap. 11.* Sed
cum res convenire non posset, &
Sylla Scipionis castra oppugnaturus
esset, universus exercitus consulis
signa ad Syllam transtulit: Scipio,
cum interiri posset, dimissus est.
Hæc Livius *lib. LXXXV.* Itaque
Scipio fluctibus Reip. expulsus, Mas-
siliæ postea in exilio vixit. Cic. *pro
Sextio, cap. 3.* Hoc anno Capitolium
incensum fuit, cujus meminit Cic.
in *Catil. III. cap. 4.* & Dionysius
Halicarnassensis *lib. IV.* Tu lege Pla-
tarchum in *Sylla, & August. cap.
24. lib. II. de Civit. Dei.*

303
Anno Urbis 671, Ciceronis 25,

Consules fuerunt

CN. PAPIRIUS CARBO III,
C. MARIUS C. F.

Horum consulum mentio est apud
Ciceronem *contra Rullum, III. cap.
2.* Hoc anno, cum a Marianis urbs
etiamnum teneretur, L. Damaspippus
prætor ex voluntate C. Marii consulis,
cum Senatam contraxisset, omnem,
quæ in urbe erat, nobilitatem truci-
davit. Livius *lib. LXXXVI.* Tunc
interfectus fuit C. Carbo consulis fra-
ter, de quo Cicero *epist. 21. lib. IX.*
*Famil. Perit tum quoque P. Anti-
stius, Cn. Pompeii socer, de quo
Cicero in Bruto, cap. 90. & Q. Sca-
vola pontifex maximus, quem Li-
vius lib. LXXXVI. scribit in vesti-
bulo ædis Vestæ occisum fuisse. Hinc
Cicero lib. III. de Nat. Deor. cap.
32. Temperantia prudentiaque specu-
men ante simulacrum Vestæ pontifex
max. est Q. Scaevola trucidatus. Me-
minit ejusdem lib. III. de Orat. cap.
3. Tandem Sylla, fuso Carbonis e-
xercitu, in urbem venit, eoque tem-
pore ejus immanis crudelitas in ci-
ves extitit, de qua Cicero lib. II.
de Officiis, cap. 8. & Orosius lib.
V. cap. 21. Tum Cn. Pompejus, in
Siciliam cum imperio a Senatu mil-
sus Carbonem consullem captum in-
terfecit, Livius lib. LXXXIX. Pla-
tarchus in Pompejo, & alii. De quo
Cicero, *epist. 21. lib. IX. Fam. Hoc
vero qui Lilybei a Pompejo nostro est
interfectus, improbius nemo, meo judi-
cio, fuit. Atque ita Pompejus Sici-**

liam multis undique cinctam pericu-
lis, non terrore belli, sed celeritate
consilii explicavit. Cic. in *Manilia-
na, cap. 11.*

Eodem tempore L. Licinius Mu-
rena, pater ejus, quem Cicero de-
fendit, a Sylla cum duabus legioni-
bus in Asia relictus, bellum Mithri-
daticum renovavit: de quo Appia-
nus in *Mithridatico*. Murena vero
Mithridatem vehementissime vigilan-
tissimeque vexatum, repressum ma-
gna ex parte, non oppressum reli-
quit, ut ait Cic. *pro Murena, cap.
15. & addit, cap. 5.* filium viro
fortissimo parenti suo magno adjumen-
to in periculis, solatio in laboribus,
gratulationi in victoria fuisse. Lu-
cullum autem quæsturæ diuturnum
tempus, Murena bellum in Ponto
gerente, in Asia pace consumplisse,
idem in *Lucullo* scribit *cap. 1.*

Extremo hoc anno Sylla effecit,
ab interrege ut Dictator diceretur,
ait Cicero *ep. 18. lib. IX. ad Att.*
Quomodo id effecerit copiose Appia-
nus & Plutarchus scribunt. Interrex
fuit L. Valerius Flaccus, de quo
Cic. *orat. III. contra Rullum, cap.
2. Omnium legum iniquissimam dissi-
millimamque legis esse arbitror eam,
quam L. Flaccus Interrex de Sylla
tulit, ut omnia, quæcumque ille fecis-
set, essent vana.* De eadem lege lib.
I. de Legibus cap. 15. *Nihil credo
magis illa iusta est, quam Interrex
noster tulit, ut Dictator, quem vellet
crevum indidit causa impune posset
ocidit.* Itaque Sylla Dictator, qui
tum sine dubio habuit regalem po-
testatem, ut est in *orat. de Harusp.
Resp. cap. 25.* omnes, quos oderat,
morte multabat, pro *Ligario cap. 4.*
De

304
De proſcriptione Syllana *Orosius no-*
ſter cap. 21. lib. V. Eſti autem Syl-
la Dictator poſt C. Marium & Cn.
Papirium ſuit, ut ait Cicero, orat.
III. contra Rullum, cap. 2. conſules
tamen creati permilſi.

Anno Urbis 672, Ciceronis 26,

Conſules fuerunt

M. TULLIUS DECULA,
CN. CORNELIUS
DOLABELLA.

De his conſulibus Cicero, orat.
II. contra Rullum, cap. 14. *De quibus*
rendendis S. C. facta ſunt M.
Tullio Cn. Cornelio coſſ. Sylla Dictator
hoc tempore rebus (legibus)
novis Reip. ſtatim confirmavit, ut
eſt in epitoma Liviana lib. LXXXIX.
Recuperata Rep. & legibus atque ju-
dicis conſtitutis, Cicero ad cautus
& privatas & publicas adire cepit,
in Bruto cap. 90. Itaque his conſu-
libus, ut Gellius lib. XV. cap. 28.
ſcribit, M. Cicero cauſam privatam
pro Quintio apud Aquillium Gallum
judicem dixit. Præterea in Eufebii
Chronico ita legitur: 26. anno eta-
tis C. Quintium defendit. Idem co-
gnofcitur ex ipſa cauſa expoſitione,
que talis eſt. Sex. Nævius ante bi-
enniū, Scipione & Norbano cois.
cum P. Quintius pridie Kal. Febr.
in Galliam profectus eſſet, a P. But-
rieno prætorè poſſeſſionem bonorum
Quintii, a quo ſibi pecuniam debe-
ri, & vadimonium deſertum dice-
bat, ex edicto poſtulavit. Miſus in
poſſeſſionem Nævius, cum bona
abſentis Quintii dies XXX. poſſedit.

M. T. CICERONIS

ſet, ea proſcribi juſſit. Tum Sex.
Alphenus procurator Quintii auctio-
nem impedire conatur, ſeq̃e para-
tum eſſe judicio abſentem defendere
proſitetur. Nævius poſtulat, ut Al-
phenus judicatum ſolvi ſatiferet; quod
cum ille recuſaret, eoque nomine
Tribunos appellaret, convenit, ut
Idibus Septemb. Quintium ſiſti Al-
phenus promitteret. Venit Romam
Quintius ad vadimonium. Nævius
annum & ſex meſes, hoc eſt, ab
Idibus Septemb. Scipione & Norba-
no cois. ulque ad Idus Martias hu-
jus anni nihil petiit. Tum demum
in jus ventum ad P. Dolabellam
Prætozem. Ibi Nævius petiit, ut
Quintius judicatum ſolvi ſatiferet;
quod cum is recuſaret, Dolabella
decrevit, ut Quintius aut ſatiferet,
aut ſponſionem faceret. Ni bona
ſua ex edicto poſſeſta non eſſent.
Sponſione facta, C. Aquillius Judex
datus eſt, apud quem Cicero con-
tendit, Quintii bona ex edicto a
Nævio poſſeſta non eſſe.
Vides igitur aperte Quintii cau-
ſam hoc anno a M. Tullio defen-
ſam eſſe poſt Idus Martias. Nam
quod Cicero ait, rem jacuiſſe in
controverſis bienniū, Oratorum
more elate dictum eſt, & ſi quis
veſt calumniis Nævii rem in bien-
niū ductam fuiſſe, hoc quidem
certe omnes fateri neceſſe eſt, poſt
Idus Sept. qua hoc anno, non qua
Sylla & Metello coſſ. anno inſequen-
te fuerunt (ut Corradus res neſcio
quas agens ſcripſit) hanc cauſam
actam eſſe.

Quod vero & Corradus opinatur,
& nonnemo affirmat, Quintium de-
ſentum poſt Dictatorum Syllam, eo
quod

HISTORIA

quod Cicero dicat, *Emiſi bona Sex.*
Alphoni L. Sylla Dictatore vendente,
leve admodum eſt. Cur enim in ju-
dicio privato hoc eloqui auſus non
fuiſſet? aut quis præſtabit, ab Or-
atoribus omnia dicta vel eo modo
acta fuiſſe, quo poſtea ſcripta ſunt
& edita?

Sylla dictatore Cicero iterum ſe
Moloni, qui legatus ad ſenatum de
Rhodiorum præmiis venerat, operam
dediſſe ait in *Bruto, cap. 90.*

Hoc quoque tempore Cn. Pompe-
jus, bello in Africa maximo confe-
cto, victorem exercitum deporta-
vit, ut ait Cicero *pro lege Manilia*
cap. 21. Intelligit autem bellum ge-
ritum cum Domitio & Hierta, Nu-
midæ rege, quo de *Orosius lib. V.*
cap. 21. atque ex Africa Pompejus
adhuc eques triumphavit.

Miror autem Eutropium *lib. V.*
extr. ſcribere, Pompejum tunc quart-
um & vigefimum annum egiſſe,
cum M. Tullii aqualis fuerit, ut
ex Ciceronis *Bruto, cap. 68.* & *Velle-*
io, lib. II. cap. 53. notum eſt, &
nos ſupra admonuimus.

Eodem tempore L. Sylla Murenam
ex Aſia revocavit, ut ait Cic. in
Maniliana, cap. 3. Murena reverſus
ampliſſime atque honeſtiſſime ex pre-
tura triumphavit, in *Orat. pro Mu-*
rena, cap. 7.

Anno Urbis 673, Ciceronis 27,

Conſules fuerunt

L. CORNELIUS SYLLA FELIX
II, Q. CÆCILIUS METEL-
LUS PIUS.

Tom. IX.

305

Horum Conſulum meminit Cice-
ro *Verrina III. cap. 50.* & Gellius
lib. XV. cap. 28. ubi ſcribit, Cice-
ronem his conſulibus Sex. Roſcium
parricidii reum defendiſſe. Et addit,
Feneſtellæ errorem notatum fuiſſe a
Pediano, quod ſcripſiſſet Ciceronem
ſexto & vigefimo ætatis anno pro
Sex. Roſcio dixiſſe. Quem Feneſtel-
læ errorem Corradum alioſque viros
doctos potius amplecti, quam Aſco-
nii & Gellii auctoritatem ſequi, e-
quidem miror: cum præſertim *Quin-*
tilianus lib. XII. cap. 6. ſcribat Ci-
ceronem ſex & XX. annos natum
pro Sex. Roſcio dixiſſe. Egit autem,
opinor, hanc cauſam in principio an-
ni. Nam, ut ex oratione ipſa intel-
ligitur, *cap. 44.* in lege de proſcri-
ptione erat, ut anno ſuperiore ad
Kal. Junias proſcriptiones venditio-
neque fierent: Roſcius autem pater a-
liquot poſt meſes Romæ occiſus eſt:
eaque res quadriduo ad Chryſogonum
in caſtra Syllæ Volaterras (quod op-
pidum obſeſſum Sylla in deditonem
accepit; *Livius lib. LXXXIX.*) de-
lata eſt. Bona Roſcii tanquam pro-
ſcripti ideoque occiſi, ut Plutarchus
tradit, Sylla hæſtæ ſubjecit; & Chry-
ſogonus ejus libertus duobus milli-
bus nummum emit, cum jam pro-
ſcriptionis mentio nulla fieret, cum
etiam, qui antea metuerant, redi-
rent, ac jam deſunctos ſeſe periculis
arbitrarentur. Sed cum filius idem-
que heres Roſcii bona patris ita ven-
dita eſſe agere ferret, eaque ſexagies
eſſe demonſtraret, Sylla coargui ſe
graviter tulit, & Roſcii filii nomen
opera Chryſogoni de parricidio deſe-
rendum curavit. Cum Roſcii patro-
cinium ob Syllæ metum nemo ſuſci-
pe-

Q q

pe-

peret, adolescens ab omnibus delertus ad Cic. confugit: quem amici quoque ad eum defendendum cohortabantur, cum aliud splendidius aut præclarior gloriae initium habere non posset. Cic. igitur adolescens contra L. Syllæ dominantis opes Sex. Roscium Amerinum descendit, *lib. II. de Offic. cap. 14.*

Defensionis capita tria sunt: in primo parricidii crimen falso objectum fuisse Roscio multis argumentis convincit: secundum est de audacia duorum Rosciorum, Capitonis & Magni, in quos crimen ita confert, ut eos multis suspicionibus arguat: tertium est de Chryfogoni potentia, quam invidiose insectatur.

Victor in causa, magna in admiratione fuit, ut Plutarchus ait. Ipse vero in *Bruto, cap. 90.* sic scribit: *Itaque prima causa publica pro Sex. Roscio dicta tantum commendationis habuit, ut non ulla esset, que non nostro digna patrocinio videretur.*

Roscio contra Chryfogonum defenso, Ciceronem Athenas secessisse, atque inde post triennium Romam revertisse, in *Eusebii Chronico* scriptum est. Unde illud Caleni apud Dionem *lib. XLVI.* manasse videtur, *Kairo reia to A'lious ten numeroi-Las:* quibus verbis significat, M. Tullium eloquentia gratia triennium Athenis vixisse. Et certe si Roscio defenso statim in Græciam profectus esset, quod Plutarchus quoque putavit, triennium ibi vixisset. Jam vero, cum secus ipse in *Bruto, cap. 19.* scribat, nos etiam hæc temporibus aliter dividemus.

Mitylenas hoc tempore in Asia expugnatas fuisse in Liviana epito-

ma *lib. LXXXIX.* scriptum est. Expugnavit eas M. Thermus: in qua expugnatione Julius Cæsar, auctore Suetonio, in *Cæsare cap. 2.* corona civica donatus est. Atque ita urbs & natura, & situ, & descriptione ædificiorum & pulchritudine, in primis nobilis, belli lege ac victoriæ jure pop. Rom. facta est, *Cic. or. II. contra Rullum, cap. 16.*

Anno Urbis 674, Ciceronis, 28,

Consules fuerunt

P. SERVILIUS VATA ISAURICUS, AP. CLAUDIUS PULCHER.

Hos Consules in hunc annum Sylla contra voluntatem populi, qui ipsum creabat, renuntiandos curavit, & Dictatura se abdicavit, *Appianus lib. I. Orofus lib. V. cap. 22.* Ap. Claudius P. Clodii inimici Ciceronis pater fuit, unde in *orat. de Harusp. Resp. cap. 1.* P. Servilius collega patris ejus nominatur.

Hoc tempore Cicero antequam in Græciam profectus fuit, Arretinæ mulieris libertatem contra Cottam hominem discretissimum defendit, Sylla adhuc vivo, ut ait pro *Cæcina, cap. 33.*

Erat eo tempore in Cicerone summa gracilitas & infirmitas corporis, procerum & tenue collum: qui habitus & quæ figura non procul abesse putatur a vitæ periculo, si accedit labor & laterum magna contentio. Eoque magis, ut ipse in *Bruto,*

to, *cap. 91.* scribit, hoc eos, quibus erat carus, commovebat, quod omnia sine remissione, sine varietate, vi summa vocis, & totius corporis contentione dicebat. Itaque cum eum & amici & medici hortarentur, ut causas agere desisteret; ipse autem quodvis periculum adire quam a sperata dicendi gloria discedere mallet, censeret tamen remissione & moderatione vocis, & commutato genere dicendi, se & periculum vitare posse, & temperatius dicere, ut consuetudinem dicendi mutaret, eam sibi causam in Græciam proficiscendi fuisse ait in *Bruto.* Itaque cum esset biennium versatus in causis, Roma est profectus hujus anni æstate, ut ex sequentibus cognoscetur.

Cum venisset Athenas, sex menses cum Antiocho, veteris Academiæ nobilissimo & prudentissimo philosopho, fuit: studiumque philosophiæ nunquam intermissum, a primaque adolescentiæ cultum & semper auctum, hoc rursus summo auctore & doctore renovavit, ut ipse in *Bruto* testatur. Ideoque *lib. I. de Nat. Deor. cap. 3.* Antiochum inter eos philosophos numerat, a quibus institutus fuit. De eodem *lib. I. de Legibus, cap. 21.* *Vir iste fuit prudens, & acutus, & in suo genere perfectus, mihiq; ut scis, familiaris.* Plutarchus quoque in *Cicerone* a nobis converso ita scribit: *Cum Athenas venisset, Antiocho Ascalonita operam dedit: e jusque copia quidem & lepore dicendi delectabatur: sed que ab ipso in philosophia novabantur, ea minime probabat. Jam enim Antiochus a nova Academia dissecerat, & relicta Carneadis secta, commutatoque instituto, vel*

evidentia & sensibus victus, vel, ut nonnulli ajunt, ambitione & contentione cum Philonis & Clitomachi discipulis adductus, Stoicorum decreta fere defendebat. Antiochus igitur, ut Cicero in *Lucullo, cap. 43.* testatur, appellabatur quidem Academicus, sed erat, si perpauca mutavisset, germanissimus Stoicus. Didicerat apud Philonem tandiu, ut constaret diutius didicisse neminem: & scripserat de Academica secta acutissime, eamque non acrius accusavit in senectute, quam antea defensionem. Plura in *Lucullo* Ciceronis, & Plutarchi. Athenis Cicero Epicureos quoque, Phedrum & Zenonem, frequenter cum Attico audivit, ut ait *lib. I. de Finib. cap. 5.* Meminit *Tuscul. III. cap. 17. & Acad. 1. extr.* Hic annus XX. est post M. Antonii & A. Postumii consulatum: ad quem Lucullorum ædilitas a Plinio *lib. VIII. cap. 7.* refertur. Eam vero magnificentissimam fuisse *Cic. lib. II. de Officiis* scribit, *cap. 16.* Hac ego conjectura ductus, L. Luculli magistratus, quos Cic. initio *Luculli* recenset, ita constituo, ut hoc anno ædilis, Bruto & Mamercio cons. prætor fuerit, sequenti Africam obtinuerit, atque inde Octavio & Cotta cons. ad consulatus petitionem roderit.

Anno Urbis 675, Ciceronis, 29,

Consules fuerunt

M. AIMILIUS LEPIDUS, Q. LUTATIUS CATULUS.

His consulibus Sylla in agro Cumaniano

mano mortuus ac Romam perlatus cum magna pompa in campo Martio sepultus est, quod præter cæteros *Appianus lib. I. copiose narrat*. Primus autem e patriciis Cornelius Sylla igni voluit cremari; *lib. II. de Legibus cap. 22.*

Post Syllæ mortem dissensio inter consules orta est, cum Lepidus Syllæ acta rescindere tentaret, & Catulus ei resisteret. Vide Orosum nostrum *lib. V. cap. 22.* Hinc Cicero in Cæcil. III. cap. 10. *Dissensit M. Lepidus a clarissimo & fortissimo viro Q. Catulo. Atulit non tam ipsius iustitiam resp. iustitiam quam cæterorum.*

Ubi vero M. Tullio de Syllæ morte Athenas allatum est, ut Plutarchus scribit, cum jam corpus ejus exercitationibus confirmatum meliore habitu esse cepisset, & vox ita conformata esset, ut cum auditu suavis ac plena, tum ad corporis constitutionem moderate accommodata esset, motus & precibus literisque amicorum, quæ Roma frequentes ad ipsum afferebantur, & cohortatione Antiochi, ut tempus caperetur, dicendi vim ceu instrumentum rursus excoluit, civilemque facultatem excitavit.

Itaque primum, ut ipse in *Bruto, cap. 91.* scribit, Athenis apud Demetrium Syrum, veterem & non ignobilem dicendi magistrum, studiole exercebatur. Post totam Asiam peragravit cum summis oratoribus, quibuscum exercebatur ipsis lubentibus: quorum erat princeps Menippus Stratonicensis, quem Plutarchus Menippum Carem nominat, Cicero tota Asia illis temporibus discretissimum fuisse judicat. Unde Strabo

lib. XIV. Κρίταδα δ' ἄνδρ' ἄξιόλογον ἔργωντα ἴστωρ, Μένιπτον κατὰ τὴν πατρίδα ἦσαν, Κατίαν ἱερικαλίμην, δι' ἡμέτερα ἔκαστον τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἴστωρ, δι' ἡεροσολῶν, Κιλίκων, δι' ἡεροσολῶν ἰστωρ, αὐτῶν συγχαρίων Ἐλεγκῶν & τῶν κερ' ἰστωρ ἀκμαῶν. Id est, Fuit ibi patrum nostrorum memoria nobilis magister dicendi Menippus, cognomento Catoas: quem Cicero ex Asiaticis oratoribus, quos audivit, maxime laudat, ut est in quodam ipsius libro: ubi eum cum Xenocle atque illius ætatis oratoribus comparat.

De Xenocle Adramytteno, cui Ciceroque operam dedit, idem Strabo *lib. XIII.* Erat cum Ciceroe tum etiam Æchylus Cnidius, affidulissime autem Dionysius Magnes. Quibus non contentus, Rhodum venit, seque ad eundem, quem Romæ audiverat, Molonem applicavit, cum adorem in veris causis scriptoremque præstantem, tum in notandis animadvertendisque vitiis, & instituendo docendoque prudentissimum. Is dedit operam, ut nimis redundantem Oratorem nostrum & superfluentem juvenili quadam dicendi impunitate & licentia reprimeret, & quasi extra ripas disfluentem coerceret, auctor ipse in *Bruto*. De Apollonio Molone, inquit Plutarchus, traditum est memorie, eum Latine lingua rudem rogasse Cic. ut Græce declamaret. In quo cum ideo illi obtemperasset, quod putaret, se ita melius corrigi posse; ceteri omnes admiratione obstupescati, certatim de Ciceroe, alii que alio gloriose prædicabat. Apollonius neque orante Ciceroe lætissim præ se tulit, & cum perorasset, defixus in cogitacione diu sedit. Quod ubi Ciceroe egre ferre sensit, hæc ejus vox erupit: Te equidem, M. Tulli, collaudo & admiror: sed me Græcorum fortunæ miseret, cum videam doctrinæ & eloquentiæ laudem, quæ sola nobis reliqua erat, per te ad Romanos translata esse.

Rhodi Cicero Posidonium Philosophum etiam audivit, ut Plutarchus scribit. Posidonius enim cum esset Apamienis e Syria, Rhodi vixit, teste Strabone *lib. XIV.* Hunc familiarem suum vocat Cic. *lib. I. de Finib. cap. 2.* Eundem *lib. I. de Nat. Deor. cap. 3.* inter eos numerat, a quibus in Philosophia institutus fuit. Præterea in libro *De Fato, cap. 3.* ita scribit: *Quadam etiam Posidonius (pæce magistri dixerim) commissi videtur.*

Anno Urbis 676, Ciceronis 30,

Consules fuerunt

D. JUNIUS BRUTUS, MAM.
AIMILIUS LEPIDUS
LIVIANUS.

Hos consules ex interregno iniisse argumentum est oratio Philippi apud Sallustium, de quibus Cicero in *Bruto, cap. 47.* *Isdem fere temporibus D. Brutus, is qui consul cum Mamerco fuit, homo & Græcis doctus literis & Latinis. Mamerci Emili Lepidi consulis meminuit Valerius lib. VII. cap. 7.* Hoc anno, cum duo consules clarissimi fortissimique essent, Pompejus adhuc eques contra Sertorium ad bellum maximum formidolosissimumque, suasu L. Philip-

pi, pro consule missus est. Quo quidem tempore, cum esset nonnemo in Senatu, qui diceret, non oportere mitti hominem privatam pro consule, Philippus dixisse dicitur, Non se illum sua sententia pro consule; sed pro consulibus mittere. Cicero in *Manilianâ, cap. 21.* Idem, Philipp. XI. cap. 8. *Pompejo Sertorianum bellum a Senatu privato datum est: cum L. Philippus pro consulibus se cum mittere dixit, non pro consule.* Scribit etiam Plutarchus in *Pompejo*. Comparato exercitu, hostes in cervicibus jam Italiæ agentes ab Alpibus in Hispaniam submovit, Galliamque recepit; ut ipse apud Sallustium, *Fragm. lib. III. Histor.* ad Senatum scribit. Unde Cicero in *Manilianâ, cap. 11.* ait, Pompejum per Galliam legionibus Romanis in Hispaniam iter Gallorum internectione patefecisse.

Hoc quoque anno M. Tullius se recepit e Græciâ biennio post quam eo profectus erat, non modo exercitatio, sed prope mutatus. Nam & contentio nimia vocis resederat, & quasi deserbuerat oratio, lateribusque vires & corporis mediocris habitus accesserat, ut ipse in *Bruto* testatur, *cap. 91.*

Cum autem Cicero, auctore Plutarcho, magna spe erectus, ad summum studium raperetur, ardor ejus oraculo quodam repressus est. Nam cum Delphos profectus Apollinem consulisset, quamvis ad lummam gloriam pervenire posset, osculum editum est. Suam naturam, non multitudinis opinionem ducem vitæ sequeretur. Quapropter Romam reverteretur primo timide vixit, & dubitantes ad honores accessit, nec ulla in nume-

numero habitus, sed Græculus atque otiosus appellatus fuit: quæ nomina infimis & sordidis hominibus in promptu esse atque in ore consueverunt.

Ut vero & innata honorum cupiditate ductus, & patris atque amicorum cohortatione incitatus, se totum patrocinii tradidit, non jam pedestrianum principem locum petit, sed statim eluxit, ceterisque oratoribus longe præstitit. Hæsternus Plutarchus, ut a me ante annos octo conversus fuit, ubi quod Græculum atque otiosum dixi, qui Plutarcho est *Γραικός* & *οτιώτατος*, secutus sum auctoritatem nostri oratoris, qui pro Sextio, cap. 51. Græculum, inquit, se atque otiosum putari voluit: studio literarum se subito dedit. Solent autem Romani uti appellatione Græci probri loco, cum ignobilitatem obijciunt, ut *Zonarius* scribit.

Anno Urbis 677, Ciceronis 31,

Consules fuerunt

CN. OCTAVIUS, C. SCRIBONIUS CURIO.

De his Cicero in Bruto, cap. 60. *Cn. Sicinius, cum tribunus pl. Curionem & Octavianum consules produxisset, Curioque multa dixisset, selesse Cn. Octavianum collega, qui deum illis erat factis, & multis medicamentis propter dolorem artuum delibutus: Nunquam, inquit, Octavi, collega tuo gratiam referes; qui nisi se suo more inlarvisset, hodie te iste musca comedissent.*

Videntur autem consules a Sicilia producti fuisse, cum id egit, ut tribunum potestas populo redderetur.

Asconius in Drinam in Verrem, cap. 3. Cn. Octavianum M. filium optimum atque humanissimum virum, familiarem suam, nominat Cic. lib. II. de Finib. cap. 28.

His consulibus Cicero, ut ipse in eodem Bruto, cap. 92. ostendit, cum unum annum reverlus, ex Asia causas nobiles egisset, quaesturam petiit, cum C. Coita, qui anno inferenti consul fuit, consulatum, Hortensius adilitatem peteret. Quaestoris comitis, quæ Tributa fuisse *epist. 31. lib. VII. Famil. cognoscitur, Cicero quaestor in primis cunctis suis fragis est factus; in Orat. in Pisonem, cap. 1. Idem, Verrina VII. cap. 14. ait, se ita quaestorem factum fuisse, ut sibi honorem illum tum non solum datum, sed etiam creditum ac commissam putaret.*

In causis iis, quas Cicero ex Asia reverlus ante quaesturam egit, numero orationem pro Q. Roscio Comædo: id quod proposita constitutione causæ planum faciam. Res igitur, ut ex orationis fragmento colligitur, ita se habet.

C. Fannius Chærea servum suum Panurgum communem cum Roscio ea lege fecit, ut is a Roscio arte histronica instituere, quaestusque inter eos communis esset. Institutum artificio comico Panurgum Q. Flavius Tarquinienus quidam interfecit. In hanc rem Fannius cognitor a Roscio datus fuit, qui Flavium judicio DAMNI INJURIA DATI Roscii nomine persequeretur, non secus atque si res sua esset. Lite contestata Roscius sine Fannio cum Flavio decedit H. S. centum millibus. Deinde C. Pilone teste & arbitro, Roscius Fan-

Fannio pro opera, pro labore, quod cognitor fuisset, quod vadimonia obisset, certam pecuniam dedit hac conditione, ut si quid Fannius pro sua parte servi interempti a Flavio exegisset, partem ejus dimidiam Roscio dissolveret. Post triennium Fannius, qui diceret se a Flavio nihil abstulisse, Roscium cum eo de tota re pro societate decidisse, Roscium in jus vocavit, & H. S. quinquaginta millia, dimidiam scilicet partem ejus pecuniæ, quam Roscius a Flavio abstulerat, petiit, & sponione Roscium laceffivit, Ni sibi ille H. S. 1000. deberet. Datus igitur iudex a Præatore fuit C. Pilo cum hac formula, Si pareat Roscium Fannio H. S. 1000. debere. Quod Cic. enumeratione causarum debitionis falsum esse docet: neque societatis nomine quidquam a Roscio peti posse probat.

Corradus Ciceronem hanc causam egisse Cn. Pompejo & M. Crasso cons. anno post hunc sexto inde putat, quod tum C. Pilo prætor fuerit. Sed fallitur, qui ex iudice privato prætorem facit.

Falluntur quoque illi, qui Roscium Comædum ante Amerinum defensionem inde putant, quod post Amerini defensionem Cicero in Graciam statim fuerit profectus. Hoc tempore Q. Roscium fuisse defensionem ex oratione, cap. 12. & 13. cognoscitur, in qua Roscium Syllano tempore cum Flavio decidisse, & quadriennio post causam actam esse, aperte significatur.

Hoc anno in Hispania adversus Sertorium acerrima illa prælia & maxima, Sueronense & Duriense, commissa sunt, quorum meminit Cicero

pro pro Balbo, cap. 2. Tu vide Plutarchum in Pompejo.

Anno Urbis 678, Ciceronis 32,

Consules fuerunt

L. OCTAVIUS, C. AURELIUS COTTA.

De his Cicero in Verrem III. cap. 50. *Cum L. Octavius, C. Aurelius cons. edes sacras locavissent, neque potuissent omnia facta recta exigere, neque ii prætores, quibus erat negotium datum, C. Sacerdos, M. Cæsius: factum est S. C. quibus de Jarvis rebus cognitum & judicatum non esset, uti C. Verres, P. Calius prætores cognoscere & judicarent.* Ubi vides, C. Sacerdotem, cui Verres in prætura urbana & Siciliensi successit, hoc anno prætorem urbanum fuisse: qui cum sequenti Siciliam obtinuerit, & Cicero ante eum Quaestor in Sicilia fuerit, prætor Sex. Peducaeo, suspicionem Corradi, qui Ciceronem hoc anno Quaestorem urbanum & inferenti in Sicilia fuisse putavit, falsam esse omnes vident.

Hic est igitur Siciliensis annus, qui M. Tullium quaestorem excepit, ut ipse in Bruto, scribit, cap. 92. Cum autem bini quaestores in Sicilia singulis prætoribus essent, Lilybatanus & Syraculanus: Cicero Lilybatanus quaestor fuit, ut Asconius scribit, & Cicero ipse pro Plancio, cap. 26. ostendit. Idem Asconius scribit, Ciceronem quaestorem in Sicilia fuisse prætor Sex. Peducaeo. Ipse vero in orat. post Reditum in Senatu ait, cap. 8. se patri M. Curtii quaestorem fuisse.

fuisse. Accidebat autem sepe, ut unus quæstor duorum prætorum esset, ut Gruchius *lib. II. de Comitibus* docet. De Quæstura Ciceronis Plutarchus ita scribit: *Quæstor creatus & sortitus provinciam Siciliam, cum in difficultate annonæ atque inopia rei frumentariæ magnus frumenti numerus Romanam esset mittendus, Siculos initio offensus: post, ubi diligentiam, justitiam & comitatem ejus experiri fuerunt, majores illi honores quam ulli antiquis prætoribus tribuerunt. De eadem ipse in oratione pro Plancio, cap. 26. Non veros, na quis audeat dicere, ullius in Sicilia quæsturam aut gratiorem aut clariorum fuisse. Frumenti in summa caritate maximum numerum miseram: negotiatoribus comis, mercatoribus justus, municipibus liberalis, sociis abstinentis, omnibus eram visus in omni officio diligentissimus, excogitati quidam erant a Siculis honores manditi. Et in Verr. VII. cap. 14. Sic obtinui quæsturam in provincia Sicilia, ut omnium oculis in me usum confectos arbitrerer; ut me quæsturamque meam quasi in aliquo orbis terra theatro versari existimarem; ut omnia semper, quæ jucunda videntur esse, non modo his extraordinariæ cupiditatibus, sed etiam ipsi naturæ ac necessitati denegarem. Idem Verrina II. ait, cap. 12. Siculos in quæstura suæ innocentia abstinentiaque periculum fecisse.*

Et tempore, ut Plutarchus scribit, multi Romani adolescentes, claris parentibus atque honesto loco nati, apud Siciliæ prætorem acculati sunt intemperantiæ & neglectæ disciplina militaris, quos Cicero magna commendatione defendit & conservavit.

Anno Urbis 679, Ciceronis 33,

Consules fuerunt

L. LICINIUS LUCULLUS,
M. AURELIUS COTTA.

His Consulibus Cicero, annuo munere quæsturæ expleto, e Sicilia provincia deceffit. Habuit tum orationem Lilybæi, in qua Siculis multa benigne promisit, ut *Asconius in Argum. Verr. I. scribit. Decedebat autem ea spe, ut sibi populum Romano ultro omnia delaturum putaret. Ac cum casu diebus iis itineris facienda causa Puteolos forte venisset, concidit pene, cum ex eo quidam quæstisset, quo die Roma exisset, & numquid in ea esset novi, quod ipse pro Plancio narrat, cap. 26. & Plutarchus in vita scribit. Cum e Sicilia se recepisset, jam videbatur facultas illa dicendi esse perfecta, & habere maturitatem quandam suam, ut ait in Bruto, cap. 92.*

Fuit hoc anno Tribunus pleb. L. Quintus, homo maxime popularis & ad inflammandos animos multitudinis accommodatus: qui conciones quotidie seditiosas & turbulenta habebat. *Cicero pro Cluentio, cap. 28. 29. 34. & 37.*

Hunc, acta Syllæ rescindere ac reipublicæ statum movere & perturbare conantem, Lucullus consul ab inecepto deduxit, auctore Plutarcho in Lucullo. Hinc Macer apud Sallustium, *Fragn. lib. III. Hist. Lucullus quantis animis ierit in L. Quintium, vidistis. Idem Quintius patronus fuit Oppianici, qui hoc anno, Ver-*

re prætore urbano, condemnatus est. *Cicero pro Cluentio, cap. 33. & Asconius in Verrin. II. cap. 1. & 10. Verrem his consulibus prætorem urbanum fuisse cognoscitur etiam Verrina VII. cap. 13. ubi Cicero inquit: Nemo tam infamatus homo L. Lucullo & M. Cotta cess. Romam ex ullo municipio vadimonii causa venit, quin sciret, juris omnia populi Romani nutu atque arbitrio Chelidonis meretricis gubernari.*

Hoc etiam tempore M. Antonius gratia Cottæ consulis & Cethegi factione in senatu, curationem nactus totius oræ maritimæ, Siciliam & provincias omnes depopulatus est; & ad extremum inferens Cretensibus bellum, re male gesta, morbo interit; *Asconius in Verr. cap. 3. Livius lib. XCVII. Florus lib. III. cap. 7. Memit Vellejus lib. II. cap. 31. & Cicero Verr. IV. cap. 13. ubi M. Antonii infinitum imperium dicit. Hic Antonius pater fuit M. Antonii Triumviri, qui in Plutarchi Antonio *regniis mendose pro Kæronis nominatur.**

Tum quoque Metellus & Pompejus in Hispania ab obsidione Calagurii oppidi depulsi, coacti fuerunt diversas regiones petere, Metellus ulteriorem Hispaniam, Pompejus Galliam, auctore Livio *lib. XCVIII. Itaque tum exercitus Pompeji hiemavit in Gallia, cum M. Fontejus prætor eam provinciam obtineret, ut Cicero pro Fontejo ostendit, cap. 3-*

Anno Urbis 680, Ciceronis 34,

Consules fuerunt

M. TERENTIUS VARRO LUCULLUS, C. CASSIUS VARUS.

De his Cicero pro Cluentio, cap. 49. *Sed quæro a vobis, num istam legem ex isto S. C. L. Lucullus consul, bono sapientissimus, tulit? num anno post M. Lucullus & C. Cassius? Eisdem Verrina III. cap. 23. M. Terentium & C. Cassium nominat, a quibus lex frumentaria Terentia & Cassia lata fuit, de qua Cicero Verrina V. cap. 70. & VII. cap. 21. Fuit enim M. Lucullus, frater L. Luculli, in Terentiorum familiam adoptatus. Eidem Macedoniam evenisse Eutropius lib. VI. scribit, cap. 6. Hinc Cicero in Verr. IV. cap. 8. Dixit hoc idem M. Lucullus, se de his Dionis incommodis pro hospitio, quod sibi cum eo esset, jam ante cognosse. Quid? Lucullus, qui tum in Macedoniæ fuit, melius hæc cognovit quam tu, Hortensi, qui Rome fuisti?*

Hoc anno bellum in Italia a gladiatoribus, ducte Spartaco, excitatum est, quod Cicero in Manilianæ, cap. 10. Servile vocat: de quo scriptum in *ult. cap. lib. V. Orsini. Eodem tempore L. Lucullus, qui consul anno superiore contra Mithridatem profectus erat, ad Cyzicum urbem exercitum ejus fame ferroque delevit, auctore Livio lib. XCV. Nam cum totius impetus belli ad Cyzicenorum mœnia constitisset, eamque urbem sibi Mithridates Asia januam fore puta-*

putavisset, qua effracta, & revulsa tota pateret provincia; perfecta ab Lucullo hæc sunt omnia, ut urbs fidelissimorum sociorum defenderetur, ut omnes copie regis diuturnitate oblationis consumerentur, ait Cicero *pro Murena*, cap. 15. Eandem rem *pro lege Manilia*, cap. 8. & *pro Archia*, cap. 9. commemorat.

Anno Urbis 681, Ciceronis 35,

Consules fuerunt

L. GELLIUS POPLICOLA, CN. CORNELIUS LENTULUS CLODIANUS.

De his Cicero in Ver. IV. cap. 39. Itaque in Senatu continuo Cn. Lentulus & L. Gellius Lucullus (i. a. pres. si libri Ciceronis mendose habent, cum, L. Gellius in venustis recte legatur) Consules faciunt mentionem, placere statui, si Patribus conscriptis videretur, ne absentes homines in provinciis rei fierent rerum capitalium. Idem in orat. *pro Balbo* aliquoties nominatur. In quarta vero in Verrem, cap. 41. M. Lollium Paicenum Tribunum plebs hoc anno fuisse cognoscimus. Quem laborasse, ut Tribunitia potestas populo restitueretur, Asconus in Ferrinam I. cap. 3. scribit. De eodem Cicero in Bruto, cap. 62. *Aptior*, inquit, etiam *Palicenus auribus imperitorum*.

Hoc anno Lucullus Mithridatem in Pontum persecutus, eum legionibus Romanis patefecit, qui ante populum Romani aditu clausus fuerat, ut ait Cicero *pro lege Manilia*, cap. 8. & *pro Archia*, cap. 9.

Anno Urbis 682, Ciceronis 36,

Consules fuerunt

CN. AUFIDIUS ORESTES, P. CORNELIUS LENTULUS SURA.

Orestes gentis Aureliæ cognomen est. sed hic Orestes a Cn. Aufidio adoptatus, ut Cicero *pro Domo* ait, cap. 12. Cn. Aufidius Orestes dictus fuit. Cn. Orestem, cum Tribunus plebs esse non potuisset, consulenti factum ait Cicero *pro Plancio*, cap. 21. Idem prætor urbanus fuit, anno urbis DCLXXXVI. ut ex *Valerio lib. VII. cap. 7.* apparet. P. Lentulus cum Cæcilia conjuravit, atque a Cicero Consule in carcere strangulatus fuit, ut inferius dicemus.

Unde Sura cognomen invenit, Plutarchus in Ciceroe hoc modo exponit: Cum Syllanis temporibus quaestor magnam vim pecunie publice consumpsisset atque perdidisset, Sylla id egre ferens, rationem ab eo in Senatu exegit. Tum ille negligenter & cum contemptu progressus, rationem se redditurum negavit, juram autem præbituram, ita ut pueri consenserent, cum in pile lustone deliquissent. Hinc Sura cognominatus fuit. Sura enim Romanus est ea, quæ Grecis *αὐρα* dicitur. Hæc Sura Plutarchus.

Bellum servile jam tertium annum cum Spartaco gerobatur, cum M. Crasso prætori id mandatum & sex mensibus confectum fuit, ut Appianus *lib. I.* extremo scribit. Itaque Crasso tum permittum Plutarchus ait, ut ovans urbem iniret. Hinc Cicero.

Cicero in Pisonem cap. 24. *Crasse, pater me sui. Quid est, quod consulo formidolosissimo bello coronam illam lauream tibi tantopere decerni volueris a fenatu? Exercitum eodem tempore ex Hispania in Italiam Pompejus reduxit, & quinque millia fugitivorum, qui e prælio aufugerant, interfecit, atque ad senatum, auctore Plutarcho, scripsit, Crassum acie gladiatores fuisse, se bellum radicatus sustulisse. Hinc Cicero in *Manilianis*, cap. 11. *Testis est iterum & sepius Italia, quæ cum servili bello terro periculoque premeretur, ab hoc auxilium absente petierit: quod bellum expectatione Pompeii attentatum atque imminutum est, adventu sublatum ac fupultum.**

Hujus belli confecti gloriam Cicero *pro Sexio* cap. 31. quoque ad Pompejum his verbis transfert: *Qui etiam servilia virtute victoriaque domuisset. Ultimo hujus anni die, pridie quam consulatum iniret, Pompejus etiamnum eques Romanus ex Hispania procos triumphavit, ut Velleius *lib. II. cap. 30.* scribit. De quo triumpho Cicero *pro lege Manilia*, cap. 21. *Quid tam incredibile quam ut iterum eques Romanus ex Senatus consilio triumpharet?**

Anno Urbis 683, Ciceronis 37,

Consules fuerunt

M. LICINIUS CRASSUS, CN. POMPEJUS MAGNUS.

Pompejum ex S. C. legibus solutum, consulatum ante factum, quam ullum alium magistratum per leges

capere licuisset, Cicero in *Manilianis* testatur cap. 21. Numerus de ætate Pompeji apud Appianum, mendose caret: respicit enim tempus anni superioris, quo Pompejus ante natalem suum consulatum petivit.

M. Tullius jam post quaesturam in plurimis causis, & in principibus patronis quinquennium fere versatus erat, ut ipse in *Bruto* scribit, cap. 92. fuitque in admiratione, quod ab iis, quorum causas agebat, nulla dona aut munera, auctore Plutarcho, accipiebat. In iis causis fortasse fuerunt M. Tullii & L. Varenii, quas Cicero scriptas edidisse testimonio Quintilianii & Pisciiani cognoscitur.

In primis autem, ut Plutarchus ait, Cicero enituit, cum C. Verrem hoc anno in judicium vocavit. Nam in patrocinio Siciliensi maxime in certamen venit designatus. Edilis, cum designato consule Horcenio, quod ipse in *Bruto* scribit.

Tenuerat Verres prætura Siciliam provinciam per triennium, atque in ea fuerat libidinose, avare, crudeliterque versatus. Quare, cum tandem hoc anno L. Metellus ei succederet, repetundarum reus a Siculis postulatus est: qui omnes, præter Syracusanos & Mamertinos, M. Tullium, illo tempore florentem defensionibus amicorum, ad accusandum descendere compulerunt, jampridem illis necessitudine consulatum, quod quaestor in Sicilia fuisse, & decedens multa iis benignis promississet, ut Alconius ait, in *Argum. Ver. I.*

Natus jam erat Cicero annos XXXVI. quod tempus legitimum erat adilitatis petendo. Certe P. Scipio Africanus minor, cum annos na-

tus XXXVI. aeditatem peteret, consul a populo dictus est; *Livius lib. L. Vellejo l. I. cap. 12.* Aeditatem igitur suo anno petens Cicero, prior designatus est cunctis suffragiis populi, *in orat. in Pisonem cap. 1.*

Suscipio patrocinio Siciliensi, exitit Q. Cæcilius Niger, domo Siculus, ut Afcionius scribit; Plutarchus ait hominem libertinum fuisse & Judæicæ religioni obnoxium. Unde Cicero in eum dixit, *Quid Judo cum Verre?* Romani autem porcum non castratum Verrem nominant. In Plutarchi libris, in quibus legitur, *Bispho ei Populo in exortationibus Nigri suorum*, negatio deest & restitui debet, ut *in exortationibus*. Alloqui falsum esset, quod Plutarchus scribit, idque duas interpretes viros doctissimos non animadvertisse miror.

Cæcilius igitur contendebar, se potius accusatorem constitui oportere, has asserens causas; unam, quod a Verre lesus, jure illi inimicus esset, alteram, quod cum quaestor ejus fuisset, crimina seiret; tertiam, quod Siculus pro Sicalis ageret. Hinc, quia in publicis quaestionibus, ut est *lib. I. ad Herennium, cap. 12.* legibus cavetur, ut ante, si reo commodum sit, judicium de accusatore fiat, utrum illi liceat aculeare, necne, divinatio accusatorum Ciceronis & Cæciliii facta est.

Tum Cicero primam Verriam de accusatore construendo dixit, in qua hac usus est divisione: spectandum, a quo maxime agi velint ii, quorum de ultione quaeritur, a quo minime velit is, qui accusatur: auctor Quintilianus *lib. VII. cap. 5.*

Visto Cæcilio, & accusatione ad

se delata Cicero, cum inquisitionis tempus in Siciliam postulasset dies CX. & cum L. Tullio fratre patruelle totam provinciam colligendis literis in Verrem & denuntiandis testimoniis peragrasset diebus quinquaginta: Romam reversus, cum videret id agi ut a M. Glabrone prætoris, & ab iis iudicibus, qui tunc erant, ad alium annum aliumque prætoris resorta transiret, eripereturque sibi reus patrocinio Hortensii ac Metelli, qui tunc Consules futuri erant, hoc commentus est rationis, ut orationem longam prætermitteret, neque in criminibus declamatione cumulandis tempus absumeret, sed tantummodo citaret testes ad unumquodque crimen expositum, & eos Hortensio interrogandos daret, inquit Afcionius in *Aggum. Verr. II.* Unde Quintilianus *lib. VI. cap. 6.* Cicero summo consilio videtur in Verrem vel contrahere tempora dicendi maluisse, quam in eum annuo, quo erat Q. Hortensius consul futurus, incidere.

Consilium suum ipse Cicero *Verrina II.* copiose exponit; quæ præterea exhortationem continet iudicium ad vere judicandum: minè quoque in adversarios dirigantur, omnia tentantes ad corruptendum iudicium. Quæ oratione ipse *Verrina III. cap. 7.* hoc se affectum fuisse ait, ut una hora, quæ cepit dicere, reo spem iudicii corrumpendi præderet. Primo autem die magno testium numero citato, alter dies amicis Verris & defensionibus non modo spem victoriae, sed etiam voluntatem defensionis abstulit. Nam, ut Afcionius scribit, arte Ciceronis ita est fatigatus Hortensius, ut nihil, contra quod diceret, in-

veniret. Itaque nobis, ait Cicero in Oratore *cap. 37. pro familiari reo summo orator non respondit Hortensius.* Dicendi enim facultatem Cicero Hortensio nullam dedit, nihil ipse dicendo, ait Afcionius. Et Plutarchus, *quos dixit in orat. de re verri* corruptum esse, atque pro eo *quod* commodius legi posse putavi. Sed Afcionius Turnebus (cujus nomen, ut magistri de me optime meriti, mihi nunquam nisi honoris causa usurpandum est) anno superiore literis significavit, *quos dixit in orat. de re verri*, esse quodam modo abdicata eloquentia.

Hæc prima actio, cujus quasi premium tantum literis mandatum est, quæ Verrina secunda numeratur, novem diebus transacta est. *Verrina III.* Eaue Verres convictus, sua sponte in exilium decessit; Afcionius. In quo exilio illum consensisse, donec a Triumviris post Cic. mortem proscriptus periret, auctor est Lactantius *lib. II. cap. 4.* & Seneca in *suasoriis lib. I.*

Proscriptum Verrem ab Antonio traditur, quod Corinthiis se ei cessurum negavisset. *Plin. lib. XXXIV. cap. 2.*

Reliquas Verrinas quinque Cicero non dixit: sed, cum vellet omnem vim & rationem aculeandi in uno reo ostendere, quinque hos libros domi scriptos edidit: quos pro qualitate criminum dividens, anteaclis unum dedit; crimini repetandarum quatuor; unum de jure dicendo, alterum de re frumentaria, tertium de signis, quartum de suppliciis. Afcionius.

Hi sunt quinque contra Verrem

secundæ actionis libri, de quibus Fabius *lib. XI. cap. 2.* & Tacitus in *Dialogo de Oratoribus, cap. 20.* Cicero etiam in oratore, *cap. 62.* Verrinam sextam quartum accusationis appellat.

Itaque in primo accusationis libro, quæ est Verrina tertia, Cicero anteaclæ, id est ea crimina, quæ Verres ante præturam Siciliensem in quaestura, legatione, & prætura urbana commisit, exponit.

In secundo Accusationis libro, quæ est Verrina quarta, explicantur crimina in Sicilia, in jure dicendo, commissa.

Tertius liber est de frumenti criminibus, eaque oratio frumentaria a veteribus Grammaticis nominatur.

Quartus liber, seu Verrina sexta, est de signis. Quintus & ultimus de suppliciis.

Verre damnato, ut Plutarchus tradit, cum Cicero litem ei tricies H. S. aestimasset, male audivit, quasi pecunia accepta, de multa remisisset. Apud Plutarchum *lib. quinquagesimo* *quædam* est tricies sestertium: siquidem *non trices* *quædam* est decies H. S. ut idem in Antonio testatur. Verum Budens in *libris de Affectu & in Commentariis*, censet in Plutarchi libris verbum *quædam* aut aliud deesse. Sestertium quadingentes a Verre tantum repetitum esse Afcionius scribit.

His coll. tribuniciam potestatem restitutam esse, Sallustius in *Catil. cap. 38.* scribit. Idem est in Liv. epitoma *lib. XCVII.* apud Vellejum *lib. II. cap. 30.* & Plutarchum in *Pompejo*. Hinc Q. Cicero *lib. III. de Legib. ait, cap. 9. Pompejum* *nostrum*

stram ceteris rebus omnibus semper amplissimis summisque effero laudibus: de tribunicia potestate taceo: nec enim reprehendere libet, nec laudare possum.

Post iudicia a Sylla constituta, senatus jam ex lege Cornelia per decem annos turpiter iudicaverat; ita ut iudiciorum levitate ordo quoque alius ad res iudicandas postularetur.

Hoc igitur anno L. Arelus Cotta Prætor legem ad populum tulit, ut senatores cum equitibus & tribunis ætatis iudicarent. Cicero, *Verrina* I. cap. 3. *Officium* in eandem. *Lucius* lib. XCVII. & *Velleius* II. cap. 32.

Eodem anno Censores fuerunt Gellius Poplicola & C. Cornelius Lentulus, de quibus Cicero *pro Cluentio*, cap. 42. Lentuli censoris meminit etiam *Verrina* VII. cap. 7. *pro Flacco*, cap. 19. & *pro Domo*, cap. 47.

Anno Urbis 684, Ciceronis 38,

Consules fuerunt

Q. HORTENSIVS, Q. CÆCILIVS
METELLVS CRETICVS.

De his consulibus Cicero *pro Cluentio* cap. 64. *Tam interim Hortensio, Metello castis hunc Oppianicum alium agentem ac nobis ejusmodi cogitantem ad hanc accusationem detraheret, invito despondit et suam suam.*

Hoc anno Cicero ædilis curulis fuit. Ædiles autem ad id ædilitatis officium, unde et in *de provinciis consularibus*, id est, ab una parte sui muneris quasi curatores ædium dicti sunt. *Dionysius Halicarnassensis* lib. VI. ubi addit eos a Græcis *ἀγοραῖοι* dici, quod magnam illis partem similes sunt. De

ædilitate sua Cicero, *Verrina* VII. c. 47. ita scribit: *Nunc sum designatus ædilis: habeo rationem, quid a populo Romano acceperim: mihi ludus sanctissimus maxima cum cerimonia Cereæ, Libero, Liberaque faciendus: mihi Floram matrem populo plebique Romanorum celebritate placandam: mihi ludos antiquissimos, qui primi Romanis sunt nominati, maxima cum dignitate ac religione Jovi, Junoni, Minerveque esse faciendus: mihi sacrorum ædium procuratorem, mihi totam urbem tuendam esse commissam: ob eorum rerum laborem & sollicitudinem fructus illos datos, antiquiorem in senatu sententiam dicende locum, togam prætextam, sellam curulem, et iugam, ut ad memoriam posteritati que procedant.*

Hinc etiam *pro Murena*, cap. 19. se ædilem trinos ludos fecisse, ait. Idem lib. II. *de Officiis*, cap. 17. pro amplitudine honorum, quos cunctis suffragiis adeptus esset suo anno, exiguum sumptum ædilitatis suæ fuisse tradit.

Advexerunt tum & attulerunt Siculi multa ex insula ad Ciceronem ædilem, quorum ille nihil in suum quantum contulit: tantum liberalitate hominum ad annonam levandam usus est, auctore Plutarcho. Collega Ciceronis in ædilitate fuit M. Cætonius, ut ipse *Verrina* II. cap. 10. & *Alconius* in eum locum testantur. Scio Paulum Manutium in *Alconium* scribere, hunc magistratum cum Tullio non Cætonium, sed C. Antonium gefuisse. Verum unde id didicerit equidem ignoro.

Hoc anno Lucullus urbem ex Tigranis regno cepit, cujus meminit

in *Maniliana* Cicero; cap. 9. Cum enim pridie Nonas Octobris magnum numerum hostium exigua manu ad Tigranocertam vicisset, deinde urbem cepit. *Plutarchus* in *Lucullo*; *Dio* lib. XXXV. Eodem anno M. Pupius Piso de Hispanis triumphavit; Cicero in *Pison*. cap. 26. & *Africanus*. His quoque consulibus templum Jovis in Capitolio, quod incendio consumptum ac relectum erat, a Q. Catulo dedicatum est, *Cassiodorus*, & *Livius* lib. XCVIII. *Tacitus* *Hist.* lib. III. cap. 72. *Plinius* lib. VII. cap. 43. Cicero etiam, *Verrina* VI. cap. 31. Q. Catulum appellans, Capitolium magnificentius esse restitutum quam fuerit, ait.

Circa idem tempus M. Tullius pro Fontejo dixisse videtur. Tenuerat is provinciam Galliam prætor per triennium, ut supra ad annum DCLXXIX. annotavi: Reversus autem Romam, reperundarum reus factus est a Gallis, quod Fontejo prætor oppressa ære alieno provincia fuisset: questum ipse ex viarum munitione fecisset, & portorium vini instituisset. Acculavit eum M. Plethorius, subscriptore M. Fabio: defendit M. Cicero circa hoc tempus, cum iam equites cum senatoribus ex lege Aurelia iudicarent, quod orationis verba ostendunt. Vide cap. 12.

Sequitur oratio pro A. Cæcina: cujus tempus incertum, argumentum vero tale est. M. Fulcinius Tarquinienfis Cæcennæ uxori moriens usufructum omnium bonorum suorum legavit, ut frueretur una cum filio herede instituto. Filio mortuo, l

& auctione bonorum constituta, Cæcennia fundum ex iis bonis emere de sententia amicorum constituit. Idque negotium Sex. Æbutio dedit: Cui fundus, pecunia Cæcennæ emptus, fuit additus. Cæcennia cum non multo post A. Cæcinæ nupisset, eumque heredem scisisset, decessit. Tum Æbutius fundum illum, quem mandato Cæcennæ emerat, suum esse dixit. Itaque constitutum fuit, quo die in rem præsentem veniretur, ut cum Cæcina de fundo esset dejectus, interdictum a prætoribus postularet. Verum Æbutius, fundo occupato, Cæcinam, in eum ingredi conantem, coactis armatisque hominibus per vim aditu ingressuque prohibuit. Repulsi Cæcina interdictum de armatis hominibus a Dolabella prætor impetravit, ut unde dejectus esset, restitueretur. Æbutius restituisse se dixit: in eamque rem sponsio facta est. De qua Recuperatores a prætoribus dati cognoverunt.

Tota questio definitionis est; An interdicto de vi teneatur etiam is, qui non deiecit de fundo, sed ab ejus ingressu prohibuit: de qua re Cicero in *Oratore*, cap. 29. *Tota mihi causa pro Cæcina de verbis interdicti fuit: res involutas deserviendo explicavimus, jus civile laudavimus, verba ambigua distinximus.*

Anno Urbis 685, Ciceronis 39,

Consules fuerunt

L. CÆCILIVS METELLVS,
Q. MARCVS REX.

De his consulibus Cicero in *Pisonem*,

nein, cap. 4. *Aude nunc o furia de tuo dicere, cujus fuit initium ludi Comptalzeii, tum primum facti post L. Metellum & Q. Marcium coss. contra auctoritatem hujus ordinis.* Ita enim recte Paulus Manutius nomina mendosa restituit. Idem Manutius hoc anno epistolam 4. lib. I. ad Atticum scriptam putat: in qua de L. Ciceronis morte agit.

Hoc anno P. Clodius Luculli exercitum in Nisibis obsidione sollicitavit, auctore Dione lib. XXXV. unde Cicero, de Harusp. Resp. cap. 20. *Post exercitu L. Luculli sollicitatio, fugit illinc.*

Anno Urbis 686, Ciceronis 40,

Consules fuerunt

C. CALPURNIUS PISO,
M. ACILIUS GLABRIO.

Hi consules nominantur a Cicero-
ne lib. XII. ad Att. ep. 22. & *Philippica II. cap. 5.* quibus C. Triarius legatus Luculli a Mithridate victus fuit, ut Dio, Plutarchus & Appianus scribunt, qui addunt, coecidisse tum centuriones CL. tribunos XXIV. & castra Romanorum a Mithridate capta fuisse.

Hæc est illa calamitas, quam Cicero in *Maniliana, c. 9.* tantam fuisse ait, ut eam ad aures L. Luculli imperatoris non ex prælio nunciis, sed ex sermone rumor afferret. *Hic in ipso illo malo, gravissimæque belli offensione L. Lucullus, qui tamen aliqua ex parte in incommodis mederi potuisse, vestro jussu coactus, quod imperii diturnitatis modum statuen-*

dum veteri exemplo putavisset, partem militum, qui jam stipendiis confecti erant, dimisit, partem Glabrio tradidit. Hactenus Cicero. Confectis stipendiis erant milites Valeriani, *Obsecro si rati sperantur sperare, ut Dio loquitur, qui addit, turbam etiam tum factam, cum milites Acilium consulem, qui ut Lucullo succederet missus erat, adventare audiverunt.* Atque Acilius Glabrio est, quem Cicero in *Maniliana* Lucullo successisse ait.

Huc pertinent verba illa Sallustii, quæ ex libro V. Histor. apud Priscianum lib. XVIII. leguntur: *Legiones Valerianæ, comperto lege Gabina Bithyniam & Pontum consuli datam, se missas esse.* Fuit enim hoc anno tribunus pl. A. Gabinius: qui, cum piratæ non solum maria, verum etiam ortas maritimas suis latrocinis infestas redderent, ut præter historicos Cicero in *Maniliana* ait, cap. 11. de uno imperatore contra prædones constituendo legem initio sui tribunatus promulgavit. Unde idem post Reditum in Senatu, cap. 5. de Gabino, *Qui in magistratu, inquit, nisi rogationem de piratico bello tulisset, profecto & egestate & improbitate coactus piraticam ipse fecisset.*

Tum Hortensius in senatu contra Gabinium graviter oratoreque dixit. Q. Catulus, cum ex populo Romano quereretur, si in uno Pompejo omnia ponerent, si quid eo factum esset, in quo spem essent habituri, cepit magnum suæ virtutis fructum ac dignitatis, cum omnes una prope voce in eo ipso se spem habituros esse dixerunt. Hæc Cicero pro lege *Manilia, cap. 20.* ubi ait etiam,

cap.

cap. 12. Pompejum hoc bellum piraticum, quod ipse cum Sallustio maritimum nominat, extrema hyeme apparasse, ineunte vere suscepisse, media æstate confecisse.

Inter Gabinii collegas fuit L. Roscius Otho, quem Cicero, pro *Murena, cap. 19.* ait restituisse equestri ordini non solum dignitatem, sed etiam voluptatem. Tulit enim hoc anno tribunus plebis legem, ut equitibus Romanis in theatro quatuordecim gradus proximi assignarentur, auctor Livius lib. XCIX. & Dio lib. XXXVI. de eadem lege Alconius in Cornelianam ita scribit: *Roscia est, qua L. Roscius Otho biennio ante confirmavit, ut in theatro equit. Rom. XIV. ordines spectandi gratia darentur.* Meminit ejusdem Tacitus lib. XV. cap. 32. Horatius in *Epodo 4. & Ep. 1. lib. 1. vers. 62.* & Juvenalis *Sat. III. vers. 159. & XIV. 324.* Tu vide Xylandrum in Annotationibus in Plutarchi Ciceronem, in quas ea transtulit, quæ ante biennium ad ipsum pro nostra amicitia miseram.

Eodem anno, cum magnus ambitus esset, C. Cornelius tribunus plebis, is, qui biennio post majestatis reus a Ciceroe defensus est, legem de ambitu tulit: in qua gravissimis poenis crimen hoc sanxit: quare senatus consulibus mandavit, ut huic rei moderarentur: qui tum legem tulerunt, auctore Dione, ut eorum, qui ambitus convicti essent, nemini aut magistratum gerere, aut in senatu esse liceret, addita etiam multa pecuniaria. Hæc est lex Calpurnia de ambitu, quam severissime scriptam fuisse Cicero pro *Murena, ait*

Tom. IX.

cap. 23. Indicta erant tum comitia, ante quæ, ut Dio scribit, nihil sciscitare licebat: sed cum interim candidati multa nefarie facerent, cædesque fierent, senatus decrevit, ut antiquam lex de ambitu lata esset, comitia ne haberentur, & consulibus præsidium daretur. Excitavit etiam turbas Cornelius, ut Dio & Alconius scribunt.

Ob quas cum dilata comitia essent, Cicero ter prætor primus centuriis cunctis renuntiatus est, ut ipse in *Maniliana* restatur, cap. 1. Licebat autem ei prætorum petere hoc tempore biennio post adilitatem. Vide *epist. 25. lib. X. Fam.* In prætura petitione competitors illustres multos cum haberet, prætor primus designatus est, auctore Plutarcho. Ipse præterea in *Bromo cap. 93.* se & prætorem primum & incredibili populi voluntate esse factum ait. Idem in *Pisonem* confirmat, cap. 1. Cicero igitur prætor primus, id est primo loco factus fuit ex octo illis, qui tum fiebant.

Prætores cum Ciceroe designati septem hi fuerunt, Q. Voconius Naso, M. Platorius, C. Flaminius, C. Orchinius, C. Aquilius Gallus, P. Cassius, & C. Antonius, Cicero pro *Cluentio, cap. 34. & 53. & Alconius.* De comitis prætoris agit Cicero *epist. 8. & 9. lib. I. ad Att.* quæ hoc anno scriptæ fuerunt. In nona, candidatos omnibus iniquitatibus exerositos fuisse restatur.

Extremo hujus anni mense, a. d. IV. Id. Decemb. (quem diem tribunus plebis ineundo magistratui solemnem fuisse ex Livio, lib. V. cap. 9. & Dionysio, lib. VI. cap. 89. patet)

S s

ret) C. Manilius tribunatu into, post paucos dies subnixus libertinorum & fervorum manu legem tulit, ut libertinis in omnibus tribus suffragium esset, auctor Asconius in *Cornelianam & Milonianam*. Atque hoc Dio, lib. XXXVI. ita scribit: *Τῆ ἰδέα τῆ τῶν ἐλευθέρων τοῦ νόμου, ἡ ἡγεμονία τῶν ἰσχυρῶν, ἡ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν τῶν ἀρχαίων ἀρχὴ ἐν τῷ δήμῳ, ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἀρχὴ ἐν τῷ δήμῳ.* Quorum verborum sententia, a docto interprete non satis bene expressa, hæc est: *Manilius libertinis extremis anni die sub vesperam, comparatis nonnullis e multitudine, legem tulit, ut cum patronis suis suffragia ferrent.*

Anno Urbis 687, Ciceronis 41,

Consules fuerunt

M. AIMILIUS LEPIDUS,
L. VOLCATIUS TULLUS.

Hos consules nominat Cicero in *Catilin.* I. cap. 6. & *pro Sylla*, cap. 4. quibus ipse Kal. Jan. præturam inivit, quam hoc anno gessit. Indicat Asconius in *Cornelianam*, *Sequenti*, inquit, anno M. Lepido, L. Volcatius cons. quo anno prætor Cicero fuit, rem Cornelium duo fratres Cominii lege Cornelia de majestate fecerunt. Indicat idem Cicero pro Cælio, cap. 4. *Fuit assiduum mecum prætor me: non noverat Catilinam: Africam tum prætor ille obtinebat, secutus est annus, causam de pecuniis repetundis Catilina dixit. Quare si Catilina causam de pecuniis repetundis anno sequente, Cotta & Torquato cons. dixit, ut ex*

Asconio & oratione pro Sylla cognoscitur: hoc anno, quo ille Africam obtinuit, Cicero prætor Romæ fuit. Quod Dio exponens res gestas hujus anni discrete scribit.

Prætor Cicero quaestioni de pecuniis repetundis præfuit, ut ipse *pro Rabirio Postumo*, cap. 4. ita confitetur: *Accusavi de pecuniis repetundis, judex sedi, prætor quaesivi.* Ex pro Cornelio, princ. *Postulatur apud me prætorem primum de pecuniis repetundis.* Idem ostendit *pro Clæcio*, cap. 53. ubi quaestionem de pecuniis repetundis suam vocat.

Judicia Cicero, ut Plutarchus scribit, vitus fuit caste integreque exercere. De Licinio Macro idem memoria prodium ait, eum, qui & ipse multum in civitate poterat, & Crasso patrono utebatur, cum de pecuniis repetundis apud Ciceronem prætorem accusatus esset, & judices adhuc sententias ferrent, fretum sua potentia & studio amicorum domum abiisse, & caput statim trucidasse, sumptaque veste pura tanquam victorem in forum revertisse. Sed cum Crassus, in vestibulo occurrens, eum omnibus sententiis damnatum esse dixisset, reversum decubuisse, atque ita decessisse ajunt. Quæ res Ciceroni, ut qui judicia magna cum diligentia exerceret, gloriam peperit. Hactenus Plutarchus. Valerius Maximus, lib. IX. cap. 12. rem paulo aliter narrat. Cicero autem ep. 34. l. I. ad Att. quam hoc anno prætor scripsit: *Nos, inquit, hic incredibili ac singulari populæ voluntate de C. Macro translegimus: cui cum æqui fuisset, tamen multo majorem fructum ex populæ existimatione illo damnato cepimus,*

mus, quam ex ipsius, si absolutus esset, defensor ejus L. Quintius rem in invidiam adduxit, cum diceret, pecuniam in judicio fuisse veritam: & cum incertum esset, ex qua parte esset profecta, populus Romanus non credit ab Oppianico datam, quia damnatus erat, & errore multorum in fallo crimine Cluentius fuit, ut scribit Asconius in *Verr.* II. cap. 10.

Hoc tempore Ciceronem etiam pro M. Fundanio & Q. Gallio dixisse Car. Sigonius in *Fragmentis Ciceronis* annotavit: sed de oratione pro Gallio dissentio.

M. Ciceronem etiam, cum prætura fungeretur, scholam M. Antonii Gniphonis frequentasse, Tranquillus de *illustribus Grammaticis*, cap. 7. auctor est: Cum P. Vatinius, patronus asper & magistratum contemptor, strumis oppletum collum haberet, ac coram a Cicerone prætore aliquid peteret, idque ille non concederet, sed diu deliberaret; dixit, ea de re se, si prætor esset, nihil dubitaturum. Cui Cicero: *Si ego tantas cervices non habeo.*

Extremo mense hujus anni, cum Ciceroni jam biduum aut triduum præturæ superesset, Manilius quidam furti apud ipsum postulavit. Studebat Manilio populus, quod propter Pompejum, cui amicus erat, accusari videretur. Cum igitur Manilius unum diem petisset, ac Cicero tantum insequentem dedisset, populus indigne tulit: quod mos esset, ut decem minimum dies prætores reis darent. Quare productus in concionem a tribunis plebis, ibique accusatus, cum rogasset, ut audiret, dixit, *Se, qui in reos semper, quantum leges permit-*

terent, comis & humanis fuisset, indignum iudicasse, non eundem se Manilio prestare: itaque ei diem, quem unum prætor in sua potestate habere, dedita opera præsumivisse: cum non sit ejus, qui rei causam adjuvare velit, ad alium magistratum iudicium rejicere. Hac oratione animi populi ita commutati sunt, ut Cicero nem lætis acclamationibus profecuti, rogarent, ut Manilii patrociniū susciperet, quod ille præsertim ob Pompejum absentem cupide recepit: magnaque vi orationis in studiosos potentia paucorum, & Pompeji invidiosus invehit. Haec Plutarchus.

Dio autem de eadem re in hanc sententiam scribit: *Cum homines nobiles Manilio accusationem comparassent, isque in hoc incumberet, ut dies sibi prorogaretur, Cicero prætor & questionis iudex, præter alia, qua contra Manilium fecit, vix in posterum diem iudicium distulit, anni & præture exitum prætexens. Quod cum multitudo indigne ferret, in concionem venit, coactus a tribunis plebis, senatumque insectatus, Manilii causam defensorum se promissit. Sed quo minus hoc iudicium fieret, Dio tumultum in causa fuisse ait. Quem brevi expeditam.*

Comitia consularia hoc anno habente L. Volcatio Tullo, consules designati fuerunt P. Atrónius Pærus & P. Cornelius Sylla. Designatos jam L. Cotta & L. Torquatus lege Calpurnia de ambitu, de qua diximus, accusarunt & damnarunt, atque ad se magistratum transfulerunt, ut Cic. in orat. & Toga candida; Asconius in eam; Sallustius, Cat. cap. 18. &

Dio testantur. Cicero quoque lib. II. de Finibus, cap. 19. ait, L. Torquatum adolescentulum eripuisse P. Syllæ consulatum, & ad patrem suam retulisse.

Eodem tempore Catilina, cum de provincia Africa decessisset periturus consulatum, pecuniarum repetundarum reus factus, prohibitus fuit petere, auctore Sallustio & Asconio. Tum contra rempublicam conjuraverunt pauci, in quibus a Sallustio P. Atrónius, L. Catilina & Cn. Piso numerantur. Dio, & Suetonius in Cas. cap. 9. illis addunt P. Syllam, nec dissentit Liv. lib. Cf. quo nomine Sylla post annos quatuor a L. Torquato accusatus, ab Hortensio & Cicero defensus fuit. Circiter Nonas Decemb. consilio communicato, parabant in Capitolio Kalend. Jan. Cottam, & Torquatum cons. interficere. Ea re cognita, in Nonas Februariar. consilium cadis transfulerunt. Sed neque tum cædes facta est, quod Catilina signum conjurationis prius quam parati essent dederit; Sallustio & Asconio.

Anno Urbis 688, Ciceronis 42,

Consules fuerunt

L. AURELIUS COTTA,
L. MANLIUS TORQUATUS.

Horum consulum meminit Cicero Agraria II. cap. 17. & in Catil. cap. III. 8. his verbis: *Memoria tenetis, Cotta & Torquato cons. complures in Capitolio turres de celo esse percussas, cum & simulacra Deorum immortaliū depulsa sunt, & statue veterum bo-*

mi.

me prævaricaretur, de Harusp. resp. cap. 20.

Anno Urbis 689, Ciceronis 43,

Consules fuerunt

L. JULIUS CÆSAR, C. MARCIUS FIGULUS.

M. Tullius ex prætura in provinciam ire noluit, ut ipse pro Murena testatur: sed cum anno sequente consulatum petere cogitaret, hoc tempore pensabat. Qua de re ait in ep. I. lib. I. ad Att. quam hoc anno ante comitia consularia Attico scripsit.

His consulibus Cicero C. Cornelium de majestate apud Q. Gallium prætorem quadriduo defendit, quas actiones in duas orationes collatas edidit, auctore Asconio, apud quem reliquæ orationum extant. Eodem anno, ut Dio lib. XXXVII. scribit, C. Papius tribunus plebis legem tulit, ne quis peregrinus in urbe esset. Hinc Cic. lib. III. cap. 11. de Officiis: *Malo etiam qui peregrinos urbis prohibent, eosque exterminant, ut Pannus apud Patres nostros, Papius nuper. Hanc legem Papiam nominat idem pro Archia, cap. 5. eandem intelligit in Agraria I. cap. 4. cum inquit: Similimo atque in illa lege, qua peregrini Roma ejiciuntur, Glaukipus excipitur. Hoc quoque anno Catilina accusatus est repetundarum a P. Clodio adolescente, Cicero pro Cælio, cap. 4. & Asconio. Reo de pecuniis repetundis Catilinae advocatus fuit Torquatus consul, pro Sylla, cap. 29. Clodius accusator a Catilina pecuniam accepit, ut turpissi-*

Hos consules nominat Cicero pro Sylla, cap. 20. Idem se filiolo auctum scribit ep. I. lib. I. ad Att. Quia vero annus XLIII. legibus Romanis consularis fuit, ut Cicero Philipp. V. cap. 17. ostendit, ideo Cicero hoc anno consulatum petivit, de quo pro Cælio inquit cap. 4. *Deinceps fuit annus, quo ego consulatum petivi. In consulatus petitione sex competitors Cicero habuit, P. Sulpicium Galbam, L. Sergium Catilinam, C. Antonium, L. Cassium Longinum, Q. Cornificium, & C. Licinium Sacerdotem, de quibus Asconius in orat. in Tog. cand. & Q. Cicero de Petit. Conf. cap. 2. In his patricii duo fuerunt, P. Galba & L. Catilina. De quibus Cicero pro Murena, cap. 8. Etenim mihi ipsi accidit, ut cum duobus patriciis, altero improbissimo atque audacissimo, altero modestissimo atque optimo viro, peterem: suspicari tamen dignitate Catilinam, gratia Galbam.*

Cum autem in dies licentia ambitus augetur propter præcipuam Catilinae & Antonii audaciam, censuerat senatus, ut lex ambitus aucta etiam cum poena ferretur: cui rei cum Q. Mucius Orestinus tribunus plebis intercessisset, graviter senatu intercessionem ferente, Cicero surrexit,

rexit, atque in coitionem Catilinae & Antonii invecus est, habita oratione in toga candida. Utebatur enim hoc tempore magistratum petens candida toga, quam Polybius lib. X. *tribunus legatus* nominat. Eam orationem, cujus fragmenta apud Alconium extant, *Quintilian. lib. III. cap. 9.* vocat librum in competitoribus, quem vituperationem continere ait, & tamen in senatu esse habitum loco sententiae.

Catilina jam convocatis iis, quibus maxima necessitudo & plurimum audacia inerat, consilium suum exposuerat, quod per Fulviam in vulgum prolatum, in primis studia hominum accendit ad consulatum mandandum M. Tullio Cicero, ut Sallustius, *Cat. cap. 23.* scribit. Itaque, ait Alconius in Orat. in Toga cand. Cicero consul omnium consensu factus est: Antonius pauculis centuriis Catilinam superavit. Et ipse in Pisonem, cap. 1. *Me cuncta Italia, me omnes ordines, me universa civitas non prius tabella quam voce priorem consulens declaravit.* Item Agraria II. cap. 2. *Est illud amplissimum, quod hoc honore ex novis hominibus primum me multis posthabitis affecistis, quod prima petitione, quod anno meo: sed tamen magnificentius atque ornatus esse illo mihi potest, quod meis comitiis non tabellam vindicem tacite libertatis, sed vocem vicem praecobis indicem vestram erga me voluntatum aestimatorum tulistis. Itaque me non extrema viribus suffragiorum, sed primi illi vestri concursus, neque singula voces praecorum, sed una voce universus populus Rom. consules declaravit.*

Hoc anno Cicronem Q. Gallium

de ambitu defendisse ut putem, Alconius facit, qui in orat. in toga candida scribit, postea defensum esse Gallium. Praetor fuerat anno superiore: hoc vero tempore de ambitu accusatus fuit, quod praetura candidatus cum esset, gladiatorium didisset, auctor Alconius.

Eodem anno illud memoria dignum accidisse Dio scribit, quod is, qui Syllae iussu Lucretium occiderat, & alius, qui multos proscriptos interfecerat, rei inter sicarios facti & condemnati sunt, auctore in primis Julio Caesare: ubi L. Bellienus & L. Lucium significari ex Alconio in orat. pro Ligario, cap. 4. scripti. Ubi Cicero ait, Syllanam crudelitatem a C. Caesare esse vindicatam, Caesar enim hoc anno in exercenda de sicariis questione, eos quoque sicariorum numero habuit, qui proscriptio ob relata civium Romanorum capita pecunias ex aulario acceperant, auctore Suetonio, in *Caes. cap. 11.* Eas vero pecunias M. Catonem quaestorem anno superiore, Cotta & Torquato coll. etiam exegisse, Plutarchus in Catone scribit. Neque solum hoc praeter opinionem multitudine accidisse Dio ait, verum etiam quod Catilina, qui permultos a Sylla proscriptos occiderat, in iudicium adductus & absolutus fuit. Atque hoc est illud iudicium, in quo Catilinae Torquatum non adfuisse, cum adessent ceteri, Cicero pro Sylla dicit, cap. 29. Catilinam a L. Lucullo reum inter sicarios factum post repulsum Alconius scribit.

Fuit hoc anno censor L. Aurelius Cotta, ut Plutarchus in Cicero ostendit. Itaque L. Cotta ho-

mo censorius dicitur, pro Domo sua, cap. 32.

Extremo huius anni mense P. Servilius Rullus tribunus plebis inito magistratu legem agrariam promulgavit, ut decemviri summo cum imperio crearentur, qui in sua potestate Italiam totam, Syriam universam, eaque omnia, quae virtute Pompeji recens imperio Romano adiecta erant, haberent; venderent quicquid publicum populi Rom. esset; iudicaret de omnibus, de quibus ipsi vellent, exules ejicerent, colonias deducere, pecuniam ex aulario capere, milites, quot opus haberent, conferberent & alerent. Haec capita legis agrariae Plutarchus in Cicero recenset: ipse in Orationibus plura habet, sed quae ad haec pertinent.

Anno Urbis 690, Cicronis 44,

Consules fuerunt

M. TULLIUS CICERO,
C. ANTONIUS.

Kal. Januarii Cicero se Rempubl. accepisse plenam sollicitudinis, plenam timoris, in qua nihil esset mali, nihil adversi, quod non boni metuerent, improbi expectarent, ait Agrar. II. cap. 3. Nam tribuni pl. ut Dio scribit, nacti Antonium col. moribus sibi simillimum, partim liberos eorum, qui a Sylla proscripti, honorum petitione privati erant, ad magistratus adducebant; partim P. Pato & Cornelio Sylla, qui cum ipso damnatus fuerat, senatoriam dignitatem restituebant, atque ut magistratus gerere possent permittebant:

alii novas tabulas proponebant, alii legem ferebant de agris dividendis per Italiam, & ditiones, quae populi Rom. imperio parebant. Haestenus Dio.

Multa Antonius, collega Cicronis, in Repub. moliebatur, favebat legi agrariae; & Catilinae familiaris ab ejus consiliis non erat alienus. Quod Cicero pro Sextio cap. 3. & in Pisonem, cap. 2. Sallustius, Plutarchus, & Dio significant. Erat enim inflatus Catilina Antonii promissis, pro Murena, cap. 24. Hunc igitur Cicero patientia & obsequio suo primum mitigavit, atque ita de lege agraria cepit agere. Kalendis Januarii inito consulatu, senatum & bonos omnes legis agrariae maximamque largitionum metu liberavit, ut ipse in Pisonem ait. Tum primam orationem consularem habuit in senatu, epist. 1. lib. II. ad Att. atque haec est oratio prima contra Rullum, cujus pars extat, in qua disputat contra venditionem rerum publicarum, emptionem agrorum & deductionem coloniarum.

Hac oratione, Plutarchus, auctores legis ita perterritos fuisse, ait, ut nihil contra dixerint. Cum deinde iidem consules in concionem vocarent, Cicero populo Rom. disceptatore uti non dubitavit: sed, cum senatum se sequi jussisset, progressus, secundam orationem consularem ad populum de lege Agraria dixit, in qua legem Servilium antiquandum esse suadet, quod per eam Rullus simulatione largitionis tyrannidem constituat: cum & decemviris creandis libertatem populo eripiat, & in agrorum venditione atque emptione, colo-

coloniaramque deductione tyrannicam potestatem ipsis permittat. Hac oratione Plutarchus ait, Ciceronem non modo legem ejecisse, verum etiam tribunos in desperationem reliquorum, quæ moliebantur, conjecisse.

Huc accesserunt duæ orationes breves, quasi *encomiastica* legis Agrariæ, ut scribit *ad Att. epist. l. lib. II.* harum una, quæ contra Rullum ad populum tertia legitur, brevissima extat, quæ se defendit contra accusationem tribunorum, qui Ciceronem gratificantem Syllanarum assignationum possessoribus, Agrariæ legi obfistere criminati erant.

Ita factum est, ut Cicerone dicente, legem Agrariam, hoc est, alimenta sua abdicaverint tribus, ut Plinius *lib. VII. cap. 30.* ait. Quanta vis dicendi & eloquentia in Cicerone fuerit, Plutarchus in eo quoque declaratum fuisse ait, quod in illius consulari circa spectacula evenit. L. Roscius Otho legem Theatralis Pisonæ & Glabrionæ coss. tulerat, ut supra demonstravimus, quam plebs ad ignominiam suam pertinere sensit: ideoque Roscium in theatro sibilis confectata est, cum equites contra illum plausu exceperunt. Sublato deinde majore hinc sibilu, inde plausu, convicia & tumultus tota cavea consecutus est. Quo audito, M. Tullius in theatrum venit, & populum in eadem Bellonæ evocatum reprehendendo & admonendo castigavit.

Hanc orationem consulem tertiæ de Othone appellat ep. 1. *lib. II. ad Att.* qua effectum est, ut Roscio theatralis auctori legis plebs

ignoverit, & notatam se discrimine sedis æquo animo tulerit, ut Plinius *lib. VII. cap. 30.* testatur. Plutarchus vero scribit, plebem ex adè Bellonæ in theatrum reversam, Othoni magnum plausum dedisse, & de ornando viro equestri ordini nihil concessisse.

Quarta oratio consularis pro Rabirio extat, sed imperfecta. Unde orta hæc causa fuerit diximus supra ad annum DCLIII. quo Saturninus occisus fuit. Hoc vero tempore C. Julius Cæsar T. Labienum subornavit, qui C. Rabirio perduellionis diem diceret, ut Suetonius in *Cæs. cap. 12.* scribit, & Dio pluribus verbis *lib. XXXVII.* Est autem perduellio summum imminutæ majestatis crimen, de quo Daumviri a populo creati querere solebant: quod vetus lex apud Livium *lib. I. cap. 26.* ostendit. Itaque C. & L. Cæsares Daumviri in hæc causa creati, non a populo ut moris erat, sed a prætoribus, quod non licebat, Rabirium condemnarunt, ut Dio scribit. C. Cæsar, auctore Suetonio, *sorte iudex in reum ductus tam cupide condemnavit, ut ad populum provocanti nihil aque ac iudicis acerbitas profuerit.* Populo appellato, comitti centuriata, quibus de perduellione iudicari solebat, in campo Martio habitata sunt: ubi consul Cicero C. Rabirium defendit, tum quod senatus imperio paruisset, tum quod fidem publicam non violasset, quam Marius sine S. C. dare non potuisset. De hac causa in Pisonem, *cap. 2.* hæc dixit: *Ego in C. Rabirio perduellionis reo XL. annis ante me consulem interpositam senatus auctoritatem sustinui contra indignitatem,*

vidiam, atque defendi. De eadem in Oratore, *cap. 29.* Jus omne retinende majestatis Rabirii causa continebatur; ergo in omni genere amplificationis exarsimus.

Quinta oratio consularis fuit de proscripctorum filiis. Hi sunt, quos Plutarchus in *Cic.* scribit, lege Cornelia honoribus exclusos, cum neque infirmi, neque pauci essent, populum concitasse: ac iuste quidem Syllæ tyrannidem accusasse, verum alieno tempore remp. perturbasse. Dictator enim Sylla non solum inimicos suos proscripsit, sed eorum etiam filios petendorum honorum jure, lege lata, privavit. Auctores sunt Plutarchus in *Sylla*, Paterculus *lib. II. cap. 28.* & Dionysius Halicarnasæus *lib. VIII.* qui addit illis etiam aditum in senatum obstructum fuisse. Itaque petentibus illis, ut lege Cornelia abrogata, capessendorum honorum potestas sibi fieret, Cicero consul restitit, qua de re Quintilianus *lib. XI. cap. 1.* & Cicero in Pisonem, *cap. 2.* *Ego adolescentes bonos & fortes, sed istos ea conditione fortuna, ut si essent magistratus adepti, veip. statum convulsuri viderentur, meis inimicitis, nulla senatus mala gratia, comitiorum ratione privari.* Hinc Plinius *lib. VII. cap. 30.* Ciceronem appellans, *Te orante,* inquit, *proscriptorum liberos honores petere puduit.*

Sextam orationem consulem M. Tullius, *ad Atticum*, numerat, quam habuit, cum provinciam in concione deposuit. Provincias senatus consulis lege Sempronia decreverat Macedoniam & Galliam Cisalpinam. Macedoniam, ut Dio scribit, Cicero.

Tom. IX.

ro, Galliam Antonius erat sortitus. Commutatis deinde provinciis, Cicero pro illa hanc recepit, acceptamque in concione deposuit. Hinc in Pisonem, *cap. 2.* *Ego,* inquit, *provinciam Galliam, senatus auctoritate, exercitus & pecunia instructam & ornatum, quam cum Antonio communitari (commutari fortasse rectius) quod ita existimabam tempora veip. ferre, in concione deposui, reclamante populo Rom.*

Interim L. Sergius Catilina arma per Italiam locis opportunis parabat, pecuniam sua aut amicorum fide sumptam mutuum, Falsulas ad C. Manlium centurionem portabat. Denique plurimos eujusque generis homines adficebat, & in proximum annum consulatum petebat, ut Sallustius scribit, *cap. 24. & 26.* Cum omnia, ut consul designaretur, Catilina moliretur, nihilque intentarum relinqueret, M. Tullio referente placuit senatus, ut ad penam, quæ ambitus criminis constituta erat, decem annorum exilium lege ad populum lata, adderetur. Hæc Dio. Legem de ambitu se consulem tulisse, Cicero quoque pro Murena aliquoties significat. Item in Vatinius, *cap. 13.* *Atque illud etiam audire a te cupio, quare cum ego legem de ambitu ex S. C. tulerim, sine vi tulerim, salvis auspiciis tulerim, salva lege Ælia & Fustia, tu eam esse legem non putes?* Verabat eadem lex biennio, quo quis peteret, petiturus esse, gladiatores dare, nisi ex testamento præstituta die, ut ibidem & pro Sextio ait *cap. 64.*

Cum Catilina, ut Dio tradit, hanc legem Tulliam contra se ex S. C. laram putaret, manum quandam com-

para-

paravit, & Ciceronem cum aliis nonnullis principibus in campo comitiis interficere conatus est, ut ipse confestim designaretur. Edicta comitia consularia fuisse videntur in ante diem XII. Kal. Novemb. qui nominatur in *Catil. l. c. 3.* sed, cum pridie ejus diei Cicero Catilinæ consilia ad senatum derulisset, factum est S. C. ne postero die comitia haberentur, ut de iis rebus in senatu agi posset. *Itaque postidie*, inquit Cicero pro Murena, cap. 25. *frequenti senatu Catilinam excitavi, atque eum de iis rebus jussi, si quid vellet, que ad me allata essent, dicere. Atque ille, ut semper fuit apertissimus, non se purgavit, sed indicavit atque induit. Tum enim dixit, duo corpora esse Resp. unum debite infremo capite, alterum firmum sine capite; huius, cum ita de se meritum esset, caput se vivo non desuturum.* Hactenus Cicero. Idem est apud Plutarchum.

Eo die, id est, decimo octavo ante quam primam Catilinariam Cicero dixit, ut Alconius in *orat. in Pisonem*, cap. 2. scribit, factum est S. C. ut viderent consules, ne quid reipub. detrimenti caperet. De quo Sallustius, cap. 29. & Plutarchus, qui addit, hoc S. C. facto, Ciceronem res externas Q. Metello commississe, ipsi urbem curæ fuisse, idem Cicero ep. 2. lib. V. Famil. significat. Comitibus, quod homines jam tum conjuratos, ut pro Murena, cap. 26. testatur, in campum deducti sciebat, descendit in campum cum firmissimo presidio fortissimorum virorum, & cum illa lata insignique lorica, ut omnes boni animadvertent, & cum in metu & periculo consulem vide-

rent, id quod est factum, ad opem presidiumque ejus concurrerent.

Tectus igitur presidio firmo amicorum, Catilinæ tum & Autronii copias & conatum repressit, ut ait pro Sylla, cap. 18. & in *Catil. l. c. 5.* *Cum proximis comitiis consularibus me consulens in campo & competitorum tuos interficere voluisti, compressi tuos nefarios conatus, amicorum presidio & copiis, nullo tumultu publice concitato.* Lorica, qua tectus Cicero in campum descendit, meminerunt Plutarchus, & Dio.

His comitiis Catilina repulsam iterum tulit: consules declarati sunt D. Junius Silanus & L. Licinius Murena. Cum igitur nihil, inquit Dio, Catilina procederet, jussi conjuratos noctu in domum quandam convenire. Fuit ea domus M. Porcii Leeca, in quam conjuratos nocte ea, que consecuta est postero diem Nonarum Novembr. Catilinae denuntiatione convenisse Cicero pro Sylla ait, cap. 18.

Tum Catilinæ dies exeundi, tum ceteris manendi condicio, tum descriptio totam per urbem cadis atque incendiorum constituta est. Quod a Cic. *Orat. l. c. II. in Catil. & a Sallustio* explicatur. Dixit ibi Catilina, paululum esse sibi etiam tumore, quod Cicero viveret; reperti sunt duo equites Romani, qui sese illa ipsa nocte paulo ante lucem Ciceronem in suo lectulo interfecuros pollicerentur, *Orat. l. in Catil. cap. 4.* Alter eorum C. Cornelius a Sallustio, cap. 28. & Cicero pro Sylla, cap. 6. nominatur. Ei Sallustius L. Varguntejum addit, qui senator, non eques fuit. Plutarchi libri Marcium

cium & Cethegum habent. Dio neutrius nomen expressit.

Cum autem Cicero per Fulviam de dolo, qui parabatur, vixdum etiam coetu illo dimisso, certior factus esset, domum suam majoribus presidii munivit atque firmavit; excludit eos, quos Catilina mane ad ipsum salutatam miserat, *Cic. in Catil. l. c. 4.* Sallustius, Plutarchus, Appianus & Dio.

VI. Idus Novemb. Cicero senatum in Jovis Statoris ædem, que erat initio Viæ Sacræ, qua ad Palatium ascenditur, convocavit. Venit eodem Catilina, eique nullus senator assistere voluit, ut Plutarchus scribit. Cicero in *Catil. l. c. 7.* & II. cap. 6. ait principes ordinis senatorii partem illam subfelloream, ad quam ille accesserat, nudam atque inanem reliquisse.

Tum M. Tullius consul sive præsentiam ejus timens, sive ira commotus, orationem habuit luculentam atque utilem reipub. quam postea scriptam edidit, ait Sallustius, cap. 31.

Hæc est prima oratio in Catilinam & septima consularis, qua Catilinam emisit, *epist. l. lib. II. ad Str. Ego*, inquit in Pisonem, cap. 2. *L. Catilinam, eadem senatus, interitum urbis non obscure, sed palam molientem, egredi ex urbe jussi: ut a quo legibus non poteramus, manibus tui esse possemus.* Plutarchus: Cicero cum urbe exire jussi: oportere enim inter se, qui verbis, & illum, qui armis temp. gereret, murum interesse.

Catilina igitur nocte inempta cum trecentis armatis, hictoribus & falcibus imperii indignibus adhibitis,

ex urbe in Manliana castra profectus est.

Postidie quam Catilina profugit, Cicero orationem ad populum habuit, quam octavam consularem numerat *epist. l. lib. II. ad Str.* & est secunda Catilinaria, in qua Orator gratulatur populo & reipubl. quod Catilina ex urbe sit profectus: atque ad confirmandos animos bonorum civium, & infringendos conjuratos utriusque partis copias inter se comparat.

Postquam Romæ compertum fuit, Catilinam in castra Manliana profectum esse, senatus Catilinam & Manlium hostes judicavit. Decrevit præterea, uti consules delectum haberent, Antonius cum exercitu Catilinam persequi maturaret, Cicero urbi presidio esset, *authore Sallustio*, cap. 36.

Catilina jam bellum gerente, cum ejus socii in urbe relictis nondum essent deprehensi, Cicero Murenam consulem designatum defendit, ut ex ipsa oratione, cap. 27. & pro Flacco, cap. 39. apparet. Accularunt eum de ambitu Ser. Sulpicius, M. Porcius Cato & Cn. Postumius, Sulpicius compertor ejus fuerat, & repulsam tulerat. Catonem Plutarchus in ejus vita scribit jurasse, accularum se quemcumque pecuniam populo dare cognovisset: ideoque Murenæ nomen ab eo delatum esse, quod is pecunia effecisset, ut consul cum Silano designaretur.

Defenderunt Murenam Q. Hortentius, M. Crassus & M. Cicero, qui cum Hortensium eloquentiæ laudem florentem superare contenderet, nullam partem noctis conquevit, ut

que eo ut nimis curis & vigiliis afflictus, inferior quam ille in actione visus fuerit. Hæc Plutarchus in *Cicerone*, ut ego jampridem converteram, ubi quod alii *non addunt*, alii *non*, pro *non*, legunt, nullo modo probare possum.

Interim P. Lentulus Sura legatos Allobrogum, qui Romam questum de avaritia magistratum venerant, sollicitavit, eosque in Galliam ad suos cives cum literis misit. Cicero omni re, opera Q. Fabii Sanga patroni civitatis Allobrogum cognita, L. Valerio Flacco & C. Pomptinio prætoribus imperavit, ut in ponte Mulvio per insidias Allobrogum comitatus deprehenderent. Igitur IV. Nonas Decembr. cum advesperasceret occulte eo profecti, tertia fere vigilia exacta, Allobroges cum comitatu & literis comprehenderunt, atque ad Ciceronem, cum jam dilucesceret, deduxerunt.

III. Nonas Cicero principes conjurationis ad se venire jussit, & senatum in ædem Concordiæ vocavit. Ibi T. Vulturcii & Allobrogum indicis conjuratio omnis patefacta est. Introductis in senatum indicibus, Cicero constituit C. Cosconium, M. Messalam, P. Nigidium, Ap. Claudium, qui omnia indicum dicta, interrogata, responsa perscriberent. Quod ipse pro *Sylla* refert, *cap. 14.* Tum Lentulus, Cethegus, Statilius, Gabinus & Cæparius ex S. C. in custodiam sunt traditi. Quæ Cicero in *Catil. III. Sallustius, cap. 40. Plutarchus, Appianus & Dio* pluribus verbis exponunt.

Eo die senatus Ciceroni rogato, non, ut multis, bene gesta, sed ut

nemini, conservatæ reipub. testimonium dedit, & singulari genere supplicationis Deorum immortalium templa patefecit, in *orat. in Pissonem, cap. 3.* Eiusdem supplicationis mentio est *Catil. III. cap. 10. & IV. cap. 3. Philip. II. cap. 1. & XIV. cap. 8. pro Sylla, cap. 30. & epist. 4. lib. XV. Famil.*

Sub noctem progressus in concionem Cicero, populo, qui frequens aderat, quidquid in senatu actum erat exposuit ea oratione, quæ tertia in Catilinam extat & nona Consularis numeratur, *epist. 1. lib. II. ad Attic.*

E concione Cicero, ut Plutarchus scribit, in domum vicini a populo deductus fuit, eo quod domi ejus in operto sacra Bonæ deæ a mulieribus & Vestalibus fierent. Ibi tum peractio sacrificio, cum ignis in ara jam extinctus putaretur, magna flamma e cineribus in altum sublata fuit. Quo ostento aliarum mentes perculse fuerunt: Vestales Terentiam Ciceronis conjugem maritum adire atque dicere jusserunt, quæ de patriæ salute agere instituisset, ea exequi ne dubitaret. Ostenti hujus mentio est quoque in Dionis Historia lib. XXXVII.

Postero die, pridie nonas Decembr. indicibus præmia constituta fuerunt, ut Cicero in *Catilin. IV. indicat, cap. 3.* Nonis Decembr. cum Cicero consul intelligeret, paratos esse, qui Lentulum & Cethegum eriperent, dispositis prædiis & senatu convocato, retulit, quid de his fieri placeret, qui in custodiam traditi erant.

Primus D. Junius Silanus, quia

consul

consul designatus erat, sententiam rogatus, extremum supplicium in eos decrevit. Ei assensu sunt deinceps multi, donec ad Ti. Neronem sententiæ dictio pervenit. Hunc censuræ se *Appianus* ait, ut comprehensi in vinculis haberentur, quoad Catilina bello prostratus esset.

Cæsar deinde prætor designatus censuit, eos publicatis bonis in vinculis per municipia habendos. Huic sententiæ, ait *Plutarchus*, cum & æquitatis plena, & ab homine eloquentissimo dicta esset, momenti Cicero non parum addidit: surrexit enim atque in utramque partem disserat; partim illam Silani, partim hanc Cæsaris sententiam defendens. Quibus verbis summam quartæ orationis in Catilinam comprehendit. In qua Cicero de duabus sententiis contrariis ita disputat, ut non obscure in severiorem Silani inclinaret. Atque hæc est decima oratio Consularis: quam in senatu Nonis Decembr. habitam fuisse ipse *epist. 1. lib. II. ad Attic.* scribit; ut satis mirari nequeam, Silvium & Curionem affirmare, illam orationem VII. Idus dictam fuisse.

Cæsari deinceps omnes assensus esse usque ad Catonem *Appianus & Dio* tradunt. *Plutarchus* ait, Q. Lutatium Catulum primum contraxisse.

Inde M. Porcius Cato tribunus pl. designatus, adhuc admodum adolescens, pene inter ultimos rogatus sententiam, tanta vi animi atque ingenii inventus est in conjurationem ut ardore oris orationem omnium lenitatem suadentium societate consilii suspectam fecerit; sic impendens

tia ex ruinis incendisque urbis & commutatione status publici pericula exposuit; ita consulis virtutem amplificavit, ut universus senatus in ejus sententiam transiret. Hæc *Vellejus lib. II. cap. 35.* tu lege *Ciceronem pro Sextio, cap. 28.*

Facto igitur S. C. in Catonis sententiam, supplicium de Lentulo, Cethego, Statilio, Gabinio, Cæpario in carcere sumptum est. Atque ita M. Cicero suis consiliis, suis laboribus, sui capitis periculis, sine tumultu, sine delectu, sine armis, sine exercitu, quinque hominibus comprehensis atque confossis, incensione urbem, internecone cives, vastitate Italiam, interitu temp. lib. beravit, in *orat. pro Sylla, cap. 11.*

Ad vesperum, cum Cicero, ut *Plutarchus* scribit, per forum se domum suam reciperet, non jam silentio cives, neque ordine illum deducebant: sed quocunque accesserat, omnes eum vocibus & plausu excipiebant, & servatorem ac conditorem patriæ appellabant. In foribus lampades & faces accensas vicos & angustos clarissima luce collustrabant, pro theatris mulieres stabant, ut eum virum honorarent & spectarent, qui clarissimis viris comitatus tanto splendore per forum ascenderet. Atque hæc facta sunt Nonis Decembr. quas Cicero semper in ore habebat, ut scribit *Brutus ad Attic. Vide epist. 9. lib. I. Fam. epist. 16. lib. I. & epist. 1. lib. X. ad Attic.* In consulari M. Tullius legem quoque de legationibus liberis tulit, ne, sicut antea, infinitum, sed annum tempus earum esset, *lib. III. de Legibus cap. 8.* Questor Ciceronis col. fuit T.

Fa.

Fabius; *post Redit. in Senatu*, cap. 8. Antonii quaestor fuit P. Sextius, *pro Sextio*, cap. 3. Eodem anno Cicero consul L. Luculli curram triumphalem pene in urbem introduxit, in *Lucullo*, cap. 1. itaque Murenæ consulatum petenti exercitus totus Luculli, qui ad triumphum per eos dies venerat, praesto affuit, *pro Murena*, cap. 18. Eodem consule referente primum decem dierum est supplicatio decreta Cn. Pompejo, Mithridate interfecto confectoque Mithridatico bello, in *orat. de Prox. Consul. cap. 11.*

Hactenus consulatum Ciceronis descripsimus. De quo M. Crassus ita dixit, *Se, quod esset senator, quod civis, quod liber, quod virgret, Cicero acceptum referre*. Quoties conjugem, quoties domum, quoties patriam videret, toties se beneficium ejus ruderet, *epist. 11. lib. I. ad Att.*

Maxime vero consulatum hunc Cn. Pompejus probavit, qui, ut Cicero nem primum decedens ex Syria vidit, complexus & gratulans, ejus beneficio patriam se visurum esse dixit, *Philip. II. cap. 5.* Idem vir abundans bellicis laudibus, Cicero multo audientibus hoc tribuit, ut diceret; frustra se tertium triumphum deportaturum fuisse, nisi ejus in republ. beneficio, ubi triumpharet, esset habiturus, *lib. I. de Officiis, cap. 22.*

Cicero nem praeterea Q. Catulus princeps senatus & auctor publici consilii frequentissimo senatu parentem patriæ nominavit, in *Pisonem*, cap. 3. Neque solum Catulus, verum etiam multi alii saepe in senatu Cicero nem patrem patriæ nominarunt, ut ipse testatur *pro Sextio, cap. 57.*

In his Plutarchus numerat Catonem. De quo Appianus: *Cum Cato Cicero nem patrem patriæ appellasset, populus acclamavit: atque, ut quibusdam placet, haec appellatio primus Cicero ni tributa, inde ad Imperatores pervenit.* Hinc Juvenalis Satyra VIII. vers. 243.

Roma parentem,

Roma patrem patriæ Cicero nem li-
bera dixit.

Et Plinius *lib. VII. cap. 10.* M. Tullium sic affatur: *Salvo primus omnium patrem patriæ appellate.*

De Cicero ne L. Gellius, vir clarissimus, in concione dixit, si ille consul, cum fuit, non fuisset, republ. funditus interituram fuisse, *post Red. ad Quirites, cap. 7.* Idem civicam coronam Cicero ni deberi a republ. dixit, in *Pisonem, cap. 3.* Vide *Gellium lib. V. cap. 6.*

Cum extremis diebus anni hujus novi tribuni pl. quia a. d. IV. Id. Decembr. magistratum inibant (ut supra ad annum DCLXXXVI. demonstravimus) res eas, quas Cicero consul gesserat, vexare cuperent, ille P. Sextium Capua arcessivit cum eo exercitu, quem tum secum habebat: cujus adventu tribunorum conatus sunt retardati; Cicero *pro Sextio cap. 4.* Hos tribunos Plutarchus Metellum & Bestiam nominat: sed L. Calpurnius Bestia tribunatu jam V. Id. abierat, quod Manutius & Corradus ex Sallustio monerunt.

Quintus autem Metellus Nepos novus tribunus pridie Kalend. Januarii Cicero nem consulem abeuntem magistratu concionis habendæ potestate privavit. Cujus injuria Cicero ni tamen honori summo fuit. Nam cum

cum illenihil ei nisi ut juraret, permitteret, magna voce juravit verissimum pulcherrimumque jusjurandum: quod populus item magna voce ipsum vere jurasse juravit; *epist. 3. lib. V. Fam.* Juravit autem se patriam conservasse, ut Plutarchus & Dio scribunt, & ipse Cicero in *Pisonem*, cap. 3. *Ego, inquit, cum in concione abiens magistratu dicere a tribuno plebis prohiberetur, quæ constitutam; cumque is mihi tantummodo, ut jurarem, permitteret; sine ulla dubitatione juravi, rempublicam atque hanc urbem mea unius opera esse salvam. Mihi populus Rom. univorsus illa in concione non unius diei gratulationem, sed eternitatem immortalitatemque donavit, cum meum jusjurandum tale atque tantum juratus ipse una voce & consensu approbavit. Quo quidem tempore is meus domum fuit e foro rediit, ut nemo, nisi qui mecum esset, civium esse in numero videretur. Hujus frequentia, qua abiens consulari domum fuit reductus, mentio est in *ep. 13. lib. I. ad Att.**

Anno Urbis 691, Cicero ni 45,

Consules fuerunt

D. JUNIUS SILANUS, L. LICINIUS MURENA.

Ab his Consulibus lata fuit lex Junia Licinia, qua, ut leges trinundino die promulgarentur, pena adjecta cavebatur. Cic. *Philip. V. cap. 3.* Ubi lex *Cællia & Didia*? ubi promulgatio trinundinum? ubi pena recentis lege Junia & Licinia? Eisdem legis meminit in *Vatinium cap. epist.*

14. & ad *Atticum ep. 9. lib. II. ep. 15. lib. IV.*

Initio hujus anni Catilina in agro Pistorienti a C. Antonio proconsole cum exercitu caesus est; *Sallustius Catil. cap. 57. Dio lib. XXXVII. Livius lib. CIII.* Vicie cum praelio M. Petrejus, Legatus Antonii, de quo Cicero *pro Sextio, cap. 5.* Visto Catilina Antonium laureatos fasces, ut Obsequens scribit, in Macedoniam provinciam tulit, cui per triennium deinde praesuit. Quia vero Antonius in fasces insignia laurea praeferebat, imperator appellatus erat. Qua de re scripti in Ligarianam. Itaque Cic. *ep. 5. lib. V. Fam.* qua Antonio T. Pomponium Atticum in Græciam proficiscentem hoc anno commendavit, Imperatori adscribit, quod Paulus Manutius sine causa micatur. Nam & Dio *lib. XXXVII.* aperte tradit, Antonium ob victoriam de Catilina, quamquam casorum numerus infra legitimum esset, Imperatorem appellatum fuisse.

Metellus tribunus pleb. a. d. III. Non. Januar. ut est *epist. 2. lib. V. Famil.* cum agere cepisset, non in senatu, ut vir doctus annotavit, sed ad populum, *in 70 quibus, ut Dio loquitur* (fuisse autem diem comitialem vetus Calendarium ostendit) tercio quoque verbo orationis suæ Cicero nem appellabat, cum clamaret, non licuisse ei, Lentulum, Cethegum & reliquos cives indicta causa necare: atque hoc crimen verbo Cicero ni, re senatu intendebatur, auctore Dione. Cicero Metello forti animo restitit, & orationem Metellinam contra concionem Metelli scripsit, cum ille prior scripsisset, *epist.*

336
*epist. 10. lib. I. & epist. 12. lib. III. ad Att. Meminit Quintilian. lib. IX. cap. 3. Gellius lib. XVIII. cap. 17. Priscianus lib. IX. & X. Tunc etiam Metellus Celer, qui Galliam provinciam pro consule obtinebat, ad Ciceronem misit *epist. 1. lib. V. Famil.* querens Nepotem fratrem suum ab eo oppugnatum: cui Cicero *epist. 2. respondet.**

Hoc anno ex indicio L. Vercii equitis R. qui de Catilinæ sociis in urbe remanserant partim praesentes, partim cum citati non responderent, damnati sunt, ut *Dio* scribit. In his fuerunt P. Autronius, Ser. Sylla, L. Vargunteus, M. Porcius Laeca, C. Cornelius, quos Cicero in *orat. pro Sylla, cap. 2.* nominat. Damnati sunt lege Lutatia de vi publica: quod indicant haec verba Ciceronis pro Caelio, *cap. 29. Quam legem Q. Catulus armata dissensione civium, reip. extremis pene temporibus, tulit: quaeque lex sedata illa flamma consulatus mei, fumantes reliquias conjurationis extinxit.*

Tum L. Torquatus, qui P. Cornelio Sylla consulatum ante triennium epererat, ejusdem nomen de duplici conjuratione detulit. De prioribus, quae L. Tullo, M. Lepido coacta sunt, Q. Hortensius; de posteriore Cicero, qui illum anno superiore opprefferat, defendit oratione illa, quae pro P. Sylla extat. Quam hoc tempore, condemnatis aliis conjuratis, habitam esse illa verba, *cap. 32.* argumento sunt: *Severitatem judiciorum, quae per hos menses in homines audacissimos facta est, lenitate ac misericordia mitigare.* Huc accedit, quod homines docti tribunum illum

M. T. CICERONIS

quem Cicero ad lugendos conjuratos ex illis relictum videri ait, *cap. 10.* Metellum Nepotem esse non sine causa putant.

Eodem tempore, cum Sylla reus esset, domum Cicero in Palatio emit, ut Gellius scribit *lib. XII. cap. 12.* Domus emptæ a se meminit *epist. 10. lib. I. ad Att.* quam scripsit mense Januario anni sequentis. Quare non dubito, quin extremo hujus anni mense, cum Q. Fufius Calenus tribunatum pl. inivisset, Cicero scripserit *epist. 6. lib. V. Famil.* ad P. Sextium, qui, cum anno superiore C. Antonii consulis quaestor fuisset, hoc anno pro quaestore cum eodem in Macedonia erat. Vide *orat. pro Sextio, cap. 5.*

Cn. Pompejus, confecto jam bello Mithridatico, literas publice miserat: in quibus, quod gratulationem de rebus a se in urbe gestis pratermiserat, Cicero cum eo expositulat *epist. 7. lib. V. Famil.*

P. Clodius Ap. F. adolescens audax & insolens, Pompejæ uxoris C. Caesaris amore captus, extremo hoc anno, cum Bonæ Deæ in domo Caesaris pro populo fieret, in opertum cum veste muliebri venit; sperans se, quod imberbis esset, clam ingressum, ad Pompejam perventurum. Sed dum in amplis & laxis adibus oberrat, ab Aureliæ matris Caesaris ancilla conspicitur, nomenque rogatus, cum se Auram pedisequam Pompejæ querere dixisset, ex voce agnoscitur, & a mulieribus in cubiculo ancillæ, cum qua domum ingressus erat, deprehenditur atque foras ejicitur, ut Plutarchus in *Cicerone & Cesare* scribit. Cicero in *orat. de Harusp.* Resp.

HISTORIA.

337
Resp. cap. 21. ait illum ancillarum beneficio emissum esse. Tu vide *epist. 10. & sequentes lib. I. ad Atticum.*

Anno Urbis 692, Ciceronis 46,

Consules fuerunt

M. PUPIUS PISO, M. VALE-
RIUS MESSALA.

P. Clodii facinore patefacto, a Virginibus & Pontificibus id nefas est decretum: Cæsar deinde uxori nuntium remisit, & Clodium tribunus pl. accusavit, auctore Plutarcho in *Cæsare*. Accusatorem Clodii Cicero de *Harusp. Resp. cap. 17.* Lentulum nominat. Clodium incesti crimine a tribus Lentulis accusatum fuisse *Valerius lib. IV. cap. 2.* tradit. De Clodii judicio vide *epist. 13. lib. I. ad Att.* In eo M. Tullius testis productus, cum Clodius crimen ita refelleret, ut decreret, se illa nocte non Romæ, sed longe ab urbe Interamniæ apud Cassinum Scholam fuisse, Cicero contra pro testimonio dixit, illum ad se domum venisse & de quibusdam rebus egisse. Id quod verum erat. *Plutarchus, Cicero pro Domo, & Milone*, ibidemque *Africanus, Quintilianus lib. IV. cap. 2. Valerius lib. VIII. cap. 5.*

Absoluto Clodio, Cicero cum eo Idibus Maji in senatu contendit, *ep. 13. lib. I. ad Att.* Hoc anno Q. Tullius Cicero, M. frater prætor fuit: cumque prætores provincias fortirentur, Q. Cicero Asia obtigit, *ep. 12. lib. I. ad Att.* Obtinuit eam provinciam per triennium, cum L. Va-

Tom. IX.

lerio Flacco successisset, ut ex *orat. pro Flacco, cap. 14.* intelligitur.

Eodem anno censores creatos fuisse, & lustrum condidisse, ex *lib. I. ad Att. & Dionis lib. XXXVII.* factis notum est. Hi Onuphrio sunt P. Servilius Isauricus & Mam. Æmilium Lepidus.

Ante hos Censores Ciceronem pro Archia dixisse, hæc verba orationis, *cap. 5.* quæ ex tanto numero interpretum nemo adhuc exposuit, arguunt: *Est enim obscurum, proximis censoribus hunc clarissimo imperatore L. Lucullo apud exercitum fuisse, superioribus cum eodem quaestore fuisse in Asia, primis Julio & Crasso nullam populi partem esse censam.*

L. Julium Cæsarem & P. Licinium Crassum censores fuisse primos post datam civitatem Archiæ anno DCLIV. diximus. Tertio anno post L. Marcius Philippus & M. Perperna censores lustrum LXVI. fecerunt, quo tempore Archias in Asia fuit cum Lucullo quaestore, qui per multos annos admirabili quadam laude provinciam præfuit: Cicero in *Lucullo, cap. 1.* Censura deinde intermissa fuit ulque ad annum urbis DCLXXXIII. quo L. Gellius, Cn. Lentulus lustrum LXVII. fecerunt, cum Lucullus in Asia bellum contra Mithridatem administraret. Arque hi Censores proximi ante Ciceronis consulatum censum egerunt. Nam qui Cotta & Torquato coacti creati fuerunt, propter dissensionem abdicarunt: illi autem, qui anno insequenti iis successerunt, intercedentibus tribunis pl. nihil agere poterunt. Auctor *Dio lib. XXXVII.*

Itaque M. Tullius post consulatum ante

V v

ante censores, qui hoc anno creati fuerunt, A. Licinium Archiam, cui Gracchus quidam civitatis controversiam moverat, defendit illa oratione, qua extat. In qua primo eum civem esse probat: deinde reliqua oratione ornat, ut civitate Romana dignum esse demonstrat. Corradus ex *epist. 13. lib. I. ad Att.* putat, Ciceroem pro Archia dixisse Metello & Afranio cons. sed qui, quod inchoavit, nondum perfecit, nihil scripsisse videri potest.

Hoc anno Pompejus tertium triumphum de Mithridate, Tigrae, plurimisque regibus ac gentibus perdidit. I. I. & prid. Kal. Octobr. ut est in Fastis Capitol. egit. Trium triumphantum Pompeji mentio est *lib. II. de Divinat. cap. 9.* De iisdem Cicero pro Balbo, *cap. 6.* Cujus tres triumphus vestes essent totum orbem terrarum nostro imperio teneri. Eodem anno C. Caesar, cum esset in Hispania praetor, populum Gaditanum summis ornamentis affecit, controversias sedavit, iura ipsorum permittit statuit, & inveteratam quondam barbariam ex Gaditanorum moribus disciplinaeque delevit, ut Cicero in eadem oratione *cap. 19.* testatur.

Tum quoque C. Pomptinus, qui anno superiore in Galliam ulteriorem ex praetura missus erat, Allobrogas domuit, ut copiose *Dio lib. XXXVII.* narrat. Meminit Cicero in *orat. de Provinciis Cons. cap. 13.* & Livius *lib. CIII.* Nonis Decemb. Cicera ad *Attic.* scripsit *epist. 14. lib. I.*

Anno Urbis 693, Ciceronis 47,

Consules fuerunt

Q. CAECILIUS METELLUS C. L. AFRANIUS.

De his consulibus Cicero *lib. I. ad Att.* Primis hujus anni mensibus Tullius in urbe fuit, *epist. 15. & 16. lib. I. ad Att.* effecitque, ne Q. fratri in Asia succederetur, *ep. 1. lib. I. ad Q. Fratr.*

L. Flavius tribunus pl. legem Agrariam auctore Pompejo promulgavit de agris dividendis militibus Pompeji & plebi, de qua Cicero *lib. I. ad Att.* & *Dio lib. XXXVII.* qui scribit Metellum consulem tum a Flavio in carcerem ductum fuisse: unde Cicero, *epist. 1. lib. II. ad Atticum*, Nunc consule in carcere inclusa. P. Clodius, ut idem *Dio* scribit, tribunatus cupidus, primum tribunus quosdam submitit, qui legem ferrent, ut patriciis quoque eius magistratus capiendi potestas esset. Quod ubi non persuasit, patriciatum ejuravit, atque in concionem progressus ad plebem transit. In hanc sententiam *Dio.* Cicero vero *epist. 15. libri I. ad Att.* ita scribit: C. Herennius tribunus pleb. ad plebem P. Clodium traducit: idemque fert, ut universus populus in campo Martio suffragium de re Clodii ferat. Addit *Dio*: Cladius tribunatum statim petiit: sed creatus non est, Metello ei resistente: qui & propinquus Clodii erat, & ea, quae ille agebat, non probabat. Praetendebat vero adoptionem: more majorum non esse factam: quia plebejus, nisi lege curiata, fieri nemo pos.

posset. Apud Dionem *in τῆ ἀπορροφῆ τῶ ἐπερωαυῶν νόμου*, mendose est pro τῶ ἐπερωαυῶν, quod ex *lib. XXXIX.* cognoscitur, ubi, *τῶν ἀπορροφῶν τῶ ἐπερωαυῶν* de Clodii adoptione agens dicit.

Clodio igitur tum frater Metellus & concors senatus principi Cn. Pompejo sententiam dicenti acerrime una voce ac mente resistit. Cicero de *Harusp. Resp. cap. 21.* Metellus orationem consul incipientem furere Clodium atque conantem, sua se manu interfectorum, audiente senatu, dixit, pro *Caesio cap. 24.*

Idibus Martiis hujus anni Cicero Commentarium consulatus sui Graece compositum ad Atticum misit, *epist. 16. lib. I.* Misit eundem Rhodum ad Posidonium, ut ornatus de iisdem rebus scriberet. Ille vero rescripsit, se illud *ἐπισημασμένον* cum legeret, non modo non excitatum esse ad scribendum, sed etiam plane perterritum, *ep. 1. lib. II. ad Att.* Ciceroem *ἐν τῶν νεῶν τῆς Ἰωνίας* Plutarchus in Caesare adducit. Scripsit etiam Cicero de consulatu suo versus tres libros. *Tertium poema exposito*, inquit *epist. 16. lib. I. ad Att.* & *epist. 3. lib. II.* Sed *me καὶ ἀπορροφῶν* mea illa commovet, quae est in libro tertio. Libro etiam primo de *Divin.* *cap. 11.* Q. frater plures versus ab Urania Musa in secundo de consulatu pronuntiatos commemorat, quorum tres ex libris Consulatus Ciceronis Laetantius adducit *lib. III. cap. 17.* De Prognosticis, quae Atticum prope diem expectare jubet, *epist. 1. lib. II.* quid dicam non habeo. Certae quoque *lib. I. de Divin. cap. 11.* Ciceronis Prognosticis adducuntur, Ara-

tea sunt, atque *Διοσκουρίδης* Graece extant. Priscianus quoque *lib. X. XVI.* & *XVIII.* Ciceroem in *Prognosticis* citat: verum, quos adducit versus, ex Arato expressi sunt.

Post Idus Martii hujus anni Cicero aliquandiu ruri fuit. Romam autem e Pompejano se recepit a. d. *14. Id. Maji, epist. ult. lib. I. ad Att.* Kal. Junii Antium profectus fuit, *epist. 1. lib. II. ad Att.*

Hoc anno Q. Metellus Nepos praetor portoria Italia lege lata sustulit, auctore Dione. De portoriis Italiae sublatis Cicero *ep. 16. lib. II. ad Att.* Sub idem tempus, ut *Dio* scribit, Faustus Sylla F. in honorem patris munus gladiatorum, & magnificentum epulum populo dedit: balneas etiam cum oleo gratuito praebuit. Hoc munus Faustum testamento patris debuisse Cicero pro *Sylla* ait, *cap. 19.* Hoc est Fausti adolescentis nobilissimi epulum magnificentissimum, ex quo Vatinius famem suam expleffe Cicero in *Interrogatione* ait, *cap. 13.*

Hoc anno conspiratio inter tres principes civitatis facta est, Cn. Pompejum, M. Crassum & C. Caesarem, de qua Cicero *lib. II. ad Atticum.*

Anno Urbis 694, Ciceronis 48,

Consules fuerunt

C. JULIUS CAESAR, M. CALPURNIUS BIBULUS.

Cum C. Antonio C. Octavius in Macedonia anno superiore successisset, ut cognoscitur *epist. 1. lib. II. ad Att.* Antonius hoc anno lege Lutatia de vi accusatus est a M. Caesio,

ut est in orat. pro Calio, cap. 29. & 31.

Antonium apud Cn. Lentulum Claudianum (sic lego ex libris olim impressis) reum factum esse a Q. Fabio Maximo Cicero in *Vatinium*, cap. 11. demonstrat, sed, an de eodem crimine Calius & Maximus accularint, mihi non constat. Hoc Dio lib. XXXVIII. scribit, Antonium de *Catilina* conjuratione in iudicium adductum, propter male administratam provinciam condemnatum fuisse. Cicero vero pro *Calio* ait, c. 31. Antonio nocuisse opinionem maleficii cogitati. Antonium condemnatum in *Cephalenia* exulavit, auctore Strabone lib. X. nec a M. Antonio fratris filio cum aliis exulibus restitutus fuit, *Philipp.* II. cap. 23.

De sua defensione Cic. pro *Domo*, cap. 16. ita inquit: *Hora fortasse sexta dies questus sum in iudicio, cum C. Antonium collegam meum defenderem, quedam de re publi. que mihi visa sunt ad illius miseri causam pertinere; hęc homines improbi ad quosdam viros fortes longe aliter, atque a me dicta erant, deciderunt: hora nona, illo ipso die, in es adoptatus. Hinc Suetonius in Julio, cap. 20. Cicero in iudicio quodam deplorante temporum statum, P. Clodium inimicum ejus, frustra jamprius a patribus ad plebem transire nitentem, eodem die horaque nona tradidit.*

Transiit Clodius ad plebem adoptione, quę arrogatio dicitur. Adoptatus fuit a P. Fontejo. Contra quam adoptionem Cicero pro *Domo* sua disputat. De eadem Sueton. in Tiberio, cap. 2. P. Clodius ob expellendam urbem *Ciceronem* plebejo homini at-

que etiam natu minori in adoptionem se dedit. In hac adoptione Cęsar legem Curiatam tulit, Pompejus in auspicio fuit, *epist.* 7. & 12. lib. II. ad *Att. de Harusp. Resp.* cap. 23. Tullius mense Aprili & Majo extra urbem Antii, in Pompejano, Formiano & Arpinati in literis vixit: ibi, que *epist. quarta & seqq. usque ad 18. lib. II.* ad Atticum misit.

Attico deinde in Epirum profecto, Cicero se Romam recepit, & ea, quę in sequentibus epistolis leguntur, ad Atticum scripsit. Consiliis publicis nullis, ut est *epist.* 23. intererat, totumque se ad forensium operam laboremque contulerat.

Tum A. Thernus bis Cicerone defendente absolutus est, pro *Flacco*, cap. 39. Tum quoque L. Valerius Flaccus, qui ex pretura, quam Cicerone consule gesserat, Asian provinciam obtinuerat, a D. Lęlio repetundarum accusatus, a Q. Hortensio & M. Cicerone defensus est. Ciceronis oratio extat: de Hortensii defensione vide *epist. ult. lib. II. ad Attic.*

Hoc anno P. Vatinus, qui in Dionis libris *Nerva & A. un.* non sine mendo nominatur, tribunus plebis Cęsari consuli in omni re oblectus est, eaque fecit, quę a Cicerone in interrogatione in *Vatinium* reprehenduntur.

Lege Vatinia Cęsari data in quinquennium fuit Gallia citerior cum Illyrico, & tribus legionibus, quibus Senatus Galliam ulteriorem cum alia legione adiecit. Dio, lib. XXXVIII. *Plutarchus*, Sueton. in *Jul.* cap. 22. & *Orosius*, lib. VI. cap. 7.

In hoc imperio Cęsar Ciceronem

libi

sibi legatum esse volebat, lib. II. ad *Att.* ep. 19. & *epist.* 18. *A. Cęsare*, inquit, *valde liberaliter invitator in legationem illam, sibi ut sin legatus.* Et de Provinciis *Conf.* cap. 17. *Me*, ut sibi essem legatus, non solum suavis, verum etiam rogavit.

Consul Cęsar leges multas tulit, quę ab ipso Julię sunt appellatę. De quibus Dio, lib. XXXVIII. & Cicero de *Harusp. Resp.* cap. 23. *Tum leges Julias, contra auspicia latus, & hic & in concionibus dicere.*

Tulit pręterea, ut ager Campanus iis, qui ternos pluresve liberos haberent, divideretur, *Suetonius in Jul.* cap. 20. & *Vellejus*, lib. II. cap. 24. Curatores etiam, qui agros dividerent, constituit vigintiviros ex iis, qui plurimos honores gessissent, atque ad eam rem quam maxime idonei essent, auctore Dionę initio lib. XXXVIII. Suetonius quoque in *Augusto*, cap. 4. vigintiviros agrum Campanum plebi Julia lege divisisse ait. In his fuit *Cosconius*. Quo mortuo Cicero in ejus locum invitatus fuit, *ep. 19. lib. II. ad Att.* In istdem fuit Cn. Tremellius Scrofa, quo de *Varro*, lib. I. de *Re Rust.* cap. 2. Nominat eisdem *Froninus & Pli-nius*, lib. VII. cap. 52. Sed Cicero vigintiviratum repudiavit, quod *Quintilianus*, lib. XII. cap. 1. scribit, & ipse, *epist.* 2. lib. IX. ad *Attic.* de Cęsare inquit, *Repudiavi se totum, magis etiam quam olim in vigintiviratu patarib; ac solet, cum se ptingat, in me conferre omnem illorum temporum culpam: ita me sibi fuisse inimicum, ut ne honorem quidem a se accipere vellem.* Patereulus quoque lib. II. cap. 45. in commemoratione

exilii Ciceronis addit: *Hoc sibi contraxisse videbatur Cicero, quod inter vigintiviros dividendo agro Campano esse nolisset.*

Hic scrupulum injicit oratio de *Provinciis Conf.* in qua, cap. 17. Cicero ait, se a Cęsare accepisse rogatum, ut quinquviratum acciperet, eumque se oblatione quadam sententia repudiassę. Pręterea quinq; viri nominantur *ep. 7. lib. II. ad Att.* Sunt viri doctissimi, in rebus Romanis cognoscendis diu multumque versati, qui scribant Cęsarem ad estimationem agri Campani viginti-viros creasse: ac pręterea quinq; qui estimatum dividerent. Dant illi quidem testem in hanc rem *Dionem*: sed verba, quibus hoc demonstratur, in Gręca ejus historia invenire equidem adhuc nulla potui.

Comitiis tribunicis P. Clodius Pulcher tribunus plebis factus fuit opera Cęsarıs, ut scribit *Dio*, & *Plutarchus in Cęsare*. Erri autem Pompejus Clodium omni cautione, federe, execratione devinxerat, nihil in tribunatu contra Ciceronem esse facturum, ut est pro *Sextio*, cap. 7. ille tamen in fide non mansit: sed tribunus plebis factus, continuo se in Ciceronem convertit. Qua de re dicemus, si prius illud admonuerimus, hanc tertium fuisse annum imperii Q. Ciceronis in Asia. Quo ad duos priores adjuncto, M. Cicero epistolam illam pulcherissimam, quę est prima lib. I. ad Q. Fratrem, misit, in qua omnia pręcepta bene administrandę provincię ita persequitur, ut amplius nihil requiri possit. Eiusdem anni ultimis mensibus scripsit epistolam secundam ad

342
ad Fratrem, ut ex ipsa cognoscitur.

M. T. CICERONIS

Anno Urbis 605, Cicerois 49,

Consules fuerunt

L. CALPURNIUS PISO CÆSONIUS, A. GABINUS.

Prætores hujus anni à Suetonio in Julio, cap. 23. nominantur duo, C. Memmius & L. Domitius. C. Memmius prætorem ex lege Licinia & Junia edidisse, ut Vatinius adesse die tricesimo, Cicero in Vatinius ait. Piso & Gabinus sunt duo funestissimi, non consules, sed latrones atque evertores reipublice, quos suis coloribus Cicero multis locis depinxit: ut in orat. post Reditum, cap. 4. pro Domo, cap. 9. pro Sextio, cap. 7. de Provinc. Conf. cap. 3. in Pisonem, cap. 4. & alibi. His consilibus sedentibus, inspectantibus atque adeo adjuvantibus, M. Tullius conservator patrie a sceleratissimo tribuno plebis in exilium ejectus est.

Clodius enim, ut Dio, lib. XXXVIII. scribit, sperans, facile se Ciceroem oppressurum, si prius senatum, equites & plebem sibi conciliasset, quatuor leges, populares illas quidem, sed reipublice perniciosas, initio hujus anni, quod Cicero in Pisonem, cap. 4. significat, tulit: unam, ut frumentum populo gratis daretur: alteram, ne quis per eos dies, quibus cum populo agi liceret, de celo fervaret: tertiam de collegiis restituendis, novisque instituendis: quartam, ne quem Censores in senatu legendo præterirent, neve qua ignominia afficerent, nisi qui apud

eos accusatus & utriusque Censoris sententia damnatus esset. Hæc A. Sconius in Pisonianam, Dio, lib. XXXVIII. & Cicero passim.

Alias deinde rogationes idem Clodius uno eodemque tempore promulgavit, unam de provinciis consulum nominatim, alteram de Cicerois pernicie, ut ait pro Sextio, cap. 10. Pactus enim cum consulibus, Gabinio Syriam, Babylonem, Persas; Pisoni Achajam, Thessaliam, Græciam, Macedoniam, omnemque Bœotiam dedit: Cicero de Provinciis & in aliis Orationibus.

Ad Cicerois pernicie lex illa pertinebat, qua tulit, Qui civem Romanum indemnatum interemisset, ei aqua & igni interdiceretur: cuius verbis est non nominabatur Cicero, tamen solus perbatur, inquit Paterculus, lib. II. cap. 45. Idemque scribit Dio, lib. XXXVIII. atque idcirco Tullius hoc privilegium appellat, vide orat. pro Domo cap. 14. Reus igitur Cicero, ut Plutarchus scribit, vestem mutavit, & sordidatus populo supplicavit. Tum Clodius illi omnibus vicis occurbat stipatus hominibus contumeliosis & temerariis, qui petulanter mutationem vestis & habitum Cicerois exagitantem, multisque locis luto & lapidibus in eum coniectis, supplicationes impediebant.

Cum Cicero tamen primum omnis fere ordo equester vestem mutavit: eumque nobilissimi adolescentes numero ad viginti millia fordidati, deprecatores ejus salutis, comitabantur. Deinde cum senatus frequens convenisset, ut vestem tanquam in publico luctu mutandam

cen-

HISTORIA.

343

conferret, idque consules veterarent, & Clodius cum armis ad curiam versaretur, senatores non pauci e senatu, vestibus discissis & clamore sublato, se proriperunt. Hactenus Plutarchus. Dio, lib. XXXVIII. tradit, equites in Capitolium tunc convenisse, atque ad consules & senatum misisse legatos non solum e suo ordine, verum etiam senatores duos, Q. Hortensium & C. Curionem, qui pro Cicero deprecarentur. Unde Cicero pro Sextio, cap. 11. ait: Cum incredibilis in Capitolium multitudo ex tota urbe cunctaque Italia convenisset, vestem mutandam omnes meque omnino ratione defendendum putarunt.

Erat tum senatus in sede Concordiæ, & Gabinium consulem, Pisonem absente, orabat. Equites quoque Romani, & omnes boni veste mutata se pro Cicerois capite ad pedes Gabinii proiecerunt: quorum precibus ab illo repudiatis, vir incredibili fide, magnitudine animi, constantia, L. Mummius, ad senatum de republica retulit, senatusque frequens vestem pro Cicerois salute mutandam censuit, pro Sextio, cap. 11. Dio hunc Mummius vocat L. Ninnium Quadratum, & scribit, eum populo auctorem fuisse, ut tanquam in aliqua publica calamitate vestem pro salute Cicerois mutaret. Pro me, inquit Cicero post Reditum ad Quir. cap. 3. senatus hominumque prætorum viginti millia vestem mutaverunt. Sed consules edixerunt, ut ad suum vestem senatores redirent. Vide orationes post Reditum, pro Domo, pro Sextio, & in Pisonem.

Tum Gabinus L. Atilium Lamiam equestri ordinis principem relegavit,

quod Dio lib. XXXVIII. dicit, est tunc vestem mutandam. Meminit Cicero post Reditum in Senatu, pro Sextio, in Pisonem, & epist. 16. lib. XI. Famil.

Itaque Cicero, non solum a consulibus, verum etiam a Cn. Pompejo proditus & derelictus, maluit urbe cedere, quam bonorum vitam servis armatis obicere, quod ipse in Orationibus non semel testatur. Habebat domi suæ Minervæ signum, idque longo tempore religiosissime coluerat. Cum autem ex urbe discessurus esset, hoc signum in Capitolium delatum ibi dedicavit & subscripsit, MINERVÆ CUSTODI URBS. Plutarchus, & Dio. Hæc est illa Minerva custos urbis, de qua Cicero, epist. 25. lib. XII. Familiar. & lib. II. de Legibus, cap. 17. Dio, lib. XLV. A. Avianus prætoris nominat.

Discedentem M. Tullium omnes boni stantes prosecuti sunt, ut ipse pro Domo, ait cap. 22. Cessisse urbe Ciceroem puto mente Martio extremo. Nam, ut ex Plutarchi Casare, & primo Commentario de Bello Gallico, cap. 6. intelligitur, cum Helvetios a. d. v. Kal. Apr. de finibus suis exire constituisse cognovisset, maturavit ab urbe proficisci. Atque octavo die ad Rhodanum pervenit. Neque tamen prius Castrum ad exercitum abiit, quam Ciceroem per Clodium Italia expulisset, auctor Plutarchus.

Ubi compertum fuit Ciceroem discessisse, Clodius de exilio ejus ad populum tulit, atque edictum proposuit, ut illi aqua & igni interdiceretur, & ne intra quingenta millia passuum ab Italia testetur recedat.

retur. Hæc Plutarchus in *Cicerone*, quibus gemina scribit *Dio*, lib. XXXVIII. in eo tamen dissentit, quod Cicero lege Clodia irrogatum fuisse ait, ne intra stadium tria millia septingenta quinquaginta, id est, millia passuum CCCLXIX. fere, ab urbe illi esse liceret. Cicero, *epist. 4. lib. III. Ad Att.* in lege hoc correctum fuisse ait, ut sibi ultra quadringenta millia liceret esse. *Dio* hoc quoque legi adjectum fuisse tradit, ut si Tullius intra spatium definitum visus fuisset, & ipse, & qui eum recepissent, impune interirentur. Hinc Cicero pro *Domo*, cap. 26. *Pœna est, qui receperit: quam omnes neglexerunt*, Pœnam neglectam fuisse, omnibus reverentibus M. Tullium, comiterque expipientibus & prosequentibus, *Plutarchus* quoque scribit.

Clodius præterea villas Ciceronis eiecit inflammavit, & domum in Palatio incendit, atque in area templum Libertatis extruxit, *Plutarchus*, *Dio* & Cicero pro *Domo*, cap. 42. Bona diripiebantur atque ad consules deferrebantur. Columnæ marmoreæ ex ædibus ad sacrum Pisonis portabantur: in fundum autem Gabini vicini consulis, non modo instrumenta aut ornamenta villæ Tusculanæ, sed etiam arbores transferebantur. Hæc Cicero pro *Domo*, cap. 24. post *Reditum in Senatu*, cap. 7. pro *Sextio*, cap. 24. & in *Pisonem*, cap. 11. Templum Libertatis, *videlicet*, Cicero, II. lib. de *Legibus*, cap. 17. templum Licentiæ vocat.

Pullum M. Tullium pedibus iter per Lucantiam Siciliam versus fecisse

Plutarchus scribit. Naryce Locridis fuit VI. Idus Aprilis, ibique scripsit epistolam secundam lib. III. ad *Att.* Inde Cicero Vibonem venit, quod est oppidum Lucaniæ ad fretum, & a Locris conditum prius Hipponium appellatum fuit, *Strabo* lib. VI. *Cæsar* III. de *Bello Civili*, cap. 101. Ibi, ut *Plutarchus* scribit, Vibius homo Siculus, qui cum alia multa commoda ex Ciceronis amicitia perceperat, tum eo consule præfectus fabrum fuerat, illum in aedes quidem non recepit, sed fundum se ipsi assignatorum denunciavit. Sic illa *Plutarchi* verba, *καὶ οὐκ ἔλαβον τὸν οἴκον*, ego jam pridem converteram: cum præsertim alibi quoque verbum *καταπαύω* pro attribuere & assignare usurpatum notassem, ut *καὶ οὐκ ἔλαβον τὸν οἴκον*, *καὶ οὐκ ἔλαβον τὸν οἴκον*, *καὶ οὐκ ἔλαβον τὸν οἴκον*. Merito igitur Xylander noster a Bocchi & Corradi falsis interpretationibus discedat.

Cicero se ad Vibonem in fundo Sica fuisse ad Atticum scribit *epist. 2. & 4. lib. III.* Siciliam, quam Cicero petebat, eo tempore obtinebat C. Virgilius (*Γαίος Οὐγγύριος* est apud *Plutarchum*) prætor is Ciceroni scripsit, ne in Siciliam veniret. Quare consilio repente mutato iterum a Vibone Brundisium terra petere contendit, ut ipse pro *Plancio* cap. 4. enarrat. In eo itinere III. Idus Apr. Thuriî scripsit *epist. 5. lib. III. ad Att.* & XIV. Kal. Maji Tarenti sequentem. Eodemque die se Brundisium venisse *epist. 7. ejusdem libri* scribit. Urbam ipsam ingressus non est: sed in hortos M. Lenii Flac.

Flacci se contulit, pro *Plancio*, cap. 41. meminit etiam in *Sextiana*, cap. 63. Apud M. Lenium dies XIII. fuit, *epist. 4. lib. XIV. Famil.*

Pridie Kal. Maji, cum Brundisio proficiscens Dyrrhachium vento secundo transmitteret atque adversus se alto reflasset, rejectus est: deinde iterum in altum proventus Dyrrhachium pervenit. Ubi, cum e navi in terram egressurus esset, terræmotum & maris convulsionem extitisse ferunt; unde haruspices conjiciebant, illius exitium non fore diuturnum, quod hæc mutationis signa essent. Hæc *Plutarchus*. Dyrrhachio aliquorum dierum viam in Macedoniam ad Planciumque perrexit, & cum eo Thessalonicam X. Kalend. Junii venit, pro *Plancio*, cap. 41. & *epist. 8. lib. III. ad Att.* Thessalonicæ Cn. Plancius sua liberalitate Ciceronem per menses septem tenuit. Quo tempore plures epistolas ad Atticum scripsit, quæ lib. III. ab octava usque ad XXII. leguntur.

Interim Q. Cicero, cum jam Asiæ per triennium obtinisset, de provincia ante Kal. Maji decessit, *epist. 9. lib. III. ad Att.* Fratrem aliquanto post suum discessum ex provincia venisse ait pro *Domo*, cap. 23. meminit quoque in *Sextiana*, cap. 31. Itaque M. Cicero Idibus Junii ad eum misit *epist. 3. lib. I.* & deinceps sequentem: Tertio Non. Octob. Thessalonica ad Terentiam uxorem misit *epist. 2. lib. XIV. Famil.*

Redeamus nunc ad acta urbana. Cicerone expulso Clodius legem promulgavit de Ptolemæo rege Cypri, ut bona ejus publicarentur, & regnum

Tom. IX.

(a) Domi tenuit] Forte, Domitenus. Vide Tomo nostro VI. pag. 251. col. 2.

in provinciâ formam redigeretur: idque negotium M. Cato ni mandatum est, quo de Cicero sepe, *Plutarchus* in *Catone*, *Appianus* I. II. *Dio* lib. xxxvii. Kal. Junii, ut est in *orat. pro Sextio*, cap. 27. decrevit Senatus frequens de Ciceronis reditu, dissentiente nullo, referente L. Mummius tribuno pl. intercessit Ælius Ligus. Pompejus quoque illo tempore se accusans, ut *Plutarchus* scribit, quod Ciceronem prodidisset, de illius reditu, amicorum opera adutus, agere cepit.

Resistente Clodio placuit Senatui, nihil in rep. decernere, nulla de re agere, nisi Cicero ab exilio revocaretur. Hinc Cicero pro *Sextio*, cap. 31. *Omnia senatus rejiciebat, nisi de me primum consules vetuissent*. Et in Pilonem, cap. 13. *An tum oratis consules, cum quacunq; de re verbum facere cœperatis, aut rōserre ad senatum, cunctis ordo reclamabat: ostendebatque, nihil esse vos acturus, nisi prius de me vetuissent?* De eadem re vide *epist. 24. lib. III. ad Att.*

Interim deinde consilium de interitu Cn. Pompeji, ait Cicero pro *Sextio*, cap. 32. quam rem Afconius in *Milovanam*, cap. 14. sic exponit: Cum III. Idus Sext. Pompejus in senatum venisset, dicitur seruo P. Clodii sicam excidisse, eaque ad Gabinium consulem delata dictum est, seruo imperatum a P. Clodio, ut Pompejus occideretur. Pompejus statim domum rediit, ex eo (a) domi tenuit. Et Cicero pro *Milone*, cap. 17. *Comprehensus est in templo Castoris seruo P. Clodii, quem ille ad Cn. Pompejum interficiendum collocarat. Extorta est confitentis sica de manibus, carui foro*

Tom. X.

Pompejus possessa, caruit senatu, caruit publico. Huc pertinet illud Paradoxo IV. *Ante senatum sua sica deprehensa est.* Et in Pisonem, cap. 12. *Deprehensus cum ferro ad senatum is, quem ad Cn. Pompejum interimendum collocatum fuisse constabat.* Meminit etiam pro Domo, cap. 25.

Quarto Kalend. Novembris octo tribuni pl. de Ciceronis reditu legem promulgarunt, iisdemque referentibus P. Lentulus, col. designatus, praestantissimam de Cicerone sententiam dixit, pro Sextio, cap. 32. *post reditum in Senatu, cap. 4. & epist. 23. lib. III. ad Att.* Thesalonica Cicero se Dyrrhachium recepit: ibique 14. Kal. Decembr. scripsit ad Terentiam epist. 1. lib. XIV. Famil. & partem epistulae 22. lib. III. ad Att. Prædie Kal. Decemb. inde misit ad Terentiam epist. 3. lib. XIV. & ad Atticum epist. 23. lib. III. & deinceps quatuor reliquas ejusdem libri. Exierunt deinde paludati in provincias consules, Piso in Macedoniam, Gabinius in Syriam, Cicero pro Sextio, cap. 33.

IV. Idus Decemb. novi tribuni pl. T. Annius Milo, P. Sextius, C. Sestilius, M. Clippus, T. Fadius, M. Curtius, C. Messinius, Q. Fabricius, Sex. Atilius Serranus & Numerius Quintus, magistratum inierunt, pro Sextio, cap. 33. & post Reditum in Senatu, cap. 8.

Anno Urbis 696, Ciceronis 50,

Consules fuerunt

P. CORNELIUS LENTULUS
SPINTHER, Q. CÆCILII
METELLUS NEPOS.

Prætores eodem anno fuerunt L.

Cæcilius, M. Calidius, C. Septimius, Q. Valerius, P. Crassus, Sex. Quincilius, C. Cornutus & Ap. Claudius Pulcher, Cicero post Reditum in Senatu, cap. 9.

Kalendis Januarii P. Lentulus simulac de solemnitate religionis retulerat, nihil humanarum rerum sibi priusquam de Cicerone agendum judicavit. Tum princeps rogatus sententiam L. Cotta dixit, nihil de Cicerone actum esse jure, nihil more majorum, nihil legibus, propterea que lege illi opus non esse: verum Pompejus censuit, ut ad Senatus auctoritatem populi beneficium adungeretur. Atque eo die confecta res esset, nisi Sex. Atilius tribunus plebis non ausus intercedere, noctem sibi ad deliberandum postulasset. Hæc Cicero post reditum ad Quirites, cap. 5. pro Domo, cap. 26. pro Sextio, cap. 34. & lib. III. de Legibus, cap. 19.

Postea res acta est in Senatu alia nulla, & cum variis rationibus impeditur, voluntate tamen perfecta senatus, causa ad populum VIII. Kal. Feb. fuit delata, quo die Clodiani, cæde in foro maxima facta, flumine sanguinis reditum Ciceronis intercludendum putaverunt, post Reditum ad Quirites, cap. 5. & pro Sextio, cap. 35.

Clodius enim, ut Dio lib. XXXIX. scribit, illo die cum lex ad populum ferretur, acceptis a fratre Appio gladiatoribus, quos ille in funere Marci propinqui sui daturus erat, impetu in multitudinem facto, multos vulneravit multosque occidit. Tum in foro tribuni plebis vulnerati fuerunt, & Q. Cicero inter cadavera tantum.

tamquam occisus jacuit, Plutarchus & Cicero pro Sextio, cap. 35. Crudelissima cædis eo tempore in foro facta mentio est etiam in Miloniana, cap. 14.

Clodium Milo tum de vi postulavit: sed in judicium non adduxisse Dio scribit, quod nondum creati essent Quæstores, per quos iudicium sortitionem fieri oporteret, Neposque Prætori edixisset, ne quod iudicium ante, quam iudices forte deligerentur, fieri pateretur. Quæstores autem, nisi habitis prius comitiis aditiis, quibus, hæc de causa mora potissimum afferebatur, creati non poterant. In hanc sententiam Dio: Cicero vero in Sextiana ait cap. 41. consulem, prætorem, tribunum plebis nova novi generis edicta proposuisse: ne reus adesset, ne citaretur, ne quaereretur; ne mentionem omnino cuiquam iudicium, aut iudiciorum facere liceret. Quo pertinet illud de Harusp. Respon. cap. 24. *Resisterunt etiam, ne causam diceret.*

Quare, cum Milo videret iudicia esse sublata, ne Clodius omnia vi posset efficere, curavit, inquit idem post Reditum in Senatu, cap. 8. Emit enim gladiatores, ut Dio scribit. De quibus Cicero lib. II. de Officiis, cap. 17. *Sed honori summo super nostro Miloni fuit, quod gladiatoribus emptis reipublice causa, que salute nostra continebatur, omnes P. Clodii conatus furorisque compressit.* Senatus autem multo ante quam lex de Ciceronis reditu fuit lata, gratias agendas censuit civitatibus iis, quæ M. Tullium civem optime de republica meritum recepissent, pro Domo, cap. 32. in Pisonem, cap. 15. Parud. IV.

& Plutarchus. Idem decrevit, ut qui provincias cum imperio obtinerent, qui quæstores legatique essent, salutem & vitam Ciceronis custodirent, pro Sextio, cap. 60. Idem ad M. Tullii salutem auxilium omnium civium cuncta ex Italia, qui rempublicam salvam esse vellet, imploravit, in Pisonem, cap. 15.

Factum enim S. C. fuit, ut literis consularibus cuncta ex Italia omnes, qui rempublicam salvam vellet, convocarentur, pro Sextio, cap. 60. post Reditum in Senatu, cap. 9. & pro Domo, cap. 27. Cum igitur Ciceronis capitis servandi causa Romam uno tempore, quasi signo dato, Italia tota convenisset, Lentulus consul senatum frequentissimum in Capitolium convocavit, in Pisonem cap. 15. & post Reditum in Senatu, cap. 10. Ibi tum in templo Jovis Opt. Max. Q. Metellus Nepos consul, qui Ciceroni vel maxime ex magnis contentionibus reipublice fuerat inimicus, permotus cum auctoritate senatus, tum P. Servilii incredibili gravitate dicendi, absens cum M. Tullio rediit in gratiam, post Reditum in Senatu, cap. 10. pro Sextio, cap. 33. & 62. & de Provinciis Cons. cap. 9. Hic cum mississimam orationem in senatu habuisset, Cicero ad eum misit epist. 4. lib. V. Fam. in qua studium & auxilium ejus implorat.

Illo vero die, cum CCCCX. senatores magistratuique omnes in Capitolio adessent, Cn. Pompejus de scripto sententia dicta, uni Ciceroni patriæ conservatæ testimonium dedit, cuius sententiam frequentissimus senatus, uno P. Clodio dissentiente, secutus, M. Tullium ab exilio re-

vocavit, *post Redit. in Senatu, cap. 10. pro Sextio, cap. 61. & pro Milone, cap. 15.* De hoc S. C. in æde Jovis Mariana facto, *Cic. lib. I. de Divinit. cap. 28. & Valerius, lib. I. cap. 7.* Faciebat eodem die ludos in theatro consul, quo cum ipse & senatores spectatum e senatu venissent, S. C. illud, de Ciceronis reditu factum, frequentissimo theatro, incredibili clamore & plausu comprobatum est, *pro Sextio, cap. 55. & lib. I. de Divinit. cap. 28.*

Postridie de Ciceronis salute P. Lentuli consulis, Cn. Pompeji, ceterorumque principum, in his P. Servilii & L. Gellii, celeberrimæ & gravissimæ conciones fuerunt, *post Redit. ad Quirites, cap. 6. & in Senatu, cap. 11. pro Sextio, cap. 50. in Pisonem, cap. 15.* Eodemque die decretum in Curia fuit, populi ipsius Romani & eorum, qui ex municipiis convenerant, admonitu, ne quis de cælo servaret; ne quis moram ullam afferret. Si quis aliter fecisset, eum plane everlorem Reipublicæ fore, idque senatum gravissime laurum; & ut statim de ejus facto referretur. Addidit etiam senatus illud: nisi diebus quinque, quibus agi de Cicerone potuisset, esset actum, rediret in patriam dignitate omni recuperata.

Decrevit eodem tempore senatus, ut iis, qui ex tota Italia salutis M. Tullii causa convenerant, agerentur gratiæ, atque ut idem ad res redeuntes, ut venirent, rogarentur, *pro Sextio, cap. 62. post Redit. in Senatu, cap. 9. & 11. & in Pisonem, cap. 15.* Legem deinde omnes magistratus, præter Appium prætorem,

duoque tribunos plebis N. Quintium & Sex. Atilium, ex S. C. promulgaverunt, *in Pisonem, cap. 15.* Cum ferenda legis dies, qui fuit pridie Non. Sextil. venisset, & Lentulus consul idemque lator legis comitia centuriata in campo Martio haberet, P. Clodius legem de more diffusit, quod Dio *lib. XXXIX.* plane scribit, & Cicero *pro Demo, cap. 33.* ita significat: *illa fuit pulchritudo populi Romani, illa forma, quam in campo vidisti tum, cum etiam tibi contra senatus totiusque Italiae auctoritatem & studium dicendi potestas fuit.* Et in *Sextiana, cap. 50.* Cedo mihi ejusdem illius inimici mei de me eodem ad verum populum in campo Martio concionem. Verum, cum & alii, & Pompejus in primis legem suaderet, ut Dio scribit, summo consensu omnium centuriarum accepta fuit, cum nemini civi ulla quo minus adesset, iusta excusatio esset visa, nullis comitiis unquam multitudo hominum tanta, neque splendidior fuisset, *in Pisonem, cap. 15.* Constat enim, ut idem *pro Domo sua ait cap. 28.* nullis unquam comitiis campum Martium tanta celebritate, tanto splendore omnis generis hominum, ætatum, ordinum floruisse. Idem est in *orat. post Reditum ad Quirites, cap. 8. in Sen. cap. 11.*

Pridie Non. Sextil. ipso illo die, quo lex est lata, Cicero Dyrrhachio profectus Brundisium venit Non. Sext. *ep. 1. lib. IV. ad Att.* Advenerunt Ciceroni tanquam totius Italiae atque ipsius patriæ dexteram porrexerunt Brundisini; cum ipsis Nonis Sextil. idem dies adventus M. Tullii fuisset, qui natalis idem Tul-

lie filii, quæ ibi patri fuit præfata, idem etiam ipsius coloniae Brundisinae, idem Salutis, quæ res animadversa a multitudine, summa Brundisiorum gratulatione celebrata est, *pro Sextio, cap. 63. lib. IV. ad Att. epist. 1.*

Brundisii, cum esset in domo optimorum & doctissimorum virorum Lenii Flacci, & patris & fratris ejus, ante diem VI. Id. Sext. cognovit literis Quinti Fratris, mirifico studio omnium ætatum atque ordinum, incredibili concursu Italiae, legem comitiis centuriatis esse perlantam, *ibidem.*

Inde a Brundisii honestissimis ornatus, iter via Appia Romam versus fecit. In itinere XXIV. dies consumpsisse videtur, cum Sextilis tum XXXIX. dierum esset. Brundisio profectus Neapolim, inde Capuam, Siuessam, Minturnas, Formias, Terracinam & demum Ariciam, pridie Non. Septemb. Romam venit, *epist. 1. lib. IV. ad Att.*

Toto autem illo itinere a Brundisio usque Romam agmen perpetuum totius Italiae vidit. Neque enim regio fuit ulla, neque municipium, neque præfectura aut colonia, ex qua non publice ad Ciceronem venerint gratulatum. Magnæ erant effusiones hominum ex oppidis, maximi concursus ex agris patrumfamilias cum conjugibus ac liberis. Cumque via multitudine legatorum undique missorum celebrarentur, urbes Italiae festos dies agere adventus ejus videbantur, *in Pisonem cap. 22. & pro Sextio, cap. 63.*

Ad urbem ita venit, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori no-

tus fuerit, qui ipsi obviam non venerit, *epist. 1. lib. IV. ad Att. itaque in Pisonem, cap. 22.* ait: *Unus ille dies mihi quidem immortalitatis instar fuit, quo in patriam redii: cum senatum egressum vidi populumque Rom. universum: cum mihi ipsa Roma prope concursu sedibus suis ad complectendam conservatorem suam procedere visa est.* Cum venisset ad portam Capenam, qua via Appia ducit in urbem, gradus templorum (in quibus fuit Martis & Camenarum) ab infima plebe completi erant: a qua plausu maximo cum esset Ciceroni gratulatio significata, similis & frequentia & plausus eum ulque ad Capitolium celebravit; in foro & in ipso Capitolio miranda multitudo fuit, *epist. 1. lib. IV. ad Att. itaque ille unus dies, ait pro Domo, cap. 28. quo die me populus Rom. a porta in Capitolium atque in domum sua celebritate lætitiaque comitatum honoravit: tanta mihi jucunditati fuit, ut tua mihi concelerata illa vis non modo non propulsanda, sed etiam emenda fuisse videatur.* Plutarchus scribit, revertenti Ciceroni tanta lætitia civitatis, tanto studio homines obviam venisse, ut infra veritatem sit, quod postea dixit, se humeris Italiae Romam reportatum fuisse. Dixit autem hoc in extrema oratione *post Reditum in Senatu.*

Postridie in senatu, qui fuit dies Non. Septemb. senatus gratias egit ea oratione, quæ, *post Reditum in Senatu* inscripta, extat. Egit etiam populo Rom. gratias altera oratione, quæ *post Reditum ad Quirites* inscribitur. De utraque Dio ita scribit: *Κατὰ τὴν αἰὶν τὴν Κικέρου, & ἡμεῖς τῆς*

in biduo, & ubi dicitur, *παρρησιασθεως* *αδελφους* *καταραξεν* *επει* *αυτους* *επει* *αυτους* *επει* *αυτους*, *επει* *αυτους* *επει* *αυτους*. Id est, Rediit igitur Cicero, & gratias tum Senatui, tum populo, concione a Consulibus data, in senatu & in concione egit.

Eo biduo, cum esset annonæ summa caritas, homines primo ad theatrum venerunt: ubi L. Cæcilio Ruto prætor ludos Apollinæ faciente; ita infima concitata multitudo annonæ caritate tumultuata est, ut omnes, qui in theatro spectandi causa confederant, pellerentur: deinde iidem ad Capitolium, ubi tum senatus habebatur, concurrerunt, cumque eadem & incensionem Capitolii senatoribus minarentur, atque idcirco per eos dies, quibus senatus de annonæ habebatur, consulares plerique abessent, quod tuto se negarent posse sententiam dicere, in Ciceronis sententiam factum est S. C. atque ex eo lex promulgata, ut Pompejo per quinquennium omnis potestas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur: Cicero pro Domo, cap. 3. & epist. 1. lib. IV. ad Att. Ascenius in Miloniam, cap. 14. Plutarcho in Pompejo & Dio lib. XXXIX.

Secuta est deinde magna contentio de domo Ciceronis, quam Clodius Libertati consecraverat. Populus eam comitiis centuriatis eodem jure esse jufferat, quo fuisset. Verum senatus decreverat, ut de ejus religione ad Pontificum collegium referretur, ut est in orat. de Harusp. Resp. cap. 6.

Apud pontifices pridie Kal. Octobris Cicero pro Domo dixit eam orationem, quæ extat. In qua primum respondet Clodio, qui actio-

nem ejus de potestate rei frumentariæ Pompejo danda reprehenderat: deinde suam domum, propter Clodii consecrationem, sacram non esse; sed ab omni religione vacuam atque puram docet. Nam, ut Dio lib. XXXIX. scribit, lationem legis Curiatæ, qua e patriciis ad plebem Clodius transferat, criminans, quod ex instituto majorum per trinundinum promulgata non fuisset, omnem ejus tribunatum, in quo de domo Ciceronis etiam constituerat, evertit, affirmans, nihil ab eo tribuno pl. jure fieri potuisse, qui ipse contra omne jus plebejus factus esset. Atque ita Pontificibus persuasit, ut sibi aream, quæ ab omni religione vacua & pura esset, restituerent. Hæc tenus Dio. Itaque Cicero in Pisonem, cap. 22. ait: *Me consequentibus diebus in ea ipsa domo, qua tu me expuleras, quam expuleras, quam incenderas, Pontificibus, Consules, Patres conscripti collocaverunt: mihi quæ, quod ante me nemini, pecunia publica edificandam domum censuerunt. In quem locum Ascenius legendus.*

Superficiem ædium consules de consilii sententia affirmant H. S. vicies, Tusculanam villam H. S. viginti millibus, Formianum H. S. ducentis quinquaginta millibus, epist. 2. lib. IV. ad Att.

Eodem anno Ptolemæus, rex Ægypti, cum ingenti pecunia consumpta, ut rex atque socius populi Rom. appellaretur, eam vi ab Ægyptiis extorqueret, & cum hoc nomine, tum quod Cyprum a Romanis repetere, aut amicitiam eis renunciare nollet, apud suos offendisset, regno pulsus Romam venit, P. Lentulo etiam

etiam tum consule, cui Cilicia obtrigera, petens, ut in regnum restitueretur. Ægypti quoque legatos, qui Regis crimina pugnarent, miserunt. De quibus Dio & Cicero de Harusp. Resp. cap. 16.

Ante diem tertium Non. Novemb. expulsi fuerunt fabri de area Ciceronis. Quinti fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area Marci, deinde inflammata jussu Clodii, epist. 3. lib. IV. ad Att. hæc est vis illa nefaria, qua se cum fratre domo expulsum fuisse ad Lentulum ep. 9. scribit. Cum autem Clodius saxis, & ignibus, & ferro vastitatem ædibus Ciceronis intulisset, decrevit senatus, eos qui id fecissent, lege de vi, quæ est in eos, qui universam Remp. oppugnassent, teneri, in orat. de Harusp. Resp. cap. 8.

Quæ deinde usque ad VIII. Kal. Decembr. acta sunt, vide epist. 3. lib. IV. ad Att.

IV. Idus Dec. novi tribuni pl. magistratum inierunt, e quibus a Cicero lib. I. Famil. lib. II. ad Fratrem, & Diome lib. XXXIX. hi nominantur, P. Rutilius Lupus, C. Porcius Cato, C. Caninius, L. Ræcilius, Cn. Plancius, A. Plautius, Sex. Antistius Vetus, & Cassius.

Cum tribuni magistratum inissent, C. Cato turbulenti adolescentens, nec imperatus ad dicendum, concionibus assiduis invidiam & Ptolemæo simul, qui jam profectus ex urbe erat, & P. Lentulo consuli paranti jam iter, concitare, secundo quidem populi rumore, cepit. Quod ex lib. XXII. Annal. In festella Nonius Marcellus refert. In quindecim legatis quos Pompejus sibi rei frumentariæ cau-

sa legaverat, fuit Q. Cicero, qui cum esset in Sardinia, M. Cicero ad eum scripsit; quæ extremo hujus anni mense in senatu acta fuerunt, epist. 1. lib. II. ad Q. Fratrem.

Anno Urbis 697, Ciceronis 51,

Consules fuerunt

CN. CORNELIUS LENTULUS MARCELLINUS, L. MARCIUS PHILIPPUS.

In collegio prætorum hujus anni fuerunt, Cn. Domitius, Q. Ancharius & C. Claudius Pulcher, ut pro Sextio, cap. 53. lib. II. ad Fratrem, & in Cicero Plutarchi congnoscitur. M. Tullius initio hujus anni omni studio in id incubuit, ut P. Lentulo, qui Ciliciam pro consule obtinebat, Ptolemæi regis reductio decerneretur. Argumento sunt epistolæ, quæ hoc tempore ad Lentulum misse lib. I. Famil. extant. Tum quoque orationem de rege Ptolemæo, cujus apud Aquilam & Fortunatianum mentio est, habuisse videtur, cum regis Alexandrini restitutionem Lentulo sua sententia decerneret.

XIV. Kalend. Februarii Cicero scripsit ad Q. Fratrem epist. 2. lib. II. ubi ait, Comiticia ædilitia, quibus Clodius ædilitatem petebat, edita esse a. d. xi. Kal. Feb. Clodius ædilis factus Miloni diem dixit, & de vi ad populum accusavit, pro Sextio, cap. 44. in Vatinius, cap. 17. & lib. II. ad Fratrem, qua de re Dio ita scribit: *Clodius simul atque ædilitatem Marcellino & Philippo cons. init, Miloni diem dixit, quod gladiatoriibus remp.*

remp. obsedisset: quæ enim ipse commiserat, quorumque nomine veus erat, ea illi crimini dabat; non quod Milonem condemnatum tri speraret, qui patronus magnus, in iis Pompejum & Ciceroem, habebat; sed ut per banc causam & Milonem oppugnaret, & patronos ejus vexaret. iv. Non. Febr. Milo affuit ei Pompejus advocatus venit; producta dies est in viii. Idus: quo die Pompejus, cum pro Milone apud populum diceret, clamore convicioque jactatus est, Clodiusque diem in Quirinalia, id est, xiiii. Kal. Mart. produxit: *epist. 3. lib. II. ad Frat. & epist. 5. lib. I. Famil.* Cicero autem jam ante diem tertium Kal. Febr. ad Atticum ex Epiro in Italiam reversum miserat *epist. 4. lib. IV.*

A. d. xv. Id. Februar. P. Sextius a M. Tullio Albinovano lege Lutatia de vi postulatus fuit, propter eadem, quam anno superiore, viii. Kal. Febr. cum de Ciceronis reditu ageretur, in foro factam diximus. Defensus fuit cum ab aliis, tum a Q. Hortensio & M. Cicerone: cujus oratio pro Sextio extat. Sextius absolutus fuit a. d. II. Id. Mart. *epist. 4. lib. II. ad Frat.* Oppugnaverat Sextium maxime P. Vatinius, qui etiam testimonium in illum dixerat. Itaque Cicero Vatinium testem perpetua interrogatione accusavit, quæ oratio separatis edita extat, de qua Fabius lib. V. cap. 7. Et Cicero *epist. 9. lib. I. Fam.* *Tota vero interrogatio mea* (orationem in Vatinium sic appellat) *nihil habuit aliud, nisi reprehensionem illius tribunatus: in quo omnia dicta sunt libertate animoque maximo de vi, de auspiciis,*

de donatione regnorum.

iii. Id. Febr. Cicero dixit pro Bestia de ambitu, apud prætorem Cn. Domitium, in foro medio, maximo conventu. Prid. Id. T. Pomponius Atticus Pilia uxore ducta nuptias celebravit, in quibus Cicero cenavit, *epist. 3. lib. II. ad Frat.* Tulliam filiam Cicero anno proximo ante consulatum suum desponderat C. Pisoni L. F. Frugi, *epist. 2. lib. I. ad Att.* ejus amor, virtus, pietas in Ciceroem exultantem tanta fuit, ut supra nihil posset, *epist. 1. & 3. lib. XIV. ad Fam. & in orat. post Redit.* Ei vero fructum pietatis suæ ferre non licuit: decessit enim anno superiore, ut ex Sextiana, cap. 31. & orat. in Vatinium, cap. 11. cognoscitur. Quem cum Tullia hoc anno exulisset, Cicero pridie Non. Apr. eam Furio Crassipedi despondit, eique viii. Idus sponsalia præbuit, *lib. II. ad Quint. Frat. ep. 5.* ut Manius nunc distinxit. Unde scribit *ad Att. lib. IV. ep. 5. Viaticum Crassipes præcipit.* De hac conjunctione gratulatus quoque Lentulus Cicero fuit: cui Cicero respondet *epist. 7. lib. I. ad Famil.*

Non. April. factum fuit S. C. in Ciceronis sententiam, ut de agro Campano frequentii senatu Idib. Maji referretur, *epist. 9. lib. I. Fam.* Cum autem Miloni dies in Nonas Maji prodita esset, Cicero Roma exivit villaque lustravit, *epist. 5. & 6. lib. II. ad Frat.* Prodigia interim facta, ut *Dio lib. XXXIX.* scribit. Nam & in Albano monte facellum Junonis, quod in mensa dedicatum orientem solem spectabat, ad septentriones conversum est; fax a meridie ad aquilo-

quilonem porrigi visa: lupus urbem intravit, terra movit, cives quidam fulmine icti sunt, & in agro Latiniensi auditus fuit strepitus sub terra cum fremitu. Quæ cum haruspices expiari vellent, iratos Deos esse, quod loca sacra & religiosa, profana haberentur, responderunt.

Hanc occasione arripens Clodius ædilis, habuit concionem de sacris & religionibus; atque Ciceronis domum inter ea loca esse dixit, quæ consecrata, profana haberentur. Itaque postridie Cicero defendens se in senatu, qui ex haruspicum responso decreverat, ut de locis sacris & religiosis consules ad senatum referrent, orationem habuit de Harusp. Responsis, quæ extat, in qua haruspicum responsa contra Clodium interpretatur.

Tum quoque Cicero, ut *Dio* scribit, Milone & quibusdam tribunis plebis adhibitis, in Capitolium venit, & tabulas de exilio suo a Clodio tribuno plebis fixas deiecit. Sed Clodius cum fratre Cajo, qui prætor erat, interveniens, eas tum eripuit: postea vero, observata Clodii absentia, rursus in Capitolium ascendit, & tabulas inde ablatas domum suam asportavit. Quod factum a Clodio reprehensum, cum Tullius in senatu, ut Plutarchus narrat, sic defenderet, ut diceret, Clodium contra leges & patricios ad plebem transiisse, ideoque nihil eorum, quæ gessisset, ratum habendum esse; Cato indignatus illi contradixit: non quod Clodium laudaret, cujus acta oderat; sed grave & violentum esse confirmabat, tot decreta & res gestas senatus consulto tolli, in quibus

Tom. IX.

essent etiam ea, quæ ipse in Cypro & Byzantii gessisset. De quibus rebus præter historicos Cicero pro *Dom.*, cap. 8. in *Sextiana*, cap. 28. & *alibi*.

Hoc etiam tempore actum in senatu fuit de stipendio exercitus Caesaris. Idque Cicero se non solum decrevisse, sed etiam, ut alii decreverent, laborasse ait in *orat. de Provinciis Cons. cap. 11.* Stipendii decreti meminit *ep. 7. lib. I. Famil.* ubi & de decem legatis, de quibus sic in oratione de Provinciis: *Actum est de decem legatis: quos alii omnino non dabant, alii exempla querebant, alii tempus differabant, alii sine ullis verborum ornamentis dabant; in ea quoque re sic sum locutus, ut omnes intelligerent, ne id, quod reipublicæ causa sentirem, facere uberius propter ipsius Caesaris dignitatem.* Et pro Balbo, cap. 27. *Idem in angustis exercitus exercituum stipendio decrevit: Imperatori decem legatos decrevit.* Hos decem legatos a Dione intelligi puto, cum de honoribus Caesaris habitis inquit, *si vi & in vii. sicuti dicitur, si vii. sicuti dicitur, si vii. sicuti dicitur.* Nam re bene gesta, dispensanda cohonestandaque victoria, ut Manlius apud *Liv. lib. XXXVIII. cap. 47. ait*, Imperatoribus decem legati decernebantur.

A. Gabinus, qui Syriam proconsul tenebat, in Palestina re bene gesta contra Aristobuli filium Alexandrum ipsūque Aristobulum, ut *Josephus lib. XIV. Antiquitatum* scribit, literas Romam misit, quibus & rem bene gestam in bello nuntiavit, & supplicationem a senatu postulavit. Idibus Maji senatus frequens sup-

Y y

supplicationem Gabinio denegavit, ep. 7. lib. II. ad Quintum Fratrem, de Provinciis Conf. cap. 6. & in Pissonem, cap. 17. Deinde, cum provinciæ consulares futuris consulibus lege Semproniana essent decernendæ, ut in argumento orat. de Provinciis scripti, & de quatuor provinciis sententiæ dictæ essent, de Syria, Macedonia & duabus Galliis: M. Tullius rogatus sententiam, orationem, quæ de Provinciis Conf. extat, in senatu habuit, in qua suadet, ut Syria & Macedonia futuris consulibus decernantur, & Gallie Cæsari non adimantur.

Ante orationem de Provinciis in libris Ciceronis legitur Corneliana, pro L. Cornelio Balbo, quam hoc anno a M. Tullio dictam esse ex eo suspicor, quod de supplicatione, stipendio, & decem legatis extrema fere oratione dicitur. Ea enim hoc anno Cæsari decreta esse, non solum oratio de Provinciis docet, verum etiam epist. 7. lib. I. ad Lentulum, quam tamen docti quidam ad secundum consulatum Pompeji & Crassi referant, tamen hoc anno scriptam esse arguit, quod L. Ræcilius inter magistratus nominatur, quem Marcellino & Philippo cons. tribunum plebis fuisse supra diximus.

Igitur Balbus, cum esset Gadibus in Hispania natus, ac bello Sertoriani Imperatoribus Romanis probatus, bello confecto a Cn. Pompejo civitate Romana donatus, & quia per L. Cornelium hoc beneficium consecutus fuit, L. Cornelius Balbus vocatus est. Ei inimici Cæsaris & Pompeji accusatorem compararunt, qui Balbo hoc tempore civitatis controversiam movit: negans eum jure

& recte civitate donatum, cum ex foederato populo, quo in numero Gaditanus erat, necno posset, nisi is populus factus esset fundus, id est, auctor obstringendi se jure civium Romanorum, in civitatem venire.

Defenderunt Balbum M. Crassus, Cn. Pompejus & M. Cicero. De Planciana, quæ suo loco non legitur, dicemus infra. Nunc de Calpurnia dicendam.

Hoc anno Ciceronem pro M. Cælio apud Cn. Domitium prætorem dixisse Corradus scribit. Manutius cum in Commentario in epist. 5. lib. II. ad Q. Fratrem, orationem pro Cælio habitam, Marcellino & Philippo cons. scripsisset, exponens deinde epistolam 12. ejusdem libri, diem illi in biennium prodit, atque L. Domitio & Appio Claudio cons. Cælium de vi accusatum & defensum a M. Tullio facit.

Res est non levis, quæ & tanti viri animum in scribendo distraxerit, & aliis ancipitem curam cogitandi asserere possit. Quare, an certi quid eruere queamus, experiamur.

Questionem illam Cn. Domitium exercuisse ipsa oratio demonstrat. Fuit autem Cn. Domitius prætor hoc anno, apud quem Ciceronem pro Bestia dixisse indicavimus. Fuit quoque alius Domitius prætor biennio post, apud quem Cælius causam dicere debebat, epist. 12. lib. II. ad Fratrem.

Cur autem Cælium lege Lutatia de vi reum factum apud Domitium, qui his cons. non eum, qui biennio post præturam gessit, putem, illa me causa maxime movet, quod M. Crassus una cum Tullio Cælium defendit.

sendit. (Nam interpretum inficitia, qui Crassum Cælii accusatorem faciunt, referenda, seu miseranda potius quam refutanda.) Crassus vero cum anno insequenti consul paludatus exierit, Appio & Domitio cons. ne Romæ quidem fuit, nedum causas ibi orare potuit. Huc accedit, quod Alexandrinæ legationis princeps Dio Academicus, cujus interficiendi causa Cælium aurum a Clodia sumptuose adversarii arguebant, anno superiore fuerit occisus, auctore Dione, lib. XXXIX. & Strabone in XVII. nec verisimile sit, accusatorem hujus criminis & accusationem in annos plures distulisse.

Si quis objiciet, Cn. Domitium, hujus anni prætorem, de ambitu quaesivisse: Cælium de vi accusatum fuisse: is si probaverit, singulos prætores tantummodo uni quaestioni præfuisse, magnum fecerit. Nec me moveret, quod Cælius Appio & Domitio cons. reus invenitur. Quid enim obstat, quæso, quo minus hoc tempore abolutus, a gente Clodia in judicium retrahi potuerit?

Quod Latomus putat, hanc orationem Appio & Domitio cons. ideo habitam, quod Cn. Domitius, qui post illos consul fuit, in eorum consulatu præturam gessisse videatur, tempori, quo ista scripsit, attribuito.

Hoc ergo maneat, Cælium lege Lutatia de vi propter seditionem Neapolitanam & alia crimina accusatum: de seditionibus Neapolitanis & Alexandrinorum pullatione Puteolana a M. Crasso; de auro, quod a Clodia sumptuose, & veneno, quod ejusdem Clodiae necandæ causa para-

se dicebatur, a M. Cicerone hoc tempore esse defensum.

Q. Metellus Nepos, ex consulatu in Hispaniam profectus cum provinciam hoc tempore pro consule obtinebat, unde tunc Ispæta adducitur a Plutarcho in Cæsare nominatur. Videturque ex Hispania ad Ciceronem misisse epistolam 3. lib. V. Famil. in qua de contumeliosis concionibus Clodii ædilis conqueritur. Clodius frater Nepotis appellatur etiam in orat. post Red. in Senatu, c. 10. & pro Domino, cap. 27. non propter affinitatem ut vulgo interpretes sibi persuaserant, verum quia in vita viri in, ut Dio de Metello Celere ait, quem etiam Cicero de Harusp. resp. cap. 21. & pro Cælio, cap. 24. Clodii fratrem nominat. Fuerunt autem fratres patruales, seu, ut jurisconsulti vocant, amitini. Cæcilia enim mater Clodii Metellorum amita fuit.

Metellum Nepotem hoc tempore in Hispania decessisse, eumque a Cicerone intelligi, epist. 9. lib. IV. ad Att. viri docti putant. Quod si verum esset, Dionem, lib. XXXIX. ubi res ab eo in provincia gestas exponit, prætermisissimum fuisse non arbitror. Immo si jam in Hispania perierit, est quod Pediano gratiam referat, qui illum mortuum in vitam reduxit, atque in choro novem consularium, qui biennio post Scaurum reum laudaverant, collocavit. Ut ut sit, M. Tullius quinque epist. lib. II. ad Att. nempe 4. 5. 6. 7. & 8. his consulibus scripsit. In sexta invenit epistola ad Lucejum missa, quæ est 12. lib. V. Famil. qua, ut res a se in consulatu gestas scribat, eum rogat.

C. Julius Caesar, gestis hoc anno rebus illis, quas *lib. III. Commentariorum* perleripit, exercituque in Au-lercio Lexobisique, reliquis item ci-vitibus, quæ proxime bellum fe-ecerant, in hibernis collocato, disce-dens in Italiam Luca hiemavit, au-lore Plutarcho in *Pompejo, Cesare* & *Catone*. Eoque Pompejum & Cras-sum extractos compulit, ut detruen-di L. Domitii causa, (qui palam minabatur, consullem se effecturum, quod prætor nequisset, ademptarum-que Caesari exercitus) consulatum alterum peterent; *Suetonius in Ju-lia cap. 24.* Ita factum, ut Domi-tius, qui tot annos, quot habebat, designatus consul fuerat, consul fieri non potuerit, *epist. 8. lib. IV. ad Att.*

Cum autem Pompejus & Crassus intra legitimum tempus professi non essent, effecerunt cum per alios, tum per C. Catonem tribunum ple-bis, ne eo anno comitia haberen-tur: ut cum res ad interregnum red-deret, legitime consulatum & pete-rent & capessent; *Dio, lib. XXXIX.*

Anno Urbis 698, Ciceronis 52,

Consules fuerunt

CN. POMPEJUS MAGNUS II,
M. LICINIUS CRASSUS II.

Consulatum ex interregno inierunt,
(*Dio, lib. XXXIX.*) reliquosque ma-gistratus suo arbitratu creantur, quo tempore M. Cato in præturæ peti-tione repullam tulit, & P. Vatinius in locum ejus creatus est; *Plutar-*

chus & Dio. Cicero mense Aprili fuit ruri, ibique scripsit *epist. 9. lib. IV. ad Att.* cum Puteolis magnus esset rumor, Ptolemaum esse in re-gno. Eum A. Gabinius hoc anno jussu Pompeji in regnum restituit, *Plutarchus in Pompejo, Dio, lib. XXX. Strabo, lib. XII. & XVII.* Meminit Cicero in *Pisonem, cap. 21.* quam orationem his consulibus dixit, au-tore Alconio, cum Piso revocatus e Macedonia, sententia Ciceronis, quam anno superiore de provinciis consularibus dixerat, de infectione ejus in senatu conquestus, atque in eum invehctus esset.

Pisoni Cicero respondit oratione illa, quæ extat & continet Pisonis vituperationem, quamvis in senatu sic habita loco sententia, ut testatur *Quintilianus lib. III. cap. 9.* Diçta fuit oratio, *Auctore Alconio*, antè paucos dies quam Cn. Pompejus lu-dos faceret, quibus theatrum a se fa-ctum dedicavit. Magnificentissima vero Pompeji munera secundo consulatu fuerunt, ait Cicero *lib. II. de Officiis, cap. 16.* & demonstrat *epist. 1. lib. VII. Famil. ad Marium.* De theatro & ludis Pompeji Plutarchus in *ejus vita, Dio lib. XXXIX. Tacitus Annalium lib. XIV. cap. 20. Plinius lib. VIII. cap. 7.*

Hoc anno Cicero ad *Quintum Fra-trem* scripsit *epist. 8. 9. & 10. lib. 11. & ad Atticum epist. 9. 10. 11. & 12. lib. IV.* In duodecima facit mentionem profectiois Crassi in Sy-riam; antequam vero paludatus exi-ret, cœnavit apud Ciceronem in hor-tis Crassipedis generi, *epist. 9. lib. I. Fam. Proficientem Atejus Capito* Tribunus pl. diris eum omnibus re-line-

tinere conatus est; ille vero, dira-rum obnuacione neglecta, in Sy-riam contendit, atque exercitu dele-to trans Euphratem cum ignomi-nia & dedecore perit, *Cicero lib. I. cap. 16. & II. cap. 9. de Divinat. Plutarchus, Appianus, Dio, Vellejus, lib. II. cap. 46. & alii.* Cicero etiam hoc tempore scripsit tres libros *de Oratore*, de quibus sic *ad Att. e-pist. 12. lib. IV. De libris oratoris factum est a me diligenter: diu mul-tumque in manibus fuerunt, describis licet.* Vide quoque proœmium *lib. II. de Orat.*

Anno Urbis 699, Ciceronis 53,

Consules fuerunt

L. DOMITIUS AHENOBARBUS,
AP. CLAUDIUS PULCHER.

Cum Crassus hoc tempore in Sy-riam iter haberet, Cicero ejus absen-tis causam in senatu defendit, & cum consulibus atque consularibus magna contentione decertavit, ut scribit ipse ad *Lentulum epist. 9. lib. I. & ad Crassum epist. 8. lib. V. Famil.* Que initio hujus anni mense Februario in senatu acta sunt, Cicero ad Fratrem scribit *lib. II. epist. 11. & 12.* ut in libris Manutianis distinguuntur.

Misit deinde in Galliam ad Caesarem pro cos. C. Trebatium Testam Juriconsultum cum literis, quibus eum studiosissime commendat, *epist. 5. lib. VII. Famil.* Tum etiam Q. Tullius Cicero legatus Caesari in Gal-liam profectus est, de quo Caëlar *lib. V. Comment. cap. 24.* M. Cicero item Roma profectus, ruri scripsit

ad *Atticum epist. 13. lib. IV.* Fuit autem in Cumano & Pompejano: atque in Cumano instituit scribere *Plutarchus*, de optimo statu civitatis & de optimo cive *epist. 13. lib. II. & 5. lib. III. ad Fratr. & epist. 13. lib. IV. ad Att.*

IV. Non. Junii Cicero Romam rediit, *epist. 14. lib. II. ad Fratr.* IV. Non. Quintil. Sufenas & Cato absoluti sunt, *epist. 14. lib. IV. ad Att.* de C. Catone absoluto *Asconius pro Scuro.* His rebus actis Cicero a Reatinis in eorum agrum educatus, apud Ap. Claudium consulem & decem legatos Reatinorum causam contra Interamnates egit, *epist. 14. lib. IV. ad Att. Varro de Re Rust. lib. III. cap. 2. VII. Id. Romam rediit.* Eoque tempore se a causis & judiciis districtissimum fuisse ait *epist. 15. lib. II. ad Fratr.* Defendit tum Messium, item Drusum, de quibus *epist. 14. lib. IV. ad Att.* ubi hoc quoque scribit, se ex Quin-ti fratris literis suspicari, jam eum esse in Britannia.

Illo tempore ad Trebatium scripsit *epist. 6. 7. 8. 9. & 10. lib. VII. Famil.* Ex Britannia Quintus ad Mar-cum literas misit, quibus ille mense Sextili respondit eodem die, quo P. Vatinius defendit, *epist. ult. lib. II. ad Fratr.* De Vatino in gratiam recepto & defenso scribit epistola longa ad *Lentulum.* Pro Vatino Cice-ronem dixisse, L. Domitio, Ap. Clo-dio cos. Alconius testatur. Valerius quoque *lib. IV. cap. 2.* scribit M. Ciceronem P. Vatinium dignitati suæ semper infestum duobus publicis ju-diciis tutatum esse. Itaque Vatinius se clientem Ciceronis appellat, *epist. 9. lib. V. Famil.*

M. Æ.

M. Æmilius Scaurus a C. Triario repetundarum postularus apud M. Catonem prætorem a M. Tullio defensus est a. d. iv. Nonas Septembr. vide *Asconium*. Hanc orationem una cum *Planciana* mensis Septembris se absolvisse scribit *epist. 1. lib. III. ad Fratr.* Plancium his *coff. a M. Juventio Laterense* accusatum & a Cicerone defensum esse *Læronius & Corradus* parant, recte meo quidem iudicio. Fuerat enim Plancius tribunus pleb. biennio ante, ut diximus, atque in hunc annum ædilitatem recte petiit.

Quod autem *Sylvius* per Consularem, quem Cicero comitia ædilitia habuisse ait, M. Crassum intelligit, nulla probabili ratione nititur. Nec ponit Plancium in tribunatu ædilitatem petere. Huc recedit, quod hunc fuisse legitimum annum ædilitatis Laterensis ex prætura ejus perspicuum fit; quam triennio post, Ser. Sulpicio, M. Marcello *coff. gessit, epist. 7. lib. VIII. Famil.* Illud autem, quod *Corradus* pro certissimo argumento affert, quod C. Alfium, qui præturam hoc anno gessit, questor in causa Planciana fuerit, nullum est. Nam primum ex peroratione cognoscitur, non C. Alfium, sed C. Flavium questorem fuisse, quem eundem præturam tum gessisse affirmare non ausim: arbitror enim tam questorem quam consilium ædiliticium fuisse: editos autem fuisse ab accusatore, quæ potestas si rei fuisset, ait Cicero, *cap. 17. eum sine dabitatione C. Alfium tribulem suum questorem, atque e Terentina & Volturna* tribubus iudices fuisse editurum.

Pridie Nonas Septembr. ludi Ro-

mani, qui per novem continuos dies fiebant, commissi sunt. Lædorum diebus Cicero in Arpinati fuit, & *XLIII. Kalend. Octobr. Romam venit, epist. 1. lib. III. ad Fratr.* A. d. VI. Kalend. Octobris, cum æquinoctium subisset, Cæsar exercitum e Britannia reportavit, Cicero *epist. 15. lib. IV. ad Att. & Cæsar lib. V. Comment. cap. 23.* Cum Cæsar Britanniam peragraret, audivit decessisse filiam, *Seneca de Consolatione ad Marciam, cap. 14.* Hinc Cæsar's luctus *epist. 1. lib. III. ad Fratr.* de morte Julii, quæ Pompejo nupta erat, *Dio lib. XXXIX. Plutarchus in Pompejo & Cæsar.*

Cum M. Crassus A. Gabinio in Syria successisset, ille in Italiam reversus *XII. Kalend. Octobr.* ad urbem accessit, & *IV. Kal.* urbem noctu intravit, & de majestate accusatus est, *epist. 1. lib. III. ad Fratr.* In eo iudicio Ciceronem Gabinium gravissime accusasse *Dio lib. xxxix.* audivit. Sed Cicero se testimonium secundam fidem & religionem gravissime in eum dixisse testatur *epist. 4. lib. III. ad Fratr.*

Gabinio absoluto M. Tullius *VIII. Kal. Novembr.* in Tusculanum profectus fuit. Ita extremis mensibus hujus anni Cicero omnes epistolæ *lib. 3. ad Fratr.* & postremas *lib. IV. ad Att. & longam ad Lentulum* scripsit.

Gabinus, de majestate absolutus, de repetundis accusatus & condemnatus fuit, quamvis Tullius rogatu Pompeii eum defendisset, *Dio lib. xxxix. Valerius lib. IV. cap. 2. Sed hujusce generis humanitas etiam in M. Cicerone præcipua apparuit: A. navique Gabi-*

Gabinium repetundarum reum summo studio defendit, qui cum in consulatu suo urbe expulserat. Cicero pro Rabirio Postumo ait, cap. 12. sibi causam defendendi Gabinii fuisse reconciliationem gratiæ. Ibidem, cap. 8. testatur, se Gabinium ex maximis inimicitiiis receptum in gratiam summo studio defendisse. Meminit hujus defensionis D. Hieronymus in Apologia adversus Rufinum.

Gabinio condemnato C. Memmius lege Julia de repetundis accusavit C. Rabirium Postumum, qui, cum post mortem patris sui C. Curtii natus esset, a C. Rabirio avunculo adoptatus, C. Rabirius Postumus dictus fuit. Defendit eum Cicero hiberno tempore, ut oratio indicat. Claudius Cæsar apud *Suetonium* refert, Rabirium Postumo, Ptolemæum Alexandriam crediti servandi causa secuto, crimen majestatis apud iudices motum fuisse.

Hoc ad extremum admonebo, quatuor prætores hujus anni a Cicerone in Epistolis nominari, M. Catonem, Domitium, Servillum & C. Alfium, quibus *Dio* addit Ser. Sulpicium Galbam. Tribuni pl. apud Ciceronem sunt, Q. Mucius Scaevola, Terentius & C. Memmius; his apud *Valerium lib. VIII. cap. 1.* additur Lælius.

Anno Urbis 700, Ciceronis 54,

Consules fuerunt

CN. DOMITIUS CALVINUS,
M. VALERIUS MESSALA.

Hi consules non statim initio anni, ut moris erat, sed septimo tan-

dem mensis magistratum inierunt, *Attore Dione lib. XL.* Cum enim anno superiore comitiorum consularium singuli dies obnuntiationibus sublatis essent, ut scribit *Cicero epist. 3. lib. III. ad Quint. Fratrem*, & ob id mensis Januarii nulli dum consules essent, interreges de more proditi fuerunt, qui rempublicam per sex menses administrarunt: cum, quod propter auspicia, quæ secunda interregibus non eveniebant, comitia habere non possent; tum quod tribuni plebis, qui rempublicam tractabant, ne magistratus crearentur, impedirent, ut *Dio* scribit.

Plura igitur hoc tempore interregna fuerunt: de quibus Cicero, *epist. 1. lib. VII. Fam.* quam hoc tempore scriptam esse res ipsa indicat, sicut & sequentes. Quarum decima tertia data est *III. Nonas Mart. decima Octava VI. Idus April.* Sed cum tribuni plebis comitia omni ratione impedirent, ac primum ut tribuni militum pro consulibus, deinde ut Pompejus dictator crearetur, ad populum ferrent, M. Catonis cohortatione adductus Pompejus effecit, ut Cn. Domitius & M. Messala *coff.* tandem fuerint creati, *Plutarchus in Pompejo, & Dio, lib. XL.*

His *coff. M. Crassus*, interfecto Publio filio, exercitumque delecto, trans Euphratem cum ignominia & dedecore perit, ait Cicero, *lib. II. de Divinat. cap. 9.* & scribit præter alios *Orosius noster, lib. VI. cap. 13.*

Perisse Crassum mensis Junii *Ovidius, lib. VI. Fastorum* indicat, *vers. 465.* In locum P. Craffi M. F. Cicero Augur factus fuit, ut *Plutarchus* scribit. In auguratus petitione com-

competitorem habuit C. Hirum, de quo *lib. II. & VIII. Famil.* Sed M. Tullium augurem a toto collegio ex-
petitum Cn. Pompejus & Q. Hortensius nominaverunt, *Philipp. II.* Ab Hortensio se coopatum in collegium & inauguratum ait in *Bruto, cap. 1.*

Quo tempore Cicero augur factus est, C. Scribonius Curio filius in Italia non fuit, ut ipse ait *Philipp. II. cap. 2.* erat autem in Asia, eo-
que Cicero ad illum misit sex primas epistolas *lib. II. Famil.*

Anno Urbis 701, Ciceronis 55,

Consul fuit

CN. POMPEJUS MAGNUS III,
sine Collega.

Petebant in hunc annum consula-
tum summis contentioibus T. An-
nius Milo, P. Plautius Hypsæus &
Q. Metellus Scipio. Petebat in eun-
dem annum praturam P. Clodius,
cui summa inimicitia cum Milone
intercedebant. Itaque a. d. XIII.
Kal. Feb. cum Milo Lanuvium pro-
ficerecetur, & Clodius Aricia redi-
ens ei occurrisset, rixa & pugna for-
te commissa, Clodius interfectus fuit,
quod Alconius in argumento orat.
pro Milone pluribus verbis narrat.

Pompejus deinde ab interrege Ser.
Sulpicio v. Kal. Mart. consul creatus
est statimque consulatum inijt & no-
vas leges tulit: duas ex S. C. stre-
ram de vi, qua nominatim cadem
Appia via factam, & incendium Cu-
riae, & domum M. Lepidi interre-
gis oppugnatam comprehendit: alte-
ram de ambitu, poena graviore &

forma iudiciorum breviori propofita.
Utraque enim lex prius testes dari
per triduum, deinde uno die arque
eodem & ab accusatore & ab reo per-
orari jubebat, ita ut duæ horæ ac-
culatori, tres reo darentur, auctore
Alconio. Hinc Tacitus in Dialogo
de Oratoribus, *cap. 38.* ait Pompe-
jum primum adstrinxisse & imposuif-
se veluti franos eloquentia.

De hac lege Pompeji Cicero in
Bruto, cap. 94. Maxime, inquit (de
se & Hortensio agens) *perpescida est*
*utriusque nostrum exercitatio paulo an-
te, cum lege Pompeja tenuis horis ad
dicendum datus, ad causas simillimas
inter se, vel potius easdem novi venie-
bamus quotidie.* Et initio *lib. IV. de
Finibus.* *Ant tandem, cum ego te hac
nova lege videam, eodem die accusa-
tori respondere, & tribus horis perora-
re, in hac me causa tempus dilatatum
putas?*

Perlata lege Pompeji, & L. Do-
mitio Ahenobarbo quaestore suffra-
gio populi creato, Milo de vi, &
de ambitu, & de sodalitiis postula-
tus fuit. Accusarunt de vi Milonem
III. Idus Apr. Appius major, M.
Antonius & P. Valerius Nepos: res-
pondit illis unus M. Cicero. Qui
cum inciperet dicere, exceptus est
acclamatione Clodianorum, ita ut
non ea, qua solitus erat, constantia
diceret. Sed oratio illa quoque ex-
cepta fuit, ut Alconius scribit. Me-
minit Quintilianus *lib. IV. cap. 3.*
Eam vero, quam nos habemus, Ci-
cero postea scripsit, cum Milo esset
Massilia, quo condemnatus in exi-
lium intra paucissimos dies profectus
fuit; *Alcon. & Dio, lib. XL.*

Accusatus deinde M. Scaevius, de-
fer-

fendente Cicerone & M. Cælio, ab-
solutus fuit. Sex autem Clodius mag-
no consensu damnatus est, *Ascenius.*
Pompejus in hoc consulatu Corne-
liam, Q. Metelli Scipionis filiam,
uxorem duxit, & socerum sibi in
quinque menses extremos collegam
subrogavit; *Plutarchus in Pompejo.
Dio, lib. XL. Appianus, lib. II.* Eun-
dem Scipionem Cenforiam potesta-
tem, quam Clodius imminerat, le-
ge restituisse, *Dio* scribit.

Hoc anno fingitur habitus sermo
de *Finibus Bonorum & Malorum*,
quem Cicero libris quinque postea
perpescit. Argumento sunt verba il-
la, quæ de libro quarto modo ad-
duxi, & illa *lib. II. cap. 18.* *Ut M.
Cressus fuit, qui tamen solebat uti suo
bono: ut hodie est noster Pompejus,
cui recte facienti gratia est habenda.*

Extremo hujus anni mense, cum
T. Munacius Plancus Barla magi-
stratu abiisset, a Cicerone accusatus
& Cn. Pompejo defensus, condemna-
tus fuit; *Dio, lib. XL. & Cicero,
epist. 2. lib. VII. Famil.* quam hoc
tempore scripsit. Plancus omnibus
sententiis maximo populi plausu con-
demnatus fuit, quod curiam incendisset,
*Philippica VI. cap. 4. & XIII.
cap. 12.*

Anno Urbis 702, Ciceronis 56,

Consules fuerunt

SER. SULPICIVS RUFVS,
M. CLAUDIVS
MARCELLVS.

Hoc tempore, certe post Clodii
eandem, M. Tullius de *Legibus* scri-
Tom. IX.

psit, ut ex *lib. II. cap. 17.* cogno-
scitur. Cum autem plures libros de
Legibus scripsisset, ad nos tres tan-
tum, iique mutilati, pervenerunt.

Factum anno superiore senatus-con-
sultum erat, ne quis prætorius, aut
consularis intra quinquennium in pro-
vinciam ire posset, ut *Dio, lib. XL.*
scribit. Hoc senatus-consulto ire in
provincias coacti sunt, qui in eas
ex pratura aut ex consulatu non ive-
rant. In his erat M. Tullius; cujus
fors cum dejecta esset, Cilicia provin-
cia consularis cum exercitu pedi-
tum XII. mil. equitum duum mil.
DC. ei obvenit, auctore Plutarcho.
Cicero se nomen tantum duarum legi-
onum habuisse ait, *epist. 15. lib. v.
ad Att. & epist. 6. lib. III. Famil.*
ait in tanta militum paucitate abfuis-
se tres cohortes.

Tenuit Cicero pro col. etiam Cy-
prum insulam Ciliciæ oppositam, &
præterea tres dioceses Asiaticas, Ci-
byraticam, Synnadensem & Apamen-
sem, ut *lib. v. ep. 21. & vi. 2. ad
Att.* perpescitur. Itaque *lib. 1. de
Dreinat. cap. 1.* ait, se nationibus
Cilicium, Pisidarum & Pamphylia
præfuisse.

Suceffit M. Tullius Ap. Claudio,
quem de successione certiorum facit
epist. 2. lib. III. Famil. cum *epi-
stolam primam* prius ad ipsum in Ci-
liciam misisset. Legatos habuit Ci-
cero Q. Tullium fratrem, C. Pom-
picium, L. Tullium & M. Anne-
jum: questorem L. Messinium, cui
C. Cælius postea suceffit.

Profectus Cicero ex urbe mense
Majo, Nonis cum Attico in Tuscan-
lano fuit, inde Arpino, Arcano, A-
quino, Cumano, Pompejano & Tre-
bulano

bulano peragratis, Beneventum venit v. Id. Maji. Tarentum XV. Kalend. Jun. & triduum cum Pompejo & apud Pompejum fuit, *epist.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. *lib.* V. *ad Att.* Brundisium venit a d. xi. Kal. Jun. *epist.* 3. *lib.* III. *Famil.* ubi plures dies mansit. Pridie Non. Jun. se etiam tum Brundisii fuisse scribit ad Appium *epist.* 4. *lib.* III. *Famil.*

Interim M. Caelius ad eum misit *epist.* 1. *lib.* VIII. cui Athenis rescriptit *epist.* 8. *lib.* II. *Famil.* Brundisio profectus Actium venit xvii. Kalend. Athenas vii. Kalend. Quint. *epist.* 9. & 10. *lib.* V. *ad Att.* Exulabat tum Athenis C. Memmius de ambitu condemnatus, *epist.* 2. *lib.* III. *ad Frat.* & *epist.* 19. *lib.* XIII. *Fam.* & *Appianus lib.* 11. Is pridie quam Cicero Athenas venit, Mitylenas profectus erat, *epist.* 11. *lib.* v. *ad Att.* tum Cicero ad eum misit *epist.* 1. & *seq.* ut videtur, *lib.* XIII. *Famil.*

Cum Athenis decem ipsos dies fuisset, pridie Non. Quintil. inde profectus Ephesum venit a. d. xi. Kal. Quintil. *epist.* 11. 12. & 13. *lib.* V. *ad Att.* & *ep.* 8. *lib.* II. *Famil.* Tralles venit a. d. vi. Kal. Sextil. atque ad Appium misit *epist.* 5. *lib.* III. *Famil.* Laodiceam in provinciam venit pridie Kalend. Sextil. *epist.* 15. 20. & *ult.* *lib.* V. *ad Att.* *epist.* 2. & 4. *lib.* XV. *Fam.*

M. Caelius interim ad Ciceronem plures epistolas scripsit, quae *lib.* viii. *Famil.* extant. In quarta Kal. Sextil. data meminit C. Marcelli col. designati: habita ergo comitia consularia fuerunt ante Sextilem. Quibus creati consules sunt L. Paulus & C.

Marcellus: qua re cognita Cicero non solum ipsis, verum etiam C. Marcello patri & M. Marcello fratri patrueli C. Marcelli col. def. gratulatus est, *epist.* 7, 8, & 9. & 12. *lib.* XV. *Famil.*

Triduum moratus Laodiceae, triduum Apameae, totidem dies Synnade, vii. Kal. Septemb. in Lyconia ad Iconium in castra venit, *epist.* 16. & sequentibus *lib.* V. *ad Att.* & *epist.* 4. *lib.* XV. *Fam.* C. Cassius, qui quaestor M. Crassi fuerat, atque ex clade, quae ad Carrhas accepta erat, cum parte exercitus se in Syriam receperat, eo tempore, quo Cicero in Ciliciam venit, Antiochia tenebatur: Parthosque cedentes ab oppido insecutus rem bene gessit, Olase duce occiso, Cicero *epist.* 10. *lib.* II. *Famil.* & *epist.* 20. *lib.* V. *ad Atticum*, *Dio lib.* XL. *Justinus* XLII. *cap.* 4. Unde Cicero Philippo XI. *cap.* 14. de Cassio: *Magnas ille res gessit ante Bibuli summum viri adventum, cum Parthorum nobilissimos duces maximasque copias fudit, &c.*

In castra Ciceronis ad Iconium ante diem III. Kalend. Septembr. venerunt legati missi ab Antiocho Commageno, sique nuntiaverunt, Parthorum magnas copias Euphratem transire coepisse, ut scribit *epist.* 1. & 3. *lib.* XV. *Famil.*

Pridie Kalend. Septemb. Cicero castra ab Iconio movit, itaque per Cappadociam in Ciliciam faciens, in Cappadocia extrema, non longe a Tauro, apud oppidum Cybistra, castra posuit, *epist.* 6. *lib.* III. & *epist.* 2. & 4. *lib.* XV. *Fam.* & *epist.* 18. *lib.* V. *ad Att.* Ibi cum

dies

dies quinque esset commoratus, regem Ariobarzanem, cujus salutem a senatu commendatam habebat, praefentibus insidiis liberavit, ut scribit *ad Catonem*, & copiose exponit magistratibus *epist.* 2. & 4. *lib.* XV. *Famil.* Inde confestim iter in Ciliciam fecit per Tauri pylas, & Tarsum venit a. d. III. Non. Octobr. *epist.* 20. *lib.* V. *ad Att.* Non. Octobr. in senatu recitatae sunt Ciceronis literae, quas publice de Parthico tumultu miserat, *epist.* 1. *lib.* xv. *Fam.* & *epist.* *ult.* *lib.* V. *ad Att.* eodemque die Cicero Tarso Amanum versus profectus est, *epist.* 8. *lib.* III. *Fam.* qui mons erat hostium plenus sempiternorum.

Hic a. d. III. Id. Octob. magna numerum hostium cecidit, castrilla munitissima cepit, incendit, imperatorque appellatus est, *epist.* 20. *lib.* V. *ad Att.* *epist.* 10. *lib.* II. & 4. *lib.* XV. *Fam.* vide quoque Commentarium nostrum in *Ligarianam*. His rebus ita gestis, castra in radicibus Amanii habuit, ea ipsa quae contra Darium habuerat apud Issum Alexander, ut est locis iam citatis. Inde Pindenissum oppidum munitissimum Eleutherociticum, diu omnibus machinis oppugnatum, septimo & quinquagesimo die cepit, Saturnalibus mane, *epist.* 20. *lib.* V. *ad Att.* & *epist.* 4. *lib.* XV. *Fam.* Pindenisso capto exercitum in hiberna dimisit, quae Quintum fratrem praeposuit, *epist.* 4. *lib.* XV.

Extremo hoc anno Cicero ad Curionem misit *epist.* 7. *lib.* II. *Fam.* in qua illi de urbanatu pl. gratulatur, quem a. d. IV. Id. Decemb. iniit.

Anno Urbis 703, Ciceronis 57,

Consules fuerunt

L. AIMILIUS PAULUS,
C. CLAUDIUS MARCELLUS.

Ad hos consules extant Ciceronis literae: quibus petit, ut quam honorificentissimum S. C. de rebus a se gestis faciendum curent, *epist.* 10. & 13. *lib.* XV. *Famil.* hac de re scripsit etiam ad Catonem *epist.* 4. *epist.* *dem libri*: tum Ciceroni pro re bene gesta supplicationes sunt decretae, *epist.* 11. *lib.* VIII. *Famil.* & *epist.* 1. *lib.* VII. *ad Att.* pro quibus Marcello col. gratias agit *epist.* 11. *lib.* xv. *Famil.*

Nonis Jan. Cicero Tarso profectus fuit in Asiam, ut ibi suarum dicecesium hominibus jus diceret, *epist.* *ult.* *lib.* V. *ad Att.* quam Idib. Febr. se dedisse ait. Quo tempore Cicero Ciliciam, & M. Bibulus Syriam obtinuerunt, eodem tempore Q. Thermus pro praetore in Asia, & P. Silius in Bithynia, ut videtur, fuerunt, indicat *epist.* 1. *lib.* VI. *ad Att.* Itaque e Cilicia Cicero ad Thermum & Silium misit *epist.* 53. & *ult.*, quae deinceps *lib.* XIII. *Fam.* leguntur.

Laodiceae M. Tullius ex Idib. Februarii ad Kalend. Maji forum egit omnium dicecesium Asiaticarum, *epist.* 1. & 2. *lib.* VI. *ad Att.* Eo venit M. Fabius, commendatus ei a C. Cassio. Commendat eundem ipse Caelio, Peto & Curtio, *epist.* 14. *lib.* II. *epist.* 25. *lib.* ix. *epist.* 59. *lib.* XIII. & *epist.* 14. *lib.* xv.

Z z 2

Fa

Famil. Eodem tempore Cicero aliquot epistolas ad Calium & Appium misit, quae lib. II. & III. leguntur. In quibus cum de aliis rebus, tum de Appii accusatione & Tullii nuptiis agit.

Accusavit Appium reversum e provincia P. Cornelius Dolabella eidemque Tullia, M. Ciceronis filia, hoc tempore nuptis. De affinitate haec gratulatur Cicero *Caelius epist. 13. lib. VIII.* Fuit quoque Appius hoc anno, ut Dio scribit, censor cum L. Pilone. Appii censura meminit Cic. in epistolis ad ipsum, *epist. 10. 11. & ult. lib. 3. de eadem Q. fester lib. 1. de Divin. cap. 16. In qua Appius collega tuus, bonus augur, ut ex te audire soleo, non satis scienter, verum bonum & civem egregium, censor P. Atium notavit, quod eminentium auspicia subscripserit.*

Ex Asia Cicero in Ciliciam Nonis Maji profectus, *epist. 13. lib. II. Famil. & epist. 3. lib. VI. ad Att.* Tarium venit Nonis Jun. *epist. 4. lib. VI. ad Att.* Cicero interim Quaestor C. Caelius obtigit, ad quem scribit *epist. ult. lib. II. Fam.* eundemque de provincia decedens *III. Kal. Sextil. provincia praeficit, epist. 6. lib. VI. ad Att. epist. 15. lib. II. Famil. & epist. 14. lib. III.*

Epheso proficiscens Kal. Oct. Athenas venit pridie Idus, *epist. 8. & 9. lib. VI. ad Att. & epist. 5. lib. XIV. Fam.* Athenis Ciceronem libenter commoratum esse, *vid. de rebus diversis, Plutarchus scribit.* Athenis Imperatorem se apud Aristonem diversatum esse *Tusc. V. ait, cap. 8.*

Tironem libertum Cicero e Cilicia in Italiam revertens Patris agrum

reliquit, *epist. 2. lib. VII. ad Att.* ad eumque plures ex itinere epistolas misit, quae lib. XVI. *Fam.* leguntur, & totius itineris rationem continent. Brundisium venit *VII. Kal. Decemb. eodemque tempore uxor Terentia ad portam Brundisium accessit, quo Tullius in portum, epist. 1. lib. VII. ad Att. & epist. 9. lib. XVI. Fam.* Inde Romam versus proficiscens, ex itinere scripsit ad *Atticum epist. 3, 4, 5, 6, 7, & 8. lib. VII.*

Anno Urbis 704, Ciceronis 58.

Consules fuerunt

C. CLAUDIUS MARCELLUS
L. CORNELIUS LENTULUS
CRUS.

His consulibus M. Tullius pridie Non. Januar. ad urbem accedenti sic est obviam proditum, ut sibi fieri potuerit honoratius, *epist. 10. lib. XVI. Famil.* ubi addit, se incidisse in ipsam flammam civilis discordiae, vel potius belli. Quod etiam *Plutarchus* scribit.

Nam Kalend. Januar. cum in Q. Metelli Scipionis sententiam S. C. fieret, uti ante certam diem Caesar exercitum dimitteret: si non faceret, cum adversus remp. facturum videri: eique S. C. M. Antonius & Q. Cassius tribuni pl. intercessissent: Scitatus consulibus, praetoribus, tribunis pl. & iis, qui pro consulibus ad urbem erant, negotium dedit, ut curarent, ne quid resp. detrimenti caperent. Tum Antonius & Cassius ad Caesarem ex urbe cum Curione profug-

fugunt, *Caesar lib. I. de Bello Civili, cap. 5. Cicero epist. 10. lib. XVI. Famil. & Philipp. II. cap. 21.* Cicero ut venit ad urbem, non destitit omnia & sentire, & dicere, & facere, quae ad concordiam pertinerent, *epist. 11. lib. XVI. Famil.* sicut semper auctor pacis, ut testatur in orationib. *pro Marcello, cap. 5. Ligario, cap. 9. & Deiotaro, cap. 10. item epist. 6. lib. VI. & epist. 3. lib. VII. Famil.* eaque de re, ut *Plutarchus* tradit, privatim multa ad Caesarem scripsit, & Pompejum coram precatus est, utrumque placans & delinens. Sed mirus invalerat furor non solum improbis, sed etiam iis, qui boni habebantur, Cicero clamante, nihil esse bello civili miserius, *epist. 11. lib. XVI. Famil.*

Itaque Italiae regiones descriptae fuerunt, quam quisque partem tueretur. Cicero Capuam lapsus, quod pridie Idus Jan. ad Tironem scripsit *epist. 11. lib. XVI.* Cum interim Caesar, trajecto Rubicone, Ariminum, Pilsarum, Anconam, Aretium occupasset, urbem consules atque optimates omnes reliquerunt. *Cicero epist. 11. lib. XVI. Famil. Dio lib. XLII. & alii.* M. Tullius tum quoque ab urbe discessit, *epist. 9. & sequent. lib. VII. ad Att.* Discessisse cum *XIV. Kal. Febr.* cognoscitur *epist. 12. lib. IX. ad Att.* Fuit Cicero in *ionosae* totius orae maritimae a Formiis, *epist. 11. lib. XVI. Famil. & epist. 10. lib. VII. ad Att. VIII. Kal. Februarii* Cicero Minturnis fuit, *epist. 12. lib. VII. ad Att.*

Reliquerat uxorem Terentiam & filiam Tulliam Romae, *epist. 11. lib. XVI. Famil.* quarum curam sepius

Attico mandat: ipsas quoque de hac re monet *epist. 14. & 18. lib. XIV. Famil. 6. Kal. Febr.* Cicero Calibus Capuam proficiscens ad Atticum misit *epist. 13. lib. VII.* & postidie sequentem, *IV. Kalend.* Capua ad Tironem dedit *epist. 11. lib. XVI. Famil.* Capua profectus est Formias. *d. III. Kalend. eo quarto Non. Febr.* Tullia & Terentia venerunt.

M. Tullius postidie cum fratre Capuam versus profectus est, *epist. 15. & 16. lib. VII. & epist. 13. lib. VIII. ad Att.* Capuae cum triduum fuisset *VII. Id. Febr.* inde discedens se Formias recepit, *epist. 19. lib. VII. & 13. lib. VIII. ad Att.* Formiis quotidie fere literas ad Atticum dedit, quae extremo *lib. VII. & primo VIII. leguntur.*

Reddita interim Cicero in est a Pompejo *epist. 12. lib. VIII. ad Att.* qua in Apuliam evocatur, eam se *XV. Kal. Mart.* Formiis accepisse Pompejo rescribens ait *epist. 13. lib. VIII. ad Att.* meminit *epist. 1. eisdem libri.*

Profectus deinde ad Pompejum cum Theanum Sidicinum venisset, ex C. Messio aliisque compluribus cognovit, in iis locis esse Caesarem, ut tuto ad Pompejum venire non posset. Itaque Cales progressus ibi constitit. Et cum esset incertum iter Caesaris, Leptram ad Pompejum misit & literas. Ipse Formias revertit, *epist. 31. & 15. lib. VIII. ad Attic.* Ibi aliquandiu manens plures *epist. ad Atticum* misit, quae *lib. VIII. & IX. exant.*

VIII. Kal. Mart. Pompejus Canusio Brundisium profectus fuit, *epist. 1. lib. IX. ad Att.* eo Cicero nem

nem vocavit missa ep. 14. lib. VIII. ad Att. quam Cicero accepit III. Kal. epist. seq. & mansit in Formiano. A. d. VII. Id. Mart. Cæsar Brundisium cum legionibus sex peruenit, atque ad murum castra posuit, cum jam consules Dyrrhachium profecti cum magna parte exercitus essent, & Pompejus Brundisii cum cohortibus xx. remaneret, epist. 16. lib. IX. ad Att. & lib. I. de Bello Civili, cap. 25.

Cicero illo tempore etiam ad Tironem scripsit epist. 13. 14. & 15. lib. XVI. Fam. Pompejus XVI. Kal. April. Brundisio cum omnibus copiis, quas habuerat, profectus est. Cæsar postero die oppidum ingressus & concionatus Romam contendit, epist. 18. lib. IX. ad Att. Eo itinere M. Cicero illum convenit, & quid egerit Attico scribit epist. 21. lib. IX. Cicero deinde Arpinum profectus, ibi Tullio filio suo togam puram dedit, epist. 21. & ult. lib. IX. ad Att. mansitque in villis mense Aprilis & Maio, atque ad Atticum misit epistolas, quæ lib. X. extant.

VII. Idus Junii ad Pompejum in Græciam proficiscens navim conscendit, epist. 7. lib. XIV. Famil. Suscepit bello, Cæsar, gesto etiam ex magna parte, nulla vi coactus, iudicio meo ac voluntate, ad ea arma profectus sum, quæ evant sumpta contra te, ait ipse pro Ligario, cap. 3. & nos in Commentario expolimus. Adventus eius, ut Plutarchus scribit, cæteris gratus fuit; Cato autem illum conspiciat multis verbis reprehendit, quod Pompejum secutus esset. Nam se non potuisse honeste eam sectam deserere, quam ab initio in republi-

ca delegisset; illum, qui magis professe patriæ & amicis potuerit, si in Italia mansisset, & aequaliter se ad eventum comparasset, nulla ratione & absque necessitate hostem Cæsari factum esse, atque in tanti periculi societatem venisse.

Cum hæc verba Ciceronis animam flexerant, tum quod nulla magna in re Pompejus illius opera utebatur. In causa erat ipse, non negans se facti sui poenitere. Hastenus Plutarchus. Ipse quoque epist. 3. lib. VII. Famil. ait: Cujus me mei facti poenituit, non tam propter periculum meum, quam propter vitia multa, quæ ibi offendi, quo veneram.

Cæsar in Hispaniam profectus, ea potitus est, & Dictator a M. Lepido prætoris dictus comitia habuit, quibus ipse eum P. Servillio consul creatus est, ut scribit lib. III. de Bello Civili, cap. 1.

Anno Urbis 705, Ciceronis 59,

Consules fuerunt

C. JULIUS CÆSAR II, P. SERVILIUS VATA ISAURICUS.

His consulibus pridie Nonas Januariæ. Cæsar Brundisio in Epirum contra Pompejum trajecit, lib. III. de Bello Civili, cap. 6. Post Non. Febr. Cicero e Græcia ad Atticum dedit epist. 2. lib. XI. Oblecto a Cæsare & circumvallato Pompejo apud Dyrrhachium P. Dolabella ad Ciceronem misit epist. 9. lib. IX. Famil.

Nonis Junii in castris fuit: e quibus ad Atticum dedit epist. 3. lib. XI. & sequentem: in qua scribit se

con-

confici sollicitudine, ex qua etiam summa infirmitas corporis consecuta sit. Itaque cum Pompejus, translato in Thessaliam bello, apud Pharsaliam media ætate, ut Plutarchus in Bruto tradit, a Cæsare victus est, Cicero in acie non fuit, ut scribit ad Patum ep. 18. lib. IX. Famil. sed remansit in castris, ut Livius lib. cxi. scripsit: unde Plutarchus in Cicerone ait: τὰς πάροις ἡ μωρίας δὲ ὑποκίνας, id est, prælio propter infirmitatem corporis non interfuit.

Erant cum Cicerone M. Varro & M. Cato, lib. I. de Drinat. cap. 32. Catonem Dyrrhachii, ut impedimentis præsidio esset, cum xv. cohortibus a Pompejo relictum fuisse Plutarchus in Pompejo & Catone auctor est. Victo Pompejo, Cato (inquit Plutarchus in Cicerone) qui copias magnas classemque magnam Dyrrhachii habebat, ad M. Tullium, qui & lege & dignitate consulari præstaret, imperium deserebat. Quod cum ille recularret, militiamque subterfugeret, propius factum est nihil quam ut occideretur, cum & Pompejus filius, & amici eum proditorem appellerent, gladiisque stringerent; sed Cato resistens vix illum cædi eripuit, & ex castris removit atque ablegavit. Hæc Plutarchus. Q. Cicero, lib. I. de Drinat. cap. 32. refert Labienum ex Pharsalica fuga in castra venisse, interitumque exercitus nuntiavisse, atque ita ipsos subito perterritos metu naves conscendisse.

Victoriam igitur Cæsaris Cicero belli finem sibi fecit. Nec putavit, cum integri pares non fuissent, tractos superiores fore, ep. 3. lib. VII. Famil.

Dio lib. XLII. scribit Ciceronem cum nonnullis aliis senatoribus continuo Romam profectos esse: ipse epist. 6. lib. XI. ad Att. ait, se in Italiam venisse non arcessitum. Terentia uxori, quæ ipsi de adventu gratulata erat, pridie Non. Novemb. Brundisio rescripsit, epist. 12. lib. XIV. Fam.

Brundisii Cicero diu moratus est, Cæsarem expectans, dum is post prælium Pharsalicum in Ægyptum profectus, bellum Alexandinum gessit, & Pharnacem in Ponto superavit.

Brundisium quoque M. Antonius post victoriam cum legionibus venit, & Ciceroni pepercit. Quod beneficium Cicero Philippica II. cap. 3. & 24. agnoscit. Scripsit tum Cæsar ad Antonium, prohiberi omnes Italia, nisi quorum ipse causam cognovisset. Quare, cum Antonius petisset a Cicerone per literas, ut sibi ignosceret: facere se non posse, quin Cæsaris literis pareret: misit Cicero ad eum L. Lamiam, qui demonstraret, Cæsarem Dolabellæ dixisse, ut ad Ciceronem scriberet, ut in Italiam quam primum veniret. Itaque Antonius edixit ita, ut M. Tullium exciperet nominatim. Hoc XIV. Kalend. Jan. Cicero ad Atticum scripsit epist. 7. lib. XI. Affigebat Ciceronem eodem tempore Tullia morbus: cujus meminuit epist. 7. lib. XI. ad Att. de eodem scribit ad Terentiam epist. 39. lib. XIV. Famil. scribit etiam per Leptam & Trebatium ep. 17. ejusdem lib. vide epist. 8. lib. XI. ad Atticum.

Anno

Ann. Urbis 706, Ciceronis 60,

C. JULIUS CÆSAR II,

Dictator fuit;

M. ANTONIUS,

Mag. equit.

Hanc dictaturam Cæsar extra Italiam inivit, auctore Diono, lib. XLII. De Antonio magistro equitum Cicero Philipp. II. cap. 25. Accessit, ut Cæsare ignaro, cum esset ille Alexandria, beneficio amicorum ejus magister equitum constitueretur.

III. Nonas Januar. die natali suo M. Tullius ad Att. dedit epist. 9. lib. XI. & sequentem XII. Kalend. Februar. VIII. Idus Martii ad eundem scripsit epist. 11. & 12. Roma illo tempore seditiones a P. Cornelio Dolabella tribuno plebis & Tulha morio, legem ferente de novis tabulis, excitatae sunt. De quibus Livius, lib. cxii. Dio lib. xlii. Hæ sunt generi actiones, de quibus Cicero epist. 12. 14. 15. & 23. lib. xi. ad Att. Prædie Idus Maji Cicero ad Atticum dedit epist. 15. & 111. Nonas Junii sequentem ejusdem libri. Prædie Idus Jun. Tullia ad patrem Brundisium venit, epist. 11. & 15. lib. XIV. Famil. & epist. 17. lib. xi. ad Atticum.

Constituerat eo tempore M. Tullius Ciceronem filium cum Cn. Salustio obviam Cæsari mittere: sed cum de ejus adventu nihil afferretur, consilium mutavit, epist. 17. & 18. lib. xi. ad Att. & epist. 11. & 15.

lib. XIV. Famil. Prædie Idus Sextil. Cicero accepit literas Cæsaris, quas ille ex Ægypto ad eum miserat, ut esset idem, qui fuisset, ep. ult. lib. xiv. Famil. & pro Ligario, cap. 3. ubi C. Pansam nuntium de concessis fascibus pertulisse ait. Dedit tum Cicero ad Att. epistolas, quæ extremo lib. XI. extant.

Cum Cæsar ad Kal. Septembr. Athenis fore diceretur, Cicero propter moras Asiaticas secus putabat, epist. 21. lib. xi. ad Att. Venit tamen in Italiam celerius omnium opinione, ut Hirtius auctor est. Ubi ad Ciceronem allatum est, eum Tarentum navibus appulisse, atque in Brundisium pedibus contendere; obviam illi processit, non equidem valde diffidens, sed tamen veritus in tanta multitudine hostis & victoris periculum facere. Verum non fuit opus quitquam dicere aut facere præter dignitatem. Cæsar enim, ut eum longo ante alios occurrere vidit, descendit & salutavit, cumque eo solo colloquens multa stadia processit. Hæc Plutarchus in Cicero.

Kal. Octobr. Cicero ad Terentiam de Venusino dedit epist. 20. lib. xiv. Fam. mandans, ut in Tusculano omnia essent parata ad hospites excipiendos. Deinde in urbem venit, & rediit cum libris in gratiam, epist. 1. libro IX. Fam. Extremo anno Q. Fufus Calenus & P. Vatinius toll. fuerunt; Dio lib. XLII.

Anno

Ann. Urbis 707, Ciceronis 61,

Consules fuerunt

C. JULIUS CÆSAR III,
M. AIMILIUS LEPIDUS.

Cæsar cum a summo haruspice moneretur, ne in Africam ante brumam transmitteret, ut Cicero lib. II. de Divinat. cap. 24. ait, vi. Kal. Jan. Lilybei descendit, ac post diem quartum in conspectum Africae venit, ibique hoc anno bellum Africanum adversus P. Scipionem, & Jubam Mauritanie regem, administravit, de quo Hirtius & alii.

Obvinebat eo tempore Siciliam Alilienus prætor, ut Hirtius scribit de Bello Afr. cap. 2. Misit tum ad eum in provinciam Cicero ep. penult. & ult. lib. XIII. Famil. Cæsar, cum ad bellum Africanum proficisceretur, M. Brutum Gallie Cisalpinæ præfecit, auctor Appianus lib. II. & Cicero ep. 6. lib. VI. Fam. eo tempore Cicero ad illum scripsit quinque epistolas, quæ lib. XIII. Famil. leguntur. Græcie idem Cæsar præfecit Ser. Sulpicium, epist. 4. lib. IV. item 1. & 6. lib. VI. Famil. Ad eum quoque plures Ciceronis epistola extant lib. XIII. Famil.

Erat autem M. Tullius tempore belli Africani Romæ, nec fere exibat, propter varias hominum suspiciones, quas Varroni exponit epist. 2. lib. IX. Famil. Fuit etiam ruri in villis, ep. 1. lib. XII. ad Att. ubi Hirtii & Balbi Cæsarianorum meminit, qui hoc bello Africano Romæ fuerunt, ut permulta epistola ad factom. IX.

miliarem tum scriptæ ostendunt. In quibus sunt ad Varronem & Petum pleraque lib. IX. Famil.

Conquiescebat M. Tullius in studiis, ep. 6. lib. IX. Famil. Scripsit se illum eo tempore Partionis Oratorias Corradus putat. Et de Bruto, qui est de Clarii Oratoribus, vere affirmat, eum vivo adhuc Catone scriptum esse, quamvis proceum anno sequenti editum fuisse ostendat.

Cæsar initio mensis Aprilis, ut Hirtius scribit, Jubam & Scipionem vicit: ac paucis diebus post M. Cato sibi Uticæ mortem conscivit. Cato autem sic abiit e vita, ut causam moriendi nactum se esse gaudeat, ait Cicero Tuscul. I. cap. 30.

Africano bello confecto Cæsar Idibus Jun. classem descendit, & post diem tertium in Sardiniam pervenit. Inde a. d. 3. Kal. Quint. naves descendens duodetrigesimo die ad urbem Romam venit. Hirtius. Fuerat cum Cæsare in Africa P. Dolabella, ut docet Cicero Philip. II. cap. 30. qui cum Cæsarem ab Africano bello redeuntem antecederet, ep. 7. lib. IX. ad Famil. Cicero ei Tironem obviam misit, ep. 5. lib. XII. ad Att. Cæsari senatus multos honores decrevit: in iis, ut perfectus moribus, & optatus viribus per triennium esset, Dio lib. XLIII. meminit Cicero ep. 15. lib. IX. Famil.

Erat Cicero in urbe, atque a Cæsare, ut Plutarchus scribit, honore afficiebatur, adeo ut laudi Catonis a Cicero scriptæ respondens orationem ejus & vitam, ceu Periclis & Theramenis maximo geminam, collaudaret. Atque Ciceronis liber Cato, Cæsaris Anticato inscribitur. Cicero

A a a

cero

cero anno sequente ad Atticum, ut est *epistola 15. lib. XII.* ita scripsit: *Qualis futura sit Caesaris vituperatio contra laudationem meam, perspexi ex eo libro, quem Hortius ad me misit: in quo colligit varia Catonis, sed cum maximis laudibus meis.*

Tribus statibus usum C. Caesarem in vituperando Catone est apud Quintilian. lib. III. cap. 9. Caesarem in Anticatoe citat Gellius lib. IV. cap. 16. C. Caesar in Anticatoe priore adducitur a Prisciano lib. XIII. Juvenalis Satyra VI. vers. 338. *Duo Caesaris Anticatoes.* Cicero sub finem lib. XIII. ad Att. Caesaris liberos contra Catonem nominat. Crementius Cordus apud Tacitum lib. IV. Annal. cap. 34. *M. Ciceronis libro, quo Catonem caelo aequavit, quid aliud Dictator Caesar, quam rescripta oratione velut apud Iudices respondit?* Gellius lib. XIII. cap. 18. *M. Catonem nepos pater fuit M. Catonis pratorii viri, qui bello civili Uticæ necem sibi gladio manu sua confecerit: de cuius vitæ liber est M. Ciceronis, qui inscribitur, Laus M. Catonis.* Caesarem laudationem a Cicero scriptam non agere tulisse, sed librum, sive *libellum*, scripsisse, & *Anticatoem* inscribitur, ait Dio lib. XLIII.

Catone absoluto Cicero statim est aggressus *Oratorem*, ut ipse in *Oratore* ad M. Brutum, qui tum Galliae praerat, scribit cap. 10. *De Oratore*, lege *ep. 19. lib. VI. Fam.*

M. Claudius Marcellus, qui ante annos quinque in consulatu Caesarem palam oppugnauerat, bello civili partes Pompei secutus, eo victo, Caesarem veterem suum inimicum metuens Mytilenas concessit, ibique in studio

bonarum artium hoc tempore beatissime, quantum modo natura hominis patitur, vivebat, ut ex Bruto refert Seneca in *Consolatione* ad Albinam, cap. 8. tum M. Tullius de eum dedit *epist. 7. & 8. lib. IV. Fam.* hortans illum, ut Caesari se submitteret. Cum autem in senatu a L. Pisone mentio esset facta de Marcello, & cum C. Marcellus se ad Caesaris pedes abjecisset, cunctus senatus consurrexit & ad Caesarem suppliciter accessit. Tum Caesar, accusata acerbitate Marcelli, repente præter spem dixit, se senatui roganti de Marcello ne omnis quidem causa negaturum. Itaque, cum omnes ante M. Tullium rogati gratias Caesari præter L. Volcatium Tullum egissent, Cicero, qui statuerat in perpetuum tacere, sententiam rogatos pluribus verbis egit Caesari gratias, quæ oratio *pro Marcello* extat. Vide *epist. 4. lib. IV. Fam.* Cicero quoque Marcello persuasit, ut Romanam redire vellet, *epist. 9. 10. & 11. ejusdem libri.* Hoc anno, ut Dio testatur, Caesar fastos correxit, annumque ad cursum solis accommodavit, ut 365. dierum esset, & intercalario mense sublato, unus dies quarto quoque anno intercalaretur. Quo autem magis in posterum ex Kalend. Januar. temporum ratio congrueret, inter Novembrem ac Decembrem mensum interjexit duos alios: sicutque hic annus 15. mensum cum intercalario, qui ex consuetudine in eum annum incidit. Hæc Suetonius in *Cæs.* cap. 40. lege præterea Macrobius, Plinius, Dionem & Plutarchum.

Pridie Kalend. intercalares priores Tullius rogatu fratrum Q. Ligarii, qui,

qui, post victos in Africa Pompejanos, vita a Caesare impetrata, ex Italia in exilium vivebat, mane ad Caesarem venit: cumque fratres & propinqui Ligarii jacerent ad pedes, Cicero ea est locutus, quæ causa, quæ tempus postulabat, *epist. 15. lib. IV. Fam.* Ligarius deinde a Q. Felio Tuberone reus factus est, ejusque patrocinium Cicero suscepit. Tum Caesarem dixisse ferunt. Quid est cause, cur Ciceronem orantem aliquandiu non audiamus? nam reum quidem hominem improbum & hostem esse jam pridem certum est. Ubi vero Cicero ingressus dicere, mirificos motus concitavit, & oratio progressa cum affectibus varia, tum venustate admirabilis fuit: perspicue cognitum ajunt, varios colores Caesaris vultum subire, ejusque animum omnibus modis commutari: ac tandem, cum Pharsalici prælii mentionem facere Orator cepisset, immodicis perturbationibus incitatum corpore contremuisse, & libellos quosdam e manu ejecisse. Victus igitur Caesar orationis vi, Ligarium crimine liberavit. Ita nos locum Plutarchi de hac causa a nobis conversum in fine Commentarii Ligariani ad ornatiss. virum Gerhardum Juliacensem jam dudum edidimus.

Confecto bello Africano, T. Quintius Scapula novum in Hispania commovit: cuius meminit Cicero *epist. 13. lib. IX. Famil.* Tu lege Dionem lib. XLIII. ubi Cn. Pompejum, Magni filium, Hispaniæ partes plerisque in suam ditionem redegit tradidit. Cæsar igitur extremo hoc anno ad bellum Hispaniense profectus, 27. diebus in Hispaniam pervenit;

ut Appianus lib. II. scribit.

Hoc anno M. Tullius cum Terentia uxore divorcium fecit, quæ Vibio Ruffo deinde nupta fuit, auctore Dione lib. LVII. atque tertium & centesimum explevit annum, ut scribit *Val. Max. lib. VIII. cap. 13.*

Anno Urbis 708, Ciceronis 62,

C. JULIUS CÆSAR III,

Dictator fuit,

M. AIMILIUS LEPIDUS,

Mag. equit.

Eodem anno

C. JULIUS CÆSAR IV,

Consul sine collega fuit.

Hæc ex Capitolinis lapidibus recte a viris doctis probantur, vide Fastos Sigonii & Onuphrii. Cicero Terentia dimissa virginem uxorem duxit; ut quidem Terentia dictabatur, forma gratia; ut autem Tiro Ciceronis libertus scripsit, divitiis ejus adductus, ut æs alienum dissolveret. Erat enim puella dives, & bona ejus Cicero fideicommissarius heres relictus custodiebat. Quare cum permagnam æs alienum haberet, amicorum & familiarium impulsu puellam uxorem præter ætatem duxit, ut illius facultatibus creditoribus satisfaceret. Hæc Plutarchus, ut quidem nos convertimus, aliis interpretibus nihil præjudicantes, e quibus verba

illa Plutarchi: Καὶ τῶν αἰῶν Κικέρωνος ἐν τῷ κληρονομίᾳ ἀποδοθεὶς διαφύλακτος; quæ nos vertimus, Et bona ejus Cicero fideicommissarius heres reliquit: Bocchius sic expressit, Et ejus substantias sub tutoris fide servabat; Xylander noster: Eiusque bona fidei sue commissa Cicero heres ab ea scriptus servabat; Corradus: Et ejus facultates Cicero sue fidei commissas, ut heres relictus, servabat. Non erat Cicero ut heres relictus, neque secundus heres, ut Corradus scribit; sed Publius, sive Popillius moriens Ciceronem heredem instituerat & rogaverat, ut hereditatem redderet suæ filiz. Hujusmodi heredem fideicommissarium dici a Jurisconsultis etiam in Græcis Justiniani Constitutionibus notum est iis, qui libros illos non aspernantur. Sic P. Sextilius Rufus heres a Q. Fabio Gallo scriptus rogatus fuit, ut omnis hereditas ad filiam perveniret, ut est lib. II. de Finibus, cap. 17. Verum ad institutum.

Caenus apud Dionem lib. XLVI. ait; M. Tullium exacta ætate virginem duxisse, in ætate dicitur duxisse, ut illius facultatibus se ere alieno liberaret. Quintilianus lib. VI. cap. 4. Cicero obvirginitatem, quod sexagenarius Popilliam virginem duxisset, Cras mulier erat, inquit. Lib. XII. ad Att. epist. 27. Publia nominatur, quam secundam Ciceronis uxorem fuisse homines docti affirmant. De his nuptiis cum Cicero Cn. Plancius gratularus esset, Cicero ita respondit epist. 14. lib. IV. Famil. Quod mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita velle certo scio: sed ego tam misero tempore nihil novi

consilii cepissem, nisi in reditus meo nihil meliores res domesticas quam tempore offensussem, &c.

Non ita multo post quam Cicero Publiam duxerat Tullia filia apud Lentulum pariens decessit, ut Plutarchus scribit. Alconius quoque in Pisonem, filiam Ciceronis apud P. Lentulum ex partu decessisse, ait. Propter Tulliz partum Cicero se Romæ teneri initio belli Hispaniensis scribit ad Leptam ep. 19. lib. VI. Famil. Lentulus, apud quem Tullia decessit, est P. Cornelius Dolabella, qui cum Cæsare in Hispania erat, ut Cicero Philipp. 2. cap. 30. & epistolarum ad Atticum lib. XIII. ostendit. Itaque deplorans Tulliz mortem ad illum scripsit epist. 11. lib. IX. Fam. Quanto dolore propter interitum filiz carissimæ exarserit, ipse ostendit in epistolis, quas tum ad Atticum misit, & extant lib. XII. & XIII. ad Att. Undique tum philosophos ad Ciceronem consolandi gratia convenisse, Plutarchus auctor est. Misit ad Tullium consolatorias literas M. Brutus, epist. 8. lib. XII. ad Att. in Bruto, cap. 3. & epist. 9. ad M. Brutum. Ser. Sulpicius consolatio extat epist. 5. lib. IV. Famil. cui Cicero epist. sequenti respondet. L. quoque Lucejus Ciceronem per literas consolatus fuit: eique respondit epist. 13. lib. V. Famil. Præterea Cæsar literas consolatorias pridie Kal. Maji Hispalis dedit, epist. 19. lib. XIII. ad Att. Sed, cum omnem consolationem vinceret dolor, se ipse per literas consolatus est, scripsitque librum, quem Consolationem vel de Luctu minuendo inscripsit, lib. XII. epist. 15. ad Attic. Ex hoc li.

libro Laetianus lib. I. cap. 5. & 15. & III. 19. multa adducit. Consolationis suæ meminit etiam Cicero in Tusculanis aliquoties & in secundo de Divinat. cap. 1. sic: Nam quid ego de Consolatione dicam? quæ mihi quidem ipsi sane aliquantum medetur, cæteris item multum profuturam puto.

Plutarchus addit, Ciceronem Publiæ nuntium remisisse, quod visa esset Tulliz morte latari. Unde negotium, quod cum Publilio habuit, de solutione dotis fuisse videtur lib. XIII. & XVI. ad Att.

Post Tulliz mortem Cicero domo abijt, & Asturæ atque in cæteris villis maximam partem anni in philosophiæ studiis consumpsit. Cum enim dominatu unius omnia tenerentur, ad philosophiam, cui multum adolefcens discendi causa, temporis tribuerat, se retulit, & sapientiæ studium, longo intervallo intermissum, revocavit, Tuscul. 1. cap. 1. & de Offic. 2. cap. 1. Quare cum, quæ a Græcis summis auctoribus memoriæ prodita erant, ea Latinis literis illustrare vellet, Hortensium scripsit, quo in libro philosophiam ab Hortensio accusatam & vituperatam ipse defendit & collaudavit, ut testatur primo de Finibus, cap. 1. ejusdem mentio est Tuscul. 3. cap. 3. & lib. II. de Divinat. cap. 1. his verbis: Cohortati sumus, ut maxime potuimus, ad philosophiæ studium in eo libro, qui est inscriptus Hortensius. Hujus libri lectione D. Augustinus se ad veræ, hoc est, christiana, philosophiæ contemplationem incenlum fuisse aliquot locis fatetur. Deinde, ut est secundo de Div. cap. 1. quod genus philosophandi minime arrogans, maximeque

& constans & elegans arbitracur, quatuor Academicis libris ostendit.

Scripserat autem primum duos libros Academicos, & unum Catalum, alterum Lucullum appellavit. Quorum posterior adhuc extat: de quo Plutarchus in vita Luculli. Deinde quia præ se ipse videbatur, quod erat hominibus non ignota, non illa quidem præ se dedit, sed in iis rebus præ se, eosdem illos sermones ad Catonem Brutumque transtulit. Sed admonitus ab Attico totam illam Academicam orationem ab hominibus nobilissimis abijt transtulitque ad M. Varronem, & ex duobus libris contulit in quatuor, lib. 10. ad Att. epist. 12. 13. & 15. atque ex his quatuor libris primi tantum particula extat. Scripsit tum etiam, ut ex iisdem epistolis cognoscitur, de Finibus. Cumque fundamentum esset philosophiæ positum in Finibus Bonorum & Malorum, perpergatus est is locus quinque libris, ut quid a quoque & quid contra quemque Philosophum diceretur intelligi posset, lib. 2. de Divinat. cap. 1. Ita autem confecit quinque libros præ Tullio, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, Peripateticæ M. Pisoni daret, epist. 18. lib. 13. ad Attic. Scripsit eodem tempore Laetianum Porcia, fororis M. Catonis & uxoris L. Domitii Ahenobarbi, epist. 36. & 47. lib. 13. ad Att. Jam a scriptis alio transeamus.

Post Tulliz mortem Tullius, M. filius Athenas cum L. Tullio Montano profectus est; in fine lib. 12. ad Att. Ser. Sulpicius adhuc Achazæ præerat, atque pridie Kal. Jun. Athenis ad Ciceronem dedit epist. 12. I.

4. *Famil.* in qua cum certiorum facit de M. Marcello, qui a P. Magio Chilone oculus erat. *Livius lib. 115. Cicero epist. 10. & 11. lib. 13. ad Att. A.* Torquatus eo tempore Athenis exulabat, ad quem sunt Ciceronis epistolae *lib. 6. Famil.* In quarta epist. Servius Athenis discessisse dicitur.

Cæsar interim liberos Pompeii in Hispania vicit: e quibus Sextus profugit, Cneus pridie Id. April. interceptus est, auctore Hirtio, *de Bello Hissp. cap. 32. & 39.* Dolabella inde in Italiam profectus ad Ciceronem Majo mensis venit, *epist. 8. lib. 13. ad Att.* Cæsar deinde in urbem mensis Octobri revertit, ut Paternulus *lib. 2. scribit cap. 56.* Initio ejus mensis eum revertisse, ex iis, quæ sequuntur, discet.

In Triumphalibus fragmentis Tabularum Capitolinarum scriptum est, Q. Fabium Maximum col. an. 708. ex Hispania 3. Idus Octob. triumphasse. Fabius autem consul non fuit, nisi post Cæsar's reditum ex Hispania. Cæsar enim in urbem reverlus consulatu se abdicavit, & in reliquum anni Q. Fabium & C. Trebonium suffecit, auctore Dione *lib. 43.* atque hi sunt consules, quos Cæsar in quarto consulatu sibi in terminos novissimos mentes substituisse Suetonius ait in *Cæs. cap. 76.* Jam Cæsarem ante Q. Fabium triumphasse non modo ex Dionis Historia cognoscitur, sed & a Quintiliano, *lib. 4. cap. 3.* discrete scribitur.

Quæ cum ita sint, considerandum, quomodo Cæsar ex Hispania revertens a Cicerone tertius Saturnalibus potuerit hospitio accipi, ut videtur

significari *epist. ult. lib. 12. ad Att.*

Post reditum Cæsar's ex Hispania Cicero apud eum dixit *pro Dejotara*, quæ oratio extat. Fuerat is tetrarcha Gallogræcia pene totius, & Armenia minoris rex a senatu constitutus. Sed quia bello civili Pompeji partes secutus fuerat, Cæsar, Pharnace devicto, eum parte retrarchiæ multaverat, Armeniamque abstulerat: *Cicero Philipp. 2. cap. 37. Hirtius de Bello Alexandrino, cap. 78.* Cum deinde Cæsar literis Tarracone datis eum bene sperare & bono animo esse jussisset; hoc tempore Cæsar, nepos Dejotari ex filia, Philippum medicum, servum regis corruptum præmiis, ad accusandum dominum Dejotari impulit. Crimini dedit, regem domi suæ Cæsarem interficere voluisse.

Accusatum domi Cæsar's Cicero hospes ejus defendit, causamque licet tenuem & inopem, tamen scripsit atque ad Dolabellam misit, *epist. 12. lib. 9. Famil.*

Extremo hujus anni die, Q. Fabio Maximo consule mortuo, C. Caninius Rebilus consul hora septima renunciatus est, qui usque ad Kal. Jan. esset, quæ erant futurae mane postridie. Itaque Cicero dixit, eum mirifica vigilantia fuisse, qui suo toto consulari somnam non viderit, *epist. 30. lib. 7. Famil. Macrobius lib. 2. & 7. Pollio in libro de 30. tyrannis, cap. 8. Plinius, lib. 7. & 53. Plut. in Cæs. & Dio lib. 43.*

Anno Urbis 709, Ciceronis 63,

Consules fuerunt

C. JULIUS CÆSAR V,
M. ANTONIUS.

Eodem anno, ut monumenta vestita ostendunt, C. Julius Cæsar Dictator IV. fuit, & M. Æmilius Lepidus magister equitum. Cicero post libros quinque *de Finibus*, totidem *Tusculanarum Questionum*, sive *Disputationum* edidit, iisque res ad beatè vivendum maxime necessarias aperuit: primus enim est de contemnenda morte, secundus de tolerando dolore, de agritudine lenienda tertius, quartus de reliquis animi perturbationibus, quintus eum locum complexus est, qui totam philosophiam maxime illustrat: docet enim ad beatè vivendum virtutem se ipsa contentam, *lib. 2. de Divin. cap. 1.* Utrum vero hi libri ad hunc, an superiorem annum referendi sint, nondum decerno, nec multum refert. De reliquis philosophicis libris deinceps dicemus, si prius acta urbana exposuerimus.

Initio hujus anni M. Tullius Romanus fuit. Kal. quidem Januarii affuit in senatu, cum Cæsar P. Corneliū Dolabellam subrogare sibi, resistente Antonio, voluit, ut cognoscitur *Phil. 2. cap. 32.* vide Plutarchum in Antonio.

Lupercalibus, id est, 15. Kalend. Martii, cum Cæsar in Rostribus sedens in sella aurea, amictus toga purpurea, spectaret Lupercos: Antonius tunc e Lupercis ad sellam accessit &

capiti ejus diadema imposuit: quod Cæsar cum plausu populi rejecit: *Cicero Philipp. 2. cap. 34. 3. 5. & 13. 8. Plutarchus, Appianus, Dio & alii.*

Idebis Mart. Cæsar a conjuratis in Pompeji curia tribus & 20. plagis confossus est. Ejus conjurationis, ut Plutarchus scribit, Cicero pariceps non fuit, quamvis M. Bruto familiarissime uteretur. Verum, quia, Cæsare interfecto, statim cruentum ante extollens M. Brutus pugionem, Ciceronem nominatim exclamavit, atque ei recuperatam libertatem est gratulatus, Antonius Ciceronis consilio Cæsarem interfectum postea in senatu dixit, *Phil. 2. cap. 11. Dio lib. 44.* ait, percussores Cæsar's, cum e curia in forum se conferrent, crebro Ciceronem exclamasse.

Receperunt illi se e foro in Capitolium, eoque Cicero etiam cum aliis permultis ascendit, neque tamen adduci potuit, ut ad Antonium iret atque ad defendendam rem, hortaretur: sed, cum ceteri consulares irent, redirent, ipse in sententia mansit, neque Antonium illo die neque postero vidit, ut ipse in *2. Philipp. cap. 35.* testatur: nec verum est, quod Plutarchus, Appianus, Dio & interpretes Philippicarum scribunt, postridie Idus senatum in æde Telluris habitum fuisse: nam & in *2. Philipp. cap. 35.* se post diem tertium in ædem Telluris venisse ait, & *epist. 11. & 16. lib. 14. ad Atticum*, id Liberalibus factum fuisse ostendit, id est, a. d. 16. Kalend. April.

Eo die M. Tullius, quantum in ipso fuit, jecit fundamenta pacis, Athe-

Atheniensiumque renovavit vetus exemplum; Græcum etiam verbum usurpavit, quo tum in sedandis discordiis usa erat civitas illa; atque omnem memoriam discordiarum oblivione sempiterna delendam censuit, *Philipp. 1. cap. 1.* Plura scripsi in *ep. 2. lib. 12.* Orofii. Habuit ibi Antonius quoque orationem de concordia, ejusque parvus filius, in Capitolium missus, pacis obles fuit, *Philipp. 1. cap. 1. & 2. cap. 36.* itaque interfectores, ut Plutarchus in *Bruto* scribit, e Capitolio descendunt, & Brutus apud Lepidum, Cassius apud Antonium, ceteri apud alios cœnarunt. Postero die provincie ipsam in senatu decreta fuerunt; Bruto Creta: Cassio Africa: Trebonio Asia: Cimbro Bithynia: D. Bruto Gallia citerior.

Sed, cum Cæsar funere elatus & a M. Antonio laudatus esset, plebs cum sacibus ad domum Bruti, Cassii & aliorum terendit, atque aggre vi manūque repulsa fuit. Quod historici prope omnes scribunt, & cum illis Cicero *lib. 14. ep. 10. ad Att. & Philipp. 11. cap. 36.* Tum M. Brutus & Cassius urbem reliquerunt, & Antium atque Lanuvium profecti diu ibi otiosi fuerunt, ut *lib. 14. & 15. ad Atticum* videmus.

Cicero quoque initio Aprilis ex urbe rus profectus villas suas lustravit, ut indicant epistola illa, quæ initio *lib. 14. ad Att.* hoc tempore scriptæ leguntur; nec quidquam eo tempore malebat quam rusticari, *epist. 23. lib. 16. Famil.* Hæc autem rusticatio nobis dedit tres libros de *Natura Deorum* & duos de *Divinatione*, & præterea dialogum de *Sen-*

ctute, ut puto. Quamvis enim ante libros de *Divinatione* sic scriptus, ut præcæmum *lib. 11.* ostendit; tamen hoc anno eum ad Atticum missum arbitror, cum is timidior *transit* quibusdam commoveretur, & Cicero senectutem contemneret; *epist. 23. lib. 16. Famil.* Ante Idus Maii scriptum fuisse cognoscitur extremo *lib. 14. epist. ad Att.*

Eodem tempore Cicero, cum omnes cogitationes suas in concordia civium defixas haberet, atque omnium, etiam Antonii, amicitiam retinere vellet, *epist. 23. lib. 16. Famil.* scripsit *Lalium*, sive de *amicitia*.

Romæ interim a consulibus M. Antonio & P. Dolabella, qui Cæsaris locum ceperat, unicus impactus est fugiivo illi, qui in C. Marji nomen invaserat, & in Liviana epitoma *lib. 116.* Chamaces, ab *Appiano* *lib. 3.* *Aqueo* & *Labiaco*, & a *Valerio Max.* *lib. 9. cap. 16.* *Herophilus* equarius medicus dicitur. De hujus supplicio Attici literas Cicero accepit 17. Kalend. Maii, *epist. 8. lib. 14. ad Att.* Mense Aprilis & Majo Antonius Italiani percussavit; Dolabella, absente collega, bustum in foro evertit, *Philipp. 2. cap. 42.*

Plebs enim solidam columnam prope 20. pedum lapidis Numidici in foro in busto Cæsaris statuerat & inscripserat, PARENTIÆ atque apud eandem sacrificabat, vota suscipiebat, & controversias quasdam interposito per Cæsarem iurjurando distrahebat, ut *Suetonius in Cæs. cap. 85.* scribit. Dio *lib. 44.* *Bojus* fuisse ait, ad quam Cæsari plebs sacrificia fecerat. Ara nominatur quoque *epist.*

epist. 2. lib. 11. Famil. Cicero columnam vocat, quam Dolabella fustulit, & homines seditiosos, qui illam everfionem indigne ferebant, partim in crucem egit, alios de saxo deiecit, *epist. 17. lib. 14. ad Att. & Philipp. 1. cap. 2.* Meminit ejusdem rei *Lactantius lib. 1. cap. 15.* ubi ait, Dolabellam Cæsaris columnam, id est titulum, everfisse. De hoc factio gratulatur Cicero Dolabellæ consuli, *epist. 14. lib. 9. Famil.*

C. Octavius, qui deinceps imperium tenuit & Augustus dictus est, cum Cæsar, ejus avunculus magnus, Romæ interficeretur, Apolloniæ erat. Factus autem certior de Cæsaris cæde, in Italiani transit & Neapolim venit 14. Kalend. Maji, *epist. 10. lib. 14. ad Att.* Fuit etiam ruri cum Cicero ne perhonorifice & amice, *epist. 12. ejusdem lib.* Romam cum venisset, ab Antonio col. superbe exceptus est. Adiit tum invidiosam Cæsaris hereditatem, quamvis id neque Attiæ matri, neque L. Marcio Philippo virrico placeret. Quod cum aliis historicis *Vellejus lib. 2. cap. 60.* & *Suetonius Aug. cap. 8.* scribunt.

Adita hereditate Cæsaris, nomen quoque ejus tulit, cumque prius C. Octavius nominaretur, deinceps C. Julius Cæsar Octavianus de more dictus est. Quamquam lex curiata de adoptione ejus anno demum sequente, cum jam consul esset, perlatâ fuerit, auctore *Dione lib. 46.* itaque Cicero cum modo Octavianum, modo Octavium nominat. Deinde aperte (inquit *Vellejus*) *Antonii ac Dolabellæ Consulatum erupit furor. Sesterzium septies milies, depositum a C.*

Tom. IX.

Cæsare ad eadem Opus, occupatum est ab Antonio. Hinc Cicero in *Phil. 2. c. 38.* *Ubi est septies milies sesterzium, quod in tabulis, quæ sunt ad Opus, patebat?* Mentionem ejusdem pecuniæ facit *Philipp. 1. cap. 7. & 5. 4. & epist. 16. lib. XIV.* ad *Att. Rapias*, inquit, *scribis ad Opus fieri.*

Quibus in villis & locis M. Cicero mensam Aprilæm & Majum rusticando posuerit *epistola lib. 14. ad Att.* demonstrant, quas illis mensibus scripsit. Hoc quoque ex iisdem & ex *epist. 1. lib. 15.* cognoscitur, A. Hirtium col. designatum mense Majo cum Cicero in Putcolano fuisse. Ibi tum sermonem de *Fato* habitum fuisse ipse initio libri de *Fato* testatur.

De *Timæo Platonis*, qui liber de *Universitate* inscribitur, certo sciri non potest, quo tempore scriptus fuerit: quare in *Corradi* consueturam, cui liber ille temporibus hiæc videtur convertus, non invitus descendendo: cum præsertim conslet, Cicero nem, nisi extremo hoc tempore, & Græcos scriptores non vertisse. Vide præcæmum *liv. 1. de Finib.*

Extremo mense Majo Tullius Romam versus proficiscens, ut *Kalend. Junii* in senatu, sicut Antonius edixerat, adesset, scripsit epistolas, quæ initio *lib. 15. ad Attic.* legantur. *Kalendis*, cum Antonius Romam se, peragratis veteranorum coloniis, stipatum armis retulisset, senatores metu portereitii repente diffugerunt, *Philipp. 2. cap. 42. 4.* Nonas igitur Cicero ab urbe absiit, *epist. 8. lib. 15. ad Att.* nec in urbem rediisse, nisi pridie *Kalend. Septembr.* videtur.

B b b

EO

Et tempore de Officiis scribere aggressus est, *epist. 13. lib. 15. ad Att.* sed post reditum e cursu Achaico abfolvit. Hoc vero tempore, cum haberet jus legationis liberae, ea mente iter in Graciam ingressus est, ut Romae adesset Kalend. Januarii, quibus Hirtius & Panfa consulatum erant inturi, *Philipp. 1. c. 2. & in Ciceroe Plutarchus. 6. Nonas Quintil. ex Arpinti scribens Attico, epist. 26. lib. 15.* ait, se itinera sic composuisse, ut Nonis Patoclis esset, sicut fuit, *epist. 1. lib. 16. ad Atticum.* Cum autem Brundisium, iterque illud, quod tritum in Graciam est, Cicero vitaret, ut ait *Philipp. 1. cap. 3.* Vellae fuit 13. Kalend. Sextil. *epist. 20. lib. 7. Famil.* eumque diem ibi constitit, *epist. 6. lib. 16. ad Att.* Vellae proficiscens *Topica ad Trebatium*, eum secum libros non haberet, memoria repetita, in ipsa navigatione conscripsit, & Rhegionem librum ad Trebatium misit 5. Kalend. Sextil. *epist. 19. lib. 7. Famil. & in proximo Topicorum.*

Miserat etiam paulo ante ad Atticum duos libros de Gloria, *epist. 28. lib. 15. & 6. lib. 16. ad Att.* Meminit horum librorum ipse *lib. 2. de Officiis cap. 9.* & Gellius *lib. 15. cap. 6.* Scribit in epistolis Franciscus Petrarcha, se hos libros habuisse, qui jam nusquam apparent.

Cicero deinde in Siciliam transgressus Kal. Sext. venit Syraculis. Cum autem postero die venti ipsum ex Sicilia ad Leucopetram, quod est promontorium agri Rhegini, detulissent; ab eo loco descendit, ut transmitteret; & stadia circiter 300. proventus rejectus Austro vehementi est ad

eandem Leucopetram. Cumque in tempesta nox esset, mansissetque in villa P. Valerii, comitis & familiaris sui, postredieque apud eundem, ventum expectans, maneret, Rhegini quidam illudres eo venerunt Roma, qui summam spem nuntiabant, fore, ut Antonius cederet, res conveniret, Caesaris interfectores Romam redirent. Addebant etiam, Ciceronem desiderari & subacufari. Quae cum audisset, sine ulla dubitatione abiecit consilium professionis. Itaque celeriter Vellam devectus convenit Brutum, qui cedens Italia cum suis navibus erat apud Halemem fluvium circa Velliam. *Philipp. 1. cap. 3. & epist. 7. lib. 16. Att.* Inde ventis remisque in patriam omni festinatione properavit, *epist. 25. lib. 12. Famil.* Accedenti ad urbem tanta multitudine, ut *Plutarchus* scribit, obviam processit, ut dum ad portas ingredientem excipiunt adventumque gratulantur, dies fere consumptus fuerit.

Videtur autem verisimilius, eum pridie Kal. Septemb. Romam revernisse, quod Plutarchi narratio ostendit, quam Kalendis, ut ipse significare videtur *epist. 25. lib. 12. Famil.* Kal. Septemb. Antonius senatum habuit de supplicationibus Caesari decernendis, & Ciceronem in curiam vocavit. Qui cum e via langueret, & libimet displiceret, misit pro amicitia qui hoc ei diceret, *Philipp. 1. cap. 5. & 5. 7. Plutarchus* ait, Ciceronem languoris causam opposuisse, cum re infidias metuere ex quadam suspitione & indicio, quod inter viam ei factum erat, videre. Antonius id egre ferens, palans

in

in senatu, nisi veniret, fabros se missurum, & domum ejus disturbaturum dixit, *Philipp. 1. cap. 5. & 5. 7.* Plutarchus scribit, Antonium milites misisse, quos Ciceronem adducere, vel domum ejus incendere jussisset: sed, cum multi intercederent & deprecarentur, pignoribus captis, quievit.

Venit postredie in senatum Cicero, cum Antonius non venisset, locutumque se de republica minus quidem libere quam sua consuetudo, liberius tamen quam pericula minaque postulabant, ait *Philipp. 5. cap. 7.* At *epist. 25. lib. 12. Famil.* scribit, se postredie in summa reliquorum servitute liberum unum fuisse.

Habuit tum in senatu primam Orationem Philippicam, in qua primum ictionis & redtionis suae causam exponit; deinde de Antonii injuria & Caesaris actis disputat: ad extremum Antonium & Dolabellam coiff. ad rempublicam moderate regendam cohortatur. Tum Antonius ira incensus inimicitias Ciceroni denuntiavit, atque adesse in senatu jussit 13. Kal. Oct. ipse interea septendecim dies de Ciceroe in Tiburtino Scipionis declamavit, & 13. Kal. agmine quadrato in eodem Concordiae venit, atque in Ciceronem absentem orationem ex ore impurissimo vomuit, omnibusque vilis fuit suo more vomere, non dicere. Ciceroni autem cupienti in senatum venire, per amicos non licuit; eo quod Antonius a Ciceroe caedis initium quareret, facturumque putaretur, *Philipp. 3. cap. 12. & 5. 7. & ep. 25. lib. 12. Famil.*

Antonio M. Tullius respondit scri-

pta nobili & divina, ut Juvenalis ait *Sat. 10. vers. 125.* Philippicae secunda, in qua primum crimina sibi obiecta retulit, & deinde totam Antonii vitam a pueritia exorsus reprehendit. Nec verum est, quod interpretes ad unum omnes putarunt, Ciceronem illam orationem in senatu praesente Antonio habuisse, sed ita Cicero eam scripsit, quasi in praesentem Antonium 13. Kal. Oct. habita esset. Argumento sunt verba illa *cap. 43. Quae deinceps, nos hodiernus dies qui sit ignoras: nosis huius quartum in circo dum ludorum Romanorum fuisse: quartum diem ludorum Romae in circo fuisse 14. Kal. Oct. ex Kalendario vetere notum est.*

Antonius deinde obviam profectus est legionibus quatuor, quae in Macedonia a Caesare missae, post ejus caedem in Italiam reverterant, ut eas pecunia sibi conciliaret, & ad urbem, vel potius in urbem adduceret: Brundisiumque venit 7. Idus Octob. *epist. 23. lib. 12. Famil. & Philipp. 5. cap. 8.* Profecto Antonio, Octavianus primum a Calatia, mox a Casilino veteranos paternos excivit: quorum exemplum secuti alii brevi in foetam justi exercitus coefer; *Vellejus lib. 2. cap. 61. Cicero epist. 8. lib. 16. ad Att.* Cum autem Antonius Brundisii militibus centenas drachmas promitteret, fortissimae legiones ejus promissis reclamant, & congiarium hoc accipere noluerunt. Itaque centuriones domum ad se venire jussit, eosque ante pedes surusque putaretur, *Philipp. 3. cap. 12. & 5. 7. & ep. 25. lib. 12. Famil.*

Antonio M. Tullius respondit scri-

B b b 2

C i

Cicero tum rusticabatur, atque liberos de Officiis perficiebat, ut cognoscitur *epist. 6.* & sequent. *lib. 16. ad Att.* Sicut etiam, qui eo tempore *Paradoxa* scripta fuisse existunt, quod secundo Paradoxo in Antonium invehi videatur: quamvis in proemio de Catone quasi vivo loquatur.

Antonius, cum edixisset, ut adesset senatus frequens a. d. 8. Kal. Decemb. eumque diem obire neglexisset, in ante diem quartum Kal. distulit, adesse in Capitolio iussit. Quo cum de legione Martia & Quarta quae relicto Antonio ad Caesarem Octavianum transferant, nuntius esset allatus, mente conceidit, & paludatus in Galliam citeriorem, quam a populo obtinuerat, cum ea D. Bruti provincia esset, properavit, *Dio Appianus, Vellejus, Cicero ipse Philippica tertia (cap. 8. & 9.) & sequentibus.* Sed Antonium Brutus provincia excludit, atque exercitu obstitens edictum proposuit, quo prohibebat, se provinciam Galliam retenturum in senatus populique Romani potestate, *Philipp. 3. cap. 4. & 15.* Quare cum Cicero 5. Idus Decemb. Romam venisset, ut scribit *epist. 5. lib. 11. Famil.* tribuni pl. edixerunt, ut senatus adesset a. d. 14. Kal. Jan.

Statuerat Cicero ante Kal. Jan. in senatum non venire, sed cum eo die ipso edictum D. Bruti propositum esset, mane in senatum venit. Quod ubi est animadvertum, frequentissimi senatores convenerunt, *epist. 6. lib. 11. Famil.* Retulerunt tribuni plebis ad senatum de praesidio consulum designatorum Pansa & Hirrii, ut senatus Kal. Jan. tuto haberi, senten-

tiaeque de summa republica libere dici possent.

Tum M. Tullius rogatus sententiam censuit, & praesidium decerneretur, & quae Octavianus Caesar egisset, publica auctoritate confirmarentur, & milites, qui ab Antonio ad Caesarem transissent, praemiis afficerentur; item ut D. Brutus caeterique provincias suas retinerent, neque cuiquam traderent, nisi qui ex lenatus-consulato successisset. Quam sententiam Cicero *Philippica tertia* complexus est, factoque lenatus-consulato in eius sententiam, progressus in concionem, quid in senatu actum esset, populo exposuit, quae est *Philippica quarta.* Hujus lenatus-consulati meminit etiam *Dio lib. 45.*

Anno Urbis 710, Ciceronis 64,

Consules fuerunt

C. VIBIUS PANSA,
A. HIRTIUS.

Kal. Jan. consules statim post solemnem religionem senatum in Capitolio de Antonio, qui tum Mariam circumferebat, & D. Brutum oppugnabat, habuerunt, ut *Appianus lib. 3.* scribit. Ibi L. Piso & alii nonnulli mitiorem sententiam de Antonio dixerunt, legatosque ad eum mittendos censuerunt. Cicero cum suis id egit, ut hostis Antonius iudicaretur. Habuit tum Cicero in senatu *quintam Philippicam*, in qua non modo legationem dissuadet, verum etiam bello Antonium persequendum esse censet. agit etiam de honoribus decernendis iis, qui rempa-

publicam adversus Antonium defendant. Eo die nihil in senatu concessum est: sed controversia usque ad noctem ducta, senatum esse dimissum *Appianus* scribit. Postridie Antonius hostis, ita ut Tullius censuerat, iudicatus fuisse, nisi Salvius tribunus plebis intercessisset. Decrevit tamen senatus, ut D. Brutus laudaretur, quod Galliam Antonio non concessisset: item, ut Caesar una cum Hirrii & Pansa exercitu illo, quem haberet, bellum administraret, atque statua illi poneretur: ut sententiam loco consulari diceret, consulatumque decem annis prius, quam leges permitterent, illi petere liceret: quantumque pecuniam militibus eorum legionum, quae Antonium reliquissent, parta victoria pollicitus esset, tanta publice daretur.

Hac *Appianus lib. 3.* ubi addit, insequenti die fuisse decretos legatos ad Antonium cum mandatis, quae Cicero scribere senatus voluerit. *Dio lib. XLV. & XLVI.* eadem ferre narrat, & senatum a Kal. Jan. per triduum habitum, sententiaque dictas, & tandem legationem ad Antonium missam fuisse ait.

Itaque pridie Nonas Jan. factum senatusconsultum fuit, ut Ser. Sulpicius, L. Piso & L. Philippus cum mandatis ad Antonium proficiscerentur. Quam rem M. Tullius eodem die in concione exposuit habita oratione, quam *sexta Philippica* comprehendit. De legatis vide *epist. 8. lib. XI. 14. & 24. lib. 12. Famil.*

Cum legati ad Antonium missi expectarentur, ejusque amici responsa illius confingerent, M. Tullius metuens, ne senatorum animi ad

pacem inclinarent, habuit in senatu *Philippicam septimam*, in qua pacem tribus de causis dissuadet: Primum, quia sit turpis; deinde, quia periculosa; postremo, quia esse non possit. In legatione Ser. Sulpicius mortem obiit. Piso & Philippus Romam reversi ab Antonio ad senatum intolerabilia postulata retulerunt, *epist. 4. lib. 12. Famil. Dio lib. XLVI.*

Tumultus interim a senatu fuit decretus, cum belli nomen in sententia poni quibusdam non placeret. Id quod Cicero *Philippica octava* reprehendit, quam ante Idus Martias in senatu dixit, graviter inveniens in Q. Fufium Calenum, qui Antonio studebat. Deinde, cum de ornando Ser. Sulpicio in senatu ageretur, Cicero *nonam Philippicam* dixit, suadens, ut Sulpicio statua pedestris aenea in Rostris poneretur. Quam sua aetate pro Rostris Augusti extitisse Pomponius de *Origine Juris* testatur.

M. Brutus anno superiore ex Italia in Graeciam profectus, cum Athenas venisset, adolescentes nobiles Romanos, quorum magna multitudo illic bonarum artium causa erat, sibi adjunxit. In his fuit M. Ciceronis filius: quem Brutus, ut *Plutarchus* scribit, summis laudibus efferebat, inquit, se illum, si ve vigilaret, si ve dormiret, admirari, quod animus in eosam generosus, tantumque odium tyrannorum esset. Brutus inde in Macedonia transgressus Ciceronem filium secum duxit, eo quae legato ulus multa feliciter gessit, ut *Plutarchus in Bruto* testatur: & Brutus in *epistola* ad Ciceronem patrem, quae nunc est *quarta* libri, qui

qui ad Brutum extat, ita scribit: *Cicero filius tuus se mihi se probat industria, patientia, labore, animi magnitudine, omni denique officio, ut prosum inquam dimittere videtur cogitationem, cuius sis filius.*

Ut vel hinc eorum imperitia (ne quid gravius dicam) arguatur, qui verum esse non putant, quod Cicero *lib. 2. de Officiis, cap. 13.* ait, sihium, bello civili a Pompejo alii alteri profectum, magnam laudem & a summo viro & ab exercitu consecutum fuisse equitando, jaculando, emniaque militari labore tolerando. Sed ad propositum.

Venit M. Brutus in Macedoniam, cum Q. Hortensio decedenti C. Antonius, Marci frater, succederet. Sed Hortensius exercitum, quem delectu habito conscripserat, Bruto tradidit. Legio etiam, quam L. Piso, legatus Antonii, ducebat, Ciceroni filio se tradidit. Equitatus, qui in Syriam ducebatur bipartito, alter eum quaestorem, a quo ducebatur, reliquit in Thessalia, seque ad Brutum contulit: alterum in Macedonia C. Domitius adolescens a legato Syriaco, qui a *Plutarcho* Cinna vocatur, abduxit. P. Vatinius, qui Dyrrhachium occupaverat, portas Bruto aperuit, & exercitum tradidit. C. Antonius se Apolloniam recepit; *Cicero Philipp. 10. cap. 5. & 6. Plutar. in Bruto & Dio lib. XLVII.*

His de rebus Brutus literas publice misit, quas C. Pansa consul coacto senatu recitavit, & Brutum oratione sua ornavit. Sed Q. Fufius, rogatus sententiam, Brutum oppugnavit. Contra quem Cicero tum *Philippicam decimam* dixit, quam

Brutus *epist. 4.* de literis suis habitam esse contra Calenum ait.

Erat Apolloniam adhuc C. Antonius cum septem cohortibus, *Philippica 10. cap. 7.* Inde Buthrotum contendens in itinere primum tres cohortes amisit, quas Brutus occidit: deinde praelio cum Cicero filio ad Byllidem commisso, victus in Bruti potestatem venit, ut *Plutarchus in Bruto* scribit.

Antonius Brutus secum diu honorifice habuit, usque eo ut magistratus insignia illi non adimeret. Quam ejus clementiam Cicero in *epistolis* ad eum scripsit saepe acculat. Sed, cum Antonius Apolloniam teneret, ante Kal. April. Romam alatum fuit de morte C. Trebonii, quem P. Dolabella Smyrnae verberibus ac tormentis quaestione publicae pecuniae per biduum habita, interfecit: *Cicero Philippica 11. cap. 2. & Dio lib. XLVII.* Itaque Dolabella a senatu hostis judicatus fuit.

Postridie, cum in senatu ageretur de imperatore deligendo, qui bello Dolabellam persequeretur, L. Caesar censuit, P. Servilio hoc bellum extra ordinem mandandum esse: alii nonnullis placuit, ut consules, Dolabella persequendi causa, Asiam & Syriam sortirentur. Cicero sententiam rogatus *Philippicam 11.* dixit: in qua primum Trebonii casum deplorans, Dolabella & Antonii crudelitatem acculat: deinde duabus illis sententiis refutatis, censet, ut Dolabellam C. Cassius bello persequatur. Quam sententiam se, repugnante & irascente Pansa, dixisse, ad Brutum scribit *epist. 5.* Ea sententia dicta, quae facile valuisset, nisi Pansa vehementer

ter

ter obstitisset, productus fuit in concionem a tribuno plebis M. Servilio, eandemque rem ad populum summa contentione egit; *epist. 7. lib. 12. Famil.*

Extremo anno superiore turbinis vi simulacrum, quod M. Cicero ante cellam Minervae, pridie quam in exilium iret, posuerat, dissipatum, membris pronum jacuit, fractis humeris, brachiis, capite, mortem Ciceroni portendens, ut *Obsequens & Dio lib. XLV.* scribunt.

Quinquatribus, id est XIV. Kal. Apr. senatus decrevit, ut haec Ciceronis Minervae, custos urbis, restitueretur, *epist. 25. lib. 12. Famil.* Deinde illata pacis mentione ab Antonii amicis, senatus legatos ad eum decrevit M. Ciceronem & P. Servilium. Sed, cum eam legationem frustra fore Cicero videret, habuit in senatu *Philippicam 12.* in qua legationem dissuadet, seque ad eam obviandum idoneum non esse demonstrat. Meminit hujus legationis *Dio quoque lib. XLVI.*

Pansa deinde initio mensis Aprilis, ut arbitrator, ad bellum profecto, M. Aemilius Lepidus (qui, auctore Paterculo *lib. 2. cap. 63.* pontifex Max. in C. Caesaris locum surto creatus, decreta sibi Hispania, adhuc in Gallia morabatur) Romam ad senatum misit, ad pacem cum Antonio faciendam cohortans. Ea de re cum in senatu ageretur, multi pacem suaserunt, quod incertus exitus belli esset, & quod Lepidus ad pacem hortaretur, qui exercitu cogere posset.

Tum M. Tullius, rogatus sententiam, *Philippicam XIII.* in senatu dixit. In qua advehariorum rationes

confutans, pacem cum Antonio & Antonianis esse non posse docet: & Antonii animam ex literis ad Hirtium & Octavianum missis declarat. Cicero tum quoque ad Lepidum misit *epist. 27. lib. 10. Famil.* in qua illum, ne se in istam pacificationem interponat, hortatur.

Post professionem Pansa consulis turbulencissimum tempus fuit, cum D. Brutus Mutinae vix jam sustineret. Itaque cum tristis a Mutina fama manaret, omneque aut foedissimam mortem, aut miserabilem fugam cogitarent, inflati letitia atque insolentia impii cives famam dissipaverunt, Ciceronem pridie Vinalia cum sacibus descensurum esse.

Interim XVII. Kalend. Maji, ut Galba ad Ciceronem scribit *epist. 30. lib. 10. Famil.* seu, ut *Ovidius lib. 4. Fast. vers. 627.* indicat, XVIII. Kalend. Maji, Antonius praelio ad Mutinam superatus est.

Habuit paucis diebus post concionem Romae P. Appulejus tribunus pl. in qua cum liberare Ciceronem suspicione fascium vellet, una voce cuncta concio declaravit, nihil esse a M. Tullio unquam de republica nisi optime cogitatum. Duabus tribulve horis post optatissimi nuntii & literae de victoria Mutinensi venerunt. Quo tempore tanta multitudinis, quantam urbs capiebat, ad Ciceronem concursus est factus, a qua ille maximo clamore atque plausu in Capitolium deductus & in Rostris collocatus, domum inde reductus est. Haec sunt apud Cicero-
nem *Philipp. 14. cap. 6. epist. 2. 6. & 7. ad Brut. & epist. 30. lib. 10. & 6. lib. 12. Famil.*

Pri.

Pridie Vinalis, id est X. Kalend. Maji, Cicero habuit *Philippicam* 14. in qua supplicationem diem quinquaginta, trium Imperatorum Panfa, Hirtii & Caesaris nomine ob Antonium hostem superatum decernit: atque ad extremum eos, qui in praelio ceciderant, laudat, eorumque proximis consolatur. De supplicatione L. dierum vide Appianum lib. III.

Cum Hirtius in praelio cecidisset, & Panfa ex vulneribus paucis diebus post Bononiae mortuus esset, rumor percrebuit, Ciceronem consullem factum esse, *epist. 8. ad Brut.* Plutarchus & Appianus scribunt, M. Tullium ab Octaviano ad consularis petitionem inductum fuisse. v. Kalend. Maji senatus habitus fuit de iis, qui hostes iudicari ceant, bello persequendis, *epist. 9. ad Brut.*

Dedit eo tempore Cicero plures literas ad D. Brutum & L. Plancum, ut solum Antonium persequerentur, quae lib. 10. & 11. Fam. extant. Interim Antonius fuga transgressus Alpes, primo spe colloqui repulsius a M. Lepido, mox saepius in conspectum veniens militum, per averfa castrorum proruto vallo a militibus receptus est; *Paterculus lib. 2. cap. 63. Plutarchus in Antonio, Appianus lib. 3. Lepidus se cum Antonio conjunxit a. d. IV. Kal. Jun. epist. 23. lib. 10. Famil.*

Pridie Kalend. Quint. Lepidus sententis omnibus hostis a senatu iudicatus est, ceterique, qui una cum illo a republ. deseruerant. Quibus tamen ad sanitatem redeundi ante Kalend. Septemb. potestas facta fuit, *epist. 10. lib. 12. Famil. epist. 16. & 19. ad Brut. & Dio lib. XLVI. O-*

ctavianus Caesar, ut cognovit Antonium a Lepido receptum, ceterosque duces & exercitus consentire pro partibus, causam optimatum sine constitutione deseruit, ad praetextum mutatae voluntatis, dicta factaque quorundam calumniatus, quasi alii se puerum, alii orandum tollendumque iactassent; *Suetonius in Augusto, cap. 12. Paterculus lib. 2. cap. 62. Brutus epist. 20. lib. 11. Famil.*

Tum inter eum & Antonium commercia epistolarum & conditionum facta mentio, quod *Paterculus* scribit. Cumque effecisset, ut milites inter se iurejurando sancirent, cum nullo exercitu, qui C. Caesarem fuisset, bellum se gesturos, quadringentos milites Romanos ad senatum misit, qui consulatum sibi nomine exercitus deposcerent: cum quidem, cunctante senatu, Cornelius centurio, princeps legationis, rejecto sagulo ostendens gladii capulum, non dubitasset in curia dicere: Hic faciet, si non feceritis vos. *Suetonius in Aug. cap. 26. & Dio lib. XLVI.* ubi addit, Ciceronem subiecisse: Si ita consulatum petieritis, eum accipiet.

Militibus re infecta ad Octavianum reversis, Antonium & Lepidum in Italiam accersivit, atque ipse legiones ad urbem hostiliter admovit, *Suetonius, Dio, & Appianus*; qui scribit Ciceronem tum ad Octavianum venisse, ac paulo post lectica ex urbe fugisse. C. autem Caesar Octavianus consul cum Q. Pedio factus est, ut omnes annales testantur. Consulatum Caesarem inisse pridie quam XX. annos impleret, X. Kal. Octobris, *Paterculus lib. 2. cap.*

cap. 65. auctor est. In Liviana epitoma lib. CXIX. legitur, Caesarem consullem creatum esse, cum annos XIX. haberet. Plutarchus in *Bruto* ex Octaviani commentariis refert, ipsum vigesimum annum egisse, cum consul primum est factus. Eutropius initio lib. 7. ait, Caesarem Romanum cum exercitu profectum extorsisse, ut sibi vigesimo anno consulatus daretur. Suetonius in *Augusto* cap. 31. scribit, eum in ordinatione anni Sextilem menslem e suo cognomine nuncupasse, quod eo sibi & primus consulatus & insignes virtutis obtigissent. Similiter *Dio lib. LVI.* tradit, Octavianum XIX. die Augusti, eodem, quo primum consulatum cepetat, decessisse.

Caesar Octavianus col. legem tulit de questione habenda in eos, quorum opera pater occisus esset; *Livius lib. CXX. Appianus lib. 3. Dio lib. XLVI.* Auctor legis fuit Octavianus, tulit Q. Pedius collega; unde lex Pedja nominatur; eaque omnibus, qui Julium Caesarem interfecerant, aqua ignique interdictum est; *Felleius lib. 2. cap. 69. Suetonius in Nerone, cap. 3.* Consul factus Octavianus Ciceronem, ut *Plutarchus in eius vita* scribit, valere iussit, & pace cum Antonio Lepidoque facta copias omnes in unum locum contraxerunt, ibique imperium Rom. quasi possessionem aliquam inter se dividerunt.

Partiti sunt autem provincias inter se hoc modo, ut Caesar utramque Africanam cum Sicilia & Sardinia, Lepidus Hispanias & Galliam Narbonensem, Antonius reliquas Gallias haberet, *Appianus lib. 4. Dio*

lib. XLVI. Inter hos etiam convenit, ut ipsi triumviri reipubl. constituenda per quinquennium essent, & ut suos quosque mimicos proscriberet. In qua proscriptione plurimi equites, CXXX. senatorum nomina fuerunt, ut est in *epitoma lib. CXX.* Tu vide Orosium nostrum lib. 6. cap. 18. Caesarem restitisse aliquandiu collegis, ne qua fieret proscription, sed inceptam utroque acerbius exercuisse, *Tranquillus in Aug. cap. 27. ait.*

Maximam vero contentionem, inquit Plutarchus, Ciceronis proscriptione praebuit, cum Antonius nullam conditionem acciperet, nisi primum ille interficeretur, Lepidus Antonio affectiretur, & Caesar utriusque repugnaret. Congressus horum trium occulcus in triduum fuit apud Bononiam, in loco remoto a castris & flumine circumfuso, ut *Plutarchus* non solum in Ciceroe, sed & in Antonio tradit. *Dio* quoque lib. XLVI. scribit, triumviro convenisse in parva insula fluminis, quod Bononiam praeterlabitur. Appianus initio lib. 4. ait, eos congressus esse ad Mutinam in Laviniis fluvii insula. Sed triumvirum copias ad Bononiam contractas fuisse, Suetonius etiam in *Augusto* cap. 96. auctor est, & Florus, *cap. 5. lib. 4.* tradit pacem inter tres duces factam apud consuetos inter Perusiam & Bononiam. Ibi sunt Caesarem primis diebus, ut Plutarchus narrat, pro Ciceronis salute cum aliis concertasse, ac tertio die concessisse, ut Caesar utramque concessisset, fuitque permutatio ita facta: Ciceronem Caesar, L. Paulum fratrem Lepidus, L. Caesarem avunculum Antonius proscribi permisit. *Sed*

nihil, ait Paterculus lib. II. cap. 66. tam indignum illo tempore fuit quam quod aut Caesar aliquem proferibere coactus est, & ab illo Cicero proscriptus est.

Cesserat ille sub adventum Triumvirorum urbe, ut ex Livio Seneca lib. 1. *Suaforiarum* 7. refert, pro certo habens, id quod erat, non magis Antonio eripi se, quam Caesari Cassium & Brutum posse. Primo in Tusculanum fugerat, inde tranversis itineribus in Formianum, ut ab Cajeta navim conscensurus proficisceretur. Unde aliquoties in altum profectum cum modo venti adversi retulissent, modo ipse iactationem navis caeco volvente fluctu pati non posset, tandem eum & fugae & vitae cepit. regressusque ad superiorem villam, quae paulo plus mille passibus a mari abest, *Morian*, inquit, in patria sepe servata. Haec tenus Liv.

Plutarchus vero ita: „ Erat Cicero in Tusculano cum Quinto fratre. Cognita vero proserptione, Asturam in maritimum Ciceronis fundum proficisci, atque inde in Macedoniam ad M. Brutum, de cuius victoria lati rumores afferebantur, transire constituerunt. Ferebantur lecticis confecti morore, atque in itinere subsistentes junctis lecticis inter se casum suum deplorabant. Quintus vero magis angebatur animo, atque inopia illi in mentem veniebat: nihil enim secum se domo extulisse dicebat: Marco etiam perexiguum viaticum erat: factus igitur esse affirmabat, Marcum fuga antecedere, se convasa-

tum domum recurrere. Hoc consilio probato, complexi inter se multaque lacrymis profusus digressi sunt. Quintus non ita multis diebus post a servis proditus inquisitoribus una cum filio suo interceptus est. Ita quidem de Q. Cicero Plutarchus.

Appianus in hanc sententiam: „ Q. Cicero cum filio comprehensus percussores orabat, ut se ante filium necarent. Quod cum filius contra fieri obsecraret, illi se eorum controversiam composituros dixerunt. Itaque alii hunc, alii illum arripientes eodem signo ambos simul occiderunt.

Dio lib. XLVII. ita: „ Q. Cicero M. fratrem filius de medio removit, & quantum in ipso fuit servavit. Nam & patrem occulavit, ut inveniri non posset, & ea de causa tormentis omnibus ex cruciatus indicium nullum fecit. Sed pater, re intellecta, cum admiratione filii, tum misericordia adductus ultro prodiit, seque ipse percussoribus tradidit.

Redeamus nunc ad Plutarchum. Cicero, inquit ille, Asturam delatus, navem, quam nactus fuit, subito conscendit, & oram legens Circæum utque vento pervenit. Inde solvere gubernatores cum pararent, vel maris metu permotus, vel Caesaris fidem non plane desperans, in terram egressus est, & milia passuum XI. fere pedibus Romam versus progressus, animi pendere coepit, sententiaque mutata rursus ad mare descendit, ibique noctem gravibus & incertis cogitationibus traduxit. adeo

ut

ut in animo haberet Caesaris domum clam ingredi, sibi que ante lares ejus manus inferre, atque ita furiales intemperias illi impingere. Sed ab ea ratione cruciatus metu depulsus, alia rursus tumultuosa consilia in pectus instituit. Et servus se ad Cajetam deportandum navigio commisit: ubi praedia habebat, & blandum aestate Etesiarum diebus perfugium. Est ibidem supra mare lacellum Apollinis: unde corvi cum clangore ad Ciceronis navem, quae ad litus appellebatur, confertim advolarunt, atque ex utraque parte antenne insidentes partim crocitant, partim rudentium capita rotis tuderunt: idque signum omnibus infaustum est visum. Cicero tamen egressus in villam se recepit & quieti dedit. Ibi corvorum magna pars tristi voce ad fenestram affedit: unus in lectum devolvit, & rostro vestem, qua Cicero tectus erat, paulatim ab ore ipsius removit.

De eadem re Valerius lib. I. cap. 4. *M. Cicero* mors imminens auspicio praedita est: cum enim in villa Cajetana esset, corvus in conspectu ejus horologii ferrum loco motum excussit, & protinus ad ipsum retendit, ac laciniam toga eo usque morsu tenuit, donec servus, ad occidendum eum miles venisse, nuntiaret. Haec tenus Valerius: ex quo perspicue cognoscitur apud Plutarchum in *Caesari* mendose, non pro Capua, sed Cajeta legi. Quamvis Appianus Capuam nominet, ad quam fuerit haec Ciceronis villa, in qua adventantibus inquisitoribus a corvis e somno exci-

tatus sit.

Sequitur in Plutarcho: „ Servi haec aspicientes suam ipsi ignaviam damnantur, si herilis caedis spectatores esse iustinerent; cumque hostias domino opem ferre ac pro indigno ejus casu sollicitas esse viderent, ipsi eum non defenderent; partim precibus, partim violentum, quem parricidii reum Cicero olim defenderat.

De Popilio hoc multa Seneca in *Declamationibus* & *Suaforis*. De eodem Valerius lib. V. cap. 3. *M. Cicero* C. Popilium Lenatem Picenae regionis, rogatu M. Caelii, non minore cura quam eloquentia defendit: eoque causa admodum dubia fluctuantem saltem ad penates suos remisit. Hic Popilius postea, nec ve nec verbo a Cicero lesus, ultro M. Antonium rogavit, ut ad illum proserptione persequendum & jugulandum mitteretur: imperatque deservitilibus ministerii partibus, gaudio exultans Cajetam cucurrit, & urum, omitto quod amplissima dignitatis, certo salubri studio (ita lege mss.) praesantis officii praevium sibi venerandum, jugulum praebere iussit: ac protinus caput Romanae eloquentiae, & pacis clarissimum dexteram per suum manum & securum otium amputavit: eaque saevina, tanquam opinio spalis, alacer in urbem reversus est. Neque ei scelerum portanti omni succurrit, illud se caput ferre, quod pro capite ejus quondam peroraverat.

Sequitur apud Plutarchum: „ Percussores cum fores clausas inven-

C c c 2

sent,

sent, eas effregerunt: cumque Cicero non appareret, & ii, qui in-
tus erant, scire se, ubi esset, ne-
gassent, ajunt adolescentem quem-
dam, a Cicerone in bonis literis
& disciplinis educatum, Quinti
fratris liberum, Philologum no-
mine, tribuno dixisse, lectica
per silvestres & opacas ambulatio-
nes, ad mare deserit. Tribunus i-
gitur cum paucis comitibus cir-
cum ambulationes ad exitum cu-
ravit: Herennius recta per eam-
dem occurrit. Quod ubi Cicero
animadvertit, servos lecticam ibi
deponere jussit.

Satis, inquit Livius, constat, ser-
vos fortiter fideliterque paratos fuisse
ad dimicandum: ipsam deponi lecti-
cam, & quietos pari, quod fors iniqua
eogeret, jussisse. Appianus scribit mul-
tos discurrisse quærentes, nam alicu-
bi Cicero visus esset: cumque alii
benevolentia & misericordia permo-
ti eum in alto esse dixissent, clien-
tem Clodii acerriimi inimici Ciceroni
Popilio Lenati tribuno militum
indicasse viam, qua lectica deporta-
batur, eo illum irrupisse, & cum
servos longe plures quam ipse secum
habebat ad dimicandum paratos vi-
disset, callide exclamasse. *Tribuni,
qui in extremo agmine sunt, ingrediantur:*
tum servos majorem multitu-
dinem expectantes perterritos fuisse.

Cicero, ait Aufidius Bassus, apud
Seneam, paulum remoto velo, post-
quam ornatus vidit, Ego vero confi-
suo, ait: accede, veterane, & si
hoc saltem potes recte facere, inci-
de cervicem. Trementi deinde dubi-
tantiq;e, Quid si ad me, inquit,
peccium venissetis?

Butridius Niger apud eundem;
*Elapsus interim altera parte villa Ci-
cero lectica per agros serabatur. Sed ut
vidit appropinquare notum sibi militem
Popilium nomine, memor defensionis a
se, letiore vultu aspexit. At ille, vi-
sibus idipsum imputaturus occupat
facinus, caputque decisum, nihil in ul-
tione sine vite facientis, quod alteru-
tram in partem poster notari, Antonio
portat, oblitus se paulo ante defensum
ad illo.*

Prominenti, inquit Livius, ex lec-
tica, præbentique immotam cervicem,
caput præcisum est: nec satis solida
crudelitati militum fuit, manus quo-
que, scripsisse aliquid in Antonium ex-
probantes, præciderunt.

Plutarchus: Cicero mentum,
ita ut confluverat, tangens in per-
cussoribus oculos constanter fixit,
squaloris plenus, & capillo demis-
so macieque ob sollicitudines con-
sectus; ulque eo ut plurimi, He-
rennio eum jugulante, capita ob-
naberent. Occisus est præbens cer-
vicem extra lecticam, cum an-
num jam LXIV. ægeret. Præcidit
illi jussu Antonii caput & manus,
quibus Philippicas scripserat.

Vixit, ait Livius, tres & sexaginta
annos: ut, si vis abisset, ne im-
matura quidem mors videri possit. Eu-
sebius: Cicero in Formiano suo ad He-
rennio & Popilio occiditur LXIV. æ-
tatis sue anno.

Appianus: Occiso Cicerone,
quidam equis, alii navigiis inci-
tatis properabant Antonio hunc
nuntium perferre, sique in foro
sedenti Lenas caput & manum
eminus ostendit. Quo ille maxi-
me lætatus, tribunum militum co-

ronavit, & H.S. decies centena
milia ei pro maximo premio de-
dit, quod summum & intensissim-
um suum inimicum occidisset.
Plutarchus: Cum membra Ci-
ceronis Romam perlata essent,
Antonius, qui tum forte comitia
habebat, iis visis exclamavit: Pro-
scriptionem jam peractam esse: ca-
put autem & manus pro Rostris
poni jussit, spectaculum horrendum
Romanis, qui se non Ciceronis
vultum, sed imaginem animi An-
tonii videre putabant.
Dio lib. XLVII. Ubi Ciceronis
caput allatum fuit, Antonius mul-
tis & gravibus probris illatis, il-
lud pro Rostris, loco præ aliis
conspicuo, poni jussit, ut unde in
ipsum verba faciens auditus fuerat,
ibi caput ejus cum manu dextra,
que simul præcisa fuerat, conspi-
ceretur. Fulvia vero caput, ante-
quam auferretur, in manus sump-
sit, atque atrocibus verbis illudens
& conspuens genibus suis impo-
suit, & linguam ex ore extractam
acubus, quibus ad capitis ornatum
utebatur, compunxit, additis mul-
tis iisque execrandis opprobriis.

Livius: Ita relatum caput ad An-
tonium, jussuque ejus inter duas ma-
nus in Rostris positum, ubi ille Con-
sul, ubi sepe consularis, ubi eo ipso
anno adversus Antonium, quanta nul-
la unquam humana vox, cum admi-
ratione eloquentie auditus fuerat: rix at-
tolleutes lacrymis oculos homines intueri
truculata membra ejus poterant.

Cicernius Cordus: Præcipue tamen
solvit pectora omnium in lacrymas ge-
mitusque visa ad caput ejus deligata
manus dextera, divine eloquentie mi-

nistra: cæterumque cadens privatorum
claus excubiaverunt, illa una communem.

Mortem Ciceronis versibus elegan-
tissimis deploravit Cornelius Severus;
in quibus sunt, qui sequuntur:

*Absulit una dies ævo decus, ista-
que lætu*

*Conticuit Latia tristis facundia lin-
gua,*

*Unica sollicitis quondam tutela, sa-
lusque.*

*Egregium semper patriæ caput: ille
Senatus*

*Vindex, ille fori, legum, ritusque,
roque.*

*Publica vox servis æternum obmu-
tuit armis.*

*Informes vultus, sparsamque ænore
nesando*

*Canicem, sacrasque manus, operum-
que ministras*

*Tanorum, pedibus civis projecta su-
perbis*

*Proculcaris orans, nec lubrica futa
Deosque*

*Respexit: nullo luct hoc Antonius
ævo.*

Paterculus post narratam cadem
M. Tullii in hæc verba erumpit, cap.

66. Nihil tamen egisti, M. Antoni,
incedem celestissimi oris & clarissimi

capitis abscissi numerando, auctoramen-
toque fovebri ad conservatoris quondam

resp. tantique consulis irritando necem.

Rapuisse tu M. Ciceroni lucem solici-
tam, & ætatem senilem, & vitam mi-
seriorem te principe, quam subito trium-
viro mortem: samam vero, gloriamque

saclorum atque dictorum adeo non ab-
stulisti, ut auxeris. Vixit, vixetque

per omnem sæculorum memoriam, dum-
que hoc vel forte, vel providentia, vel

utcumque constitutum rerum natura cor-
pus,

pus, quod ille pene solus Romanorum animo vidit, ingenio complexus est, eloquentia illuminavit, manebit incolu- me, comitem avi sui laudem Ciceronis trahet: omnisque posteritas illius in te scripta mirabitur, tuum in eum factum exacerbitur: citiusque in mundo genus bonarum, quam huius nomen cedit.

Ciceronem hoc anno VII. Idus Decembris, quoniam triumviri inie- runt V. Kalend. Decembris, ut est in lapide Colotiano. Vixit igitur Cice- ro annos LXIII. menses XI. dies V. five annos LXIV. minus XXVI. die- bus.

Nunc ad extremum illud addam, quod Desiderius Lignamineus Patavi- nus ante annos sedecim divulgavit. Cum anno Christi M. D. XLIV. Ka- lend. Decemb. Angelus Apulus Mi- norita in Zacyntho insula Veneto- rum, quæ in mari Ionio Epiro adja-

cet, apud sacellum D. Maris Gra- tiolæ, non longe a litore maris, ce- nobii fundamenta ageret, sepulchrum antiquissimum reperit cum hac in- scriptione: M. TULLI CICERO HAVE. ET TU TEPTIA AN- TONIA. In eodem sepulcro inven- te sunt duz urnæ vitreæ, una ma- jor cinerum, altera minor lacryma- rum, ut volunt. In majoris fundo erat vitro inscriptum: AVE MAR. TUL. Hoc monumentum ibi in sa- crario templi adservatur, & Cicero- nis nostri esse putatur. Verum in hujusmodi rebus mihi Epicharmi can- tilenam illam *ut vato avicio* (*memento non credere*) ad aurem utramque insulurrari facile patior: cum præ- sertim in Epitaphio quodam, quod in libro manuscripto *ad vato* (*nullo adscripto auctore*) subjicitur, Ar- pinatem Ciceronem lapide extra Ca- jetam servari inveniam; quem Li- gnamineus a servis crematum, & in Zacynthum delatum fuisse putat.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

QUO tempore hanc Fabricius componebat Ciceronis Histo- riam, nondum antiquis scriptoribus plerisque is cultus ac- cefferat, quem attrulit recentioris industrie opus librorum in capi- ta sectionesque numeris signata distributio. Ergo indicandis au- ctoribus id fecit, quod tunc omnes. Quanto commodius, si non eorum libros, sed partes singulas, capita, versus notasset? Id supplementi ista habuit editio; non hoc uno nomine aliis omnibus prior hæcenus vulgaris: quod usus facile monstrabit.

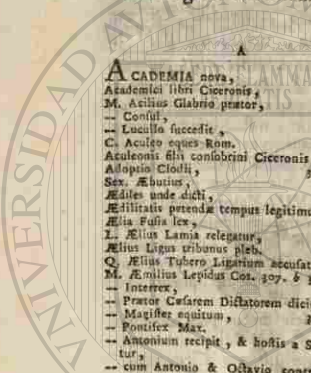


UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

INDEX FABRICIANUS.

Pagina columnam designat a primam, b secundam.



A
ACADEMIA nova, 307. a
 Academici libri Ciceronis, 373. b
 M. Atilius Glabrio praetor, 316. a
 -- Consul, 320. a
 -- Lucilio succedit, 320. a
 C. Aculeo eques Rom., 287. a
 Aculeonis filii conbubini Ciceronis, 318. a
 Adopio Clodii, 338. b
 Sex. Aebutius, 319. b
 Aediles unde dicti, 318. a
 Aedilitatis praeterea tempus legitimum, 319. b
 Aelia Fufia lex, 320. b
 L. Aelius Lamia relegendus, 323. a
 Aelius Lepus tribunus plebs, 325. b
 Q. Aelius Tubero Ligustinus accusatus, 371. a
 M. Aemilius Lepidus Cos., 307. b 322. a
 -- Interrex, 360. a
 -- Praetor Caesarem Dictatorem dicit, 366. b
 -- Praetor equitum, 377. b
 -- Pontifex Max., 377. a
 -- Antonium recipit, & hostis a Senatu iudicatur, 184. a
 -- cum Antonio & Octavio contra Rempublicam conspirat, 387. b
 -- Memerius, vide Memerius.
 L. Aemilius Paulus Cos., 361. a
 -- profertur, 387. b
 M. Aemilius Scaurus a Cicerone defenditur, 358. a
 Aethylius Caudius, 308. b
 L. Afranius Cos., 318. b
 Africa C. Cassio decernitur, 376. a
 Africanus Caetilia praetor obtinet, 322. a
 Africanus minor Cos., 315. b
 -- mortuus, 308. b
 Africanus triumphus Caesaris, 304. b
 Africanus bellum Caesaris, 369. a
 -- Flavia, 308. b
 Agraria Lex Julia, 321. a
 -- Servilia Nulli, 327. b
 -- Titia, 329. b
 Albanus mons, 322. a
 Alexandri magni castra apud Idum, 367. a
 Alexander Aristoboli F., 351. b
 C. Atilius praetor, 338. a

Allienus praetor Siciliam obtinet, 369. a
 Allobroges sollicitantur a Caetilia, 332. a
 -- Romanus, 332. a
 Sex. Alphenus, 339. a
 Amanus mons, 374. b
 Ambitus Lex Calpurnia, 324. a
 Ambitus lex Cornelia, 361. b
 -- Pompeja, 360. b
 -- Tullia, 329. b
 Ambrones a Mario vincti, 327. a
 L. Ancharius praetor, 357. b
 M. Annejus Ciceronis Legatus, 337. b
 T. Annius Milo Tribunus plebs, 366. a
 -- Clodium de vi postulat, 327. a
 -- gladiatores emittit, 362. a
 -- Consulatum petit, 360. a
 -- Clodium occidit, 361. b
 -- accusatur & defenditur, 360. b
 -- damnatus exulat, 351. b
 -- Miloni dicit a Clodio dicitur, 384. b
 Ante d. X. Kal. 4.
 Antiochus a Parthis obsidus, 370. a
 Antiochus Ascalonita, 362. b
 -- Commagenus, 362. b
 P. Antistius Pompeji coet., 361. a
 Sex. Antistius Vetus Tribunus plebs, 346. a
 C. Antonius praetor, 321. b
 -- consul cum Cicerone creatur, 321. b
 -- consulatum petit, 327. a
 -- Caetilia caret, 361. b
 -- Caetiliam vincit & Imperator appellatur, 335. b
 -- in Macedonia proficitur, 337. b
 -- accusatur & damnatus exulat, 337. b
 C. Antonius, M. frater, Hortensio in Macedonia succedit, 382. a
 C. Antonius, M. frater, a Cicerone filio vinctus in M. Bruti possessione venit, 382. b
 M. Antonius Orator praetor: piratas persequitur & vincit, 377. a
 -- Man. Aquiliam defendit, 288. a
 -- Consul, 380. a
 -- de oratore disputat, 289. b
 -- occiditur, 399. a
 M. Antonius, 352. a
 -- Milonem accusat, 360. b
 -- Tribunus plebs sine urbe ad Caesarem profertur, 364. b

I N D E X F A B R I C I A N U S .
 Cicero Brundisii parcat, 369. b
 -- Magister equitum, 368. a
 -- Consul, 375. a
 -- Caesari diadema imponit, 376. a
 -- orationem de Concordia habet, 377. a
 -- Caesarem oratione fuscabri laudat, 377. a
 -- Octavianum Caes. fugitum excipit, 379. a
 -- Ciceroni inimicitias denuntiat, 379. b
 -- Brundisii milites trucidat, 380. b
 -- Matinam obsidet, 380. b
 -- hostis iudicatur, 381. a
 -- ad Mutinam vincitur, 381. a
 -- a Lepido recipitur, 384. a
 -- cum Octavio & Lepido contra Rempublicam conspirat, 385. a
 -- Ciceronis caput pro Rostris poni iubet, 389. a
 M. Antoni Gaiphonis schola, 321. b
 Apollo Delphicus, 309. b
 Apollinis sacra, 387. a
 -- Isacium, 350. a
 Apollinariae ludi, 308. b
 Apollonius Molo, 308. b
 Appius, vide Claudius.
 Appius maior Milonem accusat, 360. b
 L. Appulpius Saturninus Tribunus plebs iudicium movet, 288. b
 -- occiditur, 289. a
 P. Appuleius Tribunus plebs, 381. a
 C. Aquilius Gallus, 321. b
 -- praetor, 387. b
 M. Aquilius Cos., 298. a
 -- repetundarum reus, 288. a
 -- recatur, 298. a
 -- in Aca est, 300. b
 -- a Cicerone defenditur, 337. b
 Ariobarzanes rex, 377. b
 Aristo, apud quem Cicero Athenas diversatus est, 364. a
 Arriobolus, 351. b
 Arrippus in tribu Cornelia, 346. a
 Accusatio nullius libertatem Cicero defendit, 308. b
 Aha a Mithridate occupatur, 300. a
 -- in XLIV. regiones a Sylla dividitur, 302. a
 -- Flacco portus clauditur, 306. a
 -- obtinetur Q. Cicero, 337. a
 -- obsidetur a L. Flacco, 301. a
 -- a Q. Mucio, 291. a
 -- a Q. Thero, 361. b
 -- decernitur Thero, 378. a
 In Alban. M. Cicere proficitur, 359. b
 Agerius Capito Tribunus plebs, 306. b
 Athenio duo fugitivorum, 298. a
 Atta Augusti Caesaris mater, 377. a
 G. Atilius Serranus Trib. plebs, 284. a
 T. Attus Cluentii accusator, 313. a
 Atticus, vide Pomponius.
 Attius Tullus, 283. a
 Cn. Aufidius Orestes Cos., 314. b
 Aurgulus, vide Octavianus.
 Aurgulus metellus, qui prius Sextilius, 326. b
 -- Tow. IX.

I N D E X F A B R I C I A N U S .
 Aurelia mater Caesaris, 389. a
 Aurelia lex de Iudicis, 314. a
 C. Aurgulus Gotta Tribunatu plebis detectus in exilium pallitur, 324. a
 -- Consul, 311. b
 L. Aurgulus Gotta Tribunatu plebis, 324. a
 -- praetor, 311. b
 -- Consul, 314. b
 -- Censor, 310. b
 -- Ciceroni patrocinatur, 360. b
 M. Aurelius Cotta Cos., 313. b
 L. Aurdus Orestes Cos., 286. b
 P. Ausubius Vatus Cos. designat, 324. a
 -- contra Kemp. conjurat, 330. b
 -- damnatur, 337. a
 -- 339. a
 B.
 Balbus, vide Cornelius.
 L. Bellinus, 316. b
 Bellia, vide Calpurnius.
 Bibulus, vide Calpurnius.
 Bithynus a P. Siso obtinetur, 361. b
 -- Claudio decernitur, 376. a
 Bithynae rex Nicomedes, 377. b
 Bona dea sacra, 332. b
 Brundisium exul Cicero profertur, 344. b
 -- deum redit, 346. b
 -- tandem vincto Pompejo diu fuit, 367. b
 Brundisiana colonia natalis, 347. a
 Brutus, vide Junius.
 Bubaes (Gulielmus), 317. b
 P. Burrhus praetor, 304. a
 C.
 Cecilia Balearici filia, 394. b
 -- mater Clodii, 355. b
 Cecilia Dida lex, 290. a
 L. Cecilius praetor, 346. a
 -- Iudicium facit, 350. a
 L. Cecili Metellus Cos., 319. b
 -- Verris in Sicilia succedit, 315. b
 Q. Cecilius Metellus Celer praetor, 338. a
 -- Galliam Proci obtinet, 338. b
 -- Consul, 338. b
 -- Clodio resistit, 338. b
 -- Metelli fratres Clodii, 338. b
 Q. Cecilius Metellus Creticus Cos., 338. a
 -- decernitur Nepos Cos., 390. a
 -- Tribunus plebs Ciceronem vexat, 339. b
 -- portoria Italia tollit, 339. b
 -- Consul, 346. a
 -- cum Cicerone in gratiam redit, 347. b
 -- Hispaniam obtinet, 338. b
 Q. Cecilius Metellus Numidicus in exilium profertur, 388. a
 -- ab exilio revocatur, 294. a
 Q. Cecilius Metellus Pius Cos., 304. a
 Q. Cecilius Niger, 316. a
 h. Caelinae cauli & defensor, 319. a
 Caelius, vide Gallius.
 Caperius Caetiliarius, 331. a
 Capto, vide Servilius.
 C c o
 C c o

Caesar, vide Julius.
 M. Caelius praetor, 311. b
 M. Caelinius aditus cum Ciceroe, 318. b
 Calenus, vide Fufius.
 Calpurnia lex, 289. b
 Q. Calpurnius Tribunus plebis Metellum Numidilium ab exilio revocat, 346. b
 Calpurnius praetor, 321. a
 Calpurnia lex de ambitu, 321. a
 Calpurnius Bestia a Ciceroe defenditur, 322. b
 C. Calpurnius Piso Col. 320. a
 C. Calpurnius Piso Cicerois gener, 322. b
 -- iudex in causa Roscii Comodi, 322. a
 Cn. Calpurnius Piso contra Remp. comparat, 324. b
 I. Calpurnius Piso Celsianus Col. 322. a
 -- Ciceroem defendit ac prodit, 322. b
 -- provinciam a Clodio accipit, 324. a
 -- in provinciam proficiscitur, 326. a
 -- censor est, 324. a
 I. Calpurnius Piso M. Marcelli mentionem in Senatu facit, 320. b
 -- de Antonio mitem sententiam dicit, 320. b
 -- Lexatum ad Antonium mittitur, 321. a
 -- Cicero oratio in eum, 326. b
 I. Calpurnius Bestia tribunus plebis, 324. b
 M. Calpurnius Bibulus Col. 322. b
 -- Syriam obtinet, 322. b
 Campanus ager dividitur, 241. a de agro Campano Cicerois sententia, 322. b
 Campus Martius, 308. a 328. b 338. b 348. b 352. a
 C. Caninius Tribunus plebis, 321. a
 C. Caninius Rabulius Col. 324. b
 Capitolium incenditur, 302. b 319. b
 -- a Catulo deditur, 302. b
 in Capitolium senatus vocatur, 347. b
 Cappadociae rex Ariobarzanes, 297. b
 Capuam Cicero sumit, 351. a
 Carbo, vide Papius.
 Carmedes, 357. a
 Cassia lex frumentaria, 313. b
 Cassius leges, 286. a
 Cassius Schola, 327. a
 Cassius Tribunus plebis, 321. a
 C. Cassius Longinus Tribunus pl. 320. b
 -- Consul, 320. b
 C. Cassius Varus Col. 317. b
 C. Cassius Quadratus, 326. b
 -- Cicerois Fabium commendat, 323. b
 -- Cesare occiso Africam provinciam accipit, 376. a
 -- Dolabellam persequi iohetur, 382. b
 C. Cassius Longinus consulatum petit, 325. b
 P. Cassius praetor, 321. b
 Q. Cassius Tribunus plebis, 324. b
 Calpurnius nepos Dejustris, 324. b
 Cassius templum, 325. b
 Catilina, vide Sergius.
 Cato, vide Porcius.
 Cato, Cicerois liber, 329. a
 Catulus, vide Lutatius, 329. a
 Catulus Cicerois liber, 329. b
 Censoria potestas restituitur, 364. a
 Consumitur, 292. b

--- Graec declamandi consuetudo, 301. b
 -- ingenium, 293. a
 -- matris partus sine dolore, 287. a
 -- matertera, 297. a
 -- militis, 296. b
 -- mors auspicio praedicta, 384. b
 -- natalis dies, 282. a
 -- nuptiae secundae, 371. b
 -- praeproptores, Aeschylus, 308. b
 -- Antiochus Acalemenicus, 287. a
 -- Archias poeta, 308. a
 -- Demetrius Syrus, & Dionysius, 301. a
 -- Diodorus Stoicus, 301. a
 -- Menippus Siratonicensis, 308. a
 -- Milon Rhodius, 297. b
 -- Phaedrus, Epicureus, 296. a
 -- Philo Academicus, 307. a
 -- Pofidonius, Stoicus, 308. b
 -- Xenocles, 307. b
 -- Zeno, Epicureus, 333. b
 -- in provincia, 324. a
 M. T. Cicero, filius, quando natus? 294. b
 -- togam puram accipit, 366. a
 -- Athenas mittitur, 273. b
 -- Bruti legatus est, 381. b
 -- sub Pompejo alium duxit, 381. a
 Q. T. Cicero aditatem petit, 323. a
 -- praetor Asiam sortitus, per triennium tam obtinuit, 337. b
 -- provincia decedit, 345. a
 -- vulneratus in foro inter cadavera jacuit, 346. b
 -- Pompejo legatus est, 351. b
 -- item fratri, 357. a
 -- Caesar in Gallia, 357. a
 -- cum quo in Britanniam transit, 357. a
 -- cum fratre profectus fugit, 386. a
 -- in filio occiditur, 386. b
 Q. T. Cicero, filius, quod patrem prodere noluit, execratus perit, 357. a
 C. Ciliac M. Lentulo obtingit, 331. b
 -- obvenit M. Ciceroi, 361. b
 Ciliaciam M. Antonio Procofo obtinet, 287. a
 Cimber, vide Tilius.
 Cimbrica victoria, 286. a 299. b
 Cinna, vide Cornelius.
 Cinna Legatus Syriacus, 382. a
 M. Cippius Tribunus plebis, 346. a
 Civica sacra, 306. b
 de Civibus regundis lex, 291. a
 Civile bellum Pompeji & Caesaris, 293. a
 Ap. Claudius imperium abrotatur, 329. b
 Ap. Claudius pater P. Clodii, 324. a
 -- praetor, 327. a
 -- Consul, 321. b
 -- Ciliac praefectus, 362. a
 -- a P. Dolabella accusatur, 362. a
 -- censor est, 306. b
 Ap. Claudius Pulcher Col. 351. b
 C. Claudius praetor, 290. a
 C. Claudius Pulcher aditus, 291. b
 -- praetor, 292. a
 -- Col., 362. a
 C. Claudius Marcellus pater, 362. a

C. Claudius Marcellus filius Col. 362. a
 C. Claudius Marcellus Col. 364. b
 M. Claudius Marcellus Col. 361. a
 -- Pompeii partes fecerat exulatur, 379. a
 -- a Cesare restituitur, 361. b
 -- occiditur, 374. a
 Clitomachus, 298. a 307. b
 Clodius leges a P. Clodio laetis, 342. a 343. b
 Clodiani cadem in foro faciunt, 346. b
 P. Clodius Pulcher Appii F. 306. a
 -- Luculli exercitum sollicitat, 310. a
 -- Catilinam perpetuandum accusans praevincitur, 325. a
 -- Bonae Deae sacra violat, 308. b
 -- accusatur & abolebitur, 327. a
 -- ad plebem transit, 340. a 350. b 311. a
 -- Tribunus plebis fit, 341. b
 -- Cicero in exilium ejicit, 342. b 343. b
 -- Pompejo inditatur, 345. b
 -- a Milone de vi postulat, 347. a
 -- legem de reditu Cicerois diffundit, 348. b
 -- aditatem perdit, 351. a
 -- Atilia Miloni diem dicit, 352. a
 -- concionem contra Ciceroem habet, 353. a
 -- Praturam petens occiditur, 360. a
 Clodius Metellorum frater, 355. b
 Sex. Clodius damnatur, 323. a
 A. Cluentius accusatur & a Ciceroe defenditur, 311. a
 Caesii Curionis error, 331. a
 C. Coelius Cicerois quoniam, 361. b 372. a
 -- Ciliac a Ciceroe praefectus, 357. a
 C. Coelius Calpurnius Col. 201. b
 M. Coelius C. Antonium accusatur, 399. b
 -- accusatur & a Ciceroe defenditur, 354. b 355. a
 -- ad eum Cicero scribit, 361. a
 P. Coelius praetor, 312. b
 Contra apparent, 299. a
 Comini accusatoris Cornelii, 322. a
 Comitia Aedilitia, 351. b
 -- Centuriata, 321. b 328. b 348. b
 -- Consulata, 324. a 330. a
 Comitialis dies, 326. a
 Compulsarii ludii, 326. a
 Concordiae templum, 322. a 341. a 379. a
 Conjuratio Catilinaria prima, 314. b
 -- altera, 330. b
 -- duplex, 339. a
 Conspirata, 335. a
 Consulatus annus, 325. b
 M. Coponius & M. Curii causa, 292. b
 Cornithii agri, 291. a
 Cornelia fex de ambitu, 321. a
 -- de iudicis, 319. b
 -- de majestate, 322. a
 -- de proteriporum filiis, 329. a
 -- de Cicerois reditu, 347. b
 Cornelia tribus, 284. a
 Cornelia Pompeji uxor, 361. a
 Cornelia Censoria, 325. b
 C. Cornelius Catilinarius, 329. a
 -- damnatur, 329. a
 C. Cornelius Tribunus plebis, 321. a
 -- de majestate accusatur, 322. a

-- a Cicerone defenditur, 325. a
Cornelius Balbus Caesarianus, 359. a
L. Cornelius Balbus civitate donatur, 371. a
-- accusatus defenditur a Cicerone, 389. a
L. Cornelius Cinna Col., 399. a
-- civitatis principis occidit, 399. a
-- Consul iterum, 399. a
-- Consul tert. & quart., 399. a
Cn. Cornel. Dolabella Col., 394. a
P. Cornelius Dolabella Appium accusat, 384. a
-- Pallium Ciceronis Eliam, unorem ducit, 384. a
-- fortiores in urbe excitat, 388. a
-- cum Caesare in Africa & Hispania fuit, 389. a
-- in Italiam revertitur, 374. a
-- Dolabellam Caesari Consularem facere vult, 373. a
-- Consul est, 373. a
-- Trebonium Scaevra occidit, 382. a
P. Corn. Dolabella hostis iudicator, 384. a
C. Cornel. Lentulus Col., 390. a
Cn. Cornelius Lentulus Clodianus Col., 314. a
-- Censor, 318. a
Cn. Cornelius Lentulus Claudianus, 340. a
Cn. Corn. Lentulus Marcellus, Col., 351. a
L. Cornelius Lentulus Cras Col., 364. a
P. Cornelius Lentulus Spinther Ciceroni iudex, 344. a
-- Consul, 344. a
-- de Cicerone ad senatum refert, 346. a
-- legem de Ciceronis reducta iact, 347. a
-- Ciceronem provinciam obtinet, 357. a
P. Lentulus Cornelius Sura Col., 314. a
-- cum Catilina conjurat, 314. a
-- in custodiam traditur, 314. a
-- necatur, 314. a
L. Cornelius Scipio Col., 392. a
-- ab exercitu deseritur & exulat, 392. a
L. Cornelius Sylla Consul, 407. a
-- Marianus urbe expellit, 407. a
-- Mithridaticum bellum gerit, 400. a
-- pace cum Mithridate facta Asiam in regiones dividit, 392. a
-- ex Asia credit, 400. a
-- epus exulatus in civem, 403. a
-- Dictator dicitur, 403. a
-- civis profertur, 404. a
-- bona vendit, 407. a
-- praefecturum filios honorum petitione pri- vat, 327. a
-- Consul iterum, 407. a
-- Dictatura se abdicat, 406. a
-- moritur, 408. a
F. Cornelius Sylla Col. design. contra Remp. conjurat, 324. a
-- damnatur, 327. a
-- accusatur & defenditur, 324. a
Sic. Cornelius Sylla damnatur, 326. a
Q. Cornelius Consiliarius petiti, 346. a
Corona Civica, 306. a
-- Laurea, 315. a
Corneli (Sebastiani) opinio probatur, 334. a
-- 334. a improbatur, 326. a
-- 318. a

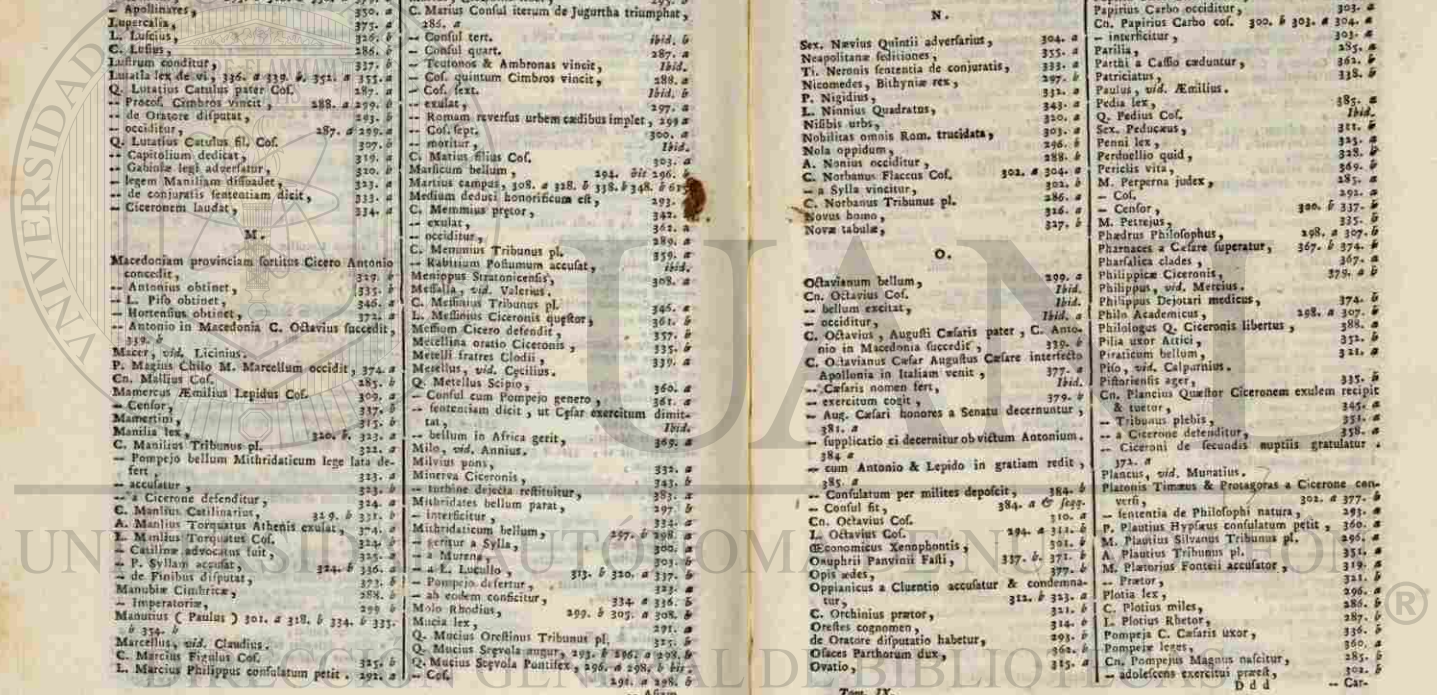
E.
Epulum Fausti, 339. b
Equites iudicant, 294. b
-- cum Cicerone vestem mutant, 343. b
-- Gabinio pro Cicerone supplicat, 343. b
Equitibus in theatro xiv. gradus assignatur, 311. a
F.
Fabiunum cognomen, 284. a
M. Fabius in Fontemum subscribit, 319. a
-- ad Ciceronem in Asiam venit, 363. a
Q. Fabius, vide Gallus.
Q. Fabius Maximus M. Antonium accusat, 340. a
-- Col., 374. a
-- triumphat, 374. a
-- moritur, 374. a
Q. Fabius Sanga, 312. a
Fabricius (Georgius), 285. a
Q. Fabricius Tribunus pleb., 346. a
T. Fabius Tribunus pleb., 311. a
-- Quiriti, 311. a
C. Fannius Clarea, 328. a
Falces, 328. a
-- Laureati, 327. a
Fasces a Caesare corriguntur, 319. a
Fausus, Syllae manus gladiatorum dat, 319. a
Fensellae errot, 375. a
Fideicommissarius heres, 371. a
Fimbria, vide Flavius.
C. Fimbria Marianus & Malorum Cicero scri- bit, 371. a
Flaccus, vide Valerius Fulvius.
C. Flaminius praetor, 321. a
Flavia lex Agraria, 328. a
C. Flavius quaesitor in causa Planciana, 328. a
C. Flavius Fimbria Col., 328. a
L. Flavius Tribunus pleb., 328. a
Q. Flavius Tarquinienis, 310. a
Flora Dca, 319. a
M. Fonteius praetor, 313. a
-- accusatur & Cicerone defenditur, 313. a
F. Fontemum Clodium adoptat, 320. a
Fori auditores adolescenter Romani, 324. a
Q. Faustus Calenus Tribunus pleb., 324. a
-- Consul, 328. a
-- Brutum oppugnat, 328. a
-- in eum Cicero invenitur, 327. a
-- eius maledicta oratio in Cicerone, 328. a
Fugitivorum bellum in Sicilia, 319. a
M. Fulvinius, 319. a
Fulvia conjunctionem patrefacit, 326. a
Fulvia, Antonii uxor, Ciceronis capiti illudit, 326. a
M. Fulvii Flacci domus, 285. a
M. Fundanius a Cicerone defenditur, 323. a
Fundus populus, 354. a
L. Fufius Aquillium accusat, 288. a
G.
Gabinia lex, 320. b
A. Gabinii Tribunus pleb., 320. b
-- Consul, 324. a
-- Ciceronem oppugnat, 343. a
-- provinciam a Clodio accipit, 346. a
-- in provinciam exit, 346. a
-- rem bene gerit, 351. b
-- Pohlensem Alexandrinum restituit, 356. b
-- accusatur, 358. b
-- condemnatur, 360. b
Gabinii Castellarii, 312. a
Gaditani a Caesare ornati, 328. a
Gallia citerior D. Bruto decernitur, 376. a
Galliae citerior M. Bruto praet. 369. a
Galliae provinciae Caesari dantur, 340. a
Galliam provinciam C. Antonius foritur, 319. a
-- Q. Metellus obtinet, 326. a
Gallicum bellum, 286. a
Q. Gallius praetor, 325. a
-- accusatur atque a Cicerone defenditur, 346. b
Gallograeciae tetraarchia, 374. b
L. Gellii conicio de Cicerone, 348. a
L. Gellius Poplicola Col., 374. a
-- Censor, 318. a
-- Ciceronem laudat, 314. a
Gladiatores, 313. a
-- Clodii, 346. a
-- Mithridae, 326. a
Gladiatorum munus, 326. a
Glancia, vide Servilius.
Glaucippus, 321. a
Graecum Archie accusatur, 328. a
Graecae exercitationis, 257. a
Graculus Cicero appellatur, 310. a
M. Gratiidius, 284. a
Gratiidius, 285. a
Gruchius (Nicolaus), 312. a
H.
Halesini, 291. a
Hannibal quando in Italiam venerit, 284. a
Harpagites, 289. a
Harta Syllae, 305. a
Helvia Ciceronis mater, 287. a
Herennius Censorius Ciceronis percussor, 328. a
C. Herennius Tribunus pleb., 328. a
M. Herennius Col., 292. a
Hiceta Numidii rex, 307. a
C. Hierus, 326. a
A. Hirtius Caesarianus, 328. a
-- Consul, 377. a
-- in praedio Mutinensi cadit, 324. a
Hispania a Nepote procol. obtinetur, 327. a
Hispania Caesar possidet, 366. a
Hispaniense bellum Caesaris contra Pompeii libe- ros, 371. a
Histrionica ars, 310. b
Horti accellani duo, defendendi tres, 360. a
Hortensius Ciceronis liber, 373. a
Q. Hortensius Q. F. Messoniam obtinet, 362. a

INDEX FABRICIANUS. 365. a
Q. Hortensius miles, 395. a
-- ditator dicitur, 365. a
-- edilis, 395. b
-- Verrii patronus, 395. b
-- Consul, 318. a
-- contra Gabinium dicit, 310. b
-- legem Manilianam diffuadet, 323. a
-- defendit Murem, 331. b Syllam, 324. b
-- pro Ciceroe Cornifices deprecatur, 343. a
-- Ciceroem in augurum collegium cooptat, 363. a
Hotomanni (Francisci) error, 287. b
I. J.
Imaginibus jus, 318. b
Imperatores patres patrie dicti, 314. b
Imperii insignia, 321. a
Intercessio tributorum, 348. b
Interrogari produrum, 327. b
Interregna plura, 285. b
Interregnum, 309. a 316. a
Interrex, 303. b
Interrogatio in Vatinium, 339. a 340. a
Italici belli prodigia, 329. b
Italici sollicitantur, 329. b
Italicum bellum, 324. a & 365. b
Iuba Mauritanie rex, 329. a
-- a Cesare vincitur, 365. b
Judicia religio, 318. a
Judicandi formula, 310. b & 399. a
Judicia bello italico intermittuntur, 374. a
-- penes equites, 391. b
-- inter Senatores, 318. a
-- inter Senatores, equites & tribunos communicantur, 318. a
de Jugurtha Marius triumphat, 286. a
Julia, avia Augusti, 326. b
-- Caesaris filia, moritur, 328. b
Julius Ieges, 321. a
Julia lex de civitate, 324. a
-- de agris, 324. a
-- de repetundis, 339. a
Julianensis (C. Censorius), 371. a
C. Julius Caesar de Oratore disputat, 303. b
-- consilium petit, 327. a
-- occiditur, 397. a
-- C. Julius Caesar corona civica donatur, 326. b
-- quæstiones de ficanis exercet, 326. b
-- de perditione querit, 328. b
-- prator def. de conatibus sententiam dicit, 333. a
-- prator Hispaniam obtinuit, 338. a
-- cum Pompejo & Crasso conspirat, 329. b
-- Pompejo uxori nuntiam remittit, 337. a
-- Consul primum, 339. b
-- Ciceronem ad plebem traducit, 340. a
-- lege Vatinia Galliam cum Illyrico accipit, 342. a
-- Ciceroem Italia expellit, 344. a
-- Luce hibernat, 356. a
-- filiam Juliam amittit, 358. b
-- bellum civile incipit, 363. a
Pompejum Brundisii obsidet, 365. a
-- Dictator dicitur, 365. a
-- Col. iterum, 365. a
-- Pompejum vincit, 367. a
-- bellum Alexandrinum gerit, 367. b
-- Pharnacem vincit, 368. a
-- Dictator iterum, 368. a
-- ex Ægypto hieras ad Ciceroem mittit, 368. b
-- in Italiam venit, 369. a
-- Africanum bellum gerit, 369. a
-- Consul tert., 369. a
-- Anti-Catonem scripsit, 370. a bis
-- profectus maris, 370. b
-- M. Marcello ignoscit, 370. b
-- Fastos corrigit, 370. b
C. Jul. Caesar ad bellum Hispanie proficitur, 371. a
-- Dictator tert., 371. a
-- Consul quart., 371. a
-- Ciceroem de filie morte consolatur, 372. a
-- Pompejo liberis in Hispania vincit, 372. a
-- ex Hispania triumphat, 372. a
-- Consul quintum, 372. a
-- Dictator quartum, 372. a
-- occiditur, 372. b
Cæsari sacrificatur, 373. b
-- legati & stipendium decretum, 373. b
Cæsaris triumphus Africanus, 373. b
L. Julius Caesar Col., 373. b
-- Censor, 373. b
-- occiditur, 373. b
L. Junius Caesar Col., 373. b
L. Cæsaris sententia de Dolabella, 373. b
L. Cæsaris summi, 373. b
Sex. Julius Caesar Col., 373. b
Junia Licinia lex, 373. b
D. Junius Brutus Col., 373. b
-- Cæsaris persecutor, Galliam citeriorem senatusconsulto accipit, 376. a
-- edictum proponit, 380. a
-- Mutinæ ab Antonio obsidet, 381. b
-- Mutinæ viæ sustinet, 381. b
M. Junius Brutus Galliam Cisalpinam præsit, 381. a
-- ei Cicero scribit, 381. a
-- Ciceroem de filie morte consolatur est, 382. b
-- Cætiam invenit, 385. b
-- ei Creta provincia decernitur, 386. a
-- urbe relicta Antium proficitur, 386. a
-- in Greciam & in Macedoniam transit, 386. a & 388. a
-- ejus res in Macedonia gerit, 386. a
D. Junius Silanus Col., 380. b 383. a
-- sententiam de conjugatis dicit, 387. a
M. Junius Silanus consularis, 387. a
Junonis sacellum in Albano, 387. b
-- Solpitis templum, 389. a
Jupiter Scator, 389. a
Jovis Statidis ides, 389. a
Jovis ides Mariana, 389. a
Jusjurandum Cicero, 389. a
M. Juventus Laterensis Plancium accusat, 389. a
Ka.

INDEX FABRICIANUS. 389
K.
Kalendæ novæ, 384. b
Kalendarium vetus Romanum, 385. b 379. b
L.
Q. Labienus occiditur, 386. a
L. Labienus Rabirium accusat, 386. a
-- ex acie Pharsalica fugit, 387. a
Lælius fermo de Amicitia, 396. b 398. b
Lælius Tribunus pleb., 399. a
D. Lælius L. Fisci accusator, 398. b
Lambinus (Dionysius), 391. a
Lantia, vide Aluis.
Laodicæ Cicero forum egit, 361. b
Latinensis ager, 351. a
Legationes libera, 311. b 378. a
Lentius Flaccus, 344. b 349. a
Lentulorum cognomen, 284. a
Lentulus accusator Clodii, 337. a
Lentulus, vide Cornelius.
Lepidus, vide Æmilius.
Legem Cicero ad Pompejum mittit, 365. b
Lex Ælia Folia, 320. b
-- Appuleja de agris, 388. b
-- Aurelia de judiciis, 318. a 310. a
-- senatusconsulto promulgatur, 348. b
-- Cælia Dolia, 390. a 335. a
-- Calpurnia de Metelli reditu, 389. a
-- Calpurnia de ambitu, 321. a
-- Cornelia de ambitu, 328. a
-- de majestate, 321. a
-- de profcriptionum filiis, 321. a
-- de Cicerois reditu, 342. a
-- Curia, 328. b 340. b 350. b 377. a
-- Dilia, 290. a 385. a
-- Domitia de sacerdotiis, 286. b
-- Flavia de agris, 320. b
-- Galbina, 321. a
-- Julia de agris, 341. a
-- de civitate, 296. a
-- de repetundis, 339. a
-- Junia Licinia, 335. a 345. a
-- Lucina Mucia, 391. a
-- Lutatia de vi, 336. a 339. a 355. a
-- Masilia, 322. a 321. a
-- Mucia, 291. a
-- Pappia, 335. a
-- Pedra, 325. a
-- Peroni, 296. a
-- Plotia, 360. b
-- Pompeji de vi, 322. a
-- de ambitu, 322. a
-- de provincia de judiciis, 339. a 354. a
-- de provinciis, 384. b 327. a
-- tabellaria, 284. a
-- Terentia & Cassia, 321. a
-- Titia de agris, 329. a
-- Tullia de ambitu, 329. a
-- Valeria de Sylla, 302. b
389
-- Varia, 294. a 295. a
-- Vatinia, 340. b
Legem suadendi & dissuadendi mox, 323. a
348. b
Leges Apuleja, 389. a
-- Cassia, 346. a
-- Clodia, 342. a 341. b
-- Julia, 341. a
-- Livia, 389. b
-- Pompeja, 360. a
Libertatis templum, 344. a bis
Libertinus jus suffragii datur, 331. a
Licinia lex, 291. a
C. Licinius Macer apud Ciceroem accusatur, 321. b
-- condemnatur & moritur, 361. b
C. Licinius Sacerdos prætor, 311. b
-- consilium petit, 314. b
L. Licinius Murena pater, 303. b 305. a
L. Licinius Murena filius, 303. b
-- Col., 330. b 335. a
-- accusatur & a Ciceroe defenditur, 303. b
321. b
L. Licinius Crassus orator legem Serilium fugadet, 294. b
-- Consul, 290. b 291. a
-- Gallis rem gerit, 292. b
-- M. Curium defendit, 303. b
-- in Tulluliano de Oratore disputat & moritur, 293. b
L. Licinius Lucullus quæstor, 300. b
-- in Asia diu fuit, 301. b
-- prætor, 307. b
-- Col., 312. b
-- Mithridaticum bellum gerit, 313. b 320. a
-- prætor, 337. b
-- ex Asia revocatur, 350. a b 312. b
-- triumphat, 314. a
M. Licinius Crassus, prætor ferule bellum conficit, 314. b
-- triumphat, 314. b
M. Licinius Crassus Consul primum, 311. a 315. a
-- cum Cesare & Pompejo conspirat, 319. b
-- Consul iterum, 356. a
-- defendit Murem, 321. b Balbum, 354. b
Cælium, 346. b
M. Licinius Crassus in Syriam proficitur, 359. a
-- a Ciceroe defenditur, 361. b
-- perit, 361. b
P. Licinius Crassus M. pater Col., 290. b
-- Censor, 326. b
-- seipsum occidit, 290. b 290. b
P. Licinius Crassus M. F. patris, 350. b
P. Licinius Crassus Prætor, 346. b
L. Lucullus Cæliam accusat, 326. b
M. Lucullus L. frater ædilis, 309. b
-- Col., 321. b
Q. Ligarius accusat, 371. a
-- a Ciceroe defenditur restituitur, 371. a
Lilybetanus quæstor Cicero, 371. b
Livii leges, 289. b
M. Li-

M. Livius Drusus Tribunus pl. 291. a
-- pater, 293. b
Livium Drusum Cicero defendit, 297. b
M. Lullius Paccianus Tribunus pl. 314. a
Lonia Ciceronis, 330. b
L. Lucretius Ciceronem, de filia morte confot., 372. b
Lucretian Cicero rogat ut res a se gestas hifto- ricis mandet, 375. b
Lucullus, vid. Licinius.
Lucullus Ciceronis, 373. b
Lullii Compitalitii, 350. a
-- Komani, 293. b 318. b 350. a
-- Apollinares, 370. a
-- Inpercalia, 375. a
L. Lucius, 326. b
C. Lullius, 286. b
Lullianum caduntur, 327. b
Lutatia lex de vi, 326. a 339. b 351. a 355. a
Q. Lutatius Catulus pater Col., 187. a
-- Procof. Cimbro vincit, 288. a 299. b
-- de Oratore difputat, 283. b
-- occiditur, 287. a 289. a
Q. Lutatius Catulus fil. Col., 279. b
-- Capitolium dedit, 279. b
-- Gabinie legi adveflatur, 320. b
-- legem Manilian diftulat, 323. a
-- de conjuratis feftionum dicit, 323. a
-- Ciceronem laudat, 324. a
M.
Macedonia provinciam fortitius Cicero Antonio conceffit, 327. a
-- Antonio obtinet, 325. b
-- L. P. obtinet, 326. a
-- Hortenfius obtinet, 372. a
-- Antonio in Macedonia C. Octavius fuccellit, 329. b
Macer, vid. Licinius.
P. Magnus Chilo M. Marcellum occidit, 374. a
Cn. Mallius Col., 337. b
Mamercius Aemilius Lepidus Col., 309. a
-- Cenfor, 337. b
Mamercius, 323. b
Manlius lex, 320. b 323. a
C. Manlius Tribunus pl., 322. a
-- Pompejo bellum Mithridaticum lege lata de- fert, 323. a
-- accufatur, 323. b
-- Cicero defenditur, 324. a
C. Manlius Castilianus, 319. b 321. b
A. Manlius Torquatus Athenis exulat, 324. a
L. Manlius Torquatus Col., 324. b
-- Caftium advocatus fuit, 325. a
-- P. Syllam accufat, 324. b
-- de Finibus difputat, 323. b
Manobis Cimbricis, 288. b
-- Imperatoris, 289. b
Mantius (Paulus) 301. a 318. b 324. b 325. b 326. a
Marcellus, vid. Claudius.
C. Marcus Figulus Col., 325. b
L. Marcus Philippus confulum petiit, 292. a
-- Conful est, 292. b
-- Cenfor, 300. b 327. b
Pompejo fuffragatur, 304. a
L. Marcus Philippus Col., 377. a
-- Vitricus Octavius Caefaris, 377. a
-- legatus ad Antonium mittitur, 381. a
Q. Marcus Rex Col., 319. b
Marcus, praenom., 289. a
Marcus propinquus Clodii, 289. a
Mariano Jovis aedes, 284. a
Mariani urbe pelluntur, 297. a
-- Italiam obdunt, 300. a
Marcus, Ciceronis liber, 295. b
C. Marius Conful iterum de Jugurtha triumphat, 286. a
-- Conful tert., 286. b
-- Conful quart., 287. a
-- Scythicos & Ambronas vincit, 288. a
-- Conf. quintum Cimbrus vincit, 289. a
-- Conf. fext., 297. a
-- exulat, 297. a
-- Romam reverfus urbem cadibus implet, 299. a
-- Conf. fept., 300. a
-- moritur, 300. a
C. Marius filius Col., 303. a
Mithridaticum bellum, 294. b 300. b
Marius campas, 308. a 328. b 328. b 329. b
Medium deduci honorificum est, 322. a
C. Memmius praetor, 322. a
-- exulat, 322. a
-- occiditur, 322. a
C. Memmius Tribunus pl., 359. a
-- Rabitium Pofthumum accufat, 360. a
Metellus, vid. Volterrus.
C. Metellus Tribunus pl., 365. a
L. Metellus Ciceronis quaeftor, 362. b
Metellum Cicero defendit, 357. b
Metellina oratio Ciceronis, 357. b
Metelli frater Clodii, 339. a
Metellus, vid. Cephellus.
Q. Metellus Scipio, 360. a
-- Conful cum Pompejo genero, 361. a
-- feftionem dicit, ut Cefar exercitum dimittat, 362. a
-- bellum in Africa gerit, 362. a
Milo, vid. Annius.
Miltivius pont., 325. a
Minerva Ciceronis, 323. b
-- turbinis dejecta refituitur, 323. a
Mithridates bellum parat, 297. b
-- interficitur, 297. b
Mithridaticum bellum, 297. b 300. a
-- fertur a Sylla, 300. a
-- a Murena, 303. b
-- a L. Lucullo, 313. b 320. a 322. b
-- Pompejo difertur, 323. a
-- ab eodem conficitur, 324. a 326. b
Molo Rhodius, 299. b 303. a 308. b
Mucia lex, 291. a
Q. Mucius Orestinus Tribunus pl., 327. b
Q. Mucius Sepsola augur, 292. b 296. a 298. b
Q. Mucius Sepsola Pontifex, 296. a 298. b 299. b
-- Conf., 298. a
-- Afiam

Affiam obtinet, 291. a
-- Coponii caufam defendit, 298. b 303. a
-- occiditur, 359. a
Q. Mucius Sepsola Tribunus pl., 359. a
L. Mummius Tribunus pl. Ciceroni fudet, 343. a 345. b
T. Munatius Plancus accufatur & condemnatur, 361. a
L. Munatius Plancus ad quem Cicero fcribit li- bro X. ad Famil., 384. a
Murena, vid. Licinius.
Mutunenfis praetium, 383. b
N.
Sext. Navius Quintus adverfarius, 304. a
Neapolitane feftiones, 355. a
Ti. Neronis feftionia de conjuratis, 333. a
Nicomedes, Bithynia rex, 321. a
P. Nigidius, 343. a
L. Ninnius Quadratus, 320. a
Nihilis urbs, 305. a
Nobilitas omnis Rom. trucidata, 305. a
Nola oppidum, 288. b
A. Nonius occiditur, 302. a 304. a
C. Norbanus Flaccus Col., 302. b
-- a Sylla vincitur, 286. a
C. Norbanus Tribunus pl., 326. a
Novus homo, 327. b
Nova tabulae, 327. b
O.
Octavianum bellum, 299. a
Cn. Octavius Col., 384. a
-- bellum efcit, 384. a
-- occiditur, 385. a
C. Octavius Augusti Caefaris pater, C. Anto- nio in Macedonia fuccedit, 329. b
C. Octavianus Caefar Augustus Caefare interfecto Apollonia in Italiam venit, 377. a
-- Caefaris nomen fert, 379. b
-- exercitum coigit, 381. a
-- Aug. Caefari honores a Senatu decernuntur, 381. a
-- fupplicatio ei decernitur obvictum Antonium, 384. a
-- cum Antonio & Lepido in gratiam redit, 385. a
-- Confulum per milites depofcit, 384. a
-- Conful fit, 384. a 389. b
Cn. Octavius Col., 294. a 312. b
L. Octavius Col., 302. b
-- economicus Xenophontis, 327. b 371. b
Omphrii Panvini Falli, 379. b
Opit aedes, 322. a
Oppianicus a Cluentio accufatur & condemna- tur, 322. b 323. a
C. Orestinus praetor, 321. b
Orestes cognomen, 324. b
de Oratore difputatio habetur, 293. b
Ofices Parthorum dux, 325. a
Palatium, 288. b 321. a
in Palatio fuit domus Ciceronis, 326. b 344. a
Palodati colli. in provincias eunt, 346. a
Pania, vid. Vibius.
Panurgus fervus, 320. b
Papia lex, 325. a
C. Papius Tribunus pl., 349. b
Papirio Feto Cte. fcribit, 303. a
Papirius Carbo occiditur, 303. a
Cn. Papirius Carbo col. 300. b 303. a 304. a
-- interitur, 303. a
Parilla, 355. a
Parilla & Caffio caduntur, 360. b
Patriciatu, 328. b
Paulus, vid. Aemilius.
Pedia lex, 325. a
Q. Pedius Col., 387. b
Sext. Peducaeus, 324. a
Penni lex, 288. b
Perduellio quid, 328. b
Periculis vita, 329. a
M. Perperna iudex, 325. a
-- Col., 300. b 327. b
M. Petrejus, 325. b
Phaedrus Philofophus, 298. b 307. b
Pharaces a Caefare fuperatur, 307. b 374. a
Pharfalica clades, 307. a
Philippicae Ciceronis, 379. a 379. b
Philippus Dejotari medicus, 374. a
Philo Academicus, 298. a 307. b
Philologus Q. Ciceronis libertus, 322. b
Pilia uxor Antii, 322. b
Practicum bellum, 324. a
Plio, vid. Calpurnius.
Pifarienfis ager, 325. a
Cn. Plancius Quaeftor Ciceronem exulem recipit & tutor, 325. a
-- Tribunus plebis, 354. a
-- a Cicerone defenditur, 328. a
-- Ciceroni de fecundis nuptiis gratulatur, 372. a
Plancus, vid. Munatius.
Plautius Timmus & Protagoras a Cicerone con- vici, 302. a 377. b
-- feftionia de Philofophi natura, 388. b
P. Plautius Hypfeus confulum petiit, 360. a
M. Plautius Silvanus Tribunus pl., 354. a
A. Plautius Tribunus pl., 319. a
M. Plautius Fontius accufatur, 321. b
-- Praetor, 321. b
Plotia lex, 206. a
C. Plotius miles, 286. b
L. Plotius Rhetor, 326. b
Pompeja C. Caefaris uxor, 360. a
-- Pompeius leget, 360. a
Cn. Pompejus Magnus nafcitur, 285. b
-- adolefcens exercitum praefert, 302. b
-- Car-



Carbonem in Sicilia interficit, 303. a
-- bello in Africa confecto triumphat, 305. a
-- contra Seroniam mittitur, 309. a
-- ierit bellum conficit, 314. a
-- triumphat iterum, 315. a
-- Consul est, 311. a 313. a
-- Consul iterum, 316. a
-- Iodis facit & Thestrum dedicat, 319. a
-- Ciceronem angure nominat, 320. a
-- Consul tert. 320. a
-- Cornelian uxorem ducit, 321. a
-- bellum piraticum fert, 321. a
-- ei bellum Mithridaticum mandat, 323. a
-- a Cicerone oratur. Ibid. & 323. a 324. a
-- 324. a
-- tertium triumphat. 328. a
-- Mithridaticum bellum conficit, 334. a 336. a
-- cum Cesare & Crasso conficit, 339. a
-- Clodio adspiciendum adiurat, 340. a
-- Ciceronem prodit, 343. a
-- de Ciceronis reditu agit, 345. a 346. a
-- 348. a
-- defendit Balbum, 354. a Milonem, 352. a
-- Brundisium venit, ibique obsessus in Graciano transit, 365. a
-- a Cesare vincitur, 367. a
-- Pompeji uxor Julia moritur, 368. a
-- Curia, 375. a
-- Pompejo Clodio insidiat, 375. a
-- rei frumentariae potestas per quinquennium mandat, 375. a
-- Pompejus filius Hispaniam in suam ditionem rediit, 371. a
-- interficitur, 374. a
-- Ser. Pompejus Co. F. a Cesare vincitur, Ibid.
Q. Pompejus, 306. a
Q. Pompejus Rufus Co. 357. a
Co. Pompejus Sero Co. 356. a
T. Pompejus Atticus Epicureus audit, 307. a
C. Antonio committitur, 335. a
-- Filiam uxorem ducit, 352. a
C. Pompeianus praetor, 287. a
-- Allobrogas domat, 338. a
-- Legatos Ciceronis in Cilicia, 337. a
Pompeianum collegium, 330. a
Pontus Glancus, 337. a
Pontus legionibus R. aperitur, 331. a
Popilia virgo Ciceroni nubit, 372. a
-- dimittitur, 373. a
C. Popilius Lenax Ciceronem occidit, 386. a
L. Porcius Cato Co. 356. a
M. Porcius Laeca, 316. a
-- damnatur, 316. a
M. Porcius Cato Quorsor, 315. a
-- Murenam accusat, 317. a
-- de contrariis ferentibus dicit, 322. a
-- in Cyprum a Clodio amandatur, 325. a
-- Ciceroni insidiat, 331. a
-- eundem laudat, 334. a
-- in pratura petitione repulsum fert, 336. a
-- Praetor est, 338. a
-- bello civili cum Pompejo fuit, 360. a
-- Ciceronem perire liberat, 369. a
-- Uicem mortem sibi conficit, 369. a 370. a

UNIVERSIDAD

UNIVERSIDAD DE CALIFORNIA
GENERAL D. J. ...
T. Quintus

T. Quintus Scapula bellum in Hispania commovet, 371. a
L. Quintus Tribunus pl. 312. a 313. a
-- Oppianici patris, 312. a
N. Quintus Tribunus pl. 346. a 348. a
-- Ciceronis inimicus, Ibid.
Quirinalia, 352. a
R.
Rabirius Senator, 289. a
C. Rabirius perduellionis reus, Ibid. 328. a
-- a Cicerone defenditur, Ibid.
C. Rabirius Postumus aeculator & a Cicerone defenditur, 337. a
L. Racilius Tribunus pl. 351. a 354. a
Ramus (Petrus) 301. a
Reatorum causam Cicero agit, 337. a
Reorum decem dies legitimi, 339. a
Rhetoric Commentarii Ciceronis, 333. a
Rhodum Cicero venit, 302. a
Rhodus urbs sola in fide manet, 302. a
Romanus ludus, 293. a 308. a
Romanorum civium crudelis caedes, 297. a
Romulus conditor urbis, 305. a
Roscia lex, 321. a 328. a
Q. Roscii Comedi causa, 310. a 311. a
Rulcius Capito, 306. a
Ser. Rulcius Aemilianus patricii reus a Cicerone defenditur, 305. a 306. a
Roscius Murena, Ibid.
L. Roscius Otho Tribunus pl. legem theatralium fert, 321. a 328. a
-- sibi populi excipitur, Ibid.
-- a Cicerone oratione defenditur, Ibid.
-- Hostia, 290. a 295. a 389. a
-- Auguria, 321. a
Rubico Ravus, 385. a
Rullus, vid. Servilius.
P. Rullius Lupus Co. 351. a
P. Rullius Rufus Consul, 387. a
-- Stoicus, Ibid.
-- damnatus exulat, 391. a 397. a
S.
Sacerdos, vid. Licinius, 186. a
Sacerdotes a populo creati, 368. a
Co. Sallustius, 387. a
Salvius Tribunus pl. 311. a
Sammium castra capiuntur, 346. a
Satta tella, 311. a
Saturnalia, 363. a
Saturnus, vid. Appulejus.
M. Saufejus aeculator & abolevit, 370. a
Scavola, vid. Mucius.
Scipio, vid. Metellus, Cornelius.
C. Scribonius Curio Co. 310. a

-- pro Cicerone deprecatur, 341. a
C. Scribonius Curio filius, 360. a
-- Tribunus pl. 365. a
-- ad Caesarem profugit, 364. a
Sella Curulis, 318. a
Sempronius lex de iudiciis, 292. a
-- de provinciis, 359. a 354. a
C. Sempronius Tullianus Co. 292. a
Senatores cum Equitibus iudicant, 296. a 318. a
-- foli iudicant, Ibid.
-- CCCXX adfuit, 347. a
C. Septimius praetor, 346. a
L. Sergius Catilina praetor Africam obtinet, 323. a
-- Repetendum reus est, Ibid. 324. a 325. a
-- eius prima conjuratio, 324. a
-- Repetendum aeculator abolevit, 335. a
-- cum Cicerone consultatum petit, 335. a
-- iter faciens reus fit, 346. a
-- iterum consultatum petit, 329. a
-- Ciceroni insidiat, 329. a
-- conjurat, 330. a & deinceps ex urbe proficiscitur, 331. a
L. Sergius Catilina a C. Antonio in praeo occiditur, 335. a
-- Catilinae loci damnatur, 336. a
Sertorianum bellum, 309. a 311. a 324. a
Servilia lex, 328. a
Serrule bellum, 288. a 313. a
Servilius praetor, 359. a
C. Servilius Glaucia praetor occidit, 289. a
M. Servilius Tribunus pl. 381. a
P. Servilius Aulicus Co. 306. a
-- Cenfor, 327. a
-- eius oratio & concio de Cicerone, 347. a 348. a
P. Servilius Mauricus Co. 366. a
-- de eo sententia L. Caesaris, 382. a
-- Legatus ad Antonium decernitur, 383. a
P. Servilius Rullus Tribunus pl. legem Agrariam promulgat, 337. a
-- a Cicerone oppugnat, 327. a 328. a
Q. Servilius Capio Co. 284. a
-- imperio abrogato damnatur, 286. a
C. Severillus Tribunus pl. 346. a
Severittis exemplum, 291. a
Sextilis mensis Augustus nominatur, 385. a
P. Sextilius Rufus, 372. a
P. Sextius Quorsor, 334. a
-- pro quaestore in Macedonia est, 336. a
-- Tribunus pl. 346. a
-- aeculator & a Cicerone defenditur, 352. a
Sica Ciceronis familiaris, 344. a
Sicilia ab Alisteno praetore obtinetur, 291. a
-- a L. Domitio praetore obtenta, 291. a
Sicilia praetores Verres, Sacerdos, Peducaeus, 311. a
-- quaestores duo, Ibid.
Siciliam obtinet C. Virgilius, 344. a
Co. Sicinius Tribunus pl. 310. a
Sigonius (Carolus) fragmenta Ciceronis collecit, 323. a Eius facti, 285. a 371. a
Silanus, vid. Junius.
D d d a P. Si-



INDEX FABRICIANUS.

P. Silius in Bithynia est, 363. b
ad eum Cicero scribit, 333. a 359. a
Silyia (Francisci) error, 399. a
Silyia, 399. a
Societas bellam, 297. a
Societas civitas datur, 296. a
Spartacus bellam, 313. b 314. b
Sponthio, 304. b 311. a 319. b
Stacilius Callinarius, 331. a
Stator Juppiter, 288. a
Stephanus (Henricus)
Stipendium Caesaris exercitus decernitur, 351. b
Stoicorum decreta, 307. b
Stoicorum presulum, 311. a
P. Sulpicius Galba Ciceronis competitor, 325. b
Sex. Sulpicius Galba praetor, 359. a
Sex. Sulpicius Rufus sepulchra accepta Maurenam acculat, 331. b
interrex, 360. a
Comiti, 361. a
Graecia praefecti, sique Cicero scribit, 369. a
373. b
Ciceronem de filiae morte consolatur, 372. b
ad Ciceronem scribit, 373. b
Legatus ad Antonium mittitur, 374. b
moritur, 374. b
statua ornatur, 374. b
P. Sulpicius Tribunus pl.
feditioem movet & occiditur, 374. b
Supplicatio Ciceroni decernitur, 332. b
X. diemum, 384. a
diemum quinquaginta, 384. a
Gabinio denezatur, 384. a
Supplicationes Caesaris decreta, 378. b
Sura cognomen P. Lentuli, 314. b
Sylla, vid. Cornelius.
Syllana praescriptio, 303. a 314. b 329. a
Syllana assignationes, 312. a
Syracusanus quaeq. 311. b
Syri venales, 384. a
Syria a Bibulo obinetur, 384. a
Syracus Legatus, 384. a
in Syriam Gabinus exit, 384. a
Craesus proficitur, 357. a

T.

Tabella vindex tacite libertatis, 306. a
Tabellaria lex, 384. a
Tabulae nota, 347. b 368. a
Terentia Ciceronis uxor, 312. b 346. a
Brundisium ad Ciceronem venit, 364. a
Romae est in bello civili, 367. a b
divortio facto cum Cicerone nubit Vibio Rufo, 371. b
Terentia & Cassia lex, 312. b
Terentina tribus, 358. a
M. Terentius Varroni Cicero scribit, 369. a
ad eum Academicos libros scribit, 373. b
Terentius Varro Lucullus, Cof. 312. a
Teutoni a Mario victi, 387. a

Theatralis lex Roscii Orthonis, 321. a 328. a
Theatrum dedicatur, 326. b
Theaenensis vita, 329. b
A. Thermus a Cicerone defenditur, 380. b
M. Thermus Mitylenas expugnat, 306. b
Q. Thermus pro praetore in Asia est, 363. b
ad eum Cicero scribit, 364. b
Theophrastus Cicero exul venit, 345. a
inde discedit, 346. a
Tigranes rex, 318. b
Tigranocerta capta a L. Lucullo, 319. a
Tullius Cimber, Caesaris percussor, provinciam accipit, 376. a
Timone Platonis a Cicerone conversus, 320. a
377. b
Tito libertus Ciceronis, 364. a 369. a
Patris aeger relinquitur, 364. a
Tulla lex de agris, 380. b
M. Tullianus, 387. b
Sex. Tullius Tribunus pleb. turbulenter, 389. a
Toga candida, 318. a
praetexta, 318. b
virilis, 324. a
328. a
Togaustus, vid. Manlius.
C. Trebatius Caesar a Cicerone commendatur in Galliam proficitur, 357. a
ad eum Cicero scribit, 374. b
ad illum Cicero scribit Topica, 378. a
Trebonius miles, 346. b
C. Trebonius Cof., 374. a
a Dolabella Smyrnae occiditur, 381. b
Cb. Tremellius Scrofa, 341. a
C. Triarius legatus Luculli vincitur, 320. a
Scamnum accusat, 358. a
Tribunicia potestas restituitur, 317. b
Tribuni avari iudicant, 318. a
Tribuni pl. quo die magistratum inierunt, 317. b
334. b
appellantur, 304. b
Tribus Romanae, 384. a
Cornelia, 363. b
Terentina, 358. a
Votinia, 358. a
Trimundinum, 390. a 335. a 350. b
Triumviris Octavianus, Antonius & Lepidus, 385. a
incunt, 390. a
Tubero, vid. Aelius.
Tullia gens, 283. a
lex, 300. b
Tullia, filia Ciceronis, nascitur, 346. b
Tullia, Ciceronis filia, nubit C. Pisoni & deponitur Craethedi, 332. b
nubit P. Cornelio Dolabella, 364. a
Romae est, 367. a
apponat, 368. a
ad patrem venit, 372. b
apud Dolabellam pariens moritur, 372. b
M. Tullius Albinovanus P. Sextii acculator, 332. a
L. Tullius Ciceronis frater patrotis, 316. b
moritur, 316. b
L. Tullius legatus Ciceronis, 381. b
L. Tul.

INDEX FABRICIANUS.

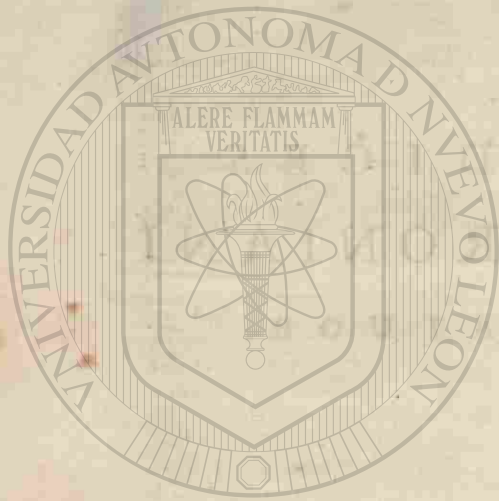
L. Tullius Montanus, 372. b
M. Tullius a Cicerone defenditur, 315. a
M. Tullius Decula Cof., 384. a
Tullius Attius, 283. a
Turnebus (Adrianus) 301. a 317. a
V.
Vadimonium, 304. a 313. a
Valeria lex de Sylla, 303. b
Valeriani milites, 320. b
C. Valerius Flaccus Cof., 292. a
Imperator, 302. a
L. Valerius Flaccus Cof.
confor, 288. b
interrex, 303. b
L. Valer. Flacc. pater, Cof., 306. a
occiditur, 301. a
L. Valer. Flacc. filius, 300. a
332. a 340. b
Asiam obtinet, 337. a
acculatur & a Cicerone defenditur, 340. b
Q. Valerius praetor, 346. b
M. Valerius Messala Cof., 312. a
M. Valerius Messala, 359. a
Cof., 360. b
P. Valerius Nepos Milonem acculat, 378. b
P. Valerius Comes Ciceronis, 315. a
L. Varenus a Cicerone delentus, 310. b
damatur, 336. a
Voria lex, 294. a 295. a
Q. Varius Drufum interficit, 293. b
Tribunus pl., 293. a
damatur, 296. a
Varro, vid. Terentius, & Visellius.
Vatinia lex, 340. b
P. Vatinii Strumae, 323. b
fames, 329. b
Vatinius Tribunus pl., 340. b
P. Sextium oppugnat & a Cicerone acculatur, 332. a
Praetor creatur, 336. a
Vatinius a Cicerone defenditur, 337. b
Cof., 357. b
Dyrhachium occupavit, 382. a
Venae in rem praesentem, 316. b
Verres quid Romanis, 302. a
C. Verres quaesitor, 311. b 313. a
Praetor urbanus, 317. b
Siciliensis, 315. b 317. b
a Cicerone acculatur, 313. b
in exilium abijt & proficitur, 317. a
Vestales virginis, 320. b
Vestis mutatio pro Cicerone, 342. b
P. Vettius Cato, 294. b
L. Vettius index, 336. a
C. Vibius Pansa Ciceroni a Caesare munium praebet, 368. b
Cof., 378. a 380. b
M. Brutum ornat, 382. a
Ciceroni irascitur, 382. b
ad bellum contra Antonium proficitur, 384. a
Antonium vincit, 384. a
moritur, 384. b
Vibius Rufus Terentiam uxorem ducit, 371. b
Vibius homo Sciculus, 344. b
Vibo oppidum, 301. a
Victorius (Petrus) 341. b
Vigintiviri creatur, 341. b
Vinalia, 384. b
C. Virgilius, 344. b
C. Visellius Varro Ciceronis confobrinus, 385. a
Q. Voconius Nafus Praetor, 311. b
L. Volcatius Tullus, Cof., 370. b
Caesari gratias agere noluit, 370. b
Votivina tribus, 358. a
Votivum dies, 355. a 359. a
Uranus Mafus, 349. a
Utica Cato sibi mortem consciscit, 349. a
370. a
T. Vulturcius, 332. a

X.

Xenoches Adramyttenus, 308. b
Xenophonis Oeconomicus Latinus factus a Cicerone, 304. b
Xylander (Galienus) 321. a 344. b

UNIVERSIDAD DE SALAMANCA DE NUEVO LEÓN

UNIVERSIDAD DE SALAMANCA DE NUEVO LEÓN
CENTRAL DE BIBLIOTECAS
I. N.



UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Fov. IX.

a

JOS.

JOS OLIVETUS LECTORI

U
F
P
S
T
L
H
I
C
O
L
L
E
G
I
A
M
C
I
C
E
R
O
N
I
A
N
I

INDICES CICERONIANI

QUATUOR.
U
A
N
I

®

UT haecenus in toto Commentariorum delectu suum cuique recandi; sic in his Indicibus praemissis ac lubens feram, per quos profecerim. Adjumento scilicet fuisse Joann. Aug. Ernesti Graecis Ciceronianis & Georg. Lud. Frobenii Penna Tullianum: ex quibus ita ego multa descripsi, ut retenta illa, quam in caeteris usurpavi, libertate, ea quae viderentur supervacanea, reciderem; quae necessaria, supplerem. Itaque, ut qua caepi ingenuitate pergam, quod hic probum est, id cum laude illis remitto scriptoribus; quod secus, non reculo quin sit meum.

Jam qui primus occurrit, Index GRÆCUS, Latine continet explicata, quaecunque Tullius Graece ma-
luit dicere, vel propter parvi sermonis egestatem, philosophiz nondum tractatione satis exercitati; vel per jocum & facetam urbanitatem, ut in epistolis.

Alter est LATINUS; utilis admodum, immo necessarius, discernendis vocum quarundam diversis significatibus; eoque commodus praesertim, quod illdem vocibus saepe recurrentibus, nihil opus est annotationibus repetitis. Veniet profecto ad legendum Ciceronem paratior, suisque fur-

diis consulat, qui hujus lectione Indicis primum omnium se imbuerit. Tertius, NOMINUM, quae propria sunt, & ad Geographiam, vel Historiam pertinent. Capitale hic erat, ut accurate distinguerentur ea, in quibus propter ejusdem vocabuli communitatem errare facilius est. Quod quidem est a me provilum non indiligenter: nisi me ratio fallit in eam rem impensis laboris ac temporis. Quin etiam nuda ibi non occurrunt nomina, sed addidi vocem unam alteramve, ubicunque spes fuit, eo posse supplemento effici, ut pervolvendis illis, quae Historica dicuntur Lexica, parcere lectores vel minus eruditi.

Quartus, RERUM, quo continentur etiam sententiae illustriores.

An erunt fortasse, qui praetera quantum desiderant Indicem VERBORUM scilicet omnium? At ille, ut talis sit quale esse oportet, plura hujus formae volumina, non partem unius duntaxat aliquam possular: & extra in eo Nizolii opere, quod est in omnium manibus. Nam, si quid e male curatis olim Ciceronis editionibus mendosum retinet Nizolius, hoc facile corrigent, qui melioribus utentur.

INDEX GRÆCUS.

Vocibus Graecis, quae in Cicerone occurrunt, subjungitur Latina interpretatio.

A.

A'βλαστηνός, Abderiticum, stultum, ad Art. VII. 7.
Αβαστία, abstinencia, innocentia, frugalitas. *Tulsi* III. 8.
Αβυσσός, expertus risus. *Fio*. V. 30.
Αγαστέριος, sincerus, sine praestigis & furo; ad Art. XII. 3.
Αγαστας, non scriptum, ad Art. VI. 1.
Αγαστας, certamen, contentio, ad Art. I. 16.
Αγαστας, sine auctore, ad Fam. XV. 17.
Αγαστας, sidenter, sine alio periculi metu aut suspitione, ad Art. XIII. 52.
Αγαστας, incerta, Acad. II. 17.
Αγαστας, mortuus, sollicitudinis plenus, ad Art. IX. 13.
Αγαστας, in neutram partem inclinatio, ad Art. II. 17. *Acad.* II. 42.
Αγαστας, quod neque est bonum, neque malum; indifferens cum admiratione mediocre, *Fio*. III. 16.
Αγαστας, injussi magistratus, ad Art. II. 13.
Αγαστας, incorrecta, inchoata, ad Art. XIII. 21.
Αγαστας, loquax, ad Art. XVI. 12.
Αγαστας, quod fieri non potest, ad Art. I. 17. *Fam.* IX. 4.
Αγαστας, intemptum & incorruptum largitione, ad Art. V. 20.
Αγαστας, sine invidia, ad Art. XIII. 10.
Αγαστας, improbatio, rejectio, ad Art. VI. 5.
Αθηνάιος, Atheniensium, ad Art. II. 2.
Αθηνάιος, sicuti dicitur, *inquit* Πλάτων, *επί* τῶν τυραννικῶν ἀρχόντων: tyrannorum princeps, *inquit* Πλάτων, *παρμῆλι* sunt, ut Acta, necessitatis, ad Art. IX. 15.
Αθηνάιος, Τρῶας & Τροϊάνας λαοκράτες, veteres Trojanos & Trojanos populos trahentes, ad Art. II. 5. VII. 12. VIII. 16. XII. 13. 24.
Αθηνάιος ἢ ἀρχαῖος, *δῆρος* ἢ ἰσχυρῶς, veriti sunt quidem recollare, timerunt autem incipere, ad Art. VI. 2. XVI. 13.
Αθηνάιος, & ἰσχυρῶς ἡσυχία *εἶναι*, semper fortiter agere, & alius praestare, ad Fam. XIII. 15. ad Q. Fr. III. 5.

Αθηνάιος, si modo possis, ad Art. XIII. 12.
Αθηνάιος, secta, ad Fam. XV. 16.
Αθηνάιος ἢ ἀρχαῖος, *Interger* fœderis sic habet: *ἀρχαῖος* ἢ ἀρχαῖος, *ἰσχυρῶς* ἢ *τῶν ἀρχόντων*: Turpe est tacere; & finire, ut Licrates loquatur, ad Art. VI. 8.
Αθηνάιος ἢ ἀρχαῖος, turpitudinis imago, species, ad Art. IX. 6.
Αθηνάιος, *scilicet*, *αὐθάς*; Academicorum ratio, doctrina, ad Art. XIII. 12.
Αθηνάιος, intemptivus, ad Art. IX. 4.
Αθηνάιος, quod comprehendi non potest, incomprehensibile, Acad. II. 6.
Αθηνάιος, opinio Academicorum, qui nihil comprehendi posse dicunt, ad Art. XIII. 19.
Αθηνάιος, abhorrens a studio rerum inanum, ad Fam. XV. 17.
Αθηνάιος, sincere, ad Art. XV. 21.
Αθηνάιος, contemptus, quod curae & studio nemini esset, ad Art. IV. 18.
Αθηνάιος, torpelo cum mollitia, ad Art. XII. 47.
Αθηνάιος, periculo carentia, ad Art. XIII. 19.
Αθηνάιος ἢ ἀρχαῖος, *περί* τῶν κινδύνων, periculi quidem expertus, hinc raris, sed diuturniora, ad Fam. XVI. 8.
Αθηνάιος, diffimulans, ad Art. II. 19.
Αθηνάιος, alienum a familiari consuetudine, ad Art. VI. 3.
Αθηνάιος, minime familiariter, ad Art. VI. 4.
Αθηνάιος, citra attentionem, ad Art. XIII. 65.
Αθηνάιος, interperantia, ad Art. XIV. 17.
Αθηνάιος, audiri jucundum, ad Art. XII. 4.
Αθηνάιος, liquidum, non perturbatum, ad Art. X. 17.
Αθηνάιος, genus versus Sibilini, *Divin*. II. 34.
Αθηνάιος, clausula, ad Art. V. 21.
Αθηνάιος ἢ ἀρχαῖος, signa secundae tempestatis ex ventibus in sagittis caevium & domorum, ad Art. V. 22.
Αθηνάιος, inventum, ad Fam. VII. 32.
Αθηνάιος, ineptum, ad Fam. XVI. 17.
Αθηνάιος, anxietas & sollicitudo animi aufquam
 con-



UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

DIRECCIÓN GENERAL DE IN-

conquiescentis, ad Att. I. 2.
A'lypta, loca porta carantia, loca impo-
tenda, ad Att. IX. 13.
A'lyp'te, satis quercus, ad Att. II. 10.
A'lyp'ra, satis frustil & opera, ad Att.
II. 7.
A'lytra, humilis, depressus, ad Att. XIV.
13.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp.
dicuntur, quod id & politorum, vel
qui post nascentem aliquis laudet, ad Fam.
XIII. 17.
A'lytra, ut non est, sed semper virum
ingentem, ad Q. Fr. I. 2.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.

XIII. 22.
A'lytra, inopia consilli, ad Att. XV. 20.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.

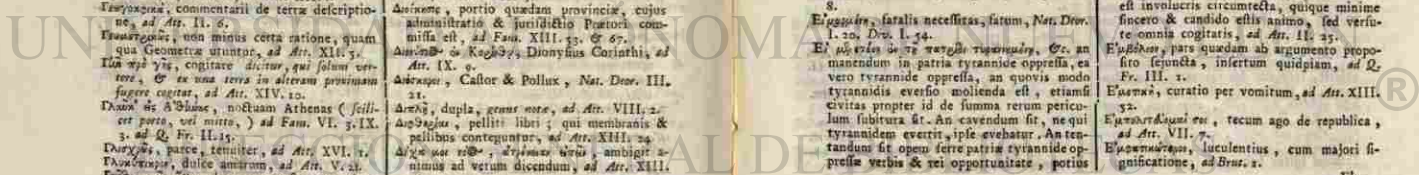
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.

A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.
A'lytra, hoc est de A'lytra de desp. de
mili, sed non ad idem, sed meum nun-
quam animam in pectore habuit, nullo-
tenis repoluit, ad Fam. XIII. 18.

6
 Aorem mors parata, ad Att. IX. 5.
 Αἰτίας τελευτῶν, sicut in ἡρώδου βραβύ, κτηνῶν, ἐκασταῖς, utinam fursum moriatur, cum non potui scio, cum interfeceris, opem ferre, ad Att. IX. 5.
 Αἰσχρολογία, scelerata & libertas suis utendi libitibus, ad Att. VI. 1. & 2.
 Αὐριχθῶν, natives & indigena, ad Att. VII. 2.
 Αὐτῶν ἡμέρας, & ἡμέρας, eadem mensura, & melius, ad Att. XIII. 22.
 Αἰσχρολογία, non dicenda, non narranda, ad Att. XIII. 7. XV. 19.
 Αἰσχρολογία, simpliciter, ad Att. I. 18.
 Αἰσχρολογία, simpliciter, ad Att. VI. 1. & 2. ad Q. Fr. I. 2.
 Αἰσχρολογία, sanum, ad Att. XIII. 29.
 Αἰσχρολογία, ambitiosus vacans, ad Att. II. 17.
 Αἰσχρολογία, naves non tecta, sed aperta, ad Att. V. 31. & 32. X. 21.
 Αἰσχρολογία, me a colloquio separavi, ad Fam. XVI. 17.
 Αἰσχρολογία, ingratus animus, ad Att. IX. 7.
B
 Βαθύτης, profunda taciturnitas, patientia, ad Att. IV. 1. V. 10. VI. 1.
 Βεβαίως, vita feliciter acta est, ad Att. XII. 2. XIV. 21.
 Βεβαίως, detrimenta, Fin. IV. 20.
 Βλαβερὰ, que mali sunt omnia, ad Att. XV. 11.
 Βλαβὴ, voluntas, Tusc. IV. 6.
 Βλαβὴ, vespera, tempus, quo boves ab aratro solent solvi, ad Att. XV. 27.
 Βλαβὴ, bubulis oculis pradiata, ad Att. II. 9. & 12. 14. 22. 23.
C
 Καυρὸς, gloriosus, ad Att. XVI. 3.
 Καυρὸς, Sardonius risus, ad Fam. VII. 25.
 Καυρὸς, generaliter, ad Att. I. 14.
 Καυρὸς, generaliter, ad Att. IX. 10.
 Καυρὸς, seculus, ad Att. XII. 1.
 Καυρὸς, commentarii de terra descriptione, ad Att. II. 6.
 Καυρὸς, non minus certa ratione, quam qua Geometriae ununtur, ad Att. XII. 5.
 Καυρὸς, cogitare dicitur, qui solum veritate, & ex una veritate in alteram proximam fugere cogitat, ad Att. XIV. 10.
 Καυρὸς, noctuam Athenas (scilicet nocte, vel nocte), ad Fam. VI. 3. IX. 3. ad Q. Fr. II. 10.
 Καυρὸς, parce, tenuiter, ad Att. XVI. 7.
 Καυρὸς, dulce amarum, ad Att. V. 22.
 Καυρὸς, καὶ ἀπὸ ἀρχαίων, noxice quemadmo-

INDEX G R E C U S.
 dum alio usus fuerit, ad Q. Fr. III. 1.
 Καυρὸς, noxice teipsum, ad Q. Fr. III. 6.
 Καυρὸς, praestigia, malitiosus blanditiae, ad Att. IX. 13.
 Καυρὸς, tenui tibia, scilicet proprius est, ad Fam. XVI. 23.
 Καυρὸς, larvæ munda, ad Att. IV. 16.
 Καυρὸς, apta gymnasio, ad Att. I. 6. 9.
Δ
 Δαδερὸς, Lates, Tim. 11.
 Δαδερὸς, morium esse, ad Att. XIII. 20.
 Δαδερὸς, vir & qui vel insonantem acculare audeat, ad Att. XIII. 24.
 Δαδερὸς, pelles, involucre, ad Att. IV. 27.
 Δαδερὸς, posteriores cogitationes, ad Q. Fr. III. 1. 6.
 Δαδερὸς, Curia, nominata, quæp̄ Γαβύρη, Terentium mater, Nat. Deor. II. 24.
 Δαδερὸς, pagus, ad Att. VII. 3.
 Δαδερὸς, sensus, cogitatio, quo quis animo est, ad Att. XIV. 3.
 Δαδερὸς, dialogus, colloquium, ad Att. XV. 13. V. 25.
 Δαδερὸς, dividit, distributio, ad Att. VI. 1.
 Δαδερὸς, intelligibiles, intelligentes, vicia verum intelligibilibus non sensibilibus, ad Fam. XV. 16.
 Δαδερὸς, aperte, diserte, ad Fam. XVI. 21.
 Δαδερὸς, alvi profuvium, ad Fam. VII. 25.
 Δαδερὸς, scribere per notas, vel figuras, ad Att. XIII. 23.
 Δαδερὸς, infamia, defectus, ad Att. IX. 13.
 Δαδερὸς, prospectus, ad Att. II. 3.
 Δαδερὸς, est vocabulum medicum, quod significat transpirationem, que fit per sudorem, ad Fam. XVI. 18.
 Δαδερὸς, bis tincta purpura, vestis arguralis, ad Fam. II. 16. ad Att. II. 6.
 Δαδερὸς, doctrina, loci philosophici applicatio, aut ex alia arte, ad Fam. VIII. 1.
 Δαδερὸς, quod doceri potest, ad Att. X. 12.
 Δαδερὸς, τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν, ambigitur, ad Att. IX. 9.
 Δαδερὸς, Callor & Pollux, Nat. Deor. III. 21.
 Δαδερὸς, dupla, genus note, ad Att. VIII. 2.
 Δαδερὸς, pellit libri, qui membranis & pellibus conteguntur, ad Att. XIII. 24.
 Δαδερὸς, dulce amarum, ambigitur, ad Att. XIII. 38.
Ε
 Εἰς, si permanserit, ad Att. XV. 1a.
 Εἰς, mitte omnes, ad Q. Fr. II. 10.
 Εἰς, reliquere oportet, ad Att. I. 16.
 Εἰς, seipsum puniens, Tusc. III. 17.
 Εἰς, abominabatur, ad Att. XV. 29.
 Εἰς, senectutis requies, delectatio, occupatio, ad Att. XII. 25. 29. 34.
 Εἰς, hortationes, ad Att. VI. 1.
 Εἰς, res laudandas comparata, ad Att. I. 20.
 Εἰς, affecti ac necati sunt, Tusc. V. 27.
 Εἰς, si in terra venisti, ad Q. Fr. II. 10.
 Εἰς, si non, si non, ad Att. II. 16.
 Εἰς, imagines, ad Fam. VII. 16.
 Εἰς, ad Att. II. 3.
 Εἰς, scilicet tibi dico, ad Att. IX. 7.
 Εἰς, odio fit ipsa domus, ad Att. IV. 8.
 Εἰς, sincerum, integrum, ad Q. Fr. II. 3.
 Εἰς, fatalis necessitas, fatum, Nat. Deor. I. 20. II. 54.
 Εἰς, an quovis modo tyrannidis eversione molienda est, etiam si civitas propter id de summa rerum periculum subitura sit. An cavendum sit, ne qui tyrannidem evexit, ipse evahatur. An tentandum sit opem ferre patriæ tyrannide oppressæ verbis & rei opportunitate, potius

INDEX G R E C U S.
 quam bello. Utrum civis boni fit, fecerentem aliquo, quiescere oppressa a tyranno patria, an quocumque subeundum discrimen pro libertate. An bellum inferendum regioni, eaque fit obedienda, si a tyranno opprimatur. An etiam is, qui non probat, ut bello tyrannide evahatur, tamen nomen suum proferri cum fortissimè viris debeat. An cum bene meritis & amicis una subeunda sit pericula in rebus, que pertinent ad temporariam, etiam si illi minus recte de summa rerum consilium videantur. Utrum de patria bene meritis, ob eamque causam gravissima queque passus, & revidia oppressus, ultra pro patria discrimen subire debeat: an permitendum ei, ut sui ipsius rationem & carissimarum personarum rationem habeat, dimittit adversus parentes, concitatoribus pro republica, ad Att. IX. 4.
 Εἰς, simulatores, diffimulatores, Orat. II. 67. Bruc. 87. Off. I. 30.
 Εἰς, cavillatio, cavillatio, ad Att. XVI. 11. Acad. II. 4.
 Εἰς, diffimulare, diffimulante loqui, ad Fam. IV. 4.
 Εἰς, unus mihi decem milia, unus mihi indar multorum milium, ad Att. XVI. 11.
 Εἰς, unum angurium optimum pugnare pro patria, ad Att. II. 3.
 Εἰς, digestio, ad Att. VII. 7.
 Εἰς, prolata & larga studii & voluntatis declaratio, ad Att. IX. 17.
 Εἰς, prolatus & largus in officio promittendis & benevolentia significanda, ad Att. XIII. 9.
 Εἰς, remota a via, ad Att. XII. 12.
 Εἰς, exclamatio, supra quam dici non possit, recte, egregie, ad Att. X. 2.
 Εἰς, effusus, ad Att. II. 3.
 Εἰς, insipientis iactantia, insipientis iactantia, ad Att. IX. 13.
 Εἰς, minimum, Est. 10.
 Εἰς, Euripidis Andromacha sic habet integrum locum: ἀνδρῶν, ὡς ἄνδρῶν, ἀπὸ πύργου πύργου φρονέται, quorum mens est involuntari circumstantia, quorum mens sincero & candido est animo, sed veritate omnia cogitatis, ad Att. II. 25.
 Εἰς, pars quaedam ab argumento proposito secedit, inferum quidam, ad Q. Fr. III. 1.
 Εἰς, curatio per vomitum, ad Att. XIII. 32.
 Εἰς, tecum ago de republica, ad Att. VII. 7.
 Εἰς, lulentius, cum majori significatione, ad Bruc. 2.
Ε



Hic autem, folis donum, ad Art. I. 1.
Hic autem, etc. hystoriae hinc hinc, etc.

Hic autem, ut quaque singulis diebus acciderant, ad Art. IV. 15.
Hic autem, dubitasti, ad Art. VI. 2.
Hic autem, his simile, que Heracleides Ponticus scripsit...

Hic autem, patris, ad Art. II. 2.
Hic autem, Theophrasti scriptum de modo honorum, ad Art. II. 3.
Hic autem, lupinus, ad Art. I. 1.
Hic autem, propositiones, questiones universales, de quibus cogitari disputarique potest...

Hic autem, formæ, species, que generibus subijciuntur, Top. 7.
Hic autem, idem valens, ejusdem potentia, ad Art. VI. 1.
Hic autem, æqualis tributio, æquilibrium, de Nat. Dier. I. 10. & 34.
Hic autem, rebus vere narrandis accommodata,

historica, ad Art. I. 19.
Historicum, ad Art. VI. 1.
Historicum peritissimum, ad Art. VI. 2.
Historicum, ad Art. XIV. 12.
Hic, illecebra, desiderium, pellacia, ad Art. VII. 8.

K.

Kat' epistolam, officium, ad Art. XVI. 11. & 14. Fin. II. 6. Of. I. 3.
Kat' epistolam, præceptum artis, quod in omnes conveniat, regula generalis, ad Art. XIV. 20.
Kat' epistolam, & Cicero philoſophus Titum reipublice peritum salutat, ad Art. II. 12.
Kat' epistolam, & admodum tristi, ad Art. XIII. 42.
Kat' epistolam, & valde gravis, ad Art. XV. 12.
Kat' epistolam, & commori, ad Art. VII. 20.
Kat' epistolam, & hoc Phocylidis, ad Art. IV. 6.

Kata, vitium, vicioſitas, Fin. III. 11. 12. Top. IV. 15.
Kata, imbecillum stomachum, seu venterium habens, ad Fam. XVI. 4.
Kata, utique sub lecto coarctari labentem audire pluviam ſopito & quieto animo, ad Art. II. 7.
Kata, regula, norma, ad Fam. XVI. 17.
Kata, similitudo, per similitudinem inſignis, ad Art. II. 3. Vide hinc Top. 7. & 11.
Kata, similitudo, secundum præſertim viſiones, ad Fam. XV. 16. Vide hinc Top. 11. 12.
Kata, deſenſus, ad Art. XIII. 31. 32. 33.
Kata, vita ad exitum perductio, reliquas vite curſus vel decurſus, ad Art. XIII. 1.
Kata, ad hunc modum, ſecundum Diodorum, vel ex Diodori ſententia iudicare, ad Fam. IX. 4.

Kata, clauſula, ad Art. IX. 18.
Kata, minutum, ad Art. II. 18.
Kata, comprehenſibile, Acad. I. 1.
Kata, comprehenſio, cognitio, perceptio, Acad. II. 6. 10. & 17. Fin. III. 3.
Kata, ſingula queque tamquam tale ſiccia percurrendo, ad Art. XIV. 16.
Kata, contentio, ad Art. II. 3.
Kata, cum accuratio, cum accuratio & ſedulitate, ad Art. II. 17.
Kata, ut agendi ratio conſiſtens, ad Art. II. 7.

Kata.

Kata, abſo, ſignis videretur, Or. 27.
Kata, ſecundum Chryſippum fieri poteſt, ad Fam. IX. 4.
Kata, que dicuntur de quodam, Top. IV. 6.
Kata, inſtitutio, ad Art. XV. 12.
Kata, recta, recte facta, Fin. III. 7. 14. IV. 6. Of. I. 3.
Kata, recta effectio, Fin. III. 14.
Kata, habitu vitorum depravatus, ad Art. I. 14.
Kata, in cubi & teſſere modum me confortavi, firmiſſime ſto, certum habeo & conſtitutum, quid ſcribam, ad Art. XIII. 31.
Kata, juſtum, ad Art. II. 24.
Kata, verus impiger, ad Art. X. 13.
Kata, vacuus, inanis, ad Art. VI. 9.
Kata, inanis ſtudi plena, ad Art. IX. 1.
Kata, punctum, medium circuli, Top. I. 17.

Kata, animo ſuſpenſo hinc illic impeller, ſuſtenu, volaticis ſum, ad Art. XIII. 40.
Kata, coram, ad Art. VI. 1. & VII. 1.
Kata, caput, ad Art. V. 18.
Kata, Cicero ſtatim optimatum ſtudiſſimus puer, ad Art. II. 15.
Kata, Cicero parvulus ſalutat Titum Arthenienſem, ad Art. II. 6.
Kata, periculoſe, ad Art. IX. 17.
Kata, ſtoria, ad Q. Fr. III. 6.
Kata, communiſia, ad Art. XIII. 19.
Kata, aſſentatio, ad Art. XIII. 27. & XIII. 30.
Kata, incifa orationis, Orat. 62.
Kata, Corinthiorum ſententia, reſponſa, ad Art. II. 3.
Kata, mundus, Top. 10.
Kata, ſons, ad Art. XII. 9.
Kata, iudicatio ſive iudicii queſtio: in quo quaſi certamen eſt controverſia, ad Art. I. 16. Orat. 36. Top. 24.
Kata, iudicium ex Chryſippi ſententia, ad Fam. IX. 4.
Kata, ſaturatus, didicus quaſi quæſto, de Nat. Dier. II. 15.
Kata, plauſus, ad Art. XII. 3.
Kata, circulus, orbis, de Nat. Dier. II. 18.
Kata, maxime rata ſententia, Fin. II. 7. de Nat. Dier. I. 30.

Kata, Cyrus ex quarto & quinto tomo Antilloſis, ad Art. XII. 30.
Kata, Cyri inſtitutio, ad Art. II. 3.
Kata, membra orationis, Orat. 44. Orat. 62.
Kata, comicus tellis, tellis eo nomine occurrens ſæpe in comediis, ad Fam. II. 13.
Kata, Corycæ, ad Art. X. 18.
Kata, muta perſona, ad Art. XIII. 19.

Kata, Laconica brevitatis, ad Fam. XI. 25.
Kata, ſupple ſine, ſive quæſto, garricus avis, ſive hirundo, ad Art. IX. 18. X. 2.
Kata, ſplendida, ad Art. V. 20.
Kata, falſa quedam ſententia, ad Art. IX. 13. Vide hinc Top. I. 14.
Kata, nanciſci, ſuſte adipiſci, ad Art. XV. 9.
Kata, ſenſim, latenter, clam, ad Fam. IX. 2. ad Art. VI. 9.
Kata, conſulatio, ad Art. XII. 1.
Kata, ampullæ, pigmenta, quibus ornatio & grandior fit oratio, ad Art. I. 14.
Kata, ſumptions Dialecticorum, Divin. II. 53.
Kata, anguæ multæ, ad Art. XIV. 21.
Kata, correpto (ſcilicet quarta) impetus, ad Art. VII. 7.
Kata, mediocritas, tenuitate, qua in cibo & potu nituntur, ad Fam. VII. 26.
Kata, philoſophia pars querendi ac diſſolvendi, que & Dialectica dicitur, Fin. I. 7.
Kata, eruditior, ad Art. XIII. 19.
Kata, ſupplementum inſtitutionum inſtitutionum, hinc Hermodorus meicaturam facit, ad Art. XIII. 31.
Kata, artiſcioſi ſermonis fabricator, Orat. 12.
Kata, quaſi ſolutio totius hominis, Top. III. 35.
Kata, poſtea, qui ad hunc cantum carmina ſua recitabant, Or. 55. Fragus, inſerti.
Kata, ſolutio, Top. III. 35.

M.

Machonius, beatorum inſula, ad Art. XII. 3.
Machonius, affectio animi longinqua ſententia, ad Art. IX. 11.
Machonius, plane ut optimitatem decet, ad Art. I. 14.
Machonius, inſania, Top. III. 6.
Machonius, Divinatio, de Nat. Dier. I. 20. de Div. I. 12. II. 13.
Machonius, inſperandam ut ſeriat inſperandam: de ſua ſententia, vates is optimus fuerit, qui bene conſjecit, ad Art. VII. 13.
Machonius, commuto, ad alias perſonas tranſiteo, ad Art. XII. 12.
Machonius, lenimentum, ad Art. XIII. 27.
Machonius, ſuro, Top. III. 6.
Machonius, meditatio, cura, ad Art. V. 10.

Machonius, MACHON.



Mæra, curæ erit. ad Att. XII. 3. XIV. 17. XV. 4. Mæra, accusatio, reprehensio, ad Att. XIII. 15. Mæra, accusationem intendit, ad Att. XIII. 40. Mæra, res q. d. h. res q. d. præcipue h. res; Mentor, quoniam modo aliam, & quoniam modo amplexator ipsum f. ad Att. IX. 8. ex Hæm. Odys. l. 22. Mæra, mediæ, mediæ, quod quantum vincit alium, tantum vincitur ab altero. Tit. 1. Mæra, post expertem culpa, ad Att. XVI. 5. Mæra, incerti & dubii animi: anticipis cura, ad Att. V. 11. XV. 14. Mæra, suspensio animo, ad Att. XVI. 5. Mæra, neque enim ipse (sicuti cre- ditur) ad Att. XII. 25. Mæra, nihil dicitur, ne salus quidam tam ab hoc; ad Att. XVI. 15. Mæra, suspensio, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. Mæra, nihil, nihil ipse curæ est, ad Att. VI. 1. Mæra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. Mæra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. Mæra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. Mæra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. Mæra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18.

N.

Næra, per mortuos divinatio, Tusc. l. 18. Næra, Homeri Odys. A. Tusc. l. 16. ad Att. IX. 10. 11. & 18. Næra, nuper condita, ad Att. VI. 2. Næra, res nova, ad Att. XI. 5. Næra, quod quantum vincit alium, tantum vincitur ab altero. Tit. 1. Næra, post expertem culpa, ad Att. XVI. 5. Næra, incerti & dubii animi: anticipis cura, ad Att. V. 11. XV. 14. Næra, suspensio animo, ad Att. XVI. 5. Næra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. Næra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. Næra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. Næra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. Næra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. Næra, nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18.

O.

dubio tyrannidem affectat, ad Att. II. 17. O, societas navigandi, ad Att. XVI. 4. O, famelicus, avidus cibi, avidissi- mus, fame percitus, ad Att. II. 10. IV. 13. O, affectus aliorum in militia, ad Att. IV. 6. O, navigatio tempestiva, ad Att. IX. 7. O, medietas, Opuntii, Siquantii, ad Att. VI. 2. O, instrumentum, ad Fam. XI. 14. O, rectam navem, ad Q. Fr. I. 2. O, fontes, de Divin. II. 44. O, appetitus, appetitio: appetitus, ad Att. VII. 16. Fin. III. 7. V. 6. de Nar. Div. II. 25. Off. II. 5. Acad. II. 8. O, sapiens recte loque- ris, ad Fam. IX. 22. O, in quo virtus sit, ei nihil deesse ab beate viven- dum, Parad. 2. O, si nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. O, si nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. O, si nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. O, si nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. O, si nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. O, si nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. O, si nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. O, si nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18. O, si nihil dicitur, hinc integrum ver- sum exhibere: hinc, quod magis modo dicitur; neque causam iudicatis prius quam quid uterque dicat, audieris, ad Att. VII. 18.

II.

II, perturbationes, motus animi turbati, Fr. III. 10. Tusc. III. 5. IV. Off. II. 5. II, ad perturbationes animi accom- modatum, Ovat. 37. II, affectus, ad Att. XII. 3. Fin. III. 10. II, nati natorum, posteri, ad Att. XI. 17. II, institutio Cyri, ad Famul. IX. 25. II, status nostri instantio, ad Att. VI. 6. II, retractatio, ad Att. II. 9. IV. 5. II, Paltus, Syria oppidum, ad Fam. XII. 35. II, Panetii de providen- tia libri, ad Att. XIII. 6. II, Panetii, convenerit, ad Att. I. 14. II, Panetii, sive Iulii inaneque terro- rum, ad Att. V. 20. ad Fam. XVI. 23. II, Panetii, inanis terrores, ad Att. XIV. 3. XVI. 1. II, Panetii, omnia de omnibus, ad Fam. XII. 20. XV. 17. II, Panetii, omnis virtutis remi- niscere, ad Att. I. 15. II, Panetii, valde amanter, ad Att. XV. 27. II, Panetii, mandatum annuum, ad Att. IV. 11. II, Panetii, agnominatio, cum unius lite- re mutatione alias sensus efficitur, ad Fam. VII. 32. II, Panetii, inoffensio, Top. 10. II, Panetii, mirabilia, admirabilia, quæ sunt contra opinionem omnium, Acad. II. 45. Fin. IV. 17. II, Panetii, se temere periculo obicere: ad Att. XIII. 27. II, Panetii, contra proprie loquendi ratio- nem, ad Att. XVI. 4. II, Panetii, præter expectationem, ad Fam. VII. 32. II, Panetii, præter historiam, ad Att. XIII. 10. II, Panetii, præter decorum, ad Att. XIII. 16. II, Panetii,

30 INDEX LATINUS. ad cives & de rebus civilibus, in qua negat obsecrare aditantes locum habere, reprobantibus Theopilem, qui suis concilio referent.

MILITIA. 13. Quid enim esset Clodium Milo, pater hos odium civile, quo omnes improbat edimur? Clodium erant, quae in pace et armis. Sic ut civis esse, quo uti possint cives in possessionibus, ut opponitur uti vera.

CLAUSTRUM. 13. Quid enim esset Clodium Milo, pater hos odium civile, quo omnes improbat edimur? Clodium erant, quae in pace et armis. Sic ut civis esse, quo uti possint cives in possessionibus, ut opponitur uti vera.

CLASSIS. De partibus civium, in qua descripta Servio census omnes erant, dici passim, notum est. Sed hinc dicitur ea ratio, cum ad significandam hominum praesentiam & contra adhibetur. Sic etiam auctores dicuntur praedictissimi, quod distitum erant in prima classe, in qua qui erant, uti etiam in secunda, uti etiam in tertia, uti etiam in quarta, uti etiam in quinta, uti etiam in sexta, in qua capite censu non numerabatur.

COACTOR, dicitur, qui in actionibus pecuniaris cogit, quae ab emptoribus solvenda sunt, & est fere argenteus, Cuius. 64. Sed & dicitur de omnibus, qui in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

COMPTIUM. Plac. 24. Or. II. 26. Genus matrimonii inempti, sine ritibus, quo in viri manus feminam conveniebant. Illud certum est, quod in quocunque negotio cogunt pecuniam mitti sunt.

1. 7. Cinctio H. J. viginti milia constitui me curavimus.

CONTESTARI. Proprie est testem aliquem in re aliqua facere hac formula: testis esto. Unde licet contestari ad Att. XVI. 15. Rufe. Com. 11. est, cum adversarius uterque, qui controversiam ad Praetorem delatorum, iudicio discipulationem, causa exposita breviter & narrata Praetori, dicebat praesentibus, testis esto.

CONTORQUERE. Dicitur proprie de eo motu hanc aut cujuscunque jaculi, qui se maiorem vim atque impetum addidit, ut rotacione gladii. Atque is motus atque agatio fit, pro ratione bellicorum, aut manu, aut machina aliqua, quae hinc tormentum dicitur. Exemplum copiose loci apud poetas. Hinc fit, ut quicquid celeriter movetur, & fertur, quicquid vehementius proper brevitate aut celeritate pronunciationis fertur, qui accitiores sunt brevioresque conclusiones, quibus pene restit, quamvis salite, tamen non potest, id omne contorqueri, contorquere dicitur. Exemplum est principis profectantur.

CONTRARIUM. Dicitur proprie de eo motu hanc aut cujuscunque jaculi, qui se maiorem vim atque impetum addidit, ut rotacione gladii. Atque is motus atque agatio fit, pro ratione bellicorum, aut manu, aut machina aliqua, quae hinc tormentum dicitur. Exemplum copiose loci apud poetas. Hinc fit, ut quicquid celeriter movetur, & fertur, quicquid vehementius proper brevitate aut celeritate pronunciationis fertur, qui accitiores sunt brevioresque conclusiones, quibus pene restit, quamvis salite, tamen non potest, id omne contorqueri, contorquere dicitur. Exemplum est principis profectantur.

CONTORE. Ad Rev. I. 9. Invenit. I. 20. Inter praecipua narandi est: ne quid pertrahatur, ne quid contoretur, hoc est, obicere. Sic Or. II. 24. re contoretur & diffidit. Est autem de eo genere obsecraturus, quae nimis brevitate oritur, quod oratio nimis brevis citius, quam intellet patet, praetervertitur. Toff. III. 10. commemoratis brevibus & apud ius in conclusionibus Stoicorum: de conclusionibus contortio & similia.

CONTRERNALIS. Licet. 7. domi una videri, contubernales militum, sunt qui simul stipendia faciunt, & in castris in eodem tentorio sub eodem decano degunt. Plaut. 11. Sicut in Cetera passim contubernales dicitur, propinquum huius huius Q. Menenius. Conter. 911. 15.

Imperatorum autem contubernales, sunt adulescentes pueri, qui in cohorte Praetoria militabant, ut, quoniam sae est circa imperatorem, sub eius oculis sint, cum eo esse, ad eo erant in re militari possunt, sicut constitit in Terentio. Cat. 30. Cum autem paulum roboris accepisset astitit, in Africam profectus est Q. Pompeius Praetor, qui contubernalis.

Ad his duobus generibus alie dicendi rationes ducit. Sic Brut. 29. I. Gallus Cerebentus contubernalis in conspectu dicitur, quia cum factus est in conspectu, mox adoleverunt, qui se ad infirmum aliquem virum applicabant; ut ab eo

31 INDEX LATINUS. Passio. Ad. I. in Ferr. 6. mansit in conditione. Conter. Quint. 22. IUS. Quis est ab conditione pari uti. Ferr. I. 24. Conditione optima esse dicuntur in redimendo, qui praecipuum aliquid ius habent redimendi, ut ad ipsos potius, quam ad alios res redimenda perveniat. Agr. III. 2. optima conditione praesit, pro quo dicitur seipsum optimo fore.

Ferr. II. 29. optima conditione laesae, est quam minimo pretio. Q. Fr. II. 2. bona conditio de emptione. Ad Att. XII. 2. Vestis conditio semel, vestura a Veleno sub usuris semel dicitur.

Natura rei. Marcell. a. a qua conditio dicitur victoria devota est. Ibid. 3. qua naturam & conditionem, ut vinci possent, habebant.

Passio, cautionibus & syngraphis facta: pecuniae, vel gratis promissio. Ad Q. Fr. I. 2. Marcell. 23. quibus conditionibus, quibus iactantur homines in provinciis profectantur.

Stimulis ius huius vocis est, cum ponitur pro nuptiis, quia sunt huius conditione dote, sive pro femina, quam uxorem ducunt, dote dantur habita. Atque, 10. avaria conditio Phil. II. 38. sicut ager, sicut tuum, ceteris, alia conditio quaerit & ante suspensa.

Hinc deinde & simpliciter dicitur & de feminis & viris, quibuscumque concumbitur, etiam extra conjugium. Cat. 15. Gladius dicitur conditio legis hoc est, adulescentes, viros, quibuscumque cubet.

CONFUSIO. Mor. 23. suffragium confusio, est, cum non est coacti suffragia servatur, & centurio numerantur, a prima classe facto iurito ut fieri ex iustitia Servo solebat, sed cum suffragia omnium classium & centuriam numerantur, ut primo civitatis civis suffragium eandem vim habet, deinde necessarii, qui quocunque suffragio suo confusum esse Praetorem curat. Id ut fieret, ambiguit tollendi causa, postulari Servius Sulpitius, & hanc Cicero appellat aequationem gratiae, dignitatis, iustitiam.

CONSCRIPTUS, Pater. Conscripti. Dicitur uti Pater & Conscripti, ut docet Liv. I. II. 4. Pater sunt hi, qui sunt generi patricii, Conscripti, qui novo Bruti instituto ex equestri ordine, qui postea senatorium senatus fuit, senatus adscripti sunt.

CONSTITUERE. Ferr. I. 1. Constitutore aedificatum, dicitur aedificatum, cum ea comparat, quae constituitur, sunt necessaria. Pars. 9. fidem constituitur, est, facere, ut fides habeatur. Mor. 2. ex A. ius familia constituta est, id est, comparat. Rube. Perd. 2. Or. I. 9. Constitutore res, mali resipuit, in rebus aliisque rebus. Agr. II. 3. a Graecis videtur malis esse reip. pater constituitur, multas leges esse, ut iudicialis, frumentarias laesae reip. salutaris. Marcell. 8. constituitur iudicia pro rebus. Constitutore dicitur, quod de re aliqua pacificatur, inter quos de re aliqua convenit. Ad Att.

CONTRARIUM. Dicitur proprie de eo motu hanc aut cujuscunque jaculi, qui se maiorem vim atque impetum addidit, ut rotacione gladii. Atque is motus atque agatio fit, pro ratione bellicorum, aut manu, aut machina aliqua, quae hinc tormentum dicitur. Exemplum copiose loci apud poetas. Hinc fit, ut quicquid celeriter movetur, & fertur, quicquid vehementius proper brevitate aut celeritate pronunciationis fertur, qui accitiores sunt brevioresque conclusiones, quibus pene restit, quamvis salite, tamen non potest, id omne contorqueri, contorquere dicitur. Exemplum est principis profectantur.

CONTORE. Ad Rev. I. 9. Invenit. I. 20. Inter praecipua narandi est: ne quid pertrahatur, ne quid contoretur, hoc est, obicere. Sic Or. II. 24. re contoretur & diffidit. Est autem de eo genere obsecraturus, quae nimis brevitate oritur, quod oratio nimis brevis citius, quam intellet patet, praetervertitur. Toff. III. 10. commemoratis brevibus & apud ius in conclusionibus Stoicorum: de conclusionibus contortio & similia.

CONTRERNALIS. Licet. 7. domi una videri, contubernales militum, sunt qui simul stipendia faciunt, & in castris in eodem tentorio sub eodem decano degunt. Plaut. 11. Sicut in Cetera passim contubernales dicitur, propinquum huius huius Q. Menenius. Conter. 911. 15.

Imperatorum autem contubernales, sunt adulescentes pueri, qui in cohorte Praetoria militabant, ut, quoniam sae est circa imperatorem, sub eius oculis sint, cum eo esse, ad eo erant in re militari possunt, sicut constitit in Terentio. Cat. 30. Cum autem paulum roboris accepisset astitit, in Africam profectus est Q. Pompeius Praetor, qui contubernalis.

Ad his duobus generibus alie dicendi rationes ducit. Sic Brut. 29. I. Gallus Cerebentus contubernalis in conspectu dicitur, quia cum factus est in conspectu, mox adoleverunt, qui se ad infirmum aliquem virum applicabant; ut ab eo

eo dicerent, ejus consilii de republica inter-
essent. Ad Att. XIII. 28. Contubernalis Quirini
dicitur Cæsar; cui, ut Romulo, divini honores
tribuebantur. Flacc. 17. contubernalis Lepidus, vo-
cat, quos palus post hospites dicit &c.

CONVENIRE. In aliquem convenire dicitur,
quod ad eum pertinet, in eum cadit, et aptum
est. Resp. Am. 23. supposito convenit in aliquem.
Syll. 7. convenit ad maximum partem civium
convenit. Fin. III. 14. si eesthrius laus esset,
ad patrem ejus convenire.

Conjare, consentire. Tusc. V. 15. quam sibi
convenit. Fin. III. 22. supposito prior non con-
venit.

Res convenit, est; componitur pacificatione;
&c. Ad Att. IX. 8. datus res conventorum
pudens. Phil. XIII. 7. si convenisset, fellicet,
pax inter Syllam & Sulpicium. Leg. 1. 20. si
nullas artem in se habet conventi; posse res con-
venire.

In honorem convenire. Top. 3. dicuntur uxores,
quibuscumque aut usæ aut contempnitione matri-
monium contrahitur. Flacc. 34. Mulier in manum
conveniret. Nam aucto. Ad quæro: usæ,
in conventionem? hoc est hoc dicitur.

Voc. II. 12. Adversarij popularis, ut in eam
res iudice datur ut his civitatibus, que in ad-
forum conveniret; quod fellicet eo convenien-
tem, cum conventus prior ageret, quibus ali-
quid controversie esset. Vide Conventus.

Cognat. 43. Nativitas voluntatis materis usque
non modo de existimatione conspiciam, sed ne pe-
cuniarum quidem de re minima esse putarem, nisi
qui inter adversarias convenisset. Pro, de quo
convenisset. Eodem modo dicitur illud, quod
supra attulimus: res conventi, &c.

CONVENTUS. Corona auditorum in iudiciis.
Hist. 62. minime digni elegantis conventus au-
ditus, apertissimi regnavi surculentis concubitus.
Sext. 26. Sic, quid gravitas velle? fellicet iudicium
quid hoc advocato, quid ille conventus,
&c. postulat.

Palium. ad Att. VI. 5. ex palio & conventus
ut aliquo discedo. Cæcin. 8. ex conventu &c.
Dicta, quo magistratus provincialis in civitate
certa nisi dicitur qualitate eandem capitalium
ereret. Or. 27. Hinc Ferr. V. 41. con-
ventus agere IV. 28. Conventus iudicare, &c.
Confer ad Pam. III. 8. Vatin. 5. &c. Dulla est
ratio inde, quod homines qui aliquid contro-
versie habent, autem eandem his dicitur in fo-
ro convenire solent. Unde & ipsam errorem au-
ditorum iudicalem, conventum dicitur dicitur.

Ab his conventibus inde urbes in quibus acce-
bantur, quo fors dicitur, etiam convenire dicitur.
Sext. 11. 20. Res ad dani-conventi cog-
nita televisse demum nacturum. Sermo est de
urbe Syracusana. Lig. 8. conventus firmi atque
magni.

In primis autem conventus dicitur civis Ro-
mani, qui in eismodi urbe negotiandi causa
domicilium sibi constituerunt. Ferr. II. 13. ex
eritiam Rom. conventus. Ibid. V. 36. si est
conventus Syracusæ civium Rom.

CORONARIUS. Agrat. I. 4. quod ad quem-
que imperatorum pervenit, pervenit ex præla-
tis mandatis, ut aucto coronario, quod usque con-
sumptum in munimento, necesse in artem con-
sumitur. Ex quo loco intelligitur prælate, ad
imperatorem pervenire solitam esse primo cum
partem prædæ, que populi esset, adeoque in a-
tatum referretur, deinde aliam partem, quam
in munimento aliquo, tanquam templo, quod
vovisset, ante quam paludatus ex urbe exire,
consummeretur; tertio aurum coronarium. Id ha-
bet nomen a corona; quoniam dabatur imperato-
ri a provincialibus, ut in corona sua trium-
phali conferretur, si triumphus ei esset decre-
tus. Cum a provincialibus accipiebant, erat tri-
sum exactione, honesta nomine, adeoque ple-
nè non prohibuit omnino, sed res plerumque
duram & iniquam. Confer Agrat. II. 22. Disin.
38.

CRETIO. Est spatium temporis, quod datur
heredi a testatore ad deliberandum, utrum vellet
hereditatem adire, nec-ne.

CURIA. Pars tricesima civitatis Rom. in qua
partes triginta Romulus eam descripsit. Dom.
12. ad quæ. curie sufficere, non ad suffum
esse verum.

Ædes, ubi sacra curie faceret Numen curie,
qui Curio dicebatur, et ubi curiales convenirent
de rebus communibus auri. Divin. I. 17. Li-
tatur una ista esset in curia Saliorum.

Locus consilii publici, ubi senatus convenie-
bat, sive nomine duobus ab illo cristianus generis,
de quo ante dictum est; sive, quod non esset
Ab ipis diveris. Certe non una Romanæ curie
Senatus fuit. Sed res, quæ tam curia dicitur
ea, que erat in foro, a Tullio Hostilio nomen
compositum extructa. De hoc Cic. Flacc. 24.
Spatulatur atque ad det. Resha videtur tenentia
&c. & moderatis effecti, Curia.

Hinc tropice etiam ponitur pro ipso Senatu,
auctore Cic. Orat. III. 41.

CURIATUS. Agr. II. 11. Curiatas civitas con-
tentum, suspitionem causa senatus. Curiatas co-
munita sunt, quibus ex instituto Romani per curias
suffragia feruntur. Ad Att. II. 7. Igitur
vitate suspitæ, sunt, qui in suspitæ fuerit, dum
lex curata tractabatur.

CURULIS. Sella curulis. Fuit ante regem,
post magistratum majorem, puta, Consulam,
Censuram, Prætorum & Aedilium Curulium; in
qua cum in publico essent, considerent. Ab hu-
jus sella usæ dicitur ad illud curulis, ut distin-
guerentur a plebeis.

D.

DECISIO. Factio, transactio, atone adeo con-
ditio transigendi. Resp. Am. 13. nulli decissionem
varem. Flacc. 36. Decissionis auctor. Proxime,
Com. a. passiones pietatem cum 19 anni, de
ecisiones, &c. Verr. I. 52. negat cum sibi illa
decisione satisficere posse.

DECUMANUS. Ferr. III. 4. ager decumanus,
hoc est, pro quo decumæ dantur.

Per.

Tablitanus, qui decumæ a populo velentur.
Ferr. III. 8. II. 19. III. 48. II. 71. Decumani
principes & auli senatus publicatorum. Scilicet,
quemadmodum honestissimum, de more Roma-
no, genus rei quærendæ est agricultura, sic et-
iam inter publicanos honestissimum, qui decumæ
condicere.

Magnus. Fin. II. 8. Asperferre cum decuma-
no. In rusticis sunt ora, poma decumana.

DECURIA. Tabula, sive album, in quo se-
natorum nomina scripta, qui iudicia admini-
strare debent; sive classis iudicum. In decurias
etiam distribuitur erat ordo feribarum, reliquum
que ministrorum, qui magistratibus appa-
reant.

DECURIARE. In decurias conferre, quod
faciebant, qui tribunalis legitime contumpe-
darum causa & conditione faciebant, unde de
falsitatis rei. Plane sic etiam est conveniare, de
quo supra.

DECURIO, Senator municipalis, aut coloni-
cus. Resp. Am. 9. 39. Sext. 4. ad Fam. VI.
45. Or.

DEFERRE. Proprie est ad locum quemcu-
que portare. Ferr. IV. 17. Ita factus animo &
espero, ut multo appetitur ad detrendam, quam
ad suscipienda signa esse videtur.

Hinc pro marte. Fin. II. 17. ad amicos rem
est detret. Ferr. I. 25. It ad eam rem istam
delet.

Etiam Clientes dicitur causam deferre ad pa-
trem, quod alio modo dicitur dicitur, Or.
III. 15.

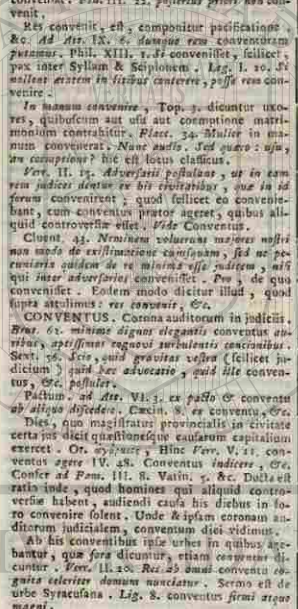
Defertur etiam rem, qui deliberandi causa ad a-
lios de re aliqua referret. Ferr. Itaque decumans
convenire: rem detret: statutus illi &c.
Defertur etiam res, auxilium petendi causa.
Ad Fam. V. 8. ut intelligeret nihil meum re scri-
pisse; utque quamquam tuorum frustis ad me
detulisse.

Accusator nomen deferre, fellicet, ad prætorum,
ejus, quomodo accusare suscipit, ut illud inter eos
scribat, quod esse recipere nomen. Resp. Am. 31.
eos nihil tamen in detretendo nomine ferat. Sed
non solum hominis nomen deferret, verum et-
iam criminis nomen; propterea, quod non solum
nomen rei detendum apud prætorum est, quem
accusare aliquis constituit, sed etiam crimen,
cujus eum accusaturus est. Ferr. II. 28. Inimici
c. i. suspensæ rei nomen detretur, fellicet, ce-
pitatis.

Defertur etiam calumniosiores. Agr. III. I. auz
ad ore de me detretur; unde delatus dicitur.
Dicitur & pro atere offere, confere. Ferr. VI.
70. demunitatis suspitæ detret. Ad Fam. VI.
25. Voluntatem suam ad aliquem detret. Con-
fer Phil. II. 20. Rabb. Post. 17. totum re ad me
eum tunc rapis detulisti.

Dare, committere. Ad Att. VI. 1. profecturum
detret. aliter. Ad Fam. XIII. 45. Deferere ali-
cui legationem. Ad Att. XIII. 21. rivi pectum
detretam.

Elegantior est pro commendare aut reipublice,
aut magistratus provincialis aliquem, ut ad ho-
Tom. IX.



notæ cum procebat. Ad Att. V. 7. aie Poma-
nos, quæsi se profectur delaturum. Ibid. 17.
profectur, quos volis, detret.

Ellipsis re ad ararium est in hac forma; ra-
tiones detret pro referre. Ad Fam. V. 20. quan-
quam passis de causis rationes detret prosperam;
nam apud ararium deponerant rationes. pro-
vinciales. Sic Phil. 15. detret nomina publicum
ad ararium, hoc est, deponere.

Sic Seta detret dicitur, pro referri. Nam
quod ad Fam. XII. 29. est: falsa senatus-con-
sulta tam detretabantur, pro eo ep. 1. est: de-
nitæ consilia falsa retentur; int. ad ararium;
ibi enim Seta ferabatur.

Dom. 5. malum delatum, opponit nefarius.
DENARIUS. ER numerus qui; cum seditur
duos asses cum dimidio valebat, decem asses va-
lebat; postea sedem; cum minus fellicet qua-
tuor asses erant. Respondet Græcorum drachma.
Quint. 4. Dicitur, statuisse tu quid sit ad de-
narium solvitur: hoc est, quid & quantum
solvendum esset, si pro numeris Gallicis, qui
erant in rationibus, & delabantur, solvotur
nummi Romani; quantum efficeretur, si forma
nummorum Gallicorum, quæ delabantur, ad de-
narios redigeretur. ad Att. II. 6. opponitur
denarius & Cistibatur, hoc est, summi A-
fricæ & Romanæ.

DEPOSITUS. Depensat. Proprie de agros-
tis, quos medici deponant, quod depensat eus-
tari posse. Ferr. I. 2. Deposita Reip. per.

DEROGARE. ER nova rogatione aliquid de
superiore lege demere. Dicitur autem ordinari
derogare legi vel de lege. Fragm. Corneli. I. lex
derogatur. ER etiam metaphoricè. Quint. 23.
fides multis iuris cogitæ, non perfidat Nevit de-
rogatur, laboratur.

DESCENDERE dicitur Romani honestiores,
cum in forum, curiam, campum sunt, quod il-
solerent in montibus habitare; ea loca autem in vallibus inter
montes erant.

Idem in universum; cum in publicum pro-
deunt. Phil. VIII. 2. Consul fe cum prædico de-
scensurum dicit Phil. III. 6. hodie non descendit
Antonius.

Hinc etiam ducta videtur hæc. Cal. 1. de-
scendere ad accusationem. Murea. 28. descendere
ad accusationem.

Descendere aliquid dicitur qui statunt ea fa-
cere, quæ invisi faciunt, ad extrema veniunt,
ad que demum ventur, cum seipsum non solum-
mittunt. Ferr. I. 38. non ego velle descenditur;
hoc est, gravissima de factibus. Ad Fam. X. 23.
Descendere ad extrema, ad Att. IX. 14. Ad
numis descendere, est omni rei & acerbitate sui-
ad Fam. VIII. 8. alteram ad conditionem descen-
dere vult. desin. * Verr. II. 72. placet mihi illa
desinere; descendit.

DESKIBERE. Disidere, distribuire in par-
tes. Agr. II. 20. in cupra dicitur deskibere.
Dialecticè dicitur deskibere, cum formas &
geneta rerum constitunt. Sic Rob. Post. 15.
deskriptæ; opponitur auctivis.

Ab.

Ab hac dividendi significatione multo formo-
le dicendi daturus, quos ita possit interpretari,
ut nulla divisionis mentio fiat; sed semper
ad divisionem aliquam respectit. Sic *Plav. V. 23.*
describere *evolutionem hominum pecuniarum.*
Ad *Fam. XII. 1.* *penam maxime describitur.*
ad *Q. Pro. I. 7.* *vulgus describere.* In quibus
maximus describere vobis *quod; imperare; sed*
ita ut intelligat, imperium esse ita ut sit con-
stitutio simul, quantum quaeque civitas daret.
Off. L. 34. *non describere, idem est, quod para-*
re, conferre; sed *propria pars describere*
pro dicitur, quia in juribus dandis discrimen
terrarum ordinum tractat, &c.

Describere est etiam *describere;* unde, de quo
describitur, dicitur, de eodem etiam *describere*
dicitur. *Or. I. 19.* *Describere finem legum. Jul. 1.*
82.

Describere dicuntur etiam mathematici, cum
formas arithmeticas scribunt. *Jenod. 14.*
Describere aliquem alioque, qui cum quidem
non nominat, sed ita de eo loquitur, ut facile
esse intelligit, quod quae sumo fit. *Ubi pro*
inventis; legibus. In qua ratione dicitur *loque*
accidit, ita ut, et continetur causa id fieri in-
venitur. Ad *Q. Fr. II. 3.* *Craffum descripsit.*
Mit. 38. *Voluntatem illi non latenter describitur.*
Syll. 29. *quia sunt descripti, transmissi.* hoc est,
ab accusatore oratione designati. *Pison. 18.* non
meberere *contumelia causa* scribitur *emendat;*
proferunt intentionem. *Or. Phil. II. 44.* *Ita tua*
mentis avaritia conio, quam ego sine contumelia
describo.

DESCRIBITO. Distributio. *Off. 1. 7.* *privatum*
possessum descriptio. Plaut. 24. in de-
scriptione *mutabilis* *scriptus.* *Off. 1. 7.* *est de-*
scriptio duplex, hoc est, in duas formas di-
tribuitur.

Ordo, qui scilicet ab apta distributione rerum
& partium poudet. *Off. 1. 39.* *Adhibendi* *descri-*
ptio. *Co. II. 9.* *qui in via nlla studiorum descri-*
ptionis ratio ordinis. Senec. 19. *quae ego ipso*
sum divinus, non sunt ordinis, una descriptio;
mutae itaque affirmati ordines non natus sunt so-
se. Sen. 84. *descriptio* *clatatis.* *Lex. III. 2.*
Magistratum descriptioe ornat respubli. no-
strum connotat.

Descriptio etiam dicitur eodem modo, ut de-
scriptio, cum homines accusantur & detentantur,
de quibus non loco dicitur est. *Plaut. 18.*
Decretio evulsionis, descriptio *populi* *submissa*
latitudo *descriptio.*

De formis generatimur. *Toff. 1. 19.* *non*
est mensura, sed descriptio, hinc capitandum.

DESTITUTIO. In re pecuniaria est, cum si-
liquis pecuniis, quem pollicetur est, se deto-
rum, non dat. *Quint. 5.* *hac destituitio perici-*
sur. *Or. Vide 104.* *cap. 16.* *& Cluent. 26.*

DESTARAR. Deprecari, si aut ab alio de-
metum cupere, deprecando, necando, aut dia-
tatione. *Catell. 1. 1.* *in prope nullam partem que-*
simantiam a me detulerit et detrote.

Hinc mali auspicii & ominibus dicitur, cum
ex dicitur, quibus mala impendentis averti possit.

se credimus. Et quoniam illa detestatio suspici-
si & omnia sit averendi mali causa, propterea di-
citur pro averere, adeoque etiam de divitiis;
cum sit propriis hominum. *Phil. IV. 4. O di-*
immenter avaritiae & detestamini quod hoc omni-
DEOVERE. *Prope idem est, quod verere.*
Vide Off. III. 13. *Deinde est certis ritibus se-*
creti, sive Tellus & dicit manibus conferere,
pro salute respubli. & pernicie eum aliqua & ca-
lamitate averenda; de quo est locus elegantiss-
quod Lp. VIII. 8. 12. Plav. II. 89. cum di-
ctis deoveris. Unde illi etiam sapientiam de-
overe dicuntur, qui se, aut periculum maximis
intempere pro patria obijerunt, ut Tacitus III. 1,
qui se deoverunt. Red. I. 1. Cum me fortunam
que meam pro vestra involentem, esse, cavendia
deoveri, aut votum facerem, in quo caput sumum,
tanquam pro hostia, Divi asserunt, quos exem-
plum exaratum est pro Dom. 6. 57. Dicitur hinc
etiam Iulio ille Ciceronis. Phil. XI. 6. Pidi as-
lata P. Didi adnotum; qui maximo formam ve-
limenta proponunt, pro alioqui se are deoverit.

DIBAPUS. Velis bi tinea, primo coeco,
deinde purpura, quae mechanum faceret. *Ad*
Fam. II. 16. *Curae dibapum cogitas, sed cum*
insolito moratur. *Ad Att. II. 19.* *Seravum*
facere diti dibapum vestiant.
DICA. *1. 7. 2. 2.* *dico,* quae alioque intenditur.
For. II. 15. *Scripturae hereditariae. Ibid.* *Dicas*
foris, est forum agere & cum dicitur dicas
foris, est iudices dare sortitione.

DICAS *casus.* *Verr. IV. 24.* *At tamen ut post*
se se casus dicat, adhibet tempus, ne dicit
quid illis adnumeratur, dicit casus daret, hoc
est, in speciem, ut imago saltem empionis ef-
fect. Maro. 10. Sed ante tu dicit casus
venerit, de vicisibus imaginatis, hoc est, de vi-
ciis illa & imaginariis.

DICTATA. Sunt aethes, praecipue, decreta,
quae a magistris artis alicuius discipulis scriben-
da traduntur, ut ab his edicantur. Et quoniam
hujusmodi dictata non adeo solent dari debent
se ac sine & subtilia in his acquirere, in acti-
o contentum habere. *De Nat. Doro. 1. 26.* *Hic*
enim a vobis nunquam dictata redduntur.

DIES. Dicitur saepe & variis modis de die-
to & constituto in de die, qui agendis causis in
sola dicitur est. *For. II. 15.* *Diem* *subter dicit*
omnibus; immo in de die solenniter dicitur, cu-
cum consuevit dies venerit. Confer ad Att. XVI.
15. Toff. 1. 19. *nulla die* *solutionis;* *prostita-*
24. Quint. 23. *neminis diem peritit.* *Ad Att.*
VIII. in Desponsum est. *Ad Att. 2. 9.* *diem pecuniam*
Te. Novemb. ad Fam. VII. 23. *diem annua;* est
dies solennitatis, quae est exactio anno noni. Per-
to de certis moribus diebus, quibus scilicet
febris accedit, dicitur. *Ad Att. IX. 2.* *est non*
dat. Maro. die 200, ut opinor, expulsum existant
a te Augurium, &c. *Contra XIII. act. de matre-*
112. *diem metum, sed esse III. Nov. Jan. 4. Att.*
16. Et Oct. 23. *cum dies metus venerit, pro die*
notitia.

Tempus, spatium temporis. *Ad L. 1. in Per. 2.*
diem perititiam postulat. *Toff. III. 25.* *Dies*

procedente nihilque agrivindum. *Ad Fam. 1. 6.* *us*
insurgitur nihilque insuperbitur. *1978 die.*
Pro eo quod in die fit. *Ad Fam. 1. 2.* *Hic*
diebus nobis nobilissimus in senatu fuerat, hoc est,
quod eo die in senatu adhaeruit, nobis honestissi-
ma fuit. *Ad Att. X. 4.* *non tam diuus ille dies*
Syllanus C. Maro fuisset.

In diem vivere, habet ferè semper aliquam in-
curiae & negligentiae significationem. *Orat. II.*
40. *est simpliciter futuri curam non habere; si*
habueram est, in diem vivere, nihil curandis
spontaneum tempus spectare debent. *Tull. V. 11.*
Academici eleganter dicuntur in diem vivere,
quod ita ipse interpretatur Cicero: quatenus
neque amnes probabiliter pervasit, id dicitur.
Et obijerunt erat, de in alio libro aliter sensu;
respondit, Academicus non curare, quod aliqua-
do statuerit, aut olim sint statuerit.
In diem etiam aliter dicitur, & opponitur rō
statim. *Petit. c. 12.* *si promissit, & increment*
est, in diem C. saltem promissit; *in causa id*
ergo, & esse adhibere statim.

Phil. III. 23. *nisi die.* Est formula, qua ob-
nunciatio se habet in comitiis.

Phil. III. 8. *in ante diem IV. Kal. Dec. Con-*
fer Catell. 1. 9. *Idem est, ac si diceretur in*
diem IV. ante Kalendas Dec.

DIPLOMA. *Ad Fam. VI. 12.* *ad Att. X. 17.*
Dip. 37. Ita dicebant litterae publicae, quae pro-
fecturis dabantur, ut in oppidis per quae iter
erit, magistratus operam darent, ut celeriter es-
sent & quae ad iter sint necessaria, reperirent.

DIRIBERE. Distribuire. *Fr. Cora. 1.* *non po-*
te. 1. 1. 1. *diribitur, dum simla defertur. Plv. 40.*
an ego expetiam, dum de re LXXV. rabulis diti-
beantur, de quo jamperden amare mereres indi-
cationem.

DIRIBITOR. Distributor, genus operarum
comitialium & judicialium, quae tabellae distri-
buebant.

DISCESSIO. Genus sententiae in senatu decla-
randae, cum dicitur sententiam ab his, qui eo lo-
co essent, ut sententiae dicensus per habentis, si
eam essent rogati, consulat jubere, reliquos fen-
satores dicesere ad eum locum, ubi esset alicui-
us sententiae pronuntiatae auctor. *Ad Fam. 1. 4.*
nemo est, qui nesciat, ut nemo dicesus fuerit,
oper aliquid non esse factum. Senec. 12. *dicesus*
non esse, alia vocante. Phil. III. 9. *Primum de*
supplicatio per discessionem fuit, cum id factum
esset ante novissimam. Vide Gall. III. 18.

DISSIPATUS. Dissipare dicitur, quae non
sunt ad artem formam redacta. *Or. II. 33.* *non se*
quae, quae non sunt, & dissipatum est, in certo
genere erigere, & ad artem formam redigere.
Opponitur numerosis. *Or. 71.* *scilicet est a-*
pta dissolere, quam dissipata comitiorum.

Dis. *57.* *de utalores in instruendo alipatus;*
qui inventa non ordine & arte dispositi.

DISSOLVERE. In re pecuniaria, solvere de-
bita, variisque modis dicitur. *Verr. III. 75.* *77.*
dissolvere alicui pecuniam. *Plaut. 15.* *dissolvere*
nomen, illi est, pecuniam. *Verr. V. 13.* *hanc*
quae etatis sua dissoluta & compassio sum.

Sed dicuntur etiam, qui dissolunt pecuniam
& nomen dicitur. *Catell. II. 8.* *dissolvi nullo*
modo possunt.

Depositi, imprimis in re pecuniaria. *Rose*
Cam. 18. *dissolvere pro sua parte.*
Hinc etiam ad alia transferuntur. *Sic ad Att.*
XV. 11. *dissolvere voca.*

Relletle. *Or. II. 38.* *dissolvi nullo in-*
veniam. (*intelligit, sophistica*) *qua 191 non possit*
dissolvere. *Tull. III. 30.* *unquam dissolvi-*
erit. *Rose. Att. 23.* *dissoluta est erisavosum.* *Div.*
II. 15. *hoc est, quo non erit erit passus dissolvi,*
de qua passus dissoluitur.

Tollere. *Catell. 10.* *periculosum est,* *dissolvi*
hoc dicitur.
DISSOLVITUS. Nimis negligens; opponitur
severo & jallo. *Catell. 1. 2.* *dissolutus in veip-*
periculo. *Verr. V. 3.* *malosse Damocum eruditionem*
in animas occurrentis, quam in praetoribus dicitur
latum videri. *Ibid. III. 77.* *judicium dissolutum*
et passivum.

Opponitur numerosis. *Orat. 77.* *Forma nimis*
est vinculum, ut de industria factum apparet;
altema; sermo vulgi; *nimis dissolutum, ut peror-*
gerent aut vulgare videretur.

Item orat. Off. 1. 35. *non dissolutus contem-*
derit, ut sic hoc apta ferit, nobis dissoluta.
In re familiaris actibus opponitur. *Quint. 11.*
quis tam dissolutus in re familiaris fuisset, quis
tam negligens. *Ibid. 12.* *qui tam pedibus aut pro-*
fectus magis dissolutus fuisset.

Dissolutum etiam dicitur, quod non est ad ar-
tis formam redactum. *Or. L. 42.* *adhibita est ar-*
tem, quae rem dissolutam dissolutamque concluditur. *Or.*
DIVINE. De divinatione rerum futurarum,
cui coeque possunt. *Div. 1. 39.* *Multa divinae*
praeferre & praedicti oportet. *Ad Att. X.* *namquam*
de esp. nisi divinae cogitatur, hoc est, quaeque
praedixi in re evocantur, coequentur.

DIVINITAS. Natura divina, Deus. *Div. III.*
11. *Quis animus veritatis aut veritatis veritatis*
divinitate, unde omnes animi hanc habent
veritatem.

Divinatio. *Div. II. 38.* *verit. de populi bar-*
baris a quibus divinitas inventa putabatur; placeat
19 tur humanitatis experte divinitatis auctoritate
habere.

DIVINITUS. De divinationibus, cui eventus
coequent. *Orat. 1. 6.* *multa divinitas etiam illis*
consultationibus deploratis noceret. *Or.*

Ver. III. 75. *divinitus in fraudem incidere,*
hoc est, perna quamdam a Deo immobilia.

DIVINUS. Qui praesare aliquid facit. *Q. Fr.*
II. 8. *Pravae fecerunt divinus qui in applicatione*
non detingant.

Vari. *Div. II. 3.* *qui divini habentur.* *Confer*
ad Att. X. 4.
Res dicitur, pro sacrificio. *Div. III. 10.* *mihi*
locari re dicitur passus. *Ibid. summa levitas caritur,*
rebus divinis proavatis.

Fin. II. 12. *Scientia divinarum & humanarum*
rerum est delictio sapientiam, hoc philoosophia,
in qua res divinas sunt physicae, quae & theolo-
giam naturalem, quam vocant, ex veteri perti-
tio-

His, misericordiam, equitatem erga alios, mansuetudinem & placabilitatem, &c. ad Fam. XI. 22. ut cum humanitati tua, cui mea causa cum temperatum vultis. Ad Q. Fr. I. 19. humanitatis est aliorum consuetio commodis. Ad Att. XV. 7. humanitas edictorum. Ad Att. XV. 16. humanitas tua est ignoscere. Off. III. 6. in fugis humani spiritus & immantissimae bellae a ratione rationem humanitate carere. Itegrum est. Arch. 3. humanitas opponitur severitati. Catil. IV. 8. humanitas & misericordia. Quint. 19. humanitas triumphum. Off. II. 20. humanitas est offensa. Verr. II. 49. humanitatis rationem habere. Ad Fam. V. 21. ubi cum fortissimum humanitatem, tum cunctis humanis profuisse. Scilicet, ut ferat injurias. Ad Fam. XI. 17. humanitas tu, cui amicum esse non morum aliter. Amic. 8. non fuisse hunc scilicet, moderate ferre mortem amici. Humanitatis tua. Off. 12. crudelis spiritus est, cuius erat humanitas non possit. Sen. 3. humanitatem Caesulis in rebus humanis ferendis. & prudentiam Athabae deponisse. Off. III. 23. utilitate magis digne officium, quam humanitate. Phil. II. 4. humanitatis reperti, qui literas tibi ad amico scripsit, tuus amicitia profert.

Cultus humanus, vite ratio homine digna. Sen. 24. cetera humanitate perpolit. Off. III. 17. ut paternum mero ad humanitatem & virtutem florentem. Div. II. 38. barbati humanitas exere.

Quia deinde homini proprium est ridere, latari rebus late, jocari, Or. I. 8. propterea hominibus est etiam pro urbanitate, lepore. Ad Att. II. 23. sine humanitatis lepore. Ad Fam. XI. 17. lepore, humanitas, lepore. Res. Am. 41. inveni curam & urbanitatem dicitur... bonum literis adamicis aut humanitatem. Ferr. III. 4. ut similes, ut dicitur, aut humanitate eius delectamini. Or. II. 17. invidiam in sua strotia dissimulavitque longe lepore & humanitate amicus praesertim optat.

HUMANITAS. Homo. Ad Att. XIII. 21. possessus falli, ut humanus.

Ab homine expressio, hominibus virtutibus & naturis. Ferr. III. 7. humanus & virtutis ratio. Tuic. III. 6. humanum id eundem, non enim a silice nisi sumi. Or. 63. oratio temperata austeritatem insensu auctoris, hoc est, facti ut non possit, cum auctori commotione, quo hominibus solentur est in his rebus, dicitur.

Dolus. Or. II. 1. humanissimum homo.

Homine dignus. Orat. I. 8. humanus cultus.

Arch. 7. animi auctor humanissima. Acad. IV. 21. humanissima complecti quibus voluptatibus.

Equus, moderatus. Ad Fam. X. 24. modiciorum atque humanissimi sensus sunt.

Urbanus, lepidus. Fin. II. 23. homo bilis & humanus.

Actum sine etiam curiosus, quia hominibus hoc innotum est, ut velis scire, imprimis ea, quae occultantur. Ferr. V. 28. Apropositi homines perire & humani, qui non modo ea, quae prospecta essent, videre, verum etiam occultat.

supplicium possunt, habebant rationem quotidie praetorum, qui fecerit veritas, quam multos esse oportere, consuetudine.

Humana, & res humana dicitur quae hominibus propria sunt, ut accideri possunt, divitiis, honore, morbi, pericula, pauperia, mors, &c. Off. I. 4. humanarum rerum contemptio.

I. J.

IMAGO. Opponitur rei ipsi, ut nomen. Res. P. 15. umbra & imago equitatis R.

De eadem. Tuff. III. 2. imago veritatis.

Elitae Epici. Div. II. 67. Nat. D. I. 12. Fin. I. 6. Fam. XV. 16.

Fer. V. 14. ut imaginis ad memoriam praesentemque proleat. Hoc jus dabat admissa carulis & ceteris magistratus maiores, itaque imagines sunt signa nobilitatis. Nobiles enim sunt quorum majores magistratus maiores perierat, Agr. II. 1. Imagines juvenis suae, Planc. 7. qui imaginibus ducantur. Sext. S. imaginis ornate raris.

IMPERATOR. Est honoris nomen, quod ut a militibus re profere possit, dicitur tribunum. Ad Fam. II. 10. ut a senatu, Phil. XIV. 4. 5. exco. hostium numero occiso.

IMPERTUM. Manu. 4. de imperio dicitur. Dicitur cum bellum est non de aliqua regione patre, sed nisi alteri fuerit.

Impetio, quod magistratum est, duas formas facio, alteram civis & quaerit, quod est magistratum urbanorum, & omnium provinciarum, & alio nomine potestas dicitur, habetque praedonem, animalverfione, coercionem, in provincia etiam jus securium, ut ut sub Caesaris appellatum est, etiam atque alia multa, quae ratio magistratus potestatis, unde dicitur hie magistratus esse in uno patre.

Alterum genus est militiae, quod habent magistratus provinciales, qui potestas belli alii, suis gerendi mandata est, aut alii cuius extra ordinem belli administratio mandat. Hoc imperium, qui habent, dicitur esse cum imperio. Ad Fam. I. 7. huiusmodi est. Ferr. III. 91. imperium imperium dicitur, & imperium. Lentuli ad Fam. I. 7. Ac, unde interdum imperium & magistratus opponitur.

IMPERTURE. Div. I. 16. dicitur magne res imperitii solentur. Ind. II. 17. qui essent, ut quo impetire vultis, consuetudinem habent, ut quibus dicitur. Est autem impetio, & imperium, utis, &c. consilium Deo, an, quod in manibus habemus, felicem successum sit habiturum necne, unde quod aut solvitur, esta felicia fuerit, id imperitum dicitur.

INDEX. Inducit verbum Ciceronis temporibus convinctum & nomen hominis pedis fuit & nocentis, ut, imprimis hie Imperatoribus, nomen dicitur & cognomen. Scilicet, quemadmodum quibus dicitur, & cognominibus, quoque dupliciter utantur, ut alii calamitas hie.

tiam molestiam creant, hie homines seditioni conculcabat agentes & impudens perditoque, ut per eos bonos cives vexarent, cum eos in concionibus producerent, ut ab se interrogati consilia crederent & invidiosos prolecerent, quibus populum in eos concitarent, ut in senatu, ut huiusmodi res ederent. Vide Vatin. 10. 11. Flacc. 38. Sest. 63. ad Q. Fr. II. 3.

INDICIUM. Quod indices ediderunt. Syll. 13. Vatin. 11. Rosc. Am. 37.

Delatio nominis, partes accusatoris. In Caecil. 11. si tibi iudicium populus daret.

INDICARE. Pretium dicere, Off. III. 17. ut si si fuerit, cuius emptor erat, semel indicaretur.

INDUCERE. Afferre. Fam. I. 36. inducere probationem. Ad Fam. XI. 22. casum inducere.

Commemorare. Dom. 14. ad Att. XIII. 19. ferre non aliter inducere.

Referre in rationem. Ad Fam. III. 10. ratio, in quibus, quantum legatis datum, induxit. Conter. Ferr. I. 40.

Delere. Dom. 4. inducere Senatus-consultum, ad Att. XIII. 24. inducere nomina.

INGENUITAS. Est eorum, qui liberis parentibus nati sunt, quorumque nomen ius servitutum ferunt. Ferr. I. 38. ingenuitatis ius.

INHUMANUS. Off. III. 11. inhumanum est, esse velle prohibere peregrinos. Amic. 14. non inhumanus est vultus, scilicet, qui populis univertis consulti.

Ruictus. Off. I. 26. egrestis & inhumana est ingenuitas.

Sordidus, qui utilitatem honesto praefert. Amic. 19.

Supidus, indoctus. Or. 51. aures inhumanae. Red. II. 6. inhumanum negotium. Saevis. Verr. III. 2.

Inurbanus. Quint. 3. neque inhumanus pro est exsibilatus.

Off. I. 40. inhumanus dicitur, qui in convivio mediator attentus, quod alienum est ab homine, in convivio non hilarem esse, loqui, &c.

INITIA naturae. Fin. II. 23. III. 6. De his rebus, qui nobis prima a natura quasi commendantur videntur, quod nos sponte appetimus, & eorum causa alia conficiuntur.

Acad. IV. 36. initia mathematicorum, quibus non concessi dignum proferri non possunt, hoc est, prima illa quae ut peritica & certa ponuntur a mathematicis.

Mytheria. Leg. II. 24. nihil melius hille mytheris, & quibus de agresti immunitate vicia curantur.

Inofficiosus. Ferr. I. 42. inofficium religionum, quo praetermissus liberi, coniuges, proximi, quibus officii nostri est consulere.

INTERCALARIS. Intercalatus. Quint. 25. ante V. Kalendas intercalares. Intellige de mensis intercalato esse instituto Numa. Annus Numa erat 355. dierum, ex quo instituto quia octo annorum spatia 90. dies aberrat annus a cur-

su solis, hoc 90. dies in quatuor menses intercalares hie Metechonios describit Numa, duos biunus, duos tertium & viginti dierum, & post biennium unumquodque, unum ex his, & quidam aliter, modo parum, modo imparum, interpositi. Eos menses a Graecis inventos adhiberet. Quia antea Graeci tantum 354. dierum faciebant annum, post tertium alterum, id est, post viciesimum quantum annum, dies erant 355. Superflui dies, illi fellit, quia finis annis, in hoc tamen imparis numeri, adhaerere. Itaque tertia alterum non 90. ut in primis duabus octoberibus, sed 66. dies interposuit, quo factu hodie & lunam ad mensum mensa reducere habebat. Atque hic est cyclos Numa 24. annorum, & de quo est apud Iqvium I. 20.

Ad Fam. VI. 14. Kalend. intercalares priores. Hunc locum cape de mensibus intercalaris Caesaris. Is, quia anni ratio propter intercalandum licentiam, qui Pontificis vel erant, perturbata erat, & ipse factus emendare instituit, primo instituit annum 365. dierum, & deinde ut ante in ordinem rediret annum, fecit annum, quem vocant consulationi. In eo erant tres menses intercalarii, priores hie, qui ex instituto Numa in illum annum incidebat, deinde duo Caesaris integri intercali inter Novembrem & Decembrem. Prioris Kalenda dicitur fuit Intercalares priores, alterius posteriores.

INTERCESSOR. Qui se interponit, mediator, ut hodie dicunt. Rosc. Am. 38. ipse bonitate, auctore, intercessore legatis ad Syllam non aderunt.

Sponsor. Ad Fam. VII. 27. utinam semper tribuna esset, intercessorem non quaereret. Ludic in ambiguitate verbi, quod & sponsores significat, & tribunal intercedentem aliter rei, hoc est, vetantem.

INTERDICTUM. Decretum praetoris, certis formulis conceptum, quo aliquid iuber vel vetat. Imprimis in controversiis de possessionibus, cum eum qui ex aliquo loco dicitur esse, restitui iuber, donec res iudicio plana facta sit. Pro Caecina. 3. 14. 31. Orat. I. 10. interdictionem rem extendentes.

Dom. 26. interdictionis felicitas, id est, seculum. De lege, qua Ciceroni aqua & igni interdictionum erat.

INTERREX. Dom. 12. est magistratus extraordinarius, qui conitiorum habendorum causa creatur, & quo magistratus major nullus est, qui habere possit. Nomen retinuit in libera republic, quod olim accipitur, post mortem Romuli in interregno. Liv. I. 27. Interregem autem & patrium esse, & a patrio pro oportebat.

PER DOM. 164.

INTERROGARE. Placc. 10. bene estum interrogavit. Scilicet mortis erat, cum rebus ab aliquo in iudicio producebatur, ut & ipse qui eum produceret, de his rebus, quae vellet te hie mentio ejus confirmari, eum interrogaret, & patronus ejus, contra quem producebatur, si forte responsiones elicere posset ejusmodi, qui-



bus se impediret ipse, quibusque testimonium eius conveniri posset falsitatis: in quo in primis ingenium & artium patroni cerebatur. Atque hoc est, bene interrogare.

INTERROGATIO. Est actoris, cum testem five suum, five adversarij interrogat, cuiusmodi est oratio in Vaticanum. Ad Fam. I. 6. ita quo interrogatio mea nihil habuit, nisi reprehensionem Tribunorum suar. Ex interrogatione hac Vaticanj intelligitur, etiam objecta esse testibus interrogandis, quibus fides eorum infirmari possit.

INTUS. Intus caetero, vide CANO. INTERROGARE. ER populum lege rogare, ut aliquid jubeat, quod ad alterius incommodum pertinet. Dom. 22. multam irrogare. Interrogare privilegium.

JUBEO. De populo proprie dicitur, cum legem accipit. Ad Brar. 4. Senatus censui, et populo R. jussit. De pratore jus dicente, cum decernit. Quint. 8. quia ita feceritque laboraret. Ibid. Juberet P. Quintum sponteum scire, et resanasse nequus advocatus accivum juberetur.

JUDICIUM. Rofc. Com. 4. Judicium & arbitrium ut differant? Milan. 1. Judicium novum, hoc est, extraordinarium & nova lege constitutum, quale Melloni fuit. Claren. 44. Judicium cum re constitutum hoc est verum. Rofc. Com. 5. Judicia legitima: legis constituta. Mur. 1. Judicium Consulis designat. in Cecil. 1. Brar. 33. Ore. Judicia publica sunt, in quibus causa publica agit: privata contra, in quibus privata. Sed Arch. 5. Judicium publicum dicitur, quod est de causa privata. Est enim illud Judicium de jure civitatis, quod est privati juris: Sed ista dicitur, quia Judicium illud Archivi assebat, ut lege Plautia Popina, que est juris publici. Dom. 31. Judicia Senatoria: sunt SCA.

Judicia dicuntur etiam honores, premia, quia felices dantur his, qui in digni judicantur. Ovar. 21. Cujus de meritis Senatus causa festiva. Conter Manil. 15. Place. 39. ubi de supplicatione dicitur. Rofc. Am. 37. Age nunc ex Corp. fogni judicio Restorum scilicet confidendum: hoc est, ex premio, quod Rofcius Chryfogonus dedit.

Acomen in iudicando & facultas. Ad Fam. VI. 18. quicquid iudicij adhibetur de d'ingolo. Ibid. remouendum de iudi judicij forma deservitur. Ibid. X. 35. cum tantum cum confilium, iudiciumque sit.

Judicium dicitur etiam pro judicibus. Ferr. II. 18. Judicium ferit.

JUS. Significat omnia ea, ex quibus, quid iustum sit, quid faciendum, quid omittendum, intelligitur, tanquam leges, edicta pratorum, consuetudo, &c. Huius juris plura genera sunt. Apud Ciceronem hac obsequa.

Jus Civile. Vide CIVILIS. Sed aliter sumitur

ius civile. Flacc. 23. quere, sinte ista premia censui sentendo; habeas ius civile. Nempe ita, ut significet constitutionem qua gaudent aedia, que in centum debent possunt.

Jus divinum, est i. naturale. Ferr. 22. cum domicilia conjuncta, quas urbes divinas, iuvenas & divino & humano iure, manibus seferunt. Antea dicebat naturalia & civile. Har. R. 16. Jus legatorum tam hominum praedia manuum sit, nam aium divino iure esse collatum. 2. Pontificum. Har. R. 7. ext. domum publico omni praecipit. & humano & divino iure manentem. Liberta erat Cicerois domus a Pontificibus, adeoque divi iure, deinde a populo, lege, cap. 6. addeque humano iure. Sed utrumque hoc jus publicum est.

Jus Gentium est naturale. Offic. III. 5. neque hoc solum natura, id est, iure gentium, sed etiam legitimum populum, quibus in singulis civitatibus respectiva constituta. Conter istud, cap. 17.

Jus Humanum. Cum opponitur divino, est modo positum, quod vocant, omne, cum publicum tum privatum, modo ea tantum, qua in rebus prolapsi veniunt. 2. Jus est de rebus Sacris, in quibus Pontificis cognitionem habent.

Jus Praedictorium. Balb. 20. Jus illud, quod ad praedia publico obligata, & lege praedictoria vendenda pertinebat.

Jus Praetorium dicitur i. edicta Praetorum. Offic. I. 10. que quidem plerique iure praetorio liberantur, nonnulla legitima. Verr. I. 44. postquam ius praetorium constitutum est, semper hoc iure usi sumus. 2. Totum iurisdictionem praetoria. Ferr. II. 22. quibusmodi totum jus praetorium fuit per tribunum in Sicilia, Ferr. praetor. Phil. II. 2. quam invariata esse intercessis beneficium ostendit, non iure praetorio.

Jus Privatum, est civile, 1. stricte sic dictum, de quo vide CIVILIS. In Cecil. 5. Civibus cum sunt vestra praemia, civilis fore actioe & divi iure repetuntur. 2. Deinde pro conditione, qua ex iure civili illa oritur. Har. R. 7. domus est iure privato, scilicet, quam tenemus hereditate, & auctoritate, mancipio, nexu.

Jus Publicum, 1. opponitur privato, & cum factum, five pontificum, tum praetorum, tum plebiscitum. Dom. 53. Sed ut resque ad jus publicum dicitur. Unde domus iure publico, dicitur Har. Resp. 7. quia & a populo lege centuriata, & decreto pontificum liberata erat. 2. Et vero etiam pro iure communi. Dru. I. 3. Et vero etiam omnes civis pertinet, adeoque etiam pro civili illo, quod alias privatum dicitur. Dom. 13. nego potuisse iure publico, legitime fieri, quibus hac civitas uritur. &c. Ibid. vestra in medio iure publico. Ibid. 49. nec de iure pontificio, sed de publico disputo. Ad Fam. IV. 14. si de iure publico ammi dispiciatur.

Jus urbanum. At. I. Verr. 1. prae jure urbari. Est civile privatum, ex quo jus dicitur praetor urbanum.

JUS est etiam, quod legitibus, edictis, consuetudinibus, hoc est, superiori illi juri confotatum est, quod nobis ex eo debetur, &c. Sic est in his: jus dicere. Verr. I. 40. Quint. 26. jus suum obtinere. Verr. I. 24. jus suum amittere. In Cecil. 18. jus eripere. Quint. 28. si intercesserit collata, vemp. laffer. sed iure laffer. Sext. 36. Jus summum, Graece dicitur, cum in eo, quod nobis debetur, sed deberi putamus, non ex aequo & bono, sed acerbe agimus, nihil remittentes de jure nostro, ex quo summa lege injuria existunt. Quint. 17. aut contra praesentes, aut summo jure experiri. Cicin. 23. 6. vestri & liciti, ut dicitur, & summo jure contendere, &c. Conter ibid. 4. Ad Att. XVI. 15. Quint. 15. jus extremum.

JUS aliquando est Coniatio que ex jure oritur. Arch. 4. que civitas cum esse agnissima iure ea fader.

Hoc significat etiam in illa forma: optimo iure. Pro quo etiam dicitur optima lege, optima conditione. Nempe eam conditionem, que plenissimum jus aliquid rei affert, que ut hodie dicitur, cum omnibus privilegiis & prerogativis conjuncta est. Quint. 23. per jus. Har. R. 7. domus iure optimo. Agr. III. 2. praedia iure optimo. Ferr. III. 91. que est ista conditio Sicilia? cur, que optimo iure, propter antiquitatem, fidelitatem, esse debet, &c. Phil. V. 16. domus imperij Cessit: si pro praetore eo iure, quo qui optimo.

Potestas in rem aliquam five justa, five injusta. Ferr. 1. 7. quod est in iudicando nimum sui juris fontemque cognoscere. Phil. IV. 4. omnes sub jure & imperio consulti debent esse provinciae. Unde suo jure facere aliquid dicitur, qui libere, pro arbitrio, nemine impediendo, facit. Fin. V. 27. Manil. 22. Ferr. II. 14. Ad Fam. XIII. 27.

Locus ubi jus dicitur. Quint. 19. in jus vocat: sequitur. Cicin. 19. quando te in iure conspicio. Conter Quint. 25. Ferr. II. 77. IV. 65. Red. II. 41. Equum. Phil. II. 29. jus possessas. Quid ad rem? plus ille parvas.

IUSTITIUM. Est, cum jurisdictione & judicium publica non exercentur: id fit edito Coll. Phil. V. 12. iustitium edice.

IUSTUS. Satis magnus, Sufficiens. Ad Att. V. 12. iusta stinera. Ad Fam. II. 10. iusta victoria.

Iusta dicitur exequie, funus. Rofc. Am. 8. iusta solvere. Flacc. 38. iusta facta Catilinae. Conter Leg. II. 22.

Iusta font certus quidam modulus rerum flatum tempore facienda, fundandatum, dandatum, percipiendum: quodvis pensum, officium, solennia. Unde solennia & iusta iudicium. Har. Resp. 10.

IURARE. Ad Fam. III. 1. homo, quod iure, consipio. Formula, qua utitur in re, quae bonam & malam interpretationem habet, ne detur, ac volumus, accipiat.

JURIS est etiam, quod legitibus, edictis, consuetudinibus, hoc est, superiori illi juri confotatum est, quod nobis ex eo debetur, &c. Sic est in his: jus dicere. Verr. I. 40. Quint. 26. jus suum obtinere. Verr. I. 24. jus suum amittere. In Cecil. 18. jus eripere. Quint. 28. si intercesserit collata, vemp. laffer. sed iure laffer. Sext. 36. Jus summum, Graece dicitur, cum in eo, quod nobis debetur, sed deberi putamus, non ex aequo & bono, sed acerbe agimus, nihil remittentes de jure nostro, ex quo summa lege injuria existunt. Quint. 17. aut contra praesentes, aut summo jure experiri. Cicin. 23. 6. vestri & liciti, ut dicitur, & summo jure contendere, &c. Conter ibid. 4. Ad Att. XVI. 15. Quint. 15. jus extremum.

JUS aliquando est Coniatio que ex jure oritur. Arch. 4. que civitas cum esse agnissima iure ea fader.

Hoc significat etiam in illa forma: optimo iure. Pro quo etiam dicitur optima lege, optima conditione. Nempe eam conditionem, que plenissimum jus aliquid rei affert, que ut hodie dicitur, cum omnibus privilegiis & prerogativis conjuncta est. Quint. 23. per jus. Har. R. 7. domus iure optimo. Agr. III. 2. praedia iure optimo. Ferr. III. 91. que est ista conditio Sicilia? cur, que optimo iure, propter antiquitatem, fidelitatem, esse debet, &c. Phil. V. 16. domus imperij Cessit: si pro praetore eo iure, quo qui optimo.

LACUS. Brar. 83. quod de massa ad lacu feruicidus viciusum Tagineta. Latus, ut ex loco patet, est fossium, in quo multum mittitur, donec desuberit, & in ictus distanti posset. Vinum de dolio & lacu, est mustum, vinum recens; & oratio de lacu est ea, quae novitates verborum confotatur.

LATINITAS, ad Att. XIV. 12. Jus Latini, quod ex foedere cum Latinis ortum est. LAUDATIO. Genes testimonij publici, quod magistratibus provincialibus & civitatibus pro legatorum Romae tributur, cum rei de reponendis facti sunt. Pro Pontico 2. in Perennis passum.

LEGATIO. Ad Fam. XII. 21. legatione libera legatus. Flacc. 34. legatione libera fomeret. Ad Att. II. 18. libera legatio vori causa. Dicitur libera legatione, cum senatoribus, privata seu conditionem, que plenissimum jus aliquid rei affert, que ut hodie dicitur, cum omnibus privilegiis & prerogativis conjuncta est. Quint. 23. per jus. Har. R. 7. domus iure optimo. Agr. III. 2. praedia iure optimo. Ferr. III. 91. que est ista conditio Sicilia? cur, que optimo iure, propter antiquitatem, fidelitatem, esse debet, &c. Phil. V. 16. domus imperij Cessit: si pro praetore eo iure, quo qui optimo.

Potestas in rem aliquam five justa, five injusta. Ferr. 1. 7. quod est in iudicando nimum sui juris fontemque cognoscere. Phil. IV. 4. omnes sub jure & imperio consulti debent esse provinciae. Unde suo jure facere aliquid dicitur, qui libere, pro arbitrio, nemine impediendo, facit. Fin. V. 27. Manil. 22. Ferr. II. 14. Ad Fam. XIII. 27.

Locus ubi jus dicitur. Quint. 19. in jus vocat: sequitur. Cicin. 19. quando te in iure conspicio. Conter Quint. 25. Ferr. II. 77. IV. 65. Red. II. 41. Equum. Phil. II. 29. jus possessas. Quid ad rem? plus ille parvas.

IUSTITIUM. Est, cum jurisdictione & judicium publica non exercentur: id fit edito Coll. Phil. V. 12. iustitium edice.

IUSTUS. Satis magnus, Sufficiens. Ad Att. V. 12. iusta stinera. Ad Fam. II. 10. iusta victoria.

Iusta dicitur exequie, funus. Rofc. Am. 8. iusta solvere. Flacc. 38. iusta facta Catilinae. Conter Leg. II. 22.

Iusta font certus quidam modulus rerum flatum tempore facienda, fundandatum, dandatum, percipiendum: quodvis pensum, officium, solennia. Unde solennia & iusta iudicium. Har. Resp. 10.

IURARE. Ad Fam. III. 1. homo, quod iure, consipio. Formula, qua utitur in re, quae bonam & malam interpretationem habet, ne detur, ac volumus, accipiat.

JURIS est etiam, quod legitibus, edictis, consuetudinibus, hoc est, superiori illi juri confotatum est, quod nobis ex eo debetur, &c. Sic est in his: jus dicere. Verr. I. 40. Quint. 26. jus suum obtinere. Verr. I. 24. jus suum amittere. In Cecil. 18. jus eripere. Quint. 28. si intercesserit collata, vemp. laffer. sed iure laffer. Sext. 36. Jus summum, Graece dicitur, cum in eo, quod nobis debetur, sed deberi putamus, non ex aequo & bono, sed acerbe agimus, nihil remittentes de jure nostro, ex quo summa lege injuria existunt. Quint. 17. aut contra praesentes, aut summo jure experiri. Cicin. 23. 6. vestri & liciti, ut dicitur, & summo jure contendere, &c. Conter ibid. 4. Ad Att. XVI. 15. Quint. 15. jus extremum.

LACUS. Brar. 83. quod de massa ad lacu feruicidus viciusum Tagineta. Latus, ut ex loco patet, est fossium, in quo multum mittitur, donec desuberit, & in ictus distanti posset. Vinum de dolio & lacu, est mustum, vinum recens; & oratio de lacu est ea, quae novitates verborum confotatur.

LATINITAS, ad Att. XIV. 12. Jus Latini, quod ex foedere cum Latinis ortum est. LAUDATIO. Genes testimonij publici, quod magistratibus provincialibus & civitatibus pro legatorum Romae tributur, cum rei de reponendis facti sunt. Pro Pontico 2. in Perennis passum.

LEGATIO. Ad Fam. XII. 21. legatione libera legatus. Flacc. 34. legatione libera fomeret. Ad Att. II. 18. libera legatio vori causa. Dicitur libera legatione, cum senatoribus, privata seu conditionem, que plenissimum jus aliquid rei affert, que ut hodie dicitur, cum omnibus privilegiis & prerogativis conjuncta est. Quint. 23. per jus. Har. R. 7. domus iure optimo. Agr. III. 2. praedia iure optimo. Ferr. III. 91. que est ista conditio Sicilia? cur, que optimo iure, propter antiquitatem, fidelitatem, esse debet, &c. Phil. V. 16. domus imperij Cessit: si pro praetore eo iure, quo qui optimo.

Potestas in rem aliquam five justa, five injusta. Ferr. 1. 7. quod est in iudicando nimum sui juris fontemque cognoscere. Phil. IV. 4. omnes sub jure & imperio consulti debent esse provinciae. Unde suo jure facere aliquid dicitur, qui libere, pro arbitrio, nemine impediendo, facit. Fin. V. 27. Manil. 22. Ferr. II. 14. Ad Fam. XIII. 27.

Locus ubi jus dicitur. Quint. 19. in jus vocat: sequitur. Cicin. 19. quando te in iure conspicio. Conter Quint. 25. Ferr. II. 77. IV. 65. Red. II. 41. Equum. Phil. II. 29. jus possessas. Quid ad rem? plus ille parvas.

IUSTITIUM. Est, cum jurisdictione & judicium publica non exercentur: id fit edito Coll. Phil. V. 12. iustitium edice.

IUSTUS. Satis magnus, Sufficiens. Ad Att. V. 12. iusta stinera. Ad Fam. II. 10. iusta victoria.

Iusta dicitur exequie, funus. Rofc. Am. 8. iusta solvere. Flacc. 38. iusta facta Catilinae. Conter Leg. II. 22.

Iusta font certus quidam modulus rerum flatum tempore facienda, fundandatum, dandatum, percipiendum: quodvis pensum, officium, solennia. Unde solennia & iusta iudicium. Har. Resp. 10.

IURARE. Ad Fam. III. 1. homo, quod iure, consipio. Formula, qua utitur in re, quae bonam & malam interpretationem habet, ne detur, ac volumus, accipiat.

JURIS est etiam, quod legitibus, edictis, consuetudinibus, hoc est, superiori illi juri confotatum est, quod nobis ex eo debetur, &c. Sic est in his: jus dicere. Verr. I. 40. Quint. 26. jus suum obtinere. Verr. I. 24. jus suum amittere. In Cecil. 18. jus eripere. Quint. 28. si intercesserit collata, vemp. laffer. sed iure laffer. Sext. 36. Jus summum, Graece dicitur, cum in eo, quod nobis debetur, sed deberi putamus, non ex aequo & bono, sed acerbe agimus, nihil remittentes de jure nostro, ex quo summa lege injuria existunt. Quint. 17. aut contra praesentes, aut summo jure experiri. Cicin. 23. 6. vestri & liciti, ut dicitur, & summo jure contendere, &c. Conter ibid. 4. Ad Att. XVI. 15. Quint. 15. jus extremum.

48^s gent: intellige conservanda, honoranda.
 MENSURA. Ad Fam. XVI. 21. mensa secunda, bellaria, poma, pira, &c. Fin. II. 28. Symplice mensa. Tusc. V. 37. mensa Histriae, Syracusae, hoc est, lava, delictis veteres. Ad Att. V. 1. dispensatus amicus propter illam; cui tamquam Mensura de mensa misit.
 Et mensurarium, de quibus mox. Glor. 29. si procer dedit, a quaestore numeravit; quaestor a mensa publicae mensa sua ex verbis. Plin. 26. stipendium militibus pro onere annui a civitatibus mensis palam propositi, numeratum. Vide Mensurarium.

Denique Deorum in templis. Hor. R. 27. Nat. Deor. III. 2.
 MENSURIUS. Planc. 19. est magistratus civitatis Graecae Asiae: quatuor mensurarii, quibus illis a populo creantur. Videntur curam habuisse pecuniae publicae hanc, ut per eos quatuor publicam pecuniam acciperet, & quibus opus effect & tenetur veteres, sicut. Nam mensa post alit: & proter (scilicet Trecentarum) dedit, a quaestore numeravit; quaestor a mensa publicae mensa: sua ex verbis illis aut ex tributo.

MICARE. Dicitur de motu cerei & tremulo venturum. Nat. D. II. 9. micare non deusum acria. Et veno. Div. I. 47. angus fensatatus. Et veris graviter crevit micam.

Par impar ludere. Off. III. 19. dignus quibus tenentur micis. Confer. Div. II. 41.

MONITOR. In podium est patroni, cui subiciendi. Et quid praetermittit, aut non recordatur. In Caecil. 16. vides non te, sed hunc litrum, quum monitor tuas erant, esse responsum.
 Nomenclator. Mur. 36. citus per monitorem appellatus.

MONUMENTUM. Dicitur templum, statua, via, & quodcumque publicum aedificium, quod aliquis memoria conservare, qui aut in honorem eius, aut ab eo extructum est. Agr. I. 4. pecunia non consumpta in monumento, scilicet, ab imperatore, qui propterea manibus accipit. Plin. I. 4. monumenta effrauent, sunt liturae, quae Siculis, Carthagine capti, reddiderat, quibusque ideo nomen eius erat inscriptum. Planc. 32. Div. I. 48. monumentum Marii, est templum ab eo extructum. Mil. 7. in quaerens fontium monumenta: de quibus monumentum, quod Clodium meum deum monumentum iussit, quia in ea signum Libertatis dederat. Ad Fam. I. 9. monumentum suum Cicero vocat ades suae, publica fereque illustrata. Hinc deinde simpliciter & sine relatione ad aliquem hominem, cuius monumentum sit, pro tempore capitur. Arch. 21. templum de monumentorum aditu. Verr. I. 47. & 50. in celebratissimo monumento... monumentum fortium, &c.

Sepulchrum. Tusc. I. 58.

Littera publica. Dem. 28. scribit nobilissimum in rationibus publicum monumentumque vestrae.

Sic dicitur etiam Commentarii Pontificum. Domo 37.

MUNUS. Hoc verbo complectuntur omne genus ludorum & spectaculorum, quo magistratus

aliquo populo praebent. Hinc ad Fam. II. 2. delatae munera, hoc est, polliceri populo. Sylla 19. praebere munus. Confer. Ad. I. Ferr. 12. Domo 43. ad Fam. XI. 26.

Iude elegantior vocatur manus Del Tusc. I. 29. Nat. D. II. 35.

N.

NATIO. Genus hominum. Mur. 33. tota natio candidatorum. Sext. 44. quaesiti, quae esse nostra natio optinuerit. Iud. 47. ego igitur, ut si hi; Cuius in nationem appellati, qui integri suae & sui. Off. Iud. 67. habet igitur, quod ex me quaesiti, qui essent optinuerit. Non quod ex me quaesiti; sed duobus postremis locis est natio, ut dicitur. Et duobus postremis locis patet, nationis verbum in contemptum dicitur.

De populo, ad quem qui originem referunt. Ad Fam. XV. 30. Oratorem Sabino non commendant. Natio me hominis impulerit, uti recte puerum. Quia est ex Sabini, quod genus Italarum simplex, honestum est.

NATURA. Indoles hominis. Cui. 6. natura varia multiplexque.
 Res ipsa, cuius est certa natura. Sic Ferr. I. 15. non potest esse natura, quae tantum facium commiserit, hoc non scilicet esse certum; pro homo ea natura. Nat. D. II. 57. hi cataris recedunt sensu amplius: pro, rebus hae natura. Et etiam in peripheral. Nat. D. II. 54. natura afos, pro, alius.
 Putenda malitioria. Div. II. 70. natura insula est obliquam habere naturam. Confer. Nat. D. III. 25.

Ordo verum naturalis. Jear. 21. vita referretur naturae.
 Ad Fam. VI. 10. Cererem nihil quosdam debet ad equitatem & ad verum naturam videtur, hoc est, videtur sensum obliqui injurias, & mitior fieri, ut fert natura humana. Leg. I. 12. sui in natura potum esse.

NECESSARIUS. Naturalis. Milos. 7. mors necessaria. Vide Necessitas.
 Coniunctus cum aliquo, sanguine, affinitate, collegio, aut quocumque alia ratione. Vide Necessitudo. Sic in Caecil. 2. Siculi dicitur Cicero nonis necessarii, quia apud eos quatuor fuerat, & quibus deus amicus videtur. Ad Brui. ep. 4. nisi pati a suis necessarii injuriam fore necessarium. Necessarii sunt Dyrhachini, qui erant in hile Brui.
 Ad Fam. VI. 12. necessarij rationem sunt, quod propter necessitudinem aliquam, pro necessario fore.

Phil. VII. 2. temerij peccatissimi, id est, qui necesseo fumentum recipi.

NECESSITAS. De natura, ordine naturae, quod, quae natura sunt, necessario sunt. Caecil. IV. 4. non est necessitas natura, aut laborum miseriarumque suis est. Sext. 31. ut utia, quae necessarii debetur, postea patius deorum quae natura servata videtur. Iud. I. 34. quodam necessitate semper eodem modo sunt. Or. 50. necessitate ipsa, pro sua sponte natura sua.

V.

Vis divina, fatum. Ligar. 6. humana consilia necessitate natura esse peperata.
 Coniunctio sanguinis, amoris, officii. Rost. Ad. Acad. IV. 96. persequendi necitias.

24. magna necessitudinem possidet patrum; ut terminus sanguinis. Scilicet, si naturam necessitatem, familiaritatemque violasset.
 De rebus ad vitam conservandam necessariis. Verr. V. 14. ipsi naturae ac necessitati negare.
 Off. I. 35. necessitati quum oculis sine parente, de excretionem vitium, facium, &c.

Acad. IV. 96. persequendi necitias.
 NECESSITUDO. Natura, opponitur casui. Hor. R. 9. ordo verum ac necessitudo.

Omnis conjunctio, sanguinis, affinitatis, conjugii, collegii, amicitiae, &c. quae a casu alioque oritur, quae nobis necessitatem amoris, benevolentiae affert. Ad Q. Fr. I. 1. summa necessitudine nos attingunt publicani, (Caesar Mar. 2.) scilicet, quia Ciceroes erant equestris genere, equites autem publicani. In Caecil. 2. necessitudo eorum sitis, apud quos quaestor fuerat, inter quos hospites multos & amicos habebat. Iud. 18. necessitudo inter praetorem & quaestorem. Planc. 11. necessitudo contubernii. Rahir. Ferr. 1. cum omnibus erubus mihi necessitudinem casum esse dixit. Ad Fam. I. 3. propter naturam necessitudinem (scilicet inter Ciceroem & Lentulum, qui eum reliquerat in patriam) vehementer consilio his literis, &c. lb. IX. 13. municipio Caleno, quocum mihi magna necessitudo est. Quia quis erat patronus.

Causa conjunctionis, amoris. Ad Fam. XIII. 23. cum eo mihi omnes necessitudines sunt.
 NEXUS, vel NEXUM. Est ritus vendendi per aes & libram, presentibus quinque testibus, quo venditor obligatur ad evictionem praestandam. Marten. 2. in rebus septuaginta quo mancipij sunt, id iudicij periculum (evictionem) praestare debet, qui se nexu obligavit. Top. 5. gradatio nexu. Parod. 5. mancipia, quae sunt de manum nexu. Ad Fam. VII. 30. eorum proprium est esse serviti mancipij & nexu. Distinguitur tamen a mancipio. Har. R. 7. Vide Mancipium.

NOBILIS. Est proprie qui facile noveritur (nobilissimus) hoc est, agnoscitur, qui sit, qualis est Romae, qui ortus est ex familia, five patricia, five plebeia, in qua magistratus fuerit; nam eius nomine audit, notum esse nomen apparet, & unde ipse sit constat. Et quia magistratus habent jus imaginis fuae ad posteritatem proferenda, (Ferr. V. 14.) propterea nobilitatem esse definiunt, ut sit ille, qui imaginem maiorem habet. Off. II. 48. prope Romano dare sine nobilitate distinctione potuisse.

NOMEN. Verbum. Tusc. III. 34. omnia casu in quo calamitatis nomen poni solet. Off. I. 14. recte nomen a peregrinis, & prope in eo, qui ore contra fuerit, committit.
 Claritas, nobilitas scilicet, quia nobilium nomen notum est. Planc. 7. nominibus duntaxat. Ad Fam. III. 7. ista vixta nomina nunquam sum administrat.

Client. 21. Res suo nomine in iudicium non

quam est vocata, hoc est, nullius quaestiois propriam crimen fuit, ut ait ibid. 35.

Species, pretaxus, titulus. Ad Fam. I. 4. nomen post religiois. Caecil. 25. hominem ac probabilitatis nomen.
 Nomen de reo etiam dicitur. Iud. II. 19. cum veneris nomen esset delatum, &... extra ordinem esset acceptum.

Quia in tabulis acceptorum nomina hominum, quibus aut debentur, aut qui nobis debent, item rerum, pro quibus, & pecunia perferuntur; propterea nomen de re pecuniaria, & quidem variis modis dicitur. Nomen ergo 1. est debitum, & quidem active & passive. Top. 3. quae in nominibus sunt, opponuntur pecunia parata. Planc. 28. nomen, quod verum, differtur. Quint. 4. cuius nominibus peraguntur curae oportet. Ad Att. XIII. 29. nomen explicat. XVI. 6. nomen expecti 2. Debitor. Ad Att. V. 21. nam aut bono nomine contrahitis contrahati eras, aut non bono, quatenus contrahitis speras. 3. Capita in tabulis scripta. Ferr. I. 36. in Codicis extrema cerea nomen infimum in sagittis littera facta. Quint. 11. nominibus cereis grandem pecuniam dedit. Ad Fam. V. 30. nomen esse fidentis XXX. Rost. 6. non veris parva nomina in codicibus.

Teneant etiam triones hae formulae: Ad Fam. VII. 32. accipi Aviani literas, in quibus hoc erat liberalissimum, nomina sine laclurum, quae ego velle die. In quo apparet nomina facere esse creditores, cum non accepit pecuniam praestitam, sed summam in tabulis scribit, certo die exigendam. Sed de debitor, qui non parata pecunia emit, videtur esse Offic. III. 14. enim homo cupidus & locupletis tam, quae Pythias voluit, & raris instructis: nomina facit, negotium conficit.

NOMENCLATOR. Servus qui domino, in primis candidato, nomina obviator suggerit, ut nomine quo quocumque appellare possit, quod erat blandum, unde aliquando lege ambius prohibuit, ut est apud Livium. Ad Att. IV. 1. Marten. 16.

NOTIO. Significatio verbi. Tusc. V. 10. nulla alia hute verba significatio notio est.

Notio per notitia infusa. Top. 7. notio est impressio & intelligentia rei conformitatis. Nat. D. I. 11. hae amica cum Deorum notione comprehenditur. lb. 14. Dem in animi notione tangunt in vestigio reponere. lb. 18. notiones prime. Tusc. IV. 24. definitio aperit notionem, quae non habentur omnes de fortitudine, sedam atque voluntatem. Iud. definitioes dicitur notionem communit, alia magis alia. Acad. IV. 11.

Sed notio est etiam de his rerum in animo format, quae non infusa sunt, sed opera mentis acquirunt, de quibus est locus insignis Fin. III. 19.

Hinc dicitur etiam de cognitione rerum, & iudicio de rebus. Nat. D. I. 11. sapere intelligentia nostra vim & notionem. Tusc. V. 39. sine varietate colorum licetate verba beate: sine notione rerum non licet. Acad. IV. 41. venimus nunc ad bonorum & malorum notionem.

Cognitio de rebus, quae est magistratum, Non.

beji ordinis, imperitque libertini, qui in certat decurias descripti erant, & eorundem ex maris accipiebant. sorte distribuebantur inter magistratus.

SCRIPTURA. Commentariae. Or. 1. 23. Vestigial avaritiae & patris. Par. II. 70. scriptura in Sicilia. Ad Fam. XIII. 65. in scriptura pro cogitatio de operis.

SECURIO. Rodemio proinde universae, aut bonorum proficitur dicitur: omnium. Phil. II. 25. nemo fuit, qui ad illud sectionis sceleris accesserit. Coel. cap. 29.

SECURIO. Relinquuntur honorum. Ref. Ant. 29. ad Fam. XV. 109. Per. 1. 27. ad Fam. XIII. 24. hoc fragmentum est: proclama, mansuetudo, technorum, castra devotio Ca. Pompeii, si devotio imperatoris, detestari videntur. Et quo loco intelligitur, cum tantum praeda partem solentur esse appellatam, quae ad publicum pertinet, quomodoque utrumque Romae factum, ut capere eorum honorum, quae avario intercedit. Nam praeda est nullum, mansuetudo imperatoris, ratio ergo populi.

SECURIO. Secundae. Intelligitur, partem verbum fecerat, in qua prima, secunda & tertia partes sunt, unde ad alia inducitur. Brut. 65. suis Coel. sume sermulationum.

SEDE. Avaritiae, moderati. Ad Fam. XVI. 70. nesci si officio, nisi Curator non desideremus. Iust. 23. sedens impetum ad portas.

SEDE. Nihil agere, quiescere. Ad Att. IX. 12. ego ipse sedeo. Coel. III. 12. ut insano. Fragm. Agr. 1. de Coll. XIII. 23. praedam, mansuetudo, technorum, castra devotio Ca. Pompeii, sedens impetum, detestari videntur.

SEDE. Dicuntur, qui in tabernis, aut locis publicis, mercas vendunt. Per. III. 62. Albanus Maximus, sedentem in foribus mansueti.

SEDE. Sedentem opponitur dicitur non in foribus, sed in iudicibus. Ad Fam. V. 2. sedens in officio. Rofc. Am. 1. Cuius rei sumus oratoris, devotio nescio nobilitati sedentem, ego potissimum serventem.

SEDE. De magistratibus dicitur, cum vero rostris in fugere sedent, in sella curuli, alii dicitur, legem ferentibus, sedentibus, aut in tribunalibus dicunt, vel questionibus praesent. Ref. II. 5. ego sedente trib. pub. suis. Sext. 15. sedentibus consilium. Brut. 43. Scavola tribuno in vestire sedentem, hanc serventem legem Coel. 15.

SEDE. Item de iudicibus & auctoritate iudicis, praetorice, & auctoritate praetoris. Or. 1. 97. mones, nobis sedentibus in tribunalibus Q. Pompeii praetoris avaritiae, familiaritatis nobis, Coel. Rofc. Cum. 4. sedere in consilio. Cluent. 38. sedere in alio. Ad Fam. 1. 27. praesens dies ex sedentibus sedentem. Ibid. 27. praesens dies ex sedentibus sedentem. Ad Fam. 1. 9. sedente Ca. Pompeii. Or. 1. 47. Cuius C. Marci merorena orationis nescio praesentem ad sedentem nullum in foribus sedentem, ut nescio ipsum adnotatum, ad communitum imperatorum fortissimum defendendum, avocatum.

SELLA. Simpliciter, pro sella curuli, Jun. quibus intentum sella ad tribunal, quae praetores sedent in sella curuli, posita in tribunalibus. Per. II. 29. III. 99. Per. 46.

SELLA. Sedes magistratus. Ad Fam. XI. 18. sella curuli est in sella, tanquam hypodidactilo, prostrata.

SELLA. Sedes optatum. Cael. IV. 8. qui non ipsum illam sella curuli curuli & quibus praetores sedent, sedem sedentem. Hinc sedentibus in tragum loca.

SEMPER. Substantivum. Ad Fam. XI. 10. a vero sensu & omni pariter. Ibid. 1. 9. sed etiam fere in praetoribus dicitur.

SEMPER. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEMPER. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEMPER. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEMPER. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEMPER. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEMPER. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEMPER. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SENTENTIA. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SENTENTIA. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SENTENTIA. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

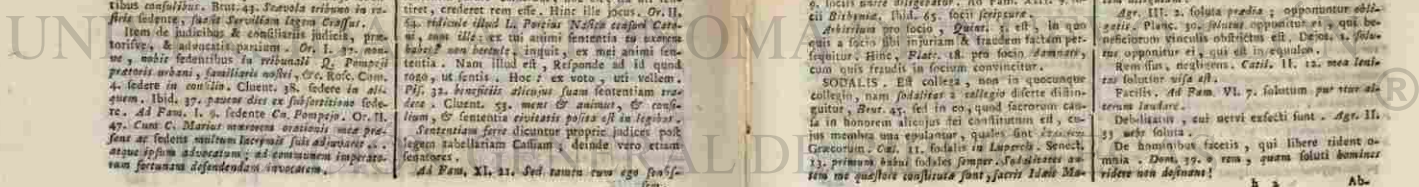
SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.

SEN. Senfus de republica significat partem, vel optatum, vel popularium. Ad Fam. 1. 8. quomodo de republica dicitur in Republica deponere. Ibid. XII. 25. semper in republica remanentissimum.



perbit, crudelis, immoderatus fuit, *Phil.*
 - Citharodum Theophrasti sodalem interfecit, *Tufc.* 111. 10.
 - ignarus, quemadmodum rebus secundis sui conveniret, *Phil.*
 - Clytem familiarem suam per iram interemit, *Tufc.* 17. 37.
 - nocte ex matris, qua Diana Ephesia templum deliquit, uode amem sompnum. *Nat. D.* 11. 27. *Dion.* 2. 23.
 - matre natus Olympiade, *Dion.* 1. 37.
 - famamit de radicibus medente talis venenatis per matris Draconem ipsi exhibita, *Dion.* 11. 64.
 - in Cilicia apud Solos in delubro pecuniam depositio dicitur, *Leg.* 11. 14.
 - Babylone mortuus, cum paucis diebus ante Calanus Indus mortuum id ei demumisset, *Dion.* 1. 23.
 - anno xxtatis tertio & tricesimo obit, *Phil.* V. 17.
ALEXANDER PHERÆUS Thebais tyrannus in Thebe nocte occidit, *Suo.* 11. 29.
 - propter pellucens suspitionem, *Off.* 11. 7.
 - 40 usque fractibus interfecit, *Dion.* 2. 25.
ALEXANDER, Ptolemæus, Rex Ægypti, *Aggr.* 11. 78.
ALEXANDER, poeta Græcus, geographus, & astrologus, *Aggr.* 11. 24.
ALEXANDER, seruus, *Aggr.* 111. 7.
ALEXANDRA, urbs Ægypti, *Aggr.* 1. 11. 16. *Acad.* 17. 4. *Att.* 11. 3.
Alexandria, gentile, *Nat. Resp.* 16.
 Alexander rex, *Fam.* 111. 1.
ALEXANDUS, Philosophus Megarus de Schola Ebulidus, *Acad.* 17. 24.
ALEXION, Medicus Ciceronis, *Att.* 111. 2. *XIII.* 37.
ALEXIS, seruus Attico iocundus, *Att.* v. 30.
C. ALPIUS, in petitione prature respalum fert, *Parr.* 16.
 - Praetor, Quaestor in causa Cn. Plancii, *Planc.* 17.
 - iustitiam a Calpurnio, *Parr.* 16.
ALGIDA, terra circa Aigidium montem & urbem in Latio, *Orat.* 1. 45.
ALIFANUS, vel *Alifanus*, ager, tractus, circiter *Alifan*, vel *Alifan*, Samnit oppidum, *Aggr.* 11. 27. *Planc.* 9.
ALIPHERA, urbs maritima Achaie, *Att.* vi. 2.
ALIBENUS, ab Italia Ægypto, *Att.* vi. 2.
ALLIENUS, homo a subcellis, tabula, *Cæcil.* 15.
A. ALLENUS, legatus C. Trebonii a Dolabella interfecit, *Phil.* 11. 22.
 - Legatus Dolabella & 14 legatione ex Ægypto eductus tradit C. Cassio in Syria, *Fam.* 111. 11. & 12.
 - Praetor Lentulo & Marcello confabulans, *Att.* v. 15.
ALLOBROGES, populi Gallia Narbonensis, *Fam.* 8. *Cæcil.* 111. 2. *Pres.* *Cass.* 13. *Fam.* 11. 17. *Att.* 11. 1.
ALPES, *Fam.* 111. 25. *N.* 31. *XI.* 9.

INDEX N O M I N U M .
SEXT. ALPHENUS, a Sylla profregit, *Quint.* 2. 24.
ALSIUM, oppidum in ora Etrurie, *Att.* 111. 50.
 - *Alsiensis*, Cæsaris pradium, *Fam.* 11. 5.
 - Pompeii, *Miles.* 20.
ALTEIA, oppidum Acarnanie, *Fam.* 111. 1.
C. AMBACIUS, seu **AMAFINIUS**, Epicurus, *Fam.* 11. 12.
 - malus autor de philosophia Latina, *Physica* Epicuri scripsit, *Acad.* 1. 2.
 - Ejus libri commoverunt homines, ut philosophiam Epicuream dicerent, *Tufc.* 11. 3.
AMALTHEA, villa Attici in Epuro, *Att.* 1. 23. *Ac.*
AMALTHEUM, gymnasium, in pradio *Amalthea* tulle videtur, *Att.* 1. 15.
AMANTIA, oppidum in ora Ilyssiana, *Phil.* 37. 11.
AMARUS, mons Cilicia, *Fam.* 11. 10. 111. 8. *XII.* 19. *XV.* 4.
 - Syriam a Cilicia dividit, *Att.* v. 20. *Amantios*, gentile, *Fam.* 11. 10.
L. AMBIVIVS TURPIO, Actor comicus, *Aggr.* 11. 14.
AMBRACIA, urbs Theprotia in Epuro, ad sinum Ambracium, *Strab.* 17. 4. *Phil.* 37.
AMBRACIUS, gentile, *Tufc.* 1. 34.
AMERINUS, gentile ab Umbria oppido, *Rufc.* 11. 5.
AMESTRATINUS, gentile ab oppido Sicilia, *Fam.* 11. 30. 9. 37.
AMIANUS, *Att.* vi. 2.
AMISUS, oppidum Ponti, *Manil.* 8.
AMMONIUS, legatus Ptolemæi Aulete, Romanus miles, *Fam.* 1. 1. *Att.* xv. 15.
AMPHIARAVS, sacer, *Nat. D.* 11. 3.
 - vult & Deas, *Dion.* 1. 40.
 - prudens & sciens ad peccata, *Strab.* vi. 6.
AMPHICTYONES, communis Græcia concilium, *Tucent.* 11. 31.
AMPHILOCHIA, urbs Ætolia, *Phil.* 40.
AMPHILOCHUS, Argivoorum rex & augur, *Dion.* 1. 40.
AMPHION, *Herod.* 11. 37. *Lucret.* 1. 50. *Di.* 11. 84.
AMPIA, fluvius Anoli Bahi, *Fam.* VI. 11.
T. AMPIVS BALBUS, Praetor Cilicie ante Lepidum, *Fam.* 1. 1.
 - tuba belli civili, *Fam.* vi. 15.
T. AMPIVS MENANDER, libertus, *Fam.* 111. 27.
AMPSANCTUS, hunc pestilentis vapores in Hispania, *Dion.* 1. 24.
AMYNTAS, heres Epilenti, *Phil.* 11. 31.
AMYNTAS, Philippii Regia Macedonia pater, *Att.* 111. 9.
AMYNTAS, Apolloniensis, *Flacc.* 10.
ANACES, seu **ANACTES**, Iovis & Proserpine filii, *Nat. D.* 11. 25.
ANACHARSIS, Scythæ, epi ad Hammoneum cepit, *Tufc.* v. 32.
ANACREON, ejus Poësis tota est amatoria, *Tufc.* 11. 31.

ANAGNIA, urbs in Hernicis, *Att.* xvi. 8.
Anagnini, gentile, *Phil.* 11. 41. *Dom.* 30.
Anagninum, pradium, *Att.* 111. 1.
ANAXAGORAS, Clazomenus, Physicus, Anaximenes discipulus, *Nat. D.* 1. 11.
 - preceptor Archelai, *Tufc.* V. 4.
 - Pericles, *Orat.* 113. 34. *Or.* 4.
 - otium fecutus est, *Orat.* 111. 15.
 - patrimonium suum reliquit studio, *Tufc.* V. 39.
 - quando mortem filii tulcrit, *Tufc.* 111. 14. 24.
 - nivem albam esse negat, *Acad.* 11. 23. 31.
 - de principis nature quid sentiat, *Acad.* 11. 37.
 - primus mundum mentis infinitum vi designatum esse dicit, *Nat. D.* 1. 11.
 - nihil fieri posse dicit, *Acad.* 11. 32.
 - Lampaci moritur, *Tufc.* 43.
ANAXARCHUS, ejus sententia in subeunda morte a Nicocente, *Tufc.* 4. 22. *Nat. D.* 1. 11.
ANAXIMANDER, Physicus, pradicat Lacedæmonis terge motum, *Dion.* 1. 50.
 - omnia ejus esse infinitate nature dicit, *Acad.* 11. 37.
 - naturæ & mortales Deos facit, *Nat. D.* 1. 10.
ANAXIMENES, ex ære omnia fieri, *Acad.* 1. 37.
 - ære Deum facit, eum gigni, immensum & semper in motu esse, *Nat. D.* 1. 10.
ANGARIUS, necarius, *Cluent.* 57.
Q. ANGBARIUS, Tribunus plebis, *Strab.* 73.
 - Macedoniae præconsul, *Pison.* 36. *Fam.* 111. 40.
ANGHALIUS, seruus, *Fam.* 111. 47.
ANGON, urbs maritima in agro Plecon, *Att.* 111. 21. 18.
Ancon, eadem dicitur, *Fam.* xvi. 13. *Phil.* 111. 9.
Anconitanus, gentile, *Cluent.* 14.
ANDRIA, Terentii fabula, *Fin.* 1. 2. *Amit.* 24. *Or.* 20. *Or.* 6.
ANDRICUS, seruus, *Fam.* xvi. 14.
ANDRO, seu *Naxos*, Centuripinus, *Fam.* 11. 64. 111. 47.
ANDRO, Sextilii, Pergamensis, *Flacc.* 34. 36. 37.
ANDROMACHA, Enni fabula, *Att.* 11. 77. *Dion.* 1. 32. *Opt. gen.* *Or.* 6. *Acad.* 11. 7. *Tufc.* 111. 21.
ANDROMEDA, fides, *Nat. D.* 2. 43.
ANDROMENES, *Att.* 111. 24.
ANDRON, Lucianus, *Fam.* 111. 67.
C. ANDRONICUS, PUTEOLANUS, *Att.* V. 15.
ANEMO, Deus Romanorum, proprie Ravii prope Romanam, *Nat. D.* 111. 20.
ANICATUS, amicus Attici, *Att.* 11. 10.
L. ANICIVS, consulis, *Strab.* 92.
C. ANICIVS, Senator, *Fam.* 111. 24. 111. 31.
T. ANICIVS, Q. Fr. 11. 1. 7.
ANIGIVS, sine ANIO, furius in agro Tiburtino, *Strab.* 14. *Mar.* 39. *Fin.* 1. 52. *Off.* 3. 37. *Leg.* 2. 7.
ANIENSIS, Tribus rusticana, *Fam.* 8. 3. *Plancian.* *Strab.* 14.

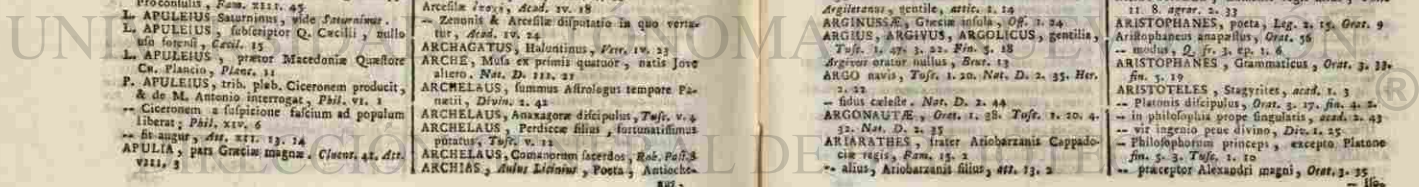
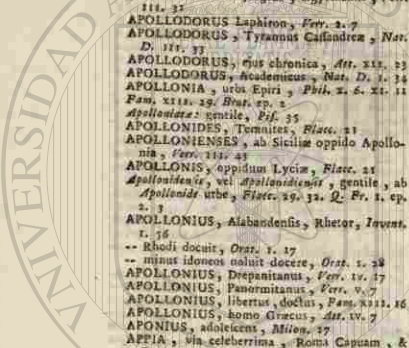
ANNALIS, *Filiærum* cognomen, *Fam.* 8. 8.
ANNEIUS BROCCIVS, Senator Panormitanus, *Fam.* 7. 40.
C. ANNEIUS, *Fam.* 11. 26.
M. ANNEIUS, legatus Ciceronis in Cilicia, *Fam.* 13. 25. *XV.* 4. *Att.* V. 4.
ANNIA, P. Anni senatoris filia, *Fam.* 1. 43. 2. 7.
ANNIBAL, vel *Hannibal*, filius Hamilcaris, *Off.* 3. 16.
 - Phormionem philosophum de re militari copiose differenter trisit, *Orat.* 2. 18.
 - bellum Punicum secundum gessit, *Phil.* V. 18.
 - Saguntum cepit, *Dion.* 1. 24.
 - Romanam mittit pro Cannenem pugnam, *Off.* 3. 32.
 - apud profiam exulans, *Dion.* 2. 24.
 - apud Antiochum, *Orat.* 1. 38.
 - crudelis, *Off.* 1. 20.
 - columam auream et templo Lacinie Junonis voluit tollere, *Dion.* 1. 42.
 Annibal luxuries Capua corrupti, *Aggr.* 1. 74. 2. 37.
 Annibal cohortator, *Rufc.* 23.
 Annibal ad portas, *Phil.* 1. 5. *Fin.* 4. 9.
ANNICERIVS, philosophi, *Off.* 3. 33.
ANNIVS, Saturninus, *Att.* V. 1.
C. ANNIUS Bellienus, legatus M. Footii, Praetori Gallia, *Fam.* 2.
C. ANNIUS Clumber, Lyfidici filius, *Phil.* 11. 6.
L. ANNIUS, propinquus P. Anni Aelii, & heres secundus, *Fam.* 1. 41.
M. ANNIUS Appianus, Camerinus, *Rufc.* 20.
M. ANNIUS, civis Romæ, *Fam.* 1. 9. *V. 29. 60.*
P. Annius Aelii, civis Romæ, *Fam.* 1. 24.
T. ANNIUS, Vide Miso.
T. ANNIUS Lælius, Q. Fulvii nobilitatis collector, *Strab.* 20.
T. ANNIUS Felinus, in concionibus tolerabilis orator, *Strab.* 48.
ANTEUS, liberarius, *Att.* 13. 24.
ANTEROS, filius Veneris ex Marte, *Nat. D.* 3. 23.
ANTEROS, servus vel libertus, *Att.* 9. 14. 11. 1.
ANTHERUS, servus, *Fam.* 16. 21.
ANTHROPINUS, Apolloniensis, *Fam.* V. 24.
ANTIGENIDAS, thibon, *Strab.* 50.
ANTIGONVS, legatus Dejotari ad Cæsarem, *Dion.* 15.
ANTIGONVS, libertus, *Fam.* 23. 32.
ANTIGONVS Macedoniae Rex, ejus epistola ad Philippum filium, *Off.* 2. 14.
ANTILIBANVS, mox supra mare Sidonium, *Att.* 2. 16.
ANTIMACHVS, poeta, ptoem fimum cum recitari, *Orat.*, praetor Planciam, eum reliquerunt, *Strab.* 51.
ANTIOCHIA, caput Syriae, *Att.* 5. 18. *Strab.* 38.
ANTIOCHVS MAGNVS, Syriae rex, Annibalæ imm recipit, *Orat.* 2. 18.
 - in Alexandria obdormire per Legatum Romæ virgula circumscriptus, ut responsum daret, *Phil.* 8. 8.

76
 Apollo imberbis, *Nat. D.* 1. 30
 -- crius, *Acad.* 11. 28
 -- Camis iudicis, *Dir.* 1. 43
 Eius signum ex *Hekalapi* fano Agrigentino a Verre sublatum, *Ferr.* 17. 43
 -- terribus in concilio deorum de duobus imperatoribus, quorum alter exercitum perdidit, alter vicerit, *Q. Fr.* 131. 1
 -- pretervaga pro caeteris diis, divinitio, *Tufc.* 1. 47
Apollinis alicet Romae, *Fam.* 111. 4. 8. *Att.* 15. 2. *Q. Fr.* 2. 3
 Apollinis nomen est graecum, quem Solem esse voluit, *Nat. D.* 2. 19. 1. 20
 APOLLODORUS Fyrragus, Agrigentinus, *Ferr.* 111. 31
 APOLLODORUS Laphiron, *Ferr.* 2. 7
 APOLLODORUS, Tyrannus Cassandrea, *Nat. D.* 111. 31
 APOLLODORUS, eius chronica, *Att.* 111. 23
 APOLLODORUS, Academicus, *Nat. D.* 1. 11
 APOLLONIA, urbs Epiri, *Phil.* 2. 6. 21. 16
Fam. 111. 29. *Brut.* ep. 2
Apollonias: gentile, *Phil.* 25
 APOLLONIDES, Themiocritus, *Blas.* 21
 APOLLONIENSES, ab Sicilia oppido Apollonia, *Ferr.* 131. 43
 APOLLONIS, oppidum Lyciae, *Blas.* 21
Apolloniensis, vel *Apolloniensis*, gentile, ab *Apollonia* urbe, *Floret.* 19. 31. *Q. Fr.* 1. ep. 2. 1
 APOLLONIUS, Alabandensis, Rhetor, *Invent.* 1. 16
 -- Rhodi docuit, *Orat.* 1. 17
 -- minus idoneus saluti doctore, *Orat.* 1. 28
 APOLLONIUS, Drepanitanus, *Ferr.* 17. 17
 APOLLONIUS, Panormitanus, *Ferr.* 9. 7
 APOLLONIUS, libertus doctus, *Fam.* 131. 16
 APONIUS, milesiensis, *Milon.* 19
 APONIA, vna celeberrima, Roma Capua, & Capua Brundisium, *Att.* 1. 15. *Manli.* 13. *Seet.* 29
 APPIANI, incolae oppidi *Appia* in Phrygia, *Ferr.* 111. 7
 APPII, s. *Claudia* gentis. Vide CLAUDIUS.
 APPII FORUM, oppidum Italiae, *Att.* 1. 10
 APPIO, Ptolemaeus, Rex Cyrenarum, qui populum Romanum heredes facit, *Agrar.* 3. 19
 APRONIUS, de cohorte Verris, *Ferr.* 2. 44
 APULEIUS, Proconsul in Asia Q. Philippi Proconsulis, *Fam.* 111. 45
 L. APULEIUS Satrianus, vide Satrianus.
 L. APULEIUS, subceptor Q. Cecili, nullo usq. forensi, *Cecil.* 15
 L. APULEIUS, praetor Macedoniae Quaestore C. Plancio, *Planc.* 11
 P. APULEIUS, trib. pleb. Ciceronem producit, & de M. Antonio interrogat, *Phil.* 11. 1
 -- Ciceronem a suspitione facinum ad populum liberat, *Phil.* 11. 6
 -- de augur, *Att.* 111. 13. 14
 APULIA; pars Graeciae magna, *Clasent.* 41. *Att.* 111. 3

OMINUM:
 AQUILA, vide PONTIUS.
 AQUILEIA, oppidum & Colonia in regione Venetorum, *Ferr.* 16
 C. AQUILLIUS, vel *Aquilius* GALLUS, *Brut.* 21. *Top.* 11. *Mura.* 33. *Amic.* 27. Jurisconsultus summus, *Car.* 27
 -- paratus in agendo, & celer in respondendo, *Brut.* 42
 -- taiti formulas de dolo malo, *Offic.* 111. 14
 -- iudex in causa P. Quotii, *Quint.* 1
 -- non vult Consulatum petere propter valetudinem & regnum iudicialium, *Att.* 1. 1
 -- quomodo licet deficiat, *Top.* 7
 MANIUS AQUILIUS, a P. Lentulo, princeps per Senatum, *Accusatur.* *Cecil.* 22
 -- bello fugitivorum, liberalis in civitate Siciliae, *Agrar.* 30
 -- Proconsul Siciliae, *Ferr.* 111. 34
 -- sculatur a L. Fullo, *Brut.* 62. *Offic.* 2. 14
 -- absolvitur propter memoriam belli cum Jugurtha, *Blas.* 38
 -- delentur ab Antonio, *Orat.* 2. 45. 47
 -- crudeli morte perit, *Tufc.* 5. 5
 AQUILIO, falsitio Onchisiam, *Leg.* 1. 1
 AQUINUS, miles Poeta, *Tufc.* 5. 23
 AQUNUM, urbs Latini novi, *Phil.* 1. 41. *Fam.* 11. 24. *Att.* 1. 1
 Aquinar, gentile, *Planc.* 9. *Clasent.* 68
 ARABIA *Arabia*, seu *felix*, regio, *Att.* 11. 11
Arabier, gentile, *Fam.* 111. 8. *Dirip.* 1. 41. *Dem.* 47
 ARABIO, servus, *Att.* 17. 27
 ARADUS, Phoenicium oppidum, *Att.* 17. 9
 ARÆ ALEXANDRI, five *Aras*, Ciliciae oppidum, *Fam.* 11. 4
 ARATUS, Poeta Solorus, cujus carmina a Cicerone convertuntur, *Nat. D.* 2. 43. *Orat.* 1. 16. *Acad.* 14. 20
 ARATUS, Sicyonius, patriam a tyranno oppressum liberat, *Offic.* 2. 23
 ARBUSCULA, Mimus, *Att.* 14. 18
 ARCADES, populus, *Nat. D.* 111. 23. *Dirip.* 1. 27
 ARCANUM, praedium Q. Fratris prope Minture, *Att.* 1. 1
 ARCELAS, Polemonis discipulus, *Orat.* 111. 18
 -- podagra dolores fontiter fert, *Fin.* 5. 21
 -- negat quicquam sciri posse, illud ipsum quod Socrates reliquerat, *Acad.* 1. 13
 Arcellus *inex*, *Acad.* 14. 18
 -- Zenonis & Aristoteli disputat in quo veritas, *Att.* 19. 24
 ARCHAGATUS, Halionius, *Ferr.* 17. 23
 ARCHE, Muls ex primis quatuor, natis Jove altero, *Nat. D.* 111. 23
 ARCHELAUS, summus Astrologus tempore Ptolemaei, *Dirip.* 1. 43
 ARCHELAUS, Anaxagora discipulus, *Tufc.* 5. 4
 ARCHELAUS, Perdices filius, fortunatissimus pinatus, *Tufc.* 5. 23
 ARCHELAUS, Comanorum sacerdos, *Rob. Post.* 3
 ARCHIAS, *Aulus* *Lithius*, Poeta, & Antioch

eur, civitate donatus a Crasso, Ciceronem ad audia coharatur & in iis iuvat, *Arch.* 1. 2
 -- L. Luelli Mithridaticus hebraeas res scribit, Sulpitius Cicero res Metelli Numidici scripturum, *Att.* 1. 16
 Ejus fama, amicitiae, insignis facultas poetica, *libri.* *Arch.* 3
 -- veritatem quidam Latine convertit, *Dirip.* 1. 38
 ARCHIDEMUS, Dialecticus, Stoicus, *Acad.* 11. 47
 ARCHIDEMUS, Trallianus, *Blas.* 22
 ARCHILOCHUS, regnante Romulo, vixit, *Tufc.* 1. 1
 Archilochi versus, *Nat. Des.* 111. 38. *Att.* 111. 11
Archilochum edictum, *Att.* 11. 20
 ARCHIMEDES, eius Sphera, *Tufc.* 1. 25. *Nat. D.* 11. 35
 -- patriam captam pro studio non sensit, *Fin.* 5. 19
 -- Aristellus ejus mortem mollede fert, *Ferr.* 4. 38
 Ejus sepulcrum a Cicerone Quaestore repertum, *Tufc.* 5. 23
 Archimedes laudatur, *Acad.* 11. 36. *Orat.* 111. 31
Archimedeum problema, *Att.* 11. 4. 13. 28
 ARCHONIDES, Eboricus, *Ferr.* 3. 36. 4. 26
 ARCHIVAS Tarentinus, Pythagoreus, Philolai praceptor, *Orat.* 3. 34
 -- Platoni tempore vivit, *Fin.* 5. 29
 -- iuxta petent, *Tufc.* 4. 36
 -- Platoni ad eum epistola, *Fin.* 2. 14
 ARCTOPHYLAX, seu Bontes, *Nat. D.* 43
 ARCTURUS, sidus caeleste, *Idid.*
 ARDEATES, ab *Ardea* Latii urbe, *Nat. D.* 3. 18
 AREOPAGIS, *Att.* 2. 14. 5. 11. *Dirip.* 1. 25. *Nat. D.* 2. 29
 AREOPAGITE, *Dirip.* 1. 25. *Offic.* 1. 32
 ARETHUSA, fons Siciliae ad Syraculam, *Ferr.* 4. 33. 5. 31
 AREUS, libertus, *Att.* 5. 9
 ARGANTHONIUS, Tarsethorum rex, *Senec.* 19
 ARGENTEUS Bovius, in Gallia Transalpina ad Forum Julium, *Fam.* 10. 34
 ARGENTORUM, vicus cum ponte in fluvio Argentorae, *Fam.* 10. 34
 ARGILETUM, mons urbis Romae, *Att.* 11. 32
 Argiletanus, gentile, *Att.* 1. 14
 ARGINENSIS, Graecia insula, *Off.* 1. 24
 ARGUS, ARGIVUS, ARGOLICUS, gentilia, *Tufc.* 3. 47. 3. 22. *Fin.* 5. 18
 Argus orator nullus, *Brut.* 13
 ARGO navis, *Tufc.* 1. 20. *Nat. D.* 2. 25. *Her.* 2. 52
 -- sidus caeleste, *Nat. D.* 2. 44
 ARGONAUTAE, *Orat.* 1. 28. *Tufc.* 1. 20. 4. 32. *Nat. D.* 2. 35
 ARIARATHES, frater Ariobarzani Cappadociae regis, *Fam.* 15. 2
 -- alius Ariobarzani filius, *Att.* 11. 2

ARCIA, oppidum Latii sub Albano monte, *Idid.* *Seet.* 2. 35. *Mil.* 19
Arclan, gentile, *Phil.* 3. 6
 ARBINUM, Umbria oppidum, *Phil.* 10. 9
Fam. 8. 4. 19. 16. 11. *Att.* 5. 19
Arbinianus, gentile, *Cecil.* 15
 ARIOBARZANES, rex Cappadociae, socius populi Romani, *Manli.* 2. *Att.* 5. 20. *Prev. Conf.* 4. *Fam.* 2. 19. 15. 2. 4. 5
 ARION Methymneus, *Tufc.* 2. 27
 ARISTEUS, eius inventor, Apollinis filius, *Nat. D.* 1. 18. 4. 57
 ARISTEUS, Dexionis filius, *Ferr.* 5. 42
 ARISTARCHUS, Grammaticus, *Phil.* 30. *Fam.* 9. 10
 -- Homerum veterum censor, *Fam.* 3. 11
 ARISTIDES, Julius dicitur esse, *Offic.* 3. 4
 -- Themistocles confilium utile, quia iniustum non probat, *Ibid.* 11
 -- patria expulsi, quod praeter modum iustus, *Tufc.* 1. 26
 Aristides tuga, *Seet.* 67
 ARISTIPPUS, Socraticus, Cyrenaeum philosophiae auctor, *Orat.* 3. 17
 -- voluptatem summum bonum facit, *Acad.* 1. 43
 -- recellit, *Fin.* 2. 13. *Tufc.* 2. 6
 -- precantur in mare deiecit, *Invent.* 2. 38
 Eius licentia contra morem consuetudinemque loquendi non est imitanda, *Offic.* 1. 43
 -- dicitur de Laide, *Fam.* 9. 26
 ARISTO, Chius, auditor Zenonis, summum bonum in *Stoicorum* ponit, *Acad.* 1. 43. *Fin.* 2. 13
 -- exceptis virtutibus ac vitis, *Leg.* 1. 13
 -- Tithone heronem tribuit, *Senec.* 1
 Eius scitum: Noctae audientibus Philosphosus, qui bene dicta male interpretantur, *Nat. D.* 3. 11
 -- sententia de dolore, *Tufc.* 2. 6
 -- de natura deorum, *Nat. D.* 1. 14
 ARISTO, Massiliensis, *Blas.* 22
 ARISTO, *Fam.* 2. 15
 ARISTOCRITUS, servus, *Fam.* 14. 3
 ARISTODAMUS, Apolloniensis, *Ferr.* 5. 6
 ARISTODEMUS, *Att.* 2. 7
 ARISTOTIGON, Atheniensis, qui cum Harmodio Philistrum tyrannidem everit, *Tufc.* 1. 49
 ARISTOMACHE, uxor Dionysii syriani, *Phil.* 5. 20
 ARISTONICUS, Eumenis regis filius, *Tufc.* 11. 8. *Agrar.* 2. 33
 ARISTOPHANES, poeta, *Leg.* 2. 15. *Orat.* 9
 Aristophanes amplus, *Orat.* 56
 -- modus, *Q. Fr.* 3. ep. 1. 6
 ARISTOPHANES, Grammaticus, *Orat.* 3. 13. *Fin.* 5. 19
 ARISTOTILES, Stagyrices, *Acad.* 1. 3
 -- Platoni discipulus, *Orat.* 3. 17. *Fin.* 4. 5
 -- in philosophia prope singularis, *Acad.* 1. 43
 -- vit ingenio prope divino, *Dirip.* 1. 25
 -- Philosophorum principum, excepto Platone, *Fin.* 5. 3. *Tufc.* 1. 10
 -- praceptor Alexandri magni, *Orat.* 3. 35

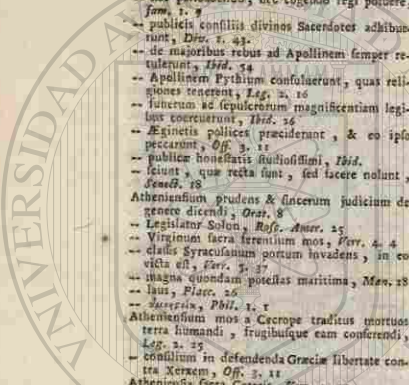


— parricidii, *Orat.* 1. 54
 — in Ceramico amplissima erant sepulcra, *Leg.* 2. 16
 — publicis exactionibus sanctum est, errantiam non monstrare, *Off.* 3. 13
Atheniensis, misericordis, *Phil.* 5. 7
 — Romani legatos miserant tres Philosophos, *Orat.* 2. 38
 — & cur Philosophus & scholis ad legatorum motus elegerint, *Tufo.* 4. 3
 — homines graves & longe a Romana gravitate sejuncti, *Varr.* 6. 7
 — nec persuadendo, nec cogendo regi potuerunt, *Jam.* 1. 9
 — publicis consiliis divinos Sacerdotes adhibuerunt, *Div.* 1. 42
 — de majoribus rebus ad Apollinem semper retulerunt, *Ibid.* 54
 — Apollinem Pythium consulauerunt, quas religiones tenerent, *Leg.* 2. 16
 — fuerunt ad sepulcrorum magnificentiam legibus coartati, *Ibid.* 56
 — Eginetis politici preciderant, & eo ipso peccarunt, *Off.* 3. 11
 — publici honestatis studiosissimi, *Ibid.*
 — sciunt, quae recta sunt, sed tacere nolunt, *Jenest.* 18
 Atheniensium prudens & sanctum iudicium de genere dicitur, *Orat.* 8
 — Legislator Solon, *Resp. Amer.* 25
 — Virgineum sacra terentium mot, *Plur.* 4. 4
 — clavis Syracusanum portum invadens, in eo vicia est, *Varr.* 5. 37
 — magna quendam potestas maritima, *Mem.* 28
 — laus, *Plac.* 26
 — *Aurelius*, *Phil.* 1. 1
 Atheniensium mos a Cecrope traditus mortuos terra humandi, frugibusque eam confrendi, *Leg.* 2. 25
 — consilium in defendenda Graecia libertate contra Xerxem, *Off.* 2. 11
 Atheniensia sacra Ceteris, *Varr.* 4. 49
 ATHENEUS, apud Ariobarzeman gratissus, *Jam.* 19. 8
 ATHENAGORAS, Cynicus, *Plac.* 7
 ATHENAIIS, uxori, aut matris Ariobarzani, *Jam.* 15. 4
 ATHENIO, dux fugitivorum, *Varr.* 2. 54. *Har.* 109. *Resp.* 12
 ATHENODORUS Calvus, *Att.* 16. 11. 34
 ATHENODORUS, philosophus, Sardanis filius, *Jam.* 1. 7
 ATHERIANUM ius, *Jam.* 9. 18
 ATHOS, mons Thraciae, a Xerxe perfolius, *Jam.* 2. 34
 ATIIDIUS, C. Veris praefectus, *Varr.* 3. 22
 ATINA, urbs Latii, *Plac.* 12
 ATINAE, gentile, *Att.* 15. 3. *Divin.* 1. 28
 ATINAS, pugil, *Plac.* 13
 C. ATINIUS Laber, *Dem.* 27
 ATLAS, caelum sustinere traditur, *Varr.* 8
 — idque ob divinum caelestium rerum cognitio-nem, *Tufo.* 7. 3
 I. ATRATINIUS, Caelii acculator, *Cal.* 1

ATREUS, Pelopis filius Anacum pater, *Nat.* D. 3. 21
 C. AVIANUS, vel AVIANUS Hammonius, M. Aemilii libertus, *Jam.* 13. 27
 Idem, C. Avianus Epistolarum dicitur, *Jam.* 13. 2
 Fontis idem, de quo *Jam.* 7. 13
 C. AVIANUS FLAGGUS, *Jam.* 13. 15. 75. 79
 AVIANUS, Puteolanus, amicus Ciceronis, *de cas.* 4. 25
 C. AVIANUS, Philostratus, *Jam.* 13. 15
 AVILIUS Laticianus, *Clauser.* 13
 AVIUS, vel AVULUS, *Att.* 11. 5
 — forte est argentarius, *Att.* 13. 4
 M. AULANUS, Tribuus militum C. Antonii, Caelianarius, a P. Sextio Capua capellitur, *Jam.* 4
 AULETES, cognomen Ptolemaei regis, *Rab. Post.* 10
 AULLI, portus Euxotiae ad Euripum, *Divin.* 2. 30
 AURELIA via, per maritima Etruriam ducentis Pisis versus, *Phil.* 12. 9
 AURELIANUS, *Att.* 4. 16
 AVRELIUS gradus, locus in foro Rom. *Plac.* 28. *Clauser.* 14
 L. & C. AVRELI, L. filii, Orestes, *Brut.* 25
 — cognomines commendantur, *Jam.* 13. 49
 AVRELIUM tribunal, *Pison.* 5. *Sext.* 15. *Dem.* 21. *Red.* 1. 5
 AVRELIUS, ab Hirtio Germanis propagatus, *Att.* 14. 9
 AVRELIUS, creditor Ciceronis, *Jam.* 16. 24
 — *Att.* 15. 15
 C. AVRELIUS, consul, *Varr.* 1. 50
 M. AVRELIUS SCAVRUS, Latine dixit, *Brut.* 35
 — Quaevis L. Flaccii: Flaccum ei accusare non permittitur, *Cael.* 19
 — Ephesi prohibitus est servum e templo Dianae abducere, *Varr.* 2. 33
 L. AVRIFEX, eques Romanus, *Orat.* 2. 60
 A. AVRIVS, Latinas, *Clauser.* 8
 A. AVRIVS, Mellinus, *Clauser.* 5
 M. & Numerius AVRIL, fratres, *Clauser.* 7
 AVTOBVLVS, saluator, L. Pisonis in Macedonia comes, *Pison.* 36
 P. AVTRONIVS, orator sola voce probabilis, *Brut.* 68
 — Consul designatus cum P. Sylla de ambitu condemnatur, *Syll.* 1. 62
 — exulis, *Att.* 3. 2. 7
 AXIA, Caelium in agro Tarquinicensi, *Clauser.* 7
 M. AXIVS, *Att.* 15. 19
 AXIVS, senator, *Att.* 3. 15. 4. 15. 10. 11. 15
 B.
 BABVILLIVS, *Att.* 13. 18
 BABYLON, urbs Chaldaee, *Dem.* 23
 BABYLONIIS nati, *Divin.* 2. 67
Babylonius, gentile, *Divin.* 1. 19. 2. 46
 BACCHVS, *Att.* 15. 27. *Div.* 1. 36
 Baccanalis, *Erg.* 2. 15
 BACVS, Senecius, auctor, *Divin.* 1. 18
 BAEIVS, homo obfcurus, *Att.* 5. 14. 13. 45
 Tem. IX.

AUTVS, amicus Ciceronis, *Att.* 6. 1
 C. AVIANUS, vel AVIANUS Hammonius, M. Aemilii libertus, *Jam.* 13. 27
 Idem, C. Avianus Epistolarum dicitur, *Jam.* 13. 2
 Fontis idem, de quo *Jam.* 7. 13
 C. AVIANUS FLAGGUS, *Jam.* 13. 15. 75. 79
 AVIANUS, Puteolanus, amicus Ciceronis, *de cas.* 4. 25
 C. AVIANUS, Philostratus, *Jam.* 13. 15
 AVILIUS Laticianus, *Clauser.* 13
 AVIUS, vel AVULUS, *Att.* 11. 5
 — forte est argentarius, *Att.* 13. 4
 M. AULANUS, Tribuus militum C. Antonii, Caelianarius, a P. Sextio Capua capellitur, *Jam.* 4
 AULETES, cognomen Ptolemaei regis, *Rab. Post.* 10
 AULLI, portus Euxotiae ad Euripum, *Divin.* 2. 30
 AURELIA via, per maritima Etruriam ducentis Pisis versus, *Phil.* 12. 9
 AURELIANUS, *Att.* 4. 16
 AVRELIUS gradus, locus in foro Rom. *Plac.* 28. *Clauser.* 14
 L. & C. AVRELI, L. filii, Orestes, *Brut.* 25
 — cognomines commendantur, *Jam.* 13. 49
 AVRELIUM tribunal, *Pison.* 5. *Sext.* 15. *Dem.* 21. *Red.* 1. 5
 AVRELIUS, ab Hirtio Germanis propagatus, *Att.* 14. 9
 AVRELIUS, creditor Ciceronis, *Jam.* 16. 24
 — *Att.* 15. 15
 C. AVRELIUS, consul, *Varr.* 1. 50
 M. AVRELIUS SCAVRUS, Latine dixit, *Brut.* 35
 — Quaevis L. Flaccii: Flaccum ei accusare non permittitur, *Cael.* 19
 — Ephesi prohibitus est servum e templo Dianae abducere, *Varr.* 2. 33
 L. AVRIFEX, eques Romanus, *Orat.* 2. 60
 A. AVRIVS, Latinas, *Clauser.* 8
 A. AVRIVS, Mellinus, *Clauser.* 5
 M. & Numerius AVRIL, fratres, *Clauser.* 7
 AVTOBVLVS, saluator, L. Pisonis in Macedonia comes, *Pison.* 36
 P. AVTRONIVS, orator sola voce probabilis, *Brut.* 68
 — Consul designatus cum P. Sylla de ambitu condemnatur, *Syll.* 1. 62
 — exulis, *Att.* 3. 2. 7
 AXIA, Caelium in agro Tarquinicensi, *Clauser.* 7
 M. AXIVS, *Att.* 15. 19
 AXIVS, senator, *Att.* 3. 15. 4. 15. 10. 11. 15
 B.
 BABVILLIVS, *Att.* 13. 18
 BABYLON, urbs Chaldaee, *Dem.* 23
 BABYLONIIS nati, *Divin.* 2. 67
Babylonius, gentile, *Divin.* 1. 19. 2. 46
 BACCHVS, *Att.* 15. 27. *Div.* 1. 36
 Baccanalis, *Erg.* 2. 15
 BACVS, Senecius, auctor, *Divin.* 1. 18
 BAEIVS, homo obfcurus, *Att.* 5. 14. 13. 45
 Tem. IX.

M. BAEIVS, iussu L. Pisonis in Macedonia interceptus, *Pison.* 33
 Q. BAEIVS Tampilus, Legatus Romanorum, *Phil.* 5. 10
 P. BAGIENVS, *Jam.* 10. 33
 BAIE, loci amoenissimi in Campania, prope mare, *Cal.* 15. 10. *Jam.* 3. 2. 7. 13. *Att.* 1. 16. 12. 40
 BALBINVS, amicissimus Ciceroni, *Att.* 15. 18
 BALBI duo, Stoeici, *Orat.* 3. 21. Vide *Lucilian.*
 BALBINVS, Celsianus, *Att.* 13. 21
 BALEIVS, cognomen *Aspurgian.* *Lucilian.*
Clavianus, & *Thasianus*, de quibus suo loco
 BALBVS, Lucius Cornelius, Gaditanus, a Cn. Pompejo civitate donatus, rogato L. Corn. Lentulo, unde ab eo nomen assumpti, gratissimus apud Caesarem, *Orat.* quae extat pro eo, *cap.* 28. *Att.* 2. 3
 — Terentius dicitur, *Att.* 7. 3
 — a Theophrasto, Micyleno, adoptatur, *Balb.* 23. *Att.* 7. 15. 9. 8. 13
 — Balbi epistolis, *Att.* 8. 15. 9. 8. 12
 BALBUS, filius L. Corvi Balbi, unde nomen dicitur. Almi Polionis quondam in Hispania, *Jam.* 10. 33. *Att.* 11. 23
 BALBUS, Faustus libertus, *Syll.* 19
 BALBUS, acculator M. Caelii, *Cal.* 11
 BALBUTIUS, Latinas, *Clauser.* 60
 BALEARES, insulae duae maris Mediterranei, *Att.* 11. 2
Balastricus, cognomen *Mastelli*, a Balastribus insulis, *Divin.* 1. 2
 BALLIO, nomen comicum Lenonis, *Rost. Com.* 7. *Phil.* 2. 6
 M. BAMBALIO, Q. Fadius, M. Antonii socer, pater Fulvii, *Phil.* 2. 16. 3. 6
 BANOBAL, Venetus, *Varr.* 3. 32
 BARBA, Celsus amicus, & Antonii, *Phil.* 13. 4
 BARBATIUS, amicus Celsus & Antonii, *Phil.* 13. 2
 BARDVLIS, Ilythrus latro, *Offic.* 2. 21
 BARGVLETFE, incolae *Bergii* oppidi in Caecilia, *Jam.* 13. 16
 BARNESIVS, *Att.* 14. 19
 BASILLI bulum, locus in via Appia, latronibus intectus, *Att.* 7. 8
 B. SILIVS, ad eum scribitur, *Jam.* 6. 15
 M. BASILVS, sive *Basilius*, senator, *Clauser.* 38
 BASILVS, gladiator de gregu M. Antonii, *Phil.* 3. 41
 BASSVS, *Jam.* 7. 20
 BATTARA, *Jam.* 7. 9
 B. TTONIUS, *Att.* 6. 8
 B. TULLI, locus prope Baias, ubi Horrentii villa, *Att.* 2. 3. 40. *Jam.* 7. 1. *Att.* 15. 1
 M. BERRIVS, senator, *Clauser.* 16
 BELLEROPHON, *Tufo.* 3. 26
 BELLENIUS, vel *Belitius*, verna Demetrii, *Jam.* 8. 19. 16. 23
 L. BELLENIUS, Pompeianus, cuius domus post eadem Celsus incendit est, *Phil.* 2. 36
 BELLOVACI, populi in Gallia Belgica, *Jam.* 8. 2



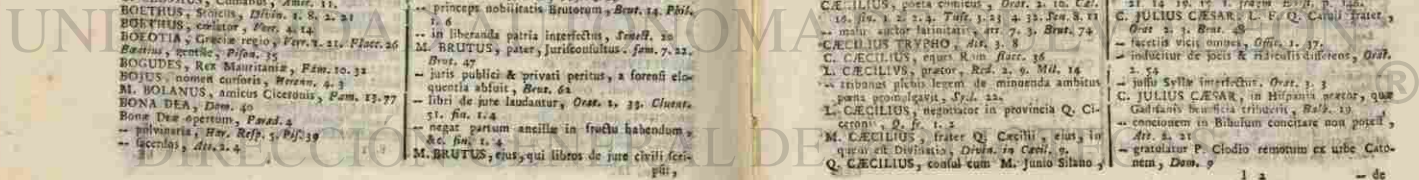
INDEX NOMINVM

BEHUS, Indorum Hercules, Nat. D. 3. 16.
BENVENTUM, oppidum Samnitium, Ferr. 1.
27. Att. 5. 9. 15.
Beneventanus, gentile, Ferr. 1. 15.
BEROEA, oppidum Asiae, Plin. 56.
BERGICA gens in Thracia, Ferr. 1. 18.
B. BESTIA, tribunus plebis, Brut. 24.
BESTIA Calpurnius, accusatus de ambitu, in
petitione Praeturae, delenditur a Cicerone, Q.
1. 2. 3.
-- Consulatum petiit, Phil. 11. 2.
BETTUCCIUS BARRUS, Aculus, aliquot
-- orationibus nobilis, Brut. 46.
BIAS, et specum sapientibus, Amic. 15.
-- Biassus maritima Priene, Parad. 1. 1.
M. BIBULUS, Caesaris amicitiam querit, Att. 1.
1. 18.
-- Caesare Collesia in Confulatu leges ferente
semper ferat de caelo, Hor. Resp. 22.
-- ferat de caelo cum Caesar de adoptando Clo-
dii legem Confulatum ferat, Dem. 15.
-- Varius trib. pl. confilium in vincula ducit,
-- reliqui tribuni anti-tribunatus, Brut. 9.
-- conet, ut pontifex de domo Ciceronis ha-
-- tuant, Dom. 56.
-- Praetorem Syriae, Fam. 15. 7.
-- oppido municipium se tenet, quando sunt
hostes in eius provincia, Fam. 11. 19.
-- contra Partibus male pugnat, Fam. 8. 6.
-- Ciceroni Praetorali Cilicia invidet, Fam. 2.
7.
-- praetoratum accusat, bello civili perit, Brut.
77.
Eius aetate edita, quae inde Archibolus dicun-
tur, Att. 2. 19.
BIDUS, oppidum Siciliae, Ferr. 1. 22.
BIDUS, gentile, Ferr. 1. 22.
C. BILENIUS, homo inaequus, Brut. 47.
BILLENUS, vide BELLIENUS.
A. BINNIUS, caupo de via Latina, Cluent. 59.
BION, haecum eius dictum, Tull. 3. 16.
BITHYNIA, regio Asiae minoris, Planc. 34.
-- Fam. 42. 48. Mem. 2. Agr. 2. 16.
-- Siphacius reges bellica Italiae, Ferr. 1. 11.
BITHYNICUS, e gente Pompeja, Fam. 6. 16.
76. 23.
BITON, Cleobii frater, pius in matrem, mors
placida, Tull. 2. 47.
BLANDINIUS, ZEYXIS, vili. Zeuxis.
BLEASNIUS, Gallo-Graecus, Delatari legatus,
Deiur. 12.
BLOSSII, nobiles Campani, Agrar. 2. 34.
C. BLOSSIUS, Cumanus, Amic. 11.
BOETHIUS, Socraticus, Diogen. 1. 8. 2. 21.
BOETHIUS, censor, Brut. 44. 14.
BOETIA, Graeciae regio, Ferr. 1. 21. Planc. 36.
Bocotia, gentile, Plin. 35.
BOCUES, Rex Mauritaniae, Fam. 10. 32.
BOJUS, nomen censoris, Verren. 4. 3.
M. BOLANUS, amicus Ciceronis, Fam. 13. 77.
BONA DEA, Dem. 40.
Bone Dea operum, Parad. 2.
-- palustris, Hor. Resp. 1. Pij. 39.
-- Accia, Att. 2. 4.

BOONIA, Indorum in fundo, Mil. 31.
BONONIA, urbs Galiae Cispadanae, Fam. 11.
23. 12. 5.
BOOTES, seu arctophylax, Nat. D. 3. 42.
BOREA, urbs Africae, Att. 16. 4.
BOSIOLUS, fructum, quod Propontidem & Pon-
tum huiusmodi commisit, Maec. 16.
Bosphorus, gentile, Maec. 4.
BOVIANUM, oppidum Samnitium, Cluent. 69.
BOVILLANUS, gentile ab oppido ad Ciampas,
-- non procul a lacu Albano, Planc. 9.
2. Pl. 3. 1. 2.
BOVILLIUS, idem, Att. 5. 13.
BRENNUS cum Gallis copias fano Apollinis
bellum intulit, Divin. 1. 37.
BRINNIUS Ciceronem heredem facit, Att. 13.
12. 14.
BRITANNIA, insulae, Fam. 7. 6. 7. Nat. D. 2. 39.
Britannicus, gentile, Nat. D. 1. 10.
T. BROCCCHUS, avunculus Q. Ligarii, Lig. 4.
21.
BROGITARUS, Gallo-Graecus, cui Clodius sa-
credotium vendidit, & Regis nomen dedit,
Hor. Resp. 13. 27. Orat. 6. 11.
BRULLA iuris delectabatur, Orat. 3. 11.
BRUNDISIUM, vel Brundisium, oppidum in
Galabria, portu in primis nobilibus, e quo traiecit
Iulius in Graeciam, Menil. 12. Planc. 40. &c.
Brundisium colonia maritima, Ferr. 63. Att. 4. 1.
BRUTHI, vel Bruttii, populi magne Graeciae,
Rolo. Ant. 46.
L. BRUTTIUS, eques Rom. fam. 13. 38.
-- Fontale idem, homo iucundus, quem M. Ci-
cero M. secum Aetionis habuit, Fam. 16. 21.
D. JUNIUS BRUTUS, collega P. Scipionis in
confulatu, Graecus doctus, Brut. 28.
-- a trib. pl. in vincula conjicitur, Leg. 3. 9.
-- Accipit veribus monumenta sua inscriptis, Arch.
11.
D. BRUTUS, caesus cum Mamerco, Graecae &
Latinae doctus, Brut. 47. Robur. Par. 7. Att.
12. 22.
D. BRUTUS, satifidat, Ferr. 1. 55.
-- provinciam ejus Galliam invidit Antonius,
Phil. 1. 1.
-- obsequio liberatur, Fam. 10. 11.
-- epistula ab eo, & ad eum scripta, fam. 11.
L. BRUTUS, qui Romam regio dominatu libe-
ravit, Brut. 13. Planc. 25.
-- collega Collatio imperium abrogat, Offic. 1.
19.
-- interit cum Arunte, Tull. 4. 23.
-- princeps nobilitatis Brutorum, Brut. 14. Phil.
1. 6.
-- in liberanda patria interfectus, Senec. 20.
M. BRUTUS, pater, Jurisconsultus, Fam. 9. 22.
Brut. 47.
-- iuris publici & privati peritus, a forensi elo-
quentia absuit, Brut. 61.
-- libri de iure laudatur, Orat. 1. 35. Cluent.
51. Fam. 1. 4.
-- regis partum anilla in fructu habendum,
&c. Sen. 1. 4.
M. BRUTUS, rus, qui libros de iure civili scri-
psit.

CAECILIUS, Indorum Hercules, Nat. D. 3. 16.
BENVENTUM, oppidum Samnitium, Ferr. 1.
27. Att. 5. 9. 15.
Beneventanus, gentile, Ferr. 1. 15.
BEROEA, oppidum Asiae, Plin. 56.
BERGICA gens in Thracia, Ferr. 1. 18.
B. BESTIA, tribunus plebis, Brut. 24.
BESTIA Calpurnius, accusatus de ambitu, in
petitione Praeturae, delenditur a Cicerone, Q.
1. 2. 3.
-- Consulatum petiit, Phil. 11. 2.
BETTUCCIUS BARRUS, Aculus, aliquot
-- orationibus nobilis, Brut. 46.
BIAS, et specum sapientibus, Amic. 15.
-- Biassus maritima Priene, Parad. 1. 1.
M. BIBULUS, Caesaris amicitiam querit, Att. 1.
1. 18.
-- Caesare Collesia in Confulatu leges ferente
semper ferat de caelo, Hor. Resp. 22.
-- ferat de caelo cum Caesar de adoptando Clo-
dii legem Confulatum ferat, Dem. 15.
-- Varius trib. pl. confilium in vincula ducit,
-- reliqui tribuni anti-tribunatus, Brut. 9.
-- conet, ut pontifex de domo Ciceronis ha-
-- tuant, Dom. 56.
-- Praetorem Syriae, Fam. 15. 7.
-- oppido municipium se tenet, quando sunt
hostes in eius provincia, Fam. 11. 19.
-- contra Partibus male pugnat, Fam. 8. 6.
-- Ciceroni Praetorali Cilicia invidet, Fam. 2.
7.
-- praetoratum accusat, bello civili perit, Brut.
77.
Eius aetate edita, quae inde Archibolus dicun-
tur, Att. 2. 19.
BIDUS, oppidum Siciliae, Ferr. 1. 22.
BIDUS, gentile, Ferr. 1. 22.
C. BILENIUS, homo inaequus, Brut. 47.
BILLENUS, vide BELLIENUS.
A. BINNIUS, caupo de via Latina, Cluent. 59.
BION, haecum eius dictum, Tull. 3. 16.
BITHYNIA, regio Asiae minoris, Planc. 34.
-- Fam. 42. 48. Mem. 2. Agr. 2. 16.
-- Siphacius reges bellica Italiae, Ferr. 1. 11.
BITHYNICUS, e gente Pompeja, Fam. 6. 16.
76. 23.
BITON, Cleobii frater, pius in matrem, mors
placida, Tull. 2. 47.
BLANDINIUS, ZEYXIS, vili. Zeuxis.
BLEASNIUS, Gallo-Graecus, Delatari legatus,
Deiur. 12.
BLOSSII, nobiles Campani, Agrar. 2. 34.
C. BLOSSIUS, Cumanus, Amic. 11.
BOETHIUS, Socraticus, Diogen. 1. 8. 2. 21.
BOETHIUS, censor, Brut. 44. 14.
BOETIA, Graeciae regio, Ferr. 1. 21. Planc. 36.
Bocotia, gentile, Plin. 35.
BOCUES, Rex Mauritaniae, Fam. 10. 32.
BOJUS, nomen censoris, Verren. 4. 3.
M. BOLANUS, amicus Ciceronis, Fam. 13. 77.
BONA DEA, Dem. 40.
Bone Dea operum, Parad. 2.
-- palustris, Hor. Resp. 1. Pij. 39.
-- Accia, Att. 2. 4.

CAECILIUS, Indorum Hercules, Nat. D. 3. 16.
BENVENTUM, oppidum Samnitium, Ferr. 1.
27. Att. 5. 9. 15.
Beneventanus, gentile, Ferr. 1. 15.
BEROEA, oppidum Asiae, Plin. 56.
BERGICA gens in Thracia, Ferr. 1. 18.
B. BESTIA, tribunus plebis, Brut. 24.
BESTIA Calpurnius, accusatus de ambitu, in
petitione Praeturae, delenditur a Cicerone, Q.
1. 2. 3.
-- Consulatum petiit, Phil. 11. 2.
BETTUCCIUS BARRUS, Aculus, aliquot
-- orationibus nobilis, Brut. 46.
BIAS, et specum sapientibus, Amic. 15.
-- Biassus maritima Priene, Parad. 1. 1.
M. BIBULUS, Caesaris amicitiam querit, Att. 1.
1. 18.
-- Caesare Collesia in Confulatu leges ferente
semper ferat de caelo, Hor. Resp. 22.
-- ferat de caelo cum Caesar de adoptando Clo-
dii legem Confulatum ferat, Dem. 15.
-- Varius trib. pl. confilium in vincula ducit,
-- reliqui tribuni anti-tribunatus, Brut. 9.
-- conet, ut pontifex de domo Ciceronis ha-
-- tuant, Dom. 56.
-- Praetorem Syriae, Fam. 15. 7.
-- oppido municipium se tenet, quando sunt
hostes in eius provincia, Fam. 11. 19.
-- contra Partibus male pugnat, Fam. 8. 6.
-- Ciceroni Praetorali Cilicia invidet, Fam. 2.
7.
-- praetoratum accusat, bello civili perit, Brut.
77.
Eius aetate edita, quae inde Archibolus dicun-
tur, Att. 2. 19.
BIDUS, oppidum Siciliae, Ferr. 1. 22.
BIDUS, gentile, Ferr. 1. 22.
C. BILENIUS, homo inaequus, Brut. 47.
BILLENUS, vide BELLIENUS.
A. BINNIUS, caupo de via Latina, Cluent. 59.
BION, haecum eius dictum, Tull. 3. 16.
BITHYNIA, regio Asiae minoris, Planc. 34.
-- Fam. 42. 48. Mem. 2. Agr. 2. 16.
-- Siphacius reges bellica Italiae, Ferr. 1. 11.
BITHYNICUS, e gente Pompeja, Fam. 6. 16.
76. 23.
BITON, Cleobii frater, pius in matrem, mors
placida, Tull. 2. 47.
BLANDINIUS, ZEYXIS, vili. Zeuxis.
BLEASNIUS, Gallo-Graecus, Delatari legatus,
Deiur. 12.
BLOSSII, nobiles Campani, Agrar. 2. 34.
C. BLOSSIUS, Cumanus, Amic. 11.
BOETHIUS, Socraticus, Diogen. 1. 8. 2. 21.
BOETHIUS, censor, Brut. 44. 14.
BOETIA, Graeciae regio, Ferr. 1. 21. Planc. 36.
Bocotia, gentile, Plin. 35.
BOCUES, Rex Mauritaniae, Fam. 10. 32.
BOJUS, nomen censoris, Verren. 4. 3.
M. BOLANUS, amicus Ciceronis, Fam. 13. 77.
BONA DEA, Dem. 40.
Bone Dea operum, Parad. 2.
-- palustris, Hor. Resp. 1. Pij. 39.
-- Accia, Att. 2. 4.



de coojuugendo, Pompejo & Crasso laborat, Att. 2. 3
voluntatis avaritiam conficit, fam. 9. 15
sententia eius de Catilinariis, Catil. 4. 8c.
legem, qua prohiberet esse in Decurionibus, eos qui facerent praetorium, ferre cogitat, fam. 6. 18
Deputatum etrarchie regno militat, Div. 1. 15
in lege Agraria, Volucerranos liberat, fam. 13. 4
quasi in dicendo de ratione latine loquendi accuratissime scripsit, Brut. 71
in suspitione est, ejus iustitia M. Marcellum interfectum esse, sed defendit, Att. 13. 10
prope jubet occidi M. Metellum tribunum pl. Att. 10. 4
cum immolaret, in exiis bovis optima cor non fuit, Divo. 1. 12
scripsit contra Catonem Ciceronis, Top. 13
de Catone & contra Catonem scribit, Att. 12. 40. 41
in curia Pompeiana ante simulacrum Pompeji trucidatus, Divo. 3. 9
Ejus virtutes, Rab. Post. 15. Marc. 1. & (sq. Phil. 2. 41)
C. CAESAR OCTAVIUS, ad senatus auctoritatem se confert, Phil. 3. 19
adulescentulo imperium extraordinarium Cicerone sententia sua tradit, Phil. 11. 8. 5. 17
ditum Ciceronis agere fert, fam. 11. 20
L. CAESAR, iussa Clione interducitur, Tusc. 3. 19. Orat. 3. 7
L. CAESAR, Aedilium repulsum tulit, Plane. 21
fororici virum P. Leontulum foecorem Catilinae interfecit, Catil. 4. 6
confilium cum C. Figulo, Att. 1. 2. Syll. 20
senatus-consultum facit, de numero sectatorum, Maere. 34
negotat Neapoli: hujus fororici filius M. Antonius fuit, fam. 9. 14
optime fecit, sed in Antonium non ardet dicit, quia ejus avoculus est, fam. 10. 28
agrorum assignationem Antonianam sententia sua dissolvit, Phil. 6. 5
L. CAESAR, filius, mandata absurdissima a Caesare habet, non homo, sed sepe solute, Att. 7. 13. 14
SEX. CAESAR, flamen Quirinalis, Hannib. resp. 6
CAESENA, oppidum in Gallia Cisalpina Senonum, fam. 16. 27
CAESENNIA, Tarquinienis, Caecin. 4
CAESENNIVS LENTO, Septemviri, Phil. 11. 9
P. CAESENNIVS, Tarquinienis, Caecin. 4. 10
C. CAESTIVS, eques Rom. Ligari advocatus, Leg. 11
Trib. pl. a Caesare ab republica remotus, Phil. 13. 15
provinciam sibi ab Antonio datam recusavit, Phil. 3. 10. an C. Caestius?
P. CAESTIVS, legatus Verris, Ferr. 5. 25
L. CAESIUS, de cohorte praetoria Q. Ciceronis in Asia, Q. fr. 1. 42. 3. 42. 3. 42. 3. 42
M. CAESIUS, Praetor cum C. Antonio sacerdotis, Ferr. 1. 20

M. CAESIUS, Aedilis Arpini, fam. 17. 21
P. CAESIUS, eques Romanus a Ca. Pompejo parte civitate donatus, Corn. Balb. 12
ad eum scribitur, fam. 12. 51
SEX. CAESIUS, eques Romanus, Tusc. 18
CAESONIVS, Calventis, est L. Piso: in, qui cum A. Gabiolo consul fuit, Reb. 2. 6. Divo. Conf. 4. Plf. 6
M. CAESONIUS, Aedilis cum Cicerone, Att. 1. in Ferr. 10. Att. 1. 1. 12. 11
C. CAESTIVS, eques Rom. Hist. 3. Att. 5. 13
L. CAESULENUS, acculator de plebe, Brut. 34
CALICUS, amnis Mythis, Hist. 29
CAJETA, portus Italiae, ad mare inferum, prope Formias, Att. 1. 3. 8. 3. Man. 12. Orat. 2. 6
CALACTA, oppidum Siciliae, Ferr. 3. 43
Calactini, gentile, ibid.
CALAMIS, flataurum, Brut. 18
CALANUS, Indus, sua voluntate vivit comitur, Tusc. 3. 32
Alexandro propinquum mortem vincit, Divo. 1. 23
CALATIA, urbs agri Campani, att. 16. 8
CALATINUS, vide supra M. ATTILIUS.
CALCHAS, vates Graecorum in obsequio Trojanae, Orat. 12
agur, Nat. D. 2. 3
ex passorum numero belli Trojani annos auquantur est, Divo. 1. 33. 40. 2. 29
M. CALENIUS, Pompejanus, Att. 8. 11
CALENUM, municipium, agror. 2. 31
Calenas, gentile, att. 8. 3
CALENUS (Q. Fabius) Antonium profat, & propterea a Cicerone reprehenditur, Phil. 14. 4. 19. 1. 11. 6. 12. 1
Trib. pl. P. Clodia favet, Att. 1. 12
L. CALENUS, Ferr. 2. 8
CALES, oppidum mediterraneum Campaniae, Agrar. 2. 35. att. 7. 12. Phil. 12. 11
CN. CALIDIUS, eques Rom. cupit filium fenator, Ferr. 4. 20
M. CALIDIUS, Praetor def. Red. in Sen. 2. 9
Orator prope singularis, Brut. 79
Q. CALIDIUS, cupit lege Q. Metellus restituitur, Plane. 38
a Q. Lollio accusatur, Ferr. 3. 25
condemnat, Att. 1. in Ferr. 12. Plane. 39
CALLICRATIDAS, Lacedaemoniorum dux, Op. Hist. 1. 24
impitens, ibid. 30
CALLIDAMA, mulier, Ferr. 2. 36
CALLIMACHUS, Grammaticus & poeta, Tusc. 1. 14. 39. Orat. 3. 33
CALLIPHANA, Vellensis, ut civis Romanae, Boib. 24
CALLIPHUS, voluptatem & honestatem summam bonum esse dicit, fam. 2. 6. 12. Att. 4. 42. 45
quomodo in hanc sententiam incidit, fam. 2. 15
Ejus mentio fit etiam, fam. 4. 18. 5. 9. Tusc. 7. 20. 11. Offic. 3. 34
CALLIPPIDES, Att. 13. 22

CALLISTENES, Aristotelis discipulus, Alexandri comes, scripsit historiam petre rhetorico more, Orat. 2. 14
ab Alexandro necatus, Rab. Post. 9
mors a Theophrasto deploratur, Tusc. 3. 10
scripsit Troicam bellum, fam. 5. 12
in ejus mentio, Divo. 1. 34. 2. 25. Q. fr. 1. 13
CALPE, mons Hispano litori ad fretum Gaditanum adhaeret, fam. 10. 32
CALPURNIA familia, est Pisonum, Belliarum, Bibulorum, Calpurniorum, Offic. 23
CALPURNIVS, familiarissimus Antonii, att. 18. 8
L. CALPURNIVS, Consul, Ferr. 2. 49
L. CALPURNIVS, Ciceronis amicus, Caecin. 16
CALPURNIVS LANARIVS, Offic. 3. 23
CALVA, att. 15. 3
CALVENA, est Maritima, Caranis amicus, att. 14. 5. 16. 11
CALVINUS, claudicans, Orat. 2. 62. Vide C. Sestius.
C. CALVISIVS, reipubl. amans, fam. 10. 25. 26. 13. 25
Africanum sortiente M. Antonio sortitur, Phil. 7. 10
CALVUS, sub hoc nomine M. Crassus latitat, att. 11. 16
CALYPSO, mulier cui infertur Ulysses, Offic. 1. 31
CAMERINUM, oppidum in montibus, qui Picentiam ab Umbria dirimunt, Att. 8. 12
CAMERS, ager, Syll. 19
Camers, gentile, Corn. Balb. 20
C. CAMILLUS, amicus Ciceronis, fam. 9. 20. 14. 5. 14. att. 5. 8. 14. 16
Iuris praedicatoris peritus, fam. 5. 20
L. CAMILLUS, qui cum Appio Claudio Consul fuit, Div. 12
M. CAMILLUS, is qui Romanus a Gallis captus rediit, Tusc. 1. 37
CAMIRUS, consistit Camiri, oppidi Rhodiurum, Nat. D. 3. 21
CAMPANI, Capuae & Campaniae incolae, agror. 2. 25. att. 7. 14
Campanus ager, agror. 2. 28. Phil. 2. 17. 37. fam. 1. 9. Q. fr. 2. 5
CAMULA, Centurio, att. 5. 21
M. CAMURTVS, damnatur, Cui. 30
CANA, Cami sive, att. 12. 41
CANACHVS, flataurum, Brut. 18
CANDAVIA, regio ab Epiro ad Macedoniam, att. 3. 7. Brut. ep. 6
CANEPHORAE, virginis quae Athenis ferebant Cereris caedera, Ferr. 4. 3
CANIDIUS, fam. 8. 9. 10. 21
CANINIUS, Gallus, Athenis cum Cicerone, Fam. 2. 8
amicus M. Varronis & Ciceronis, fam. 9. 26
CANINIUS, trib. pl. fam. 1. 2. Q. fr. 2. 2
CANINIUS, Rebilus, legatus Caesaris in Gallia,

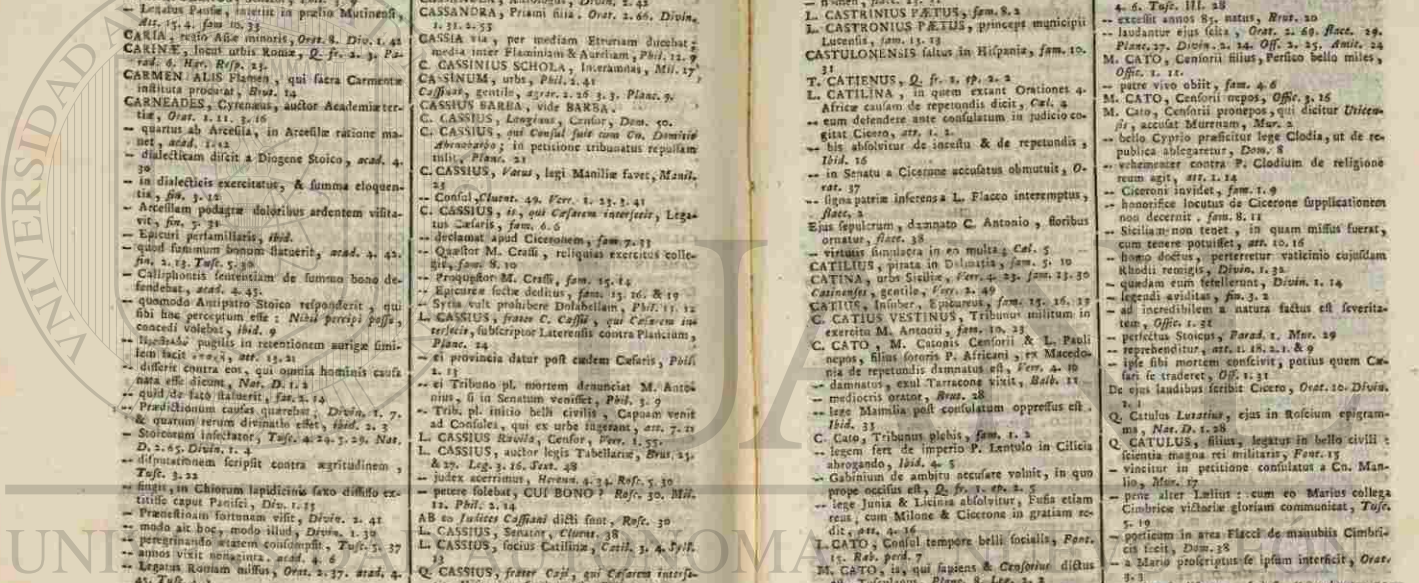
att. 7. 17
CANINIUS, Consul prid. Kal. Jan. fam. 7. 30
CANINIUS, publicanus, Ferr. 2. 70
M. CANULEIUS, Brut. 92
CANUSIUM, urbs Apuliae, att. 8. 21
Canusii, gentile, att. 1. 13
P. CANUTIUS, homo disertus: subiecit dicitur P. Salpustio mortuo orationes, Brut. 36
Scamandrum acculat, Cicerone, 18
acculator Oppianici, ibid. 20. Fabricii ibid. 22
TI. CANUTIVS, fam. 11. 3. Phil. 1. 9
CAPENA, porta Romanae, Att. 4. 1. Tusc. 1. 7
CAPENAS, a Capena oppido Etruria, fam. 9. 17. agror. 2. 25
CAPHO, veteranus, de grege Antonii, Phil. 11. 3. 10. 10. 11. 5. 12. 8
CAPITINA, urbs Siciliae, Ferr. 3. 43
CAPITO, familiae Aesciae cognomen. Vide ATEJUS.
C. CAPITO, Caesarianus, att. 13. 33
L. CAPITO, Q. fr. 3. 1. 5
CAPITOLIUM, Jovis Templum Romae, Dom. 18. Resp. Am. 10. Red. 1. 10
gratis sacrificatum, Ferr. 5. 19
CAPIVS, hiberno, fam. 7. 23
CAPTADOCIA, regio Asiae Men. 3. att. 5. 13
Cappadoc, gentile, Red. 2. 6
CAPRIUS, Dionysii pater, Nat. D. 3. 23
CAPUA, vetus, non triana urbium, quae impediti gravitatem suo nomina potuerant sustinere, agror. 2. 32
domestium superbie, Red. 3. 7
Ejus descriptio, agror. 2. 35
Capuae nova Ciceronem statua inaurata donavit, Philo. 11
Ciceronis temporibus Roma altera, Phil. 11. 3
CAR, in Caria minoris Asiae regione gentis, Hist. 27
CARBO, familiae Papiria cognomen, fam. 9. 11
C. CARBO, unus et Carboianus bonus civis, fam. 9. 21
C. CARBO, eloquentissimus, Brut. 27. 43. Orat. 2. 1. 7
M. Aemilium Lepidum Porcinam studio audivit, Brut. 25
Iuris civilis & marum majorem igitur fuit, Orat. 1. 10
Trib. pl. sediciosus: in consulatu autem sanior, Orat. 2. 25
P. Africanum interrogat in concione: quid de caede Ti. Gracchi sentiat, ibid. 3
in caede P. Africanus fuisse putatus esse, Orat. 2. 42. Ferr. 9. 11
a L. Crasso, ob seditionem Graecorum accessit, canibardas fumpit & se iudicio Ita solvit, Brut. 27. 43. fam. 9. 21
legem fecit de tribunis pl. ut, quoties vellet plebs, eos recensere liceret, amir. 25

legem fert cum Silvano de civitate, arch. 4
Ejus exercitatione oratoris, Orat. 1. 32
C. CARO, C. fil. Cn. N. parum acutus ora-
tor, Brut. 62
CN. CARBO, atramento fortis absolutus, fam.
9. 21
CN. CARBO, Proconsul Gallie, ad. 1. in Per.
4. Orat. 1. 13
-- ter Consul fuit, Orat. 1. 33
-- a Cn. Pompejo Lilybei interfectus est: homo
improbissimus, fam. 9. 24
M. CARBO, huiusmodi, fam. 9. 21
D. CARULEIUS, Senator, Phil. 11. 9
-- Locutus Paulum in prelio Mutinensi,
Act. 15. 4. fam. 10. 33
CARIA, regio AGe minoris, Orat. 8. Dio. 1. 42
CARINE, locus urbis Romae, Q. fr. 3. 9. Pa-
rad. 4. Nep. Ruf. 25.
CARMEN ALIUS Flamen, qui sacra Carmenta
instituta procedat, Brut. 19
CARNEADES, Cyrenaeus, auctor Academicorum,
Orat. 1. 11. 3. 16
-- quatuor ab Arcellia, in Arcellia ratione ma-
nat, ad. 1. 30
-- dialecticam dicit a Diogene Stoico, acad. 4.
30
-- in dialecticis exercitatus, & summa eloquen-
tia, Orat. 3. 12
-- Arcelliam podagrae dolentibus ardentem visita-
vit, Sen. 7. 21
-- Epicuri peramilliaris, Ibid.
-- quod summum bonum statuerit, acad. 4. 42.
fam. 3. 13. Tusc. 5. 30
-- Calliphonis sententiam de summo bono de-
fendebat, acad. 4. 43
-- quomodo Anipistro Stoico responderit, qui
sibi hunc perceptum esse: Nihil percipi posse,
concedi volebat, Ibid. 9
-- deprehensio pugilis in retentionem aurige simi-
lem fecit, Acad. 4. 11. 24
-- differre contra eos, qui omnia humana causa
sua esse dicunt, Nat. D. 1. 3
-- quid de fato statuerit, Sen. 7. 19
-- Praedictum causas quaerebat, Dio. 1. 7.
-- & quatuor terrores dixerat, Ibid. 2. 3
-- Stoicorum infantes, Tusc. 4. 24. 3. 29. Nat.
D. 2. 45. Dio. 1. 4
-- adulationem scripsit contra aegritudinem,
Tusc. 3. 22
-- simul in Chionum lapideis saxo disticho ex-
tincto caput Percipi, Dio. 1. 11
-- Praedictum factum esse, Dio. 2. 41
-- modo ait hoc modo illud, Dio. 1. 130
-- peregrinando statem consumpsit, Tusc. 5. 37
-- animo vixit neque cura, acad. 4. 6
-- Legatus Romanus missus, Orat. 2. 37. acad. 4.
41. Tusc. 4. 3
Ejus de vita sententia, acad. 4. 21
-- iudicium de controversia honorum inter Peri-
pateticos & Stoicos, Tusc. 5. 41
-- idem spiritum, acad. 7. 2
L. CARPINATIUS, publicianum, Ferr. 2. 70
T. CARRINAS, act. 13. 31
CARTAJA, vici Hispaniae Baeticae, act. 13. 30

L. CARTEIUS, fam. 12. 11
SP. CARIYLLUS, Orat. 2. 61
CASCA, cognomen Arcellionum, fuit inter per-
culores Celsarii, Phil. 2. 11
-- liberum scripsit, act. 13. 44
Eius tribunatus, act. 16. 17. Phil. 13. 15
CASCCELLIUS, praedictor, Balb. 22
M. CASCCELLIUS, negotiator in provincia Q.
Cleronia, Q. fr. 1. 47. 2. 2
CASILINUM, urbs agri Campani, act. 16. 8.
Phil. 2. 40
Castrorum, gentile, Inven. 2. 57
CASSANDER, Aethiopianus, Dio. 2. 45
CASSANDRA, Priami filia, Orat. 2. 66. Dio. 1.
21. 2. 53
CASSIA via, per mediam Etruriam ducebatur
media inter Flaminiam & Aurdiam, Phil. 12. 9
C. CASSINIUS SCHOLA, Inveniam, Mil. 17
CASSINUM, urbs, Phil. 2. 43
CASSIUS, gentile, act. 2. 28. 3. 3. Plan. 9
CASSIUS BARBA, vide BARSA
C. CASSIUS, Longinus, Consul, Dion. 40.
C. CASSIUS, qui Consul fuit cum Cn. Domitio
Ahenobarbo: in petitione provinciae Reputium
fuit, Phil. 21
C. CASSIUS, Varus, legi Manlii favet, Manli.
25
-- Consul, Clu. 49. Ferr. 1. 23. 2. 41
C. CASSIUS, et, qui Caesarem interjecit, Lega-
tus Caesaris, fam. 6. 5
-- declamat apud Ciceronem, fam. 9. 21
-- Quaestor M. Crassi, reliquias exercitus colle-
git, fam. 8. 10
-- Praequator M. Crassi, fam. 15. 12
-- Epicurae facte deditus, fam. 15. 16. & 19
-- Syria vult prohibere Dolobellam, Phil. 11. 12
L. CASSIUS, frater C. Cassii, qui Caesarem in-
terfecit, subscriptor Lateranis contra Planciam,
Plan. 24
-- ei provincia datur post eadem Caesaris, Phil.
1. 11
-- ei Tribuno pl. motum denunciavit M. Anto-
nium, si in Senatum venisset, Phil. 3. 9
-- Trib. pl. initio belli civilis, Capuan venit
ad Consulatus, qui ex urbe ingessant, act. 7. 12
L. CASSIUS Ravennatis, Consul, Ferr. 1. 55
L. CASSIUS, auctor legis Tabellariae, Brut. 25.
& 29. Leg. 3. 16. Teat. 48
-- iudex occurrunt, Horus. 4. 31. Ref. 5. 30
-- petere solebat CUI BONO? Ref. 30. Mil.
12. Phil. 2. 14
AB eo in vestibus Cassiani dicitur, Ref. 30
L. CASSIUS, Senator, Clu. 38
L. CASSIUS, locius Catilinae, Catil. 3. 4. Phil.
13
C. CASSIUS, frater Crassi, qui Caesarem interfe-
cit, Hispaniam fortius est, Phil. 3. 10
-- Tribunos Pl. ad Caesarem proficiscitur, fam.
16. 11
-- Quaestor Pompeji in Hispania praeficitur pro-
vincia sine sorte, act. 6. 6
Ejus epistola ad Ciceronem, fam. 12. 13
SP. CASSIUS, Vipsallianus, quo Consule lectus
est iudex cum Latinis, Balb. 25
Ejus

Ejus domus: ob regnum appetitum evestitur,
Dion. 38
CASPIQR, & POLLUX, Nat. D. 3. 22. Orat. 2. 86
-- pugnat ex equis vici, Nat. D. 2. 3
-- cum Lacedaemoniarum elatit vici, Dio. 1. 34
-- Calloris equi ungulis velutium in filices, Nat.
D. 3. 5
-- Aedes Caesaris, Nat. D. 1. 5. Dio. 1. 63
CASTOR, Delphici nepos, Deiot. 1
M. CASTERICIUS, eques Rom. Ferr. 3. 83
-- creditor Cleoniam, act. 12. 28
Ajna mensuram, act. 2. 7
-- novem, Act. 23. 1
L. GASTRINIUS PELLUS, fam. 8. 3
M. GASTRONIUS PELLUS, princeps municipii
Lutentia, fam. 13. 13
CASTULOGENSIS salus in Hispania, fam. 10.
21
T. CATENUS, Q. fr. 1. ep. 2. 2
L. CATILINA, in quem extant Orationes 4.
-- Africa causam de repetundis dicit, Cat. 4
-- eum defendere ante consulatum in iudicio cog-
gitat Cicerone, act. 1. 2
-- his absolutur de iaculo & de repetundis,
Ibid. 16
-- in Senatu a Cicerone accusatus obmutuit, O-
rat. 37
-- signa patris inferens a L. Flacco interceptus,
Act. 2
Ejus sepulcrum, damnato C. Antonio, floribus
ornatum, Brut. 38
-- virtus simlata in eo multa, Cat. 5
CATILINA, pirata in Dolabris, fam. 5. 10
CATINA, urbs Siciliae, Ferr. 4. 23. fam. 23. 30
CATHIUS, Ambrac, Episcopus, fam. 15. 16. 19
C. CATHIUS VESTINUS, Tribunus militum in
exercitu M. Antonii, fam. 10. 33
C. CATO, M. Catonis Consul & L. Pauli
nepos, filius fororis P. Africani & rre Maecdo-
niae de repetundis damnatus est, Ferr. 4. 10
-- damnatus, exul Tarraconem iitit, Balb. 11
-- medicorum orator, Brut. 28
-- lege Manlii post consulatum oppressus est,
Ibid. 31
C. Cato, Tribunus plebis, fam. 1. 2
-- legem fert de imperio P. Lentulo in Cilicia
abrogando, Ibid. 4. 5
-- Gabinium de ambitu occulare voluit, in quo
prope occisus est, Q. fr. 1. 10. 2. 4
-- lege Julia & Licinia absolutur, Pusa etiam
tenet, cum Milone & Cicerone in gratiam red-
dit, act. 4. 16
L. CATO, Consul tempore belli socialis, Ferr.
15. Ref. perd. 7
M. CATO, qui quibus Lepidus & Censorius dicitur
est, Tusc. 1. 10. Leg. 8. Leg. 2. 2
-- natus anno post, quam Q. Maximus primum
Consul fuit, Sen. 11
-- homo novus, & deinde Consul & Censor,
Morr. 8
-- Tribunus militum designavit epud Theroopry-
las, Sen. 10
-- Consul epud Hispanos, Cicil. 11

Graecis literis venex dicitur, acad. 4. 2. Ferr.
4. & 8
-- Orator & Jurisconsultus, Orat. 1. 37. 1. 33
-- iuris bellici observantissimus, Off. 1. 12
-- scriptis de rebus publicis, Sen. 15
-- responsa de iure, Orat. 2. 33
-- apophthegmata, Off. 1. 14
-- origines, Tusc. 4. 2
Ejus orationibus antiquiores non extitit, Brut.
15. 16. 17
-- Carthagineum defendam suadet, in quo & moti-
vum valetur auctoritas, Off. 1. 23
-- filium summo ingenio & virtute amicum, fam.
4. 6. Tusc. III. 28
-- excedit annos 82. natus, Brut. 20
-- laudatur eius gloria, Orat. 2. 69. Tusc. 29.
Plan. 29. Dio. 2. 14. Off. 1. 25. Antic. 28
M. CATO, Senatoris praenepos, qui dicitur Uticen-
si, auctor Murrum, Mar. 2
-- bello Cypro praeficitur lege Clodia, ut de re-
publica ablegaretur, Dion. 8
-- vehementer contra P. Clodium de religione
eum agit, act. 2. 12
-- Ciceroni invidet, fam. 1. 9
-- honorifice locutus de Cicerone supplicationem
non decernit, fam. 8. 11
-- Siciliam non tenet, in quam missus fuerat,
cum tenere potuisset, act. 10. 16
-- homo doctus, periretetur vaticinio eujusdam
Rhodii renigis, Dio. 1. 32
-- quodam eum telletur, Dio. 1. 14
-- legendi aviditas, Fam. 3. 2
-- ad incredibile a natura factus est severitas,
Off. 1. 25
-- perfectus Stoicus, Parad. 1. Mar. 29
-- reprehenditur, act. 1. 16. 2. 1. & 9
-- ipse sibi mortem conscivit, potius quem Ca-
sari se traderet, Off. 11. 31
De eius laudibus scribit Cicerone, Orat. 10. Dio. 1.
70
Q. Catulus Lucretius, filius in Notium epigram-
ma, Nat. D. 1. 28
Q. CATULUS, filius, legatus in bello civili:
sententia magna rei militariae, Ferr. 11
-- vincitur in petitione consulatus a Cn. Man-
lio, Mar. 17
-- pene alter Lullius: cum eo Marius collega
Cimbribe viciae gloriari committat, Tusc.
5. 19
-- praefectum in arca Flacc de manibus Cimbri-
cis licit, Dum. 37
-- a Mario profectus se ipsum interfecit, Orat.
3. 1
-- doctus & disertus, scripsit Xenophontes ge-
nere feroniam, Brut. 37
-- optime lingua utitur latina, Off. 6. 37
-- in feronibus quamvis praepotens esset, unus
de multis videbatur, Ibid. 30
Q. CATULLUS, nepos: Consul cum L. Lepido
dilectus & collega, qui acta Sylla dicitur



INDEX NOMINUM.

C. CLAUDIUS, plebeus, Ferr. 2. 41.
L. CLAUDIUS, Rex sacrorum, Harusp. resp. 6.
M. CLAUDIUS, fam. 3.
P. CLAUDIUS, Appii Cæci filius, Consul cum L. Junio, dactem reddidit, cum vicio nati-

pit. ad. att. 1. 14. 16. 18. 2. 1. 7. 10. 21. 27. 29. 1. 2.
P. CLODIUS, ab illo altero diversus, Cal. 17.
SEXT. CLODIUS, cui res frumentaria traditur, Dem. 10.
SEXT. CLODIUS, Rhetor, att. 4. 17. Phil. 6. 19.
CLOELIVS, Antici clientis, att. 10. 8. 15. 13.
T. CLOELIUS, Terraceniensis, Resp. Am. 22.
CLEVIDE, haruspicius, Diogen. 1. 47.
A. CLVENTIUS AVITUS, Cluent. 1. 1. Brat. 78.
NVA. CLVENTIVS, vis Novembris.
C. CLVIUS, Judex, Resp. Cera. 14.
M. CLVIIVS Puteolanus, fenerator, att. 6. 21.
Jan. 13. 7. 8. 26.
CLVIIVS TULLVS, legatus Rom. Phil. 9. 2.
CLYTEMNESTRA, fat. 15. Inveni. 1. 21. fam. 7. 1. Of. 1. 21.
CNIDIVS, urbs Carie, Manil. 13.
CNOBIUS, gentile, Ferr. 4. 50.
CNOBI, incolæ urbis Cnoæ in Creta, Leg. 1. 3.
COBHAMACHVS, victor, inter Tolosanæ & Narbonem, fast. 3.
COCEIVS, att. 12. 13. 18. 16. 15.
COCLIVS, pontem contra vim hostium obtinuit, fast. 1. 4. Of. 1. 18. Parat. 1. 2.
COCTIVS, fam. 9. 4.
COCTVS, fluvius inferorum, Nar. D. 3. 17. Tusc. 1. 5.
CODRVS, fast. 2. 22. Tusc. 1. 48. Nar. D. 3. 19.
COELIVS, locus Romæ, Harusp. Resp. 13.
COELIMONTANA porta, Pison. 23.
COELIVS montis, Of. 2. 10.
COELIVS, Semia, Cluent. 79.
C. COELIVS CALDVS, homo notus ad Confiliatam pervenit, Mur. 8. Orat. 1. 25. Ferr. 5. 79.
in quædam petitione populam tulit, Plaut. 21.
-- medicinis orator, Brat. 45.
C. COELIVS CALDVS, Quæstor Ciceronis, att. 6. 2. 7. 6. fam. 2. 15.
Eius vitæ, att. 6. 6.
C. COELIVS, Trib. pl. fam. 8. 8.
L. COELIVS ANTIATER, vide ANTIATER.
L. COELIVS, Cælia. 9.
M. COELIVS REXVS, hic est ille Cælius pro quo est veritas. Eius sunt epitheta Ilii 8. fam. -- in tribunicia sacri Mionii, & Ciceronis ante Annianæ parati. Mion. 13. att. 7. 1. B. att. 79.
-- C. Antonium de consulari accusavit, & L. Atacilianum de ambitu, Cal. 31.
M. COELIVS VINICIANVS, fam. 8. 4.
M. COELIVS, eques Rom. Ferr. 2. 17. Brat. 4.
P. COELIVS, Bratop. Ferr. 1. 50.
Q. COELIVS ETRUSCUS, Trib. pl. Manil. 39.
Q. COELIVS, collector Antonii, Phil. 13. 21.
T. COELIVS, Senator, Brat. 23.
COELIVM Saturni pater, Nar. D. 2. 24. 3. 17. 14.
-- Venetiæ, Tit. 21.
COLCHI, incolæ Colchidis, att. 7. 10.
COLLATIA, oppidum Latini, agror. 2. 35.
COLLATIVS, Bruti collega, Of. 3. 10.
COLONEVS locus, fin. 5. 1.

INDEX NOMINUM.

COLOPHON, urbs Jonie, Manil. 12.
Colophonii, gentile, Arch. 8.
COMENSIS, a Comæ, colonia transpadana, Gallia Cisalpina, att. 5. 11.
P. & L. COMENI, Cluent. 36.
P. COMINIUS Spurius, Brat. 78. fragm. Corn. 1. 245. 467.
SEXT. COMINIUS, eques Rom. Ferr. 4. 10.
COMMAGENE, pars Syria, fam. 8. 10.
Commagenæ Rex, 2. 9. 2. 12.
COMMORIS, callæum Cilicis, fam. 17. 4.
CONNVS, Silicæ, quo magistro usus est Socrates, fam. 9. 20.
CONSENTINI, civis oppidi Consentis in Bruttio, fin. 3. 3.
C. CONSIDIUS, prætor Africa, Lig. 1.
L. CONSIDIUS, Dummus Capuæ, agror. 2. 14.
M. CONSIDIUS Novianus, prætor, att. 8. 11.
Q. CONSIDIUS Novianus, Fam. 16. 12.
Q. CONSIDIUS Gallus, Senator, fam. 12. 26.
Ferr. 1. 27. Cluent. 38. att. 2. 24.
-- leonator, att. 1. 12.
C. COPONIUS, Prætor, att. 8. 12.
-- Clam Rhodiæ prætel, Devin. 1. 33.
M. COPONIUS, a Q. Scævola defenditur contra L. Cornium, Of. 1. 38. 2. 28. Brat. 57.
T. COPONIUS, Tiburtinus, Brat. 23.
T. & C. COPONII, Cal. 10. Brat. 23.
CORAX, Siculus, scriptor de rhetorice antiquissimus, Orat. 1. 20. 3. 21. Brat. 12.
CORCYRA, insula, fam. 3. 5. 13. 29. 16. 7. att. 9. 7. 2. 16. 6.
L. CORDIUS, negotiator, Ferr. 4. 20.
CORDUBA, urbs in Hispania Bætica, Ferr. 4. 25. deeb. 10. fam. 20. 31. att. 12. 37.
L. CORFIDIUS, eques Rom. Lig. 17. att. 13. 24.
CORFINIVM, municipium in Pelignis, att. 8. 1. 8.
Chryseus, gentile, att. 8. 5.
CORIA, Minerva, Nar. D. 3. 23.
CORIVS, Phil. 23. 23.
CORINTHVS, urbs Achæie, Nar. D. 3. 38. Manil. 7. Of. 1. 11. 3. 33.
Corinthum, orator auscult, Brat. 13.
Corinthum in, vas, att. 2. 1. Tusc. 4. 14. fin. 2. 8. Ferr. 3. 104. 29.
COROLANVS, att. 9. 10. amir. 11. Brat. 10.
CORNELIA, mater Græchorum, Brat. 77. 38. Diogen. 2. 45. lauent. 1. 49.
CORNELIA, uxor P. Scævi, fam. 5. 6.
CORNELIVS, medicus, Ferr. 3. 11.
CORNELIVS, litor, Ferr. 2. 20.
CORNELIVS, CILICOLVS, Diogen. 1. 5.
A. CORNELIVS, Consul, Diogen. 1. 24.
C. CORNELIVS, Consul, Brat. 18.
C. CORNELIVS, majestatis reus, a Cicerone detentus, Fatia. 2. Brat. 78. fragm. Orat. pag. 462.
C. CORNELIVS, eques Rom. Castellanus, qui Ciceronem interficere voluit, Syll. 2. & 6.
C. CORNELIVS, filius C. Cornelii, ejus qui inter Castellanum fuit, Syll. 18.
CN. CORNELIVS, homo obfuscus, fam. 7. 9.
L. CORNELIVS, Ceryngæus, N. Ceryngæus.

M. CORNELIVS, vide M. CETHEGVS.
M. CORNELIVS, att. 1. 13.
P. CORNELIVS, Consul, Brat. 23.
P. CORNELIVS, Avianus, & Iurax, sed bonus imperator, Orat. 2. 68.
P. CORNELIVS, Trib. pl. fam. 8. 8.
P. CORNELIVS, negotiator, fam. 13. 6. 14.
P. CORNELIVS, Sciculus, fam. 13. 36.
Q. CORNELIVS, Juridicus, fam. 7. 8. 17.
Q. CORNELIVS, alius P. Scævi, fam. 5. 9. att. 1. 11.
Q. CORNELIVS, pontifex minor, Harusp. resp. 6.
CORNICINVS, att. 2. 2.
CORNIFICIA, Q. Alla, att. 13. 29.
CORNIFICIVS, Icria, Ferr. 1. 17.
Q. CORNICIFICVS, Judex, Part. 13. 10.
-- primus in Senatu mentionem de solatiis A. Clodii factis fecit, att. 1. 13.
-- Competitor Ciceronis in Consulatu, att. 1. 8.
-- Collega in augurii, fam. 12. 17.
Eius filius, fam. 12. 1. 12. 23.
C. CORNVTVS, Prætor, Brat. 3. 9.
-- Piculo-Cato, att. 1. 14.
M. CORNVTVS, legatus bello sociali, fast. 15.
M. CORNVTVS, prætor urbanus, Phil. 14. 14.
-- fam. 10. 12. 2. 2.
CORSCIA, insula, Nar. D. 3. 20.
M. & P. CORTIVS, an COTTIVS, Ferr. 5. 64.
CORTIVS, Phil. 5. 17. Senec. 19. Vide M. V. LERIVS.
CORVMBSVS, architectus, att. 14. 3.
TL. CORVNCANVS, Tullianus, pontifex max. Dem. 54. Nar. D. 1. 2. 56. 5. Orat. 3. 11. Plaut. 8. Syll. 7. Brat. 14.
CORVCVS, oppidum Cilicis, Fam. 13. 13.
CORTCEVS, gentile, att. 10. 13.
CORTPIE, Orcæus filius, Minerva Coria & Jove mater, Nar. D. 3. 23.
COSANUM, ager urbis Cæse in Etruria, att. 9. 6. & 9. 13. 37.
C. COSCONIVS, prætor Consul Ciceronis, Syll. 14.
-- Prætorum Hispania ulterioris, post præturam, Fatia. 5.
-- Viginti viri agris dividendis lege Cæsaris, in cupis mortui locum huiusmodi Cicero, att. 2. 19.
C. COSCONIVS CALDIANVS, orator claudatus, Cluent. 35. Brat. 69.
COSIANVS, att. 15. 29.
M. COSSETIVS, eques Rom. Ferr. 3. 3. 22.
COSSI prætor, Orat. 2. 21.
L. COSSINIUS, Tiburtus, Brat. 23.
L. COSSINIUS, Tibullus Ciceronis, att. 1. 204. 2. 1. Fam. 13. 23.
L. COSSINIUS, Astartinus, libertus, Fam. 134.
COSUTIANE Tabernæ, Fam. 16. 29.
M. GOSSUTHVS, forte idem qui COSSETIVS, Ferr. 3. 80.
C. AURELIUS COTTA, Academicus, Nar. D. 1. 6.
-- pontifex, Nar. D. 1. 22.
-- qualis orator, Brat. 49.
-- trium.



triumphi cupidus, Pison. 26
Rutilius filius, att. 12. 20
in libris de Oratore loquens inducitur, Orat. 1. 7.
L. COTTA praetorius, Brut. 36
L. COTTA, venustus, Brut. 21
Africanus accusatus, Mar. 23. Post. 17. Catil. 22
gandebat gravitate linguae & sono vocis agre-
ris, Orat. 2. 11
L. COTTA, M. frater, L. Torquati collega in
consulatu, Caes. 3. M. Diviti. 1. 12. 2. 23.
Agr. 2. 17
deperitionis in Senatum non venit, Fam. 12. 2
negavit legem de Ciceronis reditu ferendam
esse, quod lex Claudia iure lata non esset,
Dom. 26
M. COTTA, bis cum Geminio Consul, Acad. 2. 26
M. COTTA, Consul, Ferr. 5. 12
Praetor Sardiniam tenet in bello civili, att. 12. 16. 12. 22
COTTUS, Rex, Pison. 14
L. VARIUS COTYLLA, v. Varius.
COUS, gentile, Ferr. 4. 69
CRABRA AQUA, Agrar. 3. 3. Fam. 16. 18
CRANNON, urbs Thraciae, Orat. 2. 82
CRANTOR, Platonicus vetus, nil ab Aristotele
dissentit, Orat. 3. 19. Acad. 1. 9. Tust. 3. 7.
8. 29. 3. 37
Ejus consolatio, Acad. 2. 54. Tust. 1. 48
CRASSIGIUS, Antonii socius, Phil. 13. 2
CRASSIPES, qui Ciceronis situm duxit, Fam. 1. 7. 13. 9. att. 4. 5. 9. 1. 9. 11.
L. LICINIUS CRASSUS Consul cum Q. Metel-
lio, Ferr. 2. 49. qualis orator, Brut. 38. 43.
triumphi et Gallia omnis cupidus, Invenit. 2.
37. Pison. 26
putabatur non praeter puercis aetatis modum
doctus, Orat. 2. 1
inimicus Marcelli, Post. 7
de pluribus rebis simul terra usus est contra
legem Didiam & Cereitiam, Dom. 19
accusat C. Carbonem, Fam. 9. 11. Off. 2.
13. Ferr. 3. 1. Brut. 42
in eo molitur leges, Off. 1. 30. 37
legem tulit Consul, ut esset 200 cive, qui
civis non sit, Off. 3. 11
Eius more, Orat. 3. 1. 2
L. CRASSUS, filius, magnificentissima adilitate
fuit, Off. 2. 16
L. CRASSUS, Lactate filius, a L. Crasso ado-
pato adoptatus, Brut. 58
L. PAPIRIUS CRASSUS, Dictator, Fam. 9.
51
M. CRASSUS, praetor, Orat. 1. 36
semel in vita fuit, Fin. 5. 30. Tust. 3. 15
M. CRASSUS, (vid. Calpurn.) Triumvir, qua-
lis orator, Brut. 65. 66
contra fugitivos mittitur, Ferr. 5. 2
Babum defendit, Balb. 9
L. Murenam defendens, Mar. 22

postitex, Har. resp. 6
Consul, Ferr. 3. 53
cum eo multo Ciceronis contentiones fuisse,
Phil. 2. 3
laudat in Senatu Ciceronis consulatum, att. 1. 14
impellit publicanos Africanos, ut locationem
induci polluerent, ibid. 17
nulla dignitate patulatus abit in Syriam, att. 4. 11
forulatur fuit, Tust. 5. 49
quid ei acciderit dicitur obnuciatione ne-
glecta, Diviti. 1. 16
trans Euphratem perit, Diviti. 2. 9
omen, quod ei Brundisii oblatum est, ibid. 40
civis deseruit, ut quod velit consequatur,
Off. 3. 30
nullam satis magnam pecuniam iudicat, nisi
quos fructibus exercitii alii possit, Off. 1. 8.
Fruat. 6. 3
P. CRASSUS, dives, M. Mutii filius, & P.
Scaevola frater, Brut. 27
jurisconsultus, ibid. 37
pontifex M. mutam dicit collegae Consuli,
id. sacris discessit, Phil. 11. 8
Ejus de eloquentia & juris studio conjungenda
sententia, orat. 12. 37
P. CRASSUS, Centor, Arch. 5
legatus in bello sociali, Post. 15
in seditione Mariana hic ipse sua manu inter-
fuit, orat. 3. 3
P. CRASSUS, Venuleja filius, att. 11. 24
P. CRASSUS, Triumvir fil. Brut. 81
P. CRASSUS, praetor, Red. 2. 9
CRATERUS, Medicus, att. 12. 13
CRATES, Platonicus, Acad. 1. 9
CRATIPIUS, M. Ciceronis filii praetor &
Off. 1. 1. 3. 2. Fam. 12. 16. 14. 21. Diviti.
1. 3. 22. 50. 2. 43
CRATIPPUS, Tyndaritas, Ferr. 4. 12
M. CREPEJUS, Ferr. att. 1. 10
CRESPONTES, Heron. 2. 24. Tust. 1. 48
CRETA, insula Graeca inter Regem & Cyre-
naicum mare, Phil. XI. 12
Crete, incolae Cretae, Tust. 2. 14
Creteus, idem, Phil. 2. 38. 5. 5
Q. MARCIUS CRISPUS, vid. Marcius.
CRITIANS, orat. 2. 24. 3. 24
terretimus in Theracem, Tust. 1. 42. Diviti.
1. 25. & 14
CRITOBULUS, Senect. 29
CRITOLAUS, Dux pichorum, evexit Corin-
thum, Nat. D. 3. 18
CRITOLAUS, Aristotelicus, Fin. 5. 5
Romanus legatus, orat. 1. 11. 2. 37
Eius libri, Tust. 5. 17. Orat. 2. 38
CRITOLAUS, Elicrensis, Ferr. 4. 26
CRIDONIUS, Caesarianus, Att. 13. 24
CRUDUNUM, locus obscurus in provincia Gal-
lia, Post. 5
CROESUS, Rex, Fin. II. 27. 3. 14. 11. 4. 12.
Diviti. 1. 19. 23. 2. 56

CROMMIU-ACRA, promontorium Cypri, Fam.
12. 13
Q. CROTO, Rab. Perd. 11
CROTON, urbs in Bruttis, att. 9. 19
Crotoneus, gentile, Invenit. 2. 1. Nat. 2. 2
CRUSTUMINA, urbs, Fin. 16
CTESIPHON, Atheniensis, ab Aeschino accusatus,
orat. 1. 56
CULEO, Pompejanus, att. 3. 15. 8. 12
CULEO, Antonianus, Fam. 10. 34
CULIOLUS, Fam. 13. 41. att. 4. 3
CUMAE, urbs Campaniae, Agrar. 2. 31. Tust.
12. Fam. 8. 1. att. 15. 1. Div. 1. 43
Cannanus, praedium Ciceronis, Fam. 2. 16
Catull, Acad. 4. 25
Pompeii, att. 4. 10
Varronis, Fam. 9. 1
Cannanus ager, Agrar. 2. 25
CUPIDO, Dianae filius, Nat. D. 3. 23
Praxitela, Thelpius, Ferr. 4. 2. & 60
CURES, urbs Sabinorum, Fam. 15. 20
L. CURTIUS, vide CORFIDUS.
CURTIUS, tres fratres, Invenit. 2. 26
C. CURTIUS, Trib. pl. Leg. 3. 9
C. SCRIBONIUS CURIO, avus, Invenit. 1. 43.
Brut. 24. 29
C. CURIO, pater, Consul, Brut. 60
legi Maniae laetit, Manil. 33
vir Consulatus, Pass. 1. 4
de Dardanis triumphat, Pison. 19
Cosius fratres defendit contra M. Antonium
Oratorem, att. 2. 23
C. Clodium in Senatu juvare frustra fuder,
att. 1. 14.
pontifex, Har. resp. 6
negat se permissionem ut Ciceroni supplicatio
deceratur, Fam. 8. 12
laudatur, Post. 10. Brut. 58
memoria fuit nulla, Brut. 60
dicebat se omnia, quae haberetur amplissima,
sine ullo munere adeptum esse, Off. 2. 17
morsurus, fam. 2. 2
C. CURIO, filius, tribunatum petit: ejus fa-
cilitatem homines metuant, fam. 9. 2
qualis in Tribunatu, fam. 2. 17. 8. 6. 8. 11
M. Antonii forsum, Phil. 2. 18. Att. 1. 14
naturam habuit admirabilem ad dicendum 2
plane eruditus: temperate in bello civili pe-
tuit, Brut. 81
Ejus liberator, fam. 8. 2
C. CURIUS, pater Rabirii Postumi, Rab. Post.
2. & 17
M' CURIUS DENTATUS, Trib. pleb. cogit
suas ante comitia arduos fieri, Brut. 14
homo rogatus ad consulatum pervenit, Mar. 8
emittit lacum Velinum, att. 4. 15
de rege Pyrrho triumphat, Mar. 14
M' CURIUS, controversiam cum M. Coponio
habet, Orat. 1. 19. 2. 23. Brut. 52
M' CURIUS, consobrinus C. Calvi Quistoris,
fam. 2. 19
quaesitor in Asia, Fin. 13
Proconsul, fam. 13. 49
Ejus ad Ciceronem, & Ciceronis ad eum epido-

la, fam. 7. 2. 2. 17
M' CURIUS, Antonianus, Phil. 5. 5
M' CURIUS, negotiator, fam. 13. 17
Q. CURTIUS, fragos, Orat. p. 493
CURSOR, cognomen L. Papirii, fam. 9. 51
CURTIUS, accusator, bello civili Syllano, in-
terfectus, Rost. Amer. 32
CURTIUS, civis Rom. Ferr. 1. 39
CURTIUS, Trib. pl. Q. fr. 1. 4
G. CURTIUS, Rabirii propinquus, Rab. Perd.
2. 15
CURTIUS Paedecranus, Fam. 13. 52
C. CURTIUS Postumus, Caesaris pariter fa-
vet, att. 9. 2
auguratum petit, fam. 2. 16
dubitavit an consulatum petat, att. 12. 49
C. CVRTIUS MITHRES, fam. 13. 69
C. CVRTIUS, Ciceroni amicus, fam. 13. 5
M. CVRTIVS, Tribunus Plebis, Red. 2. 8.
P. CVRTIVS, Julius Pompeii interfectus, fam.
6. 19
Q. CVRTIVS, iudex Quistoris in causa Ver-
tiana, sed reus, Ferr. 1. 61
CVSINIUS, att. 11. 38. & 41
F. CVSPIUS, eques Rom. fam. XIII. 6. 16. 17
CVBISTRUM, oppidum Cappadociae, fam. 15. 2.
4. Att. 2. 28. 6. 1
CVCHERUS, Brut. ep. 6.
CYCLOPS, Ferr. 5. 26. Diviti. 2. 19.
CYDAS, Cretensis, Phil. 5. 1. 8. 9.
CYDNIUS, Sicilius Haemae, Phil. 2. 11.
CYMÆVS fundus, ad Cymen, Molis oppidum,
Fin. 10
CVNICI, Philosphi & Off. 1. 33. 41. fin. 3.
20.
CVNOSVRAE, urbs Arcadiae, Nat. D. 3. 12.
CVPRYS, insula, fam. 12. 12. 15. 4
Cyprius, gentile, att. 3. 21. Dom. 20
CVPSIVS, Tyrannus, Jan. 9. Tust. 5. 37
CVRENE, urbs Africae, Fin. 5
Cyrenensis, gentile, Tust. 3. 43.
Cyrenensis, idem Agrar. 2. 19
CVRENAEI, & CVRENAICI, Philosphi ab
Aristippo, Off. 3. 37
in viciate sumum bonum statuunt, fin.
2. 34
in solo tactu doloris & voluptatis iudicium
veri esse dicunt, Acad. 4. 24. 46
opinio de meritibus, Tust. 3. 13. 22
CVRENESTICA, pars Syriae, att. 5. 18
CVRSILUS, fuit, ut Atheniensis in urbe
maneret, & Xerces recipere, & lapidibus
obstruit, Off. 3. 11
CVRUS maior, quam diu regnari & vixit,
Diviti. 12. 23
Creto buhus extruit, fin. 3. 12
que mortens dixerit, Senect. 9. & 22
Xenophon de eo scripsit, Brut. 29. Leg. 1. 23.
D. Fe. 1. ep. 1. 8
CVRUS minor, Diviti. 1. 25. Sen. 17
CVRUS, Architectus, Att. 2. 3. Fam. 7. 14.
D. Fe. 2. Mill. 17
CVTHERIS, metretis, att. 10. 10. Phil. 2. 24.
Fam. 9. 26. Vide Polonius.

CYCIUM, & CYZICUS, urbs Myſie ꝫ Ferr. 1. 48. Agrar. 2. 15. Fam. 14. 4. Cyziceni, gentile, Mur. 15. Arch. 9. D DALMATIA, regio, Fam. 5. 9 DAMASIPPUS, Natui amat, Fam. 7. 23 L. DAMASIPPUS, pater Carbonem occidit, Fam. 9. 21 LICINIUS DAMASIPPUS, Senator, Att. 13. 49. 33. TERTIUS DAMIO, Att. 1. 1 DAMOGLES, afflictor Dionyſii, Tuſc. 5. 21 DAMON, verus amicitie ſpectator; Pythagoreus. Offic. 3. 16 — muſicus, Orat. 3. 13. DANAI, Gigni, Herenn. 4. 70. ſua. 2. 4 DANAUUS, eius quinquageſima ſilis, Parad. 6. 7 BAPHITAS, rei latum fuit, ex equo cadere, at que ſua perire, ſat. 3. DARDANI, populus, Ferr. 4. 9 DARDANUS, Philoſophus, Acad. 4. 22 DARDANUS, libertus, ſua. 10. 25 DARIUS, ab Alexandro victus, ſua. 2. 10. Di. 5. 28. 1. 52. att. 3. 20 — in ſoga aquam turbidam ſuſcipere bibit, Tuſc. 5. 34 Darius dicitur, ſua. 5. 20. DECIANUS, Flato. 21. & 27. C. DECIANUS, Rab. Parad. 8. DECIDIUS SARA, viſi, SENA. DECIMUS, vel Decimus, P. Clodii afflicti, Att. 4. 2. Dom. 19. DECIVS, Campanus, Fiſan. 17. DECIVS, Libertus, ſua. 5. 6 CN. DECIVS, Samiti, Cluent. 59. DECIVS SARA, viſi, SENA. DECIVS, viſi, SENA. DECIVS, viſi, SENA. DEJOTARVS, Rex imperio Romano fideliffimus, Mar. Reſp. 13. — fugit ꝫ pſyro cum Pompejo, Div. 2. 37 — regno multatus ꝫ Cefare, Div. 1. 15 — deſertur ꝫ Bruto ꝫ Att. 14. 9. Brui. 3 — aufpicit quid rrinat, Div. 1. 15. 2. 37 — pater & filius laudantur, Phil. 11. 12. 13 — accuſatur pater ꝫ filio, Deiet. 1 — rex per Polviam, Att. 14. 12 — loquitur Cicronem, Div. 1. 15. Att. 5. 17 DELPHI, urbs Phocidum, Nat. 4. 3. 23 DELPHI, ab celebre oraculum, Div. 1. 19. 2. 57 DELPHICUS, gentile, Leg. 1. 22. Ferr. 4. 57 DELVUM, lacus, dicitur. 1. 54 DELVUS, inſula in mari Negro, Att. 5. 13. 4.

caſa, 18. Leg. 1. 1. Mani. 18 Diliantur, gentile, Acad. 4. 16. Orat. 70 Dilius Apollo, Ferr. 2. 12. Nat. 4. 3. 36 DEMADES Orator Athenienſis, pater epheorus Licinus, Att. 16. 104. 16. 105 DEMARATUS, Tarchonii pater, Tuſc. 5. 37 DEMEA, ferax, Att. 13. 30 DEMETRIUS, libertus, Att. 4. 11 — ſtem, ſua. 8. 15. 16. 17. & 22 DEMETRIUS, Poliorcetes, Offic. 1. 7 DEMETRIUS MACCUS, Att. 4. 11. 8. 11 DEMETRIUS MECCUS, ſua. 12. 36 DEM-TRIUS Phalereus, Theophrati diſcipulus, Nat. 5. ſua. 9. 19. Leg. 3. 6 — Oratorum politiffimus, Att. 2. 23 — in mediocri genere princeps, Att. 27 — diſcipulus ſittitilis, Offic. 1. 7 — patria pullus, ſua. 5. 19 — in Egypto, ſigne ad corpus admota, necatur, Rab. pull. 9 DEMETRIUS, Syrus, Rhetor, Brui. 91 DEMOCLES, Athenienſis, Orator, & Hiſtoricus, Att. 2. 23. Brui. 83 DEMOCRITUS, Phyſicum cum alio nullo contentans, Acad. 4. 23 — perſonatum ſuum relinquit diſcenti ſtudio, Tuſc. 12. 17. — oculis ſe breveſcit dicitur, & epictatem laudat, ſua. 5. 29. Tuſc. 5. 39 — ornate dicit, Att. 1. 11 — nimis obturax, Div. 2. 64 — negat, ſine ſultore quomquam poemam magnam eſſe poſſe, Att. 2. 46. Divin. 1. 39 — ab illo phyſica accepit Epicurus, Acad. 1. 2. ſua. 15. 16. ſua. 1. 6. Nat. 4. 1. 12 — amorum auctor, ſua. 10. — opinio eius de animo, Tuſc. 1. 10 — de mundi immutabilitate, Acad. 4. 17 — de Diis, Nat. 2. 12. & 43 — de pſeo & imani, Acad. 4. 27 — de ſole, ſua. 1. 6 — de fato, Ferr. 10 — ultimas terras peregravit, ſua. 5. 29 — Athenas cum veniret, ꝫ nemo agnus fuit, Tuſc. 5. 36 Eius dictio, cur nonnullis poemis videtur, Orat. 10 DEMOCRITUS, Gymnaſarcha, Ferr. 4. 42 DEMOCRITUS, ferax, Att. 6. DEMOCRITUS, Scyrnus, Ferr. 11. 75 DEMOSTHENES, Oratorum princeps, Orat. 17. Orat. 1. 13. Orat. 31 — nec tamen ſatiffacit, Orat. 29 — adoleſcent in foro fe exercuit, Off. 1. 17 — Platoni frequens auditor, Orat. 4. 15. 10 — minus facitur, Orat. 26 — ab Melchione reprobanditur quod nimis eliam luterit, Tuſc. 3. 26 — multiplex laudibus expluit, Tuſc. 5. 36 — Phyſicum dicit ꝫ ferr. 4. 16. Div. 2. 57 — quomodo balbutit ꝫ ſpiritus arguuntur commendat, Orat. 2. 61. Divin. 2. 46. Fin. 5. 2 Eius

Ejus vigilia, Tuſc. 4. 19. & 25 — iudicium de aitione, Orat. 3. 56. Brui. 38. Orat. 17. DEMOTERATUS, libertus, Fam. 13. 33 DENSELTE, populus, Fiſan. 14 DERTONA, urbs Liguria, Fam. 11. 10 DEXIO, I. yondarum, Ferr. 5. 42 DEXIPIUS, ſervus, Fam. 14. 2 DEKIVS, Fam. 7. 23 L. DIAEMATUS, Q. Metelli F. Red. 1. 3 DIAGONDAS, Thebanus, Leg. 2. 15 DIAGORAS, Melius, Athicus, Nat. D. 2. 1. 23. & 43. 3. 37 DIAGORAS, Olympionices, Tuſc. 1. 46 DIANA, Deo nia, Ferr. 1. 18 — eadem ꝫ que Luna, Nat. D. 2. 27 Ejus templum Ephesi, Ferr. 1. 33. Nat. D. 2. 27. Divin. 1. 23. Perge ꝫ Ferr. 1. 20. 5. 72. Segeltz, Orat. 62. Ferr. 4. 22. Syracuſis, Ferr. 4. 53 Dices plures, Nat. D. 3. 23 DIANIVM, oppidum in Hifpania Baſtica, Ferr. 1. 14. 5. 74 DICAEARCHUS, Peripateticus; ejus libros admirat Cicero, Att. 2. 21 — Theophrasto adreſcatur, Att. 2. 16 — laudantur ejus libri, Att. 6. 2. 13. 16. & 32 — tres libros de animo ſcripſit, in quibus animum nihil eſſe diſputat, Acad. 4. 39. Tuſc. 2. 11. & 31 — Platoni accuſat de amore, Tuſc. 4. 14 — probat ſimilia ꝫ vaticinia per ſuſtorem ꝫ cetera divinationis genera ſuſtulit, Divin. 4. 3. 50 Eius liber de Nefcire 22, quæ eventura ſint, micibus eſſe, quam ſcire, Divin. 2. 51 — de hominum Interitu, Offic. 1. 25 BIDA, Att. 13. 30 P. DIDIVS, legatus in bello ſociali, Fent. 15. T. DIDIVS, ex Macedonia triumphat, Piſon. 25 T. DIDIVS, Trib. pleb. Orat. 2. 47 DIGNI IDEI, ſive Dignifſi, ſacerdotes matritideum, Nat. D. 3. 12 DINARCHVS, Orat. 2. 23. Brui. 9 DINEA, Larina, Cluent. 7 DINOMACHVS, de Iamno bono quid ſentiat, Tuſc. 5. 45. Fin. 2. 8. Or. 1. 14 DIODORVS, Sicilia ſcribit, Divin. 4. 23 DIO, Syracuſis, Orat. 3. 34 — Platoni ad eum propinquos epiſtola, Tuſc. 5. 35 DIO, Stoicus, Leg. 2. 5 DIO, Heliopolis, Ferr. 1. 10. 2. 7 DIO, Apolloniopolis, Riug. 39 DIO, Legatus Alexandrinorum, Philoſophus, Nat. 10. Acad. 4. 4. Ram. 9. 26 DIODHARES, libertus, Att. 11. 6 DIODICES, Centurpinus, Ferr. 3. 56 — Heliopolitanus, Ferr. 4. 16 — Panormitanus, Ferr. 3. 42 DIODORVS, Dialecticum, Ferr. 6. Fam. 9. 4 DIODORVS, Peripateticus, Orat. 1. 11 — Criticolas auditur, Fin. 3. 2

— honeſtatem cum vacuitate ſoloris flammam bonum ſacit, Acad. 4. 42. Fin. 2. 6 DIODORVS DIODORVS, Ferr. 4. 17 DIODORVS TIMARCHIDES, Ferr. 4. 62 DIODOTVS, libertus, Q. Fr. 1. ep. 2. DIODOTVS, Stoicus, pater Cicronis in dialecticis, Brui. 90 — domi Cicronis mortuus, Fam. 13. 10. Brui. 90. Att. 1. 20 — Antiochia contemnit, Acad. 4. 36 — cæcus factus, non modo literis utitur, ſed etiam ſcibus; & geometriam docet, Tuſc. 5. 33 Diſtori 21] dicitur opinionem non canonicolabat, Fam. 9. 4. DIOGENES, Apolloniatus, Nat. D. 1. 12 DIOGENES, Cynicus, inhumatum ſe proſeclt jubet, Tuſc. 1. 43 — opinio de divitiis, Fin. 3. 15 — de bona fama, Ibid. 17 — Alexandro quid reſpondet, Tuſc. 5. 32 — Rege Perſiarum beatus, Ibid. — memoratur etiam, Tuſc. 1. 23. Mar. 16. Nat. D. 7. 32 DIOGENES, Babylonius, Stoicus, Chryſippi auditor, Divin. 2. 3 — Carvedis in Dialectica pater, Acad. 4. 30 — eum Lælius auditur, Fin. 2. 8 — bonum quomodo definiat, Fin. 3. 10 — Romanus legatus, Tuſc. 4. 3. Senec. 7. Orat. 11. 37. 28 Eius liber de Minerva, Nat. D. 1. 15 — opinio de predictionibus, Div. 2. 43 DIOGENES, Caliis amicus, Fam. 2. 15. 8. 8 DIOGENES, ſervus, Cluent. 46 DIOGNOTVS, Veneticus, Ferr. 2. 28 DIOMEDES, Homericus, Nat. D. 1. 46 DIONA, mater Veneticus, Nat. D. 3. 23 DIONYSIA, ſadattis, Reſp. Com. 8 DIONYSIARCHVS, proſagor Carinenſis, Ferr. 4. 23 DIONYSIAPOLITE, Q. Fr. 1. ep. 2. 2. DIONYSIVS, filius Jovis & Proſerpina, Nat. D. 3. 12 DIONYSIVS, Syracuſanorum tyrannus; ejus miſer cum preagnans eum alvo contineret, ſimulavit ſe peperit Syracuſam, Divin. 1. 20 Eius lutamie, Ferr. 5. 53 — dicitur ludon Corinthi aperuisse, Rom. 9. 12. Att. 9. 9. Tuſc. 4. 12 — ſcienticus, Nat. D. 1. 24 — ſtratam equi eiꝫ, Divin. 7. 27. 1. 31 — quam diu regnant, Nat. D. 3. 33. Tuſc. 5. 20 Eius timor perpetuus, uxor, crudelitas, miſer- tialis, Att. 5. 7. Tuſc. 5. 40 DIONYSIVS, Heracleotes, Zenonis diſcipulus, Acad. 4. 32 — propter oculorum dolorem ꝫ Stoicis deſceiv, Fin. 7. 31 DIONYSIVS, Stoicus, Cicronis equalis, Tuſc. 2. 11 DIO-



EPOEDIA, colonia Rotonorum in Transpa-
dana Gallia, fam. 10. 20
M. EPIIUS, str. 8. 11
EPULIA, uxor f. Ampii Balbi, fam. 6. 12
EQUOTUTICUM, urbs Apuliae, str. 6. 1
ERANA, vicius Ciliciae, fam. 13. 4
ERATOSTHENES, geographus, str. 2. 4. 6. 1
ERECHTHES, rex Athenis, eiusque filia Dea,
str. 21. sic. 5. 22. Nat. D. 3. 19
ERETRIAS, ab Eretia urbe Euboeae, Acad. 4.
42
Erythraei vel Heraclei philosophi, Ovar. 3. 17.
Acad. 4. 22. Tuff. 5. 19
ERIGONA, Falubia, D. Pr. 2. 1. 6. 9
ERIPHYLE, Amphiarai uxor,
str. 4. 18. Inuoc. 1. 50
EROS, scriba, str. 10. 15
Tullius, Rom. 131. 26
C. ERUCIUS, auctor, Roff. Amer. 13
ERYCUS, montis Siciliae, str. 2. 47
Erythraeus, gentile, str. 2. 8
ERYMANTHUS, ab Erymantho monte Arca-
diae, Tuff. 10. 9. 2. 1. str. 4. 43
ERYTHRAE, oppidum Ioniae, str. 1. 19. C.
ESERINUS, str. 20. 50
ESQUILLAE, mons in urbe Roma, Nat. D. 3.
25. Leg. 2. 11
Esquilinae poetae, Pison. 29
Esquilinae campus, Phil. 9. 7
ETROCLIS, Offa. 3. 22
ETURIA, regio, Fam. 16. 10. Divin. 1. 2.
Castil. 1. 2. Hist. 1. 19. 13
EVANDER, gentile, Divin. 1. 93
EVANDER, Lacedaem auditor, Acad. 4. 6
EUBULEUS, filius Jovis & Proserpinae, Nat.
D. 2. 27
EUBULIDA, Herbitensis, str. 5. 42
EUBULIDES Graephus Centurpinus, str. 3.
21
EUCHADIA, mulier, Pison. 26
EUCLIDES, Megareus, Socratis discipulus,
Acad. 6. 42
EUCLES, Geometra, Acad. 3. 33
EUEMUS, Cyrenus, famularis Aristotelis,
Divin. 1. 25
EUDOXUS, Platoni auditor, Divin. 2. 42
EVIEMERUS, Nat. D. 1. 42
EYVUS, Bacchi, Plare. 25
EUMENIDAS, Halicarnensis, Fam. 5. 7
EUMENIDES, eorum sanatus est Athenis, Nat.
D. 2. 18
EVMOLOPIDIS, Leg. 2. 14
EVHORION, poeta, Divin. 1. 62. Tuff. 3.
19
EYPHRAATES, Babilus Asiae, Q. Fr. 2. 11. Nat.
D. 2. 13
EYPOLEMUS, Calchidius, str. 4. 22
EYPOLIS, poeta, str. 9. & 13. str. 6. 1
EYRIPIDES, Anaxagora discipulus, Tuff. 3.
13
Anaximander dicitur, Tuff. 3. 26
laudatur, fam. 13. 15. 16. 8. str. 2. 15. 7.
12. 13. 10. Tuff. 10. 48. 3. 14. 23. 28. 4. 17.

Nat. D. 2. 25. Off. 1. 25. str. 3. 7
EVRIPIUS, Mar. 17. Nat. D. 3. 10
EVROPA, in Euro sedens, str. 4. 60. Nat.
D. 1. 28
EVROTAS, Laconiae fluvius, str. 15. 9. Tuff.
2. 15. 5. 14. Inuoc. 1. 11
EVRYCLEA, Telemachi nutrix, Tuff. 5. 16
EVRYDICA, Diocia. 1. 20
EVRYPIUS, Tuff. 2. 17
EVRYSTHENES, Rex, Divin. 1. 43
EVRYSTHEUS, Acad. 4. 25. Tuff. 2. 8
EVTHYDEMUS, fam. 13. 54
EVTHYNOVS, Tuff. 1. 48
EVYTRAPELUS, vide VOLVMNIVS.
EVYTRICHIDES, Hieruus, str. 4. 15
EVYTVCHVS, nomen Comici, R. Roff. 16
EVXINVS pontus, mare inter Europam & A-
siam, str. 1. 38
EXEGISTVS, Pison. 36
EXITIVS, Antonianus, Phil. 13. 13
F.
L. ROSCIUS FABATUS, str. 8. 11. fam. 10.
11
Q. FABERIUS, str. 11. 21. 13. 8
Q. FABIVS, quo nomine utuntur, qui neminem
nominare volunt, Divin. 2. 34. str. 6
C. FABIVS, nescio quis, Q. fr. 1. epist. 1. 2.
M. FABIVS, subscriptor, font. 12
M. FABIVS GALLVS, fam. 2. 14. 7. 23. 14.
str. 7. 13. 49
Q. FABIVS, Consul Agrar. 2. 23
Q. FABIVS, eius formis, str. 2. 66
Q. FABIVS, Legatus Apuliae in Cilicia,
fam. 1. 7
-- Pompejanus, str. 8. 11
Q. FABIVS LABEO, juris & antiquitatis per-
itus, str. 21. Off. 1. 10
Q. FABIVS, Scaevola, Cera. Balk. 22
SER. FABIVS PICTOR, Tuff. 2. 2. str. 2. 12.
Divin. 1. 48. str. 21
FABRATERIA, oppidum Volturnum, fam. 7.
24
C. & L. FABRICII, Alernates, Cluent. 16
C. FABRICIVS, orator ad Pyrrum missus de
recuperandis captivis, str. 14
-- Consul Pyrrhi tempore cum Heracleensibus
factus, Off. 1. 13
-- persequens, qui regi venientem se daturum pro-
mittit, Pyrrho dedit, Off. 1. 13. 3. 22
-- pangeratis perierat, Tuff. 3. 23
-- in urbe sepultus est, Leg. 2. 23
Q. FABRICIVS, Trib. pleb. Red. 2. 8. str. 35
FADIVS, miles, fam. 10. 33
L. FADIVS, Edilis, str. 15. 15
Q. FADIVS, libertinus, cuius filium duxit M.
Antonius Triumvir, Phil. 2. 2. vide BAM-
BALIO.
Q. FADIVS GALLVS, str. 2. 17
SEX. FADIVS, Nicomae discipulus, fam. 7. 10
T. FADIVS, Trib. pleb. str. 3. 23
-- Quodvis Claeone Col. Red. 1. 8
-- Tull.

et al. fam. 7. 19
FALCIDIUS, homo de plebe, Plare. 36
C. FALCIDIVS, Trib. pleb. Manii. 19
FALERINVS, ager in Campania, Phil. 13. 5.
Strat. 61. Fam. 6. 19. Agrar. 2. 25
Falerinum vinum, str. 39
FALISCVS, ager in Etruria, Agrar. 2. 25
C. FANNIVS, C. fil. Rom. 26
C. FANNIVS, M. F. Lalius gener, Historicus,
str. 21. 15. 37. str. 2. 67. Leg. 1. 2
C. FANNIVS, Trib. pleb. str. 53
-- Pontifex, Nat. 1. 19. 6
-- commemoratur, str. 2. 24. 7. 15. 2. 15. Phil. 13.
6. & forte, Ferr. 1. 49
C. FANNIVS CHIEREA, Roff. Com. 1
M. FANNIVS, Orator bonus, str. 16
M. FANNIVS, Prator, Roff. Com. 5
M. FAVONIUS, eques Rom. fam. 13. 18
M. FAVONIUS, str. 1. 14. 2. 1. fam. 8. 11.
Alim. 9. & 16
FAUSTA, Milonis uxor, str. 5. 8
FAUSTVS, est L. Cornelius Sylla, Syll. 19
Ejus filius, Cluent. 34. Nat. 13. Agrar. 1. 46.
str. 2. 2. 8. 1
FERALIA, str. 8. 14
FERENTANI, in Apulia, Cluent. 69
Fesulanus, gentile, Mur. 24
FERIENSIS, fluvius, Leg. 2. 1
FICULENSE praedium, str. 12. 34
FIDENA, oppidum Sabinarum, Agrar. 2. 35.
Phil. 9. 2
C. FIDICULANIUS FALCALA, Senator, Ca-
clit. 36. Cluent. 37
C. FIDIVS, str. 13
C. FIGULUS, Consul, Nat. D. 2. 4. Divin.
2. 35. str. 20
C. MARCIUS FIGULUS, Consul, str. 1. 2
-- sepulcrum ejus, Leg. 2. 25
C. FIMBERIA, infamissimus, Roff. Amer. 12
-- accusatus de repetundis, str. 43
-- qualis orator, str. 2. 22
-- qualis in Senatu, str. 34
-- in petitione Tribunitus pleb. repulsum tulit,
Plare. 24
-- Consul, Rabir. Prud. 9
-- M. Gracch. inimicus, str. 66
-- in honorem facient, Ni honor viri esset, ju-
dex esse voluit, Off. 3. 19
L. FIMBERIA, str. 5. 70
FIRMVS, oppidum in agro Piceno, str. 8. 12
Firmus, gentile, Phil. 7. 9
Firmum praedium, Phil. 11. 5
FIRMIDIUS, Clodianus, str. 52
C. FLACCVS Imperator, Quint. 7
C. FLACCVS, fam. 3. 4. & 11
L. VALERIUS FLACCVS, Consul, Flamen
Martialis, Phil. 11. 8. Divin. 1. 46. Castil. 19
L. VALERIUS FLACCVS, Consul, Saturninum
opprimis, str. 61. Plane. 56. Rab. Prud. 7.
10. Cat. 1. 2
-- Consul Alba portas claudit, cum Mithrid.
datem mitteret, Fam. 25
L. FLACCVS, Interrex, Agrar. 2. 2

80
L. FLACCVS, 800 quo extat oratio.
-- Praetor Claeone Consul, Castil. 3. 8
-- mittitur ad Gallie civitates, ne le cum Hel-
vetiis conbuerent, str. 1. 19
M. FLACCVS, str. 2. 70
P. FLACCVS, fam. 9. 21
Q. FLACCVS, str. 4. 9
FLAMINIA vis, Phil. 12. 9. str. 1. 1
FLAMINIVS, vide QVINTIVS.
FLAMINIVS Claeus, Red. 2. 6. str. 14
C. FLAMINIVS, Consul ad Trasimenum inter-
fectus, str. 104. 19. Inuoc. 2. 17. Leg. 3. 6
Nat. D. 2. 3. Divin. 1. 37. 2. 35
C. FLAMINIVS, Edilis, Cluent. 45. 13
T. FLAMINIVS, de Philippo Macedone triumph-
phat, str. 1. 21. Maren. 14
FLAMINIVS FLAMMIA, str. 12. 32. fam. 16.
14
C. FLAVIVS, eques Rom. fam. 13. 31
C. FLAVIVS, quaestor in causa Plautii, Plane.
43
C. FLAVIVS PVSIO, Cluent. 56
CN. FLAVIVS, scriba, qui Fallos publicavit,
str. 6. 1. str. 4. 22. Maren. 11
L. FLAVIVS, eques Romanus, str. 1. 5. 5. 7.
fam. 13. 21
L. FLAVIVS, Trib. pleb. str. 1. 18. 19
-- Praetor, Q. fr. 1. ep. 1. 3. str. 10. 1
Q. FLAVIVS, Tarquinensis, Roff. Com. 11
FLORA, eius ludii Roma, str. 5. 74
FLORVS, Latinas, Cluent. 59
FLVMENTANA porta Roma, str. 7. 3
FONTEIA, virgo Vellatis, font. 17
C. FONTEIVS, font. 4
M. FONTEIVS, font. 1
P. FONTEIVS, homo plebejus, qui P. Clodium
adoptavit, dem. 13. 29
FORMIE, municipium Latii in Aruncis, fam.
14. 18. 16. 13. str. 7. 8
-- Lepthygonum sedes, str. 2. 13
Formis ager, Nat. D. 3. 37. fam. 16. 10.
str. 15. 13
FORVM APPII, str. 2. 10
-- AVRELIVM, Castil. 1. 9
-- CORNELIVM, fam. 12. 5
-- GALLORVM, fam. 10. 30
-- IULIVM, fam. 10. 17
-- VOGONIVM, fam. 10. 17
FREGELLE, oppidum Volturnum in Latio,
Hevnu. 4. 15. 17
Fregellanus, gentile, Inuoc. 1. 8. Agrar. 2. 35.
fam. 12. 96
FRETENSE mare, inter Italiam & Siciliam,
str. 10. 7
FRVSINAS fundus, non procul a Frosinas Latii
oppido, str. 11. 4
FRYFANVS, Praetor Siciliae, str. 7. 15
C. FRYFICIVS, str. 2. 12
L. FRYFIDIVS, str. 29
Q. FRYFIDIVS, Pison. 33. fam. 13. 11
A. FRYFVS, fam. 11. 3
Q. FRYFVS, vide CALENVS.
D. FRYFICIVS, Legatus Romanorum a Tarre-
Tollennio Fidenis interfectus, Phil. 9. 2
M.

-- dicitur etiam de Asia parte que est ad Hel-
leſpontum, Ferr. 1.24. Jam. 13. 11
Helleſpontus, gentile, Jam. 13. 11
HELMIVS MANGIA, Orat. 2. 66
HELVEITH, populus, Bruc. Conf. 17. Ball. 14.
at. 2. 19
P. HELVIDIVS RVFVS, Cluent. 70
HELVIIVS LAMIA, Orat. 2. 65
HERMESTVS, Apamennis, R. fr. 1. ep. 2. 2
HERACLIA, urbs, Ferr. 1. 29. 7. 33. Arch. 4
Heracleator, gentile, Inuest. 1. 1.
Heracleus, idem, Arch. 5
Heracleus pocula, Ferr. 4. 18
HERACLEO, pirata, Ferr. 5. 37
HERACLIDES, Temurites, Plare. 28
HERACLIDES, Ponticus, auditor Platonis,
Tuſc. 5. 3. Drivm. 1. 33. Nat. D. 1. 11
HERACLITVS, phyſicus, Tuſc. 5. 36
-- fluitur eis igne omnia nigris, acad. 4. 37
-- de fato quid ſentiat, ſat. 17
-- obſcurus, Drivm. 2. 64. ſu. 3. 5. Nat. D. 1. 16.
7. 12
HERACLITVS, Tyritus, auditor Clitomachi &
Philonis, acad. 4. 4
HERACLIVS, Amelranus, Ferr. 3. 39
-- Centuripinis, Ferr. 3. 39
HERACLIVS Segulanus, Ferr. 5. 41
-- Syracusanus, Ferr. 2. 24
HERBITA, oppidum Siciliae, Ferr. 3. 34
Herbitensis, gentile, Ferr. 3. 65
HERCVLANVM, oppidum, at. 7. 3
Herulanensis, gentile, Jam. 6. 35
Herulana Via, Agrat. 3. 14
HERCVLES, plures, Nat. D. 3. 16
-- Prodidici, Offic. 1. 32
-- Xenophantus, Jam. 5. 12
-- sicca locustis, Dom. 25
-- Herculi decimo vocatur, Nat. D. 3. 36
-- de tripode concertavit cum Apolline, Nat. D.
3. 16
-- Gaditano agros voluit eſſe terminum mine-
rum suorum, Ball. 17
-- apud Etruriam condigitur faciens liberis facis,
acad. 4. 28
HERENNIVS GALLVS, hirtus, Jam. 10. 32
C. HERENNIVS, Senator, Ferr. at. 1. 13
C. HERENNIVS, Trib. pl. at. 1. 18
L. HERENNIVS, orator, Ferr. 1. 15. 5. 33
L. HERENNIVS, dilectus, Cap. 11
M. HERENNIVS, Bruc. 45. Murra. 17
HERILLVS, Zenonis auditor, acad. 4. 42. ſu.
2. 11. & 13. 3. 12. 7. 6. Tuſc. 7. 30
Herilla, philoſophi, Orat. 5. 17
HERMACHVS, Epicureus, acad. 4. 30. ſu. 2.
30. Nat. D. 1. 23
HERMACHVS, Chios, Nat. resp. 18
HERMACRON, portitor, Inuest. 1. 30
HERMAGORAS, rhetor, Inuest. 1. 6. 9. 11. 51.
Orat. 96. & 98
HERMES, Mercurius, at. 1. 8
Hermathena, flatua ex Mercurio & Minerva.
Inid.
Hermacron, flatus ex Mercurio & Hercule, at.
1. 10

HERMIAS, fervus, Jam. 16. 15. Q. fr. 1. ep. 3. 4
HERMIPPVS, Temurites, Plare. 19
-- Diomifidita, Q. fr. 1. ep. 2. 2
HERMOBIVS, Temurites, Plare. 18
HERMOBORVS, qui Platonis libros divulga-
vit, at. 13. 26
HERMODORVS, architectus, Orat. 1. 24
HERMODORVS, Ephesus, Tuſc. 7. 36
HERMOGENES, at. 15. 25. & 31
HERMON, fervus, at. 5. 28
HERNICI, populus Itali, Offic. 1. 11. Phil. 6.
1. 26. 9. 13
HERODES, Athenienſis, at. 2. 2
-- liberius, at. 6. 3. 14. 16. & 18. 15. 16. & 17.
16.
HERODOTVS, pater Hiſtoriarum, Leg. 1. 1. Orat.
2. 43. Orat. 12. & 55. Drivm. 2. 53. 2. 56. ſu. 2.
37. Tuſc. 1. 47
HERODOTVS, Cephaledianus, Plat. 2. 53
HERMODVS, pater, Nat. D. 1. 14. Jam. 6. 38.
at. 13. 12. Tuſc. 1. 1. & 41. Off. 1. 13. Seneca. 7. 4
& 15
HESPERIDES, Nat. D. 3. 17
HIPERIVS, at. 13. 10
HICEIAS, omnia flere dicit: ſolum terram
movet, acad. 4. 39
HIEMPSALY, rex, agrar. 1. 4. 2. 22. Pat. 5
HIERAS, legatus Dejotari ad Caſarem, Dejota
15. at. 16. 3
HERO, Rex, Ferr. 3. 6. 4. 31. 5. 12. & 31. Nat.
D. 1. 22
HERO, Cithyrate, Ferr. 4. 13
HEROCLES, Orat. 2. 23. Or. 69. Bruc. 95
HERONYMVS, Rhodius, Peripateticus, ſu. 2.
11. 4. 48. 5. 3. & 7. Tuſc. 2. 6. 5. 41. Orat. 56
HEROSOLYMA, Jac. 28
HILARVS, Ciceronis libertus, at. 1. 12. 12. 37.
43. 39
-- CN. Otacili Nalonis, Jam. 13. 33
-- Libonis, at. 16. 4
HIMERA, urbs & hirtus Siciliae, Ferr. 2. 35.
46. 33
HIPPARCVS ſcripfit contra Geographica Ero-
toſthenis, at. 2. 6
HIPPIAS, Eleus, Sophista, Orat. 3. 23. Bruc. 8.
& 89
HIPPIAS, Piliſtrati filius, at. 9. 10
HIPPIAS, Calchidicus, Jam. 13. 37
HIPPIAS, mimus, Phil. 2. 37
Q. HIPPIVS, Jam. 13. 76
HIPPOCRATES, Com. Orat. 3. 31. Nat. D. 3.
at. 16. 15
HIPPODAMIA, Tuſc. 3. 11
HIPPOLYTUS, Theſis filius, Tuſc. 4. 11. Nat.
D. 3. 31. Offic. 1. 10. 3. 25
HIPPONAX, Nat. D. 3. 38
Hippodamii veſtigi, Orat. 56
Hippodamiam grecorum, Jam. 7. 2. 4
HIRFINI, populus Itali, Drivm. 1. 46
C. HIRTVS, Jam. 2. 10. S. 2. 8. 9. at. 7. 1. 8. 17
A. HIRTIIVS, Angur, & Conſul, Jam. 7. 23. 9.
16. Phil. 1. 15. 3. 15. 5. 12. 19. 7. 4. Bruc. 98. 9.
HISMENIAS, Tyndaritanus, Ferr. 4. 42
HISPANVS, ubi, Jam. 10. 31. at. 13. 38
HIS-

HISPANIA citerior, at. 12. 37
-- ulterior, Jam. 6. Spyl. 20
Hiſpania dua, font. 3. Man. 12
Hiſpanus, gentile, Nat. resp. 9
Hiſpania, urbs, idem Nat. D. 3. 10. Jam. 2. 16
HIſPO, Jam. 14. 1.
HISTER, hirtus, Orat. 47
HOMERVS, de ejus patria que urbes contine-
derit, Arch. 8
-- quo tempore vixerit, Bruc. 10. Tuſc. 1. 1. 5.
1. Seneca. 17
Ejus libros ſic, ut habemus, diſpoſuit Piliſtra-
tus, Orat. 3. 74
-- lcaus ſuille dicitur, Tuſc. 5. 39
-- non obſcurus, Drivm. 3. 24
-- puerper excellentiam poeta, Top. 13
-- laudatur, Jam. 10. 13. 13. 15. at. 1. 1. 2. 3. 5.
9. 11. 16. 4. 7. 6. 1. 5. 7. 1. 6. 11. 22. 8. 16. 9. 5.
7. 8. 9. 13. 10. 11. 13. 13. 24. 11. 13. 16. 11. 13.
Q. fr. 3. 7. 9. Tuſc. 1. 36. 4. 1. 4. 9. 4. 12. Nat.
D. 1. 17. 38. 3. 10. Drivm. 1. 40. 2. 10. 30. Off. 3.
26. Seneca. 7. 10
HORATIA, ſoror Horatorum, Inuest. 2. 26
HORATII, Inuest. 2. 26
-- qui forem interſecit, populi comitis libe-
ratur, Mil. 3
HORATIUS Cocles, vide COCLES
M. HORATIIVS, Pulvillus, Dom. 53
HORATIIVS, Jam. 12. 30
T. HORDEONIIVS, at. 13. 46
HORTALIVS, cognomen eſt Hortenſis, at. 2.
25. 4. 15
HORTENſIVS, argentarius, at. 15. 5
L. HORTENſIVS, Q. pater, Ferr. 3. 16
Q. HORTENſIVS, Orator, Bruc. 44. 88. 92
-- pater interfectus, Mil. 14
-- Biblio exceptus in theatro, Jam. 8. 2
-- et non credit Cicero, Q. fr. 1. 3
-- philoſophiam vituperabat, ſu. 2. 1
Ejus adilitas, Offic. 1. 26
Ejus memoria, acad. 4. 1. Tuſc. 1. 24
-- mors, Bruc. 1. at. 6. 6. Jam. 8. 13
Q. HORTENſIVS Bilius, at. 6. 2. Phil. 10. 5. 6
HOSTILIVS, Rex, Nat. D. 1. 23
Hoſtilia curia, ſu. 7. 1
HOSTILIVS, juridiſconfultus, a quo Hoſtiliana
adhones, Orat. 1. 57
C. HOSTILIVS Mancinus, Orat. 1. 56
HYADES, ſidus, Nat. D. 2. 43
HYBLENSIS, ab Hybla urbe, Ferr. 3. 23
HYDVNVS, urbs, Jam. 16. 9. at. 15. 21. 16. 5
HYMETTVS, mons Attice, ſu. 2. 34. Q. fr. 2.
16
HYPANIVS, hirtus, Tuſc. 1. 38
HYPERBOLVS, Athenienſis, Bruc. 62
HYPERBOREI, populi, Nat. D. 3. 23
HYPERIDES, Orator, Orat. 1. 13. 2. 2. 23. 3. 7.
Bruc. 97. 16. 82. 84. Orat. 26. 31. acad. 1. 3
HYPERION, Sol, Nat. D. 3. 22
HYPERVS, 3. Munde detentis aliquem ignorantio-
ne jure civili, Orat. 1. 38
P. PLAVTIIVS HYPERVES, Pompeii M. Que-
nar in bello Miſithraico, & poſtea Mithonis
compertor in conſulatu, Bruc. 9. Jam. 10. 31.

HYRCANIA, regio, Tuſc. 1. 45
I. J.
JACCVS, Ferr. 4. 60. Leg. 2. 14
JALYSVS, Hercules filius, Nat. D. 3. 21. Ferr.
4. 60. at. 2. 21. orat. 7
JAMBELICVS, Arabs, Jam. 15. 1
JAMIDZ, haruſpiter, Drivm. 1. 41
JANICVLVM, locus Romae, Agr. 1. 5. Mill. 17
JANVS, Nat. D. 2. 27
-- medius, Phil. 6. 3. off. 2. 25
JAPIDES, populus, Ball. 14
JASON, Pharus, Nat. D. 3. 28. off. 1. 30
IBYCVS, Rheginus, Tuſc. 4. 23
IGADIIVS, primo, ſar. 3
M. IGGIVS, Phil. 3. 10
ICOMNIIVS, caput Lycaoniae, at. 5. 20. Jam. 5.
5. 6. & 7. 5. 7
IDÆVS, ab Ida, monte Phrygiae, at. 1. 18
Idas Mater, Leg. 2. 9. 16. Seneca. 13
Idas facia, ſu. 5. 10
Ides Digitus, Nat. D. 3. 16
IDYIA, Sitalta mater, Nat. D. 3. 19
IGVIVM, urbs Umbriae, at. 7. 13
ILIVM, acad. 2. 27
ILIUM, Drivm. 1. 14
ILLYRICVM, regio mari Adriatico adiacens,
Italiae oppolita, Phil. 15. 4
Illyricum mare, Seneca. 18
IMACHARENſIVS, in Sicilia, Ferr. 5. 43
IMPERIOſVS, cognomen T. Manii ejus, a
quo Mantiana imperia dicitur, ſu. 2. 19. 23
INALPINI, populi, qui in Alpibus habitant,
Jam. 11. 3
INDIA, regio, Ferr. 5. 64. ſu. 3. 14. Tuſc. 3. 37.
Nat. D. 1. 35. 3. 16
INDUCIOMARVS, Gallus, Trevirorum dux,
Jam. 8. & 12
INDVS, hirtus, Nat. D. 2. 32
INDO, Galini hirtus, Tuſc. 1. 12. Nat. D. 3. 13. &
13
INSVBRES, populus, Ball. 14
INTEMELIVM, urbs, Jam. 8. 15
INTEBAMNA, urbs Vambriae, Dom. 30. Mill. 17.
at. 2. Phil. 2. 41
INTEMERATI, gentile, at. 4. 15
JONES, populus, Ferr. 37
Janium mare, at. 3. 19
IPHIGENIA, Agamemnonis filia, Tuſc. 48. orat.
22. Offic. 3. 23
IRPINIVS, Inuidus, agrar. 3. 1
ISARA, flumen Galliae Tranſalpinae, Jam. 10. 15.
& 13
ISAVRI, populus, Jam. 15. 2
ISAVRICVM forum, at. 5. 21
ISIS, Nat. D. 3. 19
Isauri, compitior, Drivm. 1. 58
ISIDORVS, mimus, Ferr. 3. 14
-- libertus quidam, at. 11. 4
ISOCRATES, eloquentiam pater, orat. 3. 3
-- tota ejus ratio libris Ciceronis de Oratore
comitatur, Jam. 1. 9
-- 126.

laudatus a Socrate, opt. 889. or. 6. orat. 13
memoratur, Bruc. 8. 12. 56. orat. 2. 11. 3.
7. 9. 16. 34. 37. 44. art. 2. 1. 6. 1. off. 1. 1
ISSUS, urbs Cilicia, art. 5. 20
ITALIA, regio, arch. 3. art. 11. 7. R. C.
Iulius mensis, Tusc. 5. 37
Iulius philosophi, fam. 31
Iulium bellum, Ferr. 2. 1. Pison. 26
ITHACA, insula Ulyssis, orat. 1. 44. Leg. 2. 1.
offic. 3. 26
IYREI, populus, Phil. 2. 44. 13. 8
IURA, Hiempolis, Eius, agrar. 2. 23
IURELLI, Campani, agrar. 3. 16
IURELLIUS TAUREA, Pison. 11
IUDAEI, populus, Bruc. Conf. 5
Iulianum solum, Haec. 18
IUGURTHA, Mithri. 20. off. 3. 20
Iugurthina conjuratio, Bruc. 31. Nar. D. 3. 10
C. JULIUS, vide CAESAR
-- prodius ab hospite, orat. 3. 3
L. JULIUS, vide CAESAR
L. JULIUS, qui perit in bello sociali, fam.
11. Divin. 1. 2
L. JULIUS, publicanus, fam. 13. 6
S. JULIUS, Dom. 177. Neveva. 1. 23
JONIA, uxor C. Marcelli, fam. 13. 8
C. JUNIUS, quaestor, Cluent. 20
C. JUNIUS, filius, Cluent. 49
L. JUNIUS, Consul, Divin. 1. 16. 2. 6. 33
M. JUNIUS, Quint. 1. 8. Ferr. 1. 51
-- idem fortasse, Leg. 5. 20
-- alius vero Praetor, Cluent. 45
-- item Cluent. qui cum Q. Cicer. Metello Con-
sul, fam. or. pag. 409
P. JUNIUS, Ferr. 1. 50
Q. JUNIUS, Senator, Ferr. 1. 7
T. JUNIUS, Tribunitius, Bruc. 48
JUNIUS, art. 12. 14
-- Ariani familia, fam. 7. 23
JUNO, Argia, Romana, Lanuvina, diversa fi-
gura, Nar. D. 1. 29
-- Lactia, Divin. 1. 24
-- Sana, Ferr. 1. 19. Leg. 2. 16
-- Sospita, Mar. 11. Divin. 1. 44
-- Lucina, Nar. D. 2. 29
Junonis nomine set consecratur, Nar. D. 2. 26
JUPITER optimus maximus, Nar. D. 3. 36.
Leg. 2. 12. off. 2. 29
-- Ammon, Nar. D. 1. 29
-- Capitulum, Ferr. 4. 29
-- Sator, Divin. 1. 35. Cat. 1. 5
-- Solutarius, hospitalis, fin. 3. 20
-- Lapidatus, fam. 7. 15
-- Melianus, fam. 9. 76
-- Olympus, Ferr. 4. 37. Tusc. 2. 19
-- puer lactens, Divin. 1. 41
-- Uris, Pison. 37
-- Imperator, Ferr. 4. 37
-- Ciceri, Minerva, forus eius, Dom. 24
-- Jurant pater, Nar. D. 2. 23
-- Platonis voce loqueretur, Nar. D. 3. 21
-- tres Joves numerantur, Bruc. 31
JUTURNA, Ione, Cluent. 16
JUVENAS, Dec. Bruc. 18

potula Deorum ministrat, Tusc. 1. 26
Eius facta sacrificia, art. 1. 13
JUVENTIA familia, Planc. 8
JUVENTIUS, primus e plebe Atilii curulis fa-
mus, Planc. 24
M. JUVENTIUS Peto, Cluent. 38
T. JUVENTIUS, Bruc. 48
L.
LABEO, de cohorte Q. Ciceronis in Asia, Q.
Ferr. 1. 4. 8. 2. 29. 1. 6. art. 13. 23
LABERIUS, poeta, fam. 7. 21. 12. 18
M. LABERIUS, fam. 13. 8
LABICI, seu LAVICI, oppidum Latii, agrar.
2. 35
Labianus, gentile, Planc. 9
-- art. 1. 2. 3
Q. LABIENUS, Rab. Perd. 7
T. LABIENUS, divus, art. 7. 7
-- Tribunus plebis, Cicerone Consule, Rabirium
accusat, Rab. Perd. 2
-- dicitur a Caesare, & ad Pompejum transi-
tum, 1. 14. 16. 12. art. 7. 11. Q. Ferr. 3. 7
-- iugis e pugna Pharsalica, Divin. 1. 32
LABRON, oppidum, Q. Ferr. 2. 6
LACEDAEMON, seveva, Leg. 2. 15
-- bosium sanctus domum, sen. 18
-- terra motu corruit, Divin. 1. 50
Lacedaemoniorum laus, Haec. 26
-- injure imperant, off. 2. 7. 6. 33
Laco, Lacedaemonius, Tusc. 1. 46. 3. 14
Lacotaenium sutorium, art. 4. 10
LACONIA, Lacedaemonia, Tusc. 1. 42. 2. 15
LACONIA, Atheniensis, Divin. 1. 54
LACIADAE, Curiales Cimonis, off. 2. 18
LACO, Anagninus, Phil. 2. 41
LACYDES, Academicus, acad. 4. 6. Tusc. 3. 37
LALIA, Bruc. 38. orat. 5. 21
C. LAELIUS, Sapiens pater, Consul cum L.
Scipione Asiatico, Phil. 11. 7
C. LAELIUS, Sapiens, off. 2. 11. 3. 4
-- Consul semel fuit, & quidem cum repulis,
Tusc. 3. 19
-- Vitaeum Lulitranum vicit, offic. 1. 11
-- Diogenem Stoicum audivit & Panatium, fin.
2. 8
-- augur, Nar. D. 3. 2. Phil. 5. 33
-- repugnat cum Scipione, orat. 2. 6
Eius rex, Tusc. 4. 29
-- aureola oratus, Nar. D. 3. 17. Bruc. 20.
-- frons eadem, off. 1. 16
-- facetus, fam. 5. 15
-- vita Consularis, Top. 20
D. LAELIUS, orator, orat. 2. 6
D. LAELIUS, orator, art. 8. 11. Haec. 1
LAENAS, vide POPILIUS, Haec. 15
LAERTES, Ulyssis pater, Senec. 15
LAETUS, Neapolis, art. 4. 9
LAETUS, vide CISPILIUS
LAIS, forum mobile, fam. 9. 26
LAJUS, Q. edipi pater, Tusc. 4. 33. Ferr. 13
LAMIA, Iernina, Ferr. 4. 26
L. LA.

L. LAMIA, ex Atilio, Q. Ferr. 2. 11. vultus AELIUS
LAMPACUM, urbs Helleponti, Tusc. 1. 43
Lampasani, gentile, Ferr. 1. 24
LANUVIUM, oppidum Latii, Minera. 41
LANUVIUS, gentile, Nar. D. 1. 29
Lanuvium, praedium, art. 4. 9
LAODICEA, sive Laudicea, eius Phrygia ma-
jor, Ferr. 1. 30. fam. 2. 17. 3. 5. 7. 9. 25. 12.
12. art. 5. 15. Phil. 9. 2
Lanicius, gentile, fam. 12. 13
Laniciensis civitas, fam. 5. 20
LAOMEDON, Gaiymedis pater, Tusc. 1. 26
LAPITHEAE, in Thessalia, Pison. 10
LAR, Iulianus, rex Veientium, Phil. 2. 2
LARENTIA, mulier amicus parentationibus ho-
norata, Bruc. 29. 15
LARGIVS, orat. 2. 79
LARGVS, Fam. 6. 8
LARINUM, municipium ad fines Apuliae in
Prentanis, art. 4. 12. 7. 13
Larini, gentile, Cluent. 5. 6
LARTIDIUS, art. 7. 1
M. LATRENSIS, & Jovenis, tribunum non
perit, ne jurt in Caesaris legem Agrariam,
art. 2. 18
-- Plancium de ambitu accusat, Planc. 1
-- Praetor, fam. 8. 8
-- Agur, art. 12. 17
-- legatus M. Lepidi, fam. 10. 21
-- memoratur etiam, Catto. 11. fam. 10. 11. 15.
18. 8. 23. art. 2. 18
LATERUM, fundus in Arpinati agro, art. 10.
1. Q. Ferr. 2. 7. 3. 2. 3
LATTIAR, Q. Ferr. 2. 4
LATTIAR, Jupiter, Milton. 31
LATTIUM, regio, arch. 3
Lattius, gentile, off. 3. 11. Planc. 9
Lattine feriae, fam. 8. 6. Nar. D. 1. 6. Divin. 1.
11. Q. Ferr. 2. 4. 6. 6
Lettinensis ager, Har. Resp. 10. 28
LATINIUS, legatus, fam. 12. 30
LATMUS, mons Caria, Tusc. 1. 18
LATONIA, mater Apollinis & Diana, Nar. D.
3. 16. 18. 23. Ferr. 1. 18
LAVERNIUM, locus, art. 7. 8
LAVRENTIVM, in Lazio, orat. 2. 6
LAVS, oppidum, Q. Ferr. 2. 15
LEBIDA, urbs Boetiae, Divin. 1. 34
M. LECCA, & Porsit, locus Catiilium, Catil.
1. 2. 1. 6. Jil. 1
LEDA, mater Anacum, Nar. D. 3. 21
LEVIS, art. 5. 20
LEVINVS, insula Graecia in mari Aegeo, Nar.
D. 1. 42. 3. 22. fam. 16
Lemnius laxum, fin. 2. 29
-- virtum, Tusc. 2. 10
LEMONIA, tribus, Planc. 16
C. & M. LENI, fratres, fam. 13. 63. 14. 4
Planc. 41. Ferr. 51. art. 5. 20. 24
LENTIBIVS, Dom. 33. Ferr. 37
LENTO, Antonianus, Phil. 11. 6. 12. 9
CN. CORNELIUS LENTVLVS, Ciceronius, Cen-
sor, Ferr. 11. Ferr. 5. 7. Cluent. 47. Dom. 47.
Ferr. 10. 9
Tem. IX.

Consul, Ferr. 2. 3
-- qualis orator, Bruc. 4. 6. 6
CN. LENTVLVS Marcellinus, patronus Siciliae,
Ferr. 2. 42. 4. 24
-- Praetor, Q. Ferr. 1. 47. 2. 5
-- Pontifex, Har. Resp. 1. 10
-- memoratur, Har. Resp. 1. 1. 2. 1. 1. 2. 1. 2
CN. LENTVLVS VACCIA, Q. Ferr. 2. 3
CN. LENTVLVS, Trib. pl. Manil. 19
L. LENTVLVS, Consul, Bruc. 20
L. LENTVLVS, Praetor, arch. 5
L. LENTVLVS, C. C. Praetor & Flamen Mar-
tialis, Pison. 11. Har. Resp. 6. Varro. 10
-- qualis orator fuerit, Bruc. 77
L. LENTVLVS, L. F. art. 4. 16. 12. 7
P. LENTVLVS Caudinus, Bruc. 10
P. LENTVLVS, princeps senator, Catil. 22
Agur, 2. 30. Bruc. 28. orat. 1. 48. Catil. 3. 3
P. LENTVLVS Sura, qualis orator fuerit, Bruc.
64. 66
-- his absoluitur, Art. 8. 16
-- sollicitus Allobrogum legatos: abdicare se pra-
turae conatus, Catil. 3. 2
P. LENTVLVS Marcellinus, Bruc. 36
P. LENTVLVS Sura, Consul Cicerone A-
dili, offic. 2. 16
-- Consul, Redit. 1. 2. 2. 34
-- legem Cypro constituit, fam. 13. 48
-- Proleum reducere cupit in regnum, fam. 14.
1. 6. Ferr.
-- in fuga Pharsalica a Rhodis non recipitur,
fam. 12. 14
-- Laus eius, Bruc. 77
P. LENTVLVS Sura, filius, fam. 1. 7. 7. 26
12. 14. 35. art. 12. 52
LEOCORION, delubrum, Nar. D. 3. 19
LEON, Megaricus, Ferr. V. 8
LEON, Philadelpus, Tusc. 3. 1
LEONIDAS, Lacedaemonius, Tusc. 1. 42. 49. fin.
2. 19. 10
LEONIDAS, Siculus, Ferr. 5. 5
LEONIDES, Atheniensis, fam. 16. 21. Art. 16.
16. 8. 18. 16. 16
LEONTINI, urbs Siciliae, Ferr. 2. 66. 3. 15. 24
Leonis ager, Phil. 4. 17. 33. Divin. 1. 31. Ferr.
1. 18. 8. 44
LEONTIVM, metecivica Epientae, Nar. D. 1. 63
M. AEMILIVS LEPIDVS, Censor, Consilius, vide
Consilius, orat. 2. 71. Praetor. 9. Rab. Perd. 7.
Dom. 31
M. LEPIDVS Paecina, Consul cum Mancio, 3
Bruc. 25. & 27. orat. 1. 10
M. LEPIDVS, Consul cum Q. Catulo, Rab.
Perd. 7. Catil. 3. 19
-- Praetor Siciliae, Ferr. 3. 91
M. LEPIDVS, Consul cum Tullo, art. 7. 11.
8. 6. Catil. 1. 6
M. LEPIDVS, Triumvir, Pontifex, Har. Resp.
6. Phil. V. 15
Eius miles oppugnavit, Mil. 1
-- Resp. & optimatus faret, Phil. 3. 9. 5. 14. 15
-- ad puerum cum Antonio hortatur, fam. 10. 6
Phil. 13. 9
Eius

CN. MAGIUS, Larinat, Cluent. 8
CN. MAGIUS, Pompeji praefectus fabrum, Att. 9. 3. 17
L. MAGIUS, Marianus, qui se post ad Mithridatem consulit, Att. 1. 32
P. MAGIUS CHILLO, M. Marcellum reditorem in patriam insecrctis, & seipsum latum post, Jam. 4. 12
-- quare eum interfecit, Att. 13. 10
P. MAGIUS, Trib. pleb. Brut. 48
Q. MAGIUS CHILLO, Caecilius factor, Catil. 1. 4
MAGO, Cathaginensis, scriptor de re rustica, Pompon. Ovat. 1. 58
MARA, Maccurii mater, Nat. D. 3. 22
MARELLI, promotorum Laconum, Jam. 4. 12
C. MALLEIUS, quondam in Asia Asia-Verecens, occidit, Traj. 1. 15
-- filius a C. Verre taliter expellitur, ibid. 34
MALLEOLUS, matrem necavit, & propeterea culus infectus, Metast. 1. 19
MALLIUS CLAUDIA, Hieronymi, Rufi, Ann. 7
C. MALLIUS, Castulus socii, Catil. 1. 3
MAMERCUS, bello civili Syllano occidit, Rufi. Ann. 32
MAMERCUS, Consul, Brut. 47
Q. MAMERCUS, eques Rom. Jam. 19. 11
MAMERCUS, praetorius adiutur, consulatus repulsum tulit, Offic. 1. 19
MAMERTINI, Messana incolae, quae civitas Mamortina vocatur, Ferr. 1. 5
OCTAVIUS MAMILIUS, Dilector Tulsulanus, Nat. D. 2. 1
-- Turquois expulso contra Romam excitatur, Att. 10. 10
L. MAMILIUS Scriba, Ferr. 3. 78
MAMURRA, Joves, Att. 7. 7
C. HOSTIUS MANCIUS, Numanensis dectus, sed ab his rejectus, Ovat. 1. 40. 2. 32
Car. 14
-- Consul cum Lepido, Brut. 27
C. MANILIUS, auctor legis Maniana, Manil. 34, Ann. 37
M. MANILIUS, Consul, Brut. 14. 17. 28. Ovat. 2. 39. Atad. 4. 31. Somo. Sisp. 1.
-- Jurisconsultus, Jam. 7. 8. & 22
Q. MANILIUS, Triumvir Latinus, Cluent. 13
T. MANILIUS, senator, Rofo. Com. 12
C. MANLIUS, Caeciliarius, vide Manlius.
CN. MANLIUS, homo ignobilis, Vincit Q. Caetulum in petitione, Maren. 17. Plant. 3
-- descendit a M. Antonio, Ovat. 2. 28
L. MANLIUS, Aedilis, Ovat. 2. 64
L. MANLIUS Cotinatius, Jam. 7. 30
M. MANLIUS, necatus, Phil. 2. 34
Propter eum solus gens Manlia nomen e familiis sui Marcom nominari voluit, Phil. 2. 13
Eius domus evertitur, Dom. 28
Q. MANLIUS, Trib. pleb. Ferr. Ath. 1. 10
T. MANLIUS Torquatus, auctor cognominis, vide TORQUATUS.
Manliana imperia, Jam. 2. 32
T. MANLIUS, negotiator, Jam. 23. 25
T. MANLIUS, pater Stilon, Ferr. 1. 70
T. MANLIUS, civis Rom. Ferr. 1. 8



MANTINEA, urbs Aetidae, Jus. 2. 18
MARTHON, urbs Atticae, offic. 1. 15
Marsobona, pugna, Att. 9. 19
Marsobonensis taurus, Tust. 4. 22
MARCCELLINUS, Consul, vide CN. CORNELIUS LENTULUS.
C. CLAUDIUS MARCELLUS, pater eju, qui cum L. Paulo Consul fuit, Catil. 4. Ferr. 1. 2
-- August. Jam. 15. 8. Divus. 2. 32
C. MARCELLUS, L. Senili collega in Consula tu, Att. 10. 17. Jam. 15. 8. Brut. 64
C. MARCELLUS Aemilianus, Ferr. 4. 42
C. MARCELLUS, frater M. Marcelli exilis, consul cum Cn. Lentulo, Mure. 4
D. MARCELLUS, Caeciliarius, Capua P. Senectio expellitur, Jam. 4
M. MARCELLUS, quinquies consul, imperator & augur optimus, Divus. 2. 36
-- animi magnitudine excellit, Off. 1. 19
-- Annibalem ad Nolaum vicit, Brut. 3
Marsellus, sacra in ejus honorem a Sicilia in Sicilia, Ferr. 2. 22
M. MARCELLUS, ter Consul, naufragio perit, Pison. 19. Divus. 2. 5. Jar. 14
M. MARCELLUS, Aemilii pater, qualis in dicendo, Brut. 26
-- L. Crassu testimonium in eum non valet, Post. 7
M. MARCELLUS, pater C. Marcelli, Caeciliarii, & ipse Caecilius sodalis, Catil. 1. 8
M. MARCELLUS, Aedilis curulis, Off. 1. 13
M. MARCELLUS, pro quo est oratio, Consul cum Sulpicio, Jam. 8. 8
-- taurus homo & parum efficaci, Jam. 8. 10
-- vir fortissimus, Catil. 1. 8
-- non vult Romae esse post bellum civile, Jam. 4. 9
-- a Magio Athenis interfecit, ibid. 22
MARCELLUS Mendum, pigmentarius, Jam. 15. 17
MARCIANUS Tullius, Att. 12. 17. 53
MARCHI, fratres, agrippae & vates, Divus. 2. 40. Jo. 2. 55
M. MARCIUS, Jam. 13. 34
L. MARCIUS, Vini PHILIPPVS.
L. MARCIUS CLEMORINVS, vid. Caesarianus.
L. MARCIUS, cum Gallicanis sedus populi Romanus fecit, Jam. 15. 15
L. MARCIUS, eques Rom. Lig. 17
Q. MARCIUS, Consul, Brut. 20. Pison. 4
-- Centor, Dom. 50
Q. MARCIUS Caelipar, legatus L. Pisonis in Macedonia, Pison. 2. 5
-- Praeconsul Asiae, subiecti C. Calpis provinciam & exercitum tradere, Phil. 21. 22. exercitum tradidit, Jam. 12. 11
-- Imperator, Jam. 12. 11. 25
MARIO, Cecivus, Jam. 16. 1
MARIUS Calpurnius sicutum ament, Q. Jo. 3. 69. 1. 4
MARIUS, auctorator, bello civili Syllano interceptus, Rofo. Am. 31
C. MARIUS, affinis Crassi, Ovat. 1. 15
-- P. Africanus discipulus ex illo, Jam. 26

-- 43

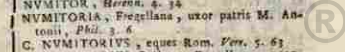
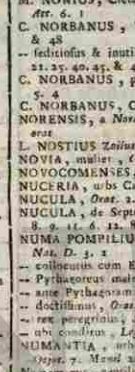
-- adfocit militem, qui Tribunos militum occiderat, Mith. 4
-- bis aditum repulsum tulit, Plant. 21
-- occidit Clauianum praetorem, Cat. 3. 6
-- Catili morte contaminavit sex suos Consulares, Tust. 5. 19
-- omnium perfidiosissimus, Nat. D. 3. 22
-- varices fecati soluto sibi vult, Tust. 2. 15
-- hostis a Senatu iudicatur, Brut. 45
-- eul a Mithridate subter, Pison. 19
-- ab exilio revocatur, Rofo. 1. 3
-- Ciceroni vult in famulo, Divus. 1. 28. 2. 67
Ejus reliquias apud Aemencem fitas dissipavit, Syll. 14. Leg. 2. 22
Marius, Ciceronis carmen, Divia. 1. 47. Leg. 1.
C. MARIUS, pseudomarius, Att. 12. 49
M. MARIUS, homo disertus & nobilis apud Valerium, Ferr. 5. 16
M. MARIUS GRATIDIANUS, filius M. Gratidii, Brut. 45. Ovat. 1. 39. Off. 3. 16. 10
SEN. MARIUS, Jam. 12. 15
T. MARIUS, Jam. 5. 20
MARRUCINI, populus Campaniae, Cluent. 69. Phil. 7. 9
MARX, Nat. D. 3. 22
MARX, populus Latii, Brut. 46. Dom. 44. Att. 7. 13. Fortis. 15
Marsia bella, Jam. 2. 20
-- lignum, Jam. 7. 23
Marsia legio, Phil. 3. 3
Marsiales, milites, Phil. 4. 2
Marsiales, ministri publici Martis, Cluent. 15
Marsia hamen, Phil. 2. 42. Har. resp. 6
Marsia campus, locus Romae patens prope Tiberim, Jam. 20. Maren. 32. Pison. 25. & Agrar. 3. 31
Marsicum bellum, Divus. 1. 44. 2. 25. Agrar. 2. 31. Phil. 8. 10
MARULLUS, Trib. pleb. Phil. 13. 15
MASINISSA, res Africae, Ferr. 4. 46. Senil. 10. Joann. Phil. pag. 548.
MASO, fontis delubrum ex Cortica dedicavit, Nat. D. 3. 20
MASSICUS, mons Campaniae, Agrar. 2. 25
MASSILIA, urbs in Gallia Narbonensi, Car. 2. 6. Har. 26. font. 1
-- in triumpho, postea, Off. 2. 8
Masseus, gentilis, Phil. 4. 37. 43. 45. bel. 9. Att. 10. 12. 14. 14
MASSO, familiaris Papias cognomen, Jam. 6. 21
C. MASSO, damnatus, Phil. 43
T. MASSO, Aemilius, Jam. 8. 23
MASTANESONIS regnum, Fortis. 5
P. MATINIUS, negotiator, Att. 2. 17. 6. 1
CN. MATIUS, homo doctissimus & havissimus, Caesarianus, auctor pacis, Jam. 8. 12. 7. 15. 14. 29. Att. 9. 11. 14. 15. 2. vide Calpurnius.
MATO, Pompeianus gentis cognomen, Ovat. 49. 5. Ferr. 5. 17
MATRINIUS, scriba, Jam. 2. 15
C. MATRINIUS, eques Rom. Ferr. 3. 24. 5. 7
D. MATRINIUS, scriba, Cluent. 45

L. MATRINIUS, Spoletinus, Har. 21
MATVIA, Graecorum Leontidae, Tust. 1. 12. Nat. D. 3. 19
MAVORS, Nat. D. 1. 26. 3. 24
MAURITANIA, pars Africae maritima, Fortis. 5. Sulp. 20
Mauri, gentile, Jam. 10. 30
MAUSOLUS, Rex Cariae, ei magnificentum sepulchrum uxori adificat, Tust. 3. 1
MAXIMUS, Bosphorinum cognomen, Att. 13. 14
Q. FABIUS MAXIMUS, Porrocolus, Ovatia, a Caeciliis, quinquies consul, Tantulum recipit, Brut. 14. 18. Ovat. 1. 67. Senil. 5
-- epulum populo dedit, Att. 36
-- vestibus laevis laudatur, Off. 1. 14
-- filium Consulem amittit, Jam. 4. 6. Nat. D. 3. 34. Tust. 3. 28
-- Honoris & Virtutis templum dedicavit, Nat. D. 2. 23
Q. FABIUS MAXIMUS Servilianus, Ovat. 1. 25
Q. FABIUS MAXIMUS, Aemiliani filius, L. Pauli nepos, Aethiographes vocat, Brut. 89. Brut. 12. P. MAXIMUS Eburnus, vincit in bellum Scytharum, Mura. 17
Q. FABIUS MAXIMUS, cum consul esset mortuus, Jam. 7. 30
MECLUNIANUS, Har. 20
MEDEA, Tust. 1. 26. & 31. Manil. 9. Nat. D. 3. 19. & 16. Joann. 7. 6
MEDI, populi Asiae majoris, Off. 2. 32
MEDIOLANENSIS, gentilis, ab urbe Galliae Cisalpine, Pison. 26
MEGABOECIUS, scilum nomen, Att. 2. 17
MEGALENSIA, vel MEGALENSIA, Jam. 2. 11. Har. resp. 11
MEGARA, urbs Graeciae, Divus. 1. 27. Jam. 4. 5
Megarici, gentile, Att. 1. 8
MEGARECI, philosophi ab Euclide Megarico orti, Ovat. 30. 37. Senil. 4. 2
MEGARIS, urbs Siciliae, Ferr. 2. 25
MEGARISTUS, Q. Jo. 1. 1. ep. 2. 2
MEGILLUS, Lacedaemonius, loquens cum Socrate apud Platonem, Leg. 1. 5
MEGISTUS, Eleosinus, Ovat. 4. 25
MELA, Antonianus, Phil. 11. 2
MELAMPYR, Aetrai filius, Nat. D. 3. 21
-- August. Lig. 1. 3
MELANTHUS Rhodius, discipulus Carneadis, Acad. 4. 6
MELETE, Mula, Nat. D. 3. 21
MELISSUS, philosophus, qui dixit hoc infanturn & immortale semper fuisse & fore, Acad. 4. 37
MELITA, insula maris Siculae, Ferr. 4. 18. 46. Att. 2. 30. 10. 7. 8. 18
Melitensis, gentile, Ferr. 2. 7
SP. MELLIUS, a Q. Servilio Ahala interfecit, Catil. 1. 1. Dom. 38. Amic. 8. Senil. 10
C. MEMMIUS, L. frater, homo monites, Ovat. 2. 29. 70. Brut. 16
-- Salustiano occiditur, Catil. 4. 3
C. MEMMIUS, L. filius perfectus literis, sed Graecis, talidit Latinas, arguunt & dulcis orator, sed laborum fugiens, Brut. 70 -- Pa

litate sanctus est, Off. 2. 16
African iustissime rexit, sed solos novem men-
tes, Ferr. 2. 10. Att. 3. 17
Publicanos inimicos habet, quod eos in pro-
vincia coerceret, Fam. 1. 9. Plan. 13
per pretore iustissimo nomen eius dicitur,
Cicil. 37
Pontifex Max. Ancl. 1.
Juris peritorum eloquentissimus, & eloquen-
tium peris peritissimus, Oest. 1. 39
Consul, Off. 3. 14. 15
quam iustus in cunctis, Ibid. 15
Ciceronis in Jure Civili præceptor, Brut. 89
in funere Marti vultuatur, Boje. An. 2. 2.
ante simulacrum Vestæ trucidatur, Nat. D.
3. 33
Q. MUCIUS, Q. filius, Q. nepos, Tribunus
pleb. Fam. 1. 3. Att. 4. 16
Q. MUCIUS, Mancus, Off. 1. 30
MULCIBER, Tust. 2. 10
MULVIUS, vide MILVIUS.
L. MUMMIUS Achaicus, Corinthum delevit,
Ferr. 1. 21. Agr. 1. 2
qui eum decem legati fuerunt, Att. 13. 6. 30.
32. & 33
Censor, Brut. 23. Off. 2. 22
Orationes reliquit, Brut. 35
L. MUMMIUS, P. Clodii boua consecrat Ce-
cili. Domo. 49
M. MUMMIUS, prætor, Ferr. 1. 31
P. MUMMIUS, cuius temporis homo, Oest. 2.
87
S. MUMMIUS, frater Achaici, Stoicam Phi-
losofiam tenuit, Brut. 57
lexatus fratris Achaici, Att. 13. 6
T. MUMMIUS (Plancus Buris) Fam. 10. 12
dominator post Tribunatum. Fam. 7. 2
Socius Cæsaribus, Cicil. 1. 2
L. STATIUS MURCUS, Imperator & procon-
sul in Asia, Fam. 12. 12. Att. 12. 3. Brut.
ep. Gam. 5. Phil. 11. 12
C. MURENA, e Læcino, frater eius, pro quo
est oratio, Maro. 21
L. MURENA, pater, naves civitatibus Aëe im-
petat, Ferr. 1. 37
de Mithridate triumphat, Mæth. 3
de bello civili Syllano perit, Brut. 30
L. MURENA, filius, pro quo extat oratio, le-
gatus L. Luculli, Mar. 9. &c.
defensus a Cicerone contra Catonem, Phil. 4.
37
P. MURENA, mediocri ingenio, sed literarum
diligens, Brut. 67
MURENA VARO, vid. Varo.
MURGENTINUS ager, qui est ad Murgentium,
oppidum Siciliae, Ferr. 3. 18
MUSE, Nat. D. 3. 21
MUSEUS, Tust. 1. 41
MUSCA, Att. 13. 40
MUSTELA Truculentæ, Anagionius, de scaris
M. Antoni triumviri, Phil. 2. 40. Agr. 3. 6. 8.
9. 12. 3. Att. 12. 5. & 44.
C. MUSTIUS, eques Rom. Ferr. 1. 31
MUTINA, oppidum Gallie Cispadanae, Phil.



part. Syracusanum, Ferr. 4. 53
Nepolitanus, gentile, Arch. 3. Fam. 19. 30
Nepolitani, Pompeii, Att. 7. 2
Luculli, Att. 4. 3
Pontis, Att. 14. 31
NEARCHUS, Tarentinus, Senect. 12
NEMESEUS, Tusc. 4. 22
NEMORENSIS ager, sive locus in agro Arici-
no Diane sacer, Att. 6. 1
Nemus, idem, Att. 15. 4
NEOCLES, Epicuri pater, Nat. D. 1. 26
NEOPTOLEMUS, sive Pæthos, Achilles filius,
Orat. 2. 37. & 53. Tust. 2. 1
CORNELIUS NEPOS, Att. 16. 5. & 16
NEPTUNUS, frater Jovis, Nat. D. 2. 25
Charypido quid sit, Nat. D. 1. 15
cur ita dicitur, Nat. D. 2. 16. 1. 24
Thæso quid promittit, Off. 1. 10. 3. 25
Neprosi filius, Nat. D. 1. 23
Neprosi equi, Tust. 2. 37
CN. NERIUS, iudex, Q. Fr. 2. 3
C. NERO, Prætor Ahe, Ferr. 1. 19
TIB. CLAUDIUS NERO, Fam. 13. 64. Att. 6.
6. Q. Fr. 3. ep. 1. 3
NERVUS, populus Gallie, Q. Fr. 3. 8
NESPES, Italia, Att. 15. 4
NESTOR, Brut. 10. fam. 9. 14. Tust. 5. 3.
Jans. 10
NETUM, urbs Siciliae, Ferr. 4. 26
Nesius, sive Nestianensis, gentile, Ferr. 2. 65. 5.
22
NIGEA, urbs Liguæ, Att. 14. 1
ubs Bithynie, Dupt. 9
Nigæus, gentile, Fam. 13. 61
NIGANDER, Colophonius, de robur rusticis
Siphiti, Arch. 1. 16
NIGANOR, servus, Att. 5. 3
NICASIO, Enoensis, Ferr. 4. 51
NI E, uxor Cleomenis Syracusanæ, Veris me-
trix, Ferr. 5. 31
NICIAS, Grammaticus, Cato, Fam. 7. 23. 9.
10. Agr. 7. 3. 12. 26. & 51. 23. 28
Syracusanus, Q. Fr. 3. ep. 2. 3
NICO, prætor, medicus, Fam. 7. 29
NIGO, Ferr. 1. 30
NIGOCLES, Tyrannus, Off. 2. 23
NIGOREDIN, rex Cypri, Tust. 2. 25
NIGOMACHUS, Archimedi filius, Pin. 5. 5
pater, B. 40. 18
NICOMEDES, rex Bithynia, Ferr. 1. 12
Temptus iratus, Flav. 18
NICOSTRATUS, servus, Cicer. 65
P. NIGIDIUS, Sigulus, Prætor, Phil. 14. Q.
Fr. 1. ep. 2. Ferr. 2. 2. 7. 14. Fam. 4. 13
laudatur, Brig. Phil.
NILUS, fluvius Ægypti, Nat. D. 2. 52
pater Baccho, Nat. D. 3. 16
Dionysii, Ibid. 23
Mercurii, Ibid. 23
Minervæ, Ibid. 23
Volcani, Ibid. 23
NILUS, servus, Att. 15. 12
I. NINNIUS, Trib. pleb. Att. 3. 23. 10. 16.
Ferr. 11. 31. Rebit. 1. 2
Tom. 78.



NYMFIUS, divitor, Orat. 2. 65
NYMFIUS, Nat. D. 3. 17. Mil. 29.
NYMFIUS, Centuripinus, Ferr. 1. 21
-- Colophonius, Q. fr. 1. ep. 2. 3
NYMFIODORUS, Agrigentinus, Ferr. 4. 12
-- Centuripinus, Ferr. 3. 23
NYSA, a Baccho interfectus, Nat. D. 3. 23
NYSEI, incolae oppidi Nyse in Maeonia Ly-
dia, Fam. 13. 64
NYSIVS, cognomen Bacchi, Flacc. 25

O

OSIRIUS, OCELLA, Fam. 1. 15. S. 9. Att. 10.
13. 16. 13
OCRICVLANA villa, ad Oriculum oppidum in
Vindicia, Nilius. 24
OCTAVIUS, vel OCTAVIANVS, C. Octavii fi-
lius naturalis, a C. Iulio Caesare adoptatus,
Nomen OCTAVIVS.
CN. OCTAVIVS, primus ex ea familia Consul.
Off. 3. 396. Sen. 1. 7
-- in legatione interfectus, eique propterea fas-
tibus in Rodris perit, Phil. 2. 29
CN. OCTAVIVS, M. filius, Cn. nepos, Con-
sul, a forensi eloquentia absuit, Brut. 60. &
62
Ejus dactyle, Sen. 2. 28
CN. OCTAVIVS, Cn. filius, Cn. primi Con-
sulis nepos, aditum repulsum talis, Planc.
21.
-- in Consulatu se eloquentiam praehitit, Brut.
47
-- cum Cinnam collegis dissentit, Herasp. resp. 29
-- cum Cinnam collegam ex urbe eiecit, Catil. 3. 10
-- ipse caput praedicti iusti Cinnam collegae,
Tufc. 5. 49
-- ab hoc Octavianum bellum dicitur, Divin. 1.
2. nat. D. 2. 82.
CN. OCTAVIVS, Augusti pater, Maecdonia
proprator, Quirito fratri ad imitantum pro-
ponitur, Q. fr. 1. ep. 7. Iud. ep. 2. 2.
-- memoratur, Att. 2. 1.
CN. OCTAVIVS, homo obscurus, Fam. 7. 9. &
16.
L. OCTAVIVS, Cn. filius, Cn. nepos, Con-
sul, Ferr. 1. 10. 3. 7.
L. OCTAVIVS Balbus, Ferr. 2. 12
L. OCTAVIVS Ligur, M. frater, Ferr. 1. 48
L. OCTAVIVS Natus, Q. fr. 3. ep. 2. 3.
L. OCTAVIVS REACTIVS, Brut. 68.
M. OCTAVIVS, Cn. filius, Tribunus pleb.
Brut. 25. nat. desr. 1. 38
-- legem fragmentariam abrogavit, Brut. 62
-- languido esse modicus, & republice tolerabilis
& plebi necessarius, Off. 2. 21
M. OCTAVIVS Licur, Ferr. 1. 48
M. OCTAVIVS, Cn. filius, M. nepos, fam. 3.
4. 8. 2. Att. 3. 21.
M. OCTAVIVS, Marfus, Phil. 11. 2
P. OCTAVIVS Balbus, Senator juris peritissi-
mus, Cluent. 18
OCTAVIVS MAMILIVS, vid. Mamilius.
OEDIVS, Jut. 13. Sen. 5. 1. Jencit. 7.

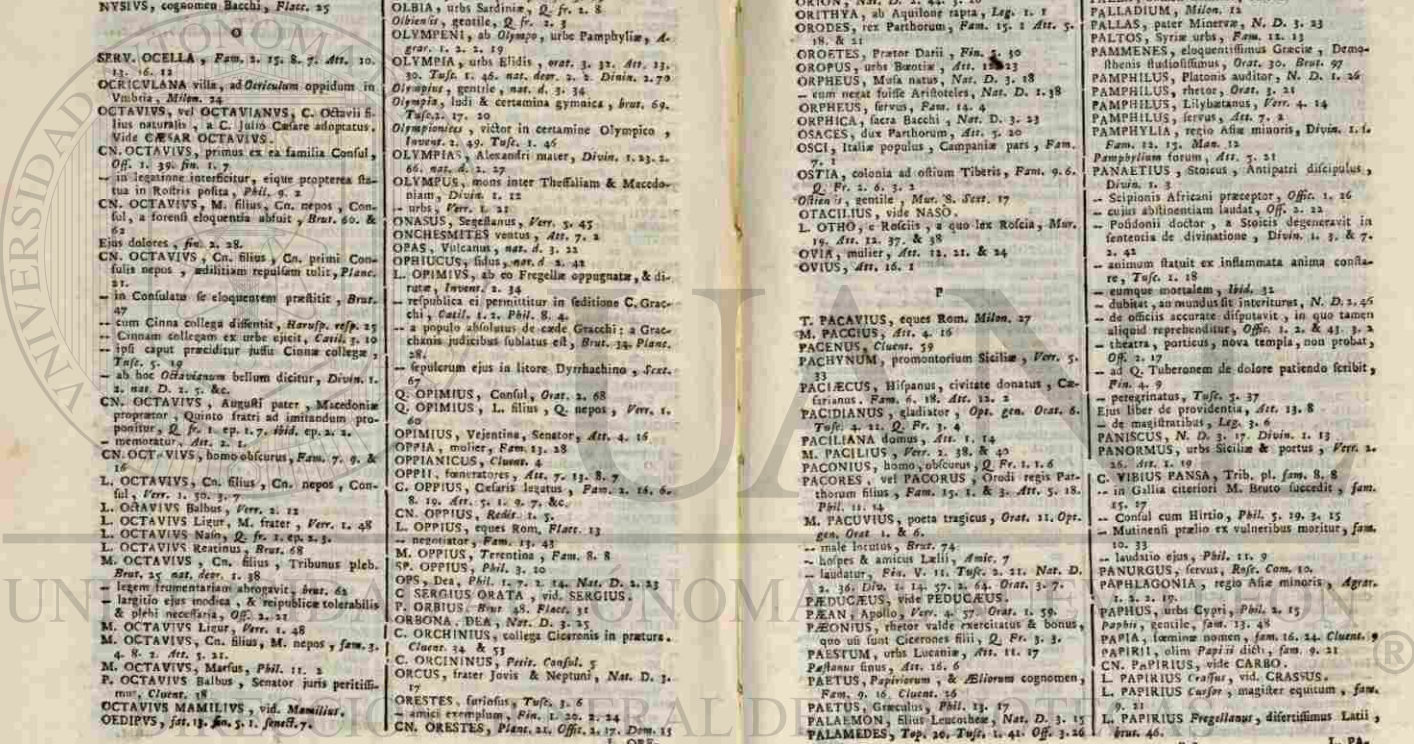
ONEVVS, Dejanira pater, Tufc. 2. 8
ONORAVVS, Fam. 9. 16. Tufc. 3. 12
OETA, mont inter Thessaliam & Macedoniam
Tufc. 2. 7
Oretas mont, nar. desr. 3. 16
OFFILIVS, Jurisconsultus, fam. 7. 21. Att. 13.
37
OFFILIUS, fam. 16. 26
OILEVS, Ajacis pater, Tufc. 3. 29
OLBIA, urbs Sardiniae, Q. fr. 2. 1
Olbivus, gentile, Q. fr. 2. 3
OLYMPENI, ab Olympo, urbe Pamphyliam, A-
gor. 1. 3. 2. 19
OLYMPIA, urbs Elisidis, orat. 3. 21. Att. 13.
30. Tufc. 1. 46. nat. desr. 3. 2. Divin. 2. 79
Olympus, gentile, nat. d. 3. 34
Olympia, Iudi & certamina gymnastica, Brut.
59. Tufc. 17. 50
Olympionix, victor in certamine Olympico,
Invocat. 2. 49. Tufc. 1. 46
OLYMPIAS, Alexandri mater, Divin. 1. 23. 2.
66. nat. d. 2. 27
OLYMPIVS, mont inter Thessaliam & Macedo-
niam, Divin. 1. 12
-- urbs, Ferr. 1. 12
ONASVS, Segellanus, Ferr. 5. 45
ONCHESMITES ventus, Att. 7. 2
OPAS, Vulcanus, nar. d. 3. 22
OPHIVCIVS, fides, nar. d. 3. 22
L. OPIMIVS, ab eo Fregelle oppugnata, & di-
ructa, Invocat. 2. 24
-- republica ei perennitius in seditione C. Grae-
chi, Catil. 1. 2. Phil. 8. 4
-- a populo absolutus de exco C. Graechi: a Grae-
chonia iudicibus sublatus est, Brut. 13. Planc.
28.
-- sepulchrum ejus in litore Dyrrhachino, Sen.
67
Q. OPIMIUS, Consul, Orat. 2. 68
Q. OPIMIUS, L. filius, Q. nepos, Ferr. 1.
60
OPIMIUS, Valentina, Senator, Att. 4. 16
OPPIA, molier, Fam. 13. 28
OPPIANICVS, Cluent. 4
OPPII, fomitatores, Att. 7. 13. 8. 7
G. OPPIVS, Celsus legatus, Fam. 2. 16. 66.
8. 16. Att. 9. 12. 9. 27. 86.
CN. OPPIVS, Redit. 1. 3.
L. OPPIVS, eques Romi, Flacc. 13
-- negotiator, Fam. 13. 43
M. OPPIVS, Terentius, Fam. 8. 8
SP. OPPIVS, Phil. 3. 40
OPS, Dea, Phil. 12. 7. 12. Nat. D. 2. 23
C. SERGIVS ORATA, vid. SERGIUS.
P. ORBIVS, Brut. 48. Flacc. 35
ORBONA, DEa, Nat. D. 3. 25
C. ORCHINIUS, collega Ciceronis in prature.
Cluent. 18. 13
C. ORCINIUS, Paris, Consul. 5
ORCVS, frater Jovis & Neptuni, Nat. D. 3.
17
ORESTES, furiosus, Tufc. 3. 6
-- amicus evulsum, Phil. 1. 29. 2. 24
CN. ORESTES, Planc. 21. Off. 3. 17. Dem. 15
L. ORE-

L. ORESTES, Consul, Brut. 28
ORESTILLA Aurelia, Cautiana amica, Fam.
8. 7.
ORESTIS, pars Macedoniae libera, Har. resp.
16
M. ORFIUS, Fam. 7. 5. Q. Fr. 2. 14
ORINDIGVS ager, ab Orinda, urbe inter Pifi-
dian & Iaurianam, Agrar. 2. 19
ORION, Nat. D. 2. 44. 3. 10
ORITHYA, ab Aquilone nata, Leg. 1. 1
ORODES, rex Parthorum, Fam. 15. 2. Att. 5.
18. & 21
OROTES, Prator Darii, Fin. 2. 50
OROPVS, urbs Boeotiae, Att. 13. 23
ORPHEVS, Muth natus, Nat. D. 3. 18
-- cum necat foliis Aristoteles, Nat. D. 1. 38
ORPHEVS, servus, Fam. 14. 4
ORPHICA, sacra Bacchi, Nat. D. 3. 23
OSACES, dux Parthorum, Att. 7. 20
OSCI, Italiae populus, Campaniae pars, Fam.
7. 2
OSTIA, colonia ad osium Tiberis, Fam. 9. 6.
Q. Fr. 2. 6. 3. 2
Ostia, gentile, Mar. 8. Serv. 17
OTACILIUS, vide NASO.
L. OTTO, e Boetia, a quo lex Roscia, Mar.
16. Att. 12. 37. & 38
OVIAR, mulier, Att. 12. 21. & 24
OVIUS, Att. 16. 1

P

T. PACAVIVS, eques Romi, Milon. 27
M. PACCIUS, Att. 4. 16
PACENVS, Cluent. 59
PACHYNUM, promontorium Siciliae, Ferr. 5.
23
PACVICVS, Hispanus, civitate donatus, Ca-
lperianus. Fam. 6. 18. Att. 12. 2
PACIDIANVS, gladiator, Opt. gen. Orat. 6.
Tufc. 2. 21. Q. Fr. 3. 4
PACILIANA domus, Att. 1. 14
M. PACILIUS, Ferr. 3. 38. & 43
PACONIUS, homo obscurus, Q. Fr. 1. 1. 6
PACORVS, vel PACORVS, Orotis regis Par-
thorum filius, Fam. 15. 1. & 2. Att. 5. 18.
Phil. 11. 14
M. PACUVIVS, poeta tragicus, Orat. 11. Opt.
gen. Orat. 1. & 6.
-- male locutus, Brut. 74
-- hospes & amicus Lellii, Amic. 7
-- laudatur, Sen. V. 11. Tufc. 3. 21. Nat. D.
3. 26. Dio. 1. 14. 37. 2. 44. Orat. 3. 7.
PEDIUCIVS, vide PEDUCIVS.
PEAN Apollo, Ferr. 4. 37. Orat. 1. 59.
PÆONIUS, rhetor valde exercitatus & bonus,
quo ubi sunt Cicerones filii, Q. Fr. 3. 3.
PESTVM, urbs Lucaniae, Att. 11. 17
Pestanus filius, Att. 16. 6
PAETVS, Papium, & Bellorum cognomen,
Fam. 9. 16. Cluent. 16
PAETVS, Graculus, Phil. 13. 17
PALAEMON, filius Lencothoe, Nat. D. 3. 15
PALAMEDES, Top. 26. Tufc. 1. 41. Off. 3. 26

115
PALATIUM, mont unius ex his, in quibus ex-
trucha est Roma, Catil. 2. 1. Nat. D. 3. 25.
Off. 1. 19. Divin. 1. 45
Palatium, tribus populi Romani urbana, Ferr.
3. 43. Sen. 53
Palatine balnea, Rose. Am. 7
M. LOLLIVS PALICANVS, Tribunus pl. Ferr.
7. 21. Att. 1. 4. & 18. Brut. 62
PALLA, nomen hominis, Cat. 30
PALLADIUM, Nilius. 12
PALLAS, pater Minervae, N. D. 3. 23
PALTOS, Syriae urbs, Fam. 12. 13
PAMMENES, eloquentissimus Graeciae, & Demo-
sthenis dialogissimus, Orat. 30. Brut. 97
PAMPHILVS, Platoni auditor, N. D. 1. 26
PAMPHILVS, rhetor, Orat. 3. 21
PAMPHILVS, Lylabatanus, Ferr. 4. 14
PAMPHILVS, servus, Att. 7. 2
PAMPHYLIA, regio Asiae minoris, Divin. 1. 14.
Fam. 12. 13. Mar. 12
Pamphilium forum, Att. 5. 21
PANAEIVS, Stoicus, Antipatri discipulus,
Divin. 1. 3
-- Scipionis Africani praceptor, Off. 1. 26
-- cuius abluentiam laudat, Off. 2. 22
-- Pedonius doctus, a Stoicis degeneravit in
sententia de divinatione, Divin. 1. 2. & 43. 3. 2.
42
-- animum statuit ex inflammata anima conde-
re, Tufc. 2. 18
-- eamque mortalem, Iud. 32
-- ab eo mundus sit interiturus, N. D. 2. 45
-- de officiis accurate disputavit, in quo tamen
aliquid reprehenditur, Off. 1. 2. & 43. 3. 2.
-- theatra, porticus, nova templa, non probat,
Off. 2. 17
-- ad Q. Tuberonem de dolore patiendo scribit,
Fin. 4. 9
-- peregrinatus, Tufc. 3. 37
Eius liber de providentia, Att. 13. 8
-- de magistratibus, Leg. 3. 6
PANISCVS, N. D. 3. 17. Divin. 1. 13
PANORMVS, urbs Siciliae & portus, Ferr. 2.
26. Att. 1. 10
C. VIBIVS PANSA, Trib. pl. fam. 8. 8
-- in Gallia citeriori M. Bruto succedit, fam.
47. 47
-- Confal cum Hirtio, Phil. 5. 29. 3. 15
-- Mutinensi praelio ex vulnere maritur, fam.
10. 33
-- laudatio ejus, Phil. 11. 9
PANVRGVS, servus, Rosc. Com. 13
PAPALICONIA, regio Asiae minoris, Agrar.
1. 2. 2. 10.
PAPHVS, urbs Cyprj, Phil. 2. 15
Paphis, gentile, Fam. 13. 48
PAPIA, loquax nomen, fam. 16. 24. Cluent. 9
PAPIRI, olim Papii dii, fam. 9. 21
CN. PAPIRIVS, vide CARBO.
L. PAPIRIVS Craesus, vid. GRASVVS.
L. PAPIRIVS Craesus, magister equitum, fam.
9. 21
L. PAPIRIVS Fregellanus, discretissimus Latii,
Brut. 46. P 2 L. PA-

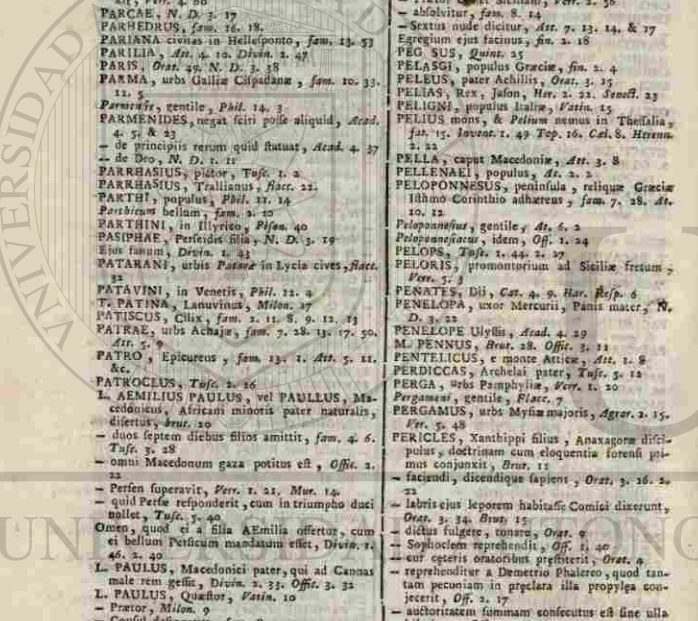


L. PAPIRIUS Magillanus, Consul & Centur. fam. 9. 21.
L. PAPIRIUS Petrus fratris libros Jonat Cicero- ni. Att. 2. 20.
L. PAPIRIUS, eques Rom. Varr. 4. 21.
L. PAPIRIUS Petrus, scriba, Varr. 3. 60. 66.
M. PAPIRIUS, eques Romanus, a P. Gladio interfectus, Mion. 7.
-- frater Sexti, AEmii Lepidus, Dom. 19.
Q. PAPIRIUS, Tiberii pl. Dicit. 49.
C. PAPIUS, male fecit, qui peregrinos urbi prohibuerit, Offic. 3. 11.
PARALUS, beros, qui utremem primus Aru- xia, Varr. 4. 50.
PARCAE, N. D. 3. 17.
PARCHERUS, fam. 16. 18.
PARIANA civitas in Helleponto, fam. 19. 53.
PARIALLA, Att. 6. 10. Divin. 4. 47.
PARISI, Orat. 29. N. D. 3. 58.
PARMA, urbs Gallia Cispadana, fam. 10. 33. 11. 5.
Parsuvs, gentile, Phil. 14. 3.
PARMENIDES, negat feciri posse aliquid, Acad. 4. 31. & 32.
-- de principis rerum quod statuit, Acad. 4. 37.
-- de Deo, N. D. 1. 11.
PARRHASIUS, pictor, Tusc. 1. 2.
PARRHASIUS, Trallianus, Hist. 22.
PARTHI, populus, Phil. 11. 14.
Partium bellum, fam. 3. 10.
PARTINI, in Illyrico, Pison. 40.
PASPHEAE, Perfecit filia, N. D. 3. 79.
PASTORANI, urbs in Lycia civis, Hist. 2. 32.
PATAVINI, in Venetis, Phil. 12. 4.
P. PATINA, Lanuvinus, Mion. 37.
PATISCUS, Clix, fam. 2. 11. 8. 9. 12. 14.
PATRAE, urbs Achaiae fam. 7. 28. 13. 17. 50. Att. 5. 9.
PATRO, Epicureus, fam. 13. 1. Att. 5. 11. 6. 2.
PATROCCLUS, Tusc. 2. 16.
P. AEMILIUS PAULLUS, vel PAULLUS, Ma- cedonicus, Aetiani minoris pater naturalis, dicitur, Brut. 10.
-- duos septem diebus filios amittit, fam. 4. 6. Tusc. 3. 28.
-- omni Macedoniae gazae potius est, Offic. 1. 23.
-- Persen superavit, Verr. 1. 21. Mur. 19.
-- quid Persen responderet, cum in triumpho duci nollet, Tusc. 3. 40.
Omen, quod ei a filia Aemilia offertur, cum ei bellum Persicum mandatum esset, Divin. 1. 46. 2. 42.
L. PAULUS, Macedonicus pater, qui ad Cannas male rem gessit, Divin. 2. 33. Offic. 3. 22.
L. PAULUS, Quaestor, Vatin. 10.
-- Praetor, Mion. 9.
-- Consul designatus, fam. 8. 4.
-- imitator estiam, fam. 8. 10. & 11. 12. 17. Att. 4. 13. Phil. 13. 6.
PAUSANIAS, Lacedaemonius, Top. 50. Off. 1.

23
PAUSANIAS, Alabandensis, fam. 13. 64.
PAUSANIAS, liberus, fam. 3. 7. 8. 8.
PEDANUM, praedium prope Teanum, Latii op- pulum, Att. 9. 18.
Q. PEDIVS, Caesaris legatus, Att. 9. 14.
-- adiliam petis, Plant. 7.
G. PEDUCEUS, in praelio Mutinensi occisus, fam. 10. 37.
L. PEDUCEUS, eques Rom. Hist. 28.
PEDUGAEUS, Sexti pater, Att. 1. 4.
SEXTI PEDUGAEUS, filius, Senator, Verr. 12. 7. 3. 32. 4. 64.
-- Praetor captus Sicilia, Verr. 2. 56.
-- absoluitur, fam. 8. 14.
-- Sextus nude dicitur, Att. 7. 13. 14. & 17.
Egredium ejus facinus, Ju. 2. 18.
PEGIVS, Quint. 15.
PELAGUS, populus Graeciae, fin. 2. 4.
PELIUS, pater Achillis, Orat. 3. 37.
PELLAS, Rex, Jason, Her. 2. 21. Senec. 23.
PELIGNI, populus Italiae, Vatin. 15.
PELIUS mons, & Pelus nenus in Thracia, Juv. 17. Jovian. 2. 49. Prop. 16. Cat. 8. Hevren. 3. 13.
PELLA, caput Macedoniae, Att. 2. 8.
PELENAEUS, populus, Att. 2. 2.
PELOPONNESUS, peninsula, relique Graeciae insulo Corinthio adherens, fam. 7. 28. Att. 10. 12.
Peloponnesus, gentile, Att. 6. 2.
Peloponnesicus, idem, Off. 1. 24.
PELOPS, Tusc. 1. 44. 2. 37.
PELORIS, promontorium ad Siciliae fretum, Verr. 5. 3.
PENATES, Div. 4. 9. Har. Resp. 6.
PENELOPA, uxor Mercurii, Panis mater, N. D. 3. 22.
PENELOPE Ulyssis, Acad. 4. 29.
PEPENNUS, Orat. 28. Offic. 3. 11.
PENTELIUS, e monte Actus, Att. 1. 9.
PERDICCAS, Archelai pater, Tusc. 3. 12.
PERGA, urbs Pamphyliam, Verr. 1. 30.
Pergamensis, gentile, Verr. 7.
PERGAMUS, urbs Myria majoris, Agror. 2. 15. Att. 5. 48.
PERICLES, Xanthippi filius, a Anaxagora disci- pulus, doctrinam cum eloquentia forensi pri- mus conjunxit, Brut. 11.
-- faciens, dicendique sapiens, Orat. 3. 16. 2. 22.
-- laetis ejus leporem habitasse Comiti dixerunt, Deat. 3. 14. Brut. 15.
-- dicitur fulgere, trans; Orat. 9.
-- Sophoclem reprehendit, Off. 1. 40.
-- eorum operis amatoribus praestiterit, Orat. 9.
-- reprehenditur a Demetrio Phalero, quod tan- tam pecuniam in praetura illa propraetae con- jecerit, Off. 2. 17.
-- auctoritatem summam consecutus est sine ulla hilaritate, Off. 1. 30.
Ejus sepulcrum Aethenis, Fam. 3. 2.
PERICLES, Euboeus, Verr. 7. 23.
PERIPATEJICI, haesiti, quae dignitate usque

inambulante in Lyco, Acad. 1. 4.
-- tria constituunt bonorum genera, Fin. 3. 13.
-- in dicendo potius, Rom. 4. 1.
-- Socraticae philosophiae cultores, Tusc. 4. 3.
-- perturbationes non tollunt, sed moderatas esse volunt, Ibid. 17. 18. Off. 1. 25.
-- divinationem probeverunt, Div. 1. 3.
-- sentent esse in mentibus tanquam oraculum aliquod, et quo futura praesentiat, vel per lurumum, vel per somnia, Dial. 2. 48.
-- haudpitem, augurum, conjectorumque divina- tiones improbarunt, Div. 1. 13.
-- cum Stoicis ad se concinant, verbis discre- panti, N. D. 1. 17. Fin. 3. 13.
Peripateci & Academicis nominibus diferentes, re congruentes, Acad. 1. 4. 4. 5. Fin. 4. 3.
Peripateci & Stoici artem differendi egregie tradiderunt, Fin. 4. 4.
Peripatecorum verba magna de virtute, Fin. 2. 29. 4. 3.
-- de bonis & malis controversia cum Stoicis, Fin. 3. 12.
-- consolatio in malis, Tusc. 3. 31.
-- quid liquet ferre de summo bono, Fin. 5. 13.
Peripatecorum Academicum confutatio de om- ninibus rebus in contrarias partes diducendi probatur, Tusc. 2. 3.
Peripatecis bonum ita summum bonum est, ut omnia reliqua vice minime instar habeant, Off. 3. 3.
-- finis bonorum est secundum naturam vivere, Fin. 2. 11.
Peripatecis nihil uberius, nihil ematius, nihil gravius, Tusc. 3. 10.
Peripatecis philosophic commendat, Fin. 5. 3.
M. PERPENNA, sive PERPERNA, iudex, O. rar. 2. 65. Kof. Cam. 1.
-- Confor, Verr. 1. 55.
PERPERNA, pars Thessaliae, Pison. 40.
PERSA, caestus L. Pauli, ex quo omnia scip- tit L. Paulus, Divin. 1. 46.
PERSAE, populus, Tusc. 1. 45. Verr. 1. 18. 5. 64. Dem. 23. Har. Resp. 13.
-- est panem nihil, piperis naturatum, adhibent, Fin. 2. 28. Tusc. 3. 24.
Perfarum reges prioribus attribuunt urbes, Verr. 3. 33.
-- Rex magnus, Tusc. 3. 12.
-- vicus & ostorium, Tusc. 7. 34.
Poepum bellum, Off. 1. 11.
PERSES, ponticis, Att. 15. 9.
PERSEUS, Zenonis auditor, N. D. 1. 15.
PERSEUS, Oceanus filia, N. D. 3. 19.
PERSES, rex Macedoniae, Cat. 2. 10.
-- Fin. 3. 24. Agror. 2. 19. Divin. 1. 46.
-- Imperator a Paulo, Verr. 1. 21. Mar. 14.
-- deprecatur triumphum, Tusc. 5. 40.
Ejus victoria nunciatur a Tyndaridis, N. D. 2. 2.
PERSEUS, filius, N. D. 2. 44.
G. PERSEUS, orator doctissimus, Brut. 26. Orat. 46. Fin. 1. 9.
PESCENTIUS, Rom. 14. 4.

177
PESSINUS, urbs Galatiae, fam. 2. 11. Har. Resp. 13.
Pissanensis, gentile, Socr. 26.
P. PETILIUS, eques Rom. Verr. 2. 29.
Q. PETILIUS, iudex, Mion. 16.
PETISSIUS, Urbicus, Phil. 13. 2.
M. PETREIVS, Verr. 5. fam. 16. 12. Att. 8. 2.
PETRINI, in Sicilia, Verr. 3. 59.
PETRINUM, praedium in Latio, fam. 6. 17.
PHEACES, pupuli Coccyra, vran. 18.
PHEEDRUS, Epicureus, moriens obstatur Pa- tronem, ne adus Epicuri alienari fiat, fam. 13. 1.
-- carus Attico, Att. 16. 7. Leg. 1. 20.
-- necotatur exim, fin. 5. 1. N. D. 1. 32.
Phil. 5. 3.
PHEATHON, Sotis filius, N. D. 1. 31. Off. 3. 27.
PHEATON, servus, Att. 3. 8. Q. fo. 1. 4.
PHALARGIVS, Centuripus, Verr. 5. 40.
PHALARIS, tyrannus, Off. 3. 60.
Ejus status, Verr. 4. 33. Pison. 48.
-- matris funium, Divin. 4. 23.
-- Arigenti in cum impetum facit, Off. 2. 5.
PHALEREVS, vide DEMETRIUS.
PHALERICUS, portus Atheniensis, fin. 5. 2.
PHAMEA, liberus, fam. 7. 24. 9. 10. Att. 9. 92. 13. 49.
PHANIA, libertus, fam. 2. 13. 3. 1.
PHARNACES, rex Pontis, Deort. 5. Att. 11. 122. fam. 15. 15.
PHARNACES, urbs Thessaliae, Phil. 14. 8.
Pharsalica acies, Lig. 3.
-- Inex, Phil. 2. 15. Divin. 1. 35.
Pharsalicae pugnae, Deort. 5.
PHASELIS, urbs Lycae, Verr. 4. 10.
Phaseite, gentile, Agror. 2. 19.
PHEMIUS, mulcex, cornicem, att. 5. 20. 6. 1.
PHENEATE, a Phoenis, oppido Arcadiae, Nat. D. 3. 22.
PHERAE, urbs Thessaliae, Divin. 1. 55.
Pherei, gentile, Inver. 2. 49. fam. 9. 22.
PHERECRATES, Phiotia, Tusc. 1. 10.
PHERECYDES, Syrius, Pythagore magister, Divin. 1. 30. 2. 12.
-- primus dixit amicos esse sempiternos, Tusc. 1. 16.
PHERECYDES, historicus, orat. 2. 12.
PHIDIAS, Hatauricus, orat. 2. 17. Tusc. 1. 25. orat. 2. 8. 71. Brut. 64. 73. Acad. 4. 47. fin. 3. 14. 4. 13.
PHIDIPPUS, medicus, Deort. 6.
PHILADELPHVS, servus, att. 1. 12.
-- Annus, Phil. 73. 12.
PHILARCHUS, Centuripus, Verr. 4. 12.
-- Haluntinus, Verr. 5. 24. 48.
PHILARGIVS, servus aut libertus Attici, att. 9. 15. fam. 6. 1.
PHILEROS, nomen servi, fam. 9. 15.
PHILEROS, Hurbienis, Verr. 3. 34.
PHILIPFVS, Alexandri pater; ejus episcopi ad Rimini, ut oratione multitudine sibi consul- lit,

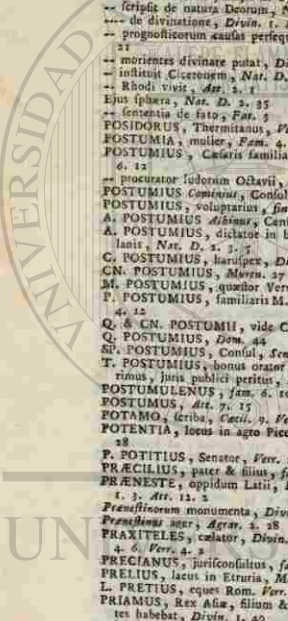


liet, non largitionibus, *off. 1. 14. 15*
 -- Sium superat facilitate & humanitate, a filio
 superat gñis & gloria, *off. 1. 25*
 -- Lacedaemonis minatur, per literas, *Tufo. 7. 14*
 -- omnia caestella expugnari posse dicebat, in
 quo aellius auro onuhis ascendere, *atr. 1. 16*
 -- jubetur arcaulo, cavere in capulo quadrigula,
fat. 3
PHILIPPUS, Antioqui filius, Rex Macedoniae,
 a Flaminio tubulius, *Inoent. 1. 12. Ferr. 1. 21. Phil. 11. 7. Agrar. 2. 19. 31. off. 2. 14. Mar. 2*
PHILIPPUS, Teonides, *Placc. 18*
PHILIPPUS, Lacedaemonius, *fam. 11. 18*
L. MARCIUS PHILIPPUS, Q. filius, gloria-
 batur, se hoc ullo munere adeptum esse
 omnia, *off. 1. 17*
 -- vincitur in petitione tribunatus militum, &
 consulatus, *Placc. 21. Mar. 17. Sen. 45*
 -- Trib. pl. ter legem Agrariam, sed eam facile
 antiquari petiit, *off. 2. 21*
 -- Consul, *Rep. Præd. 7. orat. 1. 7*
 -- in senatu graviter innotuit, *orat. 3. 1*
 -- Censor, *Ferr. 1. 32*
 -- ansevulum suum Censor in recitando senatu
 præterit, *Dom. 32*
 -- in Cincie dominatione armis capere noluit,
atr. 8. 2
 -- de C. Pompejo sentit honorifice, *Mevill. 21*
 -- orator bonus, *Brat. 47. 64*
 -- facetas, *orat. 1. 60. 61. 78. off. 1. 10*
 -- memoratur, *Agrar. 1. 16. orat. 2. 54. Quint. 13*
L. PHILIPPUS, viritens Octavii, quem non
 salutat Caesaris, *atr. 14. 12*
 -- Consul, *Nat. resp. 6. Fam. 1. 9*
 -- provinciam sibi ab Antonio datam recusavit,
Phil. 3. 10
 -- legatiis a senatu Mutinam ad M. Antonium,
Phil. 8. 10
Q. PHILIPPUS, *hæd. 11. fam. 13172*
PHILISTUS, historicus, *Divin. 1. 10. orat. 3. 42. 33. Brat. 17. 85. Q. Fr. 2. 13*
PHILO, Clitromachi auditor, *Acad. 4. 6*
 -- Princeps Academicæ, in diducto bello cum
 optimatibus Atheniensium domo fugit, & Ro-
 mam venit: Cicero enim auidiorem habuit,
Brat. 89
 -- a valde probatur, *fam. 13. 1*
 -- verbis loco mittur, *Tufo. 2. 11*
 -- alio tempore philisophiam, alio rhetoricam
 docebat, *libid. 3*
 -- peragratur, *Tufo. 5. 37*
 -- Eius libri duo, *Acad. 4. 4*
 -- Antiochus, ejus discipulus, contra eum scri-
 bit, *Acad. 4. 4*
PHILO, architectus, *orat. 1. 12*
PHILO, liberus, *fam. 2. 12. 8. 8*
L. PHILO, Quæstor, *Cæcil. 19*
PHILOCTETES, *Hævnu. 4. 30. Tufo. 2. 7. Her. 4. 30. Her. 5. 21. Her. Resp. 18. fat. 16. fam. 7. 12*
PHILODAMUS, Opuntius, *Ferr. 2. 44*

-- Lamplicatus, *Ferr. 1. 25*
PHILODEMUS, Epicureus, *fin. 1. 35*
PHILODEMUS, Trallianus, *Placc. 22*
PHILOGENES, feruus, *atr. 7. 12. 6. 3*
PHILOGONUS, libertus, *Q. Fr. 1. 3*
PHILOLAUS, Crotonata, Pythagoreus, Archi-
 tæ discipulus, *orat. 3. 34*
PHILOMELUM, five *Philomelium*, urbs Phry-
 giæ majoris, *atr. 5. 20. fam. 3. 8. 7. 43. 15. 4. Ferr. 3. 82*
Philomelensis, gentile, *Ferr. 3. 83*
PHILOTES, Alabandensis, *fam. 13. 58*
PHILOTIMUS, libertus, *atr. 2. 4. 5. 3. fam. 1. 9. 8. 3. 14. 24. Q. Fr. 3. 49. 1. 1*
PHILOXENUS, *atr. 4. 6. fam. 13. 37*
PHILUS, vide **FURIUS**.
PRINTIA, oppidum, *Ferr. 3. 83*
PHINTIAS, Pythagoreus, *off. 3. 10*
PHLEGETHON, fluvius inferorum, *Nat. D. 12. 19*
PHILIUS, urbs Achajæ, *Tufo. 5. 3*
Philiis, gentile, *atr. 6. 2*
PHOCII, populus Phocidis, *Pisone. 40*
PHOENICE, seu *Phœnicia*, Asia regio, *Phil. 11. 12*
Phœnicis, gentile, *Acad. 4. 20*
PHOENIX, comes Achillis, *orat. 3. 15*
PHORMIO, Peripateticus, ab Annibale auditur
 & ridetur, *orat. 2. 18*
PHORONIS, Mercurii mater, *Nat. D. 3. 12*
PHRYGIA, regio Asiae, *Heruiff. resp. 13*
Phryx, gentile, *fam. 3. 10*
Phrygiæ dictionis genus, *orat. 8*
Phrygiæ licera, *Nat. D. 3. 16*
Phrygiæ cantus, *Divin. 1. 50*
Phrygiæ verbum, *Rofe. Ant. 12*
PHITIA, urbs Theſſaliæ, *Divin. 1. 25*
Phiotæ, gentile, *Tufo. 1. 10*
PICENUM, Italia regio, ad mare Adriaticum,
Brat. 14. Syll. 19
Picenus, gentile, *Syll. 8. Att. 7. 26*
Picenus, five *Picenus* ager, *Off. 3. 18. Senff. 4. Cat. 2. 2. & 11. Phil. 5. 16*
PICTOR, vide **FABIUS**.
PIERIDES & **PIERIE**, Musa ex Antiopa &
 Piero, *Nat. D. 3. 21*
PIERUS, *Her. 11*
PILIA, uxor Attici, *atr. 4. 4*
M. PILIUS, *atr. 13. 31. fam. 8. 8*
Q. PILIUS, *Att. 4. 17*
PINARI NATTÆ, nobiles, *Divin. 2. 21*
T. PINARIUS, *fam. 11. 24. atr. 8. 7. 8. 15*
M. PINARIUS Rufus, tulit legem annuam,
Peragr. 2. 65
PINDARUS, poeta, *Orat. 1. fin. 2. 34*
 -- decumatur, *atr. 16. 1*
PINDENISSE, five *Pindeniffus*, urbs Eleuθε-
 rolicum, *fam. 2. 10. 15. 4. atr. 5. 20*
T. PINNIUS, *Fam. 13. 61*
PIPPA, mulier, *Ferr. 3. 35*
PIREÆUS, an oppidum, *Att. 7. 3*
PISÆ, in Etruria, *Q. Fr. 2. 6*
PISAURUM, oppidum Umbriæ maritimum,
Ant. 4. Phil. 23. 12. Fam. 16. 12

Pisane, & gentile, *Att. 2. 7*
PISIDÆ, in Asia, *Divin. 2. 1. Att. 6. 5*
PISISTRATUS, homo doctus & eloquens, pri-
 didi post eandem P. Clodii, *Phil. 23. 12*
 -- omnia generantis condemnatur, *Phil. 6. 4. Fam. 7. 2*
 -- Antonianus, *Phil. 11. 8*
 -- Eius ignorantia litterarum ridetur, *Fam. 9. 10*
M. PLANIUS, eques Rom. *fam. 9. 11*
PLATEÆ, urbs Boætiæ, *off. 1. 38*
PLATO, omnium, qui locuti sunt, & scripte-
 runt, gravitate princeps, *or. 19*
 -- totius Græciæ doctissimus, *tab. Post. 9*
 -- a Tullio appellatur, *Dæmo ille velle, Att. 4. 16*
 -- quasi quidam Deus philosophorum, *Nat. D. 2. 12*
 -- Philosophorum omnium princeps, *fin. 3. 5*
 -- a Panætio appellatus, divinus, sapientis-
 simus, sanctissimus, philosophorum Honorius,
Tufo. 1. 33
 -- Dionis Syracusæ præceptor, *off. 1. 44*
 -- eus non linguæ solus, sed etiam animi ac
 virtutis magister, *or. 3. 34*
 -- Rhetorum exagiator, *orat. 11*
 -- in oratoribus stridendis orator summus, *orat. 1. 11*
 -- Socraticis ingenium variorum sermones immor-
 talitati scriptis suis tradidit, *or. 3. 4. 16*
 -- varius & multiplex & copiosus, *Acad. 1. 4*
 -- unus instat eie omnium militum, *Brat. 31*
 -- vocatum consuetudinem non vitavit, *orat. 44*
 -- Dionysii Siciliæ tyrannus sic committit, in
 maximis periculis versatus est, *tab. Post. 9*
 -- republicam Atheniensem non attingit, &
 quam ob causam, *fam. 1. 9*
 -- propter discendi cupiditatem ultimam terras
 peragravit, *fin. 3. 19. Tufo. 4. 21*
 -- animum in duas partes dividit, alteram rati-
 onis participem, alteram experientæ, *Tufo. 4. 5*
 -- Syracusanis moras graviter vituperabat,
fin. 2. 28. Tufo. 3. 35
 -- mundum statuit esse rotundam, & quare,
Nat. D. 1. 10
 -- omne judicium veritatis menti tribuit, *A-
 cad. 4. 46*
 -- poetas ex civitate, quam finxit, eduxit,
Tufo. 2. 11
 -- motum statuit duplicem, alterum suum, al-
 terum externum, *Nat. D. 2. 12*
 -- quomodo corporibus affectis ad somnum nos
 prohiberi jubet, *Divin. 1. 20. 2. 38*
 -- legis putavit esse persuadere aliquid, non o-
 mmnia vi ac mitis cogere, *Leg. 2. 6*
 -- Titanum & generis fœtuit eos, qui iustitia-
 ribus advertebant, *Leg. 3. 2*
 -- dixit Multorum cantibus mutatis, motari
 civitatis Rotam, *libid. 14*

POECIA, M. Catonis foror, Att. 13. 17. 48. 15. 17
PORCINA, orator, Herenn. 4. 5
PORCIUS, de cohorte M. Fonteij, aut portitor, Ferr. 5
L. PORCIUS, Licinus, Consul, Brat. 15
L. PORCIUS Nasica, sacrum ejus repositum, Orat. 2. 64
PORSENA, vel Porsejina, Rex Etruriae, Att. 9. 10. Parad. 1. 2. Sect. 21
PORTUNUS, Nat. D. 2. 26
POSIDES Mater, Solentini, Ferr. 2. 41
POSIDONIUS, Panetii discipulus, Offic. 3. 2
-- fortis in dolore, Tusc. 1. 25
-- scriptis de natura Deorum, Nat. D. 1. 44
-- de divinatione, Divin. 1. 4
-- prognosticorum causis persequitur, Divin. 2. 11
-- morientes divinare putat, Divin. 1. 30
-- inhiitit Ciceroem, Nat. D. 1. 8
-- Rhodi vivit, Att. 2. 1
Ejus sphaera, Nat. D. 3. 25
-- Geographia de fato, Ferr. 2
POSIDORIUS, Therianthus, Ferr. 3. 41
POSTUMIA, mulier, Fam. 4. 2. Att. 4. 21
POSTUMIUS, Ceteris familiarissimus, Fam. 6. 12
-- procurator Iuliorum Octavij, Att. 15. 2
POSTUMIUS Cerealis, Consul, Balb. 23
POSTUMIUS, voluptarius, fin. 2. 22
A. POSTUMIUS Albinus, Cantor, Ferr. 1. 41
A. POSTUMIUS, dicitur in bello cum Tufculanis, Nat. D. 1. 2. 5
C. POSTUMIUS, haruspex, Divin. 1. 33
CN. POSTUMIUS, Ahenus, 27
M. POSTUMIUS, quondam Verrius, Ferr. 2. 28
P. POSTUMIUS, familiaris M. Marcelli, Fam. 4. 12
Q. & CN. POSTUMI, vide CURTII.
Q. POSTUMIUS, Dom. 44
SP. POSTUMIUS, Consul, Senec. 12
T. POSTUMIUS, bonus orator, bellator acerrimus, Jura publici peritus, Brat. 77
POSTUMIUS, Att. 7. 15
POSTUMUS, Att. 7. 15
POTAMO, scriba, Caeli, 9. Ferr. 4. 20
POTENTIA, locus in agro Piceno, Har. Ruff. 28
P. POTITIUS, Senator, Ferr. 1. 51
PRÆCIUS, pater & filius, Ferr. 15. 19
PRÆNESTE, oppidum Latii, Planc. 26. Caeli. 1. 3. Att. 12. 2
-- Praenestorum monumenta, Divin. 2. 41
-- Praenestinus vir, Agrar. 2. 28
PRAXITELES, calator, Divin. 1. 36. Herenn. 4. 6. Ferr. 4. 2
PRÆCIANUS, Jovicofidius, fam. 7. 9
PRAELIUS, lacus in Etruria, Atilion. 27
L. PRAETIUS, eques Rom. Ferr. 5. 62
PRIAMUS, Rex Asiae, filius & filiam divinantem habebat, Divin. 1. 40
-- honoratus quinquaginta filiis, Tusc. 1. 25
-- lapsus lacrymavit quam Troiam, Tusc. 1. 29
PRIENE, urbs Ionia, Parad. 1



Punicis litteris, Ferr. 4. 46
PUPINIA tribus, fam. 8. 8. Q. Fr. 2. 3
PUPINUS, ager, Agrar. 2. 35
CN. PUPIUS, publicanus, fam. 13. 9
M. PUPIUS, adoptat Pisonem, Dom. 13
PUTEOLI, locus in Campania, Ferr. 5. 59. Agrar. 2. 31. Phil. 8. 3. Att. 1. 13
Puteolani, gentile, Phil. 2. 41. Att. 3. 3
Puteolanus, praedium, fam. 2. 15
PYLADES, fin. 2. 24. Amic. 7
Eplades amicitia, fin. 2. 25
PYRAMUS, fluvius Ciliciae, fam. 3. 11
PYRGENSIS, a Pyrgo Etruriae urbe, Orat. 2. 7
PYRRHO, philolophus, Acad. 4. 42
-- omnia exquirit, fin. 3. 3
-- de summo bono quid sentiat, fin. 2. 21. & 13. Off. 1. 2
-- de appetendis, fin. 2. 16
Pyrrhones, Socraticos se dicebant, Orat. 3. 19
PYRRHUS, Bacides, Divin. 2. 56
-- scriptis de re militari, fam. 9. 25
-- Fabricio pecuniam frustra offert, Parad. 6. 2
-- de eo triumphat M. Curio, Mur. 14
-- ad eum Macedonem adversum se contulerunt, Demetrio relicto, Offic. 2. 7
-- bellum Pyrrhi scriptis Timaeus, fam. 5. 12
-- memoratur etiam, Cael. 12. Phil. 11. 7. fin. 2. 19. Senec. 6. & 13. Amic. 8
PYTHAGORAS, Theraeque discipulus, Tusc. 1. 16. Divin. 1. 50
-- junior est Numa Pompilio, Orat. 2. 37. Tusc. 4. 1
-- venit in Italiam Superbo regnante, Tusc. 1. 16
-- Erythrum peragravit, & Magos Perfarum edidit, fin. 5. 29
-- primus in philosophum dixit, Tusc. 7. 3
-- Deum vult esse animum per mandum permanentem, quosque particulis animos nostros, Nat. D. 2. 11
-- ad harmoniam canere mundum statuit, Nat. D. 3. 11
-- magnam auctoritatem tribuit divinationi, Divin. 1. 3
-- vult in amicitia, ut fiat unus & plurius, Off. 1. 17
-- summae sapientiae credit fuisse, imponere rebus nomina, Tusc. 1. 25
-- sine ulla hilaritate summam auctoritatem consequitur, Off. 3. 10
-- animi language attingere noloit, Nat. D. 3. 16
-- Metaponti moritur, fin. 5. 2
PYTHAGOREI, quare fabis abstinerint, Divin. 1. 30
-- 42 numeris, & mathematicorum initiis, profecti valent omnia Acad. 4. 37
-- filibus utantur & cantu, Tusc. 4. 2. 5. 39
-- velpepi commemorant, quod interdu egerint, audierint, dixerint, Senec. 11
-- eorum esse dixit, improbat, Nat. D. 1. 5
PYTHIA, cum terra vis & ambrosia concubant, Divin. 2. 16. 26. 2. 37
P

Q

R

R

QUINQUATRUS, & Quinquaginta, solemnitas in honorem Minervae, Fam. 2. 11. Att. 9. 11
C. QUINTILIUS, eques Rom. Cluent. 52
P. QUINTILIUS, Quir. 17
SEXT. QUINTILIUS, orator, Red. 2. 9
QUINTIUS Gallus, Fam. 13. 43
C. QUINTIUS, frater P. Quintii, pro quo est oratio, Quint. 2. 8. 10
L. QUINTIUS, philolophus, Acad. 4. 42
-- apud concionibus turbulentis, Brat. 62
-- idem forte, Att. 7. 9
L. QUINTIUS Ciceronatus, aranti nunciatur, cum diciturum esse factum, Senec. 16
P. QUINTIUS Varus, Cluent. 19
P. QUINTIUS, pro quo est oratio
T. QUINTIUS Flaminius, Consul cum M. Atilio, Att. 12. 5
T. QUINTIUS Flaminius, Consul cum M. Atilio, Brat. 28. 70
QUIRINA, tribus, fam. 8. 8
QUIRINALIA, Q. Fr. 2. 3. 15
QUIRINUS, vide ROMULUS.
R
RABIRIUS, latino scriptis de philosophia sine arte ulla, Acad. 1. 2
C. RABIRIUS, pro quo, perduellionis reo, exlati oratio, Pison. 2. Att. 1. 8
C. RABIRIUS Postumus, eques Romanus, pro quo exeat oratio
RABIUS, Ferr. 1. 34
RABOCENTUS, Belliae gentis princeps, Pison. 34
L. RABONIUS, Ferr. 4. 50
L. RACILIUS, Trib. pl. Ferr. 2. 12. Fam. 1. 7. Planc. 32
RAVENNA, colonia & portus ad mare Adriaticum, Balb. 22. Fam. 1. 9. 8. 1. Att. 7. 1
REATINI, gentile, ab Reate oppido Salutarum, Att. 4. 15
Reatinus praefectura, Caeli. 2. 2
Reatinus ager, Agrar. 2. 25
REBIUS, vide CANNIUS.
RECENTIORIUS, Siciliensis ager, Agrar. 1. 4. 2. 21
REGILLUS lacus in Latio, N. D. 1. 4
REGILLUS, Lepidi filius, Att. 12. 24
REGINUS, Pompejanus, Att. 10. 12
REGIUM, Lepidi, urbs-Gulij Cipadiana, Fam. 11. 9. 12. 5. Att. 16. 6
Regienus, gentile, Fam. 13. 7
L. REGULUS, Fam. 13. 60
M. REGULUS, vide ATTILIUS.
REMORA, dubitant Romulus & Remus, an urbeem ab se condidit Romanam, an Remoem apellavit, Divin. 1. 48
REMUS, Romuli frater, Divin. 1. 47. 5. 10. Q.

P. SCIPIO Emilianus, vide AFRICANUS minor. P. SCIPIO, L. F. occiditur in Hispania cum fratre Cneo, Bell. 15. -- pater L. Aftatici, & P. Scipionis maioris, Phil. 11. 7. -- laudator, offic. 1. 18. Plant. 25. P. SCIPIO, Cn. F. L. N. optimus de toto populo Rom. indicatur, sacra matris Deum manu sua accipit, Har. resp. 19. -- Pontifex max. orat. 3. 33. P. SCIPIO, P. F. Cn. N. Nafca, Curvulum, bis Consul, & Cenfor, Brut. 20. & 38. N. D. 2. 4. P. SCIPIO Nafca, P. F. P. N. Cn. pron. militum regulam fecit, Plant. 22. -- cum D. Bruto Consul, Brut. 22. -- in vincula conjectus, Leg. 3. 9. Consul a Grapio praecone sepehenditur, Plant. 12. -- Pontifex max. Ti. Gracchum interfecit, Catil. 1. 1. Dom. 34. off. 1. 12. Brut. 28. -- Pergami mortuus, Flacc. 31. Eius sacre vifitum, orat. 2. 70. -- nulla conitatus, Off. 1. 30. P. SCIPIO NASICA, P. F. P. N. P. pron. Cn. abnepos, in confulatui mortuus, Brut. 24. Eius comitas, off. 1. 30. P. SCIPIO, P. F. P. Terapionis Nepos, Brut. 58. Refo. Am. 28. P. SCIPIO NASICA, P. ex Licinia Craffi filius, a Fabonio accufatus, At. 2. 1. -- Verri advocatus, Ferr. 4. 36. -- adoptatus a Q. Caecilio Metello Pio, unde Scriba Metelli dicitur, At. 6. 7. SCOPAS, fculptor, Divin. 1. 13. SCOPAS, Thefalus, a Simonide laudatus, e. orat. 2. 86. C. SCRIBONIUS, vide CURIO. L. SCRIBONIUS Lio, Trib. pleb. orat. 1. 51. 2. 67. Brut. 23. SCROFA, At. 3. 2. SCRYLAX, Halicarnaffus, Divin. 2. 42. SCYLLA, moniftrum, fed proprie Syria ad fre-tum Siciliam, Ferr. 5. 56. Har. resp. 29. N. D. 1. 38. SCYRON, Epicureus, Acad. 4. 33. SCYRUS, infula maris Egri, At. 5. 12. SCYTHIA, pars Sarmatie Europae, N. D. 2. 35. Diftin. 8. SERYE, gentile, Ferr. 5. 29. SEBOSUS, Catuli familiaris, At. 2. 14. 19. SEBURIANI, populi Galliae Lugdunenfi, Quir. 2. 77. SEGIULIUS, duo fervorum, quorum opera P. Clodius ulus est, Dom. 30. SEGESTA, urbs Siciliae, Ferr. 4. 33. Segellanus, gentile, Ferr. 2. 65. orat. 62. SEGULIUS LABEO, fam. 11. 30. 21. SEIANUM, praedium, fam. 7. 1. SEIUS, libertus, At. 5. 13. -- alius est, fam. 7. 13. M. SEIUS, off. 2. 17. Plant. 5.

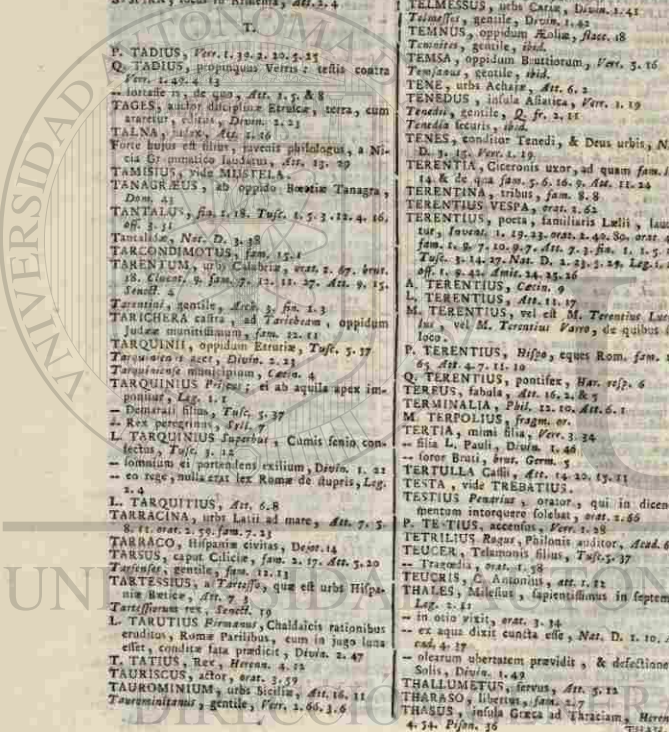
UNIVERSIDAD
UNIVERSITÄT
UNIVERSITY

SEXT. SERRANUS, Att. 4. 2. Har. resp. 15. SERRANUS Domesticus, fcripto Cicerois lau-datus a patre, Q. Fr. 3. 8. SENIENSIS, equus Rom. Ferr. 2. 48. Q. SERTORIUS, qualis orator, Brut. 48. -- follicitatur a Mithridate, ut fe cum eo con-jungat, Marco. 25. -- a Cn. Pompeio vincitur, Manil. 4. SERRAEUS, de Footi cahorre, Ferr. 5. SERRVILI, Q. & P. fratres gemini, fimilimi, ut dignoſci vix poſſent, Acad. 4. 18. SERRVILIUS lacus, Roſt. Am. 23. C. SERRVILIUS Abala, Sp. Mellium interfecit, Jvenoth. 26. -- dicitur Quintus, Catil. 1. 1. -- Marcus, Dom. 32. C. SERRVILIUS Vacia, Caſil. 19. C. SERRVILIUS Glaucia, vide GLAUCIA. C. SERRVILIUS, negotiator, Ferr. 5. 54. C. SERRVILIUS Conful, Brut. 20. CN. SERRVILIUS, Capto, Cenfor, Ferr. 1. 55. L. SERRVILIUS, equus Rom. Ferr. 3. 71. L. SERRVILIUS Paullinus, Fam. 11. 26. M. SERRVILIUS Abala, Dom. 32. M. SERRVILIUS, Orat. 2. 48. Brut. 77. M. SERRVILIUS Geminus, At. 6. 3. Fam. 3. 8. M. SERRVILIUS, Trib. pleb. Fam. 12. 7. Phil. 4. 6. P. SERRVILIUS Rullus, Trib. pleb. in quem ex-ant Agrariae tres, Agrar. 2. 20. P. SERRVILIUS Vacia, Iuvenotus, legi Manilium ſuadet, Manil. 23. -- Olympum vi cepit, Ferr. 1. 21. -- Metellum Ciceroſi placat, Red. 1. 9. 2. 10. -- negat Ptolemaum reſtituendum eſſe, Pam. 1. 1. Agri ab ipſo imperio Rom. adjecti, Agrar. 1. 2. 1. 19. P. SERRVILIUS, P. Iaurici filius, qui conful cum C. Caefare fuit, At. 4. 15. -- Aliam obtinet, Fam. 13. 66. -- Ciceroſi adverteſt, Fam. 10. 12. -- metu Antonio, in quem inveſtus erat, non auſet in Senatum venire, Fam. 12. 2. -- laudatur etiam, At. 1. 19. 11. 5. &c. P. SERRVILIUS Caſto, vid. GASCA. SEX. SERRVILIUS, Fam. 5. 10. SERRVILIUS, deſignatus Trib. pleb. de ambitu accuſatus condemnatur, fam. 8. 4. SERRVILIUS Pola, accuſator quidam, fam. 8. 15. Q. Fr. 2. 13. SERRVILIUS Tallius, ei dormienti caput ardet, Pluſto. 2. 79. -- aequalis Piſſistrati, Brut. 10. SERRVILIUS Claudius, cuius libros Ciceroſi donat L. Papirius Pictus, At. 3. 20. -- homo doctus, qui facile diceret, qui verſus Pluſti eſt, qui non, fam. 9. 16. SETENAS, At. 8. 5. SETINUS ager, in Latio, Agrar. 2. 15. SEXTILIUS Andro, vid. ANDRO. A. SEXTILIUS, Har. 15. C. SEXTILIUS Rufus, fam. 11. 21. 13. 48. -- forte alius, Har. 27.

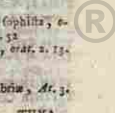
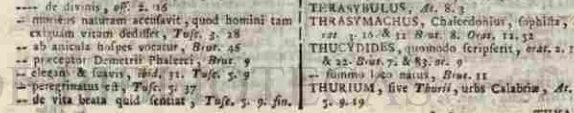
UNIVERSITÄT
UNIVERSITY

P. SEXTILIUS, quallor in Afia, Har. 13. P. SEXTILIUS Rufus, fig. 2. 17. Q. SEXTILIUS, amicus Miloniſ, Q. Fr. 2. 1. SEXTIUS, parochus publicus, At. 13. 2. SEXTIUS, licitor, Ferr. 3. 67. 3. 41. C. SEXTIUS Calveſtus, orator, luctus, Brut. 34. Orat. 2. 60. L. SEXTIUS, Trib. pleb. Brut. 3. -- alius, fam. 13. 8. L. SEXTIUS Pania, Q. Fr. 3. 11. P. SEXTIUS, prator, Brut. 48. P. SEXTIUS, P. F. exulor, fam. 5. 17. P. SEXTIUS, L. F. pro quo exat oratio, mee moratur, Cat. 1. 8. fam. 1. 9. 5. 6. & 20. 7. 34. At. 3. 20. 8. 15. 11. 7. Red. 1. 6. 2. 8. T. SEXTIUS Gallus, Miſen. 31. SIRVILLA, fam. 1. 7. Rab. Poſt. 2. -- Erythrus, Divin. 1. 18. Silyrius libri, Ferr. 4. 49. SICA, ſervus, Fam. 14. 15. Att. 8. 13. SICILIA, hujus provincia dignitas, vetuſtas, utilitas, Ferr. 2. 1. -- Ceteri & Libera conſtituta, Ferr. 4. 48. Siculus, gentile, Orat. 2. 54. 67. Siciliensis, Nar. D. 3. 10. Brut. 92. SICINIUS, At. 5. 4. C. SICINIUS, probabilis Orator, Brut. 76. CN. SICINIUS, homo ridiculus, malus orator, ſeditioſus tribuſtus pleb. Brut. 60. SICYON, Republica in Peloponneſo, At. 1. 13. Off. 2. 23. Sicyonii, gentile, Orat. 1. 54. SIDA, urbs Pamphylii, Fam. 3. 6. SIDICIN, in Campania, Phil. 2. 41. SIDON, urbs Phoeniciae, At. 9. 9. SIGEUM, oppidum & portus Troadis, Arch. 10. Fam. 5. 12. SILANIO, futurarius, Ferr. 4. 57. D. SILANUS, Off. 2. 16. e Conful, Piſt. 14. Cat. 4. 4. Flacc. 13. -- Torquati filium adoptat, Fin. 1. 7. -- Vitruſi M. Bruti, Brut. 68. M. SILANUS, Conful, Brut. 35. -- accuſator, Caſil. 21. Ferr. 4. 47. M. SILANUS, Trib. militum, Pam. 10. 24. SILENUS docet Midam, quid fit optimum ho-mini, Tuſc. 1. 48. SILENUS, Hidoros, Divin. 1. 24. A. SILIUS, Att. 10. 13. 12. 18. & 24. S. SILIUS, Fam. 9. 21. 9. 16. 13. 64. SILVANUS, e gente Plautia, Arch. 4. SILIUS, telis, Orat. 2. 70. SIMONIDES, Ceus, memorie arteſtem invenit, Orat. 2. 86. Fin. 3. 37. -- de die ſepulchri, Nar. D. 2. 23. Eius certus dies, Tuſc. 1. 42. -- memoria indigni, lib. 24. -- ſonnum, Divin. 1. 27. SINOPE, Ponti civitas, Ferr. 1. 34. Manil. 8. Agrar. 2. 20. SINUESSA, oppidum Latii, At. 9. 15. 16. SINCUFFANUS, gentile, Fam. 12. 20. SIPONTUM, urbs Apuliae, At. 9. 15. C. SEXTILIUS, gentile, Agrar. 2. 27. SIPPY,

SYRACUSAE, urbs Sicilia nobilissima, & mu-
nitissima, Tusc. 7. 23. Ferr. 2. 2
-- describantur, Ferr. 4. 72
Syracusae gentile, Divin. 1. 20
Syracusana mensa, Ferr. 2. 26. Tusc. 5. 35
SYRIA, regio, Ferr. 4. 37. Att. 25
Syr, gentile, var. 2. 16. Nat. D. 3. 45
Syracusae, Q. fr. 2. 15
SYRON, Epicureus, var. 2. 25. fam. 6. 11
SYRUS, feruus, Att. 12. 32
SYSPHIA, locus in Attica, Att. 2. 4
T.
P. TADIVS, Ferr. 1. 30. 2. 20. 5. 25
Q. TADIVS, nepotus Veiris 2 testis contra
Ferr. 12. 40. 4. 12
-- iustitiae 7. de quo, Att. 1. 7. A. 8
TAGES, auctor disciplinae Etruscae, terra, cum
araretur, celsus, Divin. 2. 23
TALNA, Tusc. Att. 12. 30
Forte lupus est silvii, iustitiae philologus, a Ni-
cia ex ornatico Iuliodori, Ferr. 19. 29
TAMISIUS, vide MINSTELA
TANAGRUS, ab oppido Boeotiae Tanagra,
Dom. 4
TANTALUS, fin. 1. 18. Tusc. 1. 5. 3. 12. 4. 16.
off. 3. 11
Tantalus, Nat. D. 3. 9
TANTONDIOTUS, fam. 15. 1
TARENIVM, urbs Calabria, var. 2. 27. Ferr.
15. 1. 2. 7. 12. 11. 37. Att. 9. 15.
Senec. 4
Tarentini, gentile, Att. 2. fin. 2. 3
TARICHERA castra, ad Laridiam, oppidum
Iuliae munitionum, fam. 12. 11
TARQUINI, oppidum Etruscae, Tusc. 5. 37
Tarquinius auctor, Divin. 2. 23
Tarquinius municipium, Cato. 4
TARQUINIUS, et ab aquila apex im-
ponitur, Leg. 1. 1
-- Denarii filius, Tusc. 5. 37
-- Rex peregrinus, Att. 9.
L. TARQUINIUS Superbus, Camis sentio con-
fectus, Tusc. 3. 12
-- somnium ei portendens exitium, Divin. 1. 22
-- eo regno, nulla erat lex Romae de dupris, Leg.
2. 4
L. TARQUITIUS, Att. 6. 8
TARRACINA, urbs Latii ad mare, Att. 7. 5.
8. 11. var. 2. 29. fam. 7. 23
TARRACO, Hispania civitas, Deor. 14
TARSUS, caput Ciliciae, fam. 2. 17. Att. 5. 20
Tarsus, gentile, fam. 11. 11
TARTESSUS, a Tartarus, quae est urbs Hispa-
niae Betice, Att. 7. 2
Tartarus rex, Senec. 19
L. TARUTIUS Firmianus, Chaldaei rationibus
eruditus, Romae Partibus, cum in iugo luna
efflisset, condita fata praedicta, Divin. 2. 47
T. TATIUS, Rex, Heron. 4. 12
TAURISCUS, actor, var. 3. 59
TAURUMINUM, urbs Sicilia, Att. 10. 11
Taurumini, gentile, Ferr. 2. 66. 3. 6



THAUMAS, tridie pater, Nat. D. 3. 20
THEANUM Apulum, Cluver. 6. 9
-- Sidicinum, Att. 8. 16. Phil. 13. 11. Agrar. 2.
31. 33
THEBE, urbs Boeotiae, var. 4
Thebanus, gentile, Invent. 2. 15
Thebanus orator nullus, Var. 2
THEBE, Alexandri Pharaorum tyranni uxor,
Invent. 2. 29. off. 2. 7
THELEKOPH, uxor, Nat. D. 3. 17
THEMISTA, mulier Epicurea, fin. 2. 21. Phi-
lanth. 26
THEMISTAGORAS, Lampfacenus, Ferr. 1. 33
THEMISTOCLES, tacturnus, dissimulatio, in-
sultus apertus, off. 1. 39
-- interrogatus, utrum bono viro pauperi, an
miseri probato diviti filiam collocaret, off. 1.
20
-- facienda, dicendique sapiens, orat. 3. 16
-- lyrae peccator, Tusc. 1. 2
-- Mediasis tropaei a foeno fulcitur, Tusc.
4. 19
-- quod honestum non esset, condilium dabat,
off. 3. 11
-- in quo caesa incidit, Att. 10. 8
Themistocles condilium, Att. 10. 8
-- memoria singularis, fin. 2. 32. Atch. 4. 1. 1. 2.
nisi 7. var. 2. 74. 86
-- responsum Seriphio, Juven. 3
-- mors, var. 11. Avit. 12. ad Att. 9. 10
Themistocles condilium, Att. 10. 8
THEOPHILES, Aristotelis auditor, var. 51. 57.
Tusc. 3. 24
THEODORUS, Byzantius, Sophista Socratis tem-
poribus, Nat. 12. orat. 12
THEODORUS, Cyrenaeus, Deas tollit, Nat.
D. 1. 22. 8. 42
-- mortem contemnit, quam ei rex Lyfimachus
minatur, Tusc. 1. 45
THEODORUS, Enneus, Ferr. 4. 51
THEODOSIUS, Chius, Nat. 12. 10
THEOMASTUS, Syracusanus, Theocritus dic-
tur contumelia causa, Ferr. 2. 21. 4. 65
THEOPHANES, Mitylenaeus, Pompeii a quo
civitate donatus est, & cuius rex scriptis ver-
sibus, familiaris, Acta. 10. Att. 2. 2. 5. 12.
17. 3. 17. 8. 12. 9. 11. 15. 19
Eius ablati, Nat. 2. 2. 2. 5. 12
THEOPHILUS, liberus, fam. 4. 9
THEOPHRASTUS, Aristotelis auditor, unde no-
men habet, orat. 19
-- vitam theoreticam praedicae anteponit, At-
t. 10. 16
-- scriptis de stirpibus, fin. 5. 4
-- de magistratibus, Leg. 3. 35
-- de civitatum legibus, var. 2. 4
-- de divinis, off. 2. 16
-- in quibus naturam accendit, quod homini tam
exipsum vitium desinit, Tusc. 3. 28
-- ab antea nosse vocatur, Var. 45
-- proceptor Demetrii Phalerici, Var. 9
-- elegans & laevus, Nat. 11. Tusc. 5. 9
-- peregrinatus est, Tusc. 3. 37
-- de vita beata quid sentiat, Tusc. 3. 9. fin.
5. 9. 19



W. U.

VACCÆI, populi Hispaniæ citerioris, *Plaut.* 14.
M. VACCUS, *Don.* 38.
VACERRA, Jurisconsultus, *fam.* 7. 8.
VADA, in ora Genesini, *fam.* 11. 10.
VALENS, Mercurii cuspium & Pharonide, *parter.* *Nat. D.* 3. 22.
VALENTINI municipes, *Ferr.* 3. 16.
A. VALENTIUS, interpret, *Ferr.* 3. 27.
VALERIA labula, *Fatin.* 6. *fam.* 13. 2.
VALERIA, mulier, *fiat.* 23.
PAULA VALERIA, f. Tor. Triarii, discidium
facit, & D. Bruti nubi, *fam.* 6. 7.
VALERIUS, *præco.* *Ferr.* 3. 21.
-- alius *leuciscus*, *orat.* 1. 23.
-- alius *manceps*, *fam.* 3. 20.
-- alius *interpres*, *At.* 1. 12.
C. VALERIUS Flaccus, Prætor urbanus, *Salb.* 24.
D. VALERIUS Soranus, *brut.* 46.
L. VALERIUS SERRA, vid. FLACCUS.
L. VALERIUS Potitus, *brut.* 14.
L. VALERIUS, *Juric.* *fam.* 1. 10. 3. 1. 7. 11.
M. VALERIUS Dictator, *brut.* 14.
M. VALERIUS Cereus, *Confol.* *Dir.* 2. 24.
P. VALERIUS Publicola, *Leg.* 2. 25. *Nat. D.* 1. 14.
refp. 8.
P. VALERIUS Flaccus, legatus ad Annibalem,
Phil. 3. 10.
P. VALERIUS, Cicerois familiaris, *Phil.* 1. 3.
At. 4. 21. 16. 7. *fam.* 14. 2.
Q. VALERIUS Soranus, *brut.* 46. *orat.* 3. 11.
Q. VALERIUS Orca, *Red.* 2. 9. *fam.* 13. 4. 5. 6.
Q. VALERIUS Hippianus, *fam.* 13. 76.
VALGIUS, nulli locus, *Aggr.* 3. 1.
VARGÆI, in Dalmatia, *fam.* 5. 9.
VARGULA, homo dixit, *orat.* 2. 60.
C. VARGUNTEIUS, Senator, Catilinae socius,
Jyd. 2. 824.
P. VARIUS, Prætor, *fam.* 19.
P. VARISIDIVS, *fam.* 10. 7. & 12.
A. VARIUS, *podex durius*, *fi.* 2. 19.
L. VARIUS Cestius, Antonianus, *Phil.* 5. 21. 8.
10. & 11. 12. 13.
P. VARIUS, *At.* 1. 2.
Q. VARIUS, homo varus & factus, sed elo-
quentia magnam gratiam consecutus, *orat.* 1.
25. *brut.* 49. 62. & 89.
-- Trib. pl. *frugis*, *orat.*
-- perit, qui Drusum ferro, & Metallum ven-
eno suffulerat, *Nat. D.* 1. 31.
Q. VARIUS, *telus*, *fam.* 2. 48.
-- forte *idem*, *Mil.* 17.
A. VARRO Mænece, & Terentius, amatissimus
Cicerois, *fam.* 13. 23.
C. VARRO, & Terentius, qui in clade Cannæ,
E. cecidit, *brut.* 19.
C. VARRO, & Velleitius, Aculeonis filius, con-
sobrinus Cicerois, *Prov. Conf.* 17. *Ferr.* 1. 28.
fam. 7. 4. 3. 23.
M. VARRO, & Terentius, L. Ælium præcepto-
rem habuit, *fiat.* 26.
-- profectus in Hispaniam, Pompeii legatus,

fam. 9. 13.
-- peritioris vaticinatione remigit, *Divin.* 1. 32.
-- Quæstor M. Bruti, Prætoris Gallie Cisalpinæ,
fam. 13. 10.
-- cupit aliquid a Ciceroe sibi inscribi, *At.* 13.
13. 16. & 18.
Ejus thesauri, *fam.* 11. 30.
-- Indus Cassinas, & M. Antonio occupatus,
Phil. 2. 42.
P. ATTIVS VARUS, *Ligur.* 2.
SEXT. VARUS, Hispania præconful, *fam.* 10. 32.
VATICANVS ager, circa montem Vaticanum
trans Tiberim, *Aggr.* 2. 25.
Varianus mont., *At.* 13. 35.
P. VATTIENS, *Nat. D.* 2. 1. 1. 5.
P. VATTIVS, in quem evat oratio, augur sit
in locum Appii, *fam.* 5. 10.
-- Cur a Ciceroe detestatur, *fam.* 1. 9.
-- Dyrachis ponas aperit Bruto, & exercitum
tradit, *Brut.* 10.
-- Imperatoris epistola ad Ciceroem, qua pe-
titi, ut se defendat, *fam.* 5. 9.
VECTIENS, amicus Cicerois, Monetali ap-
pellatus, *At.* 10. 9. 12. 3. 15. 13.
Q. VECTIVS Vestianus, *brut.* 46.
T. VECTIVS, Senator, *fiat.* 23.
P. VEDIUS, nebulo Pompeii tamen familiaris,
At. 6. 2.
M. VERINIVS, *Phil.* 2. 10.
VEIENTES, populus Etrurie, *Tufæ.* 3. 12.
Vigent ager, *Refp.* *Ann.* 16. *fam.* 9. 17.
Veposius, tribus, *Plaut.* 10.
VEJA, urbs Lucaniae, *Phil.* 1. 2.
VELA, sicut regis editor Romæ, Palatio mon-
ti propinquus, de quo forte, *At.* 7. 11.
Veleiosus, gentile, *Salb.* 14.
VELINA, tribus, *At.* 4. 15.
Volens lucus, *ibid.*
C. VELLEIUS, Senator Epicureus, *orat.* 3. 28.
Nat. D. 1. 6.
Q. VELOCIVS, Samnis, *orat.* 3. 13.
VELVINVS, *Q. fr.* 3. *ep.* 2. 2.
VENAFRVM, oppidum in Campania, *At.* 7.
21. *Q. Fr.* 3. *ep.* 1. 2.
Venafra, gentile, *Cluent.* 68.
Venafra nec, *Aggr.* 2. 25.
VENNONIVS, historicus, *Leg.* 1. 2. *At.* 12. 2.
C. VENNONIVS, *At.* 6. 1. *fam.* 13. 72.
SEXT. VENNONIVS, *Ferr.* 3. 29.
VENONIVS Vindicius, *Salb.* 27.
B. VENVIDIVS, *Refp.* Antonianus, *Phil.* 12.
9. 13. 2. *fam.* 10. 33. 11. 9.
-- Multo dicitur, *fam.* 10. 18.
VENVLEJA Craus, *At.* 12. 24.
VENNIEIUS, *Ferr.* 3. 22.
-- alius, *fam.* 12. 30.
VENVS Cos, *Orat.* 2. *At.* 2. 21. *Nat. D.* 1. 17.
off. 3. 2. *Ferr.* 4. 60.
-- Erycina, *Ferr.* 1. 10. 3. 8.
-- Lubentina, *Nat. D.* 2. 30.
-- flores Venereæ, *Nat. D.* 3. 23.
fiat. 26., *Nat. D.* 2. 30.
-- *Æstivis*, hominis liberi, qui se Venere servitus
addidit.

addixerat in Sicilia, de quibus in Verriis
passim, *Cluent.* 15.
VENUSIA, oppidum in finibus Apulie, & Lu-
cania, *Tufæ.* 1. 37. *At.* 5. 5.
VERGELLE, municipium Galie Transpadane,
fam. 11. 19.
C. VERRES, in quem sciant primæ prom-
issioni, & secundæ sibi quinque, & quo di-
cta Verres, in eundem honorabilitate, *Ferr.* 2. 21.
Q. VERRES, *Ferr.* *At.* 1. 8.
VERRUS, *fam.* 9. 20. 26. 12. 14.
C. VERRVTIVS, *Ferr.* 2. 76.
VERDVMMIVS, *Deus.* *Ferr.* 4. 59.
VETIVMVS, prædium, *At.* 15. 2.
VETSERIS, sicutus in Campania sub monte Ve-
luto, *fi.* 1. 7. *off.* 3. 31.
VESTA, *Divin.* 1. 35. *Nat. D.* 1. 14. 2. 27. 3. 32.
fam. 14. 2. *Ion.* 17.
Vestis virgines, *Orat.* 4. 1. & 6.
VESTIVS ager circa *Vestiam* in Latio, *Aggr.*
3. 21.
C. VESTORIVS, Pustolanus, argentarius, *fam.*
8. 8. *At.* 4. 6. 3.
L. VETICIVS, *Ligur.* *Ferr.* 2. 8.
Q. VETTIUS, urbs, *Vetis*, *Cluent.* 3.
VETTIVS, Chryppus, Cyri architecti libertus,
fam. 7. 14. *At.* 2. 4.
VETTIVS, unus de stupratoribus Clodie, *Coel.* 50.
-- forte *idem*, qui contestis est, se cum ielo
fuisse, *Gr.* Pompeii occidenti causa, *Farr.*
10. *At.* 2. 24. *Orat.* 62.
P. VETTIVS Ciliæ, magister publicanorum in
Sicilia, *Ferr.* 3. 71.
P. VETTIVS Sæto, dux Mætorum, *Phil.* 12. 11.
P. VETTIVS, Quæstor, *Ferr.* 5. 44.
Q. VETTIVS Vestianus, *brut.* 46.
VETTIVS, *manceps*, *At.* 6. 1.
L. VETVRIVS Philo, *brut.* 24.
T. VETVRIVS, *Contul.* *Offic.* 3. 30.
VETVS, vide ANTIIVS.
G. VIBIENVS, Senator, *Million.* 14.
C. VIBIVS, *Capzæ*, *Latina*, *Cluent.* 60.
C. VIBIVS PANSIA, vid. PANSIA.
L. VIBIVS, eques Rom. *Ferr.* 2. 74.
T. VIBIVS, *fam.* 21. 12.
VIRO, urbs Bœotiarum, *At.* 3. 3.
Vibonensis *fam.* *At.* 16. 6.
L. VIBVLLIVS Rufus, *fam.* 1. 6. *At.* 7. 14. 8. 3.
1. Q. fr. 2. 9. 3. *ep.* 1. 5.
VICAPOTA, *Deu. noisæ*, *Leg.* 2. 11.
VICENTINI, incolæ oppidi *Vicentia* in Ve-
netiam, urbs Allobroquum, in Gallia Narho-
nensi, *fam.* 10. 8.
M. VIGELLIVS, *Orat.* 3. 21.
L. VIGIVS, *Annali*, *fam.* 8. 8.
S. VILLIVS, *fam.* 2. 6.
L. VINICIVS, Trib. pl. *fam.* 8. 8.
VINIVS, *At.* 2. 3.
S. VIRGIVS, *Latinas*, *Cluent.* 8.
C. VIRGILIVS, propinquus Cicerois, quem
tamen exularem noluit recipere, *Plaut.* 49. *Q.*
fr. 1. *ep.* 3. 2. *fam.* 2. 10. *At.* 13. 53. 13. 16.
-- forte *idem*, *Prov. Conf.* 4.

®

VULCANVS, claudus, *Nat. D. 1. 30*
 -- Nil silius, *Nat. D. 3. 22*
 -- Jovis & Junonis filius, *ibid.*
 VULGALON, urbs Galliarum, *fast. 9*
 L. VVLTEVS, *Fast. 3. 65*
 T. VVLTRICIVS, *Cicil. 3. 1. 4. 2*

X.

XANTHIPPE, Socratis, *Tufte. 3. 15*
 XANTIPPVS, Lacedaemonius, *Offic. 3. 26*
 XENO, Epicuri, *At. 5. 10*
 XENO, Apolloniensis, *At. 3. 13*
 XENO Menenius, *Fast. 3. 22*
 XENOCLES, Rhetor Asiaticus, *Brut. 91*
 XENOCRATES, Chalcedonius, *Acad. 1. 4*
 -- Platonis discipulus, *fin. 4. 2. Orat. 3. 17*
 -- Academiae nomen obtinuit, *Orat. 1. 30*
 -- severissimus philosophorum, *Off. 1. 30*
 -- Alexandri dona contemnit, *Tufte. 3. 32*
 -- Deo octo facit, *Nat. D. 1. 23*
 -- multos libros scriptis de ratione loquendi, *Acad. 4. 46*
 -- quid de animo sentiat, *Tufte. 1. 10. Acad. 4. 39*
 -- de vita beata, *fin. 4. 18. Tufte. 3. 31*
 -- reliquit Socratis dubitationem & discendigenam, *Acad. 1. 4*
 -- eum putare prohibentem, quod non jurato crederent, *At. 1. 16*
 XENOMENES, *fam. 16. 5*
 XENOPHANES, Colophonius, princeps Megalaeorum, *Acad. 4. 48*
 -- negat sciri aliquid posse, *ibid. 22*
 -- Lunam habitari dicit, *ibid. 19*
 -- inuim esse omnia, *ibid. 37*
 -- infinitum cum mente Deum facit, *Nat. D. 2. 11*
 -- divinationem fuisse, *Divin. 1. 3. & 39*
 XENOPHON, *fast. 1. 31. Socraticus, Orat. 1. 14. Agellii praeceptor, Orat. 3. 14*
 -- de Agellio scriptus, *fam. 9. 12*
 -- inconstant in sententiis deo, *Nat. D. 1. 12*
 -- ab Africano temperis quibus habetur, *Tufte. 2. 26. Q. fr. 1. ep. 1. 8.*
 -- comulit Socratem, an sequatur Cyrum, *Divin. 1. 54*
 -- Cyrum non ad fidei historiam scriptus, *Q. fr. 1. ep. 1. 8.*
 -- Xenophontis voce Musae locutus ferunt, *Orat. 19*
 -- sermo melle dulcius, *ibid. 9*
 -- Oeconomicus, *Off. 2. 24. Sen. 17*
 -- militantis forma, *Divin. 1. 27*
 -- laudatur, *Senec. 9. 16. 21. Off. 1. 32. Nat. D. 2. 6*
 XERXES, praemium ei propositum, qui novam inveniret voluptatem, *Tufte. V. 7*
 -- Graecia templa, Magis auctoribus, inflammavit, qua de causa, *Leg. 1. 10*

Z.

ZALEVCVS, Legislator Lacedaemum, *Leg. 1. 25*
 -- an leges Locris scripserit, necne? *At. 6. 1*
 -- negat ullum fuisse Timaeus, *Leg. 2. 6*
 ZENO, Citricus, auditor Polemonis, corrigere conatur disciplinam Academicam, Philosophiae ejus compendium, *Acad. 1. 9. & seq. fin. 4. 2. & seq.*
 -- de obolcentate verborum pugnat cum Academia, *fam. 9. 23*
 -- non tam verum inventor, quam verborum novorum, *fin. 2. 2*
 -- manet in antiquorum sententia de divinatione, *Divin. 1. 3*
 -- Eihora summum Deum esse putat mente praeditum, *Acad. 4. 41*
 -- animum ignem putat, *Tufte. 1. 8*
 -- negat esse aliquid posse, quod non sit corpus, *Acad. 1. 12*
 -- Ejus de perturbacionibus animi doctrina, *Tufte. 4. 6. 7. 8c.*
 -- putat non ad honestatem natos esse, eamque solam esse expectandam, *Off. 3. 8*
 -- in quo ejus cum Arcelia disputatio vertatur, *Acad. 4. 14*
 -- gestu manus visum, assensum, & comprehensionem significat, *Acad. 4. 49*
 -- manu Dialecticae & Rhetoricae differentiam demonstrat, *Orat. 32*
 -- Ejus sententia de somno, & quid sit dormire, *Divin. 2. 58*
 -- philosophia est potius correctio, quam commutatio Academicum, *Acad. 1. 12*
 -- sententia de Diis, & quomodo Theogoniam interpretatur, *Nat. D. 1. 14*
 ZENO, Eleates, potius quam delenda tyrannidis consilios indicaret, omnia perpeffus, nectatur, *Tufte. 2. 22. Nat. D. 3. 33*
 -- Epicureorum coryphaeus appellatur a Philone, *Nat. D. 1. 21*
 -- obtrechatur, *ibid. 33*
 ZETHVS, Jovis & Antiope filius, *Herenn. 2. 27. Orat. 2. 37*
 ZETHVS, liberatus, *fam. 9. 15*
 ZEUGMA, oppidum ad Euphratem, *Q. fr. 2. 18*
 ZEUXIS, Blandeniis, homo e Provincia C. Fratri, *Q. fr. 1. ep. 3. 2*
 ZEVXIS, Heracleoticus, pictor, *Invent. 2. 1. O. sat. 3. 7. Brut. 18. Acad. 4. 47*
 ZOPYRVS, Physiognomon, ejus de Socrate judicium, *Tufte. 4. 37. fast. 5*
 ZOSIPPVS, Tyndaneus, *Fast. 4. 22*
 ZOSTRVS, promonitor Atticae, & portus cum oppido, *At. 5. 12*

INDEX RERUM.

A.

A BALIENATIO, quid sit, *Top. 5*
 ABERRATIO a dolore liberalissima, doctoque homine dignissima, *Act. 12. 38*
 ABORTIO, *Claudent. 12.*
 ABROGATIO legis per statum, *Frugm. Orat. ABRIGENS* in provinciis teus ne sat rerum capitalium, *Fast. 2. 39*
 Abientis ratio urum haberi possit in sacerdotum comitiis, *Brut. ep. 5.*
 ABSOLUTA judicialis constitutio, *Herenn. 1. 14. 2. 13. Invenit. 1. 11. 2. 23*
 ABSOLUTIO partitionis, *Invenit. 1. 22*
 ABSTINENTIA & continentia magistratum, *Off. 2. 22*
 -- Romanorum, *Nat. 24*
 Abstinente laus, etiam temporum, *Off. 2. 22*
 ABSUSIO, figurata exornationis verborum, *Herenn. 4. 31. Orat. 27*
 ACCENSUS, *Fast. 1. 18. 2. 10*
 -- quo fit numero, *Q. fr. 1. ep. 1. 4*
 ACCEPTORUM, & datorum ratio debeat esse par, *Actis. 16*
 ACCIDENS quid sit, *Invenit. 1. 36*
 ACCIPITRES in Deorum numero reponendi, *Nat. D. 3. 19*
 ACCOMMODATUM ad naturam appetitur ab animalibus, *Acad. 4. 12*
 ACCUBITIO, *Nat. D. 1. 84*
 -- epularis, *Sen. 13.*
 ACCUSATOR quae facere possit debeat, *Cicil. 10*
 -- quantum onus debeat, *Fast. 3. 2*
 -- ubi bene sit constitus, *Fast. 3. 1*
 -- firmus verusque sit, *Cicil. 9*
 Accusatoris, defensoris, & testium dicens vice, *Plaut. 10*
 -- mos, *Quint. 2*
 -- officium, *Herenn. 4. 35*
 -- potentia nihil in iudicio valet, *Mur. 18*
 -- loci in statu conjecturali ex impulsione, *Invenit. 2. 5*
 -- ex ratiocinatione, *ibid. 6.*
 -- loci in contextu ex personarum attributis, *ibid. 10*
 -- loci in statu definitivo, *ibid. 17*
 -- loci qui in eventibus caularum sunt observandi, *Fast. 34*
 Accusatoris maxime optandus consensus reus, *Leg. 1*
 -- utrum liceat accusare, nec ne, quaritur in publicis quaestionibus, *Herenn. 1. 12*
 Accusatorum nominari, sordidum ad famam, *Off. 2. 16*
 Accusatore absente condemnari reus nequit, *Fast. 2. 49*
 Actus, IX.

Accusatorum alii anferes, alii canes, *Rost. Am. 22*
 Accusare aliquid est, aliud maledicere, *Col. 3. & 13*
 ACERBUS alii, dicitur sibi, *Fast. 3. 8*
 Acerbi & Zenonis schola, *Nat. D. 3. 11*
 ACERVALIS, fortis, *Divin. 2. 4*
 ACIPENSER, *Fin. 2. 8. & 18*
 ACRAPOPHORUM, *Fin. 3. 4*
 ACROASIS, *Act. 15. 17*
 ACROSTICHS Eponima, *Divin. 2. 54*
 ACTA agere, *Actis. 21*
 -- consilium delata ad collegium augurum, *Phil. 2. 32*
 -- proprie dicenda de legibus, *Phil. 1. 7*
 ACTUS, *Col. 15.*
 ACTIO oratoris qualis esse debeat, *Orat. 16. & 25. Part. 7*
 -- partienda in gestum, sive motum, atque vocem, *Brut. 38. Orat. 17*
 -- est corporis quaedam eloquentia, *Or. 17*
 -- est quasi sermo corporis, *Or. 3. 59. Orat. 17c.*
 -- quibus multa conficiunt, *Orat. 15*
 -- singularis in Antonio, *Brut. 38*
 -- ad quid conducit oratori, *ibid.*
 -- eloquentiam comest, *Part. 1.*
 -- oratoris lumen, *Off. gen. Or. 2*
 Actiois laus, & potentia, & praecipua, *Orat. 34. 36. 37. 38. 39*
 Actiois Demosthenes prima, secunda, tertia dedit, *Orat. 3. 56*
 ACTIO rerum, cognitionis & contemplationi anteponenda, *Off. 1. 42*
 ACTIO imperantium, *Cicil. 12*
 Actiois cuiusvis triplex moderamen, *Off. 1. 59*
 Actiois questio, *Top. 11. Part. 18.*
 -- suscipienda ratio ponenda in tribus, *Off. 1. 39*
 -- translatio aut commutatio, *Invenit. 2. 19*
 Actioes Hostilianae, *Orat. 1. 37*
 Actioem humanarum genera plura, *Fin. V. 12*
 -- ordo qui adhibendus, *Off. 1. 40*
 Actio, Ope conflictio tuo furtum aio factum esse, *Nat. D. 3. 30*
 ACTOR juvenis imitatur veritatem, *Orat. 2. 8*
 Actorem malum in theatro non persequitur, *Orat. 1. 16*
 Actores Graeci, *Cicil. 15*
 -- industrii solent in extrema parte esse diligentissimi, *Quint. 1. ep. 1. 16*
 Actoris status, *Leg. 3. 19*
 ACTUARIE, *Act. 5. 9*
 Actuarii, *Act. 16. 1. & 6*
 ACTUS veritas bene a natura descripti, *Sen. 1*
 ACULEATRE literae, *Act. 14. 18*
 ACUMEN, ratio, diligentia, tria ad inventiendi, *Act. 2. 15*
 ACUTI in morbum incidunt tardius, *Tufte. 4. 14*
 Actus, IX.

UNIVERSIDAD

UNIVERSIDAD

DIRECCION GENERAL DE BIBLIOTECAS

198
VULCANVS, claudat, *Nat. D. 1. 30*
-- Nil silis, *Nat. D. 3. 25*
-- Jovis & Junonis filius, *ibid.*
VULCHALON, urbs Galliarum, *Strab. 9*
L. VVLTEVS, *Parr. 3. 65*
T. VVLTRICIVS, *Cassid. 3. 1. 4. 3*

X.

XANTHIPPE, Socratis, *Tufts. 3. 15*
XANTIPPVS, Lacedaemonius, *Offic. 3. 26*
XENO, Epicureus, *At. 5. 10*
XENO, Apolloniensis, *At. 5. 13*
XENO Menenius, *Parr. 3. 23*
XENOCLES, Rhetor Asiaticus, *Strab. 9*
XENOCRATES, Chalcedoniensis, *Atad. 1. 4*
-- Platonis discipulus, *fin. 4. 2. Orat. 3. 17*
-- Academiae nomen obtinuit, *Orat. 3. 17*
-- severissimus philosophorum, *Off. 1. 30*
-- Alexandri dona contemnit, *Tufts. 3. 32*
-- Deo oculo facit, *Nat. D. 2. 13*
-- multos libros scriptis de ratione loquendi, *Acad. 4. 46*
-- quid de animo sentiat, *Tufts. 1. 10. Acad. 4. 39*
-- de vita beata, *fin. 4. 18. Tufts. 3. 31*
-- reliquit Socratis dubitationem & discendi genus, *Acad. 1. 4*
-- eum putare prohibuerunt, quod non jurato crederent, *At. 1. 16*
XENOMENES, *fam. 16. 5*
XENOPHANES, Colophonius, princeps Megalorum, *Acad. 4. 48*
-- negat sciri aliquid posse, *ibid. 23*
-- Lunam habitari dicit, *ibid. 19*
-- inuim esse omnia, *ibid. 37*
-- infinium cum mente Deum facit, *Nat. D. 2. 11*
-- divinationem fuisse, *Divin. 1. 3. & 39*
XENOPHON, *Strab. 1. 24. Socraticus, Orat. 1. 14. Agellii praecipit, Orat. 3. 14*
-- de Agellio scriptus, *fam. 9. 12*
-- inconstant in sententiis deo, *Nat. D. 1. 11*
-- ab Africano temper in quibus habetur, *Tufts. 2. 26. Q. fr. 1. ep. 1. 8.*
-- consilii Socratici, an sequatur Cyrum, *Divin. 1. 54*
-- Cyrum non ad fidem historis scriptis, *Q. fr. 1. ep. 1. 8*
Xenophontis voce Musae locutus ferunt, *Orat. 19*
-- sermo melle dulcor, *ibid. 9*
-- Oeconomicus, *Off. 2. 24. Sen. 17*
-- militantis forma, *Divin. 1. 27*
-- laudatur, *Jovell. 9. 14. 21. Off. 1. 32. Nat. D. 2. 6*
XERXES, premium ei propositum, qui novam inveniret voluptatem, *Tufts. V. 7*
-- Graecia templa, Magis auctoribus, inflammavit, qua de causa, *Leg. 2. 10*

INDEX NOMINUM.

Z.

ZALEVCVS, Legislator Lacedaemonum, *Leg. 1. 25*
-- an leges Locris scripserit, necne? *At. 6. 1*
-- negat ullum fuisse Timaeus, *Leg. 2. 6*
ZENO, Citreus, auditor Polemonis, corrigere conatur disciplinam Academicam, Philosophiae ejus compendium, *Acad. 1. 9. & seq. fin. 4. 2. & seq.*
-- de obsolescentia verborum pugnat cum Academia, *fam. 9. 23*
-- non tam verum inventor, quam verborum novorum, *fin. 2. 2*
-- manet in antiquorum sententia de divinatione, *Divin. 1. 3*
-- Elixora summum Deum esse putat mente praeditum, *Acad. 4. 41*
-- animum ignem putat, *Tufts. 1. 9*
-- negat esse aliquid posse, quod non sit corpus, *Acad. 1. 12*
Ejus de perturbacionibus animi doctrina, *Tufts. 4. 6. 7. 8.*
-- putat non ad honestatem natos esse, eamque solam esse expectandam, *Off. 3. 8*
-- in quo ejus cum Arcelii disputatio vertatur, *Acad. 4. 14*
-- gestu manus visum, assensum, & comprehensionem significat, *Acad. 4. 49*
-- manu Dialecticae & Rhetoricae differentiam demonstrat, *Orat. 32*
Ejus sententia de somno, & quid sit dormire, *Divin. 2. 58*
-- philosophia est potius correctio, quam commutatio Academicum, *Acad. 1. 12*
-- sententia de Diis, & quomodo Theogoniam interpretatur, *Nat. D. 1. 14*
ZENO, Eleates, potius quam delenda tyrannidis consilios indicaret, omnia persequi necitatur, *Tufts. 2. 23. Nat. D. 3. 23*
ZENO, Epicureus, Ciceronis & Attici praecipit, *fin. 1. 5*
-- Epicureorum coryphaeus appellatur a Philone, *Nat. D. 2. 21*
-- obtrechatur, *ibid. 33*
ZETHVS, Jovis & Antiope filius, *Herenn. 1. 27. Orat. 2. 37*
ZETHVS, libertus, *fam. 9. 15*
ZEVGMA, oppidum ad Euphratem, *Q. fr. 2. 18*
ZEVSIS, Blandenius, homo e Provincia C. Fratri, *Q. fr. 1. ep. 3. 2*
ZEVXIS, Heraclitus, pictor, *Invent. 2. 1. Orat. 3. 7. Strab. 18. Acad. 4. 47*
ZOPYRVS, Physiognomon, ejus de Socrate judicium, *Tufts. 4. 37. fin. 5*
ZOSIPIVS, Tyndaneus, *Parr. 4. 27*
ZOSTER, promontorium Atticae, & portus cum oppido, *At. 5. 12*

INDEX RERUM.

A.

ABALIENATIO, quid sit, *Top. 5*
ABERRATIO a dolore liberalissima, doctaque homine dignissima, *At. 12. 38*
ABORTIO, *Claudent. 12*
ABROGATIO legis per statum, *Frugm. Orat.*
ABSENS in provinciis teus ne sit rerum capitalium, *Parr. 2. 39*
Abientis ratio usum haberi possit in sacerdotum comitiis, *Strab. ep. 5*
ABSOLUTA judicialis constitutio, *Herenn. 1. 14. 2. 13. Invenit. 1. 11. 2. 23*
ABSOLUTIO partitionis, *Invenit. 1. 22*
ABSTINENTIA & continentia magistratum, *Off. 2. 22*
-- Romanorum, *Marr. 14*
Abstinentia laus, citium temporum, *Off. 2. 22*
ABUSIO, figura exornationis verborum, *Herenn. 4. 31. Orat. 27*
ACCENSUS, *Parr. 1. 18. 2. 10*
-- quo sit numero, *Q. Fr. 1. ep. 1. 4*
ACCEPTORUM, & datorum ratio debeat esse par, *Atis. 16*
ACCIDENS quid sit, *Invenit. 1. 36*
ACCIPTRES in Deorum numero reponendi, *Nat. D. 3. 19*
ACCOMMODATUM ad naturam appetitur ab animalibus, *Acad. 4. 12*
ACCUBITO, *Nat. D. 1. 34*
-- epularis, *Sen. 13*
ACCUSATOR quae facere possit debeat, *Cassid. 10*
-- quantum onus debeat, *Parr. 3. 2*
-- ubi bene sit constitus, *Parr. 3. 1*
-- firmus verusque sit, *Cassid. 9*
Accusatoris, defensoris, & testium diocendi vices, *Plaut. 10*
-- mos, *Quint. 2*
-- officium, *Herenn. 4. 35*
-- potentia nihil in judicio valet, *Mur. 18*
-- loci in statu conjecturalis ex impulsionem, *Invenit. 2. 5*
-- ex ratiocinatione, *ibid. 6*
-- loci in contextu ex personarum attributis, *ibid. 10*
-- loci in statu definitivo, *ibid. 17*
-- loci qui in eventibus casualium sunt observandi, *Parr. 34*
Accusatori maxime optandum consistens reus, *Leg. 1*
-- utrum liceat accusare, nec-ne, quaritur in publicis quationibus, *Herenn. 1. 12*
Accusatore nominari, sordidum ad famam, *Off. 2. 16*
Accusatore absente condemnari reus nequit, *Parr. 2. 49*
Aem, IX.

Accusatorum alii anferes, alii canes, *Rost. Am. 26*
Accusare aliquid est, aliud maledicere, *Cal. 1. & 13*
ACERBUS alii, dicitur sibi, *Parr. 3. 8*
Acerbi & Zenonis schola, *Nat. D. 3. 11*
ACERVALIS, fortis, *Divin. 2. 4*
ACIPENSER, *Fin. 2. 8. & 18*
ACRATOPHORUM, *Fin. 3. 4*
ACROASIS, *At. 15. 17*
ACROSTICHS Eponima, *Divin. 2. 54*
ACTA agere, *Amis. 11*
-- consilium delata ad collegium augurium, *Phil. 2. 33*
-- proprie dicenda de legibus, *Phil. 1. 7*
ACTE, *Cal. 15*
ACTIO oratoris qualis esse debeat, *Orat. 16. & 25. Parr. 7*
-- partienda in gestum, sive motum, atque vocem, *Strab. 38. Orat. 17*
-- est corporis quaedam eloquentia, *Or. 17*
-- est quasi sermo corporis, *Or. 2. 59. Orat. 17*
-- quibus multa conficiunt, *Orat. 15*
-- singularis in Antonio, *Strab. 38*
-- ad quid conducit oratori, *ibid.*
-- eloquenti comes est, *Parr. 1*
-- oratoris lumen, *Off. gen. Or. 2*
Actionis laus, & poestlas, & praecipua, *Orat. 34. 56. 57. 58. 59*
Actioni Demostenes primas, secundas, tertias dedit, *Orat. 3. 56*
ACTIO rerum, cognitioni & contemplationi anteponenda, *Off. 1. 43*
ACTIO imperiarum, *Cassid. 12*
Actionis cuiuslibet triplex moderamen, *Off. 1. 59*
Actionis questio, *Top. 11. Parr. 18*
-- suspicienda ratio ponenda in tribus, *Off. 1. 39*
-- translatio aut commutatio, *Invenit. 2. 19*
Actiores Hostilianum, *Orat. 1. 37*
Actiohum humanarum genera plura, *Fin. V. 12*
-- ordo qui adhibendus, *Off. 1. 40*
Actio, Ope consilioque tuo furtum aio factum esse, *Nat. D. 3. 30*
ACTOR juvenis imitatur veritatem, *Orat. 2. 8*
Actorem malum in theatro non persequitur, *Orat. 1. 16*
Actores Graeci, *Cassid. 15*
-- industria solent in extrema parte esse diligentissimi, *Quint. 1. ep. 1. 16*
Actoris fraus, *Leg. 3. 19*
ACTUARIE, *At. 5. 9*
Actualium, *At. 16. 1. & 6*
ACTVS utrius bene a natura descripti, *Sen. 1*
ACULEATRE litera, *At. 14. 18*
ACUMEN, ratio, diligentia, tria ad inventiendi, *Amis. 2. 15*
ACUTI in morbum incidunt tardius, *Tufts. 4. 14*
AD-

UNIVERSIDAD

UNIVERSIDAD DE OMAHA

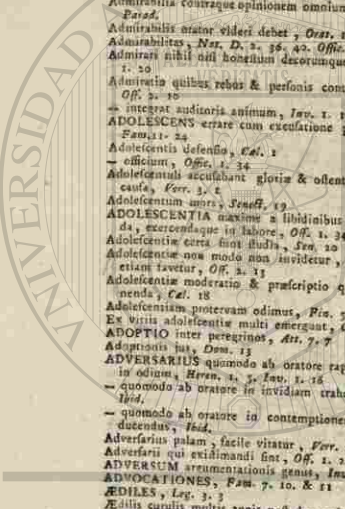
DIRECCION GENERAL DE BIBLIOTECA

ADDERE, in corrigenda lege, *For.* 2. 55
ADIPATA dictio, *Orat.* 8
ADIRE in ius de controversiis, *For.* 1. 12
ADITUS ex Syria in Cilicium sunt duo, *Fam.* 12. 4
-- provincialis, *Att.* 6. 2
ADJUNCTIO, figura exornationis, *Heven.* 4. 27. *Invect.* 2. 57
ADJUNCTUM negotio, *Invect.* 1. 28
Admirandum locum argumentationis, *Top.* 11
ADMIRABILIS quidam est, *delectat.* 1. 15
ADMIRABILE causa ipsius, *Tacrat.* 1. 15
ADMIRABILES plures in eam genere quam in dicendo, *Orat.* 7. 2
ADMIRABILIA contraque opinionem omnium, *prof. Foras.*
ADMIRABILIS orator videri debet, *Orat.* 1. 26
ADMISSIBILITAS, *Nat. D.* 3. 36. *ad. Offic.* 1. 11
ADMIRARI nihil nisi honestum decorumque, *Off.* 1. 20
ADMIRATA quibus rebus & personis contingat, *Off.* 1. 20
-- integræ auditoris animum, *Inv.* 1. 17
ADOLESCENS errare cum exultatione potest, *Foras.* 1. 24
ADOLESCENS defendo, *Cal.* 1
ADOLESCENS defenso, *Off.* 3. 23
ADOLESCENTIA scutabatur gloria & ostentationis causa, *For.* 3. 1
ADOLESCENTIA amor, *Foras.* 19
ADOLESCENTIA maxime a libidinibus arcentia, necesseque in labore, *Off.* 1. 34
ADOLESCENTIA extra sunt studia, *For.* 10
ADOLESCENTIA non modo non videtur, verum etiam laetatur, *Off.* 3. 13
ADOLESCENTIA moderatio & praeceptio quo tenenda, *Cal.* 18
ADOLESCENTIAM poteram odium, *Pico.* 3. 22
ADUS ut adolescentis multi emergunt, *Cal.* 11
AETHIO inter peregrinos, *Att.* 7. 7
ADOPTIOBUS IUS, *Dona.* 13
ADVERSARIUS quomodo ab oratore sapiendus in odium, *Heven.* 4. 5. *Inv.* 1. 16
-- quomodo ab oratore in iridiam trahendus, *Ibid.*
-- quomodo ab oratore in contemptum ad ducendus, *Ibid.*
ADVERSARIUS palam facile vitatur, *For.* 5. 13
ADVERSARI qui excidendi sunt, *Off.* 1. 25
ADVERSUM argumentationis genus, *Inv.* 1. 30
ADVOCATIONES, *For.* 7. 10. & 11
ADILES, *Leg.* 3. 3
ADILIS carulis mollis annis post decemviris institutus, *Att.* 8. 1
ADILIS officium & iura, *For.* 5. 14
-- verbo aut impulo aberravit, *For.* 11. 31
ADILIAM comitia, *Fam.* 8. 4
ADILITATIS orationum L. Crassi, Q. Scrove, C. Claudii, *For.* 4. 39
ADILITATIS orator, *Dona.* 43
ADILITATUM splendore, *Offic.* 2. 16
ADILITUM, *Q. For.* 1. ep. 1. 9
ADIDUM vitia, *Offic.* 3. 13

ÆGRITUDO, *Fin.* 2. 10. *Tuf.* 3. 10
-- an cada in sapientem, *Tuf.* 3. 4. & M. 4.
-- effectus ejus, *Tuf.* 3. 13
-- in metu & cupiditate, *Heven.* 2. 21
-- pars perturbationis ex opinato malo, *Tuf.* 4. 6. & 16
-- solutio totius hominis, *Tuf.* 3. 13
-- animi carnificina, *Tuf.* 3. 13
-- est presentis mali; timor absentis, five impendentis & venientis, *Tuf.* 3. 7. 4. & 6
-- est opinio magni mali presentis, in quo rectum videtur esse angere, *Tuf.* 3. 11. & 25.
-- 4. 6. & 7
-- veritate tollitur, *Tuf.* 3. 30
ÆGRITUDINIS mala, *Tuf.* 3. 13
ÆGRITUDE nihil proficitur, *Tuf.* 3. 13
Nihilum homini majus malum, *Ibid.* 34
ÆGRITUDE omnia secundum singulas res distincta, *Tuf.* 3. 14
ÆGROTATIO animi, quid sit, *Tuf.* 4. 11
Nihilum homini majus malum, *Ibid.* 34
ÆGROTATIONE nomina secundum singulas res distincta, *Tuf.* 3. 14
ÆGROTATIO animi, quid sit, *Tuf.* 4. 11
-- morbus, vitium tam animi quam corporis, qui inter se differant, *Ibid.* 11
-- est in corpore & ægrotatio in animo, *Tuf.* 3. 10
ÆGROTI non convalescentes loci mutatione sape curantur, *Tuf.* 4. 15
ÆGROTI dum anima est, spes est, *Att.* 9. 10
ÆGROTATIO duplex, alia virtutis, alia vitii, *Tuf.* 4. 8
-- vitiosa est ægrotatio, si ego quod concupiscit, alius potitur, ipse caret, *Ibid.*
ÆNIOMATA, *Orat.* 3. 43
ÆQUABILE nihil potest esse, quod non a certis ratione proficitur, *Tuf.* 2. 27
ÆQUABILITAS praeclara, *Off.* 1. 36. & 37
ÆQUILIBRITAS, *Nat. D.* 1. 39
ÆQUINOCTIUM, *Att.* 10. 17. 12. 18
Æquinoctia duo, verum & autumnale, *Act.* 1. 14
ÆQUITAS & continentia firmissimum magistratus praedium, *Fam.* 15. 4
ÆQUITAS in judiciali genere Enis, *Tacrat.* 1. 57
-- interpretandis, *Cal.* 13
-- iustitia maxime propria, *Off.* 1. 19
-- legitum in iudicando, *Ibid.* 15
-- loqui ipsa per se, *Ibid.* 9
-- qui tollatur, *Off.* 2. 22
-- tripertita, *For.* 3. 13
ÆQUITAS quomodo contra scriptam legem defendenda, *Tacrat.* 2. 47
-- quomodo consideratur, *For.* 18
ÆQUITATE infesta arma, *Cal.* 11
ÆQUITATE vis respicitur in Graeca legis voce, *Leg.* 1. 6
-- vis duplex, *For.* 37
ÆQUUM cuique concedere, *Pin.* 4. 1
-- queritur in iudicis, *Inv.* 2. 4
Æquum & bonum, *Caes.* 23
Æqui & boni consideratio in constitutione judiciali, *Heven.* 3. 13
ÆR, natura maxime frigidus, minime est expressu calor, *Nat. D.* 2. 10
-- querit ex respiratione æquarii, verum quæ-

vapor quidam, *Ibid.*
ÆR Jovis nomen, secundum Stoicos, concutitur, *Ibid.* 26
-- plenus immortalium animorum iuxta Peripateticos, *Div.* 1. 30
-- Deus est Anaximoni, *Nat. D.* 5. 10
-- est circumfusa undique animabilis spirabilisque natura, *Nat. D.* 3. 36
-- quæ continentia est, *Ibid.* 29
ÆRIS nomen Graecum, sed receptum iam usu, tritum est pro Latino, *Ibid.* 36
-- locus, *Ibid.* 45
-- beneficia, *Ibid.* 35. & 47
ÆRIS IUS solibus Syriacis, *For.* 4. 63
ÆRIS dispensatio apud festum, *For.* 15
ÆRUMMA, quid sit, *Tuf.* 4. 8
Ærummae veteribus nominati labores non fuerunt, *For.* 2. 35
-- in meo aliquis esse, *Fam.* 15. 14
-- alienum contrahere, *Quint.* 1. 1. 8
Ære alieno premi, *Att.* 7. 3
-- alieno liberari, *Quint.* 1. 18
Ære circumforaneum, *Att.* 2. 1
-- Corinthium in arguente incidit tardius, *Tuf.* 4. 14
ÆSTAS, *Nat. D.* 3. 29
-- coru Solis ad Septentrionem inflexo efficitur, *Ibid.* 19
ÆSTIMABILE Stoicum, *Fin.* 3. 6
ÆSTIMATIO alia est in genere, alia in magnitudine, *Fin.* 3. 9
Æstimatio adium & villarum Cicerois, *Att.* 4. 2
-- lists non est iudicium, *Clauent.* 41
-- statuum, *For.* 4. 7
Æstimatorem instrumenti initium & confectum, *For.* 3. 32
ÆSTIMATOR acerrimus, *Heven.* 72
ÆSTUS maximis ortu, aut obitu lunæ commovetur, *N. D.* 3. 7
ÆSTUS ingenii abruptus, *Orat.* 3. 16
-- floridus abruptus, *For.* 81
ÆTAS consularis, *Phil.* 5. 17
ÆTAS consumit temporum spatia, *N. D.* 2. 23
-- affert ulum, *Orat.* 3. 17
ÆTAS incens attenda ab libidinibus & in labore excedenda, *Off.* 1. 28
-- septem sapientum, *Tuf.* 5. 3
-- succedit morti, *Phil.* 11. 25
-- volat, *Tuf.* 1. 31
Ætatis adolescentis Indus, *Cal.* 12
-- certus curis, *For.* 18
-- sunt verba invidiositatis & redemptantis, *Orat.* 3. 28
Ætatis humanæ gradus quatuor anni temporibus finitur sunt, *Inv.* 19
-- longissimum collatio cum æternitate, *Tuf.* 1. 17
Ætati cuique sua sunt studia, *Inv.* 20
Ætate antecessit principatum sententia tenet, *Inv.* 18
Ætatum omnium terminus prater senectutis, *Inv.* 30
ÆTERNITAS Epicurois, *N. D.* 1. 9

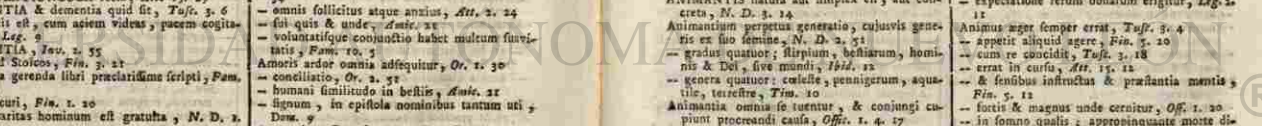
ÆTAS Epicurois, *N. D.* 1. 9
-- unde efficitur, *Tuf.* 1. 23
Æternitatis pars, tempus, *Invect.* 1. 26
Æterna mollis licet, *Tuf.* 6. 38
Æternum est quod semper moveatur, *John. Scip.* 8. *Tuf.* 1. 23
ÆTHER, *N. D.* 2. 36
-- pater Jovis, *N. D.* 3. 21
-- dicitur & aëtra, *Off.* 2. 18
-- idem qui calum, *N. D.* 2. 15
-- Zenois videtur immensus Divi mente praedium, quo omnia regantur, *Acad.* 4. 4. Itemque Cleanthi, *N. D.* 1. 14
-- est altissimus, & undique circumfusus, & extremis omnia cingens ardor, *Ibid.* & 2. 15. & 40
-- unum ex quatuor elementis, alio nomine dictus ignis, *N. D.* 2. 33
-- constat ex altissimis ignibus, *Ibid.* 36
-- igitur innumeras flammis siderum, *Ibid.*
-- extrema ora & determinatio mundi, *Ibid.* 40
-- genuit in Arcadia Jovem, & Proserpium, & Liberum, *N. D.* 3. 21
Æther & diis parentes Cæli, & horum fratres ac fratres multi, *Ibid.* 17
Æther, *N. D.* 2. 45
ÆTUSA, *Leg.* 3. 3
AFFECTIO personarum attributum, *Inv.* 2. 15
-- conjecturam præbet, *For.* 1. 9
-- in comparatione, *Tac.* 18
AFFECTUS qualis cujusque animi est, talis est homo, *Tuf.* 3. 16
Affectibus quasi morbis carere sapiens debet, *Acad.* 1. 10
AFFIRMARE aliquid de altero est periculosum, *Inv.* ep. 1
AFFLICTIO est ægrotatio cum vexatione corporis, *Tuf.* 4. 8
AGERE animam, *Tuf.* 1. 9
Agere cum populo in forum versus instituit C. Licinius Crassus, *Antic.* 15
Agredi cupiditas in homine est ab incupabilibus, *For.* 5. 20
Agri cum populo fieri non est, ubi de celo servatum est, *Dona.* 15
AGRI fructuarii, *Fam.* 8. 9
Agri publici semper non privati sperere, in quos delectati coloni, *Agrot.* 10. 23
Agrorum fertilitas non, *Offic.* 1. 15
-- similitudo cum animo, *Tuf.* 2. 5
-- varietas, *Diva.* 1. 36
AGRICOLA feret vites alteri sculo, *Tuf.* 1. 14
Agricolarum labor, *Agrot.* 2. 35
-- labores circa cultum vitium, *Stat.* 15. & agrorum, *Ibid.*
-- voloprotes ad sapientis vitam proximè videntur accedere, *Ibid.*
Agricoltura, *Stat.* 16
Agricoltura, *Offic.* 1. 21
Agricoltura nova nomina, *Fin.* 3. 2
-- ratione dubia, *For.* 3. 68
-- ars quedam, *Fin.* 5. 14
AGRIPELÆ, *Att.* 15. 10. 16. 4
ALACRITAS Joannis, *Tuf.* 4. 16
5 2



ALARIJ Tranfpadani, Fam. 2. 17
ALIENI detrahili aut appetitio quam contra naturam, Offic. 3. 6
ALICUIUS rerum cura difficilis, Offic. 1. 9
ALIJ fortes, alij boni viri, alij prudentes, Offic. 2. 10
Allo die, formula in comitiis, Phil. 2. 33. Leg. 2. 12.
ALIMENTARIA lex, Fam. 9. 6.
ALITER, habent rationem virtutis & coloris, Fam. 2. 9.
ALLEGORIA quid sit, Orat. 17.
ALTIITUDO ut arborum, sic omnium rerum detrahit, Orat. 6.
ALVEOLUM potere, Fin. 5. 20.
ALVI in homine Status & natura, N. D. 2. 54.
AMANS & amator differunt, Toft. 4. 21.
AMENS ita, ut aliquando ofensus; inimica amicitia vox, Am. 10.
Amant nihil difficile, Orat. 10.
Amantem alienum invidiæ & infamie, Att. 9. 10.
Amantes sunt inoffendi, Fam. 7. 12.
Amare cariffimos æque ac fe rectum & verum, Toft. 2. 20.
-- quid fit, Fin. 2. 24. Amic. 27.
-- gratia est quam diligere, Fam. 13. 47. Att. 14. 17.
-- fe in aliqua re, Att. 4. 16. Fam. 13. 62.
Amator differ ab amante, Toft. 4. 12.
Amatorius fermo est diligentiæ plus quam fe, Toft. 3. 29.
AMBIGUUM in constitutione caufe legitima, Hæren. 5. 12. Fam. 2. 40.
-- quod fit veniffimum, Orat. 2. 63.
Amigo tractatio in constitutione legitima, Fam. 2. 40. Orat. 2. 24. 26. Part. 38.
-- confulatio, Lev. 1. 47.
Ambigua rîfion quando movent, Orat. 2. 62.
AMBITIO est timida, Milen. 16.
-- caufa æventofis urbium, Toft. 3. 2.
-- miferima, Offic. 10. 25.
Ambitiofi perierunt multa, Toft. 5. 27.
AMBIVTUS actio, Fam. 3. 11.
-- lege non tollitur infragatio, obfervantia, gratia, Pleas. 48.
-- verborum qui infringitur, Orat. 3. 48.
AMBROSIA, Toft. 1. 26.
-- & nectar decorum apud poetas, N. D. 2. 20.
Ambrosia alendus, Orat. 2. 57.
AMBULATUNGULA rebus, Att. 13. 29.
AMENTIA & demencia quid fit, Toft. 5. 6.
Amentis est, cum aciem videras, pœnem cogitare, Leg. 9.
AMICITIA, Fev. 2. 55.
-- apud Stoicos, Fin. 3. 21.
-- dea gævenda libri præclariffime feripti, Fam. 3. 8.
-- Epicuri, Fin. 1. 10.
-- & caritas hominum est gratuita, N. D. 2. 44.
-- & Andiorum & nature fimilitudine, Clarm. 16.
-- ipsa fructus, Fam. 3. 23.

Amphibellarum tractatio ad Dialecticos pertinet, Hæren. 2. 13.
AMPLIFICATIO quomodo per totam orationem fit tractanda, Part. 17.
-- Summa laus eloquentiæ, Orat. 3. 26.
-- in locis communibus maxime excellit, Orat. 36.
-- ratio quid fit, Hæren. 2. 30.
-- confectus rebus & verbis, Part. 15.
-- verborum quomodo fiat, Ibid.
-- rerum ex quibus locis laudanda, Ibid. 16.
Amplificationum qui loci fingunt cantuum generibus competunt, Ibid.
AMPLITUDO, quid fit, Fam. 3. 55.
-- & dignitas in virtute & propriis rebus gestis positâ, Fam. 1. 7.
AMPLIUS pronuntiare, Brut. 22.
AMPLUM per fe nihil est, nisi in quo iudicii ratio extat, Brut. 27. 16.
-- itas est parvum, cum est aliquid amplius, Marc. 8.
ANAGNOTES servas, Fam. 5. 9.
ANAPÆSTUS pes, Orat. 3. 47. 48.
-- Anaphanæus, Orat. 56.
-- in Oratio, Fin. 2.
Anaphani pedis usus in hortatione militari apud Spartiatos, Toft. 2. 16.
ANATUM ova gallinis fovunt solent, a quibus excluduntur & foventur, N. D. 2. 48.
ANCILLÆ partus an in fructu, Fin. 1. 4.
ANDARATA, Fam. 7. 10.
ANECDOTA Ciceronis, Att. 2. 6.
ANGOR est ægritudo prementis, Toft. 4. 8.
-- & anxietas differunt, Ibid. 12.
ANGUES volucres Libyæ, N. D. 1. 36.
ANIMA neque nata est, & æterna est, Senn. Scip. 5.
Animæ que spiritum in pulmones ducitur, N. D. 2. 55.
-- sui data pro sale, Ibid. 64.
Animæ inferiorum, Part. 6.
ANIMAL omne mortale, N. D. 5. 12.
-- omne, ut vult, ita utitur motu sui corporis, Divin. 1. 53.
Animal quod se oderit cogitari nequit, Fin. 5. 16.
-- ut datum est, sibi conciliatur, Fin. 3. 5. 4. 7. 5. 9.
Animal est, quod motu sicut interiore & suo, Toft. 2. 23.
ANIMANTIS natura aut simplex est, aut composita, N. D. 2. 24.
Animantum perpetua generatio, cullusis generis est suo semine, N. D. 2. 51.
-- gradus quatuor; stirpium, bestiarum, hominis & Dei, sive mundi, Ibid. 12.
-- genera quatuor; cælestis, pennigeræ, aque, terrestræ, Tim. 10.
Animantia omnia fe tenentur, & conjungi capiunt procedendi caufa, Offic. 1. 4. 17.
ANIMUS & anima differunt, Part. 3. 58.
-- ab anima dictus, Toft. 1. 9. N. D. 3. 12.
-- nonnullis cor est, & ejus sententia caufa, Toft. 1. 9.

Empedocli sanguis cordi suffusus, Ibid.
-- nonnullis pars cerebri, Ibid.
-- alius anima, Ibid.
-- Xenoni ignis videtur, Ibid.
-- Aristoteli quæstia quædam natura est, Ibid. 10. & 16.
-- si ex elementorum aliquo constat, est inflama mata anima, Ibid. 18.
-- qualis in corpore sit, difficile est intellectu, Ibid. 22.
-- Talio divinus est, Euripidi Deus, Ibid.
-- simplex & ab omni admixtione liber, Ibid. 29. Sen. 21.
-- a Deo homini est ingeneratus, Toft. 1. 27. Leg. 1. 8. Senn. Scip. 3.
-- decipit ex mente divina, Toft. 5. 12.
-- cum nullo alio, nisi cum ipso Deo, si hoc fas est dictu, comparari potest, Toft. 5. 13.
-- semper movetur, Divin. 2. 62. Offic. 1. 62. Ibid. 2. 2. Fev. 21.
-- ejusque motus duplex, aut in consilia capiendus, aut in fultis scientiis, Offic. 1. 6.
-- datus est illis sententiis ignibus, quæ sidera & stellæ vocantur, Senn. Scip. 3.
-- viget in somniis, Divin. 1. 30.
-- quod vigilans videt, dormiens videre videtur, Divin. 2. 62.
-- immortalis quare corpori mortali datus, Fev. 21.
-- hominis dives, non arca appellari solet, Part. 6. 1.
-- cum ex corpore excedit, domum revertitur, Divin. 1. 25.
-- quid agat corpore relicto, Toft. 1. 19.
-- trium temporum participate, corpus solum præsentis, Fin. 2. 32.
-- quomodo feratur in caelum, Toft. 1. 19.
-- an post mortem mundanorum sensu afficiatur, Rab. Part. 10.
-- nulla, nisi nova ut admirabili re commoveatur, Hæren. 3. 22.
-- agere semper aliquid appetit, Fin. 5. 26.
-- & se ipso tum iudicat, cum id ipsum quo iudicatur, ægotat, Toft. 2. 1.
-- corporis medicinam invenit, Toft. 3. 4.
-- conturbatus non est aptus ad exequendum munus suum, Ibid. 7.
-- incertus in concerni morbum ac perturbationem non cadit, Toft. 4. 2.
-- alius ad alia vitæ propendit, Ibid. 17.
-- expectatione rerum bonarum erigitur, Leg. 2. 11.
Animus æger semper errat, Toft. 3. 4.
-- appetit aliquid agere, Fin. 5. 10.
-- cum re concidit, Toft. 3. 18.
-- errat in corpore, Att. 15. 12.
-- & sensibus instructus & præstantia mentis, Fin. 5. 11.
-- fatis, & magnus natus cernitur, Offic. 1. 20.
-- in somno quælis; appropinquate morte divinator, Div. 1. 30.
-- mundi, Acad. 1. 7.
-- oratus sensibus, Fin. 5. 21.
-- ferum vivens, Senec. 14.



solutus & vacuus a corpore, Div. 1. 30
 valens tentari morbo non potest, Tusc. 4. 14
 Animus imago vultus est, iudices oculi, Orat. 5. 59
 magnitudo circa quam consideretur, Parv. 22. & unde exsistat, Off. 1. 4
 bona, & eorum divitio, Acad. 1. 3
 partes sunt, altera rationis particeps, altera experta, Tusc. 2. 21
 partes tres a Platone in Politia descriptas, Div. 1. 29
 motus hominem a bellua & tranco distinguit, Sen. 13
 bene constituti proprium est & latere bonis rebus, & dolere contrariis, Ibid.
 mores corporum habitum sequuntur, Tusc. 1. 23
 gravitates recte viti dicuntur, Parad. 4. 1
 virtutes & eorum duo prima genera, Sic. 3. 13
 praesentia munera, fin. 2. 34
 quaevis minima praesentia omnibus bonis corporis anteis, Ibid. 5. 37
 lineamenta sunt pulchritudo quam corporis, Ibid. 3. 22
 natura ac praesentia eleganter descripta, Tusc. 1. 27
 eformatio, An. 5. 12
 cognitio aliqua cum Deo justa sententiam Posidonii, Div. 1. 30
 summa omnis in homine est, fin. 2. 14
 sedes & locus alius in corde, alius in cerebro, Tusc. 1. 9
 sedes in capite, Ibid. 39
 immortalis non potest, Tusc. 1. 12, De noct. 21, 22, Anst. 2. Jann. 3. 2, Univ. 5
 immortalis bene considerata ad gloriam immortalium homines erigit atque impellit, Senest. exp. ult.
 itaui post mortem hominis, Ibid. 22
 celestis summa, Tusc. 1. 19
 e corpore excedente naturalis sedes inter alia, Ibid.
 immortalis & eternitas quomodo a Platone probatur, Ibid. 29
 quaedam similitudines cum corpore, Tusc. 3. 13
 contentio adhibenda in omnibus officiis persequenda, Ibid.
 differens a corpore in puncto temporis fit, Ibid. 1. 24
 morbi unde orientur, Ibid. 4. 11
 morbi perniciolosus sunt & plures quam corporis, Tusc. 3. 4
 agriusque & cupiditate graviores morbi esse morte possunt, Ibid.
 motus rationi non obtemperantes, morbos Graeci appellant, Ibid.
 morborum una sanatio, Tusc. 4. 38
 medicina cur negligitur, Tusc. 3. 1
 sanitas quid fit, Tusc. 4. 13
 sanitas in tranquillitate quaedam & constantia positae est, Tusc. 3. 5
 manus est ratione bene uti, Ibid. 8



motus quicumque turbidus viter appellatur, Ibid. 10
 pulchritudo, quid sit, Tusc. 4. 13
 agrotatio est opinatio vehementis de re non expectanda, tanquam valde expectanda, inlata, & penitus insita, Ibid. 11
 agrotatio, eius species, Ibid.
 offensio est opinatio vehementis de re non fugienda, tanquam fugienda, inlata, & penitus insita, Ibid.
 offensio, eius species, Ibid.
 sollicitudines, iracundinaeque, oblivione trahuntur, tractulis animis ad voluptatem, Tusc. 5. 18
 motus quales virum decent, Off. 1. 16
 opera multo majora sunt quam corporis, Off. 1. 23
 vita graviora aut corporis, aut fortunae vitis, Off. 3. 5
 e corporis similitudo in quibus consistit, Tusc. 4. 13
 similitudo in quibus consideretur, Ibid.
 scientiam fecim afferant in corpore, Sen. 21
 iuxta quorundam sententiam cum e corporibus excedunt, in caelum, quasi in domicilium suum, perveniunt, Tusc. 1. 21
 e corpore excedentes sublimis scuntur, Ibid. 17
 vigilantes vitae necessitatibus servant dispositaque se a sociatate divinis, Divina. 1. 49
 semper fuerunt, & futuri sunt, Div. 1. 57
 quibus modis corruptantur, Leg. 1. 17
 omnium hominum immortales sunt, fortium autem vicium divinis, Leg. 2. 11
 imbecilli superstitiosi in omni divinatione consipiunt, Divina. 39
 Animus ubi esse crediderit Cicerone, Tusc. 1. 29
 fecerunt oportet a corpore, 31
 ingen esse voluit Socrates, Nat. D. 3. 14
 quare cum corpore interire quidam philosophorum opinati sint, Tusc. 1. 22
 a corpore scernere nihil aliud est quam e morti discere, Ibid. 31
 ipse animo videtur, Ibid. 23
 ex memoria rerum, & inventione, & celestitate motus, & pulchritudine virtutis appetimus, Ibid. 29
 ab oculorum consuetudine abducere difficilem est, Nat. D. 3. 8
 mutare difficile est, R. Ec. 1. ep. 1. 13
 Animo quo concipiuntur, gravius quam quo corpore, Phil. 21. 4
 quo quidque fiat, spectandum, Cluener. 28
 Animo tenentur sunt, qui vita incerta in hunc & crivitate & libera exitum, Rom. 5. 21
 Animo nihil praesentis, nihil distans, Parv. 2
 intento opus est, ne omnia dilabantur, si quid num aliquid effugerit, Tusc. 4. 5
 Animi a corpore se vocantur, Div. 1. 49
 agnitio, Nat. D. 3. 1
 duae partes apud Pythagoras & Platonem, Tusc. 4. 5

e corporis res, Invent. 4. 39
 humani comparatio cum Deo, Tusc. 5. 13
 humani materia & opportunitas, Tusc. 1. 2
 ita, Har. 3. 8, virtutes aut vicia, Ibid. 7
 levis est repudiare iudam gloriam, Pif. 24
 magni in republica gerenda, fid & in vita stitola, Off. 4. 26
 motus debet esse celeres, Orat. 1. 23
 moventur etiam rebus, quae nulle sunt, Acad. 4. 11
 natura, Div. 2. 69
 optimum esse hominum irritabiles & idem placibiles, Div. 1. 47
 partes ad offendendam naturam appetitum summi boni, Fin. 5. 18
 sensuum bonitas, Acad. 1. 3
 virtus efficitur honestum, non corporis, Off. 1. 23
 vis maior, quam corporis, Phil. 11. 3
 Animum nullam originem in terris esse quomodo probatur, Tusc. 1. 27
 vis & natura, Divina. 2. 69
 vis duplex, una in appetitu posita, altera in ratione, Off. 1. 28
 varietates magne, & harum exempla, Ibid. 30
 motus duplices, alteri cogitationis, alteri appetitui, Off. 1. 26
 commotiones vehementes unde exsistant, Divina. 1. 37
 ardore coteque virtutum ex Rheorum scholis sunt, Tusc. 4. 21
 pium, e corpore excedentium, iter facile ad caelum, Tusc. 1. 30, Anst. 4
 impiorum iter deivum a caelo, Tusc. 1. 30
 Animum medicina est, Tusc. 4. 27
 Animos sempiternos primis dixit Pherecydes, Ibid. 1. 18
 Animos nasci declarat eorum, qui proceduntur similitudo, tam corporis quam ingenii, Ibid. 38
 a natura Deorum haustus libatote habentur, Divina. 1. 29
 Animos hominum quare permotiones variis a natura date sint, Acad. 4. 44
 divina quaedam infant, Tusc. 1. 24, non sola vita, Ibid.
 inest memoria, Ibid. & praesentia extrinsecus inest, atque inest divinitus, Divina. 1. 29
 maxime splendidissima ingenii potentia & gloria cupiditas plerumque innata, Off. 1. 8
 Animos relaxat etiam in turbidis rebus homines, Phil. 16
 ANNALES maximis, Orat. 2. 12
 panificum maximorum, Leg. 1. 2
 ANNOMINATIO, figura exornationis, Heren. 4. 21
 ANNULUS hi, ut ipse tu, R. Ec. 1. ep. 1. 4
 ANNUS magnus Mathematicis est, siderum eadem, unde profecta sunt, eodem tempore reverso, Fin. 2. 31, Not. D. 2. 10, idque fit post 1296 annos, Pragu. de philof. qui etiam annus absolutus perfectusque vocatur,

Pragu. de Univ. 9
 Anni vertes vere appellatur, cum ad idem, unde simul profecta sunt, cuncta infra redierunt, Senec. 3. 7
 Annum populariter satis reditu exsuperat, Suen. 3. 7
 Anni quatuor vixat, Pragu. de Republ. 4
 salaris conversio 365. diebus, & quarta sera parte minus constituit, Nat. D. 2. 19
 Anni Sculorum ratio, Pragu. 2. 32
 Anorum CCCCXXX. milia habent Indi, Div. 1. 19
 ANSERES & canes in Capitolio, Rufe. Am. 20
 ANTECEDENTIUM, locus argumentandi, Top. 11
 ANTEPONERE (e omnibus, intolerabilis arrogantia, Her. 4. 1
 Ar. rem que sint, & eorum usus & exempla, Orat. 29. 30
 ANTIQUITAS, laudabile, Orat. 30
 oratorum emenda est, Orat. 2. 5
 Antiquitatis auctoritas, Top. 1. 11
 ANXIETAS, differt ab angore, Tusc. 4. 13
 APERTA narratio, Sen. 1. 20
 Apertum pedum in amicitia vides oportet, Acad. 35
 APES, apium simillime, Acad. 4. 17
 Apum examen mali omnis, Har. R. 12
 Apum examen non fingendorum favorum causa congregantur, Off. 1. 44
 APODYTERIUM, R. Ec. 2. ep. 1. 1
 APOLOGORUM narrationes, Orat. 2. 66
 APOPHTHEGMATA Caesaris, Fam. 9. 16
 APOPHTHEGMATA, Fin. 3. 4
 APPARITORES: eorum Romae potestas, Leg. 1. 28
 APPETITIO, Acad. 4. 8
 naturalis est, quae ea, quae secundum naturam sunt, appetit, Fin. 4. 13
 APPETITUS, animi unde, Fin. 5. 9
 hominem huc & illuc rapit, Off. 1. 28
 rationi obsequatur, Ibid. 8. 39
 quomodo sub rationem cogi debeat, Off. 1. 28
 a ratione delitutus qualis fit, Ibid. 29
 rerum unde orientur, Nat. D. 2. 11
 APPROBATIO, Acad. 4. 12
 Approbatio in causa coniecturali, Her. 2. 5
 Approbationis loci duplices, proprii & communes, Ibid.
 Approbatum, in iudicio, Juv. 1. 30
 APRICATIO, Ar. 7. 21, Sen. 16
 APRE dicere & vitare, Or. 3. 24
 apte dicendi praecpta, Ibid.
 Apium in oratione quid fit, Orat. 3. 55
 AQUA calida & puteis jugibus, Nat. D. 2. 9
 Crabra, Agr. 3. 2
 spidula primo relevat homines nullo febrique viatos, deinde gravius adhaeret, Cur. 1. 13
 iugis, Div. 2. 11
 pluvia, quomodo intelligatur, Top. 9
 Aquae conglaciatio & resolutio, unde fiat, Nat. D. 2. 10
 Aquae admittit huc calor, Ibid. 9. 6. 10
 Aquae

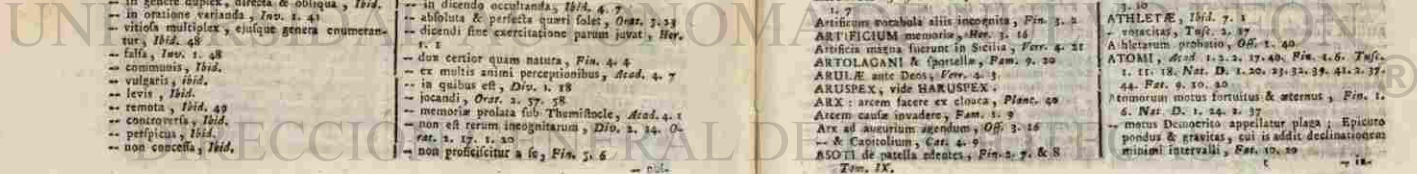


Aque & ignis interdictio in crimine de vi & majestate *Phil. 1. 9*
 - legum *Arc. 4. 15*
 Aqua profusente non prohibere *Off. 1. 16*
 Aquarum ductus Nili & Euripi vocatur *Leg. 2. 1*
 Aquaria provincia *Fal. 3*
 Aquarii *Fav. 8. 6*
 AQUILE volutus admonet *Div. 1. 15*
 ARANDI ratio *Fav. 2. 43*
 ARANEOLÆ foliaria in taxedo reti *Nat. D. 2. 48*
 ARATUM colonis circumducere *Phil. 2. 40*
 ARBITER familia circoscindit *Coq. 7*
 Arbitri singuli ex lege Manilia regebant fines *Leg. 1. 21*
 Arbitrari in testimonio proprium *Fest. 9. Acad. 4. 47*
 Arbitria iunctis coherere *Res. 1. 7*
 Arbitria ex fide bona *Off. 3. 17*
 Arbitri & iudicii differentia *Relo. Com. 4*
 ARBOR excelsa fructificatur *Act. 15. 4*
 Arborum hyeme cum luna senescentis, quia tum exsiccatae sunt & tempore cœli patantur *Div. 2. 12*
 Arborum causa est in feminibus *Phil. 2. 22*
 - partes veniunt *Orat. 3. 46*
 ARCA: arca condere *Act. 1. 9*
 Arca fœdosa *Q. 1. 11*
 Arca: in qua conieci fœros *Met. 22*
 ARCHIPIRATA *Fav. 5. 21. Off. 2. 11*
 - praedam disperdebant *Off. 2. 11*
 ARCHITECTURÆ ars honesta *Off. 1. 42*
 ARENA: in arena excipere plagas *Trist. 2. 20*
 Arenaria extra portam Equilina *Clasus. 13*
 ARSCIC cito laeterna *Her. 2. 37*
 - praesertim in alienis malis *Petr. 17*
 ARGENTUM continet pecuniam numeratam *Top. 3*
 ARGENTARIUS apud omnes ordines gratiosus *Off. 3. 13*
 ARGUMENTATIO in confirmatione aut probabilis est, aut necessaria *Inven. 1. 29*
 - probabilis qualiter fuit *Ibid.*
 - necessaria triplex *Ibid.*
 - oratoris vitiosa duplex *Her. 2. 20*
 - ex inductione triplex *Nat. 1. 32*
 - per ratiocinationem secundum nonnullos triplex *Ibid. 33*
 - eam quinquepartitam esse Tullius defendit *Ibid. & 37*
 - in genere quomodo tractanda *Fav. 13*
 - in genere duplex directæ & obliquæ *Ibid.*
 - in oratione varianda *Inv. 2. 43*
 - vitiosa multiformis, eisque genera enumerantur *Ibid. 48*
 - fœta *Nat. 1. 48*
 - communis *Ibid.*
 - vulgaris *Ibid.*
 - levis *Ibid.*
 - remota *Ibid. 49*
 - contortiva *Ibid.*
 - perficienda *Ibid.*
 - non concessa *Ibid.*

- corporis *Ibid.*
 - officii *Ibid.*
 - contraria *Ibid. 50*
 - inconfans *Ibid.*
 - adversa *Ibid.*
 Argumentationis complexio *Her. 2. 18*
 Argumentationis necessitas quomodo confutari debeant *Inv. 2. 43*
 Argumentationes dupliciter tractandæ, aut per inductionem, aut per ratiocinationem *Inv. 1. 21*
 - arguta, quæ extrinsecus assumuntur *Top. 4*
 Argumentationem ab oratore tractandam modis absolutissimis citra quinque versatur *Her. 2. 18*
 - tractandam exemplum elegantissimum *I. bid. 19*
 - partes quædam quatenus omittende *Ibid.*
 ARGUMENTUM scripti, argumenii narratio *Her. 2. 8. Inv. 1. 19*
 - quid sit in causa conjecturali *Her. 1. 5*
 - est ratio rei dubiæ, faciens fidem *Top. 2*
 - est probabilis inventum ad fatiendam fidem *Petr. Or. 1*
 - quomodo concludi possit *Acad. 2. 12*
 Argumenti in triplici tempore consideratio *Her. 2. 5*
 Argumento qui resistit *Orat. 2. 53*
 Argumentorum loci quid sint *Orat. 14*
 AXISTIS tanquam vallis contra avium minorum morisum sibi manantem *Fav. 15*
 ARISTOLOCHIA *Div. 1. 10. 2. 10*
 ARMA, membra militiæ *Tajo. 2. 16*
 Arma, tela, pro bello *Orat. 3. 41*
 Armos iudicium *Orat. 46*
 ARROGANTIA superba *Off. 1. 26*
 - ingenuis & eloquentibus est molestissima *Cecili. 11*
 ARS, quid sit *Orat. 1. 23*
 - cum a natura profecta sit, nisi naturam imitetur, nihil fere agere videtur *Orat. 3. 52*
 - sine scientia esse non potest *Ibid. 4. 47*
 - quevis valet multum, cum est idoneam complexa naturam *Orat. 1. 43*
 - nihil efficit sine ratione *Bras. 6*
 - imitetur naturam, & quod ea desiderat inveniat, quod ostendit, sequatur *Her. 3. 22*
 - omnino nulla est, in qua omnia, que illa arte effici possunt, a doctore tradantur *Orat. 2. 16*
 - dicendi quid sit *Her. 1. 2*
 - in dicendo occurrunt *Ibid. 4. 7*
 - absoluta & perfecta queri solet *Orat. 1. 23*
 - dicendi sine exercitatione parum jurat *Her. 1. 1*
 - dum certior quam natura *Fin. 4. 4*
 - ex multis animi perceptionibus *Acad. 4. 7*
 - in quibus est *Div. 1. 18*
 - jocandis *Orat. 2. 57. 58*
 - memoria prolata sub Themistocle *Acad. 4. 1*
 - non est rerum inopitandarum *Div. 2. 14. O. Pet. 2. 12. 1. 20*
 - non proficitur a se *Fin. 3. 6*

ca nulla literis sine interprete percipi potest *Fin. 7. 19*
 - quid faciat *Orat. 2. 15*
 - quomodo fiat *Orat. 1. 47*
 Artis nomen quibus rebus Menodotus Atheniensi tribuitur *Orat. 1. 20*
 - est non solum scire aliquid, sed quedam ars etiam docendi *Leg. 2. 19*
 - scrijtor memo dicitur fuit *Orat. 1. 20*
 - aliquos difficultatis tractans, reliqua traduntur esse necesse *Or. 3. 16*
 - Atret omnes primo disceptat *Ibid. 2. 42*
 - ad humanitatem pertinentes uno vinculo continentur *Orat. 3. 6. Acad. 1*
 - omnes aliter ab his tractantur, qui est ad utrumque transiunt: aliter ab his, qui ipsarum artium tractatu selectati, nihil in vita sunt aliud affertur *Orat. 3. 23*
 - virtutis magnitudo *Her. 4. 47*
 - Inglese fas habere percepta, Græce Striptæ *Petr. 6*
 - efficiantur contrationibus comprehensivissimæ rerum *Fin. 3. 15*
 - dum, quibus perfecta ratio & oratio completur, una invenendi, altera didicendi *Fin. 4. 4*
 - requirit ut naturam imitent *Ibid. 4. 7*
 - reperit docente natura *Leg. 1. 8*
 - minime voluptatum, ut cetiorum, languorum, coquorum, factorum, piscinarum, minime probandæ *Off. 1. 42*
 - homine ac laudabile que sint *Ibid.*
 - rerum honestarum, cujque ordini convenientes, illis sunt honestæ *Ibid.*
 - omnes comites ac ministræ oratoris *Or. 1. 17*
 - in his reprehensæ, qui, cum professi fuerint, satisfacti non possunt *Petr. 27*
 - omnes vetustiores eloquentiæ *Bras. 7*
 - propter se assumi volent Stoiici *Fin. 3. 5*
 Artium multitudine ex variis hominum studiis constat *Off. 2. 6*
 Artium partitionem fecerunt Græci *Orat. 1. 6*
 De arte, & ex arte loqui *Inv. 1. 6*
 ARTERIÆ milis in homine, que spiritum a corde diffundunt *Nat. D. 3. 25*
 - lesionæ sacri elemente *Her. 3. 12*
 - necesseque arguuntur *Ibid.*
 ARTICULUS oratoris quid sit, & qui differat a membris *Herens. 4. 12*
 Articuli connectunt membra *Or. 2. 88*
 ARTIFEX egregius suis operibus laetatur *Fam. 1. 7*
 Artificum vocabula alit inopitanti *Fin. 3. 2*
 ARTIFICUM memoria *Her. 3. 16*
 Artificia magna fuerunt in Sicilia *Petr. 4. 11*
 ARTOLAGANI & spartelli *Fam. 9. 20*
 ARULE ante Deos *Fav. 2. 3*
 ARUSEX, vide HARUSEX
 ARX: arcem facere ex cloaca *Plant. 49*
 Arcem caucis invadere *Fam. 1. 9*
 Arx ad Aururium agendum *Off. 3. 16*
 - & Capitolium *Cæs. 4. 9*
 ASCOLI de stellis ideatis *Fin. 2. 7. & S. Tom. IX.*

- ex Aristipho schola *Nat. D. 3. 32*
 - bene quidem vivere dicuntur, at beste nunquam *Nat. D. 3. 31*
 ASPERÆ arteriæ in homine sitæ & vias *Ibid. 3. 24*
 ASPIS in Egypto non violatur *Tajo. 5. 27. Nat. D. 3. 19*
 ASSENSIO *Acad. 4. 12*
 - ab Academicis cohibita *Nat. D. 1. 2*
 - non potest fieri, nisi composita vita *Fav. 18*
 Assentione an liberæ sit, an tanta necessitate coacta *Ibid. 17*
 ASSENTATIO, vitiorum adjuvix *Amic. 24*
 Assentatio speciosior *Off. 1. 12*
 - repellenda *Ibid. 1. 25*
 ASSERTIO & approbatio cognitioni & præceptioni non præcurat *Acad. 1. cap. ultim.*
 ASSIDUUS, appellatus ab are dando, est locus *Top. 3*
 ASSUMPTIVA iudicialis *Inv. 8. 13*
 - pars constitutionis iudicialis *Inv. 2. 22*
 ASTRA Dei Stoiici *Nat. D. 2. 16*
 - ex singulari elemento credidit Aristoteles *Acad. 1. 7*
 - alia inflex certis locis, alia non re, sed verbo errantia *Tajo. 4. 25*
 ASTROLOGI *Div. 2. 42*
 - considerant positus sidium *Ibid. 1. 39*
 - motus errantium stellarum notaverunt *Ibid. 2. 71*
 ASTROLOGIA in veri investigatione versatur *Off. 1. 6*
 Astrologie studium honestum & cognitione diuinum, erque Tullii exemplo opera danda *Nat. D. 3. 14*
 Astrologie productiones ex naturalibus quomodo defendendæ *Div. 2. 42. & quomodo improbandæ *Ibid. 43. quomodo re & eventis referantur *Ibid. 2. 47***
 ASTROLOGORUM præcepta, & ex his immo Græcorum cæcitas naturæ, in veri non nocent *Petr. 6*
 ASTRONOMIÆ inventio summe fuit sapientior *Tajo. 1. 15*
 - descriptio *Tajo. 5. 24. Nat. D. 2. 61. Div. 2. 29. 1. 31. 2. 6*
 Astronomiæ & Physicæ studium antiquissimum *Tajo. 5. 4. 24*
 ASTU, antiquum nomen Græcum, pro parte verbi Abenturum *Leg. 2. 2*
 ASTUTIA non semper probata *Clas. 65*
 Astutus est omnia referre ad utilitatem suam *Fam. 2. 10*
 ATHLETÆ *Ibid. 7. 1*
 - vitiositas *Tajo. 2. 37*
 Athletarum prohibitio *Off. 1. 40*
 ATOMI *Acad. 1. 2. 2. 17. 48. Fin. 4. 6. Tajo. 1. 11. Nat. D. 1. 20. 2. 32. 39. 41. 2. 37. 44. Fav. 9. 10. 20*
 Atomorum motus fortuitus & æternus *Fin. 1. 6. Nat. D. 1. 24. 2. 37*
 - motus Decembris appellatur plaga, Epicuro pondus & gratitas, cui si addit declinationem minimi intervalli *Fav. 10. 20*



- innumerabilitas, *Nat. D. 1. 39*
 -- declinatio Epiconi cur inventa, *Fat. 10*
 -- infinita vis Epiconi, *Nat. D. 1. 20*
 -- turba potest efficere omnia, *Tufc. 1. 11*
ATRAMENTUM futurum, *Fam. 9. 21*
ATRIA auctiora, *Agr. 1. 3*
 Atrium solet fieri, ubi est atrium majus, *Q. Fr. 3. ep. 1. 1*
ATTENTUS, *Parad. 5*
ATTENTUS auditor quia ratione fiat, *Her. 1. 4*
Inv. 1. 10
ATTENUATIO, aut complexio litterarum, *Her. 1. 21*
AVARITIA, *Her. 1. 23*, *Tufc. 4. 11*
 -- procrasti, *Or. 4. 42*
 Avaritia suspicio periculi, *off. 1. 21*
AUTORITAS apex senectutis, *Sen. 17*
 -- in indignatione, *Inv. 1. 53*
 -- natura, *Top. 19*
 -- ratio honorem pendet a jure, *Cat. 26*
 -- unde sumitur, *Inv. 1. 53*
 -- persona ad faciendam fidem queritur, *Top. 19*
 -- aut est a natura, aut est a tempore, & utriusque explicatio, *Ibid.*
 Auctoritatis considerationes, *Heron. 1. 30*
 Auctoritatis omnia alicuius in studiis haud sanctorum, *Inv. 2. 3*
AUDACIA alia a fortitudine, *off. 1. 19*
 -- non semper castida, *Cicero. 55*
 -- pro sapientia, *fam. 1. 20*
 -- vitium, *Inv. 2. 54*
 Audere a fugiendum, *Orat. 3. 24*
AUDIRE aliquis malis quam videre, *fam. 4. 4*
 -- tolerabilis est quam videre, *fam. 7. 30*
AUDITOR, qua ratione fiat docilis, *Her. 1. 4*
Invocat. 1. 15, *Part. 8*
 -- qua ratione fiat attentus, *Ibid.*
 -- quot modis reddatur benefolus, *Ibid.*
 -- ab adversario personae quale exordium requiratur, *Inv. 1. 15*
 -- ab adversario defectus quali exordio recreandus, *Ibid.*
 -- doctus ab indocto discrepat, *Brut. 34*
 Auditoris animus unde incitatus, *Inv. 1. 27*
 Auditorium prudentia est moderatrix eloquentiae, *Orat. 8*
 -- iudicium unde dependat, *Or. 3. 40*
 -- aures moderantur oratori prudenti & provido, *Part. 5*
Audito, *Nat. D. 3. 37*
Auditiones scilicet, *Piane. 23*
 Auditus nullus hebetior sensus in hominibus, *Jamm. 3. 5*
AUDIRE a duobus nominabatur, *Phil. 2. 2*
 -- affector requirit Lacedaemones, *Divin. 1. 43*
 -- consiliarius & administrator Jovis, *Leg. 3. 19*
 -- Jovis operum maximus, *Phil. 13. 5*
 Auguris boni officium, *Leg. 3. 19*
 -- praesens, *Ibid. 2. 13*
 Augures ab iuretis cooperantur, *Brut. 1*
 -- ab Romulo usque, *Ege. 8*
 -- augurium in arce agebant, *off. 1. 16*
 -- non habent vacationem a iudicio, *Brut. 31*

AUT bibat, aut abeat, *Tufc. 2. 42*
AUXILIARI equites, *fam. 2. 17*
AXILLA contractum in Ala, *Orat. 46*

B.

- BARBA** horrida patet in statuis antiquis, *Cal. 14*
 Barbati, dicebant Romani de antiquis suis, *fin. 4. 21*
BARBARISMUS verborum, *Her. 4. 13*
BASILICAE & forum, *Fer. 3. 38*
BEATITAS, vel beatitudo, *Nat. D. 1. 34*
 Beatus quis sit, *Tufc. 5. 6* & 14
 -- qui dicitur, *Ibid. 10*
 -- esse nemo potest, nisi stabili, & fixo, & permanente bono, *Ibid. 12*
 -- nemo est, cui semper aliquis terror impendet, *Ibid. 21*
 -- qui futurus est, suis utatur & fruatur bonis oportet, *Nat. D. 1. 39*
 -- qui Metrodoro, *Tufc. 2. 6*
 Beati, qui vel in negotio sine periculo, vel in otio cum dignitate sunt, *orat. 1. 1*
 -- sunt compositi virtutum, *fin. 5. 24*
 Beatum nihil nisi quietum, *Nat. D. 1. 20*
 Beatum Deum non facit Epicurei, *Nat. D. 1. 40*
 Beatissimus est, qui est totus aptus ex se, qui que in se uno suo ponit omnia, *Parad. 2*
 Beate vivere nihil aliud est, nisi cum voluptate vivere, *fin. 1. 16*
 -- nihil aliud, quam honeste, *Parad. 1. 3*
 Beate vivere apud Epicureos, *fin. 2. 27*
BELLE, festive, *exclamatio*, *or. 3. 26*
BELLUA delectatur sui generis bellua, *Nat. D. 1. 32*
 Bellus sensum & appetitum natura cur dederit, *Nat. D. 2. 47*
BELLUM Achaicum, *Phil. 11. 7*
 -- Africanum, Transalpinum, Hispaniense, *Man. 10*
 -- Asiaticum, *Ibid. 7*
 -- Asiaticum & regium, *Ibid. 12*
 -- civile opinione & fama gubernatur, *Phil. 5. 10*
 -- Cretense, *Plac. 3*
 -- fugitivum, *off. 2. 36*
 -- fugitivum in Sicilia, *Fer. 3. 2*
 -- Gallicum, *Fest. 11*
 -- Graecis non suscipitur sine consilio Deorum, *Div. 1. 1*
 -- Hispaniense, *Fest. 3*
 -- Italicum, *Her. 3. 3*, *Fer. 3. 2*, *Agr. 2. 19*, *Clu. 7. Arch. 4*
 -- & civile, Troicum, Pyrrhi, Numantinum, *fam. 5. 12*
 -- Iulianum, *off. 1. 11*
 -- Latioinum, *Nat. D. 2. 2*
 -- Ligicum, *Ibid. 3. 23*
 -- Maricum, *Phil. 8. 10*
 -- Mihiadricum, *Brut. 89*
 -- ob solam pacem suscipiendum, *off. 1. 53*
 -- Octavianum, *Phil. 14. 8*, *Nat. D. 2. 5*

AUT

- Parricum, *fam. 2. 10*, *8. 7*
 -- Peloponnesiacum, *off. 1. 26*
 -- Perficum, *Ibid. 1. 11*, *Perficum Graecum*, *A. me. 12*
 -- piraticum, *Red. in Sen. 5*
 -- Punicum tertium, *Fer. 4. 33*
 -- sociale, *Fest. 16*
 -- Transalpinum, *Cat. 3. 2*
 Belli iura, *off. 1. 11*
 Belli & tumultus differentia, *Phil. 8. 1*
 -- vis ac turba molitur multa imprudenter, *Inopp. Res. Am. 32*
 Bellorum civilium summa, *off. 3. 8*, *Phil. 7. 9*
 Bellica res non nisi suspicatio geratur, *Div. 2. 36*
 Bellicæ fortunæ calamitas communis, *off. 3. 26*
 -- res non sunt majores quam urbanae, *Ibid. 2. 22*
 Bellorum rerum commendatio adolescentis ad gloriam, *off. 3. 13*
 Bellorum ius, *Ibid. 3. 29*
 BENE vivere est, constanter, graviter, sapienter, fortiter vivere, *Tufc. 3. 5*
 -- curare, est recte, frugaliter, honeste, *fin. 2. 9*
BENEFACTA omnia in luce collocari volunt, *Tufc. 2. 26*
 Benefacta, malefacta, *off. 2. 18*
 Beneficium sequi, *Att. 9. 7*
 -- iuri, *Ibid. 15. 14*
 -- melius collocatur apud bonos quam fortunatos, *off. 2. 20*
 -- non causa cogit Ciceroem praefere Pompeium Caesari, *Att. 9. 7*
 Beneficium consideratio, *Inv. 2. 28*
 Beneficia divina arguunt esse Deorum, *Nat. D. 2. 5*
 Beneficium vicissitudo devincit, *off. 1. 17*
 -- consideratio in praemium petitione, *Inv. 2. 38*
 Benefici sumus, ut natura propens ad liberalitatem, *Astic. 9*
 Beneficentia nihil praestantius, *Div. 2. 38*
 Beneficentia, benignitas, liberalitas eadem sunt, *off. 1. 7. 14. & 26.*
 Beneficentia ratio duplex, *Ibid. 2. 15*
BENEVOLENTIA, quomodo contrahenda ab oratoris persona, *Her. 1. 5*, *Inv. 1. 16*
 -- ab adversario persona quomodo captari debeat, *Ibid.*
 -- ab auditorio persona quomodo colligenda, *Ibid.*
 -- ab ipso rebus quomodo captanda, *Ibid.*
 -- ex propinquitate tolli potest, non ex amicitia, *Astic. 3*
 -- solent vel ad perpetuitatem, *off. 2. 7*
 -- interperata impedit utilitatem magnam amicum, *Astic. 20*
 -- ut movetur, *off. 3. 9*
 Benevolentiam officii, *off. 1. 15*
 Benevolus auditor quot modis reddatur, *Her. 1. 4*, *Inv. 1. 16*, *Part. 8*
BENIGNITAS, *fam. 5. 23*, *Part. Conf. 11*
 Benignitate benignitas tollitur, *off. 2. 15*
 Benigni in timore facilius quam grati in victoria repetuntur, *Brut. ep. 15*

BESTIAE

- & afflabilis sermonis, *offic. 2. 14*
- & duntaxat contraria, *Sensu. 13*
- a severitate dilata, *orat. 10*
Comiter, quid sit, *Bala. 10*
COMITES propter debet prestare innocentes, *Ferr. 2. 10*
COMITIA centuriata, curiata, tributa, *Agri. 2. 11*
- centuriata, *Mar. 1. Leg. 3. 19*
- centuriata iusta, *Ibid. in Dec. 11*
- consularia a praetore haberi non possunt, *Ar. 9. 9*
- pontificia, *Cel. 9*
- pontificia maximo, *Agri. 2. 7*
- quaestoria, centuriata, *Fen. 7. 30*
- sunt populi sed multitudine, *Mar. 19*
- Transpadanorum, *sum. 8. 1*
Comitiis sacerdotum haberi potest ratio absentium, *Brut. 16. 5*
- servare de casu non licet, *Phil. 2. 33*
Comitibus centuriatis tantum iudicari potest de capite, *Ar. 24*
- necesse solvere finitimum, *Div. 2. 35*
Comitibus non iudicet semper populus, *Piscar. 4*
Comitia diei Quirinalis sequuntur, *Q. Fr. 1. 37*
COMMISERATIO brevis fit, *Her. 2. 23*
COMMISSIO ludorum & reliquiarum, *Ar. 15. 26*
COMMODITAS, prava virtutis imitatrix Inveni, *11. 2*
Commoda & incommoda orationum, *fin. 2. 21*
Commode res & incommode Afrorum, *Leg. 3. 21*
COMMORATIO, figura exortationis sententiarum, *Her. 4. 44*
- sanguis totus orationis, *Ibid. 45*
COMMUNIO beneficiorum fit per coedera, *Phil. 11*
Communis locus, *Inu. 2. 15*
- occidit, *Ibid. 2. 27*
Commune argumentationis genus, *Inu. 1. 42*
- exordium, *Ibid. 1. 48*
- in iudicando, *Ibid. 2. 30*
- officium, *off. 3. 1*
Communiter officia proponenda cognitioni, *off. 1. 23*
COMMUTATIO, figura exortationis verborum, *Her. 4. 28*
- rerum quomodo verbis facienda, *Ibid. 43*
- quomodo pronunciando concilianda, *Ibid. quomodo tractanda, Ibi. 44*
- Commutatio actionis, *Inveni. 2. 19*
COMEDIA, ad imitationem vitii nostra quasi diana, *Rofo. Am. 16*
- est imitatio vitii, speculum consuetudinis, i. magno veritatis, *Fragm. Inter. 2*
- antiqua Atticorum, *off. 1. 29*
- nulla est, nisi probentur amoris flagitia, *Toff. 4. 23*
Comice levitate, *Nat. D. 3. 39*
Comici Bulli senes, *Sen. 11. Amir. 26*
- vivere maluerunt Perili, *orat. 3. 24*
COMPACTO prohibiti, *ora. 40. 21*
COMPACTO, figura exortationis verborum, *Her. 4. 10*
COMPARABILE in negotio quid fit idque triplex, *Inu. 1. 30*

- quomodo constituitur, *Ibid. 44*
COMPARATIO, criminis in Judiciali confessione, *Her. 1. 37. Inu. 1. 23. 2. 24*
- Comparationis tractanda modus in confitit. *Jard. Her. 2. 14*
- Comparationes sunt numero, specie, vi, affectione, ad res, *Top. 13*
COMPTIA ad auctionandum, *agrar. 1. 3*
Compulsi, *Ar. 7. 3*
Compulsivae ambulationes, *Ibid.*
COMPLEXIO orationis vitiosa quae fit, *Her. 2. 39*
- figura exortationis verborum, *Ibid. 4. 14*
- quid sit in argumentatione necessaria, *Inu. 1. 39*
Complexionis infirmitas, *Ibid. 1. 45. & 47*
Complexionum genera, *Ibid. 1. 40*
COMPREHENSIO, *acad. 4. 6. & 47*
Comprehensibile quid Zeno appellaverit, *acad. 1. 21*
CONCESSIO criminis in Judiciali constitutione, epusque diviso in purgationem & deprecationem, *Her. 1. 14. 2. 16. Inu. 1. 21. 2. 31*
CONCIO maxima & oratio gravissima ad populum quae fuerit, *orat. 2. 56*
- prima coram, qui honores ab populo Romano nacti erant, *agr. 2. 1*
Concionis nulla vis olim Roma, *Flacc. 7*
Concionis comitibus & ludis significabatur voluntas populi, *Ar. 30*
Concionibus clamo, *2. Fr. 2. 5*
Concionarius, *Ibid. 2. 1*
Concionatum locutus, *Car. 4. 3*
Conclatio Graece, *Car. 2. 30*
- orationis quid sit, *Inu. 1. 52*
- quomodo tractari debeat, *orat. 2. St. Parr. 15*
- dividitur in enumerationem, indignationem, conquestionem, *Inu. 1. 52*
- figura exortationis, *Her. 4. 30*
- argumenti quid appellatur Dialecticis, *Top. 13. acad. 2. 8*
- simplex in argumentatione necessaria qualiter fit, *Inu. 1. 29*
- quomodo constituitur, *Ibid.*
- simplex, *Ibid. 1. 29*
- tripartita, *Ibid. 2. 31. Top. 13*
Conclusionis enumeratio qualis esse debeat, *Her. 2. 30. & quae sunt eius vii, Ibi.*
Conclusiones orationum quibus rebus consentiant, *Ar. 2. 30. Parr. 15*
- quatuor in locis adhibenda, *Her. 2. 30*
Conclusivus quibus usendum to generi deliberativo, *Her. 3. 5. in genere demeritivus, Ibi. 8*
CONCORDIA si qui labefacitur, *off. 2. 22*
- statum retinere potest, *Her. resp. 28*
Concordiae vetes, *Car. 1. 6. Ar. 11. Phil. 5. 6*
- cella, *Phil. 2. 8. 3. 12*
- gradus, *Phil. 7. 8*
- finitimum, *Dom. 50*
- corruptum, *Ibid. 5. Nat. D. 2. 23. & 24*
- valor, *Phil. 2. 43*
- vitacula, *fin. 2. 35*

Concordet, *Top. 1. 9*
CONCREPARE digitis, *off. 3. 19*
CONDUPLICATION, figura exortationis verborum, *Her. 4. 18*
CONDUPLICATIONIS usus, *Ibid.*
CONFESSIONI non potiam, sed defensionem dant, putat causam interitus quendam. *Mil. 6*
CONFISSIONI, cum signandi casu, *fin. 5. 27. & conficiatissimus, Flacc. 19*
Conficientes cause, *Parr. 16*
CONFISIO firma animi, *Top. 4. 37*
Confidens mala consuetudine loquendi in vicio ponitur, idem in laude, *Top. 3. 8*
CONFIRMATIO orationis quid sit, *Her. 1. 3. Inveni. 1. 24*
- in genere, aut a personis, aut a negotiis positur, *Inu. 1. 24*
- & consuetudo absolutum munus oratoris, *Her. 1. 10*
- causa quid continet, *orat. 2. 81*
- confirmatiois & constitutionis loci aut ex causa vi ac natura, aut fors assumuntur, *orat. 2. 38. in statu conjecturalis quibus Judicialis, Inu. 2. 4. Eius in genere deliberativo, Her. 2. 4*
- tractanda observationes generales, *orat. 2. 35*
CONFORMATIO, figura exortationis sententiarum, *Her. 4. 53*
CONFRATIO, sive reprehensio orationis, quid sit, *Her. 4. 5. Inu. 1. 40*
CONJECTURA est divination, *Inu. 1. 50*
- modus cognitionis, *orat. 3. 29*
- ex tribus capiendis, causa, persona, factus, *Inu. 2. 5*
- ex causa continentur, impulsioem & rationationem, *Ibid. 2. 14*
- quomodo ex persona capienda, eiusque loci, *Inu. 2. 9*
- omnis anceps est, *Divin. 2. 26*
Conjectura quomodo ex facto ipso ducenta, *Inu. 2. 12*
- quales committitur ex negotiis & personis sumantur, *Ibid. 13*
Conjectura varietas, *Divin. 2. 26*
Conjecturalis constitutio causae quid sit, *Her. 1. 21. Inu. 1. 8*
- trahitur difficultatis, *Her. 2. 8*
- quae habeat locos communes, *Ibid. 16. Inu. 2. 16*
- Judicialis generis quos habeat confirmationis & constitutionis locos, secundum quos tractetur, *Inu. 2. 4*
CONJUGATA quae dicantur, *Top. 3*
Conjugarum locis argumentationis, *Ibid. 9*
CONJUNCTIO, *Her. 4. 37*
CONQUESTIO in conclusionem, & quomodo per misericordiae locos tractande, *Inu. 1. 33*
- in amplificatione, *Her. 3. 12*
Consequitur moderate institueda, *Inu. 1. 50*
CONSCIENTIA animi fontem veritatis, *Rofo. Am. 24*
- mentis, *Chuer. 52*
- facit timidum & suspiciosum, *Her. 3. 29*
- Tim. 12.

- nullum malum virtuti theatrum, *Top. 2. 16*
- plura quam omnium festo, *Ar. 11. 28*
- recte voluntatis est maxima consolatione rerum incommodarum, *sum. 6. 4*
- stabilitis (opinio errans) *fin. 2. 22*
- animi, *Ar. 13. 49*
- facti, *Ar. 14. 14. & 12*
Conscientiae grave pondus sine divina ratione, *Nat. D. 3. 33*
- magna vis in utramque partem, *Mil. 13*
- vis, *Car. 3. 5*
- angor, *Leg. 1. 14*
- scelerate stimuli, *Parr. 2. 1. & 5. 5*
Conscientia mortis, *Top. 3. 8*
- delectati, *Ar. 15. 9*
CONSECRATIO legis, *Bala. 14*
Consecrata Gerthago, vetus ad oblatam religionem, *Agro. 1. 2*
Consecratum liquoris, *Parr. 4. 2*
CONSECRATA Stoicorum, *fin. 3. 8. 4. 18*
CONSECUTIO, modus cognitionis, *orat. 3. 29*
- in causa conjecturali qualis, *Her. 2. 5*
Consecutione quatuor utantur accusatores, *Ar. 2. 48*
- rem. 2. 9. qualiter defensionis, *Ibid.*
CONSEQUENTIA ad argumentandum, *Ar. 2. 48*
Consequentium locis argumentationis, *Top. 11*
CONSILIIUM, *Inu. 1. 25*
- dicitur dolus, *Her. 3. 4*
- domi debet esse, *off. 1. 28*
- & inde iudicium, *Inu. 2. 9*
- labat, *Ar. 12*
- capere ex re & tempore, *Ar. 9. 2*
- fidele deliberati dare, *off. 1. 16*
- non ex necessitate interpretandum, *Rofo. Phil. 12*
- publicae quaestionis, *Car. 10*
- publicum senatus, *Rofo. Am. 52*
- sumum in senatu, *Rob. Parr. 1.*
Consilii capiendi deliberatio triplex, *off. 1. 32*
- vel quinquaginta portus, *Ibid.*
- maxima imbecillitas inane adolescentia, *off. 1. 32*
- mutuo non est incondantia, *Ar. 16. 7*
- ut sacrificii certus dies non est, *Phil. 3. 1*
Consilia, acta, eventus partium historiarum, *orat. 2. 12*
- Cicerois inter Pompeium & Caesarem, *Phil. 2. 10*
- Cicerois pacis & togae foedis, non belli, *Mar. 5*
- ex eventu, non ex voluntate probari solent, *Ar. 6. 8*
- hominum, neque ac vitium rerum vindicantur legibus, *Mil. 7*
- humana superantur divina necessitate, *Leg. 6*
- nostra confirmantur, cum prudentibus idem videtur, *sum. 2. 11*
- perditur, *Phil. 3. 7*
Consilii non accerimus, sed incertissimis dummodo diligentibus, multa adquiruntur, *Ar. 15. 3*
Consiliarii, *Ar. 15. 9*
CONSOLATIO in clade militum ad corpus pauciores, liberos, coniuges, fratres, *Phil. 14. 13*
- contra sustinetur, *Top. 5. 49*

- dolores corporis, *Ibid.*
- paupertatem, *Tuse. 2. 12*
- contemptum & vitam ingloriam, *Tuse. 3. 14*
- exitum, *Tuse. 7. 37*
- exultationem, *Ibid. 38*
- in desiderio & luctu foecum, sive amicorum, *Tuse. 1. 40. Item, cap. ult. Ann. 5. 4. 29. Confid.*
- triplicem contra casus adversos, *Tuse. 3. 18*
- vulgares ad levandum dolorem merentium, *Ibid. 37*
- usitata in malis: Non tibi hoc fidi, *Ibid.*
- persequata in miseris: *Homoque nos esse, fam. 5. 16*
- lenis est ex miseris altitum, *Ibid. 17*
- Confutatio Ciceronis, ar. 12. 14. *Tuse. 3. 18. & 31. Deiot. 1. 1. & 9*
- in line: *Ann. 3. 12. & 13*
- in malis republica una est ab nervis & robore cujusque animi, *fam. 6. 1*
- magna, recte vereque sentit, *Ibid. 21*
- vulgatis, Quid si melius hoc? *fam. 13. 47*
- Confutatio generis miserum, *fam. 4. 5*
- liber in merito amare scriptus, *Tuse. 4. 17*
- Consolationum medicum triplicem, *Tuse. 3. 23*
- Consolationum officia, & variae de his Philo-
sophum sententiae, *Tuse. 3. 31*
- Consolandi tempus sumendum, *Tuse. 3. 31*
- CONSTANTIA, alta pertinax, *Mar. 10*
- & moderato modo ducenda, *off. 1. 29*
- scientia est, *Tuse. 4. 27*
- tenenda, *off. 1. 33. & 34*
- Constantia nihil est iam contrarium, quam for-
tune, *Diot. 3. 7*
- CONSTITUTIO, *Ind. 1. 8*
- causa, *Hezen. 1. 11*
- translativa, *Ino. 1. 14. 2. 19*
- Constitutionis repetere ratio querenda est, *He-
zen. 3. 16*
- CONSUETUDO callum obducit stomacho, *fam. 9. 1*
- naturae vim obtinet propter vetustatem, *Ino. 1. 2*
- verum novarum nova nomina terit, *fin. 3. 4*
- incommodum adimit misericordiam, *Rof. An. 53*
- laborum juvat ad dolorem, *Tuse. 2. 15*
- Consuetudinis consideratio in constitut. Judi-
ciali, *Hezen. 2. 13*
- jus, *Ino. 3. 22*
- laus, *Hezen. 4. 17. Adus, Leg. 2. 4*
- jus, *Ino. 2. 34*
- quid jus, *Hezen. 2. 13*
- Imperitium est a Consuetudine, ut in verborum
contractione peccare fuissevis causa liceat,
orat. 17
- CONSULI, qui consuli pariter, *or. 2. 59*
- Consul non prohibet seatum parere ipsius de-
cretis, *Hezen. 14*
- legitimus tutor reipubl. *Red. 1. 5*
- unus improbus sepe, duo nunquam fuere an-
te Cincinnatum tempus, *Red. 2. 4. Deoz. 43*
- quasi pater bonus aut tutor senatus, *or. 3. 1*
- Consul sine lege cupiata rem militarem non at-
tingit, *Agrar. 2. 12*

- Consul qui esse oportet, *Diffo. 10*
- Consul consilii publici ducer, *Hezen. 19*
- probantibus collegis de consiliis sententia, *Agrar. 2. 34*
- Consulium colligae praetoret, *Att. 9. 9*
- Consulium tutra reges & exterrationes, *Secr. 30*
- Consulibus edebatur pollulata provinciarum,
Ferr. 1. 64
- Consulares tempore Catinariae conjurationis,
Att. 12. 21
- tempore consulatus Tullii, *Phil. 2. 5*
- topati erant, cum in sagis efferi civitas, *Phil. 8. 11*
- Consulatum laus, vigilare & semper aliquid pro
Republica facere, certe non videre labori altie-
terius, *Phil. 8. 10*
- Consuliam loco sententiam dicere, *Phil. 1. 6. 7. 5*
- Consulatus a nobilitate tenebatur obvallat ante
Ciceronem, *Agrar. 2. 1*
- commentarium Graecae composuit Cicerio, *Ar. 1. 49*
- illustrat tempore, *Phil. 7. 2*
- Consulatus M. Antonii, *or. 2. 12*
- tertius Pompeii divinus, *Ar. 7. 1*
- Tullii, gestas est senatus sententia, *Phil. 20. 5*
- Consulere loet, vox Jurisconsultorum, *Mar. 13*
- Consulendum est illi, qui aliquando futuri sunt,
fin. 3. 19
- omnibus, *off. 2. 23*
- viciis & delictis, *off. 1. 11*
- Consultationes Ciceronis in principia belli civilis,
Ar. 9. 4
- CONTEMNERE, aut per naturam fas est, aut
per leges licet, *Mil. 16*
- Contemptum quibus hominibus contingat, *off. 2. 10*
- rerum humanarum in quibus consistat, *off. 1. 20. homines admirabiles facit, off. 2. 10*
- Contemptio adversario paranda modus, *Ino. 1. 16*
- CONTEMPLATIO naturae perfecta quae sit, *off. 1. 43*
- CONTENTIO, figura exortationis verborum,
Hezen. 4. 15
- eadem etiam figura exortationis feneratorum,
Ibid. 45
- orationis, quae eadem est cum eloquentia,
magnam vim habet ad gloriam, *off. 2. 14*
- animi est officii custodia, *Tuse. 2. 23*
- causarum maximum opus, *orat. 2. 17*
- in orando, *Hezen. 3. 11*
- orationis, *off. 1. 37*
- regandi, *Ar. 12. 7*
- Contentiones hodie in alterando, *Ar. 1. 16*
- Contentiones summis urbatur Cicerio, *Leg. 1. 4*
- Contentiones viguit philolopia, *Tuse. 2. 2*
- Contentio tantum in republ. quantum probare
civibus possit, *fam. 1. 9*
- CONTINENTIA pars temperantiae, *Inoent. 1. 54*
- causarum, *Parr. 29*
- voluptati resistit, *Ar. 5. 20*
- Continentia circa vitium commoda, *Tuse. 5. 14*
- Continentia sepe, continet facile cor quibus pre-
est, *2. 2. 2. 1. 1. 2. 2*

CON-

- CONTINUATIO, figura exortationis verborum,
Hezen. 4. 19
- Continuationis usus tripenitus, *Ibid.*
- CONTORTIONES orationis, *Ar. 8*
- Contortioe concluduntur, *Tuse. 2. 18*
- CONTRACTIO animi recte non fit, *Tuse. 4. 31*
- Contractioculi animi, *Tuse. 3. 24*
- Contrahere nihil cum populo prodat, *Tuse. 3. 26*
- CONTRARIUM, figura exortationis verborum,
Hezen. 4. 18
- ad argumentandum, *orat. 2. 40*
- argumentationis sequi, *Ino. 1. 59*
- in negotio, *Ibid. 28*
- Contraria, *Acad. 4. 30. 3at. 16*
- quomodo in oratione adhibenda, *Hezen. 4. 18*
- Contrarium genera plura, eorumque enumera-
tio, *Top. 11*
- locis argumentationis, *Ibid.*
- contra in sententia, *Tuse. 5. 17*
- CONTROVERSIA alia est rei, sive facti, alia
nominis, *Ino. 1. 8*
- facti, *Ibid.*
- nominis, *Ibid.*
- generis, *Ibid. 9*
- alia scripti, alia rationis, *Ibid. 13*
- scripti quae continent, *Ibid.*
- rationis quae continent, *Ibid. 14*
- quoniam, *Ibid.*
- Controversia ratio, *Ibid.*
- judicatio, *Ibid.*
- firmamentum, *Ibid. 14*
- Controversiam argumentationis genus, *Inoent. 1. 49*
- CONTUMELIA nulla est, quam facit dignus,
Phil. 3. 9
- contumelie aculeus, *Ferr. 3. 47*
- sanum Athenis, *Leg. 3. 11*
- Contumelliam ne habeat animalverbo, *off. 1. 25*
- CONTUMACIOSUS est metu excusatus cogitatio,
Tuse. 4. 8
- CONVENIENTER naturae vivere Stoicum, *off. 3. 3*
- convenientia Stoaica, *fin. 1. 6*
- CONVERSIO, figura exortationis verborum,
Hezen. 4. 13
- Conversiones rerum publicarum naturales, *Di-
vin. 2. 2*
- CONVIVIUM ab urbanitate qui differat, *Cal. 3*
- CONVIVERE in epulis cenebant ad tibicenem de
clavum hominum virtutibus, *Tuse. 1. 2*
- Convivium, *fam. 9. 24. Sen. 13*
- publicum in ludis, *Fif. 29*
- Convivia Graecorum, *Tuse. 5. 41*
- magistratuum in iustitia, *Ferr. 5. 11*
- COR in tauri exitu non fuit, *Dio. 1. 52. 2. 16*
- Corde ovicularius alter receptaculum spiritus,
alter sanguinis, *Nar. D. 2. 57*
- Cotaculum, *Tuse. 1. 9*
- CORNIX a sinistra, *Div. 1. 39*
- cecinit, *Acad. 4. 41*
- Corniculi capus, *Nar. D. 3. 6*
- Corniculi lavantes glivium praesunt, *Dioin. 1. 8*
- Corniculum vitia diuturna, *Tuse. 1. 31*
- oculos colligere, *Mar. 11*

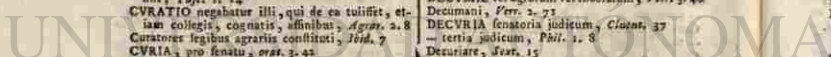
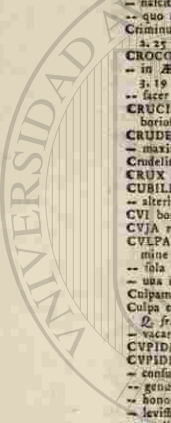
- CORONA civica, *Plant. 30. Pif. 3*
- Corona tori, *orat.*
- Coronam ab Olympis petere, *opt. gen. orat. 3*
- Coronas victorios ipsorum impounding prece-
nes, *fam. 5. 12*
- Coronarium surum, *Agrar. 3. 22. Pif. 37*
- CORUS intelligi sine loco non potest, *orat. 3. 87*
- Corpus & qualitatem nominabant Academii,
id quod ex materia & forma consistat, *Acad. 1. 6*
- comeque est aqua, aut arr, aut ignis, aut ter-
ra, aut ex his, aut aliqua harum partium
concretum, *Nar. D. 3. 12*
- nullum immortalis, *Ibid.*
- animi hospitium, non domus, *Sra. 23*
- qualitas est & animi receptaculum, *Tuse. 1. 23*
- est animi carcer, *Ibid. 20*
- omnes mutabile, *Nar. D. 3. 12*
- qui excedendum, *off. 1. 23*
- Corporis bona Stoici male in suo summo bono
non attendunt, *fin. 4. 12*
- omni cogitatione vel calore, vel frigore,
vel alicui impulsione vehementer labefactur, &
ad morbos senectutemque compellitur, *Tim. 3*
- commodior nulla momenta esse ad beatam
vitam dicere violentum est, *fin. 5. 24*
- & animi rei, *Ino. 2. 59*
- fates, *Tuse. 1. 18*
- humani figura, *Leg. 1. 9*
- laus, *Hezen. 3. 6*
- motus, *Ibid. 15*
- summan bonum, *Acad. 1. 5*
- vis ad obediendum naturam, *fin. 5. 1*
- Corporis bona, & horum studio, *Acad. 1. 5*
- partes obsecant a natura recta, *off. 1. 35*
- humani admiranda fabrica, *fin. 5. 12. Tuse. 1. 20. off. 1. 35*
- etto, *fin. 5. 12*
- vita studiosa exultantur ab hominibus, *Ibid. 17*
- partes, per quas sentimus, sunt animi sente-
ntia, *Tuse. 1. 10*
- Genitas est ejus temperatio, cum ea congruat,
& quibus consistamus, *Tuse. 4. 12*
- pulchritudo est quaedam aqua figura mensularum
cum coloris quadam suavitate, *Ibid.*
- commoda quomodo laudentur & vituperentur,
Hezen. 3. 7
- Corpora praesentia solum sentimus, animo au-
tem & praesentia, & futura, *fin. 4. 11. 17*
- E corpore multa existunt, quae sequuntur mentem,
multa quae obstant, *Tuse. 1. 33*
- Corpora duo Reip. Mar. 25
- quatuor omnes generatus, *Tuse. 1. 10*
- & natura ad sensationem ipsorum corporum
multum valent, *Tuse. 3. 3*
- Corporum dissimilitudinis, *off. 1. 30*
- Corporum, & aspectabile, itaque traehabile
omne necesse est esse, quod natura est, *Tim. 4*
- CORRECTIO, figura exortationis verborum,
Hezen. 4. 16
- CORVUS a dextra, *Dioin. 1. 39*
- COTHURNI laus, *fin. 3. 14*

CREARI omnia ad usus hominum Stoicorum, *off. 1. 7*
CREDBILE in negotio quid sit, *Invent. 1. 30*
 -- quomodo confutetur, *Ibid. 43*
 Creditas est error magis quam culpa, *stom. 10. 23*
 Creditur & fingitur facilius in metu & periculo, *Dreca. 2. 27*
CRESCENTIA que perniciosa sunt, eadem sunt vitiosa nascuntur, *Tufo. 4. 18*
CRETICUS pectus, *orat. 3. 47*
CRETIO hereditas, *Ad. 1. 1. 12. 13. 46*
CRIMEN fit respectu priorum, *stac. 12*
 -- nascitur ex hominum iudicio, *Ferr. 2. 67*
 -- quo maior & falsum, eo maior in iuria, *font. 3*
 Crimen causae infusione defenduntur, *erat. 4. 22*
CROCODILUS, N. D. 1. 48. & 55
 -- in Aegypto non violatur, *Tufo. 5. 27. Nat. D. 3. 19*
 -- sacra Aegyptii, *Nat. D. 1. 29. & 36*
CRUCIATUS perferent non miser est, sed laboriosus, *Pfir. 15. 4*
CRUELITAS male obicitur Cicero, *Dom. 33*
 -- maxime in iudicia natura, *off. 3. 12*
 Cruellitatis crimen, *Ferr. 4. 41*
CRUX in campo Martio, *C. Rab. 4*
CVBILE duplex vituperare, *fam. 9. 22*
 -- alterius inire, *Ibid.*
CVI bono, in maleficio, *Ref. Am. 30*
CVIJA res, eorum periculum, *Ferr. 3. 54*
CVLPA non est, cum id, quod praestari ab homine nequit, evenerit, *Tufo. 3. 16*
 -- sola praestanda in vita, *fam. 6. 1*
 -- usa in malis numeranda, *fam. 12. 25*
 Culpa praestari solemus sapienter, *fam. 9. 16*
 Culpa contra molestie homines ferre debent, *Q. fr. 3. 49. 1. 21*
 -- nocere magnum est solatium, *fam. 7. 3*
CVPIDINIS vocabulum consecratum, *Nat. D. 1. 23*
CVPIDITAS, *Tufo. 3. 2. 4. 15*
 -- consilioso est sollicita, *Mil. 16*
 -- genus omnium libidinum, *Iuv. 2. 23*
 -- honoris videtur liberalitatem, *Parad. 5. 3*
 -- levissima animi pars, *stom. 2. 34*
 -- qualis, *Iuv. 1. 2*
 Cupiditate impotentium distrache, *Tufo. 5. 29*
 -- insatiabilis, *fin. 1. 13*
 -- eorum diviso in tria genera ab Epicuro, *Ibid. 2. 9. & Tufo. 3. 23*
CVRÆ omnibus est, que post mortem futura sint, *Tufo. 1. 14*
CVRATIO negatur illi, qui de ea tulisset, etiam collegis, conatus, affinitatibus, *Agar. 2. 8*
 Curatores legibus agris constituti, *Ibid. 7*
CVRIA, pro senatu, *erat. 3. 42*
 -- templum sanctitatis, &c. *Mil. 33*
 -- hostilia, *fin. 5. 1*
 -- Pompeja, *Div. 2. 9*
 -- sacrum in republica, *Her. 39*
 -- salutorum in Palatio, *Div. 1. 17*
 -- vindex temeritatis & moderatrix officii, *stac. 24*
 Curis incendium, *Mil. 5. & 33*
 -- triaginta, *Dom. 29*

Curia comitia ob auspicia, *Agar. 2. 17*
 -- lex, *Her. resp. 23. Jam. 1. 9. Att. 4. 18. Q. fr. 3. 2*
CVRVS, universitates, *Tim. 12*
CVRSORES in studio exclamant, *Tufo. 2. 23*
CVSTOS primum fit sui capitis, qui se multum custodem profectus, *Pbil. 12. 10*
CYBEA navis, *Ferr. 5. 17*
CYNOSVRA, *Nat. D. 2. 41*
 -- parva, *stac. 4. 20*
 D.
DACTYLVS pes, *erat. 36. 57. 64*
 -- Heroum quomodo in oratione adhibendus, *erat. 3. 47*
DEMONION Socratis, *Divin. 1. 56*
DAMNATIO est iudicium, pena legis, *syll. 23*
DEBITIO dissimilis pecunie & gratia, *Plaut. 28*
DECEM interpretis Sibyllinorum verbum, *Divin. 1. 2*
 -- prima America, *Ref. Am. 9*
 -- primi Centurionis, *Ferr. 2. 67*
DECEMVIRI, *Cec. 23. Jam. 11. 14. & 20*
 -- agris dividendis, *Agar. 1. 1*
 -- a senatu iussu ad libros ire, *Divin. 1. 43*
 -- auctores 12. tab. *erat. 1. 13*
DECEMVITALE collegium amplissimum, *Ferr. 4. 49*
DECERE, caput est artis, *erat. 1. 29*
 Quid decet, non quid liceat, spectandum, *Ref. Post. 5*
DECIPi non posse est proprium prudentis *fam. 10. 20*
DECLAMATIONES Cicero, *fam. 7. 33*
 Declamator de ludo; rabula de foro, *erat. 15*
DEGORVM ab honesto separari non potest, *off. 1. 27*
 -- virtute cogitatione magis quam re potest parari, *Ibid.*
 -- duplex, generale, & singulare, *Ibid.*
 -- generale quid sit, *Ibid.*
 -- singulare quid sit, *Ibid.*
 -- in tactu, dictis, corporis motu, & statu, ornatur, *off. 1. 35*
 -- consistit in tribus, formositate, ordine, ornatu ad actionem apto, *Ibid.*
 -- potius quid sit, *Ibid. 18*
 Decipere vis in omni virtutum genere, *Ibid. 27*
DECRETA Philosophonum, *stac. 4. 9*
 Decretorum proditio, *Ibid.*
DECVMÆ vel agrorum vel incolarum, *Ferr. 3. 40*
 Decumani, *Ref. 2. 72*
DECURIA senatoria iudicium, *Cluent. 37*
 -- terra iudicum, *Pbil. 1. 8*
 Decuriae, *stac. 15*
 Decurio Nepolis, *Jam. 13. 30*
 Decuriones Larini, *Cluent. 14. 15. & 69*
 -- venantur esse, qui praeconium facerent, *Jam. 6. 18*
DECVTE verum in virtute positum, *Jam. 10. 24*
 Bedecore nihil peius, *Tufo. 3. 2. 5*
DEDVCTIO Roma & affectatio, *Mar. 32*
 Deductores, *Ref. senf. 9*
DE eadem re, alio modo, *formosa 10. fin. 1. 29*
 DE.

DEFATIGATIO audiendi qua ratione auditori animenda, *Heren. 1. 6*
DEFENSIO laudabilior quam accusatio, *off. 2. 14*
 Defensiois lex, *Mil. 4*
 -- omitenda causa, *off. 1. 9*
 Defensioibus solita diela, *Ferr. 3. 61*
DEFENSOR debet post accusatorem dicere, *Quint. 2*
 Defensoris loci in statu conjecturali ex impulsione, *Jansen. 2. 8. ex ratione, Ibid.*
 -- ex performant attribuitur, *Ibid. 11*
 -- loci in statu definitivo, *Ibid. 18*
 -- in evencibus cauterum, *Ferr. 36*
 Defensorem laudari praestat quam accusatorem, *Ferr. 1. 38*
DEFINITIO, figura exornationis verborum, *erat. 33*
 -- in omni doctrinae genere explicata primum sit, *Ibid.*
 -- quid sit, *erat. 1. 42. 3. 25. or. 33. Top. 5*
 -- evoluit quasi involuntum id, de quo queritur, *Top. 5*
 -- quomodo constituenda, *Part. 12*
 -- vitiosa, five mala, quid sit, *Iuv. 1. 49*
 -- modus cogitionis, *erat. 3. 29*
 -- Epicuro non placet, *fin. 2*
 -- definitionis vis & usus, *Heren. 4. 25*
 -- locus, unde argumentationes ducuntur, *Top. 5*
 -- modus, *Ibid. 6*
 -- controversia in causa constitutione legitime, *Heren. 1. 12. Iuv. 2. 17*
 -- in legitima causa constitutione tractatio, *Heren. 2. 12*
 Definitiones alia sunt partionum, alia divisionum, *Invent. 1. 49*
 Definitionum duo genera prima, *Top. 5*
DEFINITIVA causam constituit, *Top. 5. 8*
 -- circa nomen controversiam versatur, *Invent. 2. 17*
 -- quomodo tractanda, *Part. 36*
 Definitive constitutionis exemplum, *Iuv. 2. 17*
DEGRESSO, *Jansen. 3. 51*
DEJECTVS quia videtur, *Cec. 21. C. Resp. 37*
 Docti de oratu tumultuantem, *off. 1. 23*
DELATIO de pecunia repetundis cui danda, *Cecil. 3*
DELECTATIO est voluptas, suavitate alioquin quinquae sensuum animam delinens, *Tufo. 4*
DELIBERATIO non requirit principium, *Part. 4*
 Deliberationis ratio & finis, *Ibid. 24*
 Deliberatio consilii capiendi de quacunque re, iuxta Panseium triplex, *off. 1. 3. 2. 1. sed versus quintuplex, off. 1. 7*
 -- difficillima de vite genere constituendo, *off. 1. 32*
 Deliberationes quomodo tractanda oratori, *erat. 1. 35*
 -- de utilitate & honestate quomodo instituentur, *erat. 2. 82*
 Deliberationum varia genera, *Her. 3. 2*
 -- civillum finis utilitas, & caque duplex tuta & honesta, *Ibid.*
 Deliberativum genus causae, circa quod versatur,

Heren. 1. 2. 3. 2. Invent. 1. 5. erat. 3. 50
 Deliberativis generis finis Aristoteli utilitas, *Herren. 3. 4. Top. 24. Part. 24*
 -- Tullio utilitas & honestas, *Invent. 2. 4. 51*
 -- cause quomodo tractanda sunt, *Iuv. 2. 52. erat. 2. 81. Part. 4. 24*
 -- loci qui ex utilitate petuntur, *Part. 24*
DELICIO suo sapiens, non iniuria commovebit, *Jam. 5. 17*
 Delinquente non videri satis non est, *off. 3. 18*
DELIRATIO diversa a stultitia, *Div. 2. 43*
 -- semper, *stom. 12*
DELPHINI in portum de coniectentes, *Div. 2. 70*
DEMINTUITO, figura exornationis, *Heren. 4. 18*
DEMONSTRATIO, figura exornationis, *Heren. 4. 33*
 -- 4. 55
 Demonstrationis utilitas in oratione, *Ibid.*
 Demonstrativum genus causae ab Aristotele ad iudiciale & deliberativum addit, *off. 2. 10*
 -- circa laudem ac vituperium verborum, *Heren. 1. 2. 3. 6. erat. 1. 1. 2. 4*
 Demonstrativis generis finis honestas, *Iuv. 4. 51. Top. 24. Part. 24*
 -- loci, *Part. 21*
DENICALES horae, *Leg. 2. 22*
DENOMINATIO, figura exornationis verborum, *Heren. 4. 32*
DENTES choronarum similes, *Nat. D. 2. 59*
 -- gemini, *Ibid. 54*
 Dentium crepitus, *Tufo. 4. 8*
 -- divilio, & horum usus, *Nat. D. 2. 54*
DEPACISGI cum aliquo partem, *Ref. Am. 39*
DEPRICATIO criminis in constitutione iudiciali, *Heren. 1. 14. Invent. 1. 11. 2. 4*
 -- quomodo tractanda, *Invent. 2. 34. 35*
DEROGATIO legis, *Heren. 2. 10*
DESCRIPCTIO, figura exornationis sententiarum, *Heren. 4. 39*
 Descriptivus usus in oratione, *Ibid.*
DESIDERIUM est libido ejus, qui non tam ad sit, videndi, *Tufo. 4. 9*
 Desideria naturae, *fin. 2. 9*
 Desideria conduntur omnia ad vitam, *Tufo. 5. 34*
DESINENS similiter exornatio, *Her. 4. 20*
DESPERATIO est agrocio sine ulla reum expectatione meliorum, *Tufo. 4. 8*
 Desperatio non est adhibenda medicina, *stom. 16. 25*
DETRAHERE aliquid alteri magis contra naturam est quam mori, *off. 3. 5*
DEVORARE sine, *stac. 22. Dom. 23. Att. 1. 16*
 -- librorum, *Att. 7. 3*
DEVS beatus & aeternus Epicuri, *fin. 2. 27*
 -- qui intelligitur a nobis, *Tufo. 1. 27*
 -- nihil non effere potest, *Nat. D. 3. 39*
 -- Platonius rotundas, *Nat. D. 1. 10*
 -- Platonis in Timaeo, *Tufo. 1. 23*
 -- Stoicis mundus, *Nat. D. 3. 21. & 17*
DEUS in dicendo, *erat. 1. 13*
 -- in aliqua re, *erat. 2. 42*
 Deo quis similior, *Mar. 3*



— explantatio comparat verba usitata & propria, *Ibid.*
 — compositio quid sit, & quomodo constructur, *Ibid.*
 — dignitas quid sit, *Ibid.* 19
 — consistit in verborum & sententiarum exornatione, *Ibid.*
 — precepta bipartita, *Heron.* 4. 7
ELOQUENS sine Philologia nemo efficitur, *Strat.* 4
 — vere quis, *Ibid.* 11. 35
 — & discretus, *diversi*, *Strat.* 1. 11
 — perfecte quis fit, *Strat.* 31
 — est, qui humilia subtiliter, & magna graviter, & senecioria temperate potest, *Strat.* 28
 — fit temporum pecuniarumque moderator, *Strat.* 1. 6
ELOQUENTIA est copiose loquentis sapientia, *Par.* 13
 — est Diastolice dilatata, *Strat.* 90
 — quid differat a Diastolice, *Strat.* 12
 — ex verbis & sententiis constat, *Opt. gen. Orat.* 3
 — admodum utilis, *Heron.* 1. 1
 — tribus rebus comparatur: arte, imitatione, exercitatione, *Heron.* 1. 1
 — non ex arte, sed ex eloquentia nata est, *Strat.* 1. 31
 — una, sed materia eius varia & multiplex, *Orat.* 3. 6
 — Alibi & nata, & alia est, *Strat.* 10
 — Romae prima semper tenuit, juris scientia fecundat, *Strat.* 41
 — patet est comes otiosae solae, & iam bene constituta civitatis alumna, *Strat.* 12
 — multitudini & foro nata est, *Ibid.* 85
 — juris scientiae profectura, *Mar.* 13
 — juris scientiae obtulit numerum, prodest nunquam, *Heron.* 1. 1. *Jovian.* 1. 1
 — urbes condidit, *Strat.* 1. 8
 — homines ex solitudine in urbes congregavit, *Jovian.* 1. 2
 — ad defensionem oppugnatum primum excelsa, *Ibid.* 3
 — quantum fit beneficium divinum, *Ibid.* 4
 — utrum ex bonorum animi studiis petenda, an vero ingenio solum & exercitatione relinquenda, *Mar.* D. 2. 59
 — quot & quanta administrativa desideret, *Str.* 1. 3
 — plus detrimenti rebus publicis quam adjuvamenti attulit, *Ibid.* 9
 — principibus maxime ornatum est, *Str.* 4. 22
 — sine quaquam vi majore fore non potest, *Tufo.* 1. 25
 — pastor contemplationis ecclesiae, *Str.* 1. 44
 — magnam vim habet ad gloriam comparandam, *Str.* 1. 14
 — maximum ad honores obtinendos adjuvamentum, *Dist.* 1
 — & gratia in civitate plurimum possunt, *Jovian.* 1. 1
Eloquentiae & dialecticæ discrimen, *Str.* 32
 — laus, *Str.* 2. 8. *Romæ*, *Str.* 43



UNIVERSIDAD NACIONAL DE CHILE

EQUITAS ordini senatorio dignitate proxima, *Cluent.* 55
 — quinquaginta iudices, *Flacc.* 2
EQUITUM & triumphare inausitatum, *Mar.* 21
Equitum Romæ res in Asia vestigialibus exactionibus occupavit, *Ibid.* 2
 — Romæ vita quæta & otiosa, *Rob. Poff.* 7
EQUUS publicus, *Phil.* 6. 5
 — Trojæ, *Str.* 1. 32. *Ferr.* 4. 23. *Mar.* 37. *Col.* 38. *Phil.* 1. 13. *Jam.* 7. 1
 — comedia, *Jam.* 7. 16
 — Equis vetulis teneri anteponiuntur, *Anic.* 19
ERCTUM citius certis verbis, *Strat.* 1. 56
ERRARE est convulsis hominis; nullius nisi insipientis in errore perseverant, *Phil.* 12. 7
 — errant viam non monstrare Athenis exactionibus publicis fœlicem est, *Str.* 1. 13
ERROR turpis, *Dio.* 1. 4
 — magnus in his, quæ voluptatem ac dolorem efficiunt, *Jm.* 1. 19
 — non omnis salutis est dicenda, *Dion.* 2. 43
 — hominum in æquodivina pena divina, *Leg.* 1. 17
 — eorum, qui honestum ab utili secerunt, *Str.* 2. 3
ERUDITIO ad publicæ societatis utilitatem referenda, *Str.* 1. 1
 — summa Græcorum in nervorum vellecumque cantibus, *Tufo.* 1. 2
 — Eruditii qui appellantur, *Jm.* 1. 7. & 21
 — Eruditior otium quomodo collocandum, *Str.* 1. 42
 — Voluptates, *Jm.* 14
ESSE dicitur, quod certo tangere potest, *Top.* 5
 — non esse habitus est dicenda, *Dion.* 2. 43
 — nihil putat Plato, quod oritur & interest; idque nihil esse, quod semper tale sit, *Tufo.* 8. 23
ESSEDUM, *Phil.* 2. 22. *Jam.* 7. 9
ETHICÆ doctrine demonstratio, *Tufo.* 5. 25
ETHOLOGII mimi, *Strat.* 2. 59
ETYMOLOGIA verborum explicatio, *Acad.* 1. 8
EVENTUS in negotio, *Jovian.* 1. 28
 — quando fallat, *Jm.* 2. 57
 — causarum quomodo considerentur, *Par.* 32
 — Eventus consilia ponderamus, *Rab. Poff.* 1
 — Eventorum causæ magis movent quam ipsa eventus, *Str.* 9. 5
EVIDENTIS, *Acad.* 4. 6
EX ACUMINIBUS suspicia, *Mar.* D. 1. 3
 — suspicium militare, *Dion.* 2. 16
EX ANBIGUO contraverbia, *Jovian.* 2. 40
EX ANIMI sententia, *Tufo.* 1. 9. *Strat.* 1. 64. *Str.* 3. 29
EX CONDUCTO aut locato iudicium, *Mar.* D. 3. 35
EX IURE manu conferunt aliquum vocare, *Str.* 1. 10
EXANIMATIO est metus subséquens, & quasi comit exortit, *Tufo.* 4. 7
EXCADESCENTIA est ira nascens, & modo cessans, Græce *Συμμιση*, *Ibid.* 9
EXCEDERE est via potest esse aliquando sapientis Stoici, *Jm.* 5. 18
EXCELLENS omne venerationem habet, *Mar.*

EXCELSITAS animi, comitas, iustitia magis laudanda naturam suam quam voluptas, *Str.* 1. 2
EXCEPTIO, cuius pecunia dicitur fidei? Quod ea res in iudicium antea venisset, *Strat.* 1. 27
 — in interdicto, *Jam.* 7. 13
 — Exceptionis vis, *Str.* 12
 — Exceptiones prætoris, *Jovian.* 2. 19
 — Excipi oportet, ut, si quod ius non esset rogare, ne esset rogatum, *Dion.* 40
EXCLAMATIO, *Heron.* 4. 15
 — bene, pincalare, *Strat.* 1. 26
EXCORDES, veteres, concordas dicitur a corde, *Tufo.* 1. 9
EXCURSIO orationis levis armaturæ, *Dion.* 1. 10
EXCUSANDI ejus, qui arguatur, rationes valgate, *Str.* 3. 19
EXEMPLUM vitiosum quod sit, *Heron.* 3. 29
 — in negotio quid sit, *Jovian.* 1. 30
 — Equæ exornationis lectionarium, *Her.* 4. 49
 — Exempli & testimoniis differantia, *Str.* 3
 — Exemplia vetera pro fictis fabulis jam habentur, *Str.* 3. 78
 — testimoniorum locum obtinent, *Heron.* 4. 1
 — Exemplum locum argumentationis, *Top.* 10
 — Exemplis quibus insidendum, *Str.* 3. 90
 — probabilissimum utendum, *Heron.* 4. 3
EXERCITATIO oratoria quid sit, *Her.* 1. 2
 — in dicendi arte necessaria, *Strat.* 4. 56
 — domestica & umbratilis, *Strat.* 1. 34
 — in eloquentia, *Strat.* 2. 22
 — styl, *Str.* 1. 60
 — Excrescat fe quosque in arte, quam novit, *Tufo.* 1. 18
EXERCITUS ad triumphum conveniens, *Mar.* 18
 — & imperiius amicitia is, qui eo republicam oppugnat, *Phil.* 10. 5
 — nomen unde & labor, *Tufo.* 2. 16
EXILE orationis genus, *Heron.* 4. 11
EXILIUM, pena seculorum, *Parad.* 4
 — ibi est, ubi virtuti non est locus, *Mar.* 39
 — non est supplicium, *Cæsar.* 28
 — tolerabile, si abest turpitudine, *Jam.* 7. 3
 — Exilis solatium, *Tufo.* 5. 27
EXISSE ex potestate qui dicantur, *Tufo.* 9. 6
 — 46. 16
EXISTIMATIO & deductus sunt verba & insipientis, *Phil.* 57
EXITUS bellorum civilium, *Jam.* 12. 18
 — caluoniæ repetit animi iucunda templa voluptate, *Jam.* 5. 12
EXORABILES iracundia levitatem ostendunt, *Str.* 1. 27. 13
EXORDIUM orationis quid sit, *Heron.* 10. 3
 — *Jovian.* 1. 15
 — quale esse debeat in dubia genere causæ, *Heron.* 1. 4. *Jovian.* 1. 15
 — quale esse debeat in humili genere causæ, *Ibid.*
 — quale esse debeat in honesto genere causæ, *Ibid.*
 — vulgare vitiosum, & quod sit, *Heron.* 1. 7
 — *Jovian.* 1. 18

commune vitiosum, & quod sit, *ibid.*
 affectum vitiosum, & quod sit, *Heron. 1. 7.*
 nimis longum vitiosum, *ibid.*, & *Invari. 1. 38.*
 speratum vitiosum, *ibid.*
 transitum vitiosum, *ibid.*
 commutabile vitiosum, *Ino. 1. 18.*
 contra præcepta, *ibid.*
 orationi consequenti connexus esse debet, *orat. 2. 80.*
 Exordia vitiosa qua sunt, *Heron. 1. 7. Ino. 1. 36.*
 in deliberativo genere qualia esse debent, *Heron. 3. 4.*
 quadrupliciter conveniant generi demonstrativo, *ibid.*
 qualia esse debent in admirabili genere causæ, *Ino. 1. 15.*
 qualia conveniant obituro generi causæ, *ibid.*
 ex ipse caute visceribus sunt fumenda, *orat. 2. 78.*
 quid completi debeant, *ibid.*
 a quatuor sunt ducenda, *ibid.*
 cause vestibula, quae honesta sint, *or. 25.*
 Exordiorum genera observationes, *Ino. 1. 18.*
orat. 2. 78. Part. 9.
 duo genera, principium & insinuatio, *Heron. 1. 4. Ino. 1. 15.*
 sermo lenis sit, *Heron. 1. 7.*
 Exordis superferendum, cum aut audicores fuerint defatigati, *Heron. 3. 9.* aut, causa dicitur cunctatim haberi, *ibid.*
 EXORATIONIO orationis in quibus consistat, & quae sint ejus vitia, *Heron. 2. 29.*
 elocutionis duplex, alia verborum, alia sententiarum, *Heron. 4. 13.*
 Exorations verborum aliae decem quae ab usitata eorum potestate recedunt, *ibid.*
 sententiarum quae sunt, earumque enumeratio, *ibid.*
 Exorations circum verba varis figure, earumque enumeratio, *ibid.*
 melioritas in omni genere orationis adhibenda, *ibid.*
 EXPEDITIO, figura exornationis verborum, *ibid.*
 Expositio sine in statu conjedurali, *ibid.*
 EXPETENDORUM & non expetendorum tria genera, *Ino. 2. 32.*
 propter se duo genera, *Ino. 5. 23.*
 EXPLANATIO, pars elegantiæ, *Heron. 4. 13.*
 EXPOLITIO, etiam duplex, *ibid.*
 & ejus insignis usæ per totam orationem, *ibid.*
 Commoratio, *ibid.*
 Contentio, *ibid.*
 Similitudo, *ibid.*
 Exemplum, *ibid.*
 Imago, *ibid.*
 Effictio, *ibid.*
 Notatio, *ibid.*
 Sermonocatio, *ibid.*
 Conformatio, *ibid.*
 Significatio, *ibid.*
 Brivitas, *ibid.*

Demonstratio, *ibid.*
 EXPOSITIO rerum, de quibus dicendum, *Heron. 1. 10.*
 oratoris vitiosa, & ejusque varia exempla, *Heron. 2. 30.*
 EXPULSIO reliquiarum cibi in homine, *Nes. D. 4. 25.*
 EXTRAORDINARIA pecunia, *Raf. Com. 1.*
 EXTREMITAS Mathematicorum quod sit, *A. cad. 4. 36.*
 EXTREMUM five finis est, quomodo refertur, id ipsum autem nusquam, *fin. 2. a.*

F.

FABA inflationem magnoam habet tranquillitatis mentis contrariam, *Dio. 2. 30.*
 FABULA, fabule narratio, *Heron. 1. 8.*
 Fabula & Poëtis quare consistat, *Raf. Am. 16.*
 ex physica ratione, *Nes. D. 2. 24.*
 Fabularum secunditas, *fin. 5. 19.*
 Fabellæ commentitias nihil debet esse loci in Philologia, & *Dio. 2. 38.*
 FACERE contumeliam, *Phil. 3. 9.*
 ipse debet posse, quod alteri præcepit, *Brut. 4. 9.*
 FACETIÆ sermoneis condimenta, *orat. 2. 67.*
 multum in dicendo profant, *ibid.*
 quomodo ab oratore tractande, *ibid.*
 alia te tractantur, alia dicto, *ibid.*
 quomodo ex rebus ducantur, *ibid.*
 Facietiarum genera duo: cavillatio & dicititas, *ibid.*
 ratio præceptis trahi non potest, *orat. 2. 54.*
 FACILE quod sit, *Ino. 2. 36.*
 Facilius est apta dissolvere, quam dissipata connectere, *orat. 7. 1.*
 est contentem (quod ajunt) incitare, quomodo commovere languentem, *orat. 2. 44.*
 Facilitas, *inf. 4. 12.*
 FACTUM transfertur, *Ino. 1. 13.*
 Factum jure five recte quomodo confideretur, *Part. 2. 30.*
 Facti appellatio quomodo ab oratore tractanda, *orat. 2. 25.*
 judicium a moribus cuiusque dependet, *Cic. or. 25.*
 suspicio quomodo confideretur, *Part. 33.*
 controversia, *Ino. 7. 8.*
 Facta personarum attributum, *ibid.*
 factum & eventum confideratio, *Part. 12.*
 FACULTATES negotiarum, *Ino. 1. 27.*
 Facultatem confideratio in primis pertinet, in *ibid.*
 FALSUM argumentationis genus, *Ino. 3. 48.*
 falsa facilius convincuntur, quam vera inveniuntur, *Nes. D. 1. 32.*
 FAMA bona, *fin. 3. 17.*
 popularis, imitatrix gloriae, *rust. 3. 2.*
 FAMES cibi condimentum, potionis finis, *fin. 2. 38.*
 alique exemplis aliquot committatur, *rust. 5. 39.*
 FAMILIÆ nominis minus servas, *Cat. 12.*
 pu.

publicanorum, *Man. 6.*
 Familiam ducere, *fam. 7. 5.*
 FAMILIARE genus epistolæ, *ibid.*
 FAMILIARITAS verbi causa inter Ciceronem & Pompeium, *At. 2. 1.*
 Familiaritatis fide amantium, non amicorum, *off. 1. 8.*
 FANUM Dianæ in portu, *Ino. 2. 31.*
 Fortunæ Syracusanis, *Verr. 4. 73.*
 Jovis Urbis, *Phil. 35.*
 FASCES laureati, *Leg. 3.*
 insignia dignitatis sunt, non potestatis, *Q. fr. 1. ep. 1. 4.*
 præsent pratoribus, *Ag. 1. 24.*
 sumptuum Ciceronem sperierunt iniuncti, *Phil. 12. 5.*
 FASTI diu occultati, *Att. 6. 1.*
 Fastos vulgo non habebant, *Muren. 11.*
 FASTIGIUM Capitolii & ædium, *Orat. 3. 46.*
 Jovis, *Dio. 1. 10.*
 FATUM Græcis *Elysiumque*, *Nes. D. 1. 20. Dio. 1. 55.*
 ex quo genere causarum a Stoicis nectitur, *top. 15.*
 est ordo serisæque causarum, cum causa cause necesse rem ex se significat, *Dio. 1. 25.*
 est, quod tempore ex omni æternitate verum est, *N. D. 3. 6.*
 Physicum causa æterna rerum, *Dio. 1. 55.*
 Fati nomen anile & plenum superstitionis, *ibid.*
 nectitur quomodo confideretur, *fat. 9.*
 Fato fieri omnia, *N. D. 3. 6. Dio. 1. 55. 2. 7. fat. 19. 20.*
 fieri omnia quomodo intelligendum, *fat. 18.*
 omnia continent, *Acad. 40. Dio. 2. 7.*
 facta, & culpe commissa opponantur, *fam. 14. 1.*
 Fata mutari non possunt, *Dio. 2. 9.*
 Fatales leges, *rim. 12.*
 FATALITAS, *Ino. 2. 18.*
 FAVERE lingua vox boni omnia in rebus divinis, *Dio. 1. 47. 2. 40.*
 Favetur primæ ætati, non invidetur, *Off. 2. 13.*
 FAUNI, *Brut. 18.*
 in prælis auditi, *Dio. 1. 45.*
 varique, *ibid.*
 Fauni vox, *N. D. 3. 6.*
 Faunorum voces, *ibid.*
 FAVONIO nascente mare purpureum, *Acad. 4. 33.*
 FENES an in Palatio, *Leg. 2. 11.*
 fanum in Palatio, *N. D. 3. 25.*
 Felvæ terianæ & quartanæ, *ibid.*
 FEGIALI jus, *Off. 1. 11. 3. 29.*
 Fegiales, *Perr. 5. 19.*
 FELICITAS laudationis est, *Orat. 2. 85.*
 Felicitatis ades, *Perr. 4. 2. 27.*
 Felicitatem de se ipso præstare nemo potest, *Man. 16.*
 dat fortuna, *Heron. 4. 30.*
 Felix esse sequitur, qui reipublicæ est infelix, *Phil. 2. 26.*

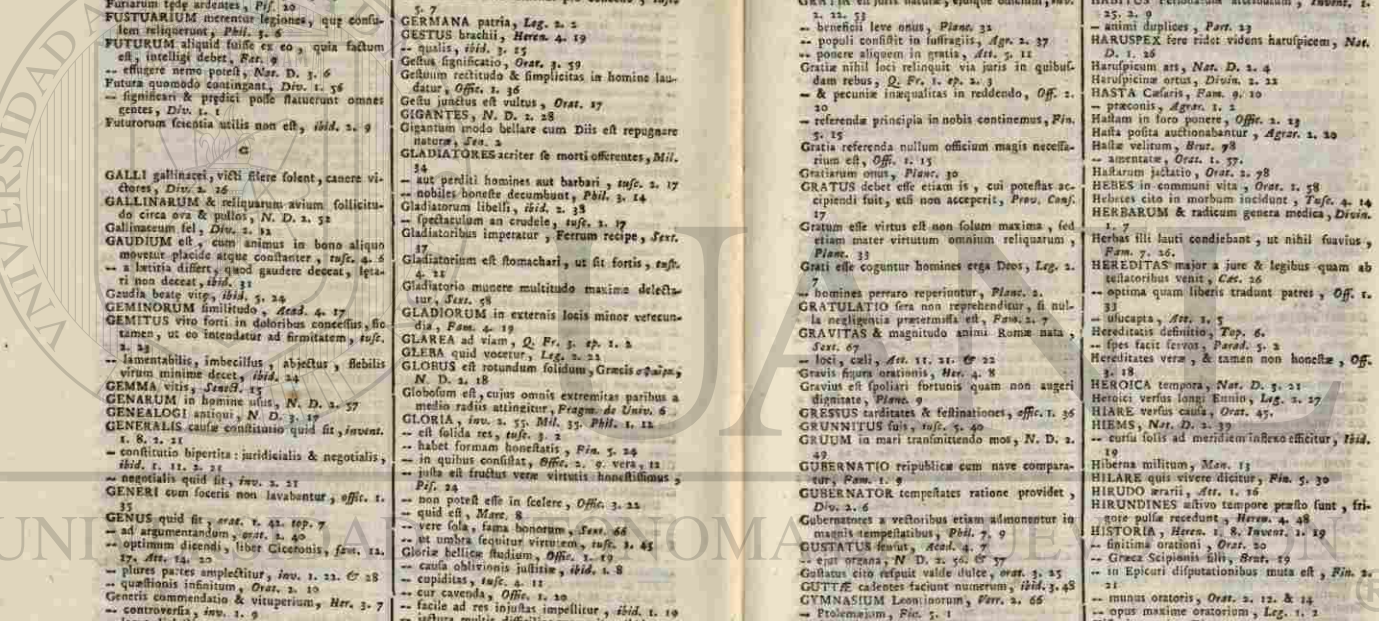
FELIS in Ægypto non violatur, *rust. 5. 27. N. D. 3. 19.*
 facer ægyptici, *ibid.*
 FENESTRÆ animi sunt oculi & aures, *rust. 1. 20.*
 FERRARUM natura, *fin. 2. 11.*
 Ferris præstat honore per sermoneum, *Orat. 1. 8.*
 FERIÆ decuales & alia, *Leg. 2. 22.*
 Latine, *fam. 8. 6.*
 novendiales, *Q. fr. 3. 5.*
 FERITAS & immanitas quæ, *Off. 1. 43.*
 FERRE si quid ferendum est, & probare si quid probandum non est, non est idem, *fam. 9. 6.*
 forister, quod venerit, *Phil. 11. 3.*
 FERRUM, res ad colendum agros necessaria, *N. D. 2. 60.*
 FIDENTIA pars fortitudinis, *Ino. 2. 54.*
 id est, firma animi confilio, quod sit, *rust. 4. 37.*
 FIDES apta pinnis, *off. 3. 29.*
 communi debetur omnibus, *Q. fr. 1. ep. 1. 9.*
 continet rempublicam, *Off. 2. 24.*
 continent vitam, *Rofe. Com. 6.*
 dea, *N. D. 1. 25. 31.*
 est firmamentum stabilitatis in amicitia, *Acad. 18.*
 fundamentum iustitiæ, *Off. 1. 7.*
 tollitur sublata pietate adversus Deos, *N. D. 2. 2.*
 vicina Jovis in Capitolio, *Off. 3. 29.*
 unde comparanda, *rust. 2. 9.*
 unde fiat, *top. 19.*
 in fide, quod fentier, non quid dixerit, cogitandum, *off. 1. 13.*
 Fidei testes, quod dicta sunt, *off. 1. 7.*
 bonum nomen verumque in iustis, societatis, & educis, *N. D. 3. 17.*
 delobra, *N. D. 3. 36.*
 Fidem contra utilitatem servari probamus, *fin. 3. 22.*
 infideli ferendum negans quærit latebram perjurio, *off. 3. 29.*
 non prodiit vir bonus, *Acad. 4. 8.*
 FIDES præstant Deorum pulvinatibus, *rust. 4. 1. 18.*
 FIDUCIÆ formula, inter bonos bene agitur, *Rom. 7. 12.*
 judicium, *Cat. 3. N. D. 3. 30. Off. 3. 25.*
 FIGURA humanæ omnium pulcherrima, tam quoad usum, quam quoad venustatem, *N. D. 3. 18.*
 figura corporis ad naturam apta, *Pin. 5. 12.*
 rotunda pulcherrima, *N. D. 2. 18.*
 vocis, *Her. 3. 11.*
 Figure orationis tres, *Her. 4. 8. Orat. 3. 52. 65.*
 Illi prætextati sedebant in equis triumphantium, *Mur. 5.*
 student in laudis paternæ genere excellere, sed non semper, *Off. 1. 22.*
 FINGERE aliquid licet docendi causa, *Fin. 4. 14.*
 FINIS facultatis quid sit, *Her. 3. 5.*

amoris, Ibid. 4. 25
-- gravamina a Diis poena, Her. resp. 18
Furentibus arma dare, erat. 3. 14
Furiosus non est dominus rerum suarum, Tusc. 3. 6
Furiolorum exempla, Div. 2. 54
FURIE aratro, Sen. 13
-- Dea, N. D. 3. 18
-- incitant ad poenas, Syll. 27
-- in tabulis, Rost. Att. 24
-- non ardentes rati sed angore conscientie
-- fraudisque cruciata, Leg. 1. 14
-- occurrunt tunc tibi iurisy, Perad. 2
-- qualem sunt perturbatores, Tusc. 1. 11
Futurum tepid ardentes, Plif. 20
FUTUREMURUM merentur legiones, qui confu-
lent reliquerunt, Phil. 3. 6
FUTURUM aliquid fuisse ex eo, quia factum
est, intelligi debet, Sen. 9
Futura quomodo contingant, Div. 1. 56
-- signatae & predictae posse fluxerunt omnes
gentes, Div. 1. 1
Futurorum scientia utilis non est, Ibid. 2. 9
G
GALLI gallinacei, vicii flere solent, canere vi-
chores, Div. 2. 16
GALLINARUM & reliquarum avium follicu-
do circa ova & pullos, N. D. 1. 52
Gallinaceum sel. Div. 2. 13
GAUDIUM est, cum animus in bono aliquo
moveret placide atque constantiter, Tusc. 4. 4
-- a letitia differt, quod gaudere deceat, leti-
tam non deceat, Ibid. 21
Gaudia vitae vici, Ibid. 5. 24
GEMINORUM similitudo, Acad. 4. 17
GEMITUS viro forti in doloribus concessus, flo-
ramus, ut eo intendatur ad firmitatem, Tusc.
2. 22
-- lamentabile, imbecillus, abjectus, debilis
virtus minimi deceat, Ibid. 24
GEMMA vitis, Sen. 15
GENARUM in homine ulus, N. D. 3. 37
GENERALOGI antiqui, N. D. 3. 19
GENERALIS causae constitutio quid sit, Inven.
4. 8. 2. 21
-- constitutio bipertita: iudicialis & negotialis,
Ibid. 1. 11. 2. 21
-- negotialis quid sit, Inv. 1. 31
GENERI cum foetis non lavabatur, offic. 1.
35
GENUS quid sit, erat. 1. 41. 109. 7
-- ad argumentandum, erat. 1. 40
-- optimum dicendi, liber Ciceronis, Sen. 11.
17. Att. 14. 27
-- plures partes amplexitur, Inv. 1. 22. 67. 28
-- quationis infinitum, erat. 1. 40
Genris commendatio & vituperium, Her. 3. 7
-- controversia, Inv. 1. 9
-- loci dialecticus, Coen. 9
GENITALIS lectus, Coen. 9
GENITALES Diis, erat. 9. 38

gentium definitio, Tusc. 4
GENTIUM contentio lex naturae, Tusc. 2. 23
-- pot item civile voluerunt Romani, Off. 3. 17
-- majorum Diis, tab. 1. 13. Acad. 4. 41
-- minorum patriis, Fam. 9. 21
GEOGRAPHICA Cicero's, Att. 2. 6
GEOMETRIA, Acad. 1. 2
-- honorata Graecis, Tusc. 1. 2
-- mathematicorum, Div. 1. 3
-- Pythagorae, N. D. 3. 36
GEOMETRAE non omnia docent, sed possu-
lant quaedam concessa, Offic. 3. 7
-- non persuadent, sed soganit, Acad. 2. 36
Geometrarum moti sumendi pro concessa, Tusc.
5. 7
GERMANA patria, Leg. 2. 2
GESTUS brachii, Heren. 4. 19
-- qualis, Ibid. 25
Gestus significatio, & simplicitas in homine lau-
datur, Offic. 1. 36
Gestu iunctus est vultus, Orat. 17
GIANTES, N. D. 2. 28
Gigantum modo bellare cum Diis est repagare
naturae, Sen. 2
GLADIATORES acriter se morti offerentes, Mil.
14
-- aut peritii homines aut barbari, Tusc. 2. 17
-- nobiles honeste decumbant, Phil. 3. 14
Gladiatorum libelli, Ibid. 2. 33
-- spectaculum an crudelis, Tusc. 1. 17
Gladiatoribus imperatur, Ferrum recipere, Sest.
17
Gladiatorium est stomachari, ut sit fortis, Tusc.
4. 11
Gladiatorio munere multitudine maxima delecta-
tur, Sest. 28
GLADIORUM in externis locis minor veterum
via, Fam. 4. 19
GLAREA ad viam, Q. Fr. 3. 17. 1. 2
GLERA quid vocetur, Leg. 2. 22
GLORUS est rotundum solidum, Graecis φαιρος,
N. D. 2. 18
Globulum est, cuius omnis extremitas paribus a
medio rariis attingitur, Pragm. de Univ. 6
GLORIA, Inv. 1. 55. Mil. 35. Phil. 1. 12
-- est solida res, Tusc. 3. 2
-- habet formam honestatis, Fin. 5. 24
-- in quibus consistat, Offic. 2. 8. vera, 12
-- nulla est fructus vere virtutis honestissimus,
Plif. 24
-- non potest esse in caetero, Offic. 3. 22
-- quid est, Mare. 8
-- vere sola, fama honorum, Sest. 66
-- ut umbra sequitur virum, Tusc. 3. 45
Glorie bellicae studium, Offic. 1. 19
-- causa obliuiscunt iustitia, Ibid. 1. 8
-- cupiditas, Tusc. 4. 11
-- cur cavenda, Offic. 1. 10
-- facile ad res iniustas impellitur, Ibid. 1. 19
-- iactura multae diffiditior quam vita, Ibid. 1. 24
-- (pecem) habentia, Fam. 10. 12
-- verum iter in republica, Phil. 1. 14
Gloriam non sequi, sed ea, ex quibus vera glo-
ria

ria nasci potest, Fam. 15. 4
-- antiquum Atticam celliore, Ibid. 7. 17
Gloriosus de se non proloquitur Cicero, Dem. 13
GRADATIO, figura extortationis verborum, He-
ren. 4. 25
GRADUS honorum sunt partes, gloriis dispersas,
Plant. 23
-- necessitudinum non idem, qui temporum,
Offic. 1. 18
GRAMMATICI multi, Orat. 1. 3
-- potarum explanatores, Div. 1. 51
GRANDILOQUUS, Orat. 5. Tusc. 5. 21
GRANDIS oratio, Orat. 3. 42
GRATIA est juris naturae, sicutque officium, Inv.
1. 21. 21
-- beneficii leve onus, Plant. 32
-- populi consistit in iustitiis, Agr. 2. 37
-- ponere aliquem in gratia, Att. 5. 11
Gratia nihil loci relinquat via juris in quibus-
dam reb; Q. Fr. 1. 47. 2. 3
-- & pecunie inaequalitas in reddendo, Off. 2.
20
-- referenda principia in nobis continemus, Fin.
5. 15
Gratia referenda nullum officium magis necessa-
rium est, Offic. 1. 13
Gratiarum onus, Plant. 30
GRATUS debet esse etiam is, cui potestas ac-
cipiendi fuit, est non acceperit, Proo. Cons.
17
Gratum esse virtus est non solum maxima, sed
etiam mater virtutum omnium reliquarum,
Plant. 33
Grati esse coguntur homines erga Deos, Leg. 2.
7
-- homines peccato reperiuntur, Plant. 2
GRATULATIO fori non reprehenditur, si nul-
la negligentia praetermissa est, Fam. 2. 7
Gratuus est, si iudicium, Her. 4. 8
Graviter est spoliarum fortunis quam non augeri
dignitate, Plant. 9
GRESSUS caritatis & festinationis, offic. 1. 36
GRUNNITUS sus, Tusc. 5. 40
GRUUM in mari transmittendo mot, N. D. 2.
49
GUBERNATIO republicae cum nave compara-
tur, Fam. 1. 9
GUBERNATOR temperatate ratione providet,
Div. 2. 46
Gubernatores a vestrosus etiam alimontur in
magnis tempestatibus, Phil. 7. 9
GUSTATUS sentit, Acad. 4. 9
-- epi organa, N. D. 2. 56. 67. 37
Gubnus eius respicit valde dulce, Offic. 1. 25
GUTTAE caeteros faciunt numerum, Ibid. 3. 43
GYMNASIIUM Leonisortium, Sest. 2. 66
-- Ptolemaeum, Sest. 5. 1
-- (superius) Tulculani, Div. 1. 5
Gymnasia ad quid, erat. 2. 5
-- Altona, Fam. 4. 15
-- Geseorum, Tusc. 4. 37
Fam. IX.

Gymnasium similitudo, Fam. 7. 23
Gymnarchus praerat illo loco, ubi erat status
Mercurii, Her. 4. 42
Gymnici ludii, Fam. 7. 12. Tusc. 2. 46
H
HABEO, non habere a Laide, Fam. 9. 25
Habere & celare, ut exitum est egredi, norum
genis ostentationis, Raf. Post. 14
-- gratiam potest, qui relare non potest, Offic.
2. 20
-- tibi suam fornam, Att. 7. 21
HABITUS Personarum artebantur, Inven. 1.
25. 2. 9
-- animi duplices, Part. 13
HARUSPEX fore ridet videns haruspiciam, Nat.
D. 1. 20
Haruspiciam ait, Nat. D. 1. 4
Haruspiciam orat, Divin. 2. 11
HASTA Casaris, Fam. 9. 10
-- praconis, Agr. 1. 2
Hastam in foro ponere, Offic. 1. 12
Hasta postea auctionabantur, Agr. 1. 20
Hastae veltam, Sest. 78
-- amantate, Orat. 1. 37
Hastarum iulatio, Orat. 2. 78
HEBES in communi vita, Orat. 1. 58
Hebotes cito in morbum incident, Tusc. 4. 14
HERBARUM & radicum genera medica, Divin.
3. 7
Herbas illi lauti condicbant, ut nihil suavius,
Fam. 7. 26
HEREDITAS major a iure & legibus quam ab
testatoribus venit, Sen. 26
-- optima quam liberi tradunt patres, Off. 1.
33
-- ulucupta, Orat. 1. 5
Hereditas definitio, Top. 6
-- spes facit ferros, Par. 5. 2
Hereditates verae, & tamen non honestae, Off.
3. 18
HEROICA tempora, Nat. D. 5. 21
Heroici versus longi Ennio, Leg. 2. 17
HIARE versus causa, Orat. 45
HEMAS, Her. 2. 37
-- curia solis ad meridiem infero efficitur, Ibid.
19
Hiberna militum, Moa. 13
HILARE quis vivere dicitur, Fin. 5. 30
HIRUDO aratri, Att. 1. 16
HIRUNDINIS alitro tempore pmo sunt, fri-
gore pulsa recedunt, Heren. 4. 48
HISTORIA, Heren. 1. 8. Inven. 1. 19
-- finitima orationi, Orat. 20
-- Graecae Scipionis illi, Sest. 19
-- in Epiciari disputationibus muta est, Fin. 2.
21
-- minus oratoris, Orat. 2. 12. & 14
-- opus maxime orationis, Leg. 1. 2
Historiae gratia, Fin. 5. 19
-- luti, Orat. 2. 9
-- leges, Ibid. 44
-- scripio qualis, Leg. 1. 3
Hii.



- Historiam scribere, *Orat. 2. 12*
- HISTORIO cur exhibitor, *Parad. 3. 2*
- imitator veritatis, *Orat. 3. 56*
- Historion modo tragici, modo comici, *Orat. 3. 1*
- Historionum donatio, *Ferr. 4. 16*
- velius, *Off. 1. 36*
- HOMO constat ex animo & corpore, *Fin. 4. 10*
- 5. 12. *Tufo. 3. 1*
- ex quatuor elementis compositus, *Nat. D. 3. 7*
- ratione Deo cognatus, *Leg. 1. 8*
- animal providum, laxum, multiplex, notum, memor, plenum rationis & consilii, *Leg. 1. 7*
- ratione bellum praestat, *Leg. 1. 9. Off. 1. 4. 16*
- pars quaedam civitatis & universi generis humani. *Aead. 1. 5. 6*
- civis totius mundi, quasi amicus urbis, *Leg. 1. 23*
- ad civilem societatem natus, *ibid. 2. Parad. 1.*
- consuetud ad communem societatem juvenandam, *Off. 1. 7*
- non ad iustum & iocam, sed ad gravitatem factus, *ibid. 2. 9*
- quantum distat a bellis, *ibid. 30*
- duabus quasi personis a natura inditus, *ibid.*
- tertiam ipsi, casus vel tempus imponit, & quartam propria quaedam iudicium, *ibid. 33*
- natura obediens homini nocere non potest, *Off. 1. 7*
- ad honestatem & recte agendum natus, *Off. 3. 8*
- quomodo a natura sit genitus & formatus, *Fin. 3. 21*
- quod agit, id animum in eo agit, *Tufo. 1. 22*
- natura iustissimus appetentissimique honestatis, *Tufo. 1. 24*
- ortus ad mundum contemplandum, *Nat. D. 2. 74*
- constitutus quasi terra cultor, *ibid. 39*
- quare erectus a Deo conditur, *ibid. 56. Leg. 1. 9*
- constitutus spectator rerum superarum atque caelestium, *Nat. D. 2. 56*
- ad intelligendum & atendum natus, *Fin. 2. 13*
- frugi omnia recte facit, *Tufo. 4. 16*
- Romanus, pro Romano, *Orat. 3. 42*
- civis temporis, *Or. 1. 67*
- operatus, *Aet. 9. 2*
- sapiens, cum iudicat, non est solus, *Clasur. 98*
- talis, qualis animi eius affectus, *Tufo. 5. 16*
- tantum ex forma, *Clasur. 70*
- Humilis descriptio, *Leg. 1. 7*
- fabricatio, *Nat. D. 2. 53*
- maxime est, respondere in amore iis, a quibus provocare, *Beut. 99. 1*
- occidendi causa cum telo esse lex vetat, *Mit. 4*
- proprium aliquid & beneficio & significatio beneficii, *Plant. 33*

- figura immunitatem gerere fallax, *Off. 3. 10*
- exortus, *Tim. 12*
- consilio in praemii petitione, *Lucent. 2. 38*
- natura egregie explicata, *Fin. 5. 12*
- progressus in aetate eleganter descriptus, *ibid. 15*
- dignitas praemii pcedibus semper observanda, *Off. 1. 30*
- pars optima divina est, *Fin. 5. 10*
- figura pulcherrima & apta non modo ad usum, sed etiam ad venerationem, *Mer. D. 1. 18*
- homini cum bellis nihil feris, *Fin. 3. 29*
- optimum non nasci, proximum quamprimum mori, *Tufo. 1. 48*
- homine nihil pulchrius, *Nat. D. 1. 27*
- quod cum bellis sit commune, *Off. 1. 4*
- cum Deo prima est santis societas, *Leg. 1. 7*
- publica utilitate nihil debet esse antiquius, *Off. 1. 45. 3. 5*
- Homioci homini que conciliare soleant, *Off. 1. 8*
- Homioci a natura institutum debet sapientia absolvere, *P. 3. 4. 11*
- se praebere, *P. 15. 17*
- in Homine alia operanda sunt, alia laudanda, *Orat. 2. 84*
- in Hominiibus, que est tanta perversitas, ut inventis frugibus glanve vescantur, *Orat. 9*
- Homines ita nati, ut ad virtutes apti sint, *Fin. 4. 2*
- habent insitam quandam vel potius innatam cupiditatem scientia, *ibid.*
- coaditi ad incolumem terram, *Fama. Scip. 3*
- causas rerum futurarum non intelligunt, sed fama, *Div. 1. 56*
- mala magis fugiunt quam sequuntur bona, *Fin. 21*
- quidam non re, sed nomine, *Off. 1. 35*
- nos esse semper cogitandum, *Fam. 1. 9*
- docti adhibendi ad eligenda, quae dubitationem afferunt, *Off. 1. 41*
- esse nos meminerimus, *Fam. 5. 16. & 17*
- vis fumus, *Aet. 11. 52*
- hominiibus maxime utiles, aut obsunt, *Off. 2. 1*
- hominum causa generati, *ibid. 1. 7*
- multa in vita falso opinantur, *Dem. 40*
- nobilis in recte seu speram facto excellere soliti, *Orat. 2. 8*
- similes etiam in pravitate, *Leg. 1. 11*
- Homioci duo genera, agricole & politium, *Parr. 35*
- inter homines iuris sunt vincula, *Fin. 3. 20*
- & Deorum causa omnia facta & parata, *ibid. Tufo. 1. 25. Nat. D. 2. 12. 53. 61. Leg. 1. 8. genti duplex, Tim. 22. triplex, Amic. 23*
- vitile, *Tim. 12*
- muliebre, *ibid.*
- negligentia in eligendis amicis, *Amic. 17*
- interit sententia una nos occidit, *Nat. D. 1. 5*
- forma divina potius quam Deorum humana esse

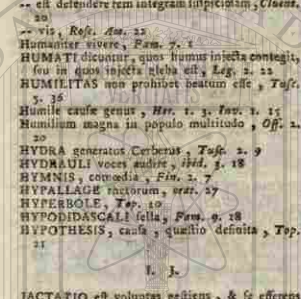
- esse probatur, *ibid. 33*
- genera duo, qui in republica versantur, populares & optimates, *Sert. 47*
- novorum contemptor apud nobiles, *Ferr. 3. 4*
- HONESTAS & utilitas in deliberativo genere fuit, *Iuv. 2. 51*
- in sacra, *Leg. 1. 16. & 18*
- omni pondere graviore habenda quam omnia, *Off. 3. 8*
- quandoque cum incolumitate & commoditate comparatur, *Fam. 2. 58*
- HONESTAS affectio, *ibid.*
- forma iudicque expleta & perfecta, que fit, *Fin. 2. 14. Off. 1. 4*
- majestas & pulchritudo, *Fin. 2. 17. 5. 24*
- fones quatuor, *Off. 1. 43*
- ab utilitate spunctio, quanta pariat incommoda, *ibid. 3. 8*
- observantia non modo stimulos doloris, sed etiam fulmina fortunae contemnit, *Tufo. 2. 57*
- Honestate antegredia parit decorum, *Offic. 1. 17*
- HONESTUS & honoratus, *Sert. 48*
- HONESTA vita etiam beata, *Fin. 3. 8*
- Honesta causa genus, *Heven. 1. 3. Iuv. 1. 15*
- Epicuri, *Fin. 2. 15*
- & natura laudabile, *Off. 1. 4*
- in alio non movet, *ibid. 17*
- queritur in demonstrationibus, *Iuv. 1. 4*
- Stoicis solum bonum, *Offic. 3. 5*
- quomodo est in sapientibus & in illis, in quibus sapientia non est perfecta, *ibid.*
- Stoicorum arguitur ab Epicureis, *Fin. 1. 18*
- iustum & solum bonum Stoicis, *Fin. 3. 1*
- Zenonis simplex, solum & unum bonum, *Aead. 1. 10. 4. 42*
- quid sit, *Iuv. 2. 53. Fin. 2. 14*
- quasi luceni est virtuti, *P. 4. 3. 2*
- communis loquendi consuetudine est populari fama gloriosum, *Fin. 3. 15. Tufo. 1. 16*
- cur sit laudabile, *Fin. 2. 15*
- propter se, aut maxime propter se expectandum, *Off. 3. 7*
- aliud rectum, aliud laudabile, *Heven. 3. 2*
- aliud simplex, aliud cum utili coniunctum, *Iuv. 2. 53*
- simplex, virtus, *ibid.*
- cum utili coniunctum quid sit, ejusque spectatio, *ibid. 55*
- proprie ac vere est solis sapientibus, nec a virtute divelli potest, *Off. 1. 3*
- commendat est quasi secundum bonorum, *ibid. 4*
- necatum cum utilitatis repugnantia comparandum, *ibid.*
- summum bonum est; turpe summum malum, *Tufo. 2. 18. Fin. 3. 17. 5. 16. 27. Off. 3. 8. Parad. 1.*
- Honelli quadruplex ortus, *Off. 1. 5*
- varia nomina, laus, dignitas, decus, *Tufo. 2. 20*
- Honesti Academicorum, *Fin. 5. 20. & 21*
- petenda ab amicis, *Amic. 13. & 22*
- multa natura, temporibus sunt non honesta;

- Off. 3. 25
- Honestorum inter se contentio & comparatio, utrum sit honestus, *Off. 1. 43*
- Honestioribus dures legum conditiones possit, *Clasur. 55*
- Honesti vivere suam bonorum erronee dicitur, *Fin. 4. 16*
- HONOR, gloria & benevolentia civium iuvat ad amicitias, *Off. 2. 8*
- vulgaris, vilis; temporis causa constitutus, levis; meritis utilibus, *Off. 1. 40*
- necatur operam in iustis, *Q. Fr. 1. 57. 1. 10*
- Honor alit aree, *Tufo. 1. 2*
- is est, qui non propter spem futuri beneficii, sed propter merita claris virtus datur, *Fam. 10. 10*
- maxus est, quia iustus, *Phil. 5. 13*
- populi conditio in iudiciis & equitate, *Agar. 2. 37*
- qui premium virtutis, *Beut. 81*
- Rome patitur diligentis & gratia petitorum, *Plant. 2*
- ubi publicis non est, ibi cupiditas glorie nulli non potest, *Agar. 2. 11*
- Honoris edes extra portam Collinam, *Leg. 2. 23*
- & Virtus edes Romae, *Ferr. 4. 54*
- templum, *Nat. D. 3. 21*
- tempus est ad iudicia aliena de nobis spectanda, *Var. 4*
- Honorem praefari, *Fin. 2. 10*
- Honore causa obvivit iustitiae, *Offic. 1. 18*
- Honoriabilia que fuit, *Sen. 18*
- Honorarium, *Off. 33*
- HORA tertia constituitur in campo Martio, *Met. 33*
- HORIZONTES orbis ortus occasusq; siderum variorum, *Diopin. 2. 44*
- Horizontum descriptio, *ibid.*
- varietas maxima, alique aliis in locis, *ibid.*
- HORNOTINUM instrumentum, *Ferr. 3. 18*
- HOROLOGIIUM, *Fam. 16. 18*
- HORTUS dicitur fasciada altera, *Sen. 16*
- HOSPES a capione dicitur, *Diopin. 1. 27*
- Hospitia nomen facillimum, *Ferr. 2. 45*
- Hospites ex Asia multi venerunt ad Ciceroem in exilio, *Fam. 6. 6*
- HOSPITALITAS, *Off. 2. 18*
- HOSPITIUM, non domus est hac vita, *Senec. 53*
- Hospiti necessitudo, *Fam. 13. 19*
- sanctitas, *Dijot. 5*
- Hospitia humanum nobilitatum, *Rust. Am. 6*
- HOSTIA deligebatur, *Dir. 1. 52. 2. 15*
- maxima partentur, *Leg. 2. 21*
- Hostie in sacrificio selempt, *Iuv. 2. 12*
- majores probata, *Agar. 2. 14*
- HOSTES in bello retinet religionem & confusio nihil iura, *Ferr. 4. 55*
- olim perstruunt, *Off. 1. 12*
- suorum est communiorum inimicus, *Ferr. 1. 15*
- Hosti primum servandum, *Off. 1. 13*

Hotes e triumpho quando in carcerem ducti, *Ver. 5. 30*
 -- populi Romani nomine & numero certo esse oportet, *Ver. 5. 30*
 HUMANA heredes, *Att. 15. 10*
 -- semper sint hominis mediata, *Tust. 3. 14*
 Humane conditionis recordatio leuat dolorem, *Fam. 6. 6.*
 HUMANI, *Tust. 1. 16*
 HUMANITAS ut fit remissio animi in acerbitate iniuria, *Fam. 5. 3*
 Humanitas ergo officia, *Off. 1. 40*
 -- esse defendere rem integram suspensam, *Cluent. 20*
 -- vis, *Resp. Ant. 25*
 Humaniter vivere, *Fam. 7. 1*
 HUMATI dicitur, quos humus injecta contegit, sed in quos injecta tleba est, *Leg. 2. 22*
 HUMILITAS non prohibet deum esse, *Tust. 5. 35*
 Humile causae genus, *Her. 1. 3. Fars. 1. 15*
 Humilium magna in populo multitudo, *Off. 1. 20*
 HYDRA generat Cerberus, *Tust. 2. 9*
 HYDRULLI voces audire, *ibid. 3. 18*
 HYPENIS comedia, *Fin. 5. 7*
 HYPALLAGE hystoriarum, *erat. 27*
 HYPERBOLE, *Top. 10*
 HYPODIDASCALI sella, *Fam. 9. 18*
 HYPOTHESIS, causa, questio definita, *Top. 21*

I. J.

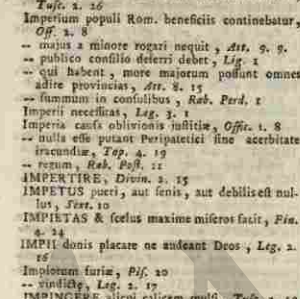
JACTATIO est voluptas gelens, & se effrens insolentia, *Tust. 4. 9*
 JAMBUS pes, *erat. 3. 40. ver. 56. 57. 64*
 IRIS in Aegypto non violatur, *Tust. 5. 27. N. D. 1. 29. 30. 3. 18*
 ICHNEUMONUM unitas, *Nar. D. 1. 36*
 IDEAE Platonis, *erat. 3*
 IDEA Platonis appellata, *erat. 1. 3. ab Aristotele habefactata, ibid. 9*
 IDIOTE, *Top. 16*
 Idiotarum divitiae, *Sext. 31*
 JECUR, cuiusque porcae ac manus, *Nar. D. 3. 55*
 Jecoris filium, *Nar. D. 3. 6*
 IONIS Zenoni quatuor a, *Fin. 4. 5. & ar cur sursum a terra caetero ferantur, Tust. 1. 17*
 -- elementaris calorem omnibus naturis imperit, *Nar. D. 3. 10*
 -- quibus sine pausa alicquo potest permanere, *ib. 15. 1. 14*
 -- non est consumptor omnium, & qui difcitat ab igno caelesti sine aethereo, *Nar. D. 3. 20*
 -- solis & siderum reliquorum est vivificus & salutaris, *ibid.*
 -- elicitur conductu lapidum & tritu, *ibid. 9*
 -- in aquam conjectus refrigeratur, *Resp. Com. 6*
 -- non aereus, *Nar. D. 3. 14*



NO -- origo animorum statuitur Zenoni, *Fin. 4. 5*
 -- Velle perpetui se semperiterius, *Cluent. An. 9*
 -- Ignem ab igne capi non prohibetur, *Off. 1. 16*
 -- flagrabat naturam Zenonis, *Acad. 1. 41*
 IGNIBILITAS non prohibet beatum esse, *Tust. 3. 16*
 IGNOMINIAE causa non removet a magistratu, *ibid. 42*
 IGNORATIO eius, qui fecit omnia, de aliis quod debet videtur purgatio, *Spi. 13*
 IGNOTIS rebus nota nomina esse non possunt, *Orat. 61*
 IMAGO, Segura exortationis frecentiarum, *He. ver. 4. 49*
 -- exortationis, aut laudis, aut vituperationis causa limitur, *ibid.*
 -- in negotio quid fit, *Inv. 1. 30*
 Imagines ad dormientes veniunt invocatae, *Nar. D. 1. 38*
 -- memorativae quales sint constituendae, *Heren. 3. 52*
 -- alia verum, alia verborum, *ibid. 20*
 rerum locis suis dispositarum quales esse debeant, *Orat. 2. 87*
 -- deprecatum aliquos a poena, *Agri. 3. 36*
 -- Democriti, *Divin. 2. 97*
 -- Epicuri, *Nar. D. 3. 30*
 -- idola Democriti, *Fin. 1. 6*
 -- in artificiosa memoria, *Heren. 3. 16 firmat*
 -- & infirmit, *3. 21*
 -- in finent Junia, *erat. 2. 55*
 in memoria, ut litera in literatura, *Part. 7*
 Imaginum conformatio quomodo naturalem memoriam exalcat, *Nar. 3. 21*
 -- comestus, *Nar. D. 1. 18*
 IMBECILLITAS sibi indiget, *Tust. 4. 18*
 IMBELLES timidiores videri moedat nec periculis sine causa esseri, *Off. 1. 14*
 IMITATIO oratoria quid fit, *Heren. 1. 2*
 -- majorem, *Off. 1. 30*
 -- majorem qualis esse debeat, *ibid. 34*
 -- clarorum hominum multum habet boni, *ibid. 2. 6*
 -- in eloquentia, *erat. 1. 23*
 Imitatores principum multi, *Leg. 3. 14*
 Imitetur, que in quoque maximis sunt, *erat. 3. 13*
 -- imitantes vitia magistris facillime corrigunt in docendo, *Off. 1. 41*
 IMMEMOR beneficii est odio, *Off. 1. 13*
 IMMORTALIS Romana civitas, *Sext. 2. 18*
 immortalium deum non faciunt Epicuri, *Nar. D. 3. 29*
 Immortales nulli, qui aliquando homines, *Nar. D. 3. 19.*
 IMMORTALITAS mortali non est contentenda, *Phil. 2. 44*
 Immortalitatis spes accendit magnos viros, *Tust. 1. 15*
 immortalitate credit vita beata caelestibus, *Nar. D. 2. 61*
 IMPEDIRI bonam rem melius quam concedi male, *Leg. 3. 18*
 IMPERATOR appellatus Cicero, *Fam. 3. 9.*
 -- &

INDEX VERBUM.

IN & supplicatio jungi debent, *Phil. 14. 4*
 -- invidiam ratione providet, *Div. 1. 6*
 -- libero imperatoris, *Parad. 5. 1*
 Imperatoris cum oratore compositio, *Brut. 73*
 -- de finibus, *erat. 2. 48*
 -- & oratoris artes summa, *Mar. 14*
 -- requiritur quatuor, *Mau. 10. & 13*
 Imperatores cari esse debent, *erat. 3. 40*
 Imperatorum plura genera, *erat. 3. 10*
 Imperans bene pariter aliquid, *Leg. 3. 2*
 Imperare sibi quomodo dicitur, *Tust. 2. 20*
 Imperatorum laborem facit leviorum honos, *Tust. 2. 16*
 Imperium populi Rom. beneficiis continebatur, *Off. 2. 6*
 -- invari 2 minore rogari nequit, *Att. 9. 9.*
 -- publico consilio delerri debet, *Lig. 1*
 -- qui habent, more majorem possunt omnes adire provinciis, *Att. 8. 15*
 -- summum in consulibus, *Resp. Perd. 2*
 Imperii necessitas, *Leg. 3. 1*
 Imperia causae oblivionis iudicia, *Off. 1. 8*
 -- nulla esse putant Peripatetici sine acerbitate traudia, *Top. 4. 19*
 -- rerum, *Resp. Post. 11*
 IMPERTIRE, *Divin. 3. 15*
 IMPETUS pacti, aut senis, aut debilis est nullus, *erat. 10*
 IMPIETAS & scelus maxime miseris facit, *Fin. 4. 24*
 IMPII donis placare ac andeant Deos, *Leg. 2. 15*
 Impiorum furia, *Ris. 20*
 -- vindex, *Leg. 2. 17*
 IMPINGERE alicui calicem nulli, *Tust. 3. 10*
 IMPURITAS & inhumanitas omni utari modesta, *Inv. 3.*
 IMPROMI saepe parvo emolumento impelluntur in fraudem, *Sil. 11*
 Improbis optime, bonis male evenit, *Nar. D. 3. 12*
 IMPRUDENTIA in negotiis, *Inv. 1. 27*
 Imprudentis tractatio in constitutione Juridicis, *Heren. 3. 16. Inv. 2. 31*
 IMPUDENTIAE est profieri, quod non possit implere, *Cluent. 18*
 -- est rem iudicatum labefacta conari, *ibid. 20*
 -- sum Achillis, *Leg. 2. 11*
 -- nomen qui effragant, *erat. 1. 36*
 IMPULSIO, *Inv. 2. 7*
 Impulsio peccatorum videtur data illis, qui sine dolore ferunt infamiam, *Tust. 4. 20*
 Impunitus sit, quod cum est factum negari potest, *Diget. 6*
 IN, prapositionis compositio ad voces artus, *quatuor, narui, erat. 47.*
 IN, prapositionis privat verbum ea vi, quam habet si prapositioni non fuisset, *Top. 11*
 INESTIMABILE quid sit, *Fin. 3. 6*
 INANE an sit, *Acad. 4. 20*
 -- infantum Democriti, *Fin. 1. 6*
 INANIMUM aut nihil, *Acad. 4. 12*
 -- est, quod pulli agitur externo, *Tust. 1. 53*



INAPPARATIO, *Heren. 2. 4*
 INCERTA, *Acad. 4. 17*
 -- omnia prae virtutem, *Phil. 4. 5*
 INCISIA, incisio dicta, *or. 65. & 67*
 INCLUTUS prima littera brevi dicitur, *or. 48*
 INCOGNITA pro cognita non habenda, sicut tunc non significandam, *Off. 1. 6*
 INCOLUMITAS quid fit, *Inv. 2. 56*
 Incolumitate utilior res, *Her. 3. 5*
 INCOMMODA & commoda Stoicorum, *Fin. 3. 21*
 INCONSTANS argumentationis genus, *Inv. 1. 50*
 INCEDEM eandem diem noctemque tuncere, *Or. 2. 39*
 INDEMNATUS non sustinet poenam damna, *Inv. 3. 21*
 INDICES librorum ex membranis, *Att. 4. 4*
 Indictibus librorum saepe decipiunt, *Orat. 2. 14*
 INDIFFERENS, *Fin. 3. 16*
 INDIGENTIA est libens inexplebilis, *Tust. 4. 21*
 INDIGERE pecunia, ambiguum, *Invocat. 1. 47*
 INDIGNATIO in consuetudine, *ibid. 53*
 Indignationis commovere loci quindicesim, comitumque enumeratio, *ibid.*
 INDIGNUS beneficii qui videtur, inhumanus est, *Plaut. 33*
 INDIVIDUA, *Nar. D. 1. 14*
 -- Epicuri, *Fin. 2. 23*
 INDOLENTIA diversa ab voluptate, *ibid. 4*
 -- non prohibet, *Tust. 3. 7*
 INDOLENTIAE alicui colendo, *Quint. 2. 15*
 -- temperi, *Phil. 3. 10*
 INDUCERE diem, *Off. 1. 10*
 INDUCTIO, Graece $\epsilon\sigma\tau\iota\sigma\iota$, quid sit, *Top. 10*
 -- Secreti & eius affectis familiaris, *Inv. 1. 32*
 -- Top. 10
 Inductionis pracepta, *Inv. 1. 12*
 -- tractandae exemplum elegans, *ibid. 33*
 INDUSTRIAE, plurali, *erat. 3. 4*
 -- non oportet inimici esse, *Sail. 7*
 INDOBABILIS, *erat. 7.*
 INEPTIARUM oratoriarum quae sit maxima, *Or. 2. 4*
 INEPTUS nomen ab hoc habet ductum, quod non sit aptus, *Or. 3. 4*
 Ineptum Graeci dicere nequeant, *ibid.*
 -- esse in petendo, *Or. 2. 24*
 INERTES quos veteres appellaverunt, *Fin. 3. 34*
 INFAMIAe falsae finis in uno eoque bulleio, *Cluent. 3*
 -- metus in sagittiosis, *Leg. 4. 13*
 INFANS inquitur, *Div. 1. 31*
 -- dicitur, *or. 17*
 -- & insipientis in publicis rebus, *Inv. 1. 3*
 INFERI, inquitur ab fabulis, *Cluent. 61*
 Inferorum filii, *Tust. 3. 16*
 -- portenta, *Nar. D. 2. 2*
 -- supplicia, *Cat. 4. 4*
 INFERIORES non oportet dolere se ab amicis superari, *Amit. 20*

278 INDEX RERUM.

conditio absolutæ sex partibus constat, *ibid.*
 -- nomen Tullio molem, *Top.* 24

JURISDICTIONEM causam ex comparatione tractandi
 modum, *Herz.* 2. 14

JURISCONSULTUS quis dicitur, *Orat.* 1. 48

-- artis oratorie ignarus nihil est nisi legules
 quidam tantus & acutus, præce schionum,
 cæter formularem, accepti syllabarum, *ibid.* 55

-- definitio, *Orat.* 1. 48

-- memoria, *Orat.* 1. 43

JURISCONSULTI domus totius oraculum civitatis,
Orat. 1. 45

JURISCONSULTO dicendi copia necessaria, *ibid.* 27

JURISCONSULTI Pragmatici, *ibid.* 19

-- qui diligenter præstant, *sem.* 1. 12

JURA heritorum auctoritas, *Genet.* 24

JURISCONSULTORUM veterum vituperatio, *Herz.* 11

JURISDICTIONEM conferre, *sem.* 2. 13

-- resolvere, *sem.* 4. 12

JURISPRUDENTIA unde difficult reddatur a
 Jurisconsultis, *Leg.* 1. 19

JUSTITIA, *Herz.* 3. 2. *sem.* 2. 53. *Tuf.* 3. 17.
Off. 1. 9

-- ad deo non pertinet, *Nat. D.* 3. 15

-- apud Epicurum vacillat, *off.* 3. 33

-- connecti, *Orat.* 1. 45

-- contra dolorem, *Tuf.* 3. 13

-- est, ad quam nulli sunt homines, *Leg.* 1. 10

-- fundamentum perpetuum commendationis, *off.*
 1. 20

-- non est obtemperatio scriptis legis populo-
 rum, *Leg.* 1. 15

-- plus potest quam presidentis ad benevolentiam
 acquirendam, *off.* 2. 9. & 11

-- servanda etiam adversus homines, *ibid.* 1. 13

-- una excellentissima virtus, *Nat. D.* 1. 2

-- quid sit, *Perz.* 22

-- est affectio homin cuique tributæ, & consua-
 ritatem humanam, misericordiam & æque mitiam,
sem. 3. 24. *Nat. D.* 3. 15

-- in hominum societate tuenda, tribuendoque
 suam æque, & rerum contractuum sibi ver-
 satum, *Off.* 1. 3

-- omnibus hominibus, sine probris sine impro-
 bis, perque necessaria, *ibid.* 1. 11

-- tum propter tædium, tum propter amplificatio-
 nem honoris & gloria colenda & retinenda,
ibid. 12

-- societas humanæ vinculum, *Off.* 3. 1

-- qui differat a veracundia, *ibid.* 1. 28

-- quem late se fundat in omnes ceteras virtu-
 tes, *sem.* 3. 23

-- servari nisi a viro forti, nisi a sapiente non
 potest, *ibid.*

Justitia tabernum vitæ necessitates, *Off.* 1. 3

-- membra precipuum, *ibid.* 7

-- semina insunt in bono animi, *sem.* 4. 7

-- fundamenta duo, *Off.* 1. 10

-- partes in persuadendo, *Herz.* 3. 3

-- excellencia præ ceteris virtutibus, *off.* 2. 11

-- conjuncta beneficentia, *ibid.* 11. 7

-- laudatio, *Orat.* 2. 85

Justitia esset cogita summi rectoris voluntas,
sem. 4. 5

INDEX RERUM.

-- via, *Cluent.* 59

LATIUS, *Att.* 1. 8

-- colonia, *Brat.* 46. *Cor.* 13. *Dom.* 50

-- ferias, *sem.* 8. 6. *Nat. D.* 1. 6

-- in Albanis monte, *Div.* 1. 11

-- post quas duo dieti religio, *Q. Fr.* 2. 4. & 5

Latiis libri mendose & scribuntur & videntur,
ibid. 3. 5

-- magistri dicendi quando Romæ, *Orat.* 3. 24

-- populi adificaverunt interduum aliquid ex iudis
 populi Rom. *Boh.* 8

Latinis canem petebant municipia, *Planq.* 9

-- verbis melius vocata quam Grecis, *Tuf.* 3.
 6

Latinitas elocutionis, *Herz.* 4. 13

Latinitatis vitia, sollicitus & barbarismus, *i.*
bid.

Latine loqui quid sit, *Orat.* 3. 10. & 15. *Opt.*
Gen. Orat. 3

-- loquendi precepta unde petenda, *Orat.* 3. 13

Latinus Atacimus, *Att.* 4. 17

LATRARE, non loqui, de malis oratoribus,
Brat. 15

LATIO interdum etiam a viatore occiditur,
ibid. 41

Latoris beneficium, *Phil.* 2. 3

Latorum leges, *off.* 2. 11

-- non sunt leges, *Leg.* 2. 8

LATRUNCULI mactruati, *Proc.* *conf.* 7

LAUDARI a laudato viro, *sem.* 15-6

Laudat quique, quantum sperat imitari, *Orat.*
 7

Laudanda profecto omnia, que cum virtute
 conjuncta sunt, & que cum vitiis, vituperan-
 da, *sem.* 23

Laudandi vis unde fumenda, *ibid.* 13

Laudabile quid sit, *Herz.* 3. 4

Laudatio, *Orat.* 2. 84

-- Africanæ ab Q. Maximo, *Mor.* 36

-- unum tertium quæstionis genus, *Or.* 2. 11

-- in judicio, *Cluent.* 69

-- mortis, *Tuf.* 1. 45

-- Q. Fabii in morte M. filii, *sem.* 4

Laudationes familiarium, *sem.* 2. 35

-- mortuorum, *Brat.* 16

LAUDATORES decem in judicio dari oportet,
but. Perz. 5. 22

LAURUS, pro dignitate, *sem.* 2. 16

LAUS animi est corporis, *Herz.* 3. 6

-- & caritas vite sine metu degenda prædita
 firmissima, *sem.* 1. 10. & 16

-- & lacrum dilans, *Phil.* 2. 45

-- juvenis que, *sem.* 15. 6

-- nulla, ibi esse integram, ubi nemo potest
 corrumpere, *Att.* 1. 1. *sem.* 18

-- præclaræ ac divina libere artema confervan-
 dorum civium causa, *Dom.* 17

-- illius sapientie, *off.* 2. 1

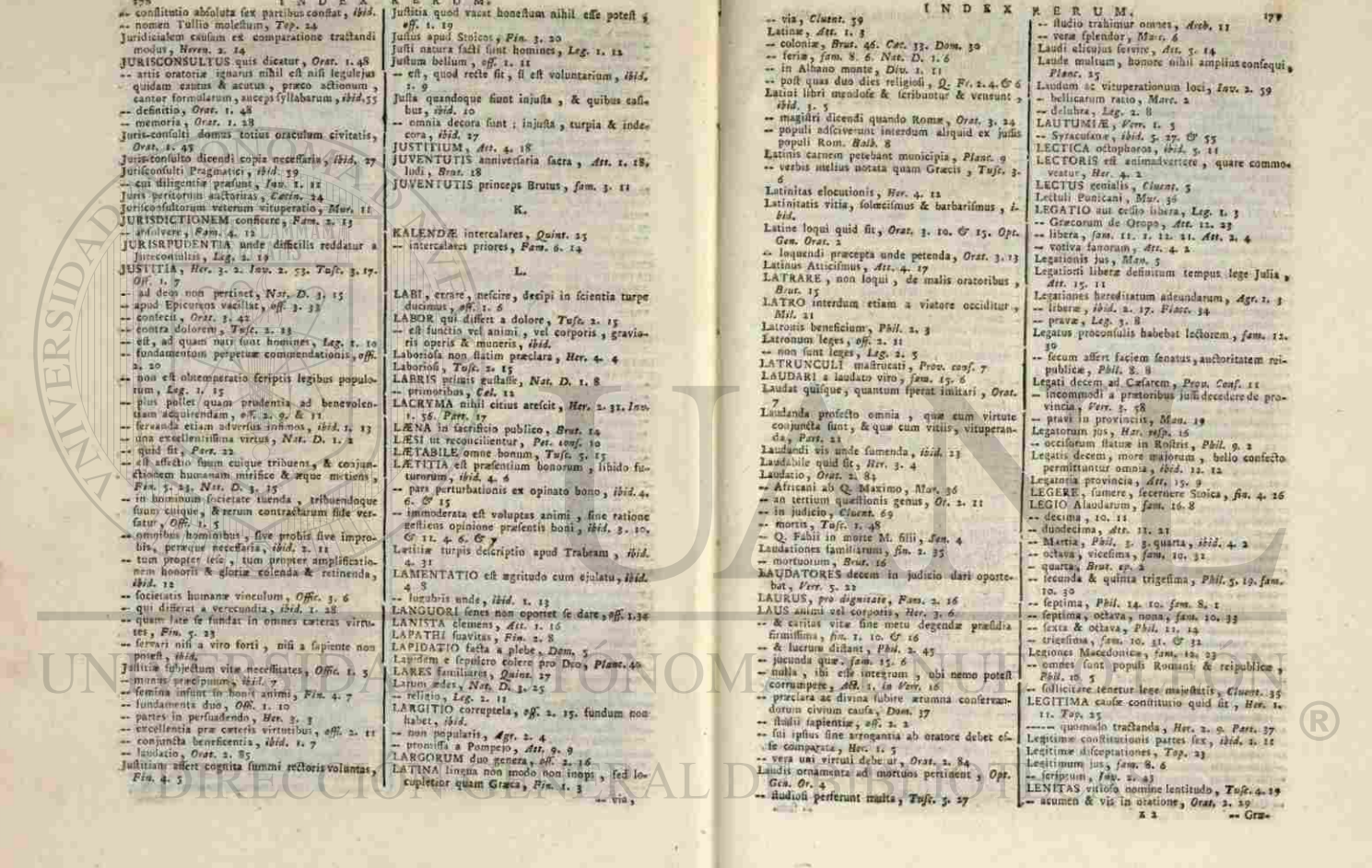
-- sui ipsius sine arrogantia ab oratore delet cõ-
 se comparata, *Herz.* 1. 7

-- verus ut virtuti debeatur, *Orat.* 2. 84

Laudis ornamenta ad mortuos pertinent, *Opt.*
Gen. Or. 4

-- Audios perferunt multa, *Tuf.* 3. 27

-- via,



178 -- iuga turpis est omni morte peior, Phil. 8. 10 -- nihil est locupletibus clientis appellati, off. 2. 20 -- medicatio, Sen. 20 -- solatium, Ferr. 23 -- terref, Fin. 5. 11 -- Mortis vicinis quae contingant, Diuis. 3. 30 -- nihil tam simile quam somnus, Sen. 21 -- Mortem nemo ipse sibi accelet, Sen. 22 -- ut negligamus, ab adulescentia meditatum esse debet, ibid. 20 -- timens tranquillo esse animo nemo potest, ibid. -- non est malum, imo bonum, Tuft. 1. 8 -- MORTALES a diis immortalibus uti ut capere nihil possunt, Har. resp. 14 -- MORTALI vicem dolere non oportet, Fam. 4. 5 -- vel Diu ipsi, vel cum Diis agnari fatuus, Tuft. 1. 31 -- in virtutum studio vivunt, Sen. 21 -- cur luceantur, Tuft. 1. 13 -- moderate legendi, ibid. 9. 30. 33 -- Monumentum imaginem appetunt, ibid. 2. 16 -- Mor maiorum in decedendo provincia & succedendum, Fam. 3. 7 -- majorem optinam, Leg. 2. 16 -- ut lex valebat, ibid. 10 -- Morte Romanis commendare, Fam. 7. 18 -- matrem, ibid. 12. 10. 14. 21. 15. Fin. 2. 12. N. D. 3. 77 -- Mores illam sui adulescentur, Ar. 9. 12 -- aut fortuna spectari solet in hominibus juvenilibus, off. 2. 20 -- abivatis crebro mutantur, Leg. 2. 82 -- exteri alii ab Romanis, Leg. 4 -- recedendi in specie oris, Leg. 1. 9 -- Mores sunt, ex quibus penderandum, quid quis voluerit, Syll. 25 -- Mores bonorum similitudo est conjunctissima, off. 1. 27 -- MOTUS corporis in oratore quem complectatur, Heven. 3. 15 -- qualis per totam orationem esse conveniat, ibid. -- in sermone dignitate, ibid. -- in sermone demonstrationis, ibid. -- in sermone narrationis, ibid. -- in sermone iocationis, ibid. -- in sermone contentationis, ibid. -- in sermone distributionis, ibid. -- in sermone amplificationis, ibid. -- in sermone questionis, ibid. -- animi voluntarius, fer. 11 -- animi quoque habet suum gestum, & sonum, & vultum, orat. 3. 27 -- amorem duplicem, off. 1. 36 -- corporis qui probandi, ibid. 28 -- turbidi, Tuft. 4. 5 -- haecis apud Philosophos, Nar. D. 1. 38 -- Motus aliquo communia tempora immutatur, Phil. 16 -- Motus duo Platonis, Nar. D. 2. 11 -- MUL. E partes, Dio. 1. 18. 2. 22 -- MULIER videtur & militarem sapientiam, Ar.

179 -- pulchrit, Nat. D. 2. 7. 3. 9 -- nihil pulchrius, nihil epus edificatore praestantur, Tim. 2 -- Mundum ardore aliquando delagratum, Acad. 4. 37. N. D. 2. 45. Dio. 1. 49 -- esse Deum probatur, N. D. 2. 11. 17 -- MUNERIS cupus colendi causa nati sumus, Leg. 1. 5 -- Munerum facultas est copiarum, non virtutis, Fam. 2. 3 -- MUNIFICENTIA moventur conjunctione vicinitatis, Plaut. 7 -- Municipis civitas frustra adempta, pro Dem. 30 -- Municipibus duae parvae, Leg. 2. 1 -- suis probatur, Cel. 2 -- Municipium patrum studia, Resp. Am. 16 -- MUNITIONEM citare, Orat. 1. 59 -- MURUS ubi sanctos dicunt pontifices, N. D. 9. 49 -- MUSAE agrestiores oratorum dicebantur philosophis, Orat. 3 -- id est, humanitas & doctrina, Tuft. 5. 23 -- manufacturae, Fam. 1. 9 -- Musi omnibus approbantur, Fam. 7. 23 -- cum Musis se delictare, Ar. 2. 4 -- omnia rationem habere, Ar. 2. 3 -- MUSCAE, Orat. 2. 60 -- MUSICI non erunt apud Gracos, Tuft. 1. 2 -- isem oliv postea, Orat. 3. 44 -- Musicorum cantibus miratis, sit Plato, mutari civitatum status, Leg. 3. 44 -- norma, Orat. 3. 49 -- MUTATA verba, Orat. 37 -- MUTATIO extorum facile fieri potest, Dio. 1. 51 -- MUTUUM in amicitia, Fam. 5. 1 -- MYSTAGOGI, Ferr. 4. 59 -- MYSTERIA, Ar. 5. 21 -- Athenarum, Leg. 3. 14 -- quo die piaculum, Att. 15. 25 -- Keuana, N. D. 3. 24 -- N -- NENIAE, cantus lugubres, Leg. 2. 14 -- NEVI praecipui, forme hominum, ut sunt fibones, pectuli, flocci, frontones, capiones, Nar. D. 1. 29 -- NARIUM usum, ibid. 2. 53 -- inn & structura, ibid. 56. 59 -- NARRATIO orationis quid sit, Heven. 1. 3 -- omnis relique orationis fons est, Orat. 2. 81 -- duplex, negotiorum & personarum, Her. 3. 8. Veveia. 1. 19 -- disparata & fabula, historiae argumenti, ibid. -- personarum quali esse debeat, ibid. -- sit brevis, dulciter, verisimilis, Heven. 1. 9. Inv. 1. 20 -- brevis quomodo comparata esse debeat, ibid. -- eandem rem ne repeatat, Tuft. 1. 9 -- dilucida qualis esse debeat, ibid. 20. Inv. 2. 15. Orat. 2. 80 -- verisimilis si probabilis que erit, Her. 1. 9. Inv. 1. 17. 21

180 -- rei verae, Her. 1. 9 -- rei fite, ibid. -- acculatoris in causa condecurali, Heven. 2. 2 -- detestatoris in causa condecurali, ibid. -- in genere deliberativo qualis esse debeat, Heven. 3. 2 -- quali condecurali generi demonstrativo, ibid. 7 -- quanto oblit, ibid. 9 -- quando nihil profit, ibid. -- quando non loco adhibetur, ibid. -- quando non fiat, quemadmodum causa postulat, ibid. -- probatur distincta personis, & interpuncta sermonebus, Orat. 2. 80 -- fit aperta, ibid. -- Narrationes generales observationes, ibid. -- viia, Tuft. 1. 23 -- longitudine saepius quam obdicitur res partem intellectu est, ibid. 20 -- obdicitur incoemodum, Orat. 2. 80 -- Narratione quando utendum, ibid. 81 -- Narrationum genera tria, Her. 1. 8. Inv. 1. 57 -- NASCI prius oportet quam emori, Orat. 1. 57 -- Non nati optimam esse: proximam, quamprimam mori, Tuft. 1. 48 -- NASTURTIUM Periturum, Fin. 2. 28 -- NASUS ita locatus est, ut quasi murus oculis interiectus esse videatur, N. D. 3. 57 -- NATALITIA dare in hortis, Phil. 2. 6 -- NATALIS Brutii idem dies, quo ad Mutinam libertatur, Brut. ep. 15 -- Natalis dies Romae, Dio. 2. 49 -- Salustis, Her. 1. 7 -- soli amor, Leg. 2. 1 -- dies saepius eo, qui semel fuit, esse non potest, Fam. 2. 31 -- Natalem diem iudicium, emortualem latitia esse celebrandum, Tuft. 1. 48 -- NATATIO iuventutis in Tiberi, Cel. 15 -- NATI bene cupiunt gerere negotia, utpote ad agendum nati, Fin. 2. 20 -- famus ad Socraticum & communitatem generis humani, Fin. 4. 2 -- NATIO optimatum, Resp. 44 -- Nationi ut deo res divina sit, N. D. 3. 18 -- NATURA cernitur in pueris, ut speculis, Fin. 1. 27 -- conciliatrix blanda & quasi lens sui, N. D. 1. 27 -- dominatur in rebus ad requiem animi declarationemque perinectum, Leg. 2. 1 -- & fortuna confederanda in eligendo genere vite, Off. 1. 33 -- vire in omnibus rebus, ut fenebant, Tuft. 2. 3 -- juris perpetuam ad hominis natura, Leg. 1. 3 -- nihil extempus inventi, Heven. 3. 23 -- nos concilii primum parentibus & patriis, Har. 117. 27 -- sine doctrina saepe venit ad laudem, Off. 7 -- vi rationis conciliat hominem homini, Off. 1. 4 -- quid sit, variatur a Philosophis, N. D. 2. 52 -- Zenoni est artificiosus ignis ad gignendum prog

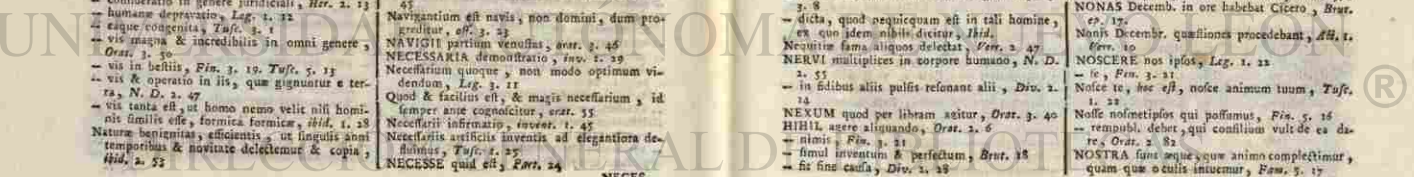
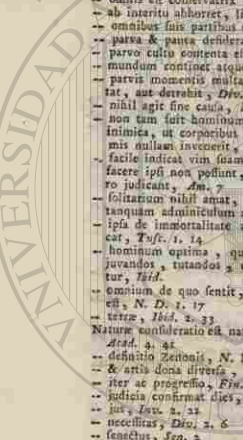
-- credens via, *Ibid.* 21
 -- personarum attributum, *Inv.* 1. 24
 -- quid sit Epicuro, *N. D.* 2. 12
 -- ingenio, doctrina, perceptione nitescit, *Herem.* 3. 16
 -- cuique fas diligenter observanda, *Offic.* 1. 21
 -- regula studiorum, *Ibid.*
 -- dux vite optima, *Fen.* 2. *Am.* 5
 -- domina dicendi, *Orat.* 2. 60
 -- rerum omnium mater, *Parad.* 1. 3
 -- communis parent, *Tufc.* 5. 12
 -- fons iuris, *Offic.* 3. 49
 -- plurimum valet, *Pet. Conf.* 1
 -- omnis est contraxit sui, *Fin.* 3. 9
 -- ab ineritu abhorret, *Ibid.* 11
 -- omnibus suis partibus expleri vult, *Ibid.* 17
 -- parva & pauca desiderat, *Tufc.* 3. 23
 -- parvo cultu contenta est, *Ibid.* 3. 23, 35
 -- mundum continet atque luctat, *N. D.* 2. 11
 -- parvis momentis multa aut adimpli, aut mutat, aut derahit, *Div.* 1. 22
 -- nihil agit sine causa, *Div.* 2. 28
 -- non tam suis hominum generi insensa atque inimica, ut corporibus tot res salutare, animis nullam invocent, *Tufc.* 4. 27
 -- facile indicat viam suam, cum homines, quod facere ipsi non possunt, id recte fieri in alio iudicant, *Am.* 7
 -- solitarium nihil amat, semperque ad aliquod tanquam adiutorem amovitur, *Amic.* 23
 -- ipsa de immortalitate animorum tacita iudicat, *Tufc.* 1. 14
 -- hominum optima, qui se natos ad homines iuvandos, tutandos, conferendos arbitrantur, *Ibid.*
 -- emittit de quo sentit, id verum esse necesse est, *N. D.* 1. 17
 -- terret, *Ibid.* 2. 33
 -- Naturae consideratio est naturale animi pabulum, *Acad.* 3. 42
 -- desinatio Zetoni, *N. D.* 2. 22
 -- & artis docet directum, *Orat.* 1. 25
 -- iter ac progressum, *Fis.* 4. 14
 -- iudicia confirmat dicit, *N. D.* 2. 2
 -- sui, *Inv.* 2. 22
 -- necessitas, *Div.* 2. 6
 -- fenestras, *Inv.* 2
 -- partes, *Inv.* 1. 24
 -- ratio in nostro corpore, *Offic.* 1. 23
 -- vis ad recta & prava in artibus ac rationibus disjunctanda, *Orat.* 3. 50
 -- consideratio in genere juridiciali, *Her.* 2. 13
 -- humanae depravatio, *Leg.* 1. 12
 -- eaque congenita, *Tufc.* 3. 1
 -- vis magna & incredibilis in omni genere, *Orat.* 3. 50
 -- vis in bellis, *Fin.* 3. 19. *Tufc.* 5. 13
 -- vis & operatio in his, que signantur e terra, *N. D.* 2. 47
 -- vis tanta est, ut homo nemo velit nisi homini similis esse, formica formica, *Ibid.* 1. 28
 -- Naturae benignitas, efficiens est, ut linguas anni temporibus & novitate delectetur & copia, *Ibid.* 2. 22

-- perfectio in omnibus, & terra nascentibus, & bellis, *Tufc.* 3. 12
 -- prima involtamenta, *Fis.* 5. 7
 -- consensus, *Inv.* 2. 21
 -- divitiis parabiles sunt, *Tufc.* 5. 33
 -- specula in pectorum indole, *Fin.* 3. 22
 -- specimen capi debet ex optima quoque natura, *Tufc.* 1. 14
 -- duma, animi & ingenii celeret motus, *Orat.* 1. 25
 -- bona quomodo in laudationibus personarum tractanda, *Ibid.* 2. 84
 -- vitia meditatione atque exercitatione tolli possunt, *Div.* 2. 46
 -- & fortunae ratio habenda in eligendo genere vite, *Offic.* 1. 33
 -- cognitio & contemplatio sit perfecta, *Ibid.* 43
 -- Natura repugnare nihil aliud est, quam giganteum more cum diis debellare, *Inv.* 2
 -- Naturam obsequatam habere, *Div.* 2. 70
 -- mor vincere non potest, *Tufc.* 5. 27
 -- Natura ducere errari nullo pacto potest, *Leg.* 1. 6
 -- propensio sumus ad diligendos homines, *Ibid.* 31
 -- omnes ea, que bona videntur, sequuntur, fugiuntque contraria, *Tufc.* 4. 6
 -- sit, ut liberi a parentibus amentur, *Fis.* 3. 19. 4. 7
 -- id est, iure gentium, *Offic.* 3. 5
 -- Naturae diversitas, *Fis.* 5. 9
 -- varie fructus varia genera dicendi, *Or.* 16
 -- locorum, *Fat.* 4
 -- Naturarum gradus, *N. D.* 2. 12
 -- dissimilitudines in hominibus, *Fat.* 4. *Offic.* 1. 39
 -- Naturae proprius locus est, *N. D.* 1. 37
 -- NATURALIS distinctio, *Div.* 1. 49
 -- memoria, *Herem.* 3. 16
 -- Naturale nihil minimum, *Tufc.* 4. 26
 -- Naturales causae in hominibus propensionem efficiunt, voluntatem non cogunt, *Fat.* 5
 -- Naturalia duplicia, efficiunt & materia, *Acad.* 1. 6
 -- Naturalium rerum aliqua est cognitio, *Div.* 2. 14
 -- est quasi consensus atque consensus, quam *Inv.* 2. 21
 -- NAVARCHI ratio in classe sociorum Rom, *Her.* 5. 24
 -- NAVIGANTES in Behrendis promontorii sententia maximam mutationem ventorum, *Div.* 2. 47
 -- Navigationem est navis, non domus, dum progreditur, *Offic.* 3. 23
 -- NAVIGII partium venositas, *Orat.* 2. 46
 -- NECESSARIA demonstratio, *Inv.* 2. 39
 -- Necessarium quoque, non modo optimum videndum, *Leg.* 3. 11
 -- Quod & facilitis est, & magis necessarium, id semper ante conoctor, *Orat.* 55
 -- Necessarii infirmior, *Inv.* 2. 42
 -- Necessarii artificis inventus ad elegantiam delectatus, *Tufc.* 1. 25
 -- NECESSE quid est, *Orat.* 24

NECES.

-- sit, quod fieri non potest, *Ibid.*
 -- NIMIUM magis offendit quam parum, *Orat.* 23
 -- NISI quod quicque cito potuerit, nunquam omnino potest perdidisse, *Orat.* 3. 23
 -- NIX an alba, *Acad.* 4. 23. 31
 -- NOBILIBUS dormientibus beneficia populi deferuntur, *Fer.* 3. 70
 -- Nobilior mollior, *Orat.* 2. 63
 -- NOBILITAS, *Fam.* 3. 7
 -- blanda conciliatrix, *Sex.* 9
 -- integra & innocens supplex non fuit repudia, *Id.* 2 populo, *Place.* 20
 -- Nobilitatis vera vis, *Real.* in sen. 10
 -- NOBISCU, *Orat.* 57
 -- NOGERE alius, ut in alios liberalis sit, *Offic.* 1. 24
 -- Nocenti non debet esse inimicus, *Fer.* 3. 69
 -- Nocentes pretores in provinciis, *Ibid.* 2. 65
 -- NOCTURNA immunitatem facit, *Leg.* 2. 14
 -- NOMEN, quid sit, *Inv.* 1. 24
 -- Nominis controversia, *Inv.* 1. 8. 2. 17
 -- suspicio, *Inv.* 2. 9
 -- Nominis non essent, putabant se in amicitia procerum esse homines municipales & rustici, *Pet. Conf.* 8
 -- Nomina honesta turpissimis rebus imponuntur, *Fer.* 2. 78
 -- impostore vobis Pythagoras credidit summa sapientiae, *Tufc.* 1. 25
 -- nequum esse nota rebus ignotis, *Orat.* 62
 -- sunt nota rebus, *Fis.* 3. 25
 -- NOMENCLATIO in populari ratione petitionis, *Pet. Conf.* 11
 -- NOMENCLATOR, *Mur.* 36. *Pet. Conf.* 8
 -- NOMINATIO, figura exornationis verborum, *Her.* 4. 31
 -- NON agere, quod dubites, equum sit an iniquum, *Offic.* 1. 9
 -- amantes sine causa, *Pet. Conf.* 10
 -- aqua, non igni pluvius locus utitur, *Amic.* 6
 -- concessa argumentatio, *Inv.* 1. 49
 -- esse dicitur, quod certi demonstratque nequit, nisi animo, *Top.* 5
 -- licere, *Parad.* 3
 -- omnibus dormio, *Fam.* 7. 14
 -- oportet aliquid, esse licet, *Real.* 3
 -- potest melius, exclamatio, *Orat.* 3. 25
 -- putamus, *Offic.* 1. 23
 -- ubi hoc loci, consolato est, *Tufc.* 3. 33
 -- est ille sermo, si quid iterandum est, & probare, si quid probandum non est, *Fam.* 9. 6
 -- NONAS Decemb. in ore habebat Cicero, *Bur.* 67. 17
 -- Nonis Decemb. quaestiones procedebant, *Att.* 1. 16
 -- NOCTURNA, *Inv.* 10
 -- NOCERE non ipsos, *Leg.* 1. 12
 -- 16, *Fen.* 3. 21
 -- Notice to, hoc est, notice animum tuum, *Tufc.* 1. 22
 -- Nolle nolemiptos qui possimus, *Fis.* 5. 16
 -- remota, debet, qui consilio vult de se dicere, *Orat.* 2. 82
 -- NOSTRA fuit aequaeque animo completimur, quam quo oculus intuetur, *Fam.* 5. 17

NOTE.



NOTAE iurificatorum, *Nur.* 11
NOTATIO quid sit, ejusque loci *Dialecticus*, *Top.* 8
 -- figura exortationis sententiarum, *Her.* 4. 30
Notationum pondera in exortationibus oratorum, *Ibid.* 5.
NOTIO quid appellatur, *Tap.* 7
NOTITIA, *Acad.* 1. 7
NOVA curia, minor, cum sit major, *Fin.* 5. 1
 Nova tantum & admirabilis se commovet animus, *Herc.* 1. 22
Novorum hominum tractus Romae, *Clus.* 40
NOVENDIALES feriae, *Q. Fr.* 36 5
Nox quomodo fiat, & quae consistat, *Pragm. Ph.*
 -- efficitur umbra terrae soli occidente, *N. D.* 2. 1
 -- non debet vitium beatam, *Tusc.* 5. 38
 -- concubus, *Div.* 12. 27
NOXIAE paena par esse, *Leg.* 3. 29
NUBES esse aer concretis, *N. D.* 2. 39
Nubium una Centaurus pepertio dicitur, *Ibid.* 2. 20
NUCES legere, *Orat.* 3. 66
NUDARE corpora Bagium est, *Tusc.* 4. 31
NULLA res tantum ad dicendum proficit, quantum scriptio, *Her.* 24
 Nullus esse miserum est, *Tusc.* 1. 6
NUMERUS oratorius quid sit, *Orat.* 3. 42. *O. Pr.* 53
 -- idem qui poeticus, *Orat.* 59
 -- ubi in oratione tenendus sit, *Orat.* 59
 -- lambicus, orationi similis, *Orat.* 57
 -- Dactylicus hexametrorum magniloquentiae accommodatus, *Ibid.*
 Numerum distinctio facit, non continuatio, *Orat.* 3. 48
 Numeri oratorii, qui maxime in orationem propriam cadunt, *Orat.* 37
 -- qui singulis dierum generibus conveniunt, *Ibid.* 37
 Numerorum pedes, qui in oratione adhiberi solent, Dactylicus, lambicus, Paeon, *Ibid.* 36
NUNTIATIONEM solum habent augures, *Phil.* 2. 31
NUNTII distinguunt aliquid, ut laetitia quid afferant, *Ibid.* 3.
NUPTIARUM auspices, *Div.* 1. 16
NUTRICES solent infantibus pueris omnia minima mania in os inferre, *Orat.* 2. 39

O

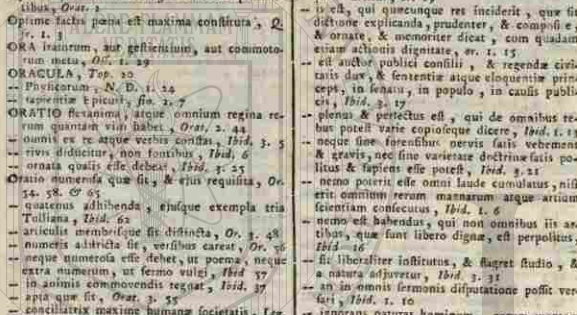
OBEQUIUM temporis, *Nur.* 68
OBJURGATIO amici sine contumelia, *Amic.* 24
 -- in lite, *Orat.* 3. 11
 Objurgationum ratio, *Offic.* 1. 38
OBJURGATOR non terrendus, in quo deprehenditur vitium, quod in altero reprehendit, *Herc.* 3. 2
OBLIGARI beneficio nolunt, qui se locupletari volunt, *Offic.* 2. 30
OBLIGATIO animi & sententiae pro altero gravior quam pecuniae, *Brut.* 29

OBLIVISCI injurias praestat quam ultisci, *Red.* in *Sen.* 9
OBNUNCIATIO, *Quint.* 1. 7
OBROGARE leges, *Herc.* 3. 10
OBROGATIO leges, *Ibid.*
OBROSSUM alibet, *Brut.* 74
OBSCURITAS sententiarum duplex, altera de inducta, altera ob res obscuras, *Fin.* 2. 5
OBSCURUM causae genus, *Juv.* 1. 15
 Obscuri & non necessarii rebus non studendum, *Offic.* 1. 6
 Obscure nihil nuntianus solet de viris ad laudem infingibus, *Quint.* 3. 11
OBSERVARI colique debent illi, quorum vita perspecta in rebus honestis & magna est, *Offic.* 1. 21
OBSERVANTIA juris naturae, ejusque officium, *Brut.* 2. 22. 57
OBSEGNARI nihil inane solet, *Div.* 2. 70
 Obligat lapones etiam inanes mater Cicero nis, ne dicerentur inanes alique fuisse, quae furum &c. *Fam.* 16. 16
 Obsequandi mos apud Graecos, *Flacc.* 15
OBTESTATIO leges, *Balb.* 14
 -- thibitica, *Dem.* 48
OBTRIGATIO, sive Zelotopia, est seditio ex eo, quod alter quoque potestatem quoque ipse conueperit, *Tusc.* 4. 8
OCCASIO, Graece *Ανταρ* est tempus actionis opportunum, *Offic.* 1. 40
 Occasio triplex, publica, communis, singularis, *Inv.* 1. 27
 -- & tempus qui differant, *Ibid.*
 Occasionis consideratio, *Herc.* 2. 4. *Juv.* 1. 27
OCCATIO terra nominata, quod seruen spatium & occasionem cohibet, *Senec.* 15
OCCUPATIO, figura exortationis verborum, *Her.* 4. 27
 Occupationum utilitas in oratione, *Ibid.*
OCEANI fervor, *N. D.* 3. 10
 -- sibi Corymbus, *Ibid.* 23
 -- Perseus, *Ibid.* 19
 -- freta vidisti, *Tusc.* 1. 20
 -- oclium, *Man.* 13
 Oceanum coniungere cum Ponto voluit Mithridates, *Nur.* 11
OCTINGENTI hie ad Ciceroem consulat, *Phil.* 25
OCULUS se non videt alia ceruit, *Tusc.* 1. 28
 Oculi bini, *N. D.* 3. 4
 -- ceti speculatores in sublime collocati, *N. D.* 2. 26
 -- rerum optimatum cognitionem nobis afferant, *Tim.* 11
 -- sunt indices animi, *Orat.* 3. 29. *Or.* 18
 -- augent dolorem, *Fam.* 6. 1. & 4
 -- dominantur in ore oratoris, *Orat.* 3. 59
 -- & aures sensibus animi, *Tusc.* 1. 50
 -- postunt falli, *Div.* 2. 38
 Oculorum structura mirifica, *N. D.* 2. 57
 -- aries pupula, *Ibid.*
 -- tegumenta palpebrae, *Ibid.*
 -- munimenta supercilia & genae, *Ibid.*

— sensus acerrimus, *Orat.* 2. 87. 3. 40. *N. D.* 3. 28
 -- iudicium in homine, *N. D.* 2. 78
 -- consuetudine adfectum animi, *Ibid.* 38.
 Oculis natura nobis, ut equo & leoni fetas, caudam, aures, ad motus animum declaration, *Orat.* 3. 59
 -- abimenes, non modo manus debet habere praetor, *Offic.* 1. 40
ODIUM, *Tusc.* 4. 9
 -- civile est, quo omnes improbus odimus, *Mil.* 13
 -- multis modis aboletur, *Red. ad Quir.* 9
 -- qui creatur, *Orat.* 2. 57
 -- solum satis cognoscit Caesar, *Att.* 14. 1
 Odium ferbere, concoquere, *Quint.* 3. 9
 -- venenum amicitiae, *Amic.* 24
 Odii adversario conciliandi modus, *Juv.* 1. 16
 Oditur, dum metuant, *Senec.* 48. *Phil.* 1. 14
 Oditio aliquem libenter est bellum, *Att.* 13. 49
 Odit, quem quisque timet, *Syll.* 20
ODORATUS sentus, *Acad.* 4. 7
OFFA obiecta necesse est aliquid cadere ex pulli ore, cum pascat, *Div.* 1. 15
OFFENSIO odium in fragili corpore, *Senec.* 18
 -- pedis, *Div.* 2. 40
 -- Stoica quid periat, *Tusc.* 4. 11
OFFENSUM argumentationis genus, *Juv.* 1. 49
OFFICINA nihil habere potest ingenium, *Offic.* 1. 22
OFFICIUM facultatis alicujus, quid sit, *Herc.* 1. 5
 -- est, quod ita factum est, ut eius facti probabilitas ratio reddi possit, *Fin.* 3. 17
 -- aliud medium, Graecis *κατάστημα*, aliud perfectum sive rectum, Graecis, *καρπὸς*, *offic.* 1. 3
 -- eum Stoicis est, quod omnes numerus habet, nec praeter sapientem cadere in quantum potest, *Ibid.* 3. 3
 Officium institui apud Peripateticos & Academicos, *Acad.* 1. 6
 -- intermissio fieri nequit constanti homini, *Amic.* 5
 -- iudicium in dolore, *Top.* 3. 27
 -- partem ad eo optimus quisque non ullam deserit, ut dolores ille suscipiat, *Fin.* 4. 7
 -- pertulendi ratio dicitur ab pecunia debita, *Red. ad Quir.* 9
 -- rationibus se continere est difficile, *Agr.* 2. 35
 Officio fungi ergo alia in recto factis, *Fin.* 3. 24
 -- nulla vita pars potest, *offic.* 1. 2
 -- quinque huiusmodi operata, *Invect.* 2. 20
 vel plura non est magistratus dulcior, *Fam.* 10. 25
 Officium media Stoicis sunt communia, quae multitudine ingenii assequuntur; eaque sunt Stoicis, quae secunda quaedam honesta, *offic.* 1. 3
 Officium omnia se referuntur, ut adificiamur principis naturae, *Fin.* 3. 6
 -- iustitia praepotenda studiis, officioque scientiae, *Tem.* IX.

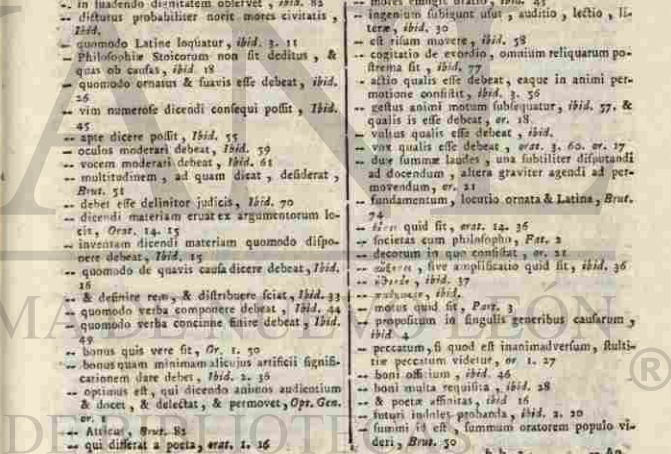
Officium vitium ratiocinatores, *Ibid.* 1. 41
 -- quantum duplex, *Ibid.* 3.
 -- contentio & comparatio inter se, utrum sit honestius, *Ibid.* 41
 -- gradus in societate humana, *Ibid.* 45
 -- persequendum quatuorplex ratio, *Offic.* 3. 3
OLEA in agro Milesio, *Div.* 1. 49
OLEUM & opera, de eodem oleo & opera extractae aliquid, *Att.* 13. 38
OMINA capiebant de muptis, *Div.* 1. 46
 -- Pythagoreorum, *Ibid.* 45
OMNES tacito quodam sensu, sine ulla arte aut ratione, quae sint in artibus ac rationibus rebus, ac praeter diiudicant, *Orat.* 3. 30
 -- natura totos le expectandos putant, *Fin.* 3. 17
 Omnia non in omnes conveniunt, *Raf.* Am. 42
OMNIBUS consulendum, *Offic.* 2. 13
OPERA hominum necessaria ad res producendas, *Offic.* 2. 1
 Operae beneficium, *Ibid.* 19
 Operam & aleum perdere, *Fam.* 7. 1
OPERARIUS orator, *Orat.* 1. 62
OPERTA Apollinis, *Div.* 1. 50. 2. 55
 Operum Bonus Dux, *Parric.* 4
OPES oportune, ut colere, *Amic.* 6
OPINABILIS pars rerum, *Acad.* 1. 8
OPINATIO Stoicorum, *Tusc.* 4. 7
OPINATOR Cicero, *Acad.* 4. 20
OPINIO omnia ratio est; & quidem bona ratio, si vera; mala autem, si falsa est opinio, *N. D.* 2. 28
 -- dupliciter fallit, *Juv.* 2. 6
 -- in nobis quaedam est effeminata ac levis, tum in dolore, tum in voluptate, *Tusc.* 2. 22
 Opinionis malum, non natura, dolor, *Ibid.* 22
 Opinionis, quae habet talem de aliquo, quale videtur ei, *Brut.* 29. 17
 -- quid Zeo appellaverit, *Acad.* 1. 11
 Opiniones de erento praedi Pharfalici futuro, *Div.* 1. 55
 -- falsa de die unde, *N. D.* 2. 28
 -- vera, *Fin.* 2. 24
 Opiniorum variatae & consuetudinis depravatio hominem homini dissimilem reddit, *Leg.* 1. 10
 -- commenta delet dies, *N. D.* 2. 22
OPITULANDUM postquam ei, qui maxime indiget, *Offic.* 1. 16
OPORTERE & decere diversa, *Orat.* 23
OPPIDA dista solentur infrascriptum hominum, *Fam.* 4. 5

OPORTUNA quæcumque dicuntur, sum b-
brat modum, *Fin.* 2. 14.
OPPORTUNITAS Græcis *κατάσει*, *Ibid.*
Opportunitates amicitiarum, *Amer.* 6.
OPTARE nil nisi hanculm decorumque, *Off.* 1. 20.
Optanda semper profutura, *Red. ad. Quir.* 1.
OPTIMATES, *Ibid.* 26.
Optimatum consilia, *Q. Re.* 1. ep. 1. 8.
OPTIMUS quoque creatus, *Fam.* 10. 23.
Optimus quoque rarissimus est, *Fin.* 2. 25.
-- quod relictissimum, *Stat.* 68.
-- unum est, & potentissimum, quod sit siessimum,
Off. Or. *Orat.* 1.
-- est, quod omnes laude habet, *Ibid.* 2.
Optima præsumptio, *Orat.* 1. 77.
Optimis proxima sunt magna in rebus præstan-
tibus, *Orat.* 1.
Optime facti pondi est maxima constituta, *Q.*
Re. 1. 3.
ORA iterum, aut preteritum, aut commoto-
rum metus, *Off.* 1. 29.
ORACULA, *Top.* 20.
-- Phœbicum, *N. D.* 1. 26.
-- Responsiva si pientia, *ibid.* 29.
ORATIO Reverentia, atque omnium regina re-
rum quantam vim habet, *Orat.* 2. 44.
-- omni ex re atque verbis constat, *Ibid.* 3. 5.
-- riva diducitur, non fontibus, *Ibid.* 6.
-- ornata qualis esse debeat, *Ibid.* 3. 25.
Oratio numerata que fit, & eius requisiti, *Or.*
24. 58. *Or.* 67.
-- quantum adhibenda, et quæ exempla tria
Tulliana, *Ibid.* 62.
-- articuli ambigebat sit distincta, *Or.* 3. 48.
-- numeri adhibet sit, versus caret, *Or.* 36.
-- neque numerata esse debet, ut poeta, neque
extra numerum, ut sermo vulgi, *Ibid.* 37.
-- in animis commoventis regnat, *Ibid.* 37.
-- apta que fit, *Orat.* 3. 55.
-- conciliatrix maxime humane societatis, *Leg.*
1. 31.
-- ea maxime movet, que motum aliquem ani-
mi excitat, *Part.* 4.
-- mentis interpres, verbis discrepans, senten-
tia congruens, *Leg.* 1. 10.
-- voluptati aurium debet, morigerati, *Or.* 48.
-- *Reh.* 1. 30.
Oratioque oratoris partes, *Rehet.* 1. 3. *Invect.*
1. 16 *Orat.* 1. 20. 21. 1. 19. *Top.* 25. *Part.*
1. 6. 8.
-- ornamenta, *Or.* 2. 23.
-- clausula, & interpuncta cur inventa, *Ibid.* 3.
44. 46.
-- habitus & color in scribis consistit, *Ibid.* 23.
-- varia sonitus sententiarum, hominque lenium-
pari, *Or.* 2. 27. *Or.* 29.
-- varia lumen verborum, eorumque recessio,
Or. 3. 54. *Or.* 30.
-- unum genus neque omni causæ, neque audi-
tori, neque personæ, neque temporibus congruit,
Or. 3. 75.
-- ornatus que sit secundum Græcos, *Brut.* 19.
-- ordine & ornata nulla res plus valet apud
animos hominum, *Ibid.* 31.



-- conditione duorum, verborum numerorumque
pœndit, *Or.* 35.
-- vis duplex, contentione & sermonis, & u-
triusque usus, *Off.* 1. 27. 2. 14.
Orationem numeratam quod genus numerorum
maximo ornæ, *Or.* 3. 48.
Orationes, attributum personarum, *Fav.* 1. 25.
-- Græca à futuro oratore excoho legitur, & in
Latinum sermonem convertenda, *Or.* 3. 24.
-- oratorum causis, non ipsi oratoribus, adscri-
benda, *Cluent.* 50.
-- que sint ornatiſſime, *Or.* 3. 30.
ORATOR qui vere dicatur, *Or.* 1. 49.
-- ab eloquendo & Græce *ῥωσῶ*, & Latino *elo-*
quari dicitur, *Or.* 19.
-- is est, qui quæcumque res incidit, que fit
diligente explicanda, prudenter, & compositè,
& ornate, & memoriter sciat, eam quam
eius actionis dignitate, *Or.* 1. 15.
-- est auctor publici consilii, & regendæ civi-
tatis dux, & sententia atque eloquentia prin-
cipis, in senatu, in populo, in causis publi-
cis, *Ibid.* 3. 17.
-- pietas & pietus est, qui de omnibus re-
bus potest varie copioseque dicere, *Ibid.* 1. 11.
-- neque sine forensibus nervis fatis vebement
& gravis, nec sine varietate doctrinæ satis po-
litus & sapienter esse potest, *Ibid.* 3. 21.
-- nemo potest esse omni laude cumulatus, nisi
erit omnium rerum maximum argumens
sententiam consecutus, *Ibid.* 1. 6.
-- nemo est habendus, qui non omnibus sit as-
tibus, que sunt libero digna, est perpolitus,
Ibid. 16.
-- sit liberititer institutus, & sagax studio, &
a natura adjuvetur, *Ibid.* 2. 31.
-- an in omni sermone disputatio potest ver-
sari, *Ibid.* 1. 10.
-- ignorans naturas hominum, eorum mentem
vix movere non poterit, *Ibid.* 12.
-- Physice non sit ignarus, *Or.* 34.
-- memoria valere debet, *Ibid.* 3. 5.
-- memoriam exerceat, *Ibid.* 34.
-- futuris multa meditare scribat, *Ibid.* 33.
-- ius civile diligenter cognoscit, *Ibid.* 34. *Or.*
36. 24.
-- de quibus dicere soleat, *Orat.* 1. 21.
-- Demonstratis studium immittere, *Ibid.* 61.
-- sine eloquentia nomen vix obtinere non po-
teſt, *Ibid.* 1. 9.
-- quomodo generatim causas tractare debeat,
Or. 2. 27.
-- de causa cogitans tres personas sustinet unus,
suam, adversarii, iudicis, *Ibid.* 1. 24.
Orator quomodo deliberationes tractare debeat,
Or. 1. 24.
-- iure facta defendere debeat, *Ibid.* 25.
-- facti appellationem tractare debeat, *Ibid.*
-- inventa in dicendo tractare debeat, *Or.* 2. 45.
-- qua ratione & sibi & reo conciliare debeat
auditorum animos, *Ibid.* 40.
-- animos iudicum quam læcissime oderit,
Ibid. 44.
-- quomodo variis motus in auditorum animis
excitare possit, *Ibid.* 45.
-- qua re a more conciliare dicendo possit,
Ibid. 46.
-- quibus ex locis odium in alios ferre possit,
Ibid. 47.
-- si ortem quomodo audientibus incurrit, *Ibid.*
-- quomodo invillam & excitare & comprimere
possit, *Ibid.* 51.
-- quomodo misericordiam movere debeat, *Ibid.*
-- quomodo motus auditorum temperare debeat,
Ibid. 53.
-- semper iocus & facticia immisceat orationi,
Ibid. 54. *Or.* 26.
-- in facticiis rationem habet hominum, rei,
temporis, *Orat.* 2. 56.
-- facticium facticium utatur, *Ibid.*
-- quomodo re facticia tractare debeat, *Ibid.* 59.
-- quatenus ridicula tractare debeat, *Ibid.* 59.
Or. 26.
-- quomodo dictum ridiculum tractare debeat,
Ibid. 60. 60.
-- caritatis humanum maxime pariter, ne tem-
ere in eos dicat, qui delinunt, *Ibid.* 58.
-- quatenus ironiam sive dissimulationem adhi-
bere debeat, *Ibid.* 69.
-- bonum malique causæ quomodo tractare de-
beat, *Ibid.* 72.
-- quibus rebus causæ nocent, *Ibid.* 75.
-- firmissima queque prima collocet, *Ibid.* 77.
-- in suadendo dignitatem observet, *Ibid.* 80.
-- dicturus probabiliter noceat more civitatis,
Ibid.
-- quomodo Latine loquatur, *Ibid.* 1. 11.
-- Philosophi Stoicorum non sit deditus, &
quas ob causas, *Ibid.* 18.
-- quomodo ornatus & suavis esse debeat, *Ibid.*
26.
-- vim numeroſe dicendi consequi possit, *Ibid.*
45.
-- apte dicere possit, *Ibid.* 55.
-- oculis moderari debeat, *Ibid.* 59.
-- vocem moderari debeat, *Ibid.* 61.
-- multitudinem, ad quam dicat, desiderat,
Brut. 51.
-- debet esse delinctor iudicis, *Ibid.* 50.
-- dicendi materiam eruat ex argumentorum lo-
ci, *Orat.* 14. 15.
-- inventam dicendi materiam quomodo dispo-
nere debeat, *Ibid.* 15.
-- quomodo de quavis causa dicere debeat, *Ibid.*
16.
-- & definire rem, & distribuere sciat, *Ibid.* 23.
-- quomodo verba componere debeat, *Ibid.* 24.
-- quomodo verba concinne scribere debeat,
Ibid. 24.
-- bonus quis vere sit, *Or.* 1. 50.
-- bonus quam minimum alicuius artificii signifi-
cantiam dare debeat, *Ibid.* 2. 35.
-- optatus est, qui dicendo animos audientium
& docet, & delectat, & permovet, *Opr. Gen.*
Or. 1.
-- Attilius, *Brut.* 85.
-- qui dixerat a poeta, *Orat.* 1. 16.

- quo-



-- Attici informatio, *orat.* 23
 -- perfecti species, *ibid.* 19.
 ex Oratoris laudibus omnibus longe ista est maxima, inflammare animos audientium, & quocumque res polleat modo flectere, *Bru.* 85
 Oratoris tria praestanda, ut & conciliet amicos, & doceatur, & moveatur, *Orat.* 1. 28. 29. *Bru.* 49. 87. 80. *Or.* 21. *Orat. Gen.* 1.
 -- subactio ingenio opus est, *Or.* 2. 30.
 -- tria ad inventiendum in dicendo necessaria: acumen, ratio, sive ars, & diligentia, *ibid.* 35.
 -- impressi atque imitati videantur omnes ille motus, quos adhibere vult iudici, *ibid.* 45.
 -- quid considerandum in variis animorum motibus contentis, *ibid.* 50.
 -- facies in concione prorsus, *ibid.* 82.
 -- scurrilis aut nimis suavis vitandus, *ibid.* 53.
 -- factum genus sermonis verum mendaciorumque aliqerendum, *ibid.*
 -- vitanda est minorum ethologorum similitudo, *ibid.* 50.
 -- scurrilis dicatur iniquosque fugienda, *ibid.*
 -- constituendum, quid habeat quaque causa boni, quid mali, *ibid.* 72.
 -- summe providendum, causam ne quid obicit, *ibid.*
 -- multo turpius est, causae nocuisse videri, quam non profuisse, *ibid.*
 -- permulta in omni parte orationis circumspectienda ne quid offendant, *ibid.* 2. 74.
 -- summe cavendum, ne & se, & cum, quem defendit, occidat, *ibid.*
 -- in concione populi dictura quae observanda sunt, & quae vitanda, *ibid.* 82. & 83.
 -- quid conducat memoria, *ibid.* 89.
 -- circumfusio necessaria, secundum Peripateticos, ut auditoris iram incendat, *Tust.* 4. 19.
 -- tria vitanda, quid dicat, quo quaque loco, & quomodo, *Orat.* 15.
 -- quid deceat, non in sententia solum, sed etiam in verbis videndum, *ibid.* 21.
 -- qui sonus verborum sit observandus, *ibid.* 49.
 -- quomodo numerus observandus, *ibid.* 50.
 -- quare numerus necessarius sit, *ibid.* 48.
 -- clausula diligenter servandae, *Orat.* 2. 30.
 -- futuro exercitio publice dicendi necessaria, *ibid.* 1. 34.
 -- futuro facilius lepos citu necessarius, *ibid.*
 -- Oratoris danda palma danda est praese philosopho, *ibid.* 3. 19.
 -- si dem abrogat suspicio meditationis & artificii, *Her.* 1. 20. *Orat.* 2. 37.
 -- ostentatio fugienda, *Her.* 2. 10.
 -- an sit sit in iudicio acumen suum ostendens, *Orat.* 1. 10.
 -- in iudicio & senatu maximarum rerum scientia opus est, *ibid.* 11.
 -- non solum quid alios audire, verum etiam, quid se deceat dicere, considerandum est, *Her.* 1. 13.
 -- philosophi cognitio necessaria, *Orat.* 1. 91.
 -- *Per.* 2.
 -- omnes philosophi loci noti & tractati sunt,

Orat. 33.
 -- philosophia de vita & moribus tota est perdiscenda, *Orat.* 1. 15. 2. 85.
 -- qui poete sint cognoscendi, *ibid.* 1. 24.
 -- iuris publici cognitio necessaria, *ibid.* 1. 46.
 -- historia cognoscenda, *ibid.* 1. 24. 2. 12.
 -- perfecta dialectica cognitio necessaria, *Orat.* 33.
 -- necessaria cognitio poetarum, historiarum, artium bonarum, iuris civilis & disciplinae politicae, *Orat.* 1. 34.
 -- natura & ingenium ad dicendum vim afferunt maximam, *ibid.* 25.
 -- pudor non obicit, sed probitatis commendatione prodest, *Orat.* 1. 26.
 -- spatium sumendum ad cogitandum, *ibid.* 33.
 -- doctrina opus est, sine qua, etiam quid bene dicitur, adjuvante natura, tunc ali, quia fortuito fit, semper paratum esse non potest, *Bru.* 29.
 -- philosophia de voluptate inutilis, *Orat.* 3. 19.
 -- quis ad pronuntiationem sit necessaria, *ibid.* 1. 58.
 -- causa, qua acturus est, diligenter penititque cognoscenda, *ibid.* 2. 24.
 -- causarum genera sint cognita, *Orat.* 34.
 -- ad probandum duplex subjecta materies, *Or.* 2. 27. & 30.
 -- loci argumentorum familiares esse debent, *ibid.*
 -- quae sunt in hominum vita, quandoquidem in ea versatur, atque ea est, ea, subjecta materies, omnia quaelibet, anima, lecta, disposita, tractata, agitata esse debent, *ibid.* 3. 74.
 -- Oratorem quingues res habere oportet: inventionem, dispositionem, elocutionem, memoriam, pronuntiationem, *Her.* 1. 2. *Invet.* 1. 70. *Orat.* 1. 21. 2. 19.
 -- illes & gravitas & severitas deceat, *Her.* 4. 13.
 -- quae pronuntiatione imitari oportet, *Orat.* 1. 34.
 -- quique de sua re ipse deceat, *ibid.* 2. 24.
 -- factum, quid a scorta distinguat, *ibid.* 2. 60.
 -- tracti minime deceat, simulare non dedecet, *ibid.* 45.
 -- acrem inferentem, & agentem, & canorum, concursus hominum, et tunc frepitis desiderat, *Bru.* 62.
 -- Oratore perfectio nihil preclusus, *Orat.* 2. 8.
 -- in Oratore quales animi motus esse debeant, *ibid.* 2. 46.
 -- Oratores boni semper pauci existant, *ibid.* 1. 3.
 -- optima imitandi, *ibid.* 2. 23.
 -- optima timide ad dicendum accedunt, *ibid.* 1. 25.
 -- optima duabus de causis in dicendi initio pertimescunt, *ibid.* 27.
 -- mali plerique impudentes, *ibid.* 26.
 -- impudentes poena digni, *ibid.*
 -- veteres ante locorem omnium rerum cognitionem ante dicendi ratione conjungebant, *ibid.* 3. 19.

-- versus orationis a municipi mutati sunt, *ibid.* 44.
 -- alii grandes, alii tenues, sive subtiles, alii mediis, *Or. Gen.* 1.
 -- antiquissimi de scripio dixere, *Bru.* 12.
 -- Rhodii quales fuerint, *ibid.* 13.
 -- Atticis quales fuerint, *ibid.*
 -- Starii, *ibid.* 30.
 -- Attici unde exorti, *Tust.* 2. 1.
 -- qui differant a Sophistis, *Orat.* 19.
 -- Oratorum philosophorum ratio dicendi palatrea magis est, & olei, quam civilis turba ac fori, *Or.* 1. 18.
 -- facultas quibus in rebus versetur, *ibid.* 20.
 -- imitatio qualis esse debeat, *ibid.* 2. 23.
 -- vitia non imitanda, *ibid.*
 -- propria est oratio, *Or.* 19.
 -- felicitas liberior quam poetarum, veroque dicitur salutis, *Corn.* 2. 60.
 -- Oratorum animus semper commotior, *ibid.* 2. 45.
 -- utilitas Attica, *Bru.* 17.
 -- bonorum duo genera, prelii & ampli, & que, & utraque cavenda, *ibid.* 15.
 -- Atticorum quae sit propria laus, *Or.* 8.
 -- Graecorum diversa aetates, diversa dicendi genera extulerunt, *Or.* 2. 23.
 -- catalogus & singularium laudes, *ibid.*
 -- inter se diffimulatio, *ibid.* 3. 7.
 -- quidam in republica versati sunt, quidam ab ea abhorruerunt, *ibid.* 15.
 -- in Graecia excellentium index, *Bru.* 7.
 -- & philosophorum Socraticorum diflocatio, *Or.* 3. 19.
 -- Romanorum index & economia, *Bru.* 14.
 -- Oratoribus concessum ementiri in historiis, ut aliquid possint dicere argutius, *ibid.* 11.
 -- in Oratoribus bonis omnia, quae summa sunt, iure laudantur, *ibid.* 55.
ORATORIA facultas pars civilis prudentiae, *Invent.* 2. 5.
 -- est popularis, *Tust.* 2. 1.
 -- an sit ars, *Orat.* 1. 23.
 -- supplex consistit in ornamentis rerum & verborum, *Or.* 24.
 -- vis explicatrix orationis perpetuae ad persuadendum accommodata, *Acad.* 1. 8.
 -- Oratoriae artis voluptas summa, *Orat.* 2. 8.
 -- doctorem in Graecia index, *Bru.* 8.
 -- doctrinae tripertita, *Part.* 1.
 -- laus temporibus Tullii ad summum venit, *Tust.* 2. 9.
 -- Oratoria nulla res difficilior, nulla major, nulla, quae plura argumenta doctrinae desideret, *Orat.* 3. 22.
 -- Oratoriarum ineptiarum quae sit maxima, *Orat.* 2. 4.
ORBIS terra, *Nat.* D. 2. 66.
 -- terrarum omnia una urbs, *Passed.* 2.
 -- siue circularis, est rotundum planum, Graeco vocatur, *Nat.* D. 2. 18.
 -- Orbis maximi in sphaera, medii inter se dividuntur, *Her.* 8.
 -- calculet novem, & eorum ordo, *Jenny.* Jr.

27
 -- ac contentus admirabilis & proportio, *ibid.*
 -- Orbiculatus: mila orbiculata, *Fam.* 8. 13.
ORDO & collocatio rerum ac locorum, *Orat.* 2. 76.
 -- & dispositio argumentorum, *ibid.* 48.
 -- & oratus orationis valet multum, *Bru.* 58.
 -- frequens habet gravitatem, *Leg.* 1. 18.
 -- aeternum qui subsistent, *Off.* 1. 40.
 -- Ordinis definitio secundum Stoicos, *Off.* 1. 40.
ORNAMENTA in virtute & industria poita
 -- Incent, *Phil.* 33. 11.
 -- Ornamentis certis fretum aggradi ad consularis petitionem par est, *Mar.* 7.
ORNARE consistit aut in praemio virtutis, aut in honore verborum, *Fam.* 10. 13.
 -- Ornate dicere, quid sit, *Or.* 3. 10. & 14.
ORNATUS orationis vel ex singulari verbis, vel conspicitur, *ibid.* 37.
ORTUS nobili partem patriam sibi vindicat, partem amici, *Off.* 1. 7.
 -- Ortum quod est, aeternum esse non potest, *Nat.* D. 1. 8.
OS oratoris, *Or.* 3. 59.
 -- Os hominis datum ad percipiendum cibum, politioem, spiritum, *Nat.* D. 2. 32.
 -- in ore & amore aliquid semper habere, *Fam.* 1. 28.
 -- Os: officium in homine mirabilis compages, *Nat.* D. 2. 31.
OSCI aut Graeci iudi, *Fam.* 7. 1.
OSCINES, *Dis.* 4. 55.
 -- augurum, *Nat.* D. 2. 64.
OSTENTA, *Nat.* D. 3. 2.
OSTORIUM exactio, *Fam.* 9. 8.
OTIUM cum dignitate, *Sen.* 43.
 -- cum dignitate propolium esse debet, *Fam.* 1. 9.
 -- vitio dandum quale, & cur, *Off.* 1. 23.
 -- honestum in malis folium, *Fam.* 4. 4.
 -- populare, *Agr.* 2. 4.
 -- invidium senectutis, *Or.* 1. 60.
 -- Otii quae ac negotii rationem consistere oportet, *Plan.* 27.
 -- fructus, relatio, *Or.* 2. 5.
 -- literati dilectio, *Tust.* 5. 36.
 -- oblectatio honestissima, *Acad.* 1. 3.
Otiolus nunquam minus quam cum sit otiosus, *Off.* 3. 1.
Otioli in inertia capiunt voluptatem, *Agr.* 2. 4.
OVIUM utilitas, *Nat.* D. 2. 63.
OVUM: ad ovum fenum integrum afferre, *Fam.* 9. 20.
Ova ovorum simillima, *Acad.* 1. 19.
Ovis impenitens, Dicitur exhibere quae gallina quocumque peperisset, *Acad.* 4. 18.

FACTUM quid sit, *Tav.* 2. 22. & 54.
Falsi confessorio in constitutione iudiciali, *Her.* or. 2. 13.
PEANEM citare, *Or.* 1. 59.

PEON, pet oratorius, *Ar. 3. 47. Or. 56. 27.*
 Pet. 1.
 -- pet orationi aptus, *Or. 37. & 64.*
 PACANI & montani, *Duo. 18.*
 PALÆSTRA histriōnem p̄v̄at, *Orat. 4.*
 Palatras modica loca, *Leg. 2. 13.*
 Palatras motus, *Offic. 1. 38.*
 PALIMPSESTUS, *Fam. 9. 18.*
 PALIUM lenebatur Alexandria, *Rob. Poñ. 9.*
 PALME v̄eritas in Sicilia, *Err. 5. 33.*
 PALPEBRE tegumenta oculorum, *Nat. D. 2. 52.*
 PALUDATUS, *Fam. 13. 6. 15. 17. & 19. Att. 4. 13.*
 PANEGYRICUS Moceratis, *orat. 11.*
 PANTHERA, *Fer. 109f. 2.*
 Panthera, *Fam. 8. 1. & 4. Græcia, 6. 12. Pan-
 phylia, 9.*
 -- circa Ciliciam, *Ibid. 11.*
 Pantherarum in Barbaria captura, *Nat. D. 2. 50.*
 PAR quid sit, *Inv. 2. 22. & 54.*
 -- ad arguendum, *orat. 2. 40.*
 Pares cum paribus facillime congregate, *Sen.
 1. 17.*
 PARCERE homini feraciter peccatum est, *Ferr. 1.
 58.*
 Parendum est caritati, ne illudatur, *orat. 2.
 18.*
 PARENS ab oppressis civibus nominatus, *Offic.
 1. 21.*
 -- patrie, *Fif. 3. Phil. 19. 11.*
 Parents loco erat argui ei, quem copulataverat,
Brut. 1.
 Parentem patrie atrocius est occidere quam
 famam, *Phil. 2. 13.*
 Parentes cur carissimi habendi, *Red. in Sen. 1.*
 -- non alere netarium, *Att. 9. 9.*
 Parentum scelera sui filiorum poenis acerbum est,
Brut. ep. 12.
 -- incensus ferenda & rærenda, *Cluent. 6.*
 PARIETES duo de eadem sedula delectare, *Fam.
 7. 29.*
 PARRICIDA infatus in curiam, *Rob. Am.
 28.*
 PARRICIDIUM aliquando non est parricidium,
Parad. 3.
 Parricidii crimen, *Rob. Att. 13.*
 Parricidio patrie obstrictus defendendus, *Jyll. 1.*
 PARS ad arguendum, *orat. 1. 40.*
 -- causa, *Inv. 1. 9. & 59.*
 -- in republica, que in virtute & moderatione a-
 nimu sita est, *Q. Fr. ep. 1. 1.*
 -- subest generi, *Inv. 1. 22. & 28.*
 Partis consuetu nature nobis & in corpore &
 in animo sua quoque vis & ad summum bo-
 num, *Phn. 5. 17.*
 Partes corporis a natura occultatas removere ab
 oculis omnes, qui sana mente sunt, *off. 1.
 35.*
 -- generis, *orat. 1. 42.*
 -- in republica, tanquam in scena, *Ferr. 26.*
 -- eius libertas, *Phil. 13. 18.*
 PARSIMONIA magnam vestigal, *Parad. 6. 3.*
 PARTA male, male dilabatur, *Phil. 2. 27.*

PARTITIO sive divisio, orationis quid sit,
 Heren. 1. 30.
 -- est membrarum, *Top. 6.*
 -- orationis multum habet momenti, *Inv. 1. 23.*
 -- quid conveniat, & quid non conveniat,
 qualis esse debeat, *Ibid.*
 -- verum expositionem continens qualis esse de-
 beat, *Ibid.*
 -- sit brevis, *Ibid.*
 -- sit absoluta, *Ibid.*
 -- sit in parte, *Ibid. 22. & 23.*
 -- genus cum paribus non confundat, *Ibidem
 22.*
 -- nullam partem relinquat, *Top. 8.*
 & divisio qui differant, *Ibid. 6. 7.*
 Partitio legitime exemplum ex Terentii An-
 thia, *Inv. 1. 23.*
 -- v̄ita, *Ibid.*
 Passerum numerus annorum numerum defi-
 nit, *Duo. 1. 33. 2. 29.*
 PASTORICA silula, *Att. 1. 16.*
 PASTUS suavissimus animorum solertia, *Tufo. 5
 13.*
 PAVELLE grandes cum sigillis & simulacris
 Diorum, *Ferr. 4. 21.*
 PATER aut avus quid deliquit, ejus poene ex-
 peti a liberis non debent, *Nat. D. 3. 38.*
 -- pateris dedit civem, *Cap. 14. Orat. 1. 40.
 2. 39.*
 Pater consulari Capue, *Ag. 2. 34.*
 -- v̄ita, *Ibid.*
 PATIENTIA, pars fortitudinis, *Inv. 2. 54.*
 -- diletionem in omni adolescentia genere est re-
 quirit, *Duo. 2. 10.*
 PATRIA communis omnium nostrum parens,
Cap. 1. 7.
 -- cui cura est, *Duo. 37.*
 -- geramus, *Leg. 2. 2.*
 Patria nihil potest esse precundis, *Red. in Sen.
 1.*
 -- omnibus officiis prestat, *offic. 3. 23.*
 -- per se deferta aut oppugnata nemus potest be-
 tus esse, *Att. 10. 4.*
 -- una complexa est caritates omnium, *off. 1.
 17.*
 Patrie amor, *orat. 1. 44.*
 -- caritas maxima, *Fam. 10. 5.*
 Patriam non deliderare duri est, *Ibid. 4. 9.*
 PATRICIUS nemo M. Manlius, *Phil. 1. 13.*
 Patricii minorum gentium, *Fam. 9. 21.*
 -- non nolore esse omnes, *Jyll. 9.*
 PATRIUM jus & potentia in illis familiariter,
Phil. 2. 18.
 PATRONI civitatum & nationum facti, qui
 bello eas devicerant, *off. 1. 21.*
 -- clientibus provincialibus locum dabant gla-
 diatoribus, *Att. 2. 1.*
 -- plures in una causa dividebant inter se pat-
 res orationum, *Brut. 51. & 57.*
 Patrono probari honestissima libertatis defensio
 Cluent. 19.
 PATRI vesentur in labore clientum, *Phil. 19.*
 Paviditas partitionis, *Inv. 1. 22.*
 PA-

FAVOR est metus, mentem loco movent, *Tufo.
 1. 8.*
 FAUFERTAS inter homines aequalis debet esse,
Leg. 2. 10.
 -- orationis, *Fam. 4. 4.*
 -- leviter est, quam egoitas & mendicitas, *Pa-
 rad. 6. 2.*
 Pauperis causa facile defensa, *Tufo. 3. 35.*
 -- patientia ornatus, *Ag. 2. 14.*
 -- solatia, *Tufo. 3. 23.*
 FAX civilis semper optabilis, *Phil. 7. 3.*
 -- in discordia non potest esse, *Ibid. 9.*
 -- cum vitibus modus civilis bello, *Phil. 2. 13.*
 -- bellum nihil habet medium, *Ibid. 8. 1.*
 -- nequit esse, cum ei, cum quo pacem faciat,
 nihil potes concedere, *Ibid. 12. 5.*
 -- popularis, *Ag. 2. 4.*
 Pacis commoda, *Phil. 8. 4.*
 -- cura Cicerois, *Att. 9. 11.*
 -- dulce nomen, *Phil. 2. 44. 13. 1.*
 Paci consulendum, que nihil habitura invidia-
 rum, *off. 1. 11.*
 PECCARE est tanquam transire lineas, *Parad.
 3.*
 -- est facere quod non licet, *Ibid.*
 -- licet omnino, *Tufo. 5. 19. Parad. 3.*
 -- ob peccandi libidine, etiã causa non esset,
off. 2. 14.
 Peccandi licentitas, cum poena abuit & licen-
 tia confecta est, *Ferr. 3. 76.*
 -- maxima libere spes impunitatis, *Mil. 16.*
 -- culpa talem est, *Parad. 3.*
 Peccabant veteres sua, ut detentioi locum re-
 liquerent, *Ferr. 2. 79.*
 PECCATUM vel cum effectu, vel sine effectu,
Phil. 3. 9.
 Peccata avimã vitendo maxime, que difficilli-
 me prœventur, *Rob. Amor. 40.*
 -- omnia aequalia esse & tute facta tripliciter,
Parad. 3.
 -- non verum evento, sed vitis hominum me-
 titenda sunt, *Ibid.*
 Peccatorum diversa origines & occasione, *Rob.
 A. 27.*
 Peccata distinguunt ea, in quibus peccatur,
Parad. 3. 2.
 -- differunt causa, non natura, *Ibid.*
 PECUDIS est non admoveere Græcæ autem, *Ar.
 2. 35.*
 Pecudes dispulsa sui generis sequuntur gregem,
Att. 7. 7.
 PECULATIS crimen, *Ferr. 4. 43.*
 -- est foveato publice pecunia, *Ibid. 5. 92.*
 PECUNIA mortui adjugebatur facti, *Leg. 2. 20.*
 Pecunia semper ab amplissimo quoque consistit,
Phil. 1. 12.
 Pecunia cupidores sunt propter liberos, *Cluent.
 9.*
 -- cupiditas infinita unde, *off. 1. 8.*
 -- & gratia equalitas in reddendo, *Ibid. 2. 20.*
 Pecunia repetenda ex iudicio urbano, *Cluent.
 17.*
 Pecuniarum capturum crimen, *Ferr. 4. 44.*
 PEGMATA librorum, *Att. 4. 8.*

Uster, *Brut. 15.*
 PEJERANS semel non meretur fidem, *Rob.
 Post. 13.*
 PELLUM nomine extorta pecunia, *Pif. 36.*
 PENDENS ex errore multitudinis non est ma-
 gnus vir, *offic. 1. 19.*
 PENULA mulonica, *Ferr. 38.*
 PERCEPTA artium Græcis in epi⁹o⁹az, *Var. 6.*
 Percipi aliqua posse, *Acid. 4. 7.*
 Percipiendi vis apud Stoicos, *Fin. 5. 26.*
 PERCUSSIONUM modi apud tibioines, *or. 58.*
 PERDUCERE nonquam potest, qui cito non
 dicit, *orat. 3. 16.*
 PREGRINATIO omnis officii & fardis,
Fam. 2. 12.
 Pereginationis philosophorum, *Tufo. 5. 37.*
 Pereginationum curiositas in rebu que domi ge-
 rantur, *Fam. 8. 2.*
 PERUGINI officium, *off. 1. 34.*
 -- Roma lege epti, *Ag. 1. 4.*
 Perigrinus oport prohibere inhumanum, *off. 2.
 11.*
 PEREMNIA nulla servantur, *Nat. D. 2. 3.*
 PEREMNIAS dies, ut iertius, *Mur. 12.*
 PERFECTUS mundus Stoicus, *Nat. D. 2. 14.*
 Perfectum officium, *off. 1. 3.*
 PERFIDIE aut nelegentia est non efficere quod
 pollicis, *Cluent. 18.*
 -- offensio in causis, *orat. 2. 24.*
 PERICULUM proprium non reformidandum in
 casu re, *Mil. 20.*
 Pericula ad nostra debemus esse promptiores,
offic. 1. 24.
 -- eadem, quibus defuncti sumus, ingrediendi
 bus facemus, *Mur. 2.*
 -- populare capere homines etiam aliena, *Ibid.
 22.*
 Periculis mortuor etiam fortissimi viri, *Fam.
 1. 9.*
 PERIODUS orationis est comprehensio & am-
 bitus verborum, *Brut. 44.*
 Periodorum orationis membra fere quatuor, *o.
 rat. 66.*
 PERITUS quando haberi nemo potest, *Mur. 12.*
 PERMISSIO, figura exoratiois verborum,
Heren. 4. 29.
 PERMUTATIO, figura exoratiois verborum,
Ibid. 24.
 PERNICIOSA vita maxime, *off. 3. 17.*
 Perniciosi nulli tribuni, *Leg. 3. 10.*
 PERORATIO, vide Conclusio.
 Perorandi locus ab Hortensio tribuebatur Cice-
 roni, *Brut. 51. Orat. 37.*
 PERPENDICULO & linea uti, *Q. Fr. 3. ep.
 1. 1.*
 PERSEVERANTIA, pars fortitudinis, *Inv. 2. 54.*
 PERSONA de mimo, modo egeas, repente di-
 ves, *Phil. 2. 27.*
 Personam quoque nobis damus nostra voluntate,
off. 1. 32.
 Personæ dant comprehensum, *Inv. 2. 9.*
 -- loquentes in libris de republica, *Q. Fr. 3. 5.*
 Personarum attributa undecim in contrahione
 ora.

PICURA vetus pavorum colorum, *Orat.* 50
Pictura veteris color obsoleto nos tenet, *Orat.* 3. 25
Picturum amineant, *Acad.* 4. 7
Pictura philosophum nuquam vidisse, *fin.* 3. 27
PICUS, *Inu.* 2. 22. & 53. *Fin.* 5. 12
 -- adolecentis, *off.* 3. 13
 -- erga Deos vera, *Dom.* 41
 -- fundamentum virtutum, *Phil.* 13
 -- maxima consecratio patrie, *Phil.* 13. 30
 -- nulla debetur ei, a quo nihil acceperis, *Nat.* D. 1. 41
 -- quid, *ibid.*
 -- unde oritur, *Nat.* D. 1. 61
 -- si iuncta pulchra, *ibid.*
Pictura ades Komae, *Diogen.* 1. 43
PIGNORA respiciunt dare, *Att.* 8. 9
Pignoris coactus seatorum, *Orat.* 3. 1
PILGRITIA est mens consequentis laboris, *Tuse.* 4. 8
PILAM claudis, *Pif.* 38
PILANUS, praetorem, *In.* 3. 19
Pinnas salaria assignatur Minerve, *Nat.* D. 3. 11
PURCO imminet nimis Aegina, *Offit.* 3. 11
PURATA non est ex perditionis numero, *Offit.* 3. 12
PISCES, cum genuerunt ova, relinquunt, *Nat.* D. 2. 51
Piscium vitus, *Acad.* 4. 25
Piscem Syri venerantur, *Nat.* D. 3. 15
PISCINARIUM amici Attici, *Att.* 1. 19
PISTRINUM, vel publica custodia, *Q. Fr.* 1. ep. 2. 4
 -- vivere in pistrino, *Orat.* 2. 33
PLACABILITAS et clementia, *off.* 1. 35
PLACERE volentibus adversaria maxime expectato, *Acad.* 4. 4
 -- *ibid.*, *Att.* 1. 6
PLAGA atomorum Democriti, *Par.* 20
PLAUDETE, *Sen.* 19
PLAUSUS, modo res levis, modo immortalis, *Sen.* 24
PLEBEM amplecti et bene de familia, *Max.* 7
PLUMA aut folio facilius moveri, *Att.* 8. 15
POEMA pictura vocat, *Herod.* 4. 28
 -- scilicet non modo tempus sed etiam animam vacuum ab omni cura, itemque *id est* *id est*, *Q. Fr.* 3. 9. 5
 -- declarationem maxime respici, *Leg.* 1. 1
 -- reconducitur auctoritate approbatione oratio popularis ad sententiam vulgi debet moveri, *Brut.* 51
Poenatum variae genera, *Orat. Ges. Orat.* 1
POENA ante oculos versatur illis, qui peccaverunt, *Mil.* 31
 -- capitis nequi conjungi cum pecunia, *Dom.* 17
 -- legitima saepe turpitudinem non habet proprie vim temporum, *ibid.* 31
 -- ne major quam culpa sit & omnes delinquentes tangere debet, *off.* 1. 27
 -- turpitudinis acerbitas est, *ibid.* 31. 8
 -- vera est fraus suscepta & mens oppressa con-

scientia, *Pif.* 18
Poenae vere sceleribus a diis constituta, *Nat.* *resp.* 18
POENITENDUM vis in Alexandro, *Tuse.* 4. 27
Poenitentis optimis portus maritio concilii, *Pbil.* 13. 3
POETA bonus nemo sine afflatu quasi furoris, *orat.* 2. 45
 -- natura valet, *Arch.* 8
 -- oratoris beatissimus, *orat.* 1. 16
 -- quonquam meliorem se non arbitratur, *Att.* 14. 30
 -- quique sibi optimus videtur, *Tuse.* 5. 23
 -- sine furore non est, *Div.* 1. 37
 -- vi divina, *Tuse.* 1. 26
Posse ante Homerum, *Brut.* 18
 -- aberrum errorem de interis, *Tuse.* 1. 16
 -- boni solent in extrema parte esse diligentissimi, *Q. Fr.* 1. ep. 1. 16
 -- dolerunt morte poterant, *Brut.* 1
 -- mollit nos inducendo lamentationis fortissimos viros, *Tuse.* 2. 11
 -- pauci, *orat.* 1. 3
 -- quando servant decorum, *off.* 1. 28
 -- versus feminatur magis diuturna querens quam agricolum cultu, *Leg.* 1. 1
Potestatem corruptela, *Tuse.* 3. 2
 -- genera, *off.* *Gen.* *orat.* 1
 -- genus antiquissimum et doctis, *Tuse.* 1. 1
 -- in calamitibus mori, *Man.* 9
 -- morte verba fundere, *fin.* 4. 4
Postis maxima cognatio cum oratoribus, *orat.* 3. 7
 -- nullus olim honor, *Tuse.* 1. 3
POLITIA Platonis, *Div.* 2. 29. 3. 27
POLITICI libri Ciceronis, *fam.* 8. 1
 -- phidolphi, *orat.* 3. 28
POLYGAMIA Indorum, *Tuse.* 5. 27
POMERUM intrare, tradere, *Nat.* D. 2. 4
POMORUM uberitas et varietas misifica, *ibid.* 63
PONTES in comitio, *Att.* 1. 14
PONTIFEX & tribunus plebis potest esse, *Dom.* 46
 -- max. mandabat literis res singulorum annorum, *orat.* 3. 18
 -- ut jus nostrae debet, *Leg.* 2. 19
Pontificis maximi comitia, *Agr.* 2. 7
Pontificum honorum est motere modo quandam esse religionis, *Dom.* 54
 -- interpretatio habet potestatem iudicum, *Nat.* *resp.* 7
 -- jus absconditum, *Dom.* 54
 -- libri, *orat.* 1. 44
 -- maximorum annales, *Leg.* 1. 2
Pontificum quid continetur, *Nat.* *resp.* 9. & 10
Pontificis iudex religionis, *Att.* 4. 2
 -- quid sint, *Dom.* 12. & 13
Pontificum ius, *orat.* 1. 17. *Dom.* 14. *Tuse.* 1. 13
PONTUS, *Mar.* 15. *Agr.* 1. 2. 3. 19. *Man.* 3. 8. & 15. *Tuse.* 1. 39
 -- & populo Romano apertus per L. Lucullum, *Arch.* 9
 -- & Bithynia, una quatuor provinciae, *Red.* in *Jen.* 15
 PC.

POPULARIS, *Agr.* 2. 4
 -- Celsar, *Att.* 16. 16. *Cat.* 4. 5
 -- in illis alicuius & levit civis, *Amic.* 25
 -- levitas, *Pbil.* 5. 18
Populares, *Seest.* 45
POPULUS Atheniensis desipit senectute. *fam.* 1. 9
 -- auctoritatem minimam, vim maximam habent, *fin.* 2. 14
 -- & senatus facit, quod facit is, qui potestatem faciendi ab eis habet, *Seest.* 2. 49
 -- experientiam virtutis odit, *Tuse.* 5. 36
 -- fundus factus, *Balb.* 8
 -- iniquus iudex dignitatis, *Plant.* 3
 -- in comitiis interdem factum administrat, quasi non ipse fecerit, *Mar.* 17
 -- libertate abutitur in eo, per quem tam consecutus est, *fam.* 11. 12
 -- Romanus, *Dom.* 23
 -- sua sponte placuit hominum seditionis vocibus conetur, *Cluener.* 47
Populi impetus lenior per duces, *Leg.* 3. 10
 -- officium, *Herod.* 4. 15
Populi potestas in agro municipii adimendo, *Dom.* 30
 -- Romani acumen in theatris, *Seest.* 55
 -- sentis in theatro spectatur, *Att.* 2. 19
Populo & senae servandum, *Brut.* ep. 9
PORCAM tenes in fodere, *Inu.* 2. 30
PORTA Capena, *Att.* 4. 1. *Tuse.* 1. 7
 -- Collimontana, *Pif.* 32. & 35
 -- Collins, *Leg.* 2. 13
 -- Equilina, *Cluener.* 13. *Pif.* 33
 -- Flumentana, *Att.* 7. 3
Porte iecoris, *Nat.* D. 2. 55
PORTENTA, *ibid.* 3
Portenta unde nascantur, *Div.* 2. 18
PORTITORES, *Q. Fr.* 1. 1
PORTORIUM reus venalibus impostum, *Pif.* 16
 -- vini, *Font.* 5
PORUS Syracusanus intra urbem, *Seest.* 5. 17
POSSE aliquid plus legibus ac senatu, intolabile, *Brut.* ep. 16
 -- tantum quibus possidat, quantum habet virium, *Brut.* ep. 10
POSTERI iudicant incorruptus, *Mar.* 9
 -- persequantur laudes majorum, *Rab.* *Poff.* 1
Poterant spes fructusque, *C. Ros.* 10
Potestatem predicti animum, *Sen.* 23
Poterunt & consequens, *fin.* 3. 9
POSTIS culin, *Att.* 3. 15
Poste tenendo & aliquo dicta consecrabatur domus, *Dom.* 45
POSTULAMINIUM non est ei, quem pater aut populus vendidit, *orat.* 2. 40
Postulatio fit civitatis mutatio, *Balb.* 11
 -- que recant, *Teb.* 8
POSTMERIDIANUM tempus, *orat.* 1. 5
POSTULATIONES Jovi, Saturno, Neptuno, Telluri, *Herod.* 10
POSTULAS aut facit, *Inu.* 2. 7
 -- regia, *Cluener.* 44
 -- Trib. pleb. male nata, *Leg.* 3. 8

Poteštatis & sapientis conjunctio, *Q. Fr.* 1. ep. 1. 30
PRESERTATIO, *Herod.* 4. 30
PRESIPUUM vel producta stercorom, *Tuse.* 5. 16
PRESECISIO, figura exornationis verborum, *Herod.* 4. 30
PRESECLARE nihil quis facit, nisi quod libet, *Tuse.* 1. 19
PRESCO & hausa in sectione, *Pbil.* 2. 26. & 49
 -- & libicem in sacrificio, *Agrot.* 2. 34
 -- in comitiis pronuntii, *Seest.* 5. 15
 -- in vendendis decimis, *ibid.* 3. 16
 -- in vendendo, *off.* 3. 13
 -- publicus testis in vectigalibus vendendis, *Agrot.* 2. 21
Preconi hausa, *ibid.* 1. 2
 -- voce servi ab liberis removebantur in ludis, *Har.* *resp.* 12
Præcones ludorum gymnicorum, *fam.* 5. 12
Præconum voces in comitiis, *Agrot.* 2. 2
PRÆCONIUM alicui deserte, *Att.* 12. 12
PRÆDA Syllae erant bona civium, *off.* 2. 8
Prædam praefecti curabant, *fam.* 2. 17
PRÆDIATOR, *Att.* 12. 14. 17
Prædiatorum jus, *Balb.* 20
PRÆDICATIO virtutis cuique est actaema gratissimum, *Arch.* 9
PRÆDICTIO mali quando probatur, *Div.* 2. 27
PRÆDICI lex, *Seest.* 31
Præditorum ulla gens est, *Balb.* 25
PRÆDICTI avari decedere provincia ab praetoribus iussi, *Seest.* 3. 28
PRÆLECTURA Aetinae, *Plant.* 8
 -- aut municipium, *Pif.* 22
 -- Rheatina, *Cat.* 3. 2. *Nat.* D. 3. 2
PRÆJUDICARE, quod nondum sensus censuit, nec populus iussit, arrogans est, *Brut.* ep. 4
PRÆMEDITARI ferendum modice, quod adveniens, sapientis est, *Pbil.* 11. 3
PRÆMEDITATIO rerum futurarum male reprehensa Epicuro, *Tuse.* 3. 18
 -- futurorum malorum lenis eorum adventum, que veniens longe ante videtur, *ibid.* 14
PRÆMIUM & pona continet repubblicam, *Brut.* ep. 15
Pramii ratio quatuor continet: beneficium, hominum; praemii genus, & facultatem, *Inu.* 2. 38
 -- consideratio in eius petitione, *ibid.* 39
Pramia provocant virtutem, *Balb.* 20
Praemiorum pretio quomodo in iudiciali statu instituta, *Inu.* 3. 17
PRÆMOLESTIA est motus, *Tuse.* 4. 20
PRÆPARATIO diliger adhibenda, *off.* 1. 23
PRÆPOSITA, quae Graecis progymna, *fin.* 3. 4. 4. 26
Præposita quae Zeno appellaverit, *Acad.* 1. 20
Præpositum dicitur, *Tuse.* 4. 26. 5. 30. *Tuse.* 5. 16
Præpositum dicitur, *fin.* 3. 17
Præpositum dicitur, quod proponitur aliis, *ibid.* 4. 26
 c c 2 P.R.E.

PRÆROGATIVA omen iustorum comitorum, *Div. 1. 47.*
 -- centuria, *Planc. 20.*
 Prærogativam omen in comitiis, *Mur. 18.*
 PRÆSES: prædibus se obstringere, *Att. 6. 1.*
 PRÆSAGITIO, *Div. 1. 21. & 54.*
 PRÆSCRIPTIO locuti-consulti, *fam. 5. 3.*
 PRÆSENTIA sua debet in proximum conferri, *Ant. 19.*
 PRÆSTANTIA debent ea dici, que habent aliquam comparisonem, *Tufc. 5. 13.*
 PRÆSTARE præter fidem nihil debet, qui consilium dat, *Att. 16. 7.*
 -- culpam, quam alius veretur, *orat. 1. 24.*
 PRÆSTIGIÆ verborum, *fin. 4. 17.*
 PRÆSUL in ludis, *Div. 1. 16.*
 PRÆSUMPTIO, *ibid. 2. 53.*
 PRÆTOR, *Leg. 3. 3.*
 -- facti iudicia, *Cap. 2.*
 -- ludos facti Apollinis, *Duar. 10.*
 -- non facta solum, sed dicta prætoris cohortis præstare debet, *Q. Fr. 1. ep. 1. 4.*
 -- sustinet manus consulare, cum consulat abint, *fam. 10. 13.*
 -- nobilitatem inare debet optimum quemque in selectos iudicet referre, *Clæv. 43.*
 Prætori aut legato nihil in provincia licebat emere, nisi mancipium in demortui locum, *Pov. 4. 5.*
 -- ius non est dictatorem ducere, *Att. 6. 15.*
 prætorum a prætoribus creati non possunt, *Ant. 9. 9.*
 -- Capuz, qui lit ceteris colonis dumviri, *Agr. 3. 24.*
 -- ex Sicilia complures condemnati, *Ferv. 2. 64.*
 -- ita creati, ut dies Lx. essent privati, *Q. Fr. 2. 9.*
 -- quætoribus in parentum loco, *Planc. 21.*
 PRÆTORIA comitia, *fam. 8. 4.*
 -- potentia, *Man. 24.*
 Prætorie exceptiones, *Fav. 1. 19.*
 PRÆTURÆ probata in iure, grata in munere, orata in provincia, *Mur. 26.*
 Prætura iuridico, *Floer. 5.*
 Prætura fors, *Mur. 19.*
 PRÆVARICATIO, *Part. 36. Div. 2. 43.*
 PRÆCATIO solennis consularibus antipicus confectas, *Ant. 7.*
 PRIMA secundum naturam, *fin. 5. 7.*
 -- sequens honeste in secundis consiliis ac teritiis, *Orat. 2.*
 PRIMIGENIA Fortuna, *Leg. 2. 11.*
 PRIMORIBUS labris attingere, *Orat. 1. 10.*
 -- deglutare, & extremum, ut dicitur, digitis attingere, *Cat. 30.*
 PRINCIPES civis curam, consilium, vigiliamque præstare, *Phil. 7. 7.*
 Principes personam in republica tenere magnum est, *Phil. 8. 10.*
 Principem esse melle quam videri, *Offic. 1. 19.*
 Principes in republica, quales sunt, tales fore esse civem, *fam. 1. 9.*
 -- peccata magnum malum est, *Leg. 3. 14.*
 Principum munus est restituere levitati multitudinis & temperantiam, *Mit. 8.*

PRINCIPALIS civitatis an decora disputatio Græcorum rerum, *Acad. 2. 2.*
 PRINCIPATUS quidam est in omnibus compositis, quod Græci vocant *ὑπομονή*, *Nat. D. 2. 11.*
 PRINCIPUM orationis in quo consistat, & eas res vult, *Herod. 1. 4.*
 -- & infinitatio qui diferant, *ibid. 7.*
 Principii nulla est origo, *Tufc. 1. 23. Jom. Scip. 3.*
 Principio quod caret, sine quoque caret, *Jom. Scip. 8.*
 Prætorum dicendi, *Orat. 2. 78.*
 -- rerum a diis ducuntur, *Vob. 6.*
 -- falsa, *fin. 4. 19.*
 Principiorum ratio, *Part. 8.*
 Principialis cognitio extrema facillius intelliguntur, *Clæv. 4.*
 -- omnibus iuris literariis, *fin. 5. 25.*
 PRIVARI injuria aliud, aliud accipere beneficium, *Agr. 1. 4.*
 PRIVATA unde sint, *off. 1. 7.*
 Privatio officii, *ibid. 24.*
 Privatus esse non potest Dionysius, *Tufc. 5. 23.*
 PRIVILEGIUM, *Dom. 17. Leg. 3. 19.*
 -- terra de aliquo, *Parad. 4.*
 -- Irrogare, *Dom. 42. Leg. 3. 4.*
 PRIUS nudis flamma, *Phil. 13. 25.*
 PROBABLE, *Fav. 1. 29.*
 Probabile quid Ciceroni, *off. 1. 7.*
 -- in causis conjecturali, ejusque diviso in causam & vitam, *Herod. 1. 2.*
 -- quadruplex: signum, credibile, judicatum, comparabile, *loc. 1. 30.*
 Probabilis narratio, *Troen. 1. 21.*
 -- causa testatio, *Herod. 2. 2.*
 -- vitæ testatio, *ibid. 3.*
 Probabilia alia & non probabilia habet Cicerone, alii certa quædam & incerta, *off. 1. 2. & 9.*
 -- esse multa, *Nat. D. 2. 5.*
 Probabilium contenti esse debent in his, quæ rationi nostre minus obvia sunt, *Tim. 3.*
 PROBITAS etiam in hoste diligitur, *Amic. 8. & 9.*
 -- gratiæ innata homini, *fin. 3. 31.*
 PROCAGITAS a procando, id est potendo, *ficta, Fragm. Phil.*
 PROCLIVITAS, *Tufc. 4. 12.*
 PROCONSULES & præpores non habent auspicia, *Div. 2. 36.*
 PROCURATORIS nomine intelliguntur liberi, *Cerit. 20.*
 PROCESSE quid sit, non convenit Ennio cum Cicerone, *off. 3. 15.*
 -- volumus querelariis, *fin. 3. 20.*
 PRODIGI, *off. 3. 16.*
 PRODIGIA, *Nat. D. 2. 3.*
 PRODITIONES amicitiarum & rerum publicarum, *Acad. 4. 9.*
 PRODIGI odia est, *fin. 5. 22.*
 -- patris, *ibid. 3. 19.*
 Prodigari non credendum, *Ferv. 1. 15.*
 PRODOMI, *Att. 166. 6.*
 PRODUCTI, *fin. 4. 24. Tufc. 5. 16.*

PRO-

PROGEMINA, *ibid. 2. 4.*
 PROGRESSIONEM consistere, *fam. 16. 23.*
 PROGNOSTICA Ciceronis, *Att. 2. 1. Div. 1. 8. 2. 20.*
 PROLATIO rerum, *Att. 7. 12.*
 PROLATUS, res prolata, *Q. Fr. 3. 8.*
 PROMISSA inutilia his, quibus promiserit, vix servanda, *off. 3. 25.*
 -- que non servanda, *ibid. 1. 10.*
 -- scelerata vel honesta, *Phil. 8. 3.*
 PROMOTA, *fin. 3. 16.*
 PROMINATIUS, figura exornationis verborum, *Herod. 4. 31.*
 PRONUNTIATIO oratoris quid sit, *Inu. 1. 7.*
 -- oratori maxime utilis ac necessaria, *Her. 3. 11.*
 -- quid continet, *ibid.*
 Pronuntiationis diviso in vocis figuram & corporis motum, *ibid.*
 -- bonæ quantæ sit utilitas, *ibid. 15.*
 PRONUNTIATUM quod est verum sub falso, *Tufc. 1. 7.*
 PROOEMIUM legit, *Leg. 2. 7.*
 PROOEMIUM, *Leg. 20. Part. 18.*
 -- mercenarium, *Ferv. 1. 43.*
 PROPORATIO quid sit, *Tim. 5.*
 PROPOSITIO orationis quid continere debeat, *Orat. 2. 81.*
 -- qualis in genere deliberativo esse debeat, *Her. 3. 4.*
 -- ejusque diviso in genere demonstrativo, *ibid.*
 -- argumentationis, *Herod. 2. 18.*
 Propositionis ratio, *ibid.*
 Propositionum quædam indigent approbatione, quædam non, *Troen. 1. 35.*
 PROPTER, *Leg. 20. Part. 18.*
 PROPRIA verba, *Herod. 4. 22. Or. 3. 27.*
 PROPRIA ejusque, *fam. 7. 30.*
 PROSPICIENTIA procerum & vigilia reddit populum vacuum a mota, *Phil. 7. 7.*
 PROVERBIUM, quicum in tenebris, *fin. 2. 16.*
 -- de Sagra, *Nat. D. 3. 5.*
 PROVIDENTIA, *Inu. 2. 53.*
 -- deorum mundus administratur, *Nat. D. 2. 29.*
 -- Stoicorum anus fatalica, *ibid. 1. 8.*
 Providente materiam prælo esse oportuit, non quem ipse faceret, sed quem haberet paratum, *Fragm. Ph.*
 PROVIDERE futurum est boni consilii, *Mov. 2.*
 PROVINCIA æquaria, *Part. 5.*
 -- legatoria, *Att. 15. 9.*
 -- Olienit, *Mor. 8.*
 Provincie administranda mixta conditio, *Placc. 35.*
 Provinciam egredi illicitum, *Pisc. 21.*
 -- habitant prætores summa astate, *Ferv. 5. 31.*
 Provincie consularet, *Dom. 9. fam. 8. 3.*
 -- frontariæ, *Att. 9. 9.*
 -- etiam, quas prætori pro prætoribus obtinerent, *fam. 3. 8.*
 -- prætoris annum, consulares biennium, non plus obtineri poterant, *Phil. 2. 8.*
 Provincialis atomis dare, *fin. 1. 6.*
 -- contentis multis instigatus, *Mur. 20.*

Provinciale edictum, *Ferv. 1. 43.*
 Provinciales bonos judicare periculosum est, *Q. Fr. 1. ep. 1. 5.*
 PROVOCATIO, patrona civitatis ac vindex libertati, *Orat. 3. 48.*
 PROVOCATORES, gladiatores, *Ferv. 64.*
 PROXIMUS sapientissimo, qui alienas bene inventis obtulerit, *Clæv. 31.*
 PRUDENS & catus ex ipsius habitu, non aliaqua re externa, *Leg. 1. 16.*
 Prudentes magis in rebus publicis futura respiciunt, inde dicitur quod provident, *Divin. 1. 49.*
 PRUDENTIA, *Tufc. 2. 13. 3. 17.*
 -- communis, *fin. 4. 27.*
 -- Epicurea, *offic. 3. 33.*
 -- indiffera optabilior loquace stultitia, *or. 3. 33.*
 -- non est nunquam sobrii, *Phil. 2. 23.*
 -- nomen nata ex providendo, *Phil. 1. 23.*
 -- Græci *ὑπομονή*, est rerum expectandum fugiendarumque scientia, *offic. 1. 43.*
 -- quid sit, *Her. 3. 2. off. 1. 5. 40. 43.*
 -- duplex, domestica & civilis, *Part. 23.*
 -- civilis, *Tufc. 5. 25.*
 -- in negotiis, *Inu. 1. 17.*
 -- cernitur in delectu bonorum & malorum, *fin. 5. 33.*
 -- constat ex scientia rerum bonarum ac malorum, *Nat. D. 3. 15.*
 -- & oculorum & ingenii aciem exercit ad bonum diligenda, & rejicienda contraria, *Leg. 1. 33.*
 -- vera est, futura prospicere, & in discrimine rem, & consilium extempore capere, *off. 2. 9.*
 -- politica diversæ est a divinatoria, *Div. 1. 49.*
 -- qui differat a malitia, *off. 2. 17.*
 Prudentia proprium munus, *Cæsi. 1.*
 -- subiectum veritas, *off. 1. 5.*
 -- partes tres, memoria, intelligentia, providentia, *Inu. 2. 32.*
 -- in dicendo tres partes, sue officia, *Her. 3. 3.*
 -- esse scire quid deceat, *orat. 2. 35.*
 -- & modestia vicinitas, *off. 1. 40.*
 -- ratio, *Inu. 3. 27.*
 Prudentia virtus nulla vacant, *Tufc. 3. 5.*
 PSEUDOMENIUS Stoicorum, *Acad. 4. 48.*
 PSYCHOMANTIA, *Div. 1. 38.*
 Psychomantium, *Tufc. 1. 48.*
 PUBERTATIS tempus idoneum ad eligendum genus vite, *off. 1. 23.*
 PUBLICANI aut negotiatores in Asia, *Q. Fr. 1. 40. 47.*
 -- totus æquior ordo, *Part. conf. 1.*
 Publicanorum ordine continetur hoc equitum Rom. *Planc. 9.*
 -- ordo, *Q. Fr. 1. ep. 1. 12.*
 -- societas pietatis rehmis, *Brut. 23.*
 Publicanos inter & factios moderari decet, *Q. Fr. 1. ep. 1. 11.*
 PUDICI, *Leg. 1. 19.*
 PUDDOR, *Tufc. 2. 8.*
 -- cupiditatis moderator, *fin. 3. 34.*
 -- in bello maxime periculosus, *fam. 16. 23.*

Pudore multi sepe fracti sunt, *Tufo.* 1. 21
PUER patris & matris, *Har. resp.* 11
 -- sumit exemplum a patre, *Ferr.* 3. 69
Fueri ad didendum & cognoscendum natura
 proclivi, *flu.* 5. 18
 -- dicebantur vii. ut carmen, *Leg.* 2. 13
PUERUM natura & indoles, *flu.* 5. 22
 -- incrementa, *ibid.* 15
FURTERIE casus meminimus optime, non que
 nunc videmus, & cur? *Heeren.* 3. 22
PUCHIATUM, *Leg.* 2. 15
FUGILES estibus contrarii, *Tufo.* 3. 17. ingo-
 mulcant, *ibid.* 23
Fugis = *flu.* 2. 2, *Att.* 13. 21
PULCHRITUDO corporis est apta figura mem-
 brorum, cum colora quadam suavitate, *Tufo.*
 4. 12
 -- animi quid sit, *ibid.*
 Pulchritudinis duo genera, *offic.* 1. 76
 Pulchrum & præclarum aliquid natura, *Sen.* 15
PULLARIUS, *Div.* 2. 34
 Pullarium admonitio objecta religio, *fam.* 10.
 12
PULMO incitus dirimit tempus, *Divin.* 2. 39
 Pulmonum natura, *Nat. D.* 2. 55
PUNCTUM Mathematicum est, quod magni-
 tudinem nullam habet, *Acad.* 4. 37
PURILLI sunt certissima prædæ prætoribus, *Ferr.*
 2. 20
 Pupillum fraudare nefarium, *Ruff. Com.* 6
PURGATIO, *lavo.* 1. 11. 2. 31
 -- criminis, ejusque divisio in necessitatem, for-
 titudinem & imprudentiam, *Heeren.* 2. 14. 2. 16
 Purgatio fortium, *ibid.*
 -- imprudentia, *ibid.*
 -- necessitatem sine necessitate, *ibid.*
PURPURA plebeja ac pæno fusca, *Fest.* 8
 -- Tyria, *Flacc.* 29
PUTEAL coti novacula defossis impositum, *Div.*
 11. 29
PUTEI juger, *Nat. D.* 2. 9

Q

QUADRANTARIA mulier, *Cat.* 16
QUADRATA in sideribus, *Div.* 2. 42
 Quadrati dimensio, *Tufo.* 1. 24
QUADRIGARUM inventrix Minerva, *Nat. D.*
 3. 25
QUADRIGE peccatis vehi, *Q. Fla.* 2. 15
QUÆRI de servis in dominos iniquum est,
Rofc. Am. 41
 -- tormentis mortæ majorum non licet, *Dior.* 2
QUÆ (sive sine hæcè possit, formula rogandi
 præcis), *Off.* 3. 10
QUÆSTORIS officium, *Nat.* 4. 25
QUÆSTIO infamia, *Div.* 2. 21
 -- definita sine certa *deu. deo.*, seu propositum,
 seu cautâ, *ibid.*
 -- causæ, *lavo.* 1. 13
 -- de servis in dominum non est nisi de incestu,
Mit. 32
 -- est appetitio cognitionis, *Acad.* 2. 2
 -- quid Hærogæ, *lavo.* 1. 6

-- servorum, *Claen.* 63
 Quæstionis de summo bono sententia, *flu.* 5. 6. 8
 -- controversie, *Orat.* 2. 19
 -- genus certum, *ibid.* 10
 -- partes, *Ferr.* 1
 -- publica consilium, *Cæc.* 10
Quæstiones cognitionis tripartitæ, an sit, quid
 sit, quale sit, *Top.* 21. *Part.* 18
 -- Academicarum, & Peripateticorum Philoso-
 phorum duplices, *flu.* 4. 3
 -- de causis, & de *flu.* 5
 -- perpetuæ, *Bras.* 27
Quæstionum, in quibus eloquentia veritatis, duo
 genera: alterum infinitum, alterum certum &
 sine definitum, *Part.* 16. *Leg.* 1. 30
 -- genus infinitum, quæ continet, *Orat.* 11. 15
Quæstionum alia divisio, in cognitionem & ac-
 tionem, *Top.* 21. *Part.* 17
 -- actionis genera duo, *Top.* 25. *Part.* 19
QUÆSTOR est fœdalis, *Orat.* 2. 50. liberum
 loco p̄sconfuli, 49
 -- in provincia habet duos scribas, *Ferr.* 2. 78
 -- Obiensis, *Sen.* 19
 Quæstorem fore dat, *Q. Fr.* 1. ep. 1. 3
 Quæstiones numerari de provincia secedere iusti
 a prætoribus, *Ferr.* 3. 58
 -- in Sicilia vendebant decumas, *ibid.* 7
 Quæstorum fors, *Mor.* 8
 Quæstoriam comitiis, *flu.* 7. 20
 Quæstorium Thellonica, *Flacc.* 41
QUÆSTURA Ciceronis in Sicilia, *ibid.* 26
 Quæstura conjunctio liberorum necessitudinis pro-
 xima, *flu.* 3. 10
QUÆSTUS liberales & illiberales, *off.* 1. 42
QUALITAS, *Nat. D.* 2. 37
 Qualitates Giucis, = virtutes, *Acad.* 1. 7
 -- alie principis sine simpliciter, aer, ignis, a-
 qua, terra, *ibid.*
 -- alie ex his ortæ, *ibid.*
QUANTI, quanti, bene emittit, quod necesse
 est, *Att.* 12. 25
QUARTA legio, *Phil.* 3. 3
QUATUORVIRI Latini, *Claen.* 8
 -- in municipiis, *Att.* 10. 13
QUEM fugiam, habeo: quem sequar, non ha-
 beo, *Att.* 8. 7
QUERCUS Arpinatum Mariana, *Leg.* 1. 1
 = Querus exculptæ, *Att.* 13. 28
QUERELARUM Cæcilia libet, *flu.* 6. 6
QUERI non possimus eadem, que dolemus,
flu. 2. 2
QUID si hoc melius, sepe opportune dicitur,
Att. 7. 3
QUIDQUID oritur, qualecumque est, causam
 habet a natura necesse est, *Divin.* 2. 28
QUINQUATRUS, *Att.* 9. 11. & 13
 -- dies tenatur, *flu.* 12. 25
 -- molestæ, *flu.* 2. 12
QUINQUEVIRATUS Ciceroni oblati a Cæsa-
 re, *Floer. Conf.* 17
QUITITUM jus, *Ferr.* 2. 12
QUISQUE sibi miseris interdu videtur,
flu. 4. 1
QUOT homines, tot sententiæ, *flu.* 1. 5

quæ a laudabili differunt, *ibid.* 4
 -- bonumque solum expedit bonis, *flu.* 4. 2
 -- unum bonum statum tollit rerum reli-
 quum discrimen, *flu.* 3. 4
 -- officium, *off.* 3. 3
 -- sine veretudine nihil esse potest, *ibid.* 1. 21
 -- Regis aut recte facta Stoica, *flu.* 3. 7. 4. 6
RECUPERATIONES, *Ferr.* 3. 21. *Cat.* 1
REFELLERE sine pertinacia, & retelli sine irac-
 undia, *Tufo.* 2. 2
REGULA philosophia, *Acad.* 4. 9
REJECTA, vel rejectiana, que Zeno appellæ-
 verit, *Acad.* 1. 10. *flu.* 2. 22. 4. 9. 26
 -- que Græcis appropinquata, *flu.* 3. 4
REJICIENDA quadam, non augenda dicebant
 Stoici, *ibid.* 4. 9
RELATIO criminis præ constitutionis judiciali-
 tis assumptiva, *Ferr.* 1. 11. 2. 26
 -- quando tractanda, *ibid.* 2. 26
RELIGIO, *lavo.* 2. 22. *Off.* 33
 -- continentur cultu pio Deorum, *Nat. D.* 2. 22
 -- & diligentia major est jurati judicis quam
 censoris, *Claen.* 43
 -- & fides antequanda amicitia, *Offic.* 3. 11
 -- quando erigenda Dii, *Nat. D.* 1. 2
 -- retinenda, *Div.* 2. 32
 -- solennis gentium in quo honore, *Res. ad Quir.*
 3
 Religiosis domesticæ auctor potest, *Dam.* 51
 Religiosis est quidam modus, *Dam.* 40
 Religiosum habeat possessio, *Att.* 12. 36
 Religio Romani fuit superstitio, *Nat. D.* 2. 2
 -- obstruunt, *Att.* 12. 42
RELIGIOSI unde dicti, *Nat. D.* 2. 28
 Religiosum in judicio, *lavo.* 1. 30
REMANET, quod virtute & recte factis confe-
 ctum sit, *Seneff.* 19
REMEDIA tolerandi doloris, *Tufo.* 3. 26
REMOTA, *flu.* 3. 16
REMOITIO criminis in statu judiciali, *Her.* 2.
 23. *lavo.* 1. 11. 2. 29
 -- quando tractanda, *Mer.* 2. 17
 -- hiperticia, *flu.* 2. 29
 Remotio causæ in crimine, *ibid.*
 -- rei ipsius in crimine, *ibid.* 30
REMOTUM argumentationis genus, *lavo.* 1. 49
REMUNERATIONE benevolentie nihil iucun-
 dius, *Seneff.* 14
REMIUS, *Acad.* 4. 7. & 25
RENOVATA quadam videtur illustriora, *Res.*
 ad *Quir.* 1
RENUITIATIO gradus habet, *Mer.* 8
REPASTINATIO, *Sen.* 15
REPENTINA videtur graviora, *Tufo.* 3. 23.
 -- contra Ecturum, *ibid.* 15
REPETITIO verbis, figura exortationis, ejusque
 vii, *flu.* 4. 13
REPREHENSIO, *lavo.* 1. 42
REPUGNANTIUM locus argumentandi, *Top.*
 12
REPULSA sapientis & boni viri, *Tufo.* 5. 19
RES alutudis ac posterit, *lavo.* 2. 6
 -- an lis dicenda, *Mer.* 12
 -- & tempus posit, *Att.* 2. 25

...nulla, *Ibid.* 12. 27
... inquit melius in quam putamus, *Ibid.* 12. 15
... acta animo virili, consilio parati, *Ibid.* 11
... eloquentis, *Her.* 4. 12
... familiaris ministra & famula corporis, *Tufts.* 1. 31
... ipsa loquitur, *Mit.* 12. 63. 1. *Str.* 1
... ipsa, non fama decletat, *Act.* 3. 19
... praebet sedem verbi, verba lumen rebus, *Or.* 3. 5
Rei privatae iudicium publicum, *Nat. D.* 3. 30
Rem spectari oportet, non verba, *Tufts.* 5. 2
Res bona, *Act.* 12. 11
... perire, *Ibid.* 12. 25
... debent esse ante nomina, *Her.* 4. 7
... extendere triplices, *Inv.* 2. 2
... committitur ex maiore parte, *Tufts.* 5. 8. 63
Verum copia verborum coram genit, & si est honestas in rebus ipsis, de quibus dicitur, existit in rei natura quidam splendor in verbis, *Or.* 3. 21
... creaturam infinita multitudine in terra, mari, paludibus, fluminibus, *Nat. D.* 1. 2
... extenuatum sal, *Nat.* 3. 6
... natura verit non populum suffragis, *Leg.* 1. 14
... nulla differentia apud quosdam, *fin.* 2. 9
... philosophis laetit, *Nat. D.* 1. 4
... potestis olim auctoris turbabit, *Div.* 1. 40
... ratio in historia, *Or.* 2. 45
... similitudines in memoria, *Her.* 3. 20
... singularum linguae proprietates, *Acad.* 4. 18
Rebus novis nova nomina pensanda, *Nat. D.* 1. 17
... innotis nota nomina esse non possunt, *Or.* 62
Res suas sibi habere tam solite ex xxi. tabulis, *Phil.* 2. 18
RESPICIENS fortuna, *Leg.* 2. 22
RESPIRATIO in homine, *Nat. D.* 2. 24
RESPONDERE consulentibus sedentem in folio, *Leg.* 1. 21
RESPONSIO est humanitatis, *Or.* 1. 28
RESPUBLICA gerenda his, qui ad iudicium naturae habent, *off.* 1. 22
... immortalitati praeferenda, *Plant.* 27
... in quibus rebus consistat, *Rel.* in Jan. 14
... non est in verisibus, *Act.* 7. 11
Reipublice causa fuerunt bella civilia, *Phil.* 5. 2
... vir excellens aristocrat optabile ab civibus suis diligit, *Fin.* 3
... & navis comparatio, *Sex.* 20
... tenet ex investigibus intelligitur, *Leg.* 3. 9
... de ejus optimo statu scripsit Cicero, *Ibid.* 1. 5
Reipublice pars, in qua dominatur fortuna, *Q. sc.* 1. 67. 1. 2
... procuratio est ut tuatla, *off.* 1. 25
... romane civis non veniebant in regnum, *Rel.* 2. 8
... seminarium, *off.* 1. 17
... statum considerant principes & delecti viri patri rerum civilium, *Div.* 2. 4
... unamquodque obligatum societate, *off.* 1. 17

Rempbliam recte regere ars difficilis, *Ar.* 7. 29
... vaccination tacito ac salus non veniente somno, sed citam fama utilitur, *Q. sc.* 1. 27. 2. 1
Reipublica perditia caremus minore desiderio quam bona, *Fam.* 6. 8
de Republica libri Cicerois, *Fin.* 2. 19. *off.* 2. 17
... *Rel.*, *Tufts.* 4. 1. *Div.* 2. 1
Reipublica ad communem utilitatem, *Sex.* 43
... civitatemque cur instituta, *off.* 1. 21
Reum publicum optima tui vetus Romana, *Leg.* 2. 10
REVICENTIA, figura, *oraz.* 3. 53
Revocare poena in vendendo, *off.* 3. 16
REVOCAE ad carcere a calore, *Sex.* 25
REUS, *or.* 3. 79
... condemnari nequit, si sine misur damnot, *Ces.* 10
... est innocens, nisi causa cognita, condemnari nequit, *Sex.* 1. 9
... quandoque in defensione sui progredi debeat, *Part.* 5
Reo non plus ad salutem largiendum, quam defensori purgandae potest concessit, *Cluent.* 1
Rei, quorum de re dispiciatur, *or.* 2. 43
Res capitis reus in instauram, *Dei.* 7
... sacrorum patris, *Fin.* 2. 14
Rei credere pecuniam est insanire, *Rel.* 2. 9
Reges non laudantur ut frugi, *Dei.* 9
... omnia minima non curant, *Nat. D.* 3. 35
... servavit auptia, *Phil.* 3. 4
Regum aulice tristitiae allicunt misericordiam, *Mas.* 9
... appellationes venales, *Dom.* 30
... constituendum causa eadem que legum, *off.* 2. 12
Reum culpa, si scientes praetermittit, *Nat. D.* 3. 17
... impetta, *Rel.* 2. 11
Regibus omnes antiquae gentes paruerunt, *Leg.* 3. 2
... quid propositum, *off.* 1. 20
Regale est ut parere, de dicomare, *Div.* 1. 49
Regium dare salutem, *or.* 1. 8
... nomen Romae sanctum, *Dei.* 14
... quid in republica, *Phil.* 8
REGNANDI cupiditates in liberis civitatibus, unde exhorant & quales, *off.* 3. 8
REGNUM, *Phil.* 9
... ubi parandum alteri & servendum, *Rel.* 2. 8
Regni fides & societates nulla sancta, *off.* 1. 8
RHEDA, *Mit.* 10. *Ar.* 3. 17. *off.* 6. 1
RHEDUS, *Mit.* 10
RHECTORIA artificiosa eloquentia, *Inv.* 1. 5
... ex Aristotelis & Boetius familiis in unum corpus consistit, *Ibid.* 2. 3
... Palmes, dialectica pugno similis secundum Zenonem, *oraz.* 33
... sine aulitate dicendi non multum juvat, *Her.* 1. *Fin.* 2. 6
... duplex: alia philosophorum, alia forensis, *Div.* 2. 6
RHETORUM ephoras, *Tufts.* 1. 47
... & dialecticorum diversitas, *Fin.* 2. 6

RHYTHMICORUM norma, *or.* 12. 49
RHIGULUM est, cum aliud expectamus, aliud dicitur, *or.* 2. 63
Ridiculi genus est, quod habet parvam verbi immutationem, *Ibid.* 63
... genus aliud, interpretatio nominis, *Ibid.*
... veritas facit, *Ibid.*
... proverbialia, *Ibid.*
... imagines, *Ibid.* 66
... discrepantia, *Ibid.* 70
Ridiculorum genera oratore indigna quatuor, *Ibid.* 61
... & gravium sententiarum loci fere idem, *Ibid.* 62
Ridiculi materia, *Ibid.* 59
RISUS quid sit, *Ibid.* 58
... renovat auditoris animum, *Inv.* 1. 17
... unde sit, *or.* 2. 58
Risum quo maxime moveant, *Ibid.* 61
RITUS patrii, *Leg.* 2. 16
RIVALITAS, *Tufts.* 4. 26
ROGATI quidam detestioris sunt, *Fam.* 2. 17
ROGATIO est gratiosissima, *Plant.* 10
ROGATOR comitorum, *Div.* 1. 37
ROSTRA, *Man.* 18. *off.* 3. 10. *Sen.* 10
... M. Antonio ornata, *or.* 3. 3
... & interior locus, *or.* 2. 34
... habebant status eorum, qui pro republica negotio obissent, *Sex.* 38
... oblitit curia, *Flacc.* 24
... per adventum L. Sylla deserta, *Cluent.* 40
Rohris ad statuum nullos locus clarior, *Dei.* 11
RUBONDA figura pulcherrima, *Nat. D.* 2. 18
RUBOR, *Tufts.* 4. 8
RUDENIIS explicatio, *Div.* 2. 56
RUMOR ratur, *Fam.* 9. 2
... non srmur, *Ar.* 11. 23
Rumores aliter, *Fam.* 15. 17
RURI vix disjuncta a cupiditate & cum officio conjuncta, *Roff.* Am. 14. *off.* 27
RUSTICA vox, *or.* 2. 14
Rustica rei conditio, *Ferr.* 3. 98
Rustici Romani ex agro Sabino, *Sen.* 7
... Stoici, *Fam.* 15. 19
Rusticum superdum in statu, incedu, & c. *off.* 1. 23
Rustici homines curant agros, villulas & multimulos suos, *Ar.* 8. 13
RUTA & cista, *or.* 2. 35. *Top.* 15. *Part.* 31
R.
S. in fine olim ellum, *or.* 48
SACER mons, *Str.* 14
SACERDOS Cappadocia, *Fam.* 17. 4
... Jovis Syracidis est honor amplissimus, *Ferr.* 4. 61
... marinus, *Ibid.* 2. 52
... publico iudicio condemnatus, *Str.* 33
Sacerdotes Deorum habent vacationem, *Acad.* 4. 38
Sacerdotum comitiis ratio haberi potest, non praesentis, *Str.* ep. 5
Tom. IX.

SACRA Clodius gentis, *Dom.* 13
... Graec, *Ferr.* 4. 51
... Idae, *Fin.* 5. 23
... Idaea Magna Matris, *Sen.* 13
... perpetua, *Leg.* 2. 18. *or.* 19
Sacerum altarium, *or.* 47
... eadem quae ubi antiquitas, *Har.* 2. 7
SACRAMENTUM in liberatim, *Dom.* 19
Sacramento contendere, *or.* 1. 10. *Fam.* 7. 35
SACRIFICIUM pro salute populi Rom. *Har.* 2. 6
... Sacrificii certus dies, *Phil.* 3. 1
Sacrificia nocturna matris ad devovendum filium, *Cluent.* 68
SACRILEGIUM bona navigatio, *Nat. D.* 3. 24
SAEPE quia quidam sunt, est non semper, tales vocantur, *Tufts.* 4. 13
SAGITAE est sentire acute, ex quo *sege ornas*, quia multa scire voluit, & *jagari* dielli canis, *Div.* 1. 31
SAGITTAE Hercules, *Tufts.* 2. 7
SAL pro *sepore*, *or.* 2. 37. *off.* 3. 19. *Nat.* D. 2. 29
Salis saliores, *Fam.* 9. 15
SALINAE remotissima a mari, *Nat. D.* 2. 15
Salinarum possessio Cicerois, *Fam.* 7. 33
SALTARE in foro, *off.* 3. 18. *off.* 24
SALTATIO Titius appellata, *Str.* 63
... coases est multarum deliciarum, *Mur.* 6
SALUS & salutibus diversi, *Mur.* 13
... libertasque patriae, lex sanctissima & mot optimus, *Phil.* 11. 11
... sua cinque non potest non probari, *Mit.* 39
Salutis aequium addubium, *Div.* 1. 47
... faculus a Divi, *Nat. D.* 3. 16
... natalis, *Sex.* 43. *Ar.* 4. 2
... rationem habere incipit Cicero, *Fam.* 7
... templum, *Nat. D.* 2. 23
... tempus est, quo spectatur iudicis aliorum de nobis, *Str.* 4
Salus *salutis* Caesar, *Ar.* 12. 45
SALUTATORIS, *Per.* 2. 57
SANCTIO sacra, *Balb.* 14
Sanctiones earum legum, quae abrogantur, nunquam observantur, *Ar.* 3. 23
... ut prohibent, sic admonent, *Roff.* Am. 25
SANCTITAS quid, *Nat. D.* 1. 41. *off.* 12
... est licentia colendurum Deorum, *Nat. D.* 1. 41
SANGUIS fusus in corporibus, *or.* 2. 77
... peritus pro totum corpus, *Her.* 4. 45
SANITAS animum in quo positum, *Tufts.* 3. 3
... corporis est ejus temperantia, cum ea congruit inter se, quibus consistat, *Ibid.* 4. 23
... animi dicitur, cum ejus iudicia opinioneseque concordant, *Ibid.*
... est virtus, *Ibid.*
SAPERE insequaque est telum acerrimum, *Fam.* 7. 16
SAPIENS cognomen Catois, *Sen.* 2
... Epicturi beatus, *Fin.* 1. 18
... etiam bonus vir, *off.* 3. 15
... mundus Stoicus, *Nat. D.* 2. 17
... nunquam est privatus apud Stoicos, *Tufts.* 4. 23
tur.

- turpitudine non causa commoveret, *Fam.* 5. 17
- Sapientes qui sic sapientes, ut maxime sapientes
- *Acad.* 4. 2
- Sapientis animus quibus rebus sepius, *Parad.* 4
- propria, *Tusq.* 5. 28
- Sapientis integritatem omnem, quod resistit potest,
- *Phil.* 12. 2
- Sapientem fē utis dicit Epicurus, *Fin.* 3. 3
- Sapienter L. Anilius, M. Cato, C. Lelius, sepiam Græci, *Antic.* 2
- de officio agunt, *Diu.* 2. 3
- dicti ad Pythagoræ statem, *Tusq.* 5. 3
- semper beatos, Stoicum, *Fin.* 3. 4
- sapientibus etiam ignoti sunt amici, *Nep.* D. 1. 44
- septem sollicitibus prestantur, *nr.* 3. 34
- septem, non perfecte tales, *nr.* 3. 4
- veri, *Antic.* 5
- Sapientium vita in bestorum induit, *Fia.* 5. 19
- Sapientissimus est, cui quod optet est ipsi vrit in mentem, *Clasus.* 11
- SAPIENTIA a principis nature, *Fia.* 3. 7
- ars vivendi, *Acad.* 4. 8. *Fia.* 1. 11
- a se fundenda, fortas a Diis petenda, *Nat.* D. 3. 36
- beatam vite adfectrix permanet, *Fia.* 2. 27
- fundamentum eloquentie, *nr.* 21
- mater bonorum artium, *Leg.* 17. 12
- Sapientia princeps virtutum, & eius definitio, *off.* 1. 43. 2. 2
- que, *Antic.* 2
- cete que nominatur, *Leg.* 1. 7
- sanitas animi, *Tusq.* 3. 8
- sine eloquentia parum prodeh, *Invent.* 1. 1
- statuario familia, *Fia.* 4. 33
- veterum Græcorum, *nr.* 3. 25
- Sapientia demulso, *Tusq.* 3. 18. 4. 26. 5. 3
- & Rutilia proptium, *ibid.* 5. 18
- a preceptum, *Phil.* 43. 9
- SARMENTA nova cultura excelsantur, *nr.* 2. 11
- SARTA recta fuer, *Fam.* 13. 11
- SATI & creati non sumus temere nec fortuito, *Tusq.* 1. 47
- SATIETAS omnium rerum vita affect (satietaem, *Sen.* 20
- vite tempus maturum mortis affect, *ibid.*
- SATISDATIO amplius eo nomine non peti, *Fam.* 13. 25
- amplius neminem petiturum, *Resp. Cos.* 13
- Satisfactioes secundum mancipium prædiorum
- *nr.* 4. 1
- SCAMMONEÆ radix, *Diu.* 1. 10. 2. 20
- SCILLUS, *Leg.* 6
- differ ab errore, *Mere.* 5
- quod non oportet, *Parad.* 3
- quod adipisci quis vel sceleris velit, mavolt tamen ad se fore sceleris pervenire, *Fia.* 3. 11
- Sceleris crimen, *nr.* 4. 43
- pessima tristis & per se maxima, *Leg.* 2. 17
- bonam præmittere sepe pecciorum, *Bras.* 2. 15

- Sceleratissimum omnium est regnandi amor, *off.* 3. 21
- SCENÆ insignia, *nr.* 30
- Sceniorum reticentia, *off.* 1. 35
- SCHOLÆ Græcorum, *Tusq.* 5. 4
- SCIENTIA alia calliditas, *off.* 1. 19
- causa philosophicæ, *Nat.* D. 1. 1
- Scientia cupido sapientie carior patria, *Fia.* 5. 18
- in animi motibus & rati onibus, *Acad.* 1. 8
- Scientia virtutum sola, *ibid.* 2. 8
- rerum futurarum inutilis, *Diu.* 3. 9
- Scientis magna vis est ad persuadendum, *Fia.* 5. 18
- amor innatus, *ibid.*
- Scientiam qui Zeno nominaverit, *Acad.* 1. 11
- Scientissimus, *Fia.* 4. 9
- SCITIA in populorum institutis non omnia iusta, *Leg.* 11. 25
- SCRIBÆ rationes ad ænarium referant, *Dij.* 2. 25
- Scribæ, *Pro Dona.* 18
- ad ænarium fortiebantur, *Cer.* 4. 7
- annulis aureis sepe donati post victoriam, *nr.* 3. 84
- conducti parva populi mercede, *ibid.* 98
- SCRIPTUM est quasi imago voluntatis scriptoria, *lew.* 2. 44
- sequi calumniam est: scriptoris voluntatem auctoritatēque defendere boni iudicis, *Cer.* 23
- Scripti & sententia controversa in constitutione legitima, *nr.* 1. 11. *Inv.* 2. 42
- quomodo ab oratore tractanda, *Par.* 38
- hinc quomodo defendatur, *nr.* 4. *Inv.* 2. 43
- scortitia quomodo defendatur, *nr.* 2. 10. *Inv.* 2. 43
- controversia que sit, & quomodo tractetur, *Inv.* 2. 40. *Par.* 31
- quique continet, *Inv.* 2. 40
- ex Scripto & sententia controversa, *ibid.* 43
- Scripsi duodecim ludere, *nr.* 1. 50
- SCRIPTURA legum in sententia videnda, *ibid.* 1. 38
- Scriptura mendum litura tollitur, *fam.* 6. 7
- SCURRA veles malis oneratus, *ibid.* 9. 20
- SCURRILIS locus, *nr.* 2. 59
- SCUTA conquirantur a privatis in tumultu, *nr.* 4. 23
- SCYPHI Egiliati, *ibid.* 12
- SECELA ante mundum fuerunt, *Nat.* D. 1. 9
- Secula quid sint, *ibid.*
- SECLUNDUM naturam quod sit, id habendum in bonis, *nr.* 19
- SECURUS Tenedia, *nr.* 2. 11
- SECURITAS est vacuitas agritudinis, in qua vita beata posse est, *Tusq.* 5. 34
- Democratica, *Fia.* 5. 15
- SEDATIONES animi, *Tusq.* 5. 15
- SEDITIONES multe & republicis, *nr.* 2. 28. 5. 48
- SELLA ac tribunal prætoris in provincia, *nr.* 2. 38
- aurea Cæsaris, *Diu.* 1. 52
- aurifici, *nr.* 4. 25
- SEMINUM vis in natis, *Diu.* 3. 43
- SENARII comitorum, *nr.* 55

- SENATOR non est, qui tenetur iurjurando ho-
- Rium, *off.* 1. 22
- qui est, *Leg.* 1. 18
- Senatoris honos apud foies, *nr.* 4. 11
- boni est in senatum venire, *nr.* 4
- Senatori navem edificare non licuit, *nr.* 5. 18
- Senator, id est, senex, *nr.* 16
- in supplicatioribus decretandis non cognatur pigrioribus, *Phil.* 11. 2
- Romæ barumpicium facientes, *fam.* 6. 18
- Senatoribus in provinciis liciores dabatur, *ibid.* 11. 21
- Senatoris pudicia infamia, *Claus.* 21
- Senatoris ætatis gradus, *Mæ.* 20
- SENATUS qualis, *Leg.* 1. 3
- unde sic dictus, *Sen.* 6
- est sapiens consilium, *nr.* 2. 32
- infereor, *Rust.* *Am.* 52
- oculi terrarum prædicit, *Phil.* 2. 7
- speculum ceteris sit, *Leg.* 3. 11
- deligit moveri provincialis ministros, *nr.* 35
- princeps salutis mentique publicæ, *nr.* 25. 27
- Senatus auctoritas maxima, *nr.* 1. 14
- condilium & ius, *nr.* 3. 2
- consilia de Republica nunquam per discensionem facta, *Phil.* 3. 9
- consilia de supplicatioribus ferri solent ab amicis, *fam.* 15. 6
- consulti forma, *ibid.* 8. 8
- iudicium est de fore legum, *Diu.* 27
- ratio tempore Ciceronis mutata, *nr.* 1. 8
- sapientis est parat memoria profectum virtutum memoratum pro patria, *Phil.* 14. 11
- Senatui omnes oportere dicto audientes esse, *nr.* 8. 2
- SENECTUS est occasio vite, *Top.* 7
- quævis non sit gravis, viriditatem tamen aufert, *nr.* 3
- est periculo ætatis tanquam fabule, *nr.* 23
- delectatur voluptatibus, præcipue eas spectans, tantum, quantum fat est, *ibid.*
- nulla beatus, quam que se agricultura oblectat, *ibid.* 13
- que commoda est vita rustica ferat, *ibid.* 16
- sapienter, quamvis inopi, levis est, insipienti, vel distitio, gravis, *ibid.* 3
- ægenti semper aliquid tacite obrepiat, *ibid.* 11
- multa videtur quætor de causis, *ibid.* 5
- Senectutis prima vituperatio, quod non a rebus gerendis abstrahit, et quoque confortatio, *ibid.*
- secunda vituperatio, quod non a viribus privet, et quoque refutatio, *ibid.* 9
- tertia vituperatio, quod voluptatibus carcat, et quoque refutatio, *ibid.* 11
- quarta vituperatio, et appropinquatio mortis, et quoque refutatio, *ibid.* 10
- iunium annus sextus & quadragesimus, *ibid.* 17
- vitis repugnandum, *ibid.* 11
- bonitas que sit, *ibid.*
- solatis, *ibid.* 12
- laus maxima est carere voluptatibus, *ibid.* 13
- Senectutis ipius facta persona, *nr.* 15. 1

- Senectutis studium agricultura convenient, *nr.* 17
- multum tribuendum, *off.* 1. 41
- Senectute literis dedita nihil fœundus, *nr.* 14
- SENEX quod ferat nihil habere, *ibid.* 29
- corpore, adolescens animo, *ibid.* 11
- ferit Diis immortalibus, qui volunt aliqui potestis, *ibid.* 30
- Senis fuerit moriendi ad exiguum tempus esse potest, *ibid.* 20
- Senis colloquium abest, *ibid.* 14
- animum fecam habent, fecanque vivunt, *ibid.*
- multi imbecilli sunt, non ætatis vitio, sed valeolonia, *ibid.* 11
- miser, qui martern contemendam esse in tam longa ætate non videtur, *ibid.* 19
- Senum memoria an misuatur, *nr.* 7
- negotia animo adducuntur, *ibid.* 6
- vitas, *ibid.* 11
- animus excedendum, *ibid.* 11
- mors quomodo contingat, *ibid.* 23
- Senibus non optanda mentis ætas, *ibid.* 23
- mors futura esse debet, *ibid.*
- nihil est tam secundum naturam quam enno-ri, *ibid.*
- Senilis ingenii exercitatioes, *ibid.* 11
- Senilium vitium detestio sapius adolescencie vitis efficitur, *ibid.* 9
- SENSUS in corpore nulli sunt, sed eorum vita a sede animi voluntas, *Tusq.* 1. 20
- sunt in animo, *ibid.*
- quique, & eorum nomina, *nr.* 2. 5
- *Tusq.* 4. 9. 41. *Diu.* 2. 3
- animi iuncti & stultice, *Tusq.* 1. 20. *Leg.* 1. 9
- interpretes rerum, *Nat.* D. 2. 46
- in capite collocati, *ibid.*
- in nimia voluptate natura, non mente fatiantur, *nr.* 2. 35
- non comites solum virtutum sunt, sed etiam ministri, *nr.* 2. 34
- angustis imbecilli animi, brevia vite curricula, *Acad.* 1. 12
- non corruptumque, sed animi, *Leg.* 4. 19
- Senium quod Zeno appellaverit, *Acad.* 1. 11
- Senium quoque voluptatibus, *nr.* 2. 25
- iudicium fallax fecundum Socraticis Philosophos, *Acad.* 1. 8
- iudicia clara & certa, *ibid.* 4. 7
- quomodo defendatur, *nr.* 1. 19
- iudicium exactum in homine pro bestis, *Nat.* D. 2. 47
- perfectio, *nr.* 2. 12
- vis non enim in dormientibus & vigilantibus, violentis ac foibis, sanis & insanis, *Acad.* 1. 17
- SENSENTIA, figura exornationis verborum, *nr.* 4. 17
- Ciceronis in philosophia, *off.* 2. 2
- clam an palam ferendi, *Claus.* 20. 2. 7
- ut navigium est republicæ temperate moderate, *Plam.* 30
- Senentiam non occidant hominum interitum, *Nat.* D. 1. 5

317
Sententia, ratio in oratione interponenda, Her. 2. 17
Sententiarum vitia, Ibid.
-- ratio Synactis, Ferr. 4. 62
-- ut tempus, in verborum commatatione, Dom. 2
Sententios dicere sine verborum oratione & modo infantia est, Ferr. 21
SEPIARUM aramentorum, Nat. D. 2. 20
SEPTENT in sapientia non suo, sed popularum suffragio sic sunt appellati, Ferr. 3. 3
Septem & octo numeri pleni, Senn. Fe. 2
SEPTENARIUS numerus rerum omnium fere motus est, Ibid. 5
SEPTENTRIONES clarissimi, Acad. 4. 20
-- venti, At. 9. 6
SEPTUAGINTA Jovis in Creta, Nat. D. 3. 27
-- pedes triginta quoquo versas, Phil. 9. 7
Sepulcri poetica descriptio, Tusc. 1. 44
Sepulcrorum religio de inferendis, Leg. 2. 22
-- sanctitas in ipso ius est, Phil. 9. 6
SEQUESTER & confirmator pecunie, Cicer. 1. 16
SERVI Quam, Sen. 3. 21
SERMO dicitur, si quae divitio, Her. 3. 23
-- familiaris in convivio, Sen. 9. 24
-- fenus decem, Sen. 9
-- ubi versatur, Off. 2. 27
Sermone homines bellis maxime praestant, Inst. 2. 4
Sermones belli & falsa crimina inter Ciceronem & Pompeium, Dom. 21
SERMOINATIO, genus commatationis, Her. 2. 43
-- figura exortationis sententiarum, Ibid. 32
SERO sapientia est quoquo modo se expedire, cum scilicet tua sis impeditur, Rab. Post. 9
SERVATIO de capto vetabatur cum populo agere, Sen. 6. 27
SERVIRE non omnibus est bellum, At. 12. 49
SERVITUS diuina ingenium minus patitur videri, Sen. 12. 13
-- malorum omnium potestatem, Phil. 2. 44
-- obedientia fracti amici & abiecti, & arbitrio carere, Sen. Parad. 5. 1
-- omnia iudica, sed quaedam necessaria, Phil. 10. 9
Serevitas despectio est iustissima causa belli gerendi, Ibid. 8. 4
SERVUS equitatus equo, Off. 3. 23
-- ex artificio animatus, Resp. Cons. 10
-- ne quis cum celo sit, pars edilii pratorum in Sicilia, Ferr. 5. 3
Servo peccare, si servus paterfamilias sumet videlicet, Ibid. 8. 4
Servi amicis, Ferr. 2. 26
-- literati, Dom. 21
-- literis aut musicis eruditi, At. 4. 16
-- moribus iisdem quibus dominus, Ferr. 3. 15
-- remoti ab aere, Her. 2. 27
Serrorum corruptelia, Diest. 11
-- infamia conditio, Off. 1. 13
-- ius, fortuna, conditio infama est, Cvr. Bel. 9
SESSELIS herbula, Nat. D. 2. 20

SEVERITAS adhibenda reipublicae causa, Off. 1. 25
-- pretetstus crudelitatis, Ferr. 5. 9
-- fallacis vincit inanem speciem clementiae, Brut. 2. 3
SEX Romanorum principum filii tradebantur iugibus Etruriae populis in disciplinam, Divi. 1. 21
SEXUS in quovis animantium genere duplex, maris ac foeminae, Nat. D. 2. 51
SI Diis placet, Or. 3. 14
SI possit, formula, Off. 3. 9
SIBI malis acquirere quam alteri concessum esse natura, Off. 3. 5
SIBILUS, modo res levis, modo mort, Ferr. 5. 8
SIDERA ex immobilissima purissimaque aethere parte genita, Nat. D. 2. 15
-- ignea ex Cleantia opinione, Ibid.
-- marioni verentique humoribus longo intervallo extenuantur, Ibid. 2. 16. 45. 3. 14.
-- fœna & intelligentia praedita, Ibid. 2. 15. 16
-- constanti motu in orbem feruntur, Ibid. 2. 16
Sidera sunt, Divi. Nat. D. 2. 31
-- sunt rotunda, Ibid. 4. 5
-- propensionem sufficient, voluntatem autem non cogunt, Ferr. 3
-- caliginosa, pingue & concretum esse caelum significant, per lucida tenuis & purum, Divi. 1. 57
Siderum genere duo secundum duplicem eorum motum; Nat. D. 2. 19
-- magnitudines immensas, Ibid. 26
-- formae igneae, Ibid. 40
-- calor rebus terrestribus salutaris, Ibid. 36
-- affectio ad quasdam res valet, non ad omnes, Ferr. 4
SIGNIFICATIO, figura exortationis sententiarum, Her. 4. 33
-- quot modis fiat in exortanda oratione, Ibid.
SIGNUM in causa conjecturali, Her. 2. 4
-- in negotio quid sit, Inst. 1. 20
-- quomodo inferatur, Ibid. 1. 43
Signi partes sex, Her. 2. 4
Signa rerum futurarum in primo mundi conditio ordinata secundum Stoicos, Divi. 1. 52
-- rerum futurarum sunt in natura iusta Posidonium, Divi. 1. 57
-- quibus voluntas a simulatione distinguitur, At. 7. 1
Signorum ortus & obitus, Sen. 1. 24
SILENTIUM in auspiciis, Divi. 2. 24
SILICIS nati non sumus, Tusc. 2. 7
SIMILE vitiisum quod sit, Her. 3. 29
Similia quomodo inventantur, Ibid. 4. 45
Similium locus dialecticus, Top. 10
Similibus dissimilibus luserunt Stoici, Sen. 4. 54
-- Sen.
SIMILITER eadem, figura exortationis verborum, Her. 4. 20
-- desinent, figura exortationis verborum, Ibid.
SIMILITUDO, figura exortationis sententiarum, Ibid. 4. 45
-- quatuor modis & sumitur, & dicitur, Ibid.
-- erat

318
sunt erorem, Divi. 2. 25
-- omnibus in rebus est falsitatis mater, Inst. 1. 31
-- hominum in corporum figura magis existit, Tusc. 1. 33
-- ad argumentandum, Or. 2. 49
-- attrahit ad amicum, Amic. 14. 20
-- in contrario vel pari, Inst. 1. 30
-- Rudiorum ac naturae habet vim magnam ad amicitias, Cicer. 16
Similitudinis periculum, Inst. 1. 50
Similitudines alie rerum, alie verborum in i-magnitudine, Her. 2. 27
-- non tollunt cogitacionem, Acad. 4. 17
SIMPLEX causa, Inst. 1. 12
Simplicia verba, Or. 2. 4. Part. 5
SIMULACRUM aut ara dedicata loco moveri potest, Dom. 45
Simulacri simile & quereis exculpisse, At. 12. 23
Simulacra Democratia, Nat. D. 2. 20
Simulacrorum origo, Ibid. 1. 27
SIMULATIO non parit veram gloriam, Off. 2. 11
-- per breve tempus potest naturam vincere, Pet. 2. 1
-- ubi non videtur, Amic. 23
-- virtutes diuturna diffinitis, At. 7. 1
Simulationem vela, frons, oculi, vultus, Quae, 1. ep. 1. 5
SINISTRA dicitur Romanis bona, etiam si sit destra, Divi. 2. 39
Sinistra ave dicitur dicitur, Leg. 3. 3
Sinistrum fulmen, Phil. 2. 28
SITI qui dicitur, Leg. 2. 22
SITTIVE librorum, At. 4. 5
SOBRIUS nemo saluti, Mor. 6
SOCII gallum, Rab. Post. 10
SOCIALE bellum, Inst. 14
SOCIALIS lex, Cæcil. 5
SOCIETAS hominum & aequalitas per se colenda, Leg. 1. 18
-- latissime patens, Off. 1. 16
-- humana iungit hominem cum hominibus, At. Divi. 25
-- humani generis maxime est secundum naturam, Off. 3. 5
-- profecta ab amore parentum in liberis, Sen. 3. 18
-- utilitatem inter homines, Sen. 3. 23
Societas hominum gradus, Off. 1. 17
-- tria genera, Ibid. 3. 17
-- iudicium, Cæc. 3
Societas hominum, Amic. 5
-- omnium publiciorum in ordine equestri, Divi. 23
Societates Romae, Mor. 23
SOCIUM fallere nefarium, Resp. Cons. 6
-- non est boni viri, Resp. Am. 40
Socii & Latini, Ferr. 24
-- Latini interdum utroque parte iusti, Ferr. 13
-- populi adificum, internum aliquid ex iusti populi Romani, Barb. 8
-- putandi, inter quos communicari res, Ferr. 3. 20
SODALIS liberum loco esse debet, Inst. 1. 29
SODALITAS honeste nominanda, Finat. 12
-- erat

319
Sodalitates Catoque quaestio constituta, Sen. 13
SOL circulator, Inst. 3. 45
-- excidisse & mundo videtur, At. 9. 10
-- Jove natus nepos Aetheris, Nat. D. 3. 11
-- notat 10. annos apud magos, Divi. 1. 23
-- pater Circes, Palphas & Aeci, Nat. D. 2. 17. 8. 21
-- pater Pharonthos, Off. 3. 25
-- unde dicitur, Nat. D. 2. 17
-- & pulvis, in oleum & pulverem prodece, Brut. 9
-- solis, Inst. 12. 6
-- mitius & undus, Ibid.
Solis cursus, Nat. D. 2. 19
-- exortus utero admiratur, Her. 3. 22
-- ignis, Nat. D. 2. 15
-- in radios incurere, Sen. 3. 20
-- luce obscuratur lumen lucetis, Sen. 3. 24. 4. 11
-- magnitudo apud Mathematicos, Acad. 4. 25
Solis aether inturcates adjectum amittant, Tusc. 1. 20
-- e mundo tollere, Amic. 13
SOLARUM descriptum vel ex aqua, Nat. D. 1. 44
SOLERTIA hominum, Ibid. 60
SOLIGITUDO est agritudo cum cogitatione, Tusc. 4. 8
Sollicitudine importate supplicii causa, Sen. 1. 16
SOLIDA omnia duobus mediis temper copulantur, Off. 1. 48
SOLITARIO homini iustitia necessaria, Off. 2. 11
SOLITUDO & otium afferunt languorem, Ibid. 3. 1
-- ingrata, Sen. 3. 20
SOLIUM unde vinum ministrabatur, Pij. 17
SOLICISSIMUS verborum, Her. 4. 12
SOLIUM vertere, Cæc. 14
Quodcumque in solum venit, Nat. D. 1. 23
SOMNIA quomodo sunt, Divi. 1. 29. 30. 2. 58. 62. 67
-- veraciam quomodo contingant, Divi. 1. 27. 52
-- eorum rerum, quae usquam tunc sunt, unde proficiuntur, Ibid. 51
-- plerumque eorum rerum, de quibus vigilantes cogitavimus, aut locum sumus, Senn. Sitt. 1
-- quaedam divina, Nat. D. 3. 39. Divi. 2. 60
-- divina multa esse, Divi. 2. 60
-- confusa unde evaniant, Ibid. 1. 29
-- morborum & valetudinis significationes edant, Ibid. 2. 69
-- a diis dividi, Nat. D. 3. 39
-- Ercho & Noche nata, Ibid. 17
-- Somnium tota ratio experientiae, Divi. 2. 58
-- improbatum, Ibid.
-- conjectura ex rerum convenientia desumuntur, Ibid. 60
-- observatio est superstitio imbecillium animi atque anilis, Ibid.
-- disticto Eniana, Ibid. 61
-- conjectio secundum Chrypsium est vis erroneas & explanans, quae a Diis significatur hominibus in somnis, Ibid. 63
-- obscuro & unguata, Ibid. 64
-- graviorum obscurata, Divi. 1. 22
-- quod

-- quorundam insigniorum enumeratio & interpretatio historica, *Ibid.* 20.
 -- diversorum, tam verarum quam falorum, causae ex Platone allatae, *Ibid.* 29
 -- correctores, *Ibid.* 22
 -- ratio, & omnium una, *Ibid.* 2. 67.
 -- vita, *Acad.* 4. 15
 Somniant nihil est magnum, *Divin.* 2. 68.
 SOMNUS omnium laborum & sollicitudinum periculum, *Div.* 2. 72
 -- motu famuli, *Sen.* 21
 Somni necessitas, aliquando contra naturam gustandi, *Sen.* 4. 10
 Somnus quomodo se dandum ex mente Platonis, ut omnia veritas contingant, *Div.* 2. 13. 35. 33
 SONUS permouet aures, *erat.* 49
 SOPHISTES, *Acad.* 4. 23
 Sopher, *Or.* 11. & 19. explicabant scholam, *fin.* 2. 1
 SORITES quid sit, *Acad.* 4. 28
 Soris unde nomen est, *Acad.* 4. 29
 -- victim & captiuum semel interrogationis, *Ibid.* 26. 38
 Soricen Latino verbo, si necesse sit, *acrotelion* appellare licet, *Div.* 2. 4
 Sorice nihil vitiosum, *fin.* 4. 18
 SORS & origo eius Praeneste, *Div.* 2. 41
 SORTES terra editae, *Ibid.* 1. 18
 SORTILEGIJ, *Ibid.* 28. 5. 35
 SORTITIO amulorum usus in signis militaris, *Clonar.* 25
 -- in ordine iudicandi, *Ibid.* 38
 NOSPIA cum pelle caprina, hasta, septulo, & ceteris rebus, *Nar.* D. 2. 19
 SOTER Latine uno verbo exprimi nequit, *Ferr.* 2. 62
 SPATII consideratio, *Heeren.* 2. 4
 SPECIES, *idea.* *Acad.* 1. 8
 -- utilitas objecta commouet, *off.* 3. 8
Spectorem & *praetium* castibus Tullius uti non vult, *Top.* 7
 SPECTRA Catiiana, *sem.* 15. 16
 SPECULA natura, parui anni bellis, *fin.* 2. 10
 Specularum natura & representatio imaginum, *Tim.* 19
 Speculari in speculis esse, *Aff.* 1. in *Ferr.* 16
 SPES Calatinio dedicata, *Leg.* 3. 11
 -- celandi remouenda est ex deliberatione, *off.* 3. 8
 -- *dea.* *Nar.* D. 3. 38
 -- sola in mienis consolatur, *Car.* 4. 4
 Spei facilitas a diis, *Nar.* D. 2. 16
 Spe qui tenetur, est officiosus, *Par.* *Conf.* 6
 Spere non est pudentius quam timere, *Top.* 1. 36
 SPHERA Ptoleoni, *Nar.* D. 2. 35
 SPONDEUS pes, *erat.* 3. 37. *or.* 37. 64. 66
 -- paucitatem pedum gravitatis sui tarditate compensat, *or.* 64
 SPONDALIA, *or.* 2. 46
 SPONGIIS efficitur sanguis et fero, *Sext.* 35
 SPONSUS cuique sua, nihil mea, *Af.* 14. 20
 SPONSIO, ut hunc vir esse, *off.* 3. 19
 SPONSIONIS exemplum, *sem.* 7. 21

SPONSORES liberantur litis contestatione, *Aff.* 16. 15
 SPUMA natu Venus, *Nar.* D. 3. 25
 SPUTATILICA crimina, *Brut.* 74
 SOULLE ingentes, *sem.* 9. 10
 STABILE in regno nihil, *Phil.* 8. 4
 STATORIS & Itrich Jouis, *Leg.* 2. 11
 STATUA supra Delphi banotatus Gorgias, *erat.* 3. 31
 -- Casaris inter reges posita, *Dei.* 12
 -- Casaris in Rostris, *sem.* 12. 3
 -- habitus militaris, *off.* 3. 18
 Statuarum apud Graecos religio, *Ferr.* 2. 65
 -- inauratum aequitrium turma, *Art.* 6. 1
 -- pretia, *Ferr.* 4. 7
 STATUS causae quid appelletur, *Top.* 24
 -- *anotetur* quod sit, *Ibid.* 3
 -- aliquid controversiarum genera, *Top.* 3. 33
 -- reipublicae maxime rebus iudicandis continetur, *Fil.* 22
 STELLAE sunt sempiterni ignes, globosae & rotunda, divinis animatae mentibus, *Jonus.* *Scip.* 3
 -- errantibus sub Zodiaco feruntur motu vario, *Ibid.* 4
 -- sunt septem, suis singulae distinctae orbibus, vel potius globis, *Tim.* 9
 -- inerrantes, siue fixae peculiari orbe, qui septem errantium extimus est, & reliquos complectitur, movetur, *Jonus.* *Scip.* 4
 -- peculiarem motum obtinent in propria sphaera, *Nar.* D. 2. 21
 -- periphralice descriptae, *Ibid.* 1. 27. 2. 41
 -- aures Delphice posita, *Div.* 2. 34
 -- errantur falso dicta, *Nar.* D. 2. 10. inerrantes, *Ibid.* 21. 31. & 45. *Div.* 1. 111
 -- Graecis cometae, Latinis cincinnatae, *Nar.* D. 2. 5
 -- in radio solis non ceruntur, *fin.* 5. 24
 Stellatum curius notale maquam est, *Top.* 1. 25
 -- globi terra magnitudinem facile vincunt, *Jonus.* *Scip.* 3
 -- errantium pulchra harmonia motuum & quantitarum, *Nar.* D. 2. 46
 Stellarum errantium motus contrarius atque communis veratur, *Jonus.* *Scip.* 4
 -- errantium distinctio ex notatum figurarum similitudine nemina invenit, *Nar.* D. 2. 40
 -- indicem & descriptionem ex Arato Tullius mutuatus est, *Ibid.* 41
 STERCORANDI utilitatem non tetigit Heliodorus, *Sen.* 15
 STERNUTAMENTA, *Div.* 2. 27
 STILICIDIJ causa apud unum iudicem tractata, *or.* 27
 STIPEM o religione sustulerunt Romani, *Leg.* 2. 16
 STIRPIUM causi est in feminibus, *Phil.* 2. 22
 STOICA philosophia habet aliquid difficultatis in effereodo, *fin.* 3. 4
 STOMACHI fabricatio & usus, *Nar.* D. 2. 54
 -- salubritas, *sem.* 2. 10
 Stomacho maiori esse, *Af.* 5. 1
 in Romacho ridere, *sem.* 2. 16

Stomachum alieni facere, *Ibid.* 1. 9
 Stomachiosiores licere, *Ibid.* 3. 11
 STUDIUM, personarum attributum, *Isocrat.* 1. 25
 -- live vite genus magna cum deliberatione eligendum, *off.* 1. 33
 -- alios erudiendi eximie commendatum, *Ibid.* 5
 Studio & benevolentia vel amore potius nihil non effici potest, *sem.* 3. 9
 -- quique suo maxime ducitur, *fin.* 5. 2
 Suidia cupiditatisque & ambitiones sunt evertenda reipublicae, *Ferr.* 2. 53
 -- & cupiditatis vitiorum non sunt in eodem homine, *Cel.* 19
 -- hominum necessaria ad res gerendas, *off.* 2. 5. & 11
 -- propter se expetenda, *fin.* 5. 19
 -- nostra naturae regula metiamur, *off.* 1. 31
 -- hominum varia ad communem utilitatem spectantia, *Ibid.* 2. 3
 -- nihil proliant perveniendi aliquo, nisi illud, quod eo, quo intendas, ferat deducatur, cogentis, *erat.* 1. 30
 -- recta, *erat.* 1. 60
 Studiorum diversitas, *off.* 1. 33
 -- omnium fatietas facit vite satietatem, *Sen.* 20
 -- quoddam voluntarium genus, *Pet.* *Conf.* 6
 STULTUS miser, *fin.* 1. 18
 Stulti omnes inanunt, *Top.* 2. 24
 Stultorum plena sunt omnia, *sem.* 9. 22
 Stultum sine causa periculis se offerre, *off.* 1. 24
 Stultitia, *Top.* 3. 6. ejus stirpes sunt alic, *Ibid.* 7
 -- conjunctione cum audacia, *Aff.* 1. in *Ferr.* 2
 -- excitationem non habet, *erat.* 1. 27
 -- fama mulctatur, *sem.* 6. 7
 Stultitia & impetium proprium, *Top.* 5. 18
 -- malum, *Nar.* D. 3. 31
 -- pena communis, *Top.* 4. 16
 -- proprium aliena vitia gerere, *Ibid.* 3. 20
 -- lumme est ad eos fugatos accedere, quot resistentes sequi noluerit, *sem.* 8. 16
 Stultitia nihil miserum, *Nar.* D. 1. 9
 Stupor non virtus, *Jonus.* 36
 STYLVS artifex, *Brut.* 15
 -- optimus & praestantissimus dicendi effector ac magister, *erat.* 1. 33. 60
 -- aut veribus ad imitationem scribendis, aut oratione aliis verbis exprimentia exerceri debet, *Ibid.* 1. 24
 -- omnia in oratore maxime ornat ac limat, *Ibid.* 3. 49
 SUADA, *Brut.* 15. *Aff.* 21. 39
 Suada medulla, *Sen.* 12
 SUASOR & probator facti quid differant, *Phil.* 2. 12
 SUAVITAS cibi non sentitur morbo aut supposito, *Ibid.* 45
 -- oris propria Atticorum, *erat.* 3. 11
 SUBACTIO ingenii est usus, auditio, lectio, licere, *or.* 1. 30
 SUBCISIVA tempora, *Leg.* 1. 3. & 4
 Subclivis operae, *erat.* 2. 89
 SUBJECTIO, figura exortationis verborum, *Ner.* 4. 23

Subjunctio vis & gravis, *Ibid.* 24
 Subjunctio in impio alicuius causa, *off.* 2. 6
 SUBITA omnia maiora videntur duas ob causas, *Top.* 3. 22
 SUBLUNARIA omnia caedica ac mortalia, *Jonus.* *Scip.* 4
 SUBROSTRANI, *sem.* 8. 1
 SUBSCRIPTIONES, renolunt, *Clonar.* 43
 SUBSELLIA fenestras separata a populari confectis, *fragm.* *or.*
 SUCCESSIO prava dat duplicem dolorem, *Par.* 8
 SUCCUS in eo non potest esse disturum, quod nimis celeriter est maturatum assectum, *quod.* *or.* 5. 21
 SUFFRAGIA nota optimatibus, populo libera, *Leg.* 3. 15
 Suffragandis studia ut impentrentur, *Pet.* *conf.* 6
 SUI anima data pro sale, ne potestecret, *fin.* 5. 13
 Suis utilitat, *Nar.* D. 3. 64
 SUMMUM est, quo nihil est superius, *Top.* 2. 19
 -- bonum, *erat.* 1. 31
 -- continet philosophiam, *fin.* 4. 6. 3. 29
 -- in summa infortia, *off.* 1. 10
 Summi boni ignorantiam quam notis, *fin.* 5. 5
 Summo iure contendere, *Cel.* 27
 Summi oratores possunt inter se esse distimiles, *Brut.* 58
 SUMPTIONES dialecticorum, *Div.* 2. 33
 SUPPLEMENTARIA lex, *sem.* 7. 26
 -- Casaris, *Aff.* 13. 7
 SUOS quis debet tueri, *Af.* 16. 16
 SUPPELLEX Deliciae aut Corinthia, *Ferr.* 2. 34
 -- oratoria, *erat.* 24
 SUPERBIA & fallidum fugienda, *off.* 1. 26
 -- nata Capue, *Aff.* 1. 7
 SOPERBILIOQUENTIA, *Top.* 4. 6
 SUPERBIT, qui tacet habens quod respondeat, *Acad.* 4. 29
 SUPERBUM effi roganti non respondere, *Top.* 7. 8
 SUPERBILIA oculis data, ut visorem a fronte desistant, repellat, *Nar.* D. 2. 37
 SUPERIORES se exaque decet cum inferioribus in amicitia, *Amit.* 20
 SUPERLATIO, figura exortationis verborum, *Nar.* D. 33
 SUPERSTITIO, *sen.* 2. 34
 -- rejecta ab Epicuro, *fin.* 1. 18
 Superstitio inest innatis timor deorum, *Nar.* D. 1. 42
 Superstitione anili obligari, *Div.* 1. 4
 Superstitio unde dicta, *Nar.* D. 2. 28
 SUPPLEMENTUM scribere legibus, *sem.* 3. 3
 SUPPLICATIONES Ciceronis, *erat.* 73
 -- decemvir imperatori appellat, *Phil.* 14. 4
 -- diis decreta, *Car.* 3. 6
 -- nunquam decreta in civili bello, *Phil.* 14. 8
 Supplicationes & triumphus causa solent frequentes esse festos, *Phil.* *or.* 5
 Supplicationes, *Qu.* *Fr.* 3. 8
 -- cum epulo, *Par.* 22
 Supplicationum Ciceronis actio, *sem.* 8. 11
 -- otiosi

otiosi dies, Q. fr. 3. 8
SUPPLICIUM non oportet ante interponi quam iudicium, Inv. 2. 27
Supplicia in hominibus existimanda, Pfl. 39
SURPULDERE pedem in iudicio, orat. 1. 52
SURCULUM destringere ex iure Civili, orat. 3. 28
SURDUS in ea lingua, quam quis non intelligit, Tuffe, 5. 49
Surditate vitam non impediri, Ibid.
RUS doceo oratorem, orat. 2. 27
Minerari, fam. 9. 18. Acad. 1. 4
SUSPICIO folet esse falsa, flacc. 3
Suspiciente innocens non utique caret, Resp. Am. 20. & 19
Suspiciones quales committitur ex negotiis & personis, Inv. 2. 13
Suspicionum confirmatio, Nova. 1. 7
Informatio, Ibid.
SUUM cuique patrum est in poesi, Tuffe 5. 22
SYLLOGISMUS philosophicus, five mentiens, Div. 14

SYNGRAPHA: Ex syngrapha postulare, A. 5. 21
et Syngrapha sic dicere, Ibid. 6. 2
SVRTIS patrimonii, orat. 3. 41
T.
TABELLA ad iudicandum, flacc. 39
Tabella iudicaria ratio, Rab. Post. 5
-- questionis, Cicero. 85
-- UTI ROGAS, A. 1. 14
-- LXXV. iudicium, Div. 40
-- Tabellis, obligatus cum aliquo agere, Tuffe. 5. 11
TABELLARIA lex, Be. 25. Sect. 48. Leg. 3. 15
TABERNA libraria, Phil. 1. 9
Taberne totas in circo tribunalium causa comparabant, Mar. 37
TABERNACULUM vitio captum, Nat. D. 2. 4
Tabernaculum vite sue collocare in una philosophia, Mar. 3. 20
TABULA cerata cura legitima, Catil. 7
Tabulae ab aliis obligatae poterant exscribi, Ver. 1. 38
-- accipi, orat. 47
-- auctionaria, Cat. 2. 8
-- censoria, Agr. 1. 2
-- continere debent, quid debeat, Resp. Cem. 1
-- creditoris triduo deferri ad praetorem debebant, flacc. 9
-- Incidebantur nomina civitate donatorum, fam. 13. 36
-- depositum, orat. 1. 19. 36. 43. & 37. Mil. 34. Phil. 2. 18. Acad. 4. 44. Tuffe. 1. 3. offe. 1. 12. 3. 15. & 16
-- contra carmen in aliterum injuriam, Tuffe. 2. 1
-- usucapionem in finibus inter quinque pedes voluimus esse, Leg. 1. 21
TABULATOR novarum vitium, offe. 1. 22. & 23
Tabulae nullas conficit, qui in patris potestate est, Catil. 7
-- rei familiaris non facere, orat. 2. 13
TACERE difficile est, cum dolitas, Syll. 10
-- hominis ingrati est, Dum, 42

TACTUS interior apud Philosophos, Acad. 4. 7
-- vult mundum intellectualium, orat. 3. 25
-- toto corpore acquiescente fuit, Nat. D. 2. 26
TALL quotum jacti causa Venetiam efficiunt, Div. 1. 13. 2. 21
TALIS fit, qualis haberi vult, offe. 1. 13
TARDITAS & procrastinatio multis in rebus odiosa, Phil. 6. 3
TAURI pro vitibus contra leones decerant, fam. 3. 20
TELIUM: Cum telo esse, & comprehendi, Att. 2. 24
TEMPERITAS, Heven. 4. 25
-- ab liberalitate elicit, offe. 1. 18
-- in assentiendo turpis, Div. 1. 4
-- vel iudicium in beneficiis, offe. 1. 15
Temeritate vacare debet omnis actio, Ibid. 29
TEMETUM, fragm. Phil.
TEMPERANS Graeci ad opora appellatur, Tuffe 7. 8
TEMPERANTIA vocatur etiam moderatio, modestia, frugalitas, Graece reprobetur, Ibid.
-- quid sit, quibus partes, Inv. 2. 54. Part. 25
-- in praetermittendis voluptatibus censoria, fam. 5. 23. Nat. D. 3. 15
Temperantia minus, Tuffe. 4. 9
TEMPESTAS convulsiones, orat. 3. 41
Tempetatis similitudo, Divin. 2. 45
Tempetates Romanis ritibus consecratae, Nat. D. 3. 20
Tempestatum duplex modus, Mar. 17
TEMPLIUM Castoris, Sect. 25. & 37
-- Concordiae, Dom. 3
-- Jovis, Heven. 4. 35
-- Jovis Olympii Syracusis, Ferr. 4. 53
-- Jovis optimi maximi, Pesu. Conf. 9
-- Virtutis, Nova. 24
Temperus aliquid fuisse, nullum cum tempus exist, ne in cogitationem quidem cadit, Nat. D. 1. 9
-- quid sit, Inv. 1. 26
-- aeternum Democriti, Ibi. 1. 6
Temporis auctoritas, Top. 19
-- non praetoris amantes provinciales, Q. fr. 1. 4. ep. 1. 3
Tempori cedere sapientis est, fam. 4. 9
-- ferre, & non amittere tempus, At. 8. 3
-- parere, fam. 3. 21
Tempore fit, ut plerumque turpe inveniat non turpe, offe. 3. 4
Tempora duo ad spedandum alienum iudicium de nobis, Nat. 4
-- plerimum valent in bellis civilibus, fam. 15. 15
-- valent in republ. plurimum, Ibid. 12. 3
Tempus finis comitia, quae in horas commutantur, A. 12. 20
-- laus, offe. 3. 19
-- longinquitas efficit multa, Div. 1. 7
-- innumera in republ. Brut. Ger. ep. 1
-- varietates aptae ad delectationem legendi, fam. 5. 22
-- vincula aliquot conjungunt, Ibid. 10. 6
-- vit in publica, Ibid. 9. 7
Temporibus aliquando paratim magis quam moribus, Phil. 12. 12

gubernantur regna, nobilitate, honoris, &c. offe. 1. 33
TENUIS fudit gratas videri, Ibid. 2. 20
Ter ante magistratus debet acquirere, intermissa die, quam molitur irrogari, Dom. 17
TERRA in mundo media sua vitu quoque tenetur, orat. 3. 45. Tuffe. 1. 38. 5. 24. Nat. D. 2. 26. 39. Sema. Scip. 4
-- mundi centrum ad universi caeli complexum puncti instar obtinet, Tuffe. 1. 17. Sema. Scip. 4
-- immobilis manens, ima fide semper haeret, complexa medium mundi locum, Sema. Scip. 5
-- aliter nostra trajedo axe sustinetur, Tim. 10
-- mater nostra, Leg. 2. 22. 25
-- globosa, Nat. D. 2. 45
-- habitabilis est parva quadam insula, circumfusa magno mari, Sema. Scip. 4
-- & aqua cur inter clementia infimum mundi locum obtineant, Tuffe. 1. 17

Terra regionum distinctio in habitabiles, & omni cultu vacantes, Tuffe. 1. 22. 48
-- plaga quinque, & earum elegans descriptio, Tuffe. 1. 25. Sema. Scip. 6
-- situs, figura, ornatu & divitiis eleganter depicta, Nat. D. 2. 39
-- maxime regiones inhabitabiles, vel ob nihilium aetium, vel ob frigus, Ibid. 1. 10
-- natura, Ibid. 2. 33
-- fecunditas, Ibid. 2. 64. Sen. 15
-- cultura aetque opera oculata in produendis frugibus, Sen. 15
-- marisque concinna compositio, Nat. D. 19. 45
Terra nascentia libro aut cortice obtinetur, quo fuita caloribus & frigoribus vitiora, Nat. D. 2. 47
Terra nascentium educatio & perfectio qualis, fam. 5. 14
Terrarum varia genera, Divin. 1. 36. st. 2

TERRREMOTUS tempore praeter alii ad Thraciam locum locum, Div. 1. 33
TERRIPAVIUM, quod quidam tripudium, A. 2. 34
TERROR est metus concutiens, ex quo fit, ut eum pallor, & tremor, & dentium crepitus consequatur, Tuffe. 4. 8
TESTAMENTUM in privati actis firmissimum, Phil. 1. 43
-- agnoscendo sumptur, orat. 1. 57
Testamenta in proculum, Nat. D. 1. 3
-- unde, fam. 3. 20
Testamentorum diligentia, Tuffe. 1. 14
Tallantiarum Caerensium lex, Fam. 1. 42
TESTIMONIUM, Part. 14
-- & exemplum diversae, Heven. 4. 3
-- de sua re nulli dicebant, Resp. Am. 36
-- respicit ironiam, Rus. 85
-- omne est, quod ab aliqua re externa sumitur ad faciendam fidem, Top. 10
-- a vita anteaquam, Firmum & grave, Resp. Cem. 6
Testimoniis dicti pariter, orat. 2. 11
Testimonia sunt aut divina, aut humana, Part. 2
-- qualia sunt, Top. 20
-- quomodo consultantur, Part. 14



Testimoniorum locus argumentandi, Top. 16
TESTIS apud Graecos jurabat ad aras, Rab. 5
-- expendendus a iudice, flacc. 5
-- officium, Heven. 25
Testium voluntas facillime fingitur, Col. 9
Testibus praeter jure non credere, font. 6
TESTUDO ad comendandum, Brut. 22
Testudinis antiquitatis descriptio, Divin. 2. 64
Testudines avitales, Nat. D. 2. 48. & 52
THEATRUM commune est, A. 3. 20
Theatri confusio apud Graecos confilium publicum, flacc. 7
Theatra tota reclamant, orat. 3. 50
Theatralis gladiatorum confusio, Sect. 54
THECA nummaria, A. 4. 7
THEOLOGI, Nat. D. 3. 21
THESES Oratoris, quid sit, orat. 14. 36. Top. 11

TRUS & cerei ad latus, offe. 20
TIBIAE instate referunt sonum, Brut. 51.
-- nuptiales, Heven. 4. 33
TIBICEN adhibitus in consecrando, Dem. 47
-- in scena, orat. 55
-- regnae continui, Mar. resp. 11
Tibicinis Latini modo transire, Mar. 52
Tibicinis suo, non multitudinis arbitrio, moderantur cantus, Tuffe. 3. 25
TIMERE potius quam illud ipsum quod timetur, A. 10. 14
Timeci est alienissimum ad opes tendens, offe. 2. 7
Timendum suo cuique arbitratu, Dem. 4
TIMIDITAS, Tuffe. 3. 7
TIMIDUS in castris Pompeji dicebatur Cicero, fam. 4. 11
TIMOR, quid fit, Tuffe. 4. 8
-- Glyceronis in dicendo, Ciceron. 18
-- non diuturnus magister officii, Phil. 2. 36
-- potest ingenuitatem peliere, Tuffe. 3. 27
Timoris incutiendi modus, orat. 2. 51
-- Bultitia, Brut. ep. 17

TOGA patris & oculi indiget, Pif. 30
-- praeterea pupillae, Fam. 1. 44
-- pro patre, orat. 3. 41
-- pulla, Fam. 12
-- pura filio Cicero, At. 9. 6
Toga nomen honoris erat, Ferr. 5. 60
TOGAta comitibus Simulacris, Sect. 55
-- Gallia, Phil. 8. 9
Togatorum advocator, Cat. 15
TOPIARIUS, Part. 5. 2
Topiarius facere, Q. fr. 3. 1. 2
TOPICE, five inveniendi ars, prior quam dialctica, five iudicandi, Top. 3
TORI in corona, orat. 6
TORMENTORUM ratio inest, Syll. 28
TORPEDINUS corpore te vitantur, Nat. D. 2. 50

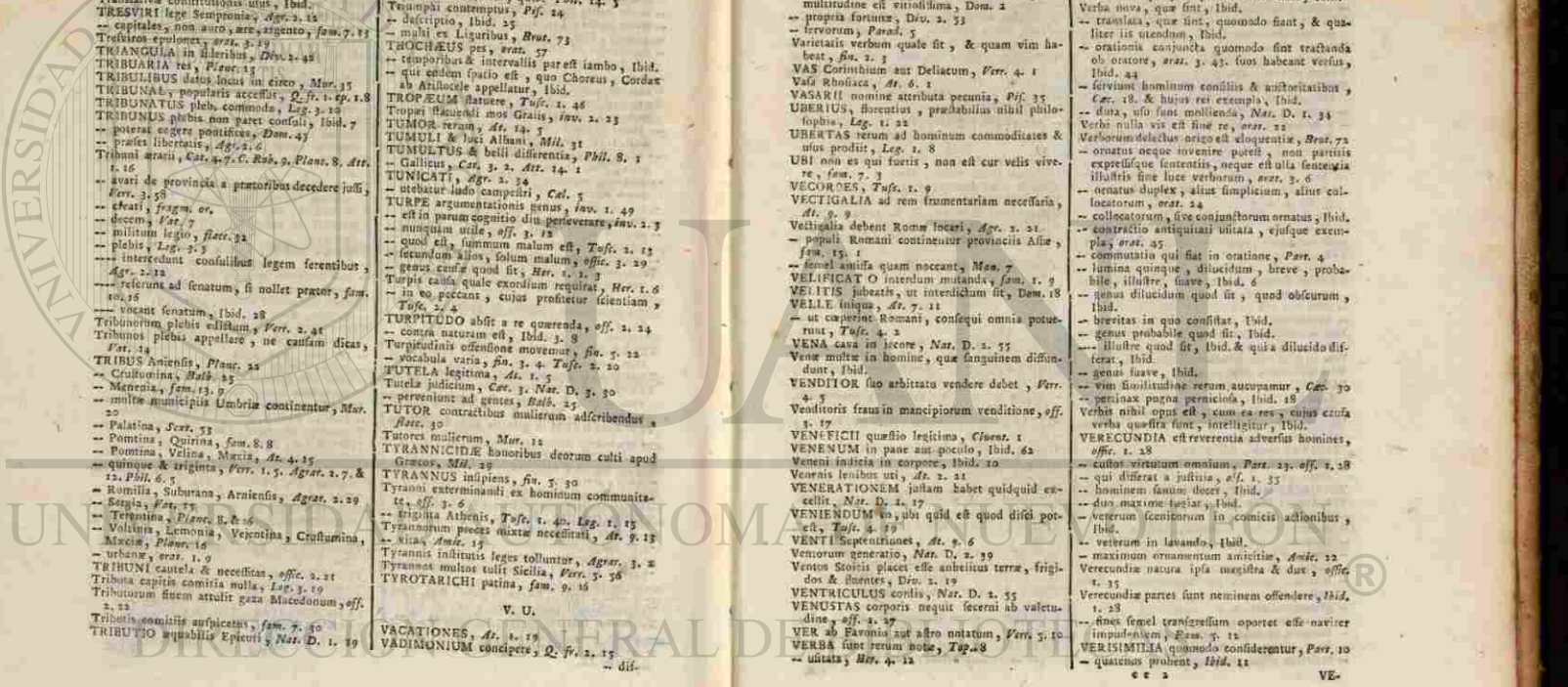
TRADUCTIO, figura exornationis verborum, Hev. 4. 14
TRAGICUS orator, Brut. 55
Tragicis poetis confatur ad Deum, Nat. D. 1. 20
TRAGEDORUM vox, orat. 1. 28
TRANQUILLITAS, Tuffe. 4. 5
TRANSGRESSIO, figura exornationis verborum, Mar. 4. 10

TRANSITIO, figura exornationis verborum, *Her. 2. 16*
 Transitorium utilitas, *Ibid.*
 TRANSLATIO, figura exornationis verborum, *Ibid.* 14
 - in causa constitutione legitima, *Heren. 1. 12*
 - criminis in constitutione Jurisdictioni, *Ibid.* 15
 - quomodo traditur, *Her. 2. 17*
 Translatio vix in iudiciis, *Her. 1. 12*
 Translatio ab famili, *orat. 3. 40*
 Translatio in causa constitutione legitima, *Heren. 1. 12*
 TRANSLATIVA cause constitutio, *insent. 1. 8*, unde ostiatur, *Insent. 1. 19*
 Translativae constitutionis usus, *Ibid.*
 TRESVIRI lege Sempronii, *Ag. 2. 15*
 - capitales, non auro, & argento, *fam. 7. 11*
 Tresviri epulones, *orat. 3. 19*
 TRIBUNARIA res, *Phil. 13*
 TRIBUNARIA res, *Phil. 13*
 TRIBUNATUS plebis, *commoda, Leg. 3. 10*
 TRIBUNUS plebis non paret consuli, *Ibid.* 7
 - potestas egerit pontificis, *Dom. 47*
 - praes libertatis, *Ag. 2. 6*
 Tribunus atriis, *Cat. 4. 7. C. Rab. 9. Plaut. 8. Att. 1. 16*
 - avari de provincia a praetoribus decedere iussu, *Fav. 3. 58*
 - etiam, *Fragm. or.*
 - decem, *fat. 7*
 - militum legio, *fiat. 24*
 - plebis, *Leg. 3. 5*
 - interdum consilium legem ferentibus, *Ag. 2. 12*
 - referunt ad senatum, si nollet praetor, *fam. 10. 15*
 - vocant senatum, *Ibid.* 18
 Tribunorum plebis etiam, *Ferr. 2. 31*
 Tribunos plebis appellare, ne causam dicat, *Prat. 14*
 TRIBUS Antientis, *Plaut. 25*
 - Crulluina, *Ball. 17*
 - Menenia, *fam. 13. 9*
 - mille municipis Umbria continentur, *Mar. 20*
 - Palatina, *Ferr. 22*
 - Pomina, *Quirina, fam. 8. 8*
 - Pomina, Velina, *Max. At. 4. 15*
 - quinq; & triginta, *Ferr. 1. 5. Agrat. 2. 7. & 12. Phil. 6. 5*
 - Romula, Suburana, Arantensis, *Agrat. 2. 29*
 - Septia, *Ferr. 29*
 - Terentina, *Dion. 8. & 16*
 - Volturna, Lermonia, Vejentina, Crullumina, *Macrob. Plaut. 10*
 urbane, *orat. 1. 9*
 TRIBUNI castrorum & necessitas, *offic. 2. 21*
 Tribuni capitis comita nulla, *Leg. 3. 9*
 Tribunum suum attulit extra Macedonem, *offic. 2. 22*
 Tribus comitis praefectus, *fam. 7. 50*
 TRIBUTO aquabilis Epicuri, *Nat. D. 1. 19*

R E R U M.
 TRICLINIUM fortunati, *Tusc. 5. 21*
 TRIETERIDES, *Nat. D. 3. 12*
 TRINUNDINIUM in legibus, *Dom. 16*
 Trinitatum, promulgatio, *Phil. 5. 5*
 TRIPUDIUM solitium, *fam. 6. 6. Div. 1. 15*
 Tripudio suspicatus, *Dion. 1. 35*
 TRITON maritimus, *Nat. D. 1. 28. fuscis e- vertens specem, 2. 37*
 Tritones piscinarum, *At. 2. 5*
 TRIVA ad auditionandum, *Ag. 1. 3*
 TRIUMPHALIS porta, *Phil. 23*
 Triumphantes de toto in Capitolium stabant, *Ferr. 5. 30*
 TRIUMPHUS iustus, quis? *Phil. 14. 5*
 Triumphi contemptus, *Phil. 24*
 - obsequio, *Ibid.* 25
 - nihil ex Liguriis, *Brut. 73*
 TROCHAEUS pater, *orat. 27*
 TROCHAEUS pater, *orat. 27*
 Trochaeus, quae sit, & quam vim habeat, *flu. 2. 3*
 VAS Corinthium aut Delicium, *Ferr. 4. 1*
 Vasa Rhodiaca, *At. 6. 1*
 VASARI nomine acerbula pecunia, *Phil. 37*
 VBERIUS, Barentius, probibitus nihil philo- sophia, *Leg. 11. 12*
 VBERTAS rerum ad hominum commoditates & usus prodit, *Leg. 1. 8*
 VBI non est qui fueris, non est cur velis vive- re, *fam. 7. 3*
 VERNOR, *Tusc. 1. 9*
 VECTIGALIA ad rem frumentariam necessaria, *At. 9. 9*
 Vectigalia debent Romae fieri, *Ag. 1. 31*
 - populi Romani continetur provinciis Asiae, *Fam. 15. 1*
 - semel annis quam nocent, *Max. 7*
 VELIFICAT O interdum mutanda, *fam. 1. 9*
 VELLE iubeatis, ut interdum fit, *Dom. 18*
 VELLE iungit, *At. 7. 11*
 - ut capientes Romanos, consequi omnia potue- runt, *Tusc. At. 2*
 VENA causa in lecore, *Nat. D. 2. 35*
 Vena multi in homine, quae sanguinem dissi- dent, *Ibid.*
 VENIDIOR suo arbitratu vendere debet, *Ferr. 4. 3*
 Venditoris fraus in mancipiorum venditione, *offic. 1. 17*
 VENTICII questio legitima, *Cicent. 1*
 VENENUM in pane ac poculo, *Ibid.* 62
 Veneni insidia in corpore, *Ibid.* 10
 Venenis lenibus usus, *At. 2. 21*
 VENERATIONEM iustam habet quicquid ce- cellit, *Nat. D. 1. 17*
 VENIENDUM est, ubi quid est quod disci po- test, *Tusc. 4. 19*
 VENTI Septentriones, *At. 9. 6*
 Vento generatius, *Nat. D. 2. 39*
 Ventos Storis placet esse antequam terra, frigi- dos & humores, *Dion. 2. 19*
 VENTRICULUS colitis, *Nat. D. 1. 35*
 VENUSTAS corporis nequit fecerit ab vete- rine, *offic. 1. 39*
 VEX ab Favonio aut auro notatum, *Ferr. 5. 10*
 VERBA sunt rerum, *Top. 8*
 - utantur, *Her. 4. 12*
 - dis-

... alia sunt propria, alia aliena, *or. 24*
 - propria, *Her. 4. 12. orat. 1. 17*
 - scilicet constraie impertinis orant orationem, *orat. 2. 65*
 - multa quae sint, *orat. 27*
 - alia translata, alia nova, alia prisca, *orat. 60*
 - orationis duplicia, alia simplicita, alia con- iuncta, *orat. 3. 37. orat. 24. Par. 5*
 - aut propria, aut translata, aut novata, *or. 2. 37*
 - simplicita aut sunt in quibus, aut nova, aut trans- lata, *Ibid.* 38
 - insinuata quae, & multae alibi danda, *Ibid.*
 Verba nova, quae sint, *Ibid.*
 - translaa, quae sint, quomodo fiat, & qua- liter uti standum, *Ibid.*
 - orationis composita quomodo fiat tractanda ob oratore, *orat. 3. 45. fons habent verius, Ibid.* 44
 - serviant hominum consilii & auctoritatibus, *Car. 18. & huius rei exempla, Ibid.*
 - dunt, uti sunt molienda, *Nat. D. 1. 34*
 Verbi nulla vis est sine re, *orat. 22*
 Verborum delicus origo est eloquentie, *Brut. 72*
 - ornatu neque invenire potest, non patitur expressio sententiae, neque est illa sententia illatis sine luce verborum, *orat. 3. 6*
 - ornatu duplex, alius simplicium, alius col- lectorum, *orat. 24*
 - collectorum, sine conjunctionum ornatu, *Ibid.*
 - contractio antiquitatis iuncta, eisque exem- pla, *orat. 55*
 - commutatio quae fit in oratione, *Par. 4*
 - iuncta quae, & dilucidum, breve, proba- bile, illustre, *intra, Ibid. 6*
 - genus dilucidum quod sit, quod obscurum, *Ibid.*
 - brevis in quo consistat, *Ibid.*
 - genus probabile quod sit, *Ibid.*
 - illustre quod sit, *Ibid.* & quia dilucido dif- ferat, *Ibid.*
 - genus suave, *Ibid.*
 - vim similitudinum rerum accupamus, *Car. 30*
 - peritiam pugna pericula, *Ibid.* 18
 Verbi nihil opus est, cum ea res, cuius enixa verba quaerit, intelligitur, *Ibid.*
 VERECUNDIA est reverentia aeternis hominibus, *offic. 1. 18*
 - cultus virtutum omnium, *Par. 23. offic. 1. 38*
 - qui differat a iustitia, *offic. 1. 35*
 - hominem sanum docet, *Ibid.*
 - duo maxime iustitiae, *Ibid.*
 - veterum fecerunt in comitiis adhibetur, *Ibid.*
 - veterum in laudando, *Ibid.*
 - maximum ornamentum aeternitatis, *Anc. 12*
 Verecundiae natura ipsa castigata & dura, *offic. 1. 15*
 Verecundiae partes sunt neminem offendere, *Ibid.*
 - 1. 18
 - Anes semel transgressum oportet esse naxier impudicium, *Ferr. 5. 11*
 VERUSIMILIA quomodo considerentur, *Par. 10*
 - quantum probent, *Ibid.* 11

... differre, *Quor. 5. & 6. At. 2. 7*
 Vadium extra forum promissio, *Ferr. 3. 15*
 VALLETUDO bona iuniorum est post maritum, *Res. ad Quir. 2*
 Valentinus sustentandae postulat quaque, *offic. 2. 24*
 VANITAS orationis, *offic. 1. 14*
 Vanitati coeunda simulatio liberalitatis, *Ibid.*
 Vanitate nihil turpius, *Ibid.* 42
 VAPORES a sole excitantur ex agris tepidatis, & ex aquis, *Nat. D. 2. 46*
 VARIETAS & inconsistentia etiam in imperita multitudine est vitiosissima, *Dom. 2*
 - praetor fortiter, *Dio. 2. 33*
 - fervorum, *Parad. 5*
 Varietatis verbum quale sit, & quam vim habeat, *flu. 2. 3*
 VAS Corinthium aut Delicium, *Ferr. 4. 1*
 Vasa Rhodiaca, *At. 6. 1*
 VASARI nomine acerbula pecunia, *Phil. 37*
 VBERIUS, Barentius, probibitus nihil philo- sophia, *Leg. 11. 12*
 VBERTAS rerum ad hominum commoditates & usus prodit, *Leg. 1. 8*
 VBI non est qui fueris, non est cur velis vive- re, *fam. 7. 3*
 VERNOR, *Tusc. 1. 9*
 VECTIGALIA ad rem frumentariam necessaria, *At. 9. 9*
 Vectigalia debent Romae fieri, *Ag. 1. 31*
 - populi Romani continetur provinciis Asiae, *Fam. 15. 1*
 - semel annis quam nocent, *Max. 7*
 VELIFICAT O interdum mutanda, *fam. 1. 9*
 VELLE iubeatis, ut interdum fit, *Dom. 18*
 VELLE iungit, *At. 7. 11*
 - ut capientes Romanos, consequi omnia potue- runt, *Tusc. At. 2*
 VENA causa in lecore, *Nat. D. 2. 35*
 Vena multi in homine, quae sanguinem dissi- dent, *Ibid.*
 VENIDIOR suo arbitratu vendere debet, *Ferr. 4. 3*
 Venditoris fraus in mancipiorum venditione, *offic. 1. 17*
 VENTICII questio legitima, *Cicent. 1*
 VENENUM in pane ac poculo, *Ibid.* 62
 Veneni insidia in corpore, *Ibid.* 10
 Venenis lenibus usus, *At. 2. 21*
 VENERATIONEM iustam habet quicquid ce- cellit, *Nat. D. 1. 17*
 VENIENDUM est, ubi quid est quod disci po- test, *Tusc. 4. 19*
 VENTI Septentriones, *At. 9. 6*
 Vento generatius, *Nat. D. 2. 39*
 Ventos Storis placet esse antequam terra, frigi- dos & humores, *Dion. 2. 19*
 VENTRICULUS colitis, *Nat. D. 1. 35*
 VENUSTAS corporis nequit fecerit ab vete- rine, *offic. 1. 39*
 VEX ab Favonio aut auro notatum, *Ferr. 5. 10*
 VERBA sunt rerum, *Top. 8*
 - utantur, *Her. 4. 12*
 - dis-



VERITAS juris naturæ est, & ejus officium, *Juv.* 2, 3, 4
 -- in omni re vincit imitationem, *Or.* 3, 57
 -- malorum hominum improbitate depreffa, quibus modis plerumque emergat, *Cluent.* 65
 -- in profundo denegata, *Acad.* 1, 12
 -- parum bramentum sepe habet, *Clu.* 2
 -- quaedam ita perspicua, ut eam insinrare nulla res possit, *Quæst.* 35
 Veritatis judicium oritur à sensibus, tamen non est in eis, *Acad.* 1, 8
 -- vox, *Clu.* 22
 -- vis, *Ibid.* 26
 -- oratio simplex, *Or.* 1, 57
 VERSURA est tributum duæ rationes pecuniam conficienda, *Flect.* 9
 Veritatem tacere, *Att.* 5, 1, 7, 18, 10, 20, 16, 57
 Veritas salvere, *Att.* 5, 15
 VERSUS, id est, numeri quidam adhibendi in oratione, *Or.* 3, 24, *Brut.* 8
 -- verborum quid sit, *Or.* 1, 44
 -- a multis desumpti, *Ibid.*
 -- & numeri in oratione adhibendi sint, *De or.* 3, 41
 -- inveniunt, *Ibid.* 49, 57
 -- scribendi desiderant tempus & animum vacuum ab omni cura, & sententia *de herenniana*, *Q. Fr.* 3, 4, 5
 -- effectus in oratione vitium, *Or.* 3, 44
 -- Hippocratici, *Or.* 26
 -- Hæc Ennius appellatur longi, *Leg.* 2, 26
 VERSUTI appellantur, quorum celeriter mors venturæ, *N. D.* 3, 10
 VERUM simplex sincerumque naturæ hominis ajilium, *Off.* 1, 4
 -- plus uno esse non potest, *Orat.* 2, 7
 -- Cyrenæorum & Epicuri, *Acad.* 1, 46
 Veri inquisitio atque investigatio hominî propria, *Off.* 1, 4
 Vera in præteritis necessaria sunt, *Fat.* 7
 Vera diligunt, *Fin.* 2, 14
 VESTIGIA verorum, quæ admirantur, movent, *Leg.* 2, 2
 -- Pythagorum per Italiam, *Tusc.* 4, 2
 VESTIS primo frigoris causa, post ad ornatum & dignitatem, *Or.* 3, 38
 VESTIUS ratio, *Off.* 1, 36
 VETERARIA quoque suavissima in amicitia, *Acad.* 1, 19
 VETUSTAS facit peritioris, *Dom.* 47
 VIA Appia, *Man.* 18, *Att.* 9, 11
 -- Amplex, *Car.* 2, 4
 -- Arelia, Cælia, Flaminia, *Phil.* 12, 9
 -- Flaminia, *Att.* 12, 1
 -- Græca, *Fam.* 7, 1
 -- Latina, *Cluent.* 59
 -- militaris Romana per Macedoniam, *Prev. conf.* 2
 -- Mincia, *Att.* 8, 6
 -- nova, *Div.* 1, 42, 2, 22
 -- Pompeia Mæltanæ, *Ferr.* 5, 66
 -- Sacra, *Plano.* 7, *Att.* 4, 3
 -- tentatum atque pompæ, *Ferr.* 1, 59

-- Vitularia, *Q. Fr.* 3, 39, 2, 2
 -- Vires Romæ ad Manian, *Phil.* 12, 9
 Virium in provinciis munitio, *Pom.* 4
 VIARIA lex, *Fam.* 8, 6
 VIATOR, pro peregrinanti, *Att.* 2, 11
 Viatores unde nominati, *Sen.* 16
 VICISSIMA porroni, *Ferr.* 1, 75
 VICINUS in fructibus percipiendis citius adjuvetur quam frater, *Off.* 1, 18
 VICISSITUDO feronit, *Ibid.* 37
 VICTORIA belli civilis extremum omnium malorum, *Fam.* 9, 6
 -- nihil inuis, *Ibid.* 4, 9
 -- Capua indicit, *Div.* 1, 43
 -- civilibus bella semper est insolens, *Pom.* 4, 4
 -- facit omnia profana, *Ferr.* 4, 55
 -- insolens natura & superba, *Marc.* 3
 -- Victoria conditione jure victi occidunt, *Marc.* 4, 4, 10, 9
 -- seculariæ de Diis, *N. D.* 3, 26
 -- Iusti, *Off.* 1, in *Ferr.* 10
 -- non placuit populo, *Att.* 13, 44
 -- simulacrum in dextra Cereris manu, *Ferr.* 4, 49
 -- templum, *N. D.* 2, 21
 -- Victoriam ipsam viciffe, *Marc.* 4
 -- Victoria nihil dulcius, *Ferr.* 5, 16
 VICTORIATI nummi, *Fam.* 5
 VICTORIOLÆ aureæ, *N. D.* 3, 24
 VICTUS personarum attributum, *Juv.* 1, 17
 -- & cultus corporis qualis esse debeat, *Off.* 1, 30
 -- incurritus in desiderio est, non in satietate, *Tust.* 1, 34
 VICUS Ciceronis, *Fam.* 14, 2
 VIDERI, in iustis iudiciis, *Acad.* 1, 47
 Videndi sensus est omnibus nostris sensibus accurritus est, *Or.* 2, 87
 VIGET novella arbor, *Fin.* 5, 14
 -- vis, *Ibid.*
 VIGILANTIUM sermones & negotia in somnis accidunt, *Div.* 1, 22
 -- cogitationum vestigia in animis dormientium, *Div.* 1, 68
 VINCERE non repugnant, facile est, *Tust.* 1, 2
 -- seipsum, *Marc.* 4
 Vinæ non posse habet partem quandam fortunæ, *Fam.* 10, 20
 VINCLUM societatis naturæ, *Off.* 3, 6
 Vincula ad pangsam, *Car.* 4, 4
 -- civitatis jus & æquitas, *Parad.* 4
 -- domesticæ amicorum, *Fam.* 3, 16
 VINDICTA liberat servos ab metu crucis, *C. Rab.* 7
 VIOLENTORUM facta, *Acad.* 4, 17
 VINUM ægrotis adhibendum, *N. D.* 3, 47
 Vinea levia nihil valent in aqua, *Tust.* 5
 VIOLÆ & rosæ (cruciatu atque tormenta), *Ibid.* 26
 VIOLARE virginem invitam per vim, *Fam.* 9, 22
 VIPERAM venenatam & ptiligeram in sinu atque in deliciis habere, *Har.* 1, 24

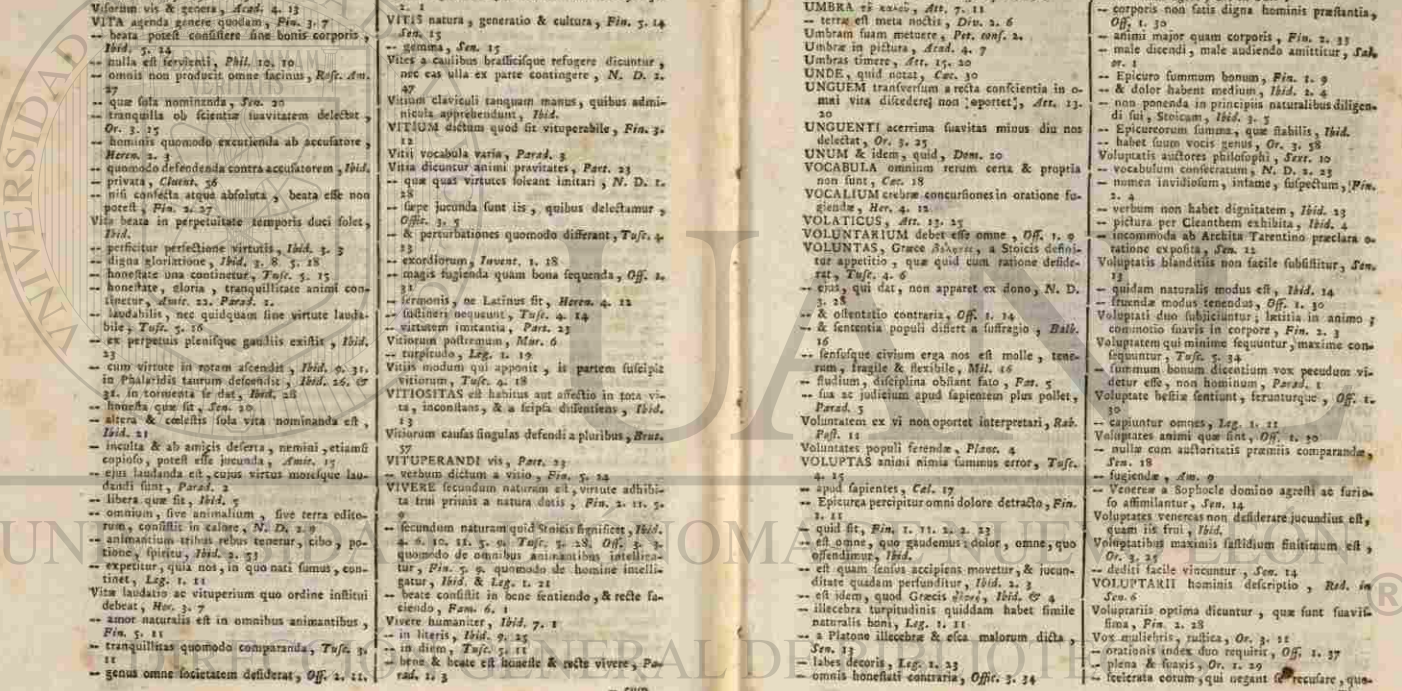
-- partes quatuor, prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia, *Juv.* 2, 53
 -- cunctique proprium munus, *Fin.* 5, 23
 -- memoria sempiterna, *Am.* 27
 -- vires, *Parad.* 2
 -- professor beatissimus, *Ibid.*
 -- & victorie vocis divitiæ, *Ibid.* 6
 -- & virtutis iucunditas major quam cupiditatum, *Ferr.* 2, 21
 Virtuti contraria vitiositas, *Græc.* 1, 4, *Tust.* 4, 15
 -- opera danda, si beatam vitam consequi voluerimus, *Acad.* 2
 -- nihil deesse ad beatè vivendum, *Max. de seculo* secundum *Tullianum*, *Parad.* 2
 -- Virtute quo sidem faciunt, bipartita sunt, *Tust.* 20
 -- ad altiore dignitatis gradum ascendere oportet, *Cluent.* 40
 -- præditi vel in Phalaridis tauro beati sunt, *Fin.* 5, 28
 -- non tam multi præditi esse, quam videri volunt, *Am.* 28
 -- in Virtute plurimum esse præditi, *Ibid.* 14
 -- Virtutes singule quomodo laudande, *Or.* 2, 85
 -- omnes habiles & pares inter se, *Ibid.* 3, 14
 -- sunt habitus animi, *Parad.* 2
 -- omnes rectæ animi affectiones, *Tust.* 2, 18
 -- maximam efficiunt voluptatem, & quomodo, *Fin.* 1, 13
 -- voluntatis proprie appellantur virtutes, *Ibid.* 7, 13
 -- sine beata vita coherere non possunt, nec illa sine virtutibus, *Tust.* 5, 28
 Virtutum generalis consideratio, *Parad.* 22
 -- diviso, *Or.* 2, 84
 -- omnium cognitio oratori necessaria, *Ibid.* 85
 -- ignavi & femina animi a natura insunt, *Fin.* 3, 7, *Tust.* 3, 1, *Leg.* 1, 15
 -- semio in pueris, *Fin.* 5, 12
 -- & scintillæ, *Ibid.*
 -- & elementa, *Ibid.* 21
 Virtutum animi duo prima genera: involuntariæ, & voluntariæ, *Ibid.* 21
 -- simulata in bestis, *Ibid.* 2, 13, 5, 14 commune vinculum, *Fin.* 5, 23, *Tust.* 3, 8
 -- omnium munus triplex, *Off.* 2, 5
 -- variarum illustriæ exempla completa in republica Romana, *Fin.* 5, 22
 Virtutibus vitia rectissime sunt coæquaria, *Ibid.* 5, 12
 -- singulis quo sine contraria vitia, aut vitia affinit, *Isocrat.* 2, 54
 -- hominum divini honores habitus sunt, *N. D.* 3, 18
 -- vis abscto ab actionibus cum populo, *Leg.* 1, 18
 -- est & numerus divinum, *Mil.* 30
 -- & dolus pertinent ad vitam utilitatem deliberrant, *Heron.* 3, 2
 -- & materiam naturæ, *Acad.* 1, 6
 -- habet fontem vocis genus, *Or.* 3, 58
 -- nullo tempore jure fieri potest, *Clu.* 2, 31
 -- omnia

omnis debilitari ac frangi ferro potest, *Mar.*
5.
 -- gratior in rebus & verbis, *Para. 1*
 -- abo intelligitur, *Cec. 11. 15. C. 14*
 Vim a corpore suo propolante ratio, necessitas,
 mos & natura præcipuerunt, *Mil. 11*
 VI apperiri in bona causa est melius quam ma-
 ne cedere, *Leg. 3. 15*
 Virtus qui vincit, eius sunt dona fortune, *Amr. 15*
 VISUM in philosophia Zenonis, *Acad. 1. 11.*
4. 6
 Vitis nocturna, *Tufe. 1. 13*
 Visorum vis & genera, *Acad. 4. 12*
 VITA agenda genere quodam, *Fin. 3. 7*
 -- beata potest considerari sine bonis corporis,
Ibid. 5. 22
 -- nulla est servandi, *Phil. 10. 10*
 -- omnis non producit omne facinus, *Rust. Am.*
27
 -- que sola nominanda, *Fro. 30*
 -- tranquilla ob scientiam suavitatem delectat,
Or. 3. 15
 -- hominis quomodo excutienda ab accusatore,
Herc. 2.
 -- quomodo defendenda contra accusatorem, *Ibid.*
 -- privata, *Clarin. 26*
 -- nisi confecta atque absoluta, beata esse non
 potest, *Fin. 3. 27*
 Vita beata in perpetuitate temporis duci solet,
Ibid.
 -- perfectior perfectione virtutis, *Ibid. 2. 3*
 -- digna honoratione, *Ibid. 2. 8. 5. 18*
 -- honestate una continetur, *Tufe. 5. 15*
 -- honestate, gloria, tranquillitate animi con-
 tinetur, *Amr. 22. Para. 1.*
 -- laudabilis, nec quidemque sine virtute lauda-
 bilis, *Tufe. 5. 16*
 -- ex perpetuis plenisque gaudiis exiit, *Ibid.*
23
 -- cum virtute in vitam ascendit, *Ibid. 6. 31*
 -- in Phalaridis turrim descendit, *Ibid. 26. C. 1.*
 -- in tormentis sit dat, *Ibid. 23*
 -- honesta que sit, *Sen. 20*
 -- altera & celestis sola vita nominanda est,
Ibid. 21
 -- inculta & ab amicis deserti, nemini, etiam si
 copioso, potest esse jucunda, *Amr. 19*
 -- ejus laudanda est, cuius virtus moresque lau-
 dandi sunt, *Para. 2*
 -- libera que sit, *Ibid. 5*
 -- omnium, sive animalium, sive terra edito-
 rum, consistit in calore, *N. D. 2. 9*
 -- animalium spiritus, rebus tenetur, cibo, po-
 tione, spiritus, *Ibid. 2. 21*
 -- expretur, quia non, in quo nati sumus, contin-
 getur, *Leg. 1. 11*
 Vita laudatio ac vituperium quo ordine infiniti
 debeat, *Nov. 3. 7*
 -- amor naturalis est in omnibus animalibus,
Fin. 5. 11
 -- tranquillitas quomodo comparanda, *Tufe. 3.*
11
 -- genus omne societatem desiderat, *Off. 2. 11.*

conditis & lex, *Tufe. 4. 29*
 -- deliberatio difficilissima summi, *Off. 1. 32*
 -- domicilia in corpore, *N. D. 1. 15*
 -- evenio, *Fin. 5. 10*
 -- perturbatio fabulæ sanctitate & religionis, *N.*
D. 1. 2
 -- ratio varia & commutabilis, *Mil. 26*
 Vitium natura homini dedit commorandi diver-
 sorium, non habitandi, *Sen. 23*
 Vitium beatam virtutem efficit, *Stoicism. Fin. 2. 5*
 -- siue nullius nullam esse ducunt, *Or. 2. 5*
 -- tuerunt inanimata vel animalia, *Off. 2. 3*
 VITARI quod non potest motui non debet, *Tufe.*
2. 1
 VITIS natura, generatio & cultura, *Fin. 3. 14*
Acad. 15
 -- gemma, *Sen. 15*
 Vites a cibus brassicisque refugere dicuntur,
 nec eas ulla ex parte contingere, *N. D. 2.*
87
 Vitium clavicum tanquam manus, quibus admi-
 nicula apprehendunt, *Ibid.*
 VITIUM dictum quod sit vituperabile, *Fin. 3.*
12
 Viti vocabula varia, *Para. 8*
 Viti dicuntur animi privitates, *Para. 23*
 -- que quas virtutes loicant imitari, *N. D. 1.*
18
 -- super iocunda sunt eis, quibus delectantur,
Off. 3. 9
 -- & perturbationes quomodo differant, *Tufe. 4.*
13
 -- exordiorum, *Tuener. 1. 18*
 -- magis fugienda quam bona sequenda, *Off. 2.*
21
 -- seronius, ac Latinius sit, *Herc. 4. 11*
 -- iudicari nequeat, *Tufe. 4. 14*
 -- viderentur imitanda, *Para. 23*
 Vitiorum potestatem, *Mar. 6*
 -- turpicudo, *Leg. 1. 19*
 Vitiis modum qui apponit, et partem suscipit,
 vitiorum, *Tufe. 4. 18*
 VITIOTOSITAS est habitus aut affectio in tota vi-
 ta, inconstans, & a seipsa dissentiens, *Ibid.*
13
 Vitiorum causas singulas defendi a pluribus, *Brut.*
37
 VITUPERANDI vis, *Para. 33*
 -- verbum dictum a vitio, *Fin. 5. 12*
 VIVERE secundum naturam est, virtute adhibi-
 ta sui prius a natura dotis, *Fin. 2. 11. 5.*
9
 -- secundum naturam quid Stoicis significet, *Ibid.*
2. 8. C. 11. 5. 9. Tufe. 1. 28. Off. 3. 2.
 -- quomodo de omnibus animalibus intelli-
 gitur, *Fin. 5. 9.* quomodo de homine intelli-
 gitur, *Ibid. & Leg. 1. 21*
 -- beate consistit in bene sentiendo, & recte fa-
 ciendo, *Fam. 6. 1*
 -- vivere humaniter, *Ibid. 7. 1*
 -- in literis, *Ibid. 9. 12*
 -- in diuino, *Tufe. 5. 11*
 -- bene & beate est honeste & recte vivere, *Pa-*
rad. 11. 3
 -- cum

cum scientia quibusdam ultimorum bonorum,
Fin. 2. 9
 -- dicitur vitis, *Tufe. 1. 24*
 -- ita, ut non sit vivendum, est miserum, *Fam.*
6. 3
 Vivendi spatium suo quique contentus esse de-
 bet, *Sen. 19*
 -- bene aut male rationes unde suspensa esse de-
 beant, *Fam. 5. 13*
 ULCISCENDI injuriæ facilior ratio est quam
 beneficii remunerandi, *Red. ad Quir. 9*
 ULCISCENDI modus, *Off. 1. 11*
 UMBELICOS & cochleas legere, *Or. 2. 6*
 UMBRA, quæ xanthi, *Att. 9. 11*
 -- terra est meta noctis, *Dir. 2. 6*
 Umbram suam meture, *Per. conf. 2.*
 Umbræ in pictura, *Acad. 4. 7*
 Umbræ timere, *Att. 15. 30*
 UODE, quid sit, *Cec. 30*
 UNGUEM transvertem a recta conscientia in o-
 mni vita discedere non oportet, *Att. 13.*
20
 UNGUENTI acerrima nimis diu non
 delectat, *Or. 3. 25*
 UNUM & idem, quid, *Demi. 20*
 VOCABULA omnium rerum certa & propria
 non sunt, *Cec. 18*
 VOCALIUM crebre concuriones in oratione fu-
 gienda, *Her. 4. 13*
 VOLATICUS, *Att. 12. 25*
 VOLUNTARIUM debet esse omne, *Off. 1. 9*
 VOLUNTAS, Græce *Silveris*, a Stoicis defini-
 tur appetitus, que quid cum ratione delectat,
Tufe. 4. 6
 -- cuius, qui dat, non apparet ex dono, *N. D.*
3. 28
 -- & ostentatio contraria, *Off. 1. 14*
 -- & sententia populi dissentit iustitiae, *Bull.*
16
 -- sensuque civium erga nos est molle, ten-
 rum, fragile & flexibile, *Mil. 16*
 -- scilicet, disciplina obstanti falio, *Par. 5*
 -- sine ac iustitiam apud sapientem plus pollet,
Para. 5
 Voluntatem ex vi non oportet interpretari, *Rab.*
Pass. 11
 Voluntates populi ferende, *Plaut. 4*
 VOLUPTAS animi nimis summi error, *Tufe.*
4. 15
 -- apud sapientes, *Col. 17*
 -- Epicura percipitur omni dolore detraha, *Fin.*
1. 11
 -- quid sit, *Fin. 1. 11. 2. 2. 23*
 -- est omne, quo gaudentur dolor, omne, quo
 offenduntur, *Ibid.*
 -- est quam sentis accipiens movetur, & iucan-
 distat quodam persudandit, *Ibid. 2. 3*
 -- est idem, quod Græcis *pleon*, *Ibid. C. 4*
 -- illecebra turpidissima quiddam habet simile
 naturalis boni, *Leg. 1. 11*
 -- a Platone illecebra & esta malorum dicta,
Sen. 33
 -- labe decoris, *Leg. 1. 23*
 -- omnis honestati contraria, *Off. 3. 34*

utilitatis nihil habet, parum fortasse condi-
 menti, *Ibid.*
 -- bonum bellinum, *Am. 5. 9*
 -- homines peccidus similes efficit, *Para. 1.*
 -- quo major est, eo magis mentem e sua sede
 & statu dimovet, *Fin. 2. 23. Para. 1.*
 -- patens nota est, *Ibid.*
 -- non explet bona naturæ, *Ibid. 5. 26*
 -- multaturo animi corruptio, *Leg. 1. 17*
 -- duplex alia in motu, alia in stabilitate, *Fin.*
2. 7. 10. C. 13
 -- ea demum magna est, inquam ad parum ver-
 bis vitam agere, *Or. in Sul. 1*
 -- corporis non satis digna hominis præstantia,
Off. 1. 30
 -- animi major quam corporis, *Fin. 2. 23*
 -- male dicendi, male audiendo amittitur, *Rab.*
or. 1
 -- Epicuro summum bonum, *Fin. 1. 9*
 -- & dolor habent modum, *Ibid. 2. 4*
 -- non pendenda in principis naturalibus diligen-
 di sui, Stoicam, *Ibid. 3. 5*
 -- Epicureorum summa, que habitis, *Ibid.*
 -- habet furore vocis genus, *Or. 3. 58*
 Voluptatis auctores philosophi, *Sext. 10*
 -- vocabulum confutandum, *N. D. 2. 23*
 -- nomen invisibilem, intamæ, suscipiendum, *Fin.*
2. 4
 -- verbum non habet dignitatem, *Ibid. 13*
 -- pictura per Cleantem exhibitæ, *Ibid. 4*
 -- incommoda ad Archia Tarentinis præclara o-
 ratione expolita, *Sen. 12*
 Voluptatis blanditiis non facile satisfaciunt, *Sen.*
12
 -- quidam naturalis modus est, *Ibid. 14*
 -- fructum modum tenendum, *Off. 1. 30*
 Voluptati duo subiciuntur, letitia in animo;
 commotio frævis in corpore, *Fin. 2. 3*
 Voluptatem qui minime sequuntur, maxime con-
 sequuntur, *Tufe. 5. 24*
 -- summum bonum dicentium vox peccatum vi-
 detur esse, non hominum, *Para. 1*
 Voluptate bestia sentiunt, feranturque, *Off. 1.*
30
 -- capiuntur omnes, *Leg. 1. 21*
 Voluptates animi quo sint, *Off. 1. 30*
 -- nulla cum autoritatibus præmissi comparanda,
Fin. 18
 -- fugienda, *Am. 9*
 -- veteres a Sophocle domino agrelli ac furio-
 so assimilantur, *Fin. 14*
 Voluptates veteres non desiderare iocunditatis est,
 quam sui frui, *Ibid.*
 Voluptatibus maximis fastidium finitimum est,
Or. 2. 25
 -- dedit facile vincitur, *Sen. 14*
 VOLUPTATIUM hominis descriptio, *Red. in*
Sen. 6
 Voluptariis optima dicuntur, que sunt suavia
 sua, *Fin. 2. 23*
 Vox, multibus, iusticia, *Or. 3. 11*
 -- orationis index duo requiritur, *Off. 1. 37*
 -- plena & suavis, *Or. 1. 29*
 -- fecerata eorum, qui negant de reculare, qua-
 mi.



- minus ipsi mortuis terrarum omnium desti-
 gratio confugatur, *Fla.* 1. 10
 -- in actione praecipuum ulum habet, *Or.* 1. 60
 -- sedata sit in orationis principio, *Her.* 1. 12
 -- qualis per totam orationem esse debeat, *Ibid.*
 Vocis bonitas oratori optanda, sed usus est in
 150, *Or.* 18
 -- sonus & mutatio qualis esse debeat in orato-
 re, *Ibid.* 17
 -- commutationes faciendae, *Her.* 3. 12
 -- contentio, ejusque divisio, *Ibid.* 13
 -- amplificatio, ejusque divisio, *Ibid.*
 -- figura in oratore quid sit, *Ibid.* 11
 -- figura tria continet, magnitudinem, fructu-
 ditatem, mollitudinem, *Ibid.*
 Vocis magnitudo quomodo comparatur, *Her.* 3.
 14
 -- frigiditas quomodo comparatur, augeatur,
 confertur, *Ibid.* 12
 -- mollitudo unde fiat, *Her.* 1. 12. quomodo
 copularetur, *Ibid.* 13. dividitur in sermonem,
 contentionem, amplificationem, *Ibid.*
 -- figura in dignitate sermonis, *Her.* 3. 14
 -- in sermone demonstrationis, *Ibid.*
 -- in sermone narrationis, *Ibid.*
 -- in sermone ioculationis, *Ibid.*
 -- in sermone contentionsis, *Ibid.*
 -- in sermone distributionis, *Ibid.*
 -- in sermone amplificationis, *Ibid.*
 -- in sermone conquisitionis, *Ibid.*
 -- duo requirita, ut sit clara, ut fueris, unde
 utrumque petendum, *Off.* 1. 37
 -- & orationis instrumenta in homine, latera,
 fauces, lingua, *Tuf.* 1. 24
 -- exercitatio Græcorum, *Or.* 1. 59
 -- mutatio, *Or.* 1. 41
 -- mutationes totidem, quot animarum, *Orat.*
 17
 Voces a motu animi pelluntur, *Or.* 1. 57
 -- contraxerit sine vocalibus, *Or.* 47
 Vocum novarum minus omnino concessus in qua-
 vis arte, *Fla.* 3. 1
 VOCULAE falsa in cantu, *Or.* 1. 15
 URBANITAS, *Cal.* 3
 -- virtus est secundum Stoicos, *Fam.* 3. 7
 Urbanitatis scolar in dicendo quid sit, *Brut.*
 47
 URBIS est luxuriae, *Rust.* Am. 27
 Urbis principium, *Off.* 1. 17
 Urbis & civitatis discrimen est, quod civitas ur-
 bem incolit, *Acad.* 4. 25
 USTUS nondum censetur sepultus, *Leg.* 2. 23.
 & 24
 USUCAPIO finis periculi litium, *Ca.* 26.
 -- in suisibus, *Leg.* 1. 21
 USTUR & mensura, *Att.* 6. 1
 -- solida, *Ibid.*
 Usturas renovare singulis annis, *Ibid.*
 USUS assidua arte sapientiam vincit,
Bal. 20
 -- auctoritas fundi biennium, *Top.* 4
 -- & auctoritas fundi biennium, *Ca.* 19
 Utus & exercitatio officiorum requiritur, *Off.* 1.
 18

- Hæbet, dies leniet, missa mitigabit, *Mar.*
 31
 -- magister optimus, *Rab. Post.* 4
 Usa aut coemptione convenit mulier in manum,
Flacc. 14
 USUSFRUCTUS adium aut ferri, *Top.* 3
 UTI lingua noncupavit, *Or.* 1. 37
 UTILE cum summa periculis vitæ bonium di-
 scium ab honesto, *Off.* 1. 2
 -- & honestum queritur in deliberationibus, *Top.*
vent. 2. 4
 -- idem honestum, & quia honestum, ideo uti-
 le, *Off.* 1. 30
 -- nihil, nisi quod rectum honestumque sit, *Fam.*
 5. 18
 -- nihil quod crudele, *Off.* 1. 11
 -- nihil, quod non idem honestum, *Ibid.* 7
 -- vitam an potest fieri non turpiter, *Ibid.* 10
 Utitur est ablativus innocentiæ, quam nocentem
 causam non dicere, *Rust.* Am. 20
 Utillissima sunt, & digniora & venustiora, *Or.*
 1. 45
 UTILITAS, *Am.* 1. 55
 -- & turpitudinem in eadem re esse nequit, *Off.*
 1. 4
 -- nota deliberantium, & esse vel tuta, vel he-
 necta, *Her.* 3. 2. & 4
 -- non potest cum honestate pugnare, *Off.* 1. 1
 -- omnium communis, *Ibid.* 6
 Utilitati publice speciem præ honestate con-
 tinentem, *Ibid.* 12
 Utilitate bonium nihil debet homini esse an-
 liquius, *Ibid.* 1. 49
 Utilitates nostræ non omittendæ aliis traden-
 dis, *Ibid.* 3. 10
 Utilitatem comparatio, *Ibid.* 2. 27
 -- respectu omnia sunt, *Fla.* 1. 10
 VULGARE argumentationis genus, *Inv.* 1. 48
 -- exordium, *Ibid.* 1. 18
 -- tam nihil, quam nihil sapere, *Div.* 1. 19
 VULGUS non intelligit, quid abisti a perfectio,
Off. 1. 2
 Vulgo nihil incertius, *Mar.* 17
 VULNUS intra cicum, & quod prius nocere po-
 test, quam sciri curaque, *Fam.* 10. 18
 VULTUS animi est imago, indicies oculi, *Or.* 3.
 59. *Or.* 18
 -- a mente sequitur, *Tuf.* 3. 15
 -- indicat mores, *Leg.* 1. 9
 -- qualis debet esse, *Her.* 1. 15
 -- ac frontis animi janua, *Per. Conf.* 11
 Vultus vim Græci norunt, nomen omnino non
 habent, *Leg.* 1. 9
 Vultum & orationem accommodare ad tempus,
Att. 11. 22
 Vultu & lingua promptum habere, quod quis
 sentit, *Flacc.* 14
 -- sepe laudatur pietas, *Rust.* Amer. 13
 Vultus & parietes non habent diuturnam obstru-
 ctionem, *Sex.* 9
 UXORIALIS rei arbitrium, *Off.* 1. 15

- quoque potitur eo, quod ipse concupit;
Tuf. 4. 8
 ZODIACI descriptiones periphrasticae, *Tuf.* 1.
 28. *N. D.* 2. 20. *Div.* 1. 42



NOTÆ

Quibus varia Ciceronis opera in his Indicibus designantur.

| | |
|----------------------|---------------------------------------|
| <i>Acad.</i> | Academicorum Libri. |
| <i>Agr.</i> | Agraria in Rullum. |
| <i>Amic.</i> | Lælius, De Amicitia. |
| <i>Arch.</i> | Pro Archia poeta. |
| <i>Att.</i> | Epistolæ ad Atticum. |
| <i>Balb.</i> | Pro L. Cornelio Balbo. |
| <i>Br.</i> | Brutus, De claris Oratoribus. |
| <i>Br. ep.</i> | Epistolæ ad Brutum. |
| <i>Br. Ep. Germ.</i> | Epist. ad Brutum, a Germanis reperta. |
| <i>Cæcil.</i> | Divinatio in Q. Cæcilium. |
| <i>Cæcili.</i> | Pro Cæcilia. |
| <i>Cæli.</i> | Pro Cælio. |
| <i>Cat.</i> | In L. Catilinam. |
| <i>Cluent.</i> | Pro Cluentio. |
| <i>Dejet.</i> | Pro Rege Deiotaro. |
| <i>Div.</i> | De Divinatione. |
| <i>Dom.</i> | Pro Domno suo. |
| <i>Fam.</i> | Epistolæ ad Familiares. |
| <i>Fato.</i> | De Fato. |
| <i>Fin.</i> | De Finibus bonorum & malorum. |
| <i>Fisc.</i> | Pro L. Fisco. |
| <i>Fon.</i> | Pro M. Fonteio. |
| <i>Har. Resp.</i> | De Haruspiciis Responsis. |
| <i>Her.</i> | Rhetoricorum libri ad Herennium. |
| <i>Inven.</i> | De Inventione Rhetorica. |
| <i>Leg.</i> | De Legibus. |
| <i>Lig.</i> | Pro Q. Ligario. |
| <i>Man.</i> | Pro lege Manilia. |
| <i>Marc.</i> | Pro M. Marcello. |
| <i>Mil.</i> | Pro Milone. |
| <i>Mur.</i> | Pro Murena. |
| <i>Nat. D.</i> | De Natura Deorum. |
| <i>Off.</i> | De Officiis. |
| <i>Opt. Gen. Or.</i> | De optimo genere Oratorum. |
| <i>Or.</i> | De Oratore, ad Q. Fr. |
| <i>Or.</i> | Orator, ad Brutum. |
| <i>Parad.</i> | Paradoxa. |
| <i>Part.</i> | Partitiones Oratoriae. |
| <i>Pat. Cons.</i> | De Petitione Consulatus. |
| <i>Phil.</i> | Philippica in M. Antonium. |
| <i>Pis.</i> | In Pisonem. |
| <i>Planc.</i> | Pro Plancio. |
| <i>Prov. Conf.</i> | De Provinciis Consularibus. |
| <i>Quint.</i> | Pro Quintio. |
| <i>Q. Fr.</i> | Epistolæ ad Q. Fratrem. |
| <i>Rab. Post.</i> | Pro Rabirio Postumionis reo. |
| <i>Rab. Post.</i> | Pro Rabirio Postumo. |
| <i>Red. I.</i> | Post reditum, ad Quirites. |
| <i>Red. II.</i> | Post reditum, in Senatu. |
| <i>Rosc. Am.</i> | Pro Roscio Amerino. |
| <i>Rosc. Com.</i> | Pro Roscio Comelio. |

| | |
|--------------------|---------------------------|
| <i>Sen.</i> | Cato major, De Senectute. |
| <i>Sext.</i> | Pro Sextio. |
| <i>Summ. Scip.</i> | Somnium Scipionis. |
| <i>Syll.</i> | Pro B. Sylla. |
| <i>Tim.</i> | Timæi Fragm. |
| <i>Top.</i> | Topica. |
| <i>Tulsa.</i> | Tusculana Disputatio. |
| <i>Vat.</i> | In Vatinium. |
| <i>Verr.</i> | In Verrem. |

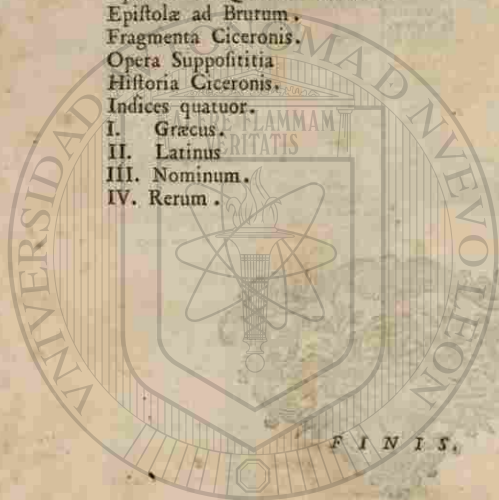


UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Hoc Tomo continentur.

| | |
|------------------------------|--------|
| Epistola ad Quintum Fratrem. | pag. 9 |
| Epistola ad Brutum. | 99 |
| Fragmenta Ciceronis. | 143 |
| Opera Supposititia. | 195 |
| Historia Ciceronis. | 283 |
| Indices quatuor. | |
| I. Græcus. | 3 |
| II. Latinus. | 20 |
| III. Nominum. | 68 |
| IV. Rerum. | 137 |



UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS





UAN

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA